

LENIN

OPERE COMPLETE

Proletari din toate țările, uniți-vă!

LENIN

OPERE
COMPLETE

30

TRADUCEREA IN LIMBA ROMINA
APARE IN URMA HOTARIRII C.C.
AL P.M.R. EA A FOST INTOCMITA
DUPA ORIGINALUL IN LIMBA RUSA,
ED. A V-A

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

OPERE
COMPLETE

EDIȚIA A DOUA

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1964

INSTITUTUL DE MARXISM-LENINISM
DE PE LÎNGĂ C.C. AL P.C.U.S.

V. I. LENIN

VOL.

30

Iulie 1916 — februarie 1917

EDITURA POLITICĂ
BUCUREȘTI — 1964

P R E F A Ț Ă

Volumul al treizecilea al Operelor complete ale lui V. I. Lenin cuprinde lucrările scrise începînd din iulie 1916 și pînă la revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 din Rusia.

Aceasta este perioada de extindere continuă a războiului mondial imperialist, perioada luptelor sîngeroase pe front, a înrăutățirii considerabile a condițiilor de trai ale maselor populare, a creșterii nemulțumirii și indignării lor, a accentuării situației revoluționare. În Rusia, Germania, Franța și în alte țări a crescut numărul grevelor și al demonstrațiilor politice de protest împotriva războiului. A crescut și s-a întărit forța internaționaliștilor în partidele socialiste. A luat proporții mișcarea de eliberare națională a popoarelor asuprite din colonii și țările dependente. „Revoluția — scria Lenin — a fost la ordinea zilei în 1914—1916, ascunsă în adîncurile războiului, *crescînd* din război“ (volumul de față, p. 14).

Întregul mers al evenimentelor a confirmat justetea liniei partidului bolșevic, elaborată de Lenin încă din primele zile ale războiului. Sub conducerea lui Lenin, partidul bolșevic a dus cu fermitate clasa muncitoare din Rusia spre revoluție, fiind pentru social-democrația din toate țările un model de muncă eroică revoluționară în condițiile grele ale războiului, manifestîndu-se ca avangardă a mișcării socialiste internaționale.

În lucrările cuprinse în acest volum, Lenin continuă să elaboreze teoria și tactica partidului bolșevic în problemele războiului, păcii și revoluției. În aceste lucrări, el

duce mai departe învățătura sa despre imperialism, teoria sa cu privire la revoluția socialistă și la dictatura proletariatului, concluziile sale despre posibilitatea victoriei socialismului la început într-o singură țară și despre formele variate de trecere la socialism, problema importanței pe care o prezintă lupta pentru revendicări democratice în condițiile imperialismului, învățătura lui în problema național-colonială.

Lenin a elaborat aceste probleme în luptă hotărâtă împotriva social-șovinismului, a kautskismului (centrismului) și a așa-numitului „economism imperialist“, curent oportunist apărut atât în social-democrația rusă, cât și în rândurile elementelor de stînga din partidele socialiste dintr-o serie de alte țări. După cum în perioada 1894—1902 „economistii“ din social-democrația rusă, din faptul consolidării capitalismului în Rusia, au tras concluzia greșită că clasa muncitoare n-ar avea nevoie de luptă politică, de luptă pentru democrație, tot astfel „economistii imperialiști“, denaturînd concepția marxistă despre imperialism, au refuzat să recunoască necesitatea luptei pentru democrație în condițiile capitalismului monopolist, au cerut să se renunțe la lozinca dreptului națiunilor la autodeterminare și în general la programul-minimum, au promovat concepții semianarhiste în problema statului. Pe aceste poziții s-a situat grupul N. Buharin, I. Peatakov, E. Boș, care năzuia la crearea „unui nou bolșevism“ „pe scara Europei occidentale“, precum și o serie de social-democrați de stînga din Olanda, Polonia, Germania, America și din țările scandinave.

Lenin a denumit „economismul imperialist“ o caricatură de marxism și l-a caracterizat ca o expresie grăitoare a dogmatismului și sectarismului în mișcarea socialistă internațională. Atrăgînd atenția că acest curent „este o boală internațională“, Lenin a arătat caracterul său primejdios și a subliniat că în acea perioadă sarcina cea mai arzătoare era lupta deschisă, energică împotriva „economismului imperialist“. Răspîndirea „economismului imperialist“ în rândurile marxiștilor ar fi însemnat „o lovitură serioasă dată liniei noastre“, scria Lenin. De aceea „este cît se poate de necesar să avertizăm încă și încă o dată pe to-

varășii respectivi că *s-au aprofundat într-o mocirlă, că «ideile» lor nu au nimic comun cu marxismul și nici cu social-democrația revoluționară*“ (p. 61).

Volumul începe cu articolul lui Lenin „Broșura lui Junius“, consacrat analizei critice a poziției nejuste pe care s-a situat Rosa Luxemburg și grupul stângii germane, „Die Internationale“, în problema națională. Lenin a dat o înaltă apreciere activității revoluționare desfășurate de Rosa Luxemburg, de social-democrații de stînga germani. În același timp, el a socotit că este de datoria lui să critice deschis greșelile săvîrșite de ei, precum și de elementele de stînga din alte țări, subliniind că o face „în numele autocriticii, atît de necesară marxștilor, și al verificării sub toate aspectele a concepțiilor care trebuie să constituie baza ideologică a Internaționalei a III-a“ (p. 2). După articolul „Broșura lui Junius“ este publicată importanta lucrare „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“, în care Lenin arată cît de greșit este punctul de vedere al social-democrațiilor de stînga polonezi și olandezi în problema națională.

Fiind nemijlocit legate de asemenea lucrări ale lui Lenin ca „Note critice în problema națională“ și „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare“ (1913—1914), tezele „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“, incluse în volumul al douăzeci și șaptelea, lucrările „Broșura lui Junius“ și „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“, scrise în 1916, au constituit un nou aport la elaborarea programului național și a politicii naționale ale partidului bolșevic. În aceste lucrări, Lenin dezvoltă teoria problemei național-coloniale ca parte integrantă a învățaturii marxiste despre revoluția socialistă și dictatura proletariatului, despre construirea socialismului și comunismului.

În articolul „Broșura lui Junius“ și în alte lucrări publicate în volumul de față, Lenin a explicat caracterul greșit al tezei potrivit căreia în epoca imperialismului războaiele de eliberare națională ar fi cu neputință, întrucît în această epocă orice război național împotriva unei puteri imperialiste ar aduce după sine amestecul altei puteri concurente cu prima, ceea ce ar face ca orice război

național să se transforme într-un război imperialist. Lenin a arătat că jugul național-colonial generează în mod inevitabil un antagonism de neîmpăcat între popoarele subjugate din țările coloniale și dependente, pe de o parte, și capitalul monopolist al puterilor coloniale, pe de alta, ridică popoarele subjugate la lupta de eliberare, la răscoala națională împotriva imperialismului. Lenin a acordat o deosebită atenție inevitabilității și importanței mișcării de eliberare națională în colonii și semicolonii, arătând că în condițiile imperialismului problema națională devine o problemă național-colonială. În ceea ce privește însă transformarea războaielor naționale în războaie imperialiste, nu este exclus, firește, ca unul sau altul dintre războaiele naționale să ducă la un război între puterile imperialiste, dar aceasta nu constituie un temei pentru a trage concluzia că războaiele de eliberare națională nu sînt posibile în epoca imperialismului.

Arătînd că încercările de răscoală care au avut loc în anii primului război mondial în rîndul trupelor indiene din Singapore, în Annamul francez, în Camerunul german, precum și răscoala din 1916 din Irlanda infirmă categoric teza imposibilității războaielor de eliberare națională în epoca imperialistă, Lenin și-a exprimat convingerea că victoria proletariatului fie și numai într-o singură țară imperialistă și cu atît mai mult revoluțiile dintr-o serie de țări vor crea condiții deosebit de prielnice pentru dezvoltarea mișcării de eliberare națională, pentru succesul răscoalelor de eliberare națională (vezi p. 52—54). Viața a confirmat această previziune a lui Lenin. Victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și formarea Statului sovietic au constituit un factor puternic în intensificarea luptei popoarelor asupra împotriva imperialismului. Crearea după al doilea război mondial a sistemului mondial socialist și, legat de aceasta, slăbirea continuă a pozițiilor imperialismului au deschis în fața popoarelor din colonii și din țările dependente noi posibilități de cucerire a independenței, au grăbit într-o uriașă măsură procesul de destrămarea a sistemului colonial. Ca urmare, aproape un miliard și jumătate de oameni s-au eliberat de sub jugul colonial.

Lenin a subliniat cu toată tăria caracterul progresist, revoluționar al răscoalelor de eliberare națională, caracterul progresist al formării, în caz de succes al acestor răscoale, a unor state noi, independente din punct de vedere național (p. 118). Clasa muncitoare trebuie să apere cu cea mai mare hotărâre dreptul tuturor națiunilor la autodeterminare mergînd pînă la despărțire și formarea unui stat propriu, să sprijine răscoala popoarelor subjugate împotriva puterilor imperialiste care le asupresc. Înlocuirea capitalismului cu socialismul, scria Lenin, este o epocă istorică, care, alături de alte procese revoluționare, cuprinde în sine „o serie întregă de mișcări democratice și revoluționare, inclusiv cele de eliberare națională, ale națiunilor nedezvoltate, înapoiate și asuprite“ (p. 114). În legătură cu aceasta, o deosebită importanță prezintă crearea frontului unic revoluționar al clasei muncitoare din Apus și al popoarelor asuprite din Răsărit împotriva dușmanului comun, imperialismul. Iar aceasta presupune sprijinirea energică și pe toate căile de către proletariat a mișcărilor de eliberare națională.

În lucrările cuprinse în acest volum, Lenin critică cu asprime pe cei care au cerut să se renunțe la revendicarea dreptului națiunilor la autodeterminare pe considerentul că aceasta ar duce la social-patriotism și ar fi incompatibilă cu atitudinea negativă a social-democrației revoluționare față de lozinca apărării patriei. Lenin explică din nou că marxistii nu sînt de loc împotriva „apărării patriei“ în general, că ei resping apărarea patriei în cadrul războiului imperialist, dar sprijină apărarea patriei în cadrul războaielor drepte, de eliberare națională, în cadrul luptei pentru eliberarea de sub jugul imperialist sau al apărării independenței naționale.

Lenin a mai demonstrat totala netemeinicie a unui alt argument invocat de adepții renunțării la revendicarea autodeterminării națiunilor, și anume că această revendicare ar fi „irealizabilă“ în imperialism. Sub raport politic, în imperialism autodeterminarea națiunilor este pe deplin posibilă. Acest lucru este demonstrat, de pildă, de despărțirea Norvegiei de Suedia în 1905. Cu atît mai realizabilă este autodeterminarea națiunilor asuprite ca

urmare a luptei lor hotărâte revoluționare împotriva imperialismului. Mai complicată este cucerirea independenței economice de către popoarele care au pășit pe calea unei dezvoltări independente, eliberarea acestor țări de sub influența nefastă pe care o exercită monopolurile străine asupra economiei lor. Dar, așa cum arată viața, în actualele condiții, și acest lucru este realizabil, datorită existenței sistemului mondial socialist și slăbirii imperialismului, în condițiile prăbușirii colonialismului, ale creșterii forțelor clasei muncitoare și ale altor pături progresiste din tinerele state naționale. Crearea statelor de democrație națională de către popoarele care s-au eliberat, ajutorul politic, economic și cultural acordat acestor state de către țările socialiste — iată calea pe care aceste popoare își pot cuceri deplina independență economică. În legătură cu aceasta, o deosebită importanță capătă teza lui Lenin potrivit căreia clasa muncitoare din țările capitaliste dezvoltate, atunci când ajunge la putere, nu numai că traduce în viață dreptul la autodeterminare al tuturor popoarelor coloniale și dependente, dar depune și toate eforturile pentru a se apropia de popoarele înapoiate din Africa și din Asia care au pășit pe calea dezvoltării de sine stătătoare, le acordă un sprijin dezinteresat, le ajută „să treacă la folosirea mașinilor, la ușurarea muncii, la democrație, la socialism“ (p. 123).

Lenin a relevat de asemenea cât de greșite sînt afirmațiile „economistilor imperialiști“ că în ceea ce privește coloniile nu se poate lansa lozinca autodeterminării, deoarece în general este „absurd a lansa lozinci ale partidului muncitoresc pentru țări în care nu există muncitori“. „Numai «economistii», de tristă amintire — scria el —, credeau că «lozincile partidului muncitoresc» sînt lansate *numai* pentru muncitori. Nu, aceste lozinci sînt lansate pentru întreaga populație muncitoare, pentru întregul popor“; de aceea, „chiar și pentru țările coloniale în care nu există muncitori, în care există numai stăpîni de sclavi și sclavi etc., nu numai că *nu* e absurd, dar e chiar *obligatoriu* pentru orice marxist să preconizeze «autodeterminarea»“ (p. 119—120). Trebuie apoi să reținem faptul că revendicarea dreptului națiunilor la autodeterminare este

formulată „pentru» două națiuni: națiunea asuprită și cea *asupritoare*“. Lenin amintea cu orice prilej teza lui K. Marx că nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare. Asuprirea națională este una din cauzele cărora li se datoresc întârzierea artificială a prăbușirii capitalismului, dezbinarea muncitorilor de diferite naționalități, supunerea lor în fața influenței burgheziei. Numai traducerea în viață a principiilor internaționalismului proletar, inclusiv a revendicării dreptului națiunilor la autodeterminare, poate să unească strâns pe oamenii muncii de toate naționalitățile în lupta comună pentru socialism și să le asigure victoria (vezi p. 32, 34, 39, 40).

Călăuzindu-se după aceste teze ale lui Lenin în problema națională, Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și toate partidele marxist-leniniste au educat întotdeauna și educă clasa muncitoare și pe toți oamenii muncii în spiritul internaționalismului proletar, au sprijinit întotdeauna și sprijină mișcarea de eliberare națională din Asia, Africa și America Latină. U.R.S.S. și celelalte state socialiste, partidele comuniste și muncitorești luptă hotărît pentru lichidarea totală și definitivă a regimului colonial în toate formele și manifestările sale, promovează o politică de prietenie și colaborare cu popoarele care și-au cucerit independența și și-au creat statele lor naționale.

În lucrările publicate în acest volum, Lenin a tras concluzii foarte importante în ceea ce privește perspectivele dezvoltării națiunilor în condițiile construirii societății socialiste și ale trecerii de la socialism la comunism. El a demonstrat caracterul greșit al afirmațiilor „econo-miștilor imperialiști“ potrivit cărora autodeterminarea națiunilor nu poate fi aplicată la societatea socialistă, întrucît — socialismul creînd baza economică pentru desființarea asupririi naționale — în acest domeniu nu se vor pune nici un fel de sarcini politice. Lenin a explicat că acest lucru este cu desăvîrșire greșit, atît în ceea ce privește perioada dictaturii proletarietului, perioada trecerii de la capitalism la socialism, cît și în ceea ce privește societatea socialistă și perioada trecerii de la socialism la comunism.

Una dintre principalele sarcini ale clasei muncitoare care a înlăptuit revoluția socialistă este unirea de bună-voie a națiunilor și popoarelor libere și egale în drepturi, realizarea unei prietenii și colaborări între ele în procesul construirii socialismului. Or, acest lucru se poate obține numai prin înlăptuirea consecventă a dreptului națiunilor la autodeterminare, prin promovarea unei politici de egalitate în drepturi a tuturor popoarelor. Experiența construirii socialismului în U.R.S.S., formarea statului socialist multinațional, care reprezintă o uniune liber consimțită a națiunilor libere și egale în drepturi, crearea unei prietenii de nezdruccinat între popoare au confirmat justetea acestei concluzii a lui Lenin.

Nici problema raporturilor naționale în condițiile societății socialiste n-au rezolvat-o just „economisții imperialiști”. Ei afirmău că în condițiile socialismului națiunea va avea caracterul unei simple unități culturale și de limbă și că împărțirea teritorială, în măsura în care se va păstra, va fi determinată numai de necesitățile de producție. Criticând această teză, Lenin a subliniat în primul rând că „economisții imperialiști” pornesc de la ideea că în socialism nu va exista stat. În realitate însă, în socialism statul se menține și în perioada trecerii de la socialism la comunism și, prin urmare, va exista necesitatea determinării granițelor. Aceasta face ca problema relațiilor dintre națiuni să-și păstreze întreaga însemnătate. „Organizând producția fără asuprirea de clasă — scria Lenin —, asigurând bunăstarea tuturor membrilor statului, socialismul creează implicit condițiile pentru ca populația să-și manifeste în libertate «simpatiile»; astfel el facilitează și grăbește enorm apropierea între națiuni și contopirea lor” (p. 21). Dar condiția obligatorie în vederea înlăptuirii acestui lucru este ca statul socialist să ducă o politică națională justă, adică să asigure deplina egalitate în drepturi a tuturor popoarelor, dezvoltarea multilaterală a economiei și culturii lor, întrajutorarea lor frățească.

În Programul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, adoptat la Congresul al XXII-lea al P.C.U.S., aceste teze leniniste au fost dezvoltate în mod creator. În program se

arată că în condițiile socialismului are loc o înflorire a națiunilor, se consolidează suveranitatea lor concomitent cu o apropiere tot mai mare între națiunile socialiste, contactele reciproce între popoare iau amploare, granițele dintre republicile unionale din cadrul U.R.S.S. își pierd tot mai mult vechea semnificație. Construcția desfășurată a comunismului înseamnă o nouă etapă în dezvoltarea relațiilor dintre națiuni, care se caracterizează printr-o apropiere continuă între națiuni, printr-o tot mai puternică întărire a unității lor.

Lenin a subliniat legătura indisolubilă dintre problema autodeterminării națiunilor și problema generală a luptei pentru democrație, a arătat că „economistii imperialiști” au denaturat atitudinea marxismului față de democrație, nu au înțeles sensul revendicărilor democratice în condițiile imperialismului, necesitatea îmbinării luptei pentru revoluția socialistă cu lupta pentru democrație. Lenin a expus sub toate raporturile această foarte însemnată problemă în articolele „Despre apariția unui nou curent: «economismul imperialist»”, „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)”, „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»”.

În primul rînd, Lenin a explicat de ce în epoca imperialismului lupta pentru democrație capătă o importanță deosebită. Suprastructura politică creată pe baza capitalismului monopolist, scria el, reprezintă o cotitură de la democrație la reacțiunea politică. Atît în politica internă, cît și în cea externă, imperialismul tinde spre încălcarea democrației. Dar chiar aceste încercări ale capitalului monopolist trezesc la viață forțe puternice care li se împotrivesc. „Capitalismul în general și imperialismul în special — scria Lenin — transformă democrația într-o iluzie și în același timp capitalismul generează aspirații democratice în mase, creează instituții democratice, adîncește antagonismul dintre imperialism, care neagă democrația, și mase, care năzuiesc spre ea” (p. 73).

În capitalism, democrația este mărginită, formală, ipocrită, iar imperialismul încalcă chiar și această democrație burgheză. Dar de aici nu reiese nicidecum, așa cum credeau „economistii imperialiști”, că trebuie să renunțăm

la lupta pentru revendicări democratice, la programul-minimum, că lupta pentru democrație ar fi în „contradicție“ cu revoluția socialistă, că ea pune în umbră și îndepărtează lozinca revoluției socialiste.

Proletariatul, ne învăța Lenin, nu poate avea o atitudine indiferentă față de condițiile politice în care trăiește și luptă. Cu cât regimul politic dintr-o țară capitalistă este mai democrat, cu atât există condiții mai favorabile pentru lupta dusă de clasa muncitoare în apărarea drepturilor sale vitale, cu atât se poate ea pregăti mai bine pentru revoluția socialistă. Numai în lupta pentru democrație, poate clasa muncitoare să strângă în jurul ei cele mai largi pături ale populației, să imprime revoluției socialiste un caracter cu adevărat popular, să se pregătească și să pregătească masele neproletare de oameni ai muncii pentru organizarea democratică a societății după instaurarea dictaturii proletariatului.

Cine așteaptă o revoluție socialistă „pură“, arăta Lenin, o va aștepta mult și bine. În realitate, în procesul unic al revoluției mondiale, care subminează și năruie capitalismul, se contopesc revoluțiile socialiste, revoluțiile antiimperialiste de eliberare națională, revoluțiile democratice-populare, mișcările largi țărănești, diverse mișcări general-democratice. „A crede că revoluția socială *este de conceput* fără răscoale ale națiunilor mici din colonii și din Europa, fără explozii revoluționare ale unei părți a micii burghezii, *cu toate prejudecățile ei*, fără o mișcare a maselor proletare și semiproletare inconștiente împotriva asupririi moșierești, bisericesti, monarhice, naționale etc., — a gândi așa — scria Lenin — înseamnă *a renunța la revoluția socială*“ (p. 54).

Subliniind importanța luptei pentru revendicări democratice, în articolul său „Observații în legătură cu articolul despre maximalism“, publicat în volumul de față, Lenin a criticat totodată poziția greșită a lui G. Zinoviev, care afirma că înfăptuirea revendicărilor programului-minimum ar însemna trecerea la o orînduire socială principial diferită, ar duce la socialism. A gândi astfel înseamnă a trece pe pozițiile reformismului și a renunța la punctul de vedere al revoluției socialiste. Nu trebuie să pierdem

din vedere principalul — revoluția socialistă, arăta Lenin într-una din scrisorile sale scrise în decembrie 1916. „Trebuie să știi să *îmbini* lupta pentru democrație cu lupta pentru revoluția socialistă, *subordonînd-o* pe prima celei de-a doua. În aceasta constă toată greutatea; acesta este esențialul“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 242).

Generalizînd experiența mișcării revoluționare internaționale și pornind de la schimbarea fundamentală a raportului de forțe pe arena internațională în favoarea socialismului după cel de-al doilea război mondial, partidele marxist-leniniste au dezvoltat teza lui Lenin cu privire la corelația dintre lupta pentru democrație și cea pentru socialism. În noua situație istorică, clasa muncitoare din multe țări poate obliga burghezia, încă înainte de răsturnarea capitalismului, să înfăptuiască măsuri care, depășind cadrul reformelor obișnuite, sînt de o însemnătate vitală atît pentru clasa muncitoare și dezvoltarea luptei ei înt vederea victoriei revoluției, a socialismului, cît și pentru majoritatea națiunii. Lovitura principală a clasei muncitoare este îndreptată împotriva monopolurilor capitaliste. Toate principalele pături ale națiunii sînt vital interesate în lichidarea atotputerniciei monopolurilor. Acest lucru face posibilă unirea tuturor mișcărilor democratice, care se ridică împotriva asupririi oligarhiei financiare, într-un singur și puternic torent antimonopolist. Lupta general-democratică împotriva monopolurilor nu îndepărtează revoluția socialistă, ci o apropie. Lupta pentru democrație reprezintă o parte integrantă din lupta pentru socialism.

În articolul „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»“, Lenin a formulat și a fundamentat foarte importanta teză cu privire la diversitatea căilor de trecere a diferitelor popoare la socialism. Arătînd că în diferitele țări condițiile social-economice și politice au un caracter specific, deși sînt asemănătoare în ceea ce privește esența, Lenin scria că „aceeași diversitate va exista și pe drumul pe care îl va parcurge omenirea de la imperialismul de astăzi la revoluția socialistă de mîine. Toate națiunile vor ajunge la socialism, faptul este inevi-

tabil, dar nu vor ajunge toate chiar în același fel ; fiecare va aduce un specific, exprimat într-o anumită formă a democrației, într-o anumită varietate a dictaturii proletariatului, într-un anumit ritm al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale“ (volumul de față, p. 125). În legătură cu aceasta, Lenin a arătat că în unele țări este posibil ca burghezia să cedeze pe cale pașnică puterea dacă se va convinge de ineficacitatea împotrivirii ei. În același timp, Lenin a subliniat cu tărie că, indiferent de forma în care se va îmfăptui trecerea de la capitalism la socialism, această trecere este posibilă numai pe calea revoluției și a instaurării dictaturii proletariatului. „Dictatura proletariatului, singura clasă revoluționară pînă la capăt, este necesară pentru a răsturna burghezia și a respinge tentativele ei contrarevoluționare. Problema dictaturii proletariatului este atît de importantă, încît cine o neagă sau o admite numai în vorbe nu poate fi membru al partidului social-democrat“ (p. 124).

Aceste teze ale lui Lenin au o importanță teoretică și politică-practică cu totul deosebită. Ascuțitul lor este îndreptat în primul rînd împotriva revizioniştilor, care propovăduiesc integrarea capitalismului în socialism, care neagă necesitatea revoluției socialiste și a dictaturii proletariatului. Totodată, concluzia lui Lenin cu privire la diversitatea formelor de trecere de la capitalism la socialism este îndreptată și împotriva elementelor dogmatice din mișcarea muncitorească internațională, care nu înțeleg necesitatea unei analize concrete a situației concrete, ținîndu-se seama de specificul unei țări sau al alteia, de necesitatea îmfăptuirii createare a sarcinilor mișcării revoluționare, a construirii socialismului și comunismului. Aceste teze ale lui Lenin constituie pentru partidele marxiste o călăuză în acțiune în lupta lor anevoioasă și complexă pentru socialism. Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și instaurarea dictaturii proletariatului sub forma de stat a Republicii Sovietelor în Rusia, revoluțiile democrat-populare și socialiste și instaurarea dictaturii proletariatului sub forma democrației populare într-o serie de țări ale Europei și Asiei după cel de-al doilea război mondial, diversitatea formelor și metodelor concrete de

construire a socialismului în aceste țări în condițiile înfăptuirii legilor generale ale trecerii de la capitalism la socialism, toate acestea confirmă justetea concluziilor lui Lenin.

În lucrările cuprinse în acest volum, Lenin a dezvoltat învățătura marxistă despre dictatura clasei muncitoare, a arătat posibilitatea diversității de forme ale dictaturii proletariatului, precum și caracterul ei vremelnic sub raport istoric. El a subliniat că dictatura proletariatului reprezintă adevărata democrație, democrația pentru cei ce muncesc, îmbinînd „violența împotriva burgheziei, adică împotriva unei minorități a populației, cu *deplina* dezvoltare a democrației, adică a participării cu adevărat egale și cu adevărat generale a *întregii* mase a populației la toate treburile *statului* și la toate problemele complexe legate de lichidarea capitalismului“ (p. 73—74). În articolul „Internaționala Tineretului“, Lenin a supus unei critici afirmația fundamental greșită a lui Buharin că nu ar exista nici o deosebire între atitudinea marxiștilor și cea a anarhiștilor față de stat, că proletariatul este principial ostil oricărei orînduiri de stat și că marxiștii ar fi pentru suprimarea, pentru „aruncarea în aer“ a statului după revoluție. În realitate, marxiștii, spre deosebire de anarhiști, consideră obligatorie folosirea statului și a instituțiilor sale în lupta pentru eliberarea clasei muncitoare, recunoscînd că lucrul cel mai important este necesitatea de a distruge vechea mașină de stat, burgheză, de a crea în cursul revoluției socialiste un stat nou, proletar (dictatura proletariatului) și de a-l utiliza în vederea trecerii de la capitalism la socialism (vezi p. 228). Totodată, Lenin a formulat ideea că statul se menține și după ce dictatura proletariatului încetează de a fi necesară, adică după lichidarea claselor exploatatoare. Astfel, el a scris că pentru marxismul revoluționar este caracteristică „recunoașterea necesității *statului* pînă la transformarea socialismului biruitor în comunism deplin“ (p. 20). În Programul P.C.U.S., adoptat la Congresul al XXII-lea al partidului, această problemă a fost clarificată și dezvoltată multilateral și în mod creator.

În articolul „Programul militar al revoluției proletare“, Lenin revine la problema posibilității victoriei socialismului la început într-o singură țară, subliniind totodată marea ei însemnătate. „Dezvoltarea capitalismului are loc extrem de inegal în diferitele țări. Și nici nu poate fi altfel în condițiile producției de mărfuri. De aici concluzia certă : socialismul nu poate învinge simultan în toate țările. El va învinge la început într-o singură țară sau în câteva, celelalte continuând să rămână o anumită perioadă de timp burgheze sau preburgheze. Această situație este în măsură să genereze nu numai fricțiuni, ci și tendința directă a burgheziei din celelalte țări de a zdrobi proletariatul victorios al statului socialist. În asemenea cazuri, în ce ne privește, războiul ar fi legitim și drept“ (p. 135).

Aceste teze ale lui Lenin reprezintă o dezvoltare a concluziei formulate de el în 1915 în articolul „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei“, potrivit căreia „victoria socialismului este posibilă la început într-un număr mic de țări capitaliste sau chiar într-o singură țară capitalistă“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 358). În articolul „Programul militar al revoluției proletare“, Lenin vorbește despre aceasta ca despre o concluzie indiscutabilă, subliniind că socialismul nu poate să învingă simultan în toate țările. El susține în mod cât se poate de categoric că socialismul va învinge la început într-o singură țară sau în câteva țări.

Din această teză a lui Lenin rezultă mai departe că el considera inevitabilă sub raport istoric o perioadă îndelungată de coexistență a celor două sisteme : sistemul socialist și sistemul capitalist. Proletariatul victorios este interesat în coexistența pașnică a statelor cu orânduri sociale diferite. Lenin lega primejdia războaielor între cele două sisteme de tendința burgheziei imperialiste de a distruge statul socialist. Proletariatului îi sînt străine războaiele de agresiune, dar, în cazul unei agresiuni din partea unor state burgheze, el se va ridica la un război drept în apărarea cuceririlor socialismului. Ideea lui Lenin cu privire la coexistența pașnică a celor două sisteme a

devenit piatra de temelie a politicii externe a Uniunii Sovietice și a celorlalte state socialiste, a luptei lor pentru pace, pentru preîntâmpinarea războaielor. În același timp, pornind de la ideea că atîta timp cît există imperialismul primejdia războaielor de agresiune se menține și călăuzindu-ne după teza leninistă cu privire la necesitatea apărării patriei socialiste, U.R.S.S. și toate țările sistemului mondial al socialismului consideră necesar să-și mențină puterea de apărare, să-și întărească forțele armate. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice educă pe oamenii sovietici să fie gata oricînd să-și apere patria socialistă, îi educă în spiritul dragostei pentru armata lor.

În articolele „Programul militar al revoluției proletare“, și „Despre lozinca «dezarmării»“, scrise în toamna anului 1916, Lenin a criticat poziția kautskiștilor în problema dezarmării. El a arătat că propovăduind dezarmarea în anii războiului, cînd revoluția se maturiza, kautskiștii camuflau sub această lozincă poziția lor reformistă, negarea necesității revoluției socialiste și a dictaturii proletarietului. Lenin a dezvăluit, de asemenea, totala inconsistență a punctului de vedere pe care se situau unele elemente de stînga din Elveția, Olanda și țările scandinave, propunînd ca în programele partidelor socialiste revendicarea înarmării poporului să fie înlocuită cu revendicarea dezarmării. El a explicat că, în condițiile din acea vreme, pozițiile lor slăbeau lupta social-democrației revoluționare împotriva oportunismului.

Aceasta nu înseamnă însă că Lenin a fost în principiu întotdeauna și în orice condiții împotriva revendicării dezarmării. „Dezarmarea este un ideal al socialismului“, scria el (p. 153). Ceea ce-l caracterizează pe Lenin este modul istoric concret în care pune problema dezarmării. La congresele socialiste internaționale de la Stuttgart (1907) și Copenhaga (1910), la care a participat, au fost dezbătute și adoptate rezoluții care obligau pe socialiștii din toate țările să se manifeste activ împotriva militarismului, să ceară de la guvernele lor să reducă înarmările și să reglementeze în mod pașnic toate conflictele dintre state. În anumite condiții, Lenin a recunoscut că propunerea revendicării dezarmării este necesară ca o măsură demo-

cratică, în scopul menținerii păcii, al reducerii pericolului războaielor între state. Dacă, în condițiile războiului imperialist mondial, Lenin considera lozinca dezarmării ca fiind greșită și dăunătoare din punct de vedere politic, pînă la război el condamnă cu vehemență pe socialiștii care nu înțelegeau importanța activității antimilitariste a partidelor proletare (vezi articolul lui V. I. Lenin „Militarismul belicos și tactica antimilitaristă a social-democrației“ (Opere complete, vol. 17, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 192—202). După victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, la conferința internațională de la Genova din 1922, din inițiativa lui Lenin, delegația sovietică a propus reducerea generală a înarmărilor și interzicerea totală a armelor de distrugere în masă.

Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și guvernul sovietic s-au călăuzit după teza leninistă potrivit căreia problema dezarmării trebuie să fie pusă într-un mod istoric concret, atunci cînd au propus programul dezarmării generale și totale sub un riguros control internațional, dezarmare care ar face ca războaiele între state să devină imposibile. Totodată, P.C.U.S. pornește de la ideea că schimbarea fundamentală a raportului de forțe pe arena internațională în favoarea socialismului după cel de-al doilea război mondial a făcut ca perspectiva dezarmării, ca o măsură democratică, să devină pe deplin reală. Partidul Comunist al Uniunii Sovietice și celelalte partide marxist-leniniste consideră dezarmarea, suprimarea armelor de distrugere în masă, reducerea armatelor la nivelul unor mici forțe armate, necesare numai pentru menținerea ordinii interne și paza granițelor, drept măsura cea mai radicală pentru asigurarea unei păci trainice și pentru preîntîmpinarea războaielor. Tinzînd la realizarea dezarmării, comuniștii rămîn credincioși țelurilor lor. Ei consideră că tocmai menținerea păcii creează condițiile prielnice pentru ca, în întrecerea sa economică cu capitalismul, socialismul să iasă învingător, pentru dezvoltarea luptei de clasă în țările capitaliste, pentru lichidarea totală a colonialismului și consolidarea independenței naționale a țărilor care au pășit pe calea unei dezvoltări

independente. Dezarmarea generală și totală, sub un riguros control internațional, corespunde intereselor progresului societății omenеști, aspirațiilor majorității covârșitoare a omenirii.

Un mare număr din lucrările cuprinse în acest volum oglindesc lupta lui Lenin împotriva social-șovinismului și centrismului din social-democrația rusă și internațională: „Imperialismul și scindarea socialismului“, „Zece miniștri «socialiști»!“, „Sforțări de a scoate basma curată oportunismul“, „Fracțiunea Ciheidze și rolul ei“, „Pacifismul burghez și pacifismul socialist“, „Scrisoare deschisă către Boris Souvarine“ și altele. Lenin explică încă o dată care sînt rădăcinile economice și izvoarele ideologice ale oportunismului, legătura dintre oportunism și imperialism, subliniază că lupta hotărîtă atît împotriva social-șoviniștilor fățiși, cît și împotriva oportuniștilor-centriști camuflați este o condiție obligatorie pentru victoria revoluției socialiste. El demască neobosit acțiunile trădătoare ale oportuniștilor, manevrele lor, pactele încheiate de ei cu burghezia.

„Așa e soarta mea — scria Lenin în decembrie 1916 lui I. Armand. — O campanie după alta — împotriva ineptiilor și platitudinilor politice, împotriva oportunismului etc.

Asta începînd din 1893. Și din pricina asta mi-am atras ura amatorilor de platitudini. Totuși nu aș schimba această soartă pentru «pacea» cu acești oameni“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 237).

În „Ciornă de proiect al tezelor adresei către Comisia socialistă internațională și către toate partidele socialiste“, „Scrisoare deschisă către Charles Naine, membru în Comisia socialistă internațională de la Berna“ și în adresa „Către muncitorii care sprijină lupta împotriva războiului și împotriva socialiștilor care au trecut de partea guvernelor din propria lor țară“, Lenin a înfierat trecerea majorității centriste a Uniunii zimmerwaldiene, în frunte cu R. Grimm, președintele Comisiei socialiste internaționale, la alianța fățișă cu social-șoviniștii pe baza social-pacifismului. El a arătat că trebuie să se convoace o nouă conferință a zimmerwaldienilor, care să respingă categoric social-pacifismul, să proclame o ruptură hotărîtă cu social-șovinismul și sub raport organizatoric, să traseze

clasei muncitoare sarcinile ei revoluționare directe și imediate. Este evident că „Zimmerwaldul“ a dat faliment, a arătat Lenin, și din nou se recurge la vorbe frumoase pentru a camufla putregaiul. Trebuie să strămutăm pe altă bază lupta pentru o Internațională nouă, cu adevărat socialistă.

În anii războiului Lenin a locuit în Elveția și a acordat multă atenție activității Partidului social-democrat elvețian, lupte duse de stînga elvețiană împotriva social-șoviniștilor și centristilor. Acestei lupte îi sînt consacrate lucrările lui Lenin: „Cuvîntare rostită la Congresul Partidului social-democrat elvețian. 4 noiembrie 1916“, „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“, „Teze cu privire la atitudinea Partidului social-democrat elvețian față de război“, „Douăsprezece teze scurte cu privire la susținerea de către H. Greulich a apărării patriei“, „Istoria unei scurte perioade din viața unui partid socialist“ și altele.

Volumul cuprinde „Conferința despre revoluția din 1905“, rostită de Lenin la adunarea tineretului socialist elvețian de la 9 (22) ianuarie 1917, în ziua celei de-a douăsprezecea aniversări a izbucnirii primei revoluții ruse. La conferință, Lenin a făcut o profundă analiză a caracterului, a forțelor motrice și a desfășurării revoluției din anii 1905—1907, a arătat care este importanța ei internațională. Generalizînd experiența primei revoluții ruse, Lenin a subliniat necesitatea hegemoniei proletariatului în revoluție, a alianței clasei muncitoare cu țărănimea, a relevat rolul uriaș al grevelor politice de masă în desfășurarea revoluției, a arătat importanța Sovietelor de deputați ai muncitorilor, realizate de geniul creator al mașelor populare, ca organe ale insurecției și ale noii puteri de stat. Lenin a subliniat că prima revoluție rusă, care prin conținutul ei social a fost burghezo-democratică, prin mijloacele de luptă a fost proletară. Ea a fost prologul viitoarei revoluții socialiste.

Încheindu-și conferința, Lenin a spus: „Nu trebuie să ne lăsăm înșelați de liniștea mormîntală care domnește astăzi în Europa. Europa poartă în pîntecele ei revoluția“ (p. 327). El a afirmat că este pe deplin convins de

inevitabilitatea revoluției socialiste în țările europene, a insurecțiilor populare sub conducerea proletariatului.

Această remarcabilă previziune științifică s-a împlinit. Din nou proletariatul din Rusia — avangarda mișcării muncitorești internaționale — a dat exemplu de luptă plină de spirit de sacrificiu pentru victoria revoluției. După aproximativ o lună de zile în Rusia a izbucnit revoluția și absolutismul țarist a fost doborât. Sub conducerea partidului bolșevic, în frunte cu Lenin, clasa muncitoare a desfășurat lupta împotriva capitalismului, luptă care a dus la victoria istorică mondială a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie.

★

★

★

La rubrica „Materiale pregătitoare” sînt tipărite zece documente scrise de Lenin. Dintre acestea, două sînt publicate pentru prima oară : „Cu privire la declarația social-democraților polonezi la Conferința de la Zimmerwald” și „Observații pe marginea articolului despre maximalism”. Primul document conține o importantă teză despre atitudinea marxiștilor revoluționari față de mișcările naționale. Arătînd că nu orice mișcare națională merită să fie sprijinită, Lenin a scris : „Aceasta este indiscutabil atît pentru că orice revendicare democratică este subordonată intereselor generale ale luptei de clasă a proletariatului, fără a avea nicidecum un caracter absolut, cît și pentru că în epoca competițiilor imperialiste pentru dominarea națiunilor sînt posibile alianțe fățișe și secrete între burghezia țării asuprite și burghezia uneia dintre țările asupritoare” (p. 371). În „Observații pe marginea articolului despre maximalism”, Lenin caracterizează importanța programului-minimum și locul pe care-l ocupă acesta în lupta de clasă dusă de clasa muncitoare în condițiile imperialismului. Un mare interes prezintă planurile unor articole care nu au fost scrise : „Imperialismul și atitudinea față de el”, „Învățămintele războiului”, planul broșurii ne-terminată „Statistică și sociologie”, precum și „Planul tezelor în vederea discutării sarcinilor zimmerwaldienilor

de stînga din Partidul social-democrat elvețian“ și „Particularitățile «centrului» ca curent în cadrul social-democrației internaționale“. La rubrica „Materiale pregătitoare“ sînt publicate, de asemenea, „Planul articolului «Imperialismul și scindarea socialismului»“, „Planul tezelor «Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga în Partidul social-democrat elvețian»“ și „Teze cu privire la atitudinea Partidului social-democrat elvețian față de război. Partea practică“.

*Institutul de marxism-leninism
de pe lîngă C.C. al P.C.U.S.*

BROȘURA LUI JUNIUS¹

A apărut în sfârșit, în Germania, în mod ilegal, fără a se fi adaptat odioasei cenzuri a iuncherilor, o broșură social-democrată consacrată problemelor războiului! Autoarea ei, care aparține, pe cât se vede, aripii „radicalilor de stînga” din partid, și-a intitulat broșura: „Criza social-democrației”, semnînd-o Junius (ceea ce în limba latină înseamnă: cel tînăr). În anexă sînt publicate „tezele cu privire la sarcinile social-democrației internaționale”, care fuseseră prezentate la C.S.I. (Comisia socialistă internațională) de la Berna și apăruseră în nr. 3 al buletinului² acestei comisii. Tezele au fost elaborate de grupul „Die Internationale”, care în primăvara anului 1915 a scos un număr al unei publicații cu aceeași denumire (cuprinzînd articole scrise de Clara Zetkin, Mehring, R. Luxemburg, Thalheimer, Duncker, Ströbel etc.) și a organizat în iarna anului 1915—1916 o consfătuire a social-democraților pe întreaga Germanie, consfătuire la care au fost adoptate aceste teze³.

Broșura, scrisă în aprilie 1915, după cum declară autoarea în introducerea datată 2 ianuarie 1916, a fost publicată „fără nici un fel de modificări”. „Împrejurări de ordin obiectiv” au împiedicat publicarea ei mai devreme. Broșura nu-și propune atît să trateze „criza social-democrației”, cît să analizeze războiul, să dezmință legenda cu privire la caracterul lui național, eliberator, să demonstreze că el este un război imperialist atît din partea Germaniei, cît și din partea celorlalte mari puteri, în sfârșit să supună unei critici revoluționare atitudinea

partidului oficial. Scrisă cu o deosebită vervă, broșura lui Junius a jucat și va juca, fără îndoială, un rol important în lupta împotriva fostului partid social-democrat din Germania, care a trecut de partea burgheziei și a iuncherilor. De aceea noi felicităm din toată inima pe autoarea ei.

Broșura lui Junius nu oferă principial nimic nou cititorului rus care cunoaște literatura social-democrată publicată în limba rusă în străinătate în perioada 1914—1916. Citind broșura și confruntând argumentele unui marxist revoluționar german cu cele expuse, de pildă, în manifestul Comitetului Central al partidului nostru (septembrie-noiembrie 1914), în rezoluțiile de la Berna (martie 1915) * și în numeroasele comentarii asupra lor, îți dai seama că argumentele lui Junius sînt în mare măsură incomplete și că autoarea a comis două greșeli. În rîndurile de mai jos ne propunem să criticăm lipsurile și greșelile lui Junius: ținem însă să subliniem cu toată tăria că o facem numai în numele autocriticii, atît de necesară marxștilor, și al verificării sub toate aspectele a concepțiilor care trebuie să constituie baza ideologică a Internaționalei a III-a. Broșura lui Junius este în ansamblu o lucrare marxistă remarcabilă și e foarte posibil ca lipsurile ei să aibă oarecum un caracter accidental.

Principala lipsă a broșurii lui Junius, care marchează un evident pas înapoi față de revista legală „Die Internationale“ (interzisă imediat după apariție), este aceea că ignorează legătura dintre social-șovinism (autoarea nu folosește acest termen și nici expresia, mai puțin precisă, de social-patriotism) și oportunism. Autoarea înfățișează în mod just „capitularea“ și falimentul Partidului social-democrat din Germania, „trădarea“ „conducătorilor oficiali“ ai acestui partid, dar se oprește aici. Or, revista „Die Internationale“ a criticat „centrul“, adică kautskismul, ridiculizînd pe bună dreptate lipsa lui de caracter, faptul că a ajuns să prostitueze marxismul, slugărnicia sa față de oportuniști. Aceași revistă a început demascarea adevăratului rol al oportuniștilor, dînd publicității, de pildă, un fapt extrem de important, anume că la 4 august

* Vezi Opere complete, vol. 26, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 13—22 și 160—166. — Nota red.

1914 oportuniștii au venit cu un ultimatum, cu o hotărîre gata luată de a vota în *orice* caz creditele. În broșura lui Junius, ca și în teze, *nu* se vorbește nici despre oportunism, nici despre kautskism! Din punct de vedere teoretic este o greșeală, deoarece nu poți *explica* „trădarea“, fără a o pune în legătură cu oportunismul, *curent* avînd o istorie îndelungată, istoria întregii Internaționale a II-a. Din punct de vedere practic-politic, este iarăși greșit, deoarece fără a lămuri însemnătatea și rolul celor *două* curente: curentul oportunist fățiș (Legien, David etc.) și curentul oportunist camuflat (Kautsky & Co.), nu poți să înțelegi „criza social-democrației“ și s-o birui. Este un pas înapoi în comparație, de pildă, cu articolul istoric al lui Otto Rühle publicat în „Vorwärts“⁴ din 12 ianuarie 1916, în care acesta demonstrează în mod direct și fățiș că în Partidul social-democrat din Germania sciziunea *este inevitabilă* (redacția ziarului „Vorwärts“ a răspuns la acest articol repetînd dulcegele și ipocritele fraze kautskiste, fără să aducă măcar un singur argument de fond împotriva faptului cert că există *deja* două partide și că între ele nu poate exista împăcare). Inconsecvența aceasta este uimitoare, deoarece în teza a 12-a a grupului „Die Internationale“ se vorbește *deschis* despre necesitatea creării unei Internaționale „noi“ din cauza „trădării“ și „tregerii reprezentanțelor oficiale ale partidelor socialiste din țările mari“ „pe pozițiile politicii burgheziei imperia-
liste“. E limpede că este de-a dreptul ridicol să vorbești de participarea la „noua“ Internațională a vechiului partid social-democrat din Germania sau a unui partid care se împacă cu Legien, David & Co.

Nu știm cum se explică acest pas înapoi al grupului „Die Internationale“. Cea mai mare lipsă a întregului marxism-revoluționar din Germania constă în inexistența unei organizații ilegale încheiate care să-și aplice în mod sistematic linia și care să educe masele în spiritul noilor sarcini: o astfel de organizație ar fi trebuit să adopte o poziție bine definită atît față de oportunism, cît și față de kautskism. E un lucru cu atît mai necesar, cu cît social-democrații revoluționari germani au fost lipsiți acum și de ultimele două cotidiane: cel din Bremen („Bremer Bür-

ger-Zeitung" ⁵) și cel din Braunschweig („Volksfreund" ⁶), care au încăput pe mâinile kautskiștilor. Numai grupul „Socialiștii internaționaliști din Germania" (I.S.D.) continuă să rămână la postul său, ceea ce este evident și limpede pentru toți ⁷.

Unii membri ai grupului „Die Internationale", pe cât se pare, au alunecat iarăși în mlaștina kautskismului lipsit de principii. Ströbel, de pildă, a mers atît de departe, încît în „Die Neue Zeit" ⁸ s-a apucat să facă reverențe în fața lui Bernstein și Kautsky! Iar recent de tot, la 15 iulie 1916, el a publicat în presă articolul „Pacifismul și social-democrația", în care apără pacifismul kautskist, pacifism de cea mai rea speță. În ceea ce o privește pe Junius, ea se pronunță în mod categoric împotriva proiectelor utopice kautskiste de felul „dezarmării", „lichidării diplomației secrete" etc. E posibil ca în grupul „Die Internationale" să existe două curente: unul revoluționar și altul care înclină spre kautskism.

Prima idee greșită a lui Junius o găsim exprimată în teza a 5-a a grupului „Die Internationale": „...În epoca (era) acestui imperialism deșănțat, posibilitatea războaielor naționale de orice fel este exclusă. Interesele naționale servesc numai ca un mijloc de înșelare pentru a pune masele populare în slujba dușmanului lor de moarte: imperialismul..." Teza a 5-a, care se termină cu această idee, începe prin a caracteriza *actualul* război drept un război imperialist. Se prea poate că negarea războaielor naționale în general să rezulte dintr-o neatenție sau să constituie o exagerare întîmplătoare a autoarei, care urmărea să sublinieze ideea cît se poate de justă că *actualul* război este un război imperialist, și nu național. Dar, întrucît este posibil și contrariul, întrucît se constată că diferiți social-democrați neagă în mod greșit *orice* războaie naționale atunci cînd se referă la războiul *actual*, care este înfățișat în mod fals ca fiind un război național, trebuie să ne oprim asupra acestei greșeli.

Junius are perfectă dreptate atunci cînd subliniază influența hotărîtoare a „conjuncturii imperialiste" în războiul *actual*, cînd spune că în spatele Serbiei se află Rusia, „în spatele naționalismului sîrb se află imperialismul rus",

că participarea la război a Olandei, de pildă, ar fi avut *de asemenea* un caracter imperialist, în primul rînd, pentru că această țară și-ar fi apărat coloniile și, în al doilea rînd, pentru că s-ar fi raliat uneia dintre coalițiile *imperialiste*. Toate acestea sînt indiscutabile cînd este vorba de *actualul* război. Iar atunci cînd Junius insistă cu acest prilej în mod deosebit asupra unei probleme care pentru ea prezintă o importanță primordială, și anume asupra luptei împotriva „fantomei unui război național” „care domină în momentul de față politica social-democrată” (p. 81), nu poți să nu admiți că raționamentele sale sînt și juste, și foarte oportune.

Ar fi greșit însă să exagerezi acest adevăr, să te abați de la cerința marxistă de a fi concret, să extinzi aprecierea făcută războiului actual la toate războaiele posibile în condițiile imperialismului, să ignorezi mișcările naționale *împotriva* imperialismului. Singurul argument în sprijinul tezei: „posibilitatea războaielor naționale este exclusă” îl constituie faptul că lumea este împărțită între un mănunchi de „mari” puteri imperialiste și că de aceea orice război, chiar dacă începe prin a fi național, *se transformă* într-un război imperialist, afectînd interesele uneia dintre puterile sau coalițiile imperialiste (p. 81 din broșura lui Junius).

Acest argument este evident eronat. Una dintre tezele fundamentale ale dialecticii marxiste susține, după cum se știe, că în natură și în societate toate limitele sînt convenționale și mobile, că *nu* există *nici un* fenomen care în anumite condiții să nu se poată transforma în contrariul său. Un război național *se poate* transforma într-un război imperialist și *invers*. De exemplu, războaiele din perioada marii revoluții franceze au început ca războaie naționale și au fost într-adevăr războaie naționale. Ele erau războaie revoluționare întrucît scopul lor era apărarea marii revoluții împotriva coaliției monarhiilor contra-revoluționare. Cînd însă Napoleon a creat Imperiul francez prin cotropirea unei serii de state naționale mari și viabile din Europa, state formate de multă vreme, războaiele naționale ale Franței s-au transformat în războaie imperialiste, care au generat, *la rîndul lor*, războaie de

eliberare națională *împotriva* imperialismului lui Napoleon.

Numai un sofist poate șterge deosebirea existentă între un război imperialist și un război național pe motiv că unul *se poate* transforma în celălalt. Dialectica a servit nu odată — de pildă în istoria filozofiei grecești — drept punte spre sofistică. Noi rămânem însă dialecticieni și luptăm împotriva sofismelor nu negînd în genere posibilitatea oricăror transformări, ci analizînd concret fenomenul *dat* în condițiile în care apare, precum și în dezvoltarea lui.

Ca actualul război imperialist din 1914—1916 să se transforme într-un război național este prea puțin probabil, întrucît clasa care reprezintă mersul *înainte*, proletariatul, tinde în mod obiectiv să transforme acest război într-un război civil împotriva burgheziei, iar, pe de altă parte, între cele două coaliții nu există o deosebire importantă de forțe, iar capitalul financiar internațional a creat pretutindeni o burghezie reacționară. Dar nu putem declara o asemenea transformare *imposibilă*: *dacă* proletariatul *din Europa* ar rămîne neputincios timp de 20 de ani, *dacă* războiul actual *s-ar termina* prin victorii ca acelea ale lui Napoleon și prin înrobirea unor state naționale viabile, *dacă* imperialismul extraeuropean (în primul rînd cel japonez și cel american) *s-ar menține* și el încă 20 de ani fără ca țările respective să treacă la socialism în urma unui război japoano-american de pildă, un mare război național în Europa ar fi posibil. Toate acestea ar întoarce Europa cu cîteva decenii *înapoi*. E neverosimil, dar *nu este* imposibil, deoarece a-ți imagina că istoria mondială se desfășoară pe un drum drept și neted fără a face uneori salturi uriașe înapoi este nedialectic, neștiințific și teoreticește greșit.

Mai departe. Războaiele naționale în colonii și semicolonii nu numai că sînt probabile, dar în epoca imperialismului sînt chiar *inevitabile*. Coloniile și semicoloniiile (China, Turcia, Persia) numără aproape 1 000 000 000 de locuitori, adică *peste jumătate* din populația globului. Mișcările de eliberare națională din aceste țări fie că sînt foarte puternice, fie că se maturizează și cresc. Orice

război este o continuare a politicii duse prin alte mijloace. Războaiele naționale ale coloniilor *împotriva* imperialismului vor fi *inevitabil* o continuare a politicii lor de eliberare națională. Asemenea războaie *pot* să ducă sau nu la un război imperialist între actualele „mari” puteri imperialiste. Asta depinde de multe împrejurări.

De pildă, Anglia și Franța au luptat în războiul de șapte ani pentru colonii, adică au dus un război imperialist (care este posibil atît pe baza sclavajului, cît și pe baza capitalismului primitiv, precum și pe baza actuală a capitalismului, aflat într-o fază înaltă de dezvoltare). Învingătoare, Franța a pierdut o parte din coloniile ei. Cîteva ani mai tîrziu a început războiul de eliberare națională al statelor Americii de Nord îndreptat numai împotriva Angliei. Franța și Spania, deși continuau să țină sub stăpînire lor teritorii care în prezent sînt incluse în Statele Unite, călăuzindu-se de ostilitatea față de Anglia, adică de interesele lor imperialiste, au încheiat un tratat de prietenie cu statele răscolite împotriva Angliei. Trupele franceze împreună cu cele americane au bătut pe englezi. Avem de-a face cu un război de eliberare națională în care rivalitatea imperialistă este un element secundar, fără mare însemnătate, situație opusă aceleia pe care o constatăm în războiul din 1914—1916 (aspectul național în războiul austro-sîrb nu are mare însemnătate în comparație cu rivalitatea imperialistă, care este factorul determinant). De aici rezultă cît este de absurd să aplici noțiunea de imperialism ca pe un șablon, deducînd din ea „imposibilitatea” războaielor naționale. Un război de eliberare națională, de pildă al Persiei, Indiei și Chinei aliate între ele împotriva anumitor puteri imperialiste, este pe deplin posibil și probabil, pentru că el ar rezulta din mișcarea de eliberare națională din aceste țări; transformarea unui astfel de război într-un război imperialist între actualele puteri imperialiste ar depinde însă de o mulțime de împrejurări concrete și ar fi ridicol să garantăm că aceste împrejurări vor surveni.

În al treilea rînd, nu se poate considera că războaiele naționale sînt imposibile în epoca imperialismului nici chiar în Europa. „Epoca imperialismului” a făcut ca răz-

boiul actual să devină un război imperialist; ea generează în mod inevitabil (pînă la instaurarea socialismului) noi războaie imperialiste, și a făcut ca politica marilor puteri de astăzi să devină pe de-a-ntregul imperialistă, dar această „epocă“ nu exclude cîtuși de puțin războaiele naționale, de pildă cele pornite de state mici (să zicem anexate sau asuprite din punct de vedere național) *împotriva* puterilor imperialiste, după cum nu exclude nici mișcările naționale pe scară largă în Răsăritul Europei. În ceea ce privește Austria de pildă, Junius judecă foarte bine, ținînd seama nu numai de „economic“, ci și de specificul politic, relevînd „lipsa de viabilitate internă a Austriei“ și afirmînd că „monarhia habsburgică nu este organizația politică a unui stat burghez, ci doar o uniune subredă a cîtorva clii de paraziți sociali“, și că „lichidarea Austro-Ungariei nu reprezintă istoricește decît o continuare a destrămării Turciei, fiind, ca și aceasta, o necesitate a procesului istoric de dezvoltare“. Lucrurile nu stau mai bine nici în ceea ce privește unele state balcanice și Rusia. În cazul epuizării „marilor“ puteri în războiul actual, ca și în cazul victoriei revoluției în Rusia, războaiele naționale, chiar victorioase, sînt pe deplin posibile. Amestecul puterilor imperialiste *nu* este realizabil în practică în toate condițiile; asta pe de o parte. Pe de altă parte, la un raționament superficial ca acesta: războiul purtat de un stat mic *împotriva* unui gigant este un război fără sorți de izbîndă, trebuie să răspundem că și un război fără sorți de izbîndă tot război este; apoi, anumite fenomene care se petrec în interiorul „giganților“, de pildă izbucnirea unei revoluții, pot face ca un război „fără sorți de izbîndă“ să se transforme într-un război cu mulți „sorți de izbîndă“.

Asupra inexactității tezei după care „posibilitatea unor războaie naționale este exclusă“ am stăruit nu numai pentru că este o teză evident eronată din punct de vedere teoretic. Ar fi trist, firește, dacă „cei de stînga“ ar începe să manifeste nepăsare față de teoria marxistă într-o perioadă cînd crearea Internaționalei a III-a este posibilă numai pe baza marxismului nevulgarizat. Această greșeală este cît se poate de dăunătoare și sub aspectul prac-

tic-politic : ea duce la propaganda absurdă a „dezarmării“, propagandă justificată prin argumentul că astăzi nu mai sînt posibile decît războaie reacționare ; ea generează o indiferență, încă și mai absurdă și de-a-dreptul reacționară, față de mișcările naționale. O asemenea indiferență devine șovinism atunci cînd membrii „marilor“ națiuni europene, adică ai națiunilor care asupresc o sumedenie de popoare mici și coloniale, declară cu un aer care se vrea savant : „posibilitatea unor războaie naționale este exclusă“ ! Războaiele naționale *împotriva* puterilor imperialiste sînt nu numai posibile și probabile, ci chiar inevitabile și *progresează, revoluționare, deși*, firește, pentru ca să fie încununate de *succes* este necesară fie unirea eforturilor unui uriaș număr de locuitori ai țărilor asuprite (sute de milioane în cazul Indiei și Chinei citat de noi mai sus), fie o conjunctură internațională *deosebit* de favorabilă (de pildă paralizarea intervenției puterilor imperialiste prin epuizarea forțelor lor printr-un război în care sînt angajate sau datorită antagonismului dintre ele etc.), fie o revoluție *simultană* a proletariatului uneia dintre marile puteri *împotriva* burgheziei (acest din urmă caz este primul care ar fi cel mai de dorit și mai avantajos pentru victoria proletariatului).

Trebuie să spunem totuși că ar fi nedrept s-o acuzăm pe Junius de indiferență față de mișcările naționale. Ea consideră, cel puțin, drept un păcat al fracțiunii social-democrate faptul că aceasta a trecut sub tăcere executarea pentru „trădare“ (probabil pentru o tentativă de răscoală în legătură cu războiul) a unei căpetenii a băștinașilor din Camerun, subliniind în altă parte în mod special (pentru domniile Legien, Lensch și alte canale ca și ei care se dau drept „social-democrați“) că națiunile coloniale sînt și ele tot națiuni. Ea declară cu toată tăria : „socialismul recunoaște fiecărui popor dreptul la libertate și independență, dreptul de a-și hotărî singur soarta“ ; „socialismul internațional recunoaște dreptul națiunilor libere, independente, egale în drepturi, dar numai el poate crea astfel de națiuni, numai el poate înfăptui dreptul națiunilor la autodeterminare. Și această lozincă a socialismului, observă pe bună dreptate autoarea, servește, ca

și toate celelalte, nu la o justificare a unei situații de fapt, ci constituie un îndreptar, un stimulent pentru o politică revoluționară, transformatoare și activă a proletariatului“ (p. 77 și 78). Așadar, se înșală profund cei ce cred că toți social-democrații germani de stînga au ajuns la îngustimea de vederi și la caricaturizarea marxismului la care au ajuns unii social-democrați olandezi și polonezi, care au negat posibilitatea autodeterminării națiunilor pînă și în condițiile socialismului. De altfel, despre sursele *speciale* olandeze și poloneze ale *acestei* erori vom vorbi în alt loc.

Un alt raționament greșit al lui Junius este cel în legătură cu problema apărării patriei, problemă politică cardinală în timpul unui război imperialist. Junius ne-a întărit convingerea că partidul nostru a fost singurul care a formulat just această problemă : proletariatul este împotriva apărării patriei în actualul război imperialist, *dat fiind* caracterul lui prădalnic, sclavagist, reacționar, *date fiind* posibilitatea și necesitatea de a-i opune un război civil pentru socialism (și de a încerca transformarea lui într-un asemenea război). Junius însă, pe de o parte, dezvăluie în mod admirabil caracterul imperialist al războiului actual, spre deosebire de cel național, iar pe de altă parte comite o eroare cu totul ciudată, încercînd să aplice în mod forțat la războiul *actual*, care *nu* este național, un program național ! Deși pare aproape de necrezut, este un fapt.

Social-democrații oficiali, atît cei de nuanță legienistă, cît și kautskistă, ploconindu-se în fața burgheziei care a făcut o zarvă teribilă pe tema „invaziei“ străine pentru a înșela masele populare în ceea ce privește caracterul imperialist al războiului, au repetat cu un zel deosebit acest argument al „invaziei“. Kautsky, care încredințează acum pe oamenii naivi și creduli (printre alții, prin Spectator, membru în Comitetul de organizare din Rusia) că de la sfîrșitul anului 1914 a trecut în opoziție, continuă să invoce încă acest „argument“ ! Căutînd să combată acest argument, Junius citează exemple istorice dintre cele mai instructive pentru a demonstra că „invazia și lupta de clasă în istoria burgheză nu sînt incompatibile, așa cum susține legenda oficială, ci una este o modalitate și o formă

de manifestare a celeilalte“. De pildă, Bourbonii în Franța au provocat o invazie străină împotriva iacobinilor, iar burgheziile în 1871 împotriva Comunei. Marx scria în „Războiul civil din Franța“ :

„Cel mai înalt avînt eroic de care mai era în stare societatea veche era războiul național ; acum acesta se vîdește a fi o simplă înșelăciune a guvernului, prin care el nu urmărește decît să mai amîne lupta de clasă, dar, de îndată ce lupta de clasă ia forma unui război civil, această înșelăciune este spulberată“⁹.

„Marea revoluție franceză — scrie Junius, referindu-se la anul 1793 — este un exemplu clasic pentru toate vremurile“. Din toate acestea se conchide : „Experiența de veacuri demonstrează, prin urmare, că nu starea de asediu, ci lupta de clasă plină de abnegație, care trezește în masele populare respectul față de ele înseși, eroismul și forța lor morală constituie cea mai bună apărare a țării împotriva unui dușman din afară“.

Concluzia practică a lui Junius :

„Da, social-democrații sînt datori să-și apere țara în timpul marilor crize istorice. Și marea vină a fracțiunii social-democrate din Reichstag este tocmai aceea că, după ce a proclamat în mod solemn în declarația sa din 4 august 1914 : «Noi nu ne vom lăsa patria fără apărare în clipe de primejdie», s-au dezis de spusele ei. Ea și-a lăsat patria fără apărare într-o clipă de mare primejdie. Prima ei datorie față de patrie în clipa aceea era să arate patriei care este adevăratul substrat al actualului război imperialist, să sfîșie mreaja minciunii patriotice și diplomatice în care era învăluit acest atentat împotriva patriei, să declare sus și tare că în acest război și victoria și înfrîngerea sînt deopotrivă de nefaste pentru poporul german, să se împotrivească cu înverșunare sugrumării patriei prin starea de asediu, să proclame necesitatea ca poporul să fie înarmat imediat și să i se dea posibilitatea de a hotărî în problema războiului și păcii, să ceară cu toată tăria ca reprezentanța populară să funcționeze în permanență (fără întrerupere) de-a lungul întregii perioade a războiului pentru a se putea exercita un control vigilent din partea reprezentanței populare asupra guvernului și din partea poporului asupra reprezentanței populare, să ceară ca toate restricțiile politice să fie desființate imediat, deoarece numai un popor liber își poate apăra cu succes țara, în sfîrșit, să opună programului imperialist de război — program care urmărește menținerea Austriei și Turciei, adică menținerea reacțiunii în Europa și în Germania — vechiul program cu adevărat național al patrioților și democraților de la 1848, programul lui Marx, Engels și Lassalle : lozinca marii republici germane unite. Acesta era steagul care ar fi trebuit să fie înălțat în fața țării, un steag cu adevărat național, cu adevărat elibera-

tor și care ar fi corespuns celor mai frumoase tradiții ale Germaniei și ale politicii internaționale de clasă a proletariatului"... „Așadar, dilema grea de a alege între interesele patriei și solidaritatea internațională a proletariatului, conflictul tragic care a îndemnat pe parlamentarii noștri să treacă «cu strângere de inimă» de partea războiului imperialist, este o pură ficțiune burghezo-naționalistă. Dimpotrivă, între interesele țării și interesele de clasă ale Internaționalei proletare exista și în timp de război, ca și în timp de pace, o armonie deplină: atît războiul, cît și pacea impun desfășurarea cu cea mai mare energie a luptei de clasă, apărarea cu hotărîre a programului social-democrat“.

Astfel raționează Junius. Caracterul eronat al raționamentelor ei este evident, și cum lacheii fățiși și camuflați ai țarismului, domnii Plehanov și Cihenkeli, sau poate chiar și d-nii Martov și Ciheidze, se vor agăța jubilînd de cuvintele lui Junius, gîndindu-se nu la adevărul teoretic, ci la modul de a ieși basma curată, de a șterge urmele, de a arunca praf în ochi muncitorilor, trebuie să elucidăm în amănunțime sursele *teoretice* ale erorii lui Junius.

Ea cere „să se opună“ războiului imperialist un program național. Ea cere clasei înaintate să-și îndrepte fața spre trecut, nu spre viitor! În 1793 și în 1848, atît în Franța, în Germania, cît și în întreaga Europă, la ordinea zilei se afla *în mod obiectiv* revoluția burghezo-democratică. Acestei situații istorice *obiective* îi corespundea programul „autentic național“, adică național-burghez, al democrației de atunci, program care în 1793 a fost înfăptuit de elementele cele mai revoluționare din rîndurile burghezii și plebei, iar în 1848 a fost proclamat de Marx în numele întregii democrații progresiste. Războaiele feudale dinastice li se opuneau pe vremea aceea, *în mod obiectiv*, războaiele revoluționar-democratice, războaiele de eliberare națională. Acesta era conținutul sarcinilor istorice ale epocii.

Astăzi, pentru statele mari, înaintate ale Europei, situația *obiectivă* nu mai este aceeași. Mersul înainte, făcînd abstracție de eventualele și temporarele dări înapoi, se realizează numai în direcția societății *socialiste*, în direcția *revoluției socialiste*. Războiului burghezo-imperialist, războiului capitalismului ajuns la un înalt grad de dez-

voltare, i se poate opune *în mod obiectiv*, din punctul de vedere al mersului înainte, din punctul de vedere al clasei înaintate, numai un război *împotriva* burgheziei, adică în primul rând un război civil între proletariat și burghezie pentru cucerirea puterii, un război *fără de care nu poate exista* o mișcare serioasă înainte, iar apoi, numai în anumite condiții, speciale, un eventual război pentru apărarea statului socialist împotriva statelor burgheze. Din această cauză, acei bolșevici (din fericire, ei reprezintă cazuri cu totul izolate și noi i-am cedat imediat prizîviștilor ¹⁰) care au fost gata să îmbrățișeze punctul de vedere al unei apărări condiționate, al apărării patriei cu condiția unei revoluții victorioase și a victoriei republicii în Rusia, au rămas fideli *literei* bolșevismului, trădînd însă *spiritul* lui, pentru că Rusia, atrasă în războiul imperialist al puterilor europene înaintate, chiar dacă ar fi republică, ar duce *tot* un război imperialist !

Afirmînd că lupta de clasă este cel mai bun mijloc de luptă împotriva unei invazii, Junius a aplicat dialectica lui Marx numai pe jumătate, făcînd doar un pas pe calea cea justă, pentru a se abate apoi imediat de la ea. Dialectica lui Marx cere o analiză concretă a fiecărei situații istorice în parte. Că lupta de clasă este cel mai bun mijloc de luptă împotriva unei invazii este just *atît* în ceea ce privește burghezia care răstoarnă feudalismul, *cît* și în ceea ce privește proletariatul care răstoarnă burghezia. Și tocmai pentru că acest lucru este just în ceea ce privește *orice* asupraire de clasă, este *prea general* și ca atare *insuficient* pentru acest caz *special*. Războiul civil împotriva burgheziei este *de asemenea* una din formele luptei de clasă, și numai această formă a luptei de clasă ar izbăvi Europa (în întregime și nu o singură țară) de pericolul invaziilor. Dacă în 1914—1916 ar fi existat „marea republică germană“, ea ar fi dus *același* război imperialist.

Junius s-a apropiat în mare măsură de soluționarea justă a acestei chestiuni și de lozinca justă : război civil împotriva burgheziei pentru socialism, și, parcă temîndu-se să spună adevărul pînă la capăt, s-a întors *înapoi* la afirmația fantezistă cu privire la „războiul național“ în 1914, 1915, 1916. Chiar cercetînd problema nu sub as-

pectul teoretic, ci sub aspectul ei pur practic, eroarea lui Junius apare tot atît de evidentă. Întreaga societate burgheză, toate clasele din Germania, inclusiv țărănimea, erau *pentru* război (în Rusia, după toate probabilitățile, se petrecea *același lucru*: cel puțin majoritatea țărănimii avute și a celei mijlocii, precum și o foarte mare parte a sărăcimii, se afla, probabil, sub influența imperialismului burghez). Burghezia era înarmată pînă-n dinți. „A proclama” în această situație programul republicii, al parlamentului permanent, al alegerii ofițerilor de către popor („înarmarea poporului”) etc. ar fi însemnat *în practică* „a proclama” *revoluția* (cu un program revoluționar *greșit!*)

Tot acolo Junius arată, pe bună dreptate, că revoluția nu poate fi „făcută”. Revoluția a fost la ordinea zilei în 1914—1916, ascunsă în adîncurile războiului, *crescînd* din război. Acest lucru trebuia „proclamat” în numele clasei revoluționare, trebuia să se arate pînă la capăt și fără teamă programul *ei*: socialismul, de neconceput în epoca războiului fără un război civil împotriva burgheziei ultra-reacționare, criminale, care condamnă poporul la o nemai-pomenită mizerie. Trebuiau chibzuite acțiunile sistematice, consecvente, practice, *absolut realizabile*, oricare ar fi fost ritmul de dezvoltare a crizei revoluționare, acțiuni corespunzătoare revoluției în curs de maturizare. Aceste acțiuni sînt indicate în rezoluția partidului nostru: 1) votarea împotriva creditelor; 2) zădărnicierea „păcii civile”; 3) crearea unei organizații ilegale; 4) fraternizarea soldaților; 5) sprijinirea tuturor acțiunilor revoluționare ale maselor*. Reușita *tuturor* acestor acțiuni duce *în mod inevitabil* la un război civil.

Proclamarea unui măreț program istoric are, fără îndoială, o însemnătate uriașă; dar, bineînțeles, nu proclamarea vechiului program național german, perimat pentru anii 1914—1916, ci a unui program proletar-internaționalist și socialist. Voi, burghezii, luptați în scopuri de jaf; noi, muncitorii din *toate* țările beligerante, vă declaram război, un război pentru socialism — iată conținutul

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 163. — *Nota red.*

cuvîntării pe care ar fi trebuit s-o rostească la 4 august 1914 în parlamente socialişti care n-au trădat proletariatul așa cum au făcut-o Legien, David, Kautsky, Plehanov, Guesde, Sembat etc.

După cît se vede, greșeala lui Junius putea fi rezultatul a două feluri de considerații greșite. Nu încapе îndoială că autoarea broșurii se pronunță în mod categoric împotriva războiului imperialist și *pentru* tactica revoluționară : acest fapt nu va putea fi contestat de d-nii Plehanovi care jubilează pe tema „defensismului“ lui Junius. La eventualele și probabilele calomnii de acest gen trebuie să se dea un răspuns imediat și deschis.

Dar, în primul rînd, Junius nu s-a eliberat complet de „mediul“ social-democrațiilor germani, chiar și al celor de stînga, care se tem de sciziune, care se tem să rostească pînă la capăt lozincile revoluționare*. Este o teamă lipsită de temei, și social-democrații de stînga din Germania vor trebui să se debaraseze și *se vor debarasa* de ea. Desfășurarea luptei lor împotriva social-șoviniștilor îi va duce aici. Iar ei luptă cu hotărîre, cu fermitate, *în mod sincer* împotriva *propriilor* social-șoviniști ; aici se și vădește marea deosebire principială, fundamentală dintre ei și d-nii Martov și Ciheidze, care, așa cum face Skobelev, cu o mîină agită stindardul salutînd pe „Liebknechții din toate țările“, iar cu cealaltă îmbrățișează tandru pe Cihenkeli și pe Potresov !

În al doilea rînd, Junius a vrut, după cît se pare, să realizeze ceva în genul „teoriei“ menșevice, de tristă amintire, „a stadiilor“, a vrut să *înceapă* înfăptuirea programului revoluționar de la teza lui „cea mai comodă“, „mai populară“ și mai acceptabilă pentru *mica burghezie*. Era un fel de plan de „a trage pe sfoară istoria“ și pe

* Aceeași greșeală o conțin și raționamentele lui Junius pe tema : ce este de preferat, victoria sau înfrîngerea ? Concluzia ei : amîndouă sînt la fel de rele (ruină, creșterea înarmărilor etc.). Acesta nu este punctul de vedere al proletariatului revoluționar, ci al micului-burghez pacifist. Dacă ar fi să se vorbească despre „intervenția revoluționară“ a proletariatului — și despre asta vorbesc, deși, din păcate, în linii prea generale, atît Junius, cît și tezele grupului „Internaționala“ —, atunci se impune ca problema să fie abordată dintr-un alt punct de vedere : 1) este oare posibilă o „intervenție revoluționară“ fără riscul unei înfrîngeri ? 2) este oare posibil să biciuiești burghezia și guvernul *propriilor* țări fără același risc ? 3) n-am spus noi întordeauna și nu ne arată experiența istorică a războaielor reacționare că înfrîngerile înlesnesc realizarea cauzei clasei revoluționare ?

Filistini. Se pornea de la premisa că nimeni n-ar putea fi împotriva unei apărări *mai bune* a adevăratei patrii : iar adevărata patrie este marea republică germană, cea mai bună apărare *este* miliția, parlamentul permanent etc. O dată adoptat, un astfel de program ar duce desigur la stadiul următor : revoluția socialistă.

După cât se pare, cam astfel de raționamente au determinat în mod conștient sau semiconștient tactica lui Junius. Ele sînt incontestabil greșite. În broșura lui Junius se simte *solitarul* care nu are tovarăși de organizație ilegală, obișnuiți să aprofundeze lozincile revoluționare și să educe în mod sistematic masele în spiritul lor. Dar o asemenea lipsă nu este o lipsă personală a lui Junius — ar fi profund greșit să scăpăm din vedere acest lucru — ci rezultatul slăbiciunii *tuturor* social-democraților germani de stînga, prinși din toate părțile în mreaja ticăloasă a fățărniciei, pedanteriei și „bunăvoinței“ kautskiste față de oportuniști. Adepții lui Junius, *deși* solitari, au reușit *să treacă* la editarea de manifeste ilegale și să pornească un război împotriva kautskismului. Ei vor ști și pe viitor să pășească înainte pe calea cea dreaptă.

Scris în iulie 1916

Publicat în octombrie 1916
în „Sbornik «Soțial-Demokrata» nr. 1
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul apărut în
„Sbornik «Soțial-Demokrata»”

BILANȚUL DISCUȚIEI ASUPRA AUTODETERMINĂRII

În revista „Vorbote“, publicație marxistă a stîngii zimmerwaldiene (nr. 2, aprilie 1916)¹¹, au apărut teze pentru și împotriva autodeterminării națiunilor, teze semnate de redacția Organului nostru Central, ziarul „Soțial-Demokrat“¹², și de redacția organului opoziției social-democrate poloneze, „Gazeta Robotnicza“¹³. Cititorul va găsi mai sus reproducerea primelor teze și traducerea celorlalte. Problema se pune, poate, pentru prima dată pe un plan internațional atît de vast : în discuția purtată acum douăzeci de ani, în 1895—1896, înainte de Congresul socialist internațional de la Londra din 1896, în coloanele revistei marxiste germane „Die Neue Zeit“ între Rosa Luxemburg, K. Kautsky și „nepodlegloștevi“ polonezi (partizanii independenței Poloniei, P.P.S.), care susțineau trei puncte de vedere diferite, nu s-a pus decît problema Poloniei¹⁴. Pînă acum, după cîte știm, problema autodeterminării n-a fost discutată mai sistematic decît de olandezi și de polonezi. Să sperăm că „Vorbote“ va reuși să aducă elemente noi în dezbaterăa acestei probleme, atît de vitală astăzi pentru englezi, americani, francezi, germani, italieni. Socialismul oficial — reprezentat atît de partizanii direcți ai guvernului „propriu“, de felul lui Plehanov, David & Co., cît și de apărătorii camuflați ai oportunismului, kautskiștii (printre care Akselrod, Martov, Ciheidze etc.), — s-a deprins atît de mult să mintă în această problemă, încît vreme îndelungată vor fi inevitabile, pe de o parte, străduința de a se evita pe cît posibil un răspuns, iar pe

de altă parte cerința muncitorilor de a primi „răspunsuri directe“ la aceste „blestemate probleme“. Ne vom strădui să ținem la curent pe cititorii noștri în ceea ce privește desfășurarea luptei de opinii dintre socialiștii din străinătate.

Pentru noi însă, social-democrații ruși, această problemă prezintă și o importanță specială ; discuția este o continuare a celei din 1903 și 1913 ¹⁵ ; în timpul războiului, problema a determinat unele oscilări ideologice la membrii partidului nostru ; ea a căpătat un caracter acut datorită tertipurilor folosite de către conducători de vază ai partidului muncitoresc gvozdevist sau șovinist, ca Martov și Ciheidze, în scopul de a-i ocoli esența. De aceea este necesar să facem un prim bilanț al discuției începute pe plan internațional.

După cum reiese din teze, tovarășii noștri polonezi dau un răspuns direct la unele din argumentele noastre, ca, de pildă, la cel cu privire la marxism și proudhonism. Dar, de cele mai multe ori, ei nu ne răspund direct, ci indirect, opunându-ne afirmații *proprie*. Să examinăm aceste răspunsuri directe și indirecte.

1. SOCIALISMUL ȘI AUTODETERMINAREA NAȚIUNILOR

Noi afirmăm că a renunța la înfăptuirea autodeterminării națiunilor în condițiile socialismului ar însemna o trădare a socialismului. Ni se răspunde : „dreptul la autodeterminare nu este valabil pentru societatea socialistă“. Divergența dintre noi este esențială. Dar de unde pornește ea ?

„Se știe — ne obiectează oponentii noștri — că socialismul va desființa orice aspirare națională, deoarece el va lichida interesele de clasă care o determină...“. Ce rost are raționamentul cu privire la premisele *economice* ale desființării aspirării naționale, premise demult cunoscute și indiscutabile, atunci când aici este vorba de *una* dintre formele aspirării *politice*, și anume : menținerea prin forță a unei națiuni în interiorul granițelor statale ale unei alte națiuni ? Este pur și simplu o încercare de eschivare de la problemele politice ! Considerațiunile care

urmează ne conving în și mai mare măsură de justețea acestei aprecieri :

„Nu avem motive să presupunem că în societatea socialistă națiunea va lua forma unei unități politice-economice. După toate probabilitățile, ea va lua exclusiv forma unei unități culturale și lingvistice, pentru că împărțirea teritorială potrivit intereselor culturale socialiste, în măsura în care această împărțire va exista, poate avea loc numai potrivit nevoilor producției, iar problema cu privire la această împărțire trebuie să fie rezolvată, bineînțeles, nu de fiecare națiune în parte, avînd plenitudinea puterii proprii (conform „dreptului la autodeterminare“), ci *va fi determinată în comun de toți cetățenii interesați...*“.

Acest ultim argument cu determinare *în comun* în loc de *autodeterminare* — le place atît de mult tovarășilor polonezi, încît îl repetă *de trei ori* în tezele lor ! Dar frecvența repetare nu transformă acest argument octombrist și reacționar în argument social-democrat. Asta fiindcă toți reacționarii și burghezii acordă națiunilor menținute cu forța între granițele statului respectiv dreptul de „a determina în comun“ destinele lui într-un parlament comun. Și Wilhelm al II-lea acordă belgienilor dreptul de „a determina în comun“ în parlamentul german comun destinele Imperiului german.

Oponenții noștri se străduiesc să ocolească tocmai problema controversată, problema pusă anume în discuție, aceea a dreptului la despărțire. Ar fi ridicol dacă n-ar fi atît de trist !

Chiar în prima noastră teză se arată că eliberarea națiunilor asuprite implică în domeniul politic o dublă transformare : 1) egalitate deplină în drepturi a națiunilor. Aici nu există nici un punct controversat și este vorba numai de situația din interiorul statului ; 2) libertate de despărțire politică *. Aici este vorba de stabilirea frontierelor statului. Numai asupra acestui punct există controverse. Și tocmai acest lucru îl trec sub tăcere oponenții noștri. Ei nu vor să se gîndească la frontierele statului și nici la stat în genere. Este un soi de „economism imperia- list“, asemănător vechiului „economism“ din 1894—1902,

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 260—261. — *Nota red.*

care raționa astfel : capitalismul a învins, *de aceea* problemele politice nu-și au rostul¹⁶. Imperialismul a învins, *de aceea* problemele politice nu-și au rostul ! O astfel de teorie apolitică este fundamental ostilă marxismului.

Marx scria în „Critica programului de la Gotha“ : „Între societatea capitalistă și cea comunistă se află perioada transformării revoluționare a celei dintâi în cea de-a doua. Acestei perioade îi corespunde și o perioadă de tranziție politică, al cărei stat nu poate fi altul decât dictatura revoluționară a proletariatului“¹⁷. Acest adevăr, care conține recunoașterea necesității *statului* pînă la transformarea socialismului biruitor în comunism deplin, era incontestabil pînă acum pentru socialiști. Este cunoscută formula lui Engels cu privire la *dispariția treptată* a statului. Am subliniat în mod expres chiar în prima teză că democrația este o formă a statului care va dispărea și ea treptat o dată cu dispariția statului. Și atîta timp cît oponenții noștri nu au reușit să substituie marxismului un punct de vedere nou, „astatal“, raționamentele lor sînt o eroare totală.

În loc să vorbească despre stat (și, *prin urmare*, despre stabilirea *frontierelor* lui !), ei vorbesc despre „sfera culturală socialistă“, utilizînd intenționat o exprimare vagă pentru a lăsa să se înțeleagă că toate problemele de stat se șterg ! Se ajunge la o tautologie ridicolă : firește, dacă nu există statul, nu mai există nici problema frontierelor lui. În aceste condiții nu mai este necesar nici *întregul* program politic democratic. Atunci cînd statul „va dispărea treptat“, nu va mai fi nici republică.

În articolele sale menționate de noi în teza 5 (în notă)*, șovinistul german Lensch citează un pasaj extrem de interesant din lucrarea lui Engels „Padul și Rinul“. Printre altele, Engels arată acolo că în procesul dezvoltării istorice, care a înghițit o serie de națiuni mici și neviabile, frontierele „națiunilor europene mari și viabile“ au fost stabilite într-o măsură din ce în ce mai mare în funcție de „limba și simpatiile“ populației. Engels denumeste aceste frontiere, frontiere „naturale“¹⁸. Așa s-a întîmplat

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 266—267. — Nota red.

În Europa, în epoca capitalismului progresist, în 1848—1871. Astăzi capitalismul imperialist reacționar *sfărîmă* din ce în ce mai des aceste frontiere, stabilite în mod democratic. Există toate indiciile că imperialismul va lăsa moștenire socialismului, care îi va lua locul, frontiere *mai puțin* democratice, o serie de anexiuni în Europa și pe alte continente. Și atunci? Socialismul victorios, restabilind și înfăptuind pînă la capăt deplina democrație, va renunța oare la stabilirea *democratică* a frontierelor de stat? Nu va voi să țină seama de „simpatiile” populației? Este suficient să punem aceste întrebări pentru a ne da limpede seama cum alunecă colegii noștri polonezi de la marxism spre „economismul imperialist”.

Vechii „economisți” făceau din marxism o caricatură; ei învățau pe muncitori că pentru marxiști important este „numai” „economicul”. Nii „economisți” își închipuie fie că statul democratic al socialismului victorios va exista fără frontiere (întocmai ca un „complex de senzații” fără materie), fie că frontierele vor fi stabilite „exclusiv” potrivit necesităților producției. În realitate, frontierele vor fi stabilite în mod democratic, adică potrivit voinței și „simpatiilor” populației. Capitalismul nu ține seama de aceste simpatii și îngreuiază și mai mult apropierea dintre națiuni. Organizînd producția *fără* asuprirea de clasă, asigurînd bunăstarea *tuturor* membrilor statului, socialismul creează implicit condițiile pentru ca populația să-și manifeste *în libertate* „simpatiile”; astfel el facilitează și grăbește enorm apropierea între națiuni și contopirea lor.

Dar să-l lăsăm pe cititor să mai răsufle nițel după atîta „economism” greoi și stîngaci și să cităm un raționament al unui publicist socialist care se află în afara controversei noastre. Este vorba de Otto Bauer, care, deși are și el un „punctuleț” propriu, „autonomia cultural-națională”¹⁹, apreciază foarte just o serie întregă de alte probleme importante. De pildă, în § 29 al cărții sale „Problema națională și social-democrația”, el a relevat cît se poate de just că ideologia națională servește la

disimularea politicii *imperialiste*. În § 30 : „Socialismul și principiul naționalității“, el declară :

„Niciodată comunitatea socialistă nu va include cu forța în cadrul ei națiuni întregi. Închipuți-vă masele populare, bucurându-se de toate binefacerile culturii naționale, luînd parte activă la legislație și administrare, și, în sfîrșit, înzestrate cu arme ; ar fi posibil să supui cu forța asemenea națiuni dominației unui organism social străin ? Orice putere de stat se sprijină pe forța armelor. Armata de astăzi, datorită unui mecanism iscusit, continuă să fie, ca și armatele de cavaleri și mercenari din trecut, un instrument în mîna unei persoane, a unei familii, a unei clase. Armata comunității democratice a societății socialiste nu reprezintă însă decît poporul înarmat, pentru că este formată din oameni instruiți, care lucrează nesiliți în ateliere obștești și care își aduc deplinul lor aport în toate domeniile vieții de stat. În aceste condiții posibilitatea oricărei dominații naționale străine dispăre“.

Toate astea-s adevărate. În condițiile capitalismului, asuprirea națională (și în genere asuprirea politică) *nu poate* fi lichidată. Pentru aceasta *este necesară* desființarea claselor, cu alte cuvinte instaurarea socialismului. Dar, bazîndu-se pe economic, socialismul nu se reduce nicidecum exclusiv la această latură. Pentru desființarea asupririi naționale trebuie să existe un fundament, și anume producția socialistă, dar pe acest fundament *mai* trebuie să existe și o organizare democratică a statului, o armată democratică etc. Prin doborîrea capitalismului și instaurarea socialismului, proletariatul creează *posibilitatea* desființării totale a asupririi naționale ; această posibilitate se va transforma în *realitate* „numai“ — „numai“ ! — în condițiile înfăptuirii depline a democrației în toate domeniile, inclusiv stabilirea frontierelor statului potrivit „simpatiilor“ populației, inclusiv libertatea de despărțire. Pe această bază se va putea ajunge *în practică* la dispariția completă a celor mai mărunte fricțiuni naționale, a ultimelor rămășițe de neîncredere națională, se va accelera procesul de apropiere și de contopire a națiunilor, care se va desăvîrși o dată cu *dispariția treptată* a statului. Iată teoria marxismului, de care colegii noștri polonezi au făcut greșeala de a se îndepărta.

2. ESTE „REALIZABILĂ” DEMOCRAȚIA ÎN CONDIȚIILE IMPERIALISMULUI?

Vechea polemică a social-democraților polonezi împotriva principiului autodeterminării națiunilor se întemeiază în întregime pe argumentul că autodeterminarea este „irealizabilă” în condițiile capitalismului. Încă în 1903, la Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., în comisia pentru elaborarea programului, noi, iskriștii, am luat în derîdere acest argument, arătînd că el repetă caricaturizarea marxismului la care au ajuns „ekonomiștii” (de tristă amintire). În tezele noastre am analizat cît se poate de amănunțit această greșeală, și tocmai aici, în problema care constituie baza teoretică a întregii controverse, tovarășii polonezi n-au vrut (sau nu au fost în stare ?) să răspundă la *nici unul* dintre argumentele noastre.

Imposibilitatea de a realiza autodeterminarea din punct de vedere economic ar fi trebuit dovedită printr-o analiză economică ; tot astfel cum demonstrăm printr-o analiză economică că interzicerea mașinilor sau introducerea banilor-muncă etc. sînt irealizabile. Dar nimeni nu încearcă măcar să facă o astfel de analiză. Și nimeni n-o să afirme că în condițiile capitalismului s-a reușit să se introducă în vreo singură țară „în mod excepțional” „banii-muncă”, așa cum în epoca celui mai deșănțat imperialism, o țară mică în mod excepțional a izbutit să realizeze irealizabila autodeterminare și încă fără război și revoluție (Norvegia în 1905).

În general, democrația politică nu este decît una dintre *formele* posibile (deși, teoreticește, normale pentru capitalismul „pur”) ale suprastructurii capitalismului. Faptele demonstrează că atît capitalismul, cît și imperialismul se dezvoltă în condițiile *oricăror* forme politice, subordonîndu-și *toate* aceste forme. Iată de ce a califica drept „irealizabilă” *vreuna* dintre formele sau revendicările democrației este, din punct de vedere teoretic, fundamental greșit.

Faptul că colegii polonezi n-au răspuns la aceste argumente ne face să considerăm încheiată discuția asupra acestui punct. Pentru a demonstra lucrurile, ca să zicem

aşa, am adus argumentul cel mai concret şi anume : ar fi ridicol să negi că o restaurare a Poloniei este „realizabilă“ acum în funcţie de momentele strategice etc. ale războiului actual. N-a urmat nici un răspuns !

Tovarăşii polonezi *au repetat* pur şi simplu o afirmaţie cu totul eronată (§ II, 1), declarînd : „formele democraţiei politice sînt călcate în picioare atunci cînd este vorba de anexarea unor regiuni străine ; violenţa făţişă este cea care hotărăşte aici... Capitalul nu va lăsa niciodată în seama poporului rezolvarea problemei frontierelor sale de stat...“. Ca şi cînd „capitalul“ ar putea vreodată „să lase în seama poporului“ alegerea funcţionarilor *săi*, care slujesc imperialismul ! Sau ca şi cum ar fi de conceput *în genere* soluţionarea radicală a unor probleme democratice importante, ca, de pildă, înlocuirea monarhiei cu republica, a armatei permanente cu miliţia fără „violenţă făţişă“ ! În mod subiectiv, tovarăşii polonezi doresc „să aprofundeze“ marxismul, ceea ce nu le reuşeşte de loc. *În mod obiectiv*, frazele lor despre imposibilitatea de a realiza autodeterminarea nu sînt decît oportunist, deoarece se presupune tacit că autodeterminarea este „irealizabilă“ fără o serie de revoluţii, după cum în condiţiile imperialismului irealizabilă este *întreaga* democraţie, *toate* revendicările ei în general.

Numai o singură dată, la sfîrşitul § II, 1, în consideraţiunile cu privire la Alsacia, colegii polonezi au părăsit poziţiile „economismului imperialist“, dînd la problemele uneia dintre formele de democraţie un răspuns concret şi nu o referire generală la „economic“. Şi tocmai acest mod de a aborda problema este greşit ! Ar fi „particularist, nedemocratic“ — scriu ei — ca alsacienii *singuri*, fără să întrebe pe francezi, să le „impună“ alipirea Alsaciei la Franţa, chiar dacă o parte din Alsacia înclină spre germani, chiar dacă astfel se creează primejdia unui război !!! Iată o confuzie amuzantă : autodeterminarea presupune (lucru de la sine înţeles şi subliniat în mod special în tezele noastre) libertatea *de despărţire* de statul asupritor ; în politică „nu se obişnuieşte“ să se vorbească de faptul că

alipirea la un anumit stat presupune consimțămîntul *aces-tuia*, după cum în economie nu se vorbește de „consimțămîntul“ capitalistului de a realiza profit sau al muncitorului de a primi salariu ! E ridicol să vorbești de una ca asta.

Dacă ești om politic marxist, atunci, vorbind despre Alsacia, trebuie să ataci pe nemernicii din rîndurile socialismului german, deoarece nu luptă pentru libertatea de despărțire a Alsaciei ; pe nemernicii din rîndurile socialismului francez, deoarece se împacă cu burghezia franceză, care urmărește să anexeze cu forța întreaga Alsacie ; și pe unii, și pe ceilalți pentru că se pun în slujba imperialismului din „propria“ țară, temîndu-se de un stat separat, fie el și mic ; trebuie arătat *cum* socialiștii, recunoscînd principiul autodeterminării, ar rezolva în cîteva săptămîni problema fără să încalce voința alsacienilor. Să te apuci să discuți în loc de asta despre teribila primejdie ca nu cumva francezii din Alsacia „să se impună“ Franței e o adevărată perlă.

3. CE ESTE ANEXIUNEA ?

În tezele noastre am pus această problemă cît se poate de precis (§ 7) *. Tovarășii polonezi *nu* au răspuns la ea : ei *au ocolit-o*, declarînd cu insistență 1) că sînt împotriva anexiunilor și 2) explicînd de ce sînt împotriva. Indiscutabil că aceste probleme sînt foarte importante. Dar ele sînt de *alt* ordin. Dacă aprofundarea teoretică a principiilor noastre, formularea lor clară și precisă ne preocupă cît de cît, nu putem *ocoli* problema ce sînt anexiunile din moment ce această noțiune figurează în propaganda și agitația noastră politică. Ocolirea acestei probleme într-o discuție colegială nu poate fi interpretată decît ca o părăsire a pozițiilor.

De ce am pus problema ? Atunci cînd am pus-o, am explicat de ce. Pentru că „protestul împotriva anexiunilor echivalează, în fond, cu recunoașterea dreptului la auto-

* Vezi V. I. Lenin. Opere alese, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 269—270. — Nota red.

determinare“. Noțiunea de anexiune include în mod obișnuit 1) noțiunea de violență (alipire forțată); 2) noțiunea de asupraire de către o națiune străină (anexare a unei regiuni „străine“) etc. și — uneori — 3) noțiunea de încălcare a statu-quo, lucru pe care l-am indicat în teze; dar nici această indicație a noastră nu a fost criticată.

Se pune întrebarea: pot fi oare social-democrații împotriva violenței în general? E limpede că nu. Prin urmare, sîntem împotriva anexiunilor nu fiindcă ele constituie un act de violență, ci din alte cauze. Social-democrații nu pot fi nici pentru statu-quo. Orice-ai face, nu poți evita concluzia: anexiunea înseamnă *încălcarea autodeterminării* națiunii, înseamnă stabilirea *frontierelor* unui stat *împotriva voinței populației*.

A fi împotriva anexiunilor *înseamnă* a fi pentru dreptul la autodeterminare. A fi „împotriva menținerii prin violență a oricărei națiuni în cadrul unui anumit stat“ (am folosit dinadins și această formulare foarte puțin schimbată a aceleiași idei din § 4 al tezelor noastre*, și tovarășii polonezi *ne-au răspuns* aici foarte limpede, declarînd în § I, 4, la început, că sînt „împotriva menținerii prin violență a națiunilor asupraite în cadrul statului anexionist“), *echivalează* cu a fi pentru autodeterminarea națiunilor.

Nu vrem să iscăm dispute în jurul unor cuvinte. Dacă există un partid care să afirme în programul său (sau într-o rezoluție obligatorie pentru toți, forma nu are nici o importanță) că este împotriva anexiunilor**, împotriva menținerii prin violență a națiunilor asupraite în cadrul statului *propriu*, declarăm că principial sîntem întru totul de acord cu el. Ar fi absurd să ne cramponăm de *cuvîntul* „autodeterminare“. Și dacă în partidul nostru se vor găsi oameni care să vrea să schimbe în acest spirit *cuvintele*, formularea § 9 al programului partidului nostru, vom considera că divergența cu *asemenea* tovarăși nu este cîtuși de puțin o divergență principială!

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 265. — *Nota red.*

** „Împotriva anexiunilor vechi și noi“, spune K. Radek într-un articol publicat în „Berliner Tagwacht“²⁹.

Importante sînt aici doar claritatea politică și profunzimea teoretică a lozincilor noastre.

În discuțiile cu privire la această chestiune — a cărei însemnătate nu poate fi contestată de nimeni mai ales acum, în condițiile războiului — s-a făcut uz de următorul argument (pe care nu l-am găsit exprimat în presă): *protestul împotriva* unui anumit rău nu presupune neapărat admiterea unei noțiuni pozitive care să-l excludă. Argumentul este vădit inconsistent și, probabil, tocmai de aceea n-a apărut în coloanele nici unei publicații. Atunci cînd un partid socialist declară că „este împotriva menținerii prin violență a națiunii asuprite în cadrul statului anexionist“, el *se obligă implicit să renunțe* la menținerea *prin violență* atunci cînd va lua puterea.

Nu ne îndoim nici un moment că, dacă mîine Hindenburg va învinge pe jumătate Rusia, și consecința acestei jumătăți de victorii va fi (ținînd seama de dorința Angliei și a Franței de a slăbi într-o oarecare măsură țarismul) apariția unui stat polonez, pe deplin „realizabil“ din punctul de vedere al legilor economice ale capitalismului și ale imperialismului, și dacă poimîine revoluția socialistă va birui la Petersburg, Berlin și Varșovia, guvernul socialist polonez, ca și cel rus și cel german, va renunța la „menținerea prin violență“, să zicem, a ucrainenilor „în cadrul statului polonez“. Dacă din acest guvern vor face parte membri ai redacției ziarului „Gazeta Rabotnicza“, ei își vor sacrifica, fără îndoială, „tezele“ și vor dezminți astfel „teoria“ că „principiul autodeterminării nu poate fi aplicat societății socialiste“. Dacă n-am fi convinși de acest lucru, am duce nu o discuție tovarășească cu social-democrații din Polonia, ci o luptă necruțătoare, ca împotriva unor șoviniști.

Să presupunem că, aflîndu-mă într-un oraș european, ies în stradă și declar în public, ba trimit și la ziare un „protest“ împotriva faptului că nu mi se permite să-mi cumpăr un sclav. Fără îndoială că lumea mă va considera pe drept cuvînt un sclavagist, un adept al principiului sau, dacă vreți, al sistemului sclaviei. Faptul că simpatia mea față de sclavie ia forma negativă a unui protest și nu una pozitivă („sînt pentru sclavie“) nu poate induce în

eroare pe nimeni. „Protestul“ politic echivalează *întru totul* cu un program politic: faptul este atât de evident, încît e penibil să fii silit să-l explici. În orice caz, sîntem ferm convinși că cel puțin din partea stîngii zimmerwaldiene — nu vorbim de toți zimmerwaldienii, deoarece printre ei se află Martov și alți kautskiști — nu vom avea de auzit „proteste“ dacă vom spune că în Internaționala a III-a nu vor avea ce căuta cei ce despart protestul politic de programul politic, le opun unul altuia etc.

Întrucît nu vrem să iscăm dispute în jurul cuvintelor, ne permitem să ne exprimăm speranța fermă că social-democrații polonezi vor căuta ca în cel mai scurt timp să formuleze în mod oficial atît propunerea lor de a elimina § 9 din programul partidului nostru (ca și dintr-al lor), precum și din programul Internaționalei (rezoluția Congresului de la Londra din 1896), cît și să dea o definiție *proprie* asupra ideilor politice respective cu privire la „anexiunile vechi și noi“ și la „menținerea prin violență a națiunii asuprite în cadrul statului anexionist“. — Să trecem la problema următoare.

4. PENTRU ANEXIUNI SAU ÎMPOTRIVA LOR ?

În § 3 din primul capitol al tezelor lor, tovarășii polonezi declară categoric că sînt împotriva oricăror anexiuni. Din păcate, în § 4 al aceluiași capitol găsim afirmații pe care ne vedem nevoiți să le considerăm anexioniste. Acest paragraf începe cu următoarea... cum s-o numim mai delicat?... frază ciudată :

„Lupta social-democrației împotriva anexiunilor, împotriva menținerii prin violență a națiunilor asuprite în cadrul statului anexionist are drept punct de plecare *respingerea oricărei apărări a patriei* (subliniat de autori), apărare care în epoca imperialismului înseamnă apărarea drepturilor proprii burghezii la asuprirea și jefuirea popoarelor străine...“.

Cum vine asta ?

„Lupta împotriva anexiunilor are ca punct de plecare respingerea *oricărei* apărări a patriei...“. Dar orice război național și orice răscoală națională pot fi considerate —

și pînă acum erau considerate *în mod unanim* — drept „apărare a patriei“ ! Sîntem împotriva anexiunilor, *dar...* Înțelegem prin asta că sîntem împotriva unui război al celor anexați *pentru* eliberarea lor de sub jugul anexioniștilor, că sîntem împotriva unei răscoale a celor anexați în scopul eliberării de sub jugul anexioniștilor ! Nu este asta o afirmație anexionistă ?

Autorii tezelor își motivează astfel... ciudata afirmație : „în epoca imperialismului“ apărarea patriei înseamnă apărarea drepturilor proprii burghezii la asuprairea popoarelor străine. Toate acestea sînt însă juste *numai* în ceea ce privește războiul imperialist, adică războiul *dintre* puteri sau grupuri de puteri imperialiste, atunci cînd *ambele* părți beligerante nu numai că asupraesc „popoare străine“, dar și poartă război *în scopul* de a asupra *cît mai multe* popoare străine !

După cum vedem, autorii pun problema „apărării patriei“ cu totul altfel decît o pune partidul nostru. Noi respingem teoria „apărării patriei“ în războiul *imperialist*. Am arătat acest lucru cît se poate de clar atît în manifestul Comitetului Central al partidului nostru, cît și în rezoluțiile de la Berna *, reproduse în broșura „Socialismul și războiul“, care a apărut atît în limba germană, cît și în franceză ²¹. L-am subliniat *de două ori* și în tezele noastre (în notele la § 4 și la § 6) **. După cît se pare, autorii tezelor poloneze resping apărarea patriei *în general*, adică *și în cazul unui război național*, considerînd, poate, că „în epoca imperialismului“ posibilitatea unor războaie naționale *este exclusă*. Spunem „poate“ pentru că, în tezele lor, tovarășii polonezi *nu* au expus o asemenea idee.

Ea este exprimată clar în tezele grupului german „Die Internationale“ și în broșura lui Junius, căreia i-am consacrat un articol special ***. Vom observa în completarea celor spuse acolo că răscoala națională într-o regiune sau într-o țară anexată împotriva țării care a anexat-o poate

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 13—22. — *Nota red.*

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 266 și 268. — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, pag. 1—16. — *Nota red.*

fi denumită numai răscoală și nu război (am auzit o astfel de obiecție și de aceea o reproducem, deși considerăm lipsită de seriozitate o atare discuție asupra termenilor). În orice caz, este greu de crezut că se va găsi cineva care să încerce să tăgăduiască că Belgia, Serbia, Galiția, Armenia, anexate, vor califica, și *pe bună dreptate*, „răscoala“ lor împotriva celor care le-au anexat drept „apărare a patriei“. Rezultă că tovarășii polonezi sînt *împotriva* unei astfel de răscoale pe motiv că și în aceste țări anexate există o burghezie care asuprește și ea alte popoare, sau mai exact : poate să asuprească, întrucît este vorba numai de „*dreptul* ei de a asupri“. Prin urmare, atunci cînd este vorba de aprecierea unui război sau a unei răscoale, se ia ca punct de plecare nu conținutul lor social *real* (lupta unei națiuni asuprite împotriva națiunii asupritoare pentru eliberarea sa), ci eventualitatea ca burghezia astăzi asuprită să-și exercite „*dreptul* la asuprire“. Dacă Belgia, să zicem, va fi anexată în 1917 de Germania, iar în 1918 se va răscula pentru a se elibera, în acest caz tovarășii polonezi vor fi împotriva răscoalei pe motiv că burghezia belgiană are „*dreptul* să asuprească alte popoare“ !

Raționamentul de mai sus nu cuprinde nici un dram de marxism și în genere nici un dram de revoluționarism. Dacă nu vrem să trădăm socialismul, *trebuie* să sprijinim *orice* răscoală împotriva dușmanului nostru principal, burghezia din statele mari, dacă nu este vorba de o răscoală a clasei reacționare. Refuzînd să sprijinim răscoala regiunilor anexate, devenim în mod obiectiv anexioniști. Tocmai „în era imperialismului“, era revoluției sociale ce începe, proletariatul va sprijini astăzi cu o energie deosebită răscoala regiunilor anexate, pentru ca mîine sau chiar simultan să atace burghezia „marii“ puteri, burghezie ce va ieși slăbită din această răscoală.

Tovarășii polonezi însă merg și mai departe cu anexionismul lor. Ei sînt nu numai împotriva unei răscoale a regiunilor anexate, ci împotriva *oricărei* restabiliri a independenței lor, fie și prin mijloace pașnice ! Ascultați :

„Declinându-și orice răspundere pentru urmările politicii de asuprire a imperialismului și luptând împotriva lor cu cea mai mare dârzenie, social-democrația *nu se pronunță în nici un fel pentru stabilirea unor noi stâlpi de frontieră în Europa, pentru restabilirea celor doborâți de imperialism*“ (subliniat de autori).

Astăzi „imperialismul a doborât stâlpii de frontieră“ dintre Germania și Belgia, dintre Rusia și Galiția. Social-democrația internațională trebuie să fie, vedeți dv., împotriva restabilirii lor în general, indiferent cum ar avea loc ea. În 1905, „în era imperialismului“, când dieta autonomă a Norvegiei a proclamat despărțirea de Suedia, iar războiul Suediei împotriva Norvegiei, la care incitaseră reacționarii din Suedia, nu a izbucnit atât în urma împotrivirii muncitorilor suedezi, cât și din cauza situației imperialismului internațional, social-democrația ar fi trebuit să se pronunțe împotriva despărțirii Norvegiei, pentru că asta înseamnă, fără îndoială, „stabilirea de noi stâlpi de frontieră în Europa“ !!

Ăsta-i anexionism direct, fățiș, pe care nu mai e nevoie să-l combatem, deoarece se combate pe sine însuși. Nici un partid socialist nu se va încumeta să se situeze pe poziția: „sîntem împotriva anexiunilor în general, dar în ceea ce privește Europa sancționăm anexiunile sau ne împăcăm cu ele din moment ce au fost făcute...“.

Trebuie să ne oprim numai asupra surselor teoretice ale erorii care i-a dus pe tovarășii noștri polonezi la o atât de evidentă... „imposibilitate“. Cît de neîntemeiată este exceptarea „Europei“ vom vorbi mai jos. Următoarele două fraze din teze explică celelalte surse ale greșelii :

„...Acolo unde roata imperialismului a trecut peste un stat capitalist gata constituit, oprindu-l, acolo se produce, sub forma unei bestiale asuprii imperialiste, o concentrare politică și economică a lumii capitaliste care pregătește socialismul...“.

O asemenea justificare a anexiunilor este struvism, și nu marxism²². Social-democrații ruși care-și mai amintesc de perioada 1890—1900 din Rusia cunosc bine acest mod de a denatura marxismul, comun pentru d-nii Struve, Cunow, Legien & Co. Tocmai cu privire la struviștii germani,

aşa-zişii „social-imperialiști“, citim dintr-o altă teză (II, 3) a tovarășilor polonezi :

...(Lozinca autodeterminării) „oferă social-imperialiștilor posibilitatea de a demonstra caracterul ei iluzoriu și de a prezenta lupta noastră împotriva asupririi naționale drept un sentimentalism nejustificat istoricește, subminând în acest fel încrederea proletariatului în caracterul științific al programului social-democrat...“.

Ceea ce înseamnă că autorii consideră „științifică“ poziția struviștilor germani. Felicitările noastre !

Atît doar că un „mic amănunt“ răstoarnă acest argument uluitor, care prezintă pentru noi primejdia că alde Lensch, Cunow și Parvus *ar avea dreptate*, iar noi nu, și anume Lenschii sînt într-un fel consecvenți, și în numerele 8—9 ale revistei șoviniste germane „Die Glocke“²³ — am citat dinadins aceste numere în tezele noastre — Lensch demonstrează *concomitent* atît „lipsa de teme științific“ a lozincii autodeterminării (social-democrației polonezi au considerat, se pare, *această* argumentare a lui Lensch ca irefutabilă, după cum rezultă din raționamentul citat de noi din tezele lor...), *cît și* „lipsa de teme științific“ a lozincii : împotriva anexiunilor !!

Pentru că Lensch a înțeles prea bine adevărul simplu pe care l-am demonstrat colegilor polonezi, dar la care ei nu au vrut să răspundă, și anume că nu există nici o deosebire „economică, politică“ și, în genere, logică între „recunoașterea“ autodeterminării și „protestul“ împotriva anexiunilor. Dacă tovarășii polonezi consideră argumentele Lenschilor împotriva autodeterminării ca fiind irefutabile, trebuie să admită și *faptul* că Lenschii îndreaptă *toate* aceste argumente și împotriva luptei contra anexiunilor.

Eroarea teoretică aflată la baza tuturor raționamentelor colegilor noștri polonezi i-a dus pînă acolo, încît au devenit *anexioniști inconsecvenți*.

5. DE CE ESTE SOCIAL-DEMOCRAȚIA ÎMPOTRIVA ANEXIUNILOR ?

Din punctul nostru de vedere, răspunsul este limpede : pentru că anexiunea încalcă dreptul națiunilor la autodeterminare sau, cu alte cuvinte, pentru că reprezintă o formă de asuprire națională.

Din punctul de vedere al social-democraților polonezi trebuie să explicăm *în mod special* de ce sîntem împotriva anexiunilor, și aceste lămuriri (cap. I, § 3 din teze) încurcă în mod inevitabil pe autori într-o nouă serie de contradicții.

Ei aduc două argumente pentru „a justifica“ de ce (în ciuda argumentelor „fundamentate în mod științific“ de alde Lensch) sîntem împotriva anexiunilor. Primul argument :

„...La afirmația că în Europa anexiunile sînt necesare exclusiv pentru a asigura sub raport militar victoria unuia dintre statele imperialiste, social-democrația obiectează că anexiunile nu fac decît să agraveze antagonismele, mărind pericolul de război...“.

Acest răspuns dat Lenschilor este nesatisfăcător, deoarece principalul lor argument nu-l constituie necesitățile de ordin militar, ci caracterul *economic* progresist al anexiunilor, ceea ce în condițiile imperialismului înseamnă concentrare. Unde este logica : social-democrații polonezi admit caracterul progresist al unei *astfel* de concentrări, refuză să restabilească în Europa stîlpul de frontieră doborîți de imperialism și totodată obiectează *împotriva* anexiunilor ?

Mai departe. Pericolul *căror* războaie îl măresc anexiunile ? Nu al războaielor imperialiste, care sînt generate de alte cauze ; principalele antagonisme în actualul război imperialist sînt, incontestabil, cele dintre Anglia și Germania, dintre Rusia și Germania. Aici nu au fost și nu sînt anexiuni. Este vorba de mărirea pericolului unor războaie *naționale* și al unor răscoale naționale. Dar cum se poate, pe de o parte, să declari că „în era imperialismului“ războaiele naționale sînt *imposibile* și, pe de altă parte, să vorbești de „pericolul“ unor războaie naționale ? Asta nu-i logic.

Al doilea argument.

Anexiunile „sapă o prăpastie între proletariatul națiunii dominante și cel al națiunii asuprite“... „proletariatul națiunii asuprite s-ar uni cu propria burghezie și ar vedea un dușman în proletariatul națiunii dominante. În locul luptei de clasă internaționale a

proletariatului împotriva burgheziei internaționale s-ar produce o scindare a proletariatului, o pervertire ideologică a lui...".

Ne declarăm întru totul de acord cu aceste argumente. Dar este oare logic ca în cadrul uneia și aceleiași probleme să formulezi concomitent argumente care se exclud reciproc? La § 3 din capitolul I al tezelor citim argumentele menționate mai sus, după care anexiunile ar constitui cauza *scindării* proletariatului, iar imediat, la § 4, ni se spune că în ceea ce privește Europa trebuie să fii împotriva anulării anexiunilor săvârșite pînă acum, pentru „educarea maselor muncitoare ale națiunilor asuprite și asupritoare în vederea unei lupte solidare“. Dacă anularea anexiunilor este un „sentimentalism“ reacționar, atunci *nu pot* fi aduse argumente ca acela că anexiunile sapă „o prăpastie“ în rîndurile „proletariatului“ și îl „scindează“; dimpotrivă, trebuie să considerăm anexiunile drept o condiție de *apropiere* a proletariatului diferitelor națiuni.

Noi spunem: pentru ca să putem săvîrși revoluția socialistă și răsturna burghezia, muncitorii trebuie să se unească mai strîns, iar lupta pentru autodeterminare, adică împotriva anexiunilor, servește acestei uniri strînse. Noi rămînem consecvenți în această privință. Tovarășii polonezi însă, considerînd că anexiunile din Europa „nu pot fi anulate“, că războaiele naționale „nu sînt posibile“, se dezic pe ei înșiși atunci cînd obiectează „împotriva“ anexiunilor, folosind argumente care sînt în *favoarea* războaielor naționale! Folosind argumentul că anexiunile *îngreuiază* apropierea și unirea muncitorilor de diferite națiuni!

Cu alte cuvinte, pentru a combate anexiunile, social-democrații polonezi se văd nevoiți să folosească argumente dintr-un bagaj teoretic pe care *tot ei* îl resping principial.

Acest lucru devine și mai evident în problema coloniilor.

6. POT FI OPUSE „EUROPEI“ COLONIILE ÎN PROBLEMA DE CARE NE OCUPĂM?

În tezele noastre se arată că revendicarea eliberării imediate a coloniilor este tot atît de „irealizabilă“ (adică irealizabilă fără o serie de revoluții și netrainică fără instau-

rarea socialismului) în condițiile capitalismului ca și autodeterminarea națiunilor, alegerea funcționarilor de către popor, republica democratică etc., iar pe de altă parte că ea nu este altceva decât „recunoașterea dreptului națiunilor la autodeterminare“.

Tovarășii polonezi nu au răspuns la nici unul dintre aceste argumente. Ei au încercat să facă o deosebire între „Europa“ și colonii. Ei devin anexioniști inconsecvenți numai pentru Europa, renunțând la anularea anexiunilor din moment ce ele au fost săvârșite. Pentru colonii însă, ei proclamă revendicarea categorică : „afară din colonii!“.

Socialiștii ruși trebuie să ceară : „afară din Turkestan, din Hiva, din Buhara etc.“, dar, cerînd aceeași libertate de despărțire pentru Polonia, Finlanda, Ucraina etc., ei ar da dovadă de „utopism“, de „sentimentalism“ „neștiințific“ etc. Socialiștii englezi trebuie să ceară : „afară din Africa, din India, din Australia“, dar nu din Irlanda. Ce motivare teoretică se poate da acestei deosebiri atît de evident greșită ? E o întrebare ce nu poate fi ocolită.

Adversarii autodeterminării pleacă de la „baza“ că acest principiu este „irealizabil“. Aceeași idee, puțin nuanțată, este exprimată prin „concentrarea economică și politică“.

E limpede că concentrarea se produce și prin anexarea de colonii. Deosebirea economică dintre colonii și popoarele europene — cel puțin majoritatea acestora din urmă — consta în trecut în faptul că coloniile erau antrenate în schimbul de *mărfuri*, dar nu și în *producția* capitalistă. Imperialismul a schimbat situația, el însemnînd, printre altele, export de *capital*. Producția capitalistă se introduce în colonii într-un ritm din ce în ce mai accelerat. Ele nu pot fi smulse din starea de dependență în care se află față de capitalul financiar european. Sub raport militar, ca și sub raportul expansiunii, despărțirea coloniilor este irealizabilă, ca regulă generală, numai în condițiile socialismului ; în condițiile capitalismului, ea este posibilă fie ca excepție, fie cu prețul unei serii de revoluții și răscoale atît în colonii, cît și în metropolă.

În Europa, națiunile dependente sînt în majoritatea cazurilor mai dezvoltate din punct de vedere capitalist (deși

nu toate, de pildă albanezii, numeroase naționalități neruse din Rusia) decât în colonii. Dar tocmai asta provoacă o ripostă mai puternică împotriva aspirării naționale și anexiunilor! Tocmai din această cauză dezvoltarea capitalismului este asigurată în mai mare măsură în Europa, în orice condiții politice, chiar și în cazul unei despărțiri, decât în colonii... „Acolo — spun tovarășii polonezi despre colonii (I, 4) — capitalismul mai are de rezolvat problema dezvoltării independente a forțelor de producție...”. În Europa, acest lucru este și mai vizibil: în Polonia, în Finlanda, Ucraina și Alsacia capitalismul dezvoltă, fără îndoială, forțele de producție mai intens, mai rapid și mai independent decât în India, în Turkestan, în Egipt și în alte colonii de cel mai pur tip. Fără capital, în societatea bazată pe producția de mărfuri nu este posibilă o dezvoltare independentă și orice dezvoltare în genere. În Europa, națiunile dependente au atât un capital propriu, cât și posibilitatea de a și-l procura cu ușurință în cele mai diferite condiții. Coloniile nu dispun sau aproape că nu dispun de un capital propriu, iar a și-l procura în condițiile de dominație a capitalului financiar nu este posibil decât în cazul unei subordonări politice. Așa stând lucrurile, ce înseamnă revendicarea eliberării imediate și necondiționate a coloniilor? Nu este limpede că ea este mult mai „utopică” în accepția vulgară, „marxist”-caricaturală a cuvântului „utopie”, în accepția pe care i-o dau d-nii Struve, Lensch, Cunow și, din păcate, după ei și tovarășii polonezi? Prin „utopism” se înțelege aici propriu-zis abaterea de la ceea ce este curent din punctul de vedere al filistinului, inclusiv tot ce este revoluționar. Dar mișcările revoluționare de toate felurile — inclusiv cele naționale — sînt în condițiile din Europa mai posibile, mai realizabile, mai perseverente, mai conștiente, mai greu de învins decât în colonii.

Socialismul — spun tovarășii polonezi (I, 3) — „va ști să dea popoarelor nedezvoltate din colonii un ajutor cultural dezinteresat fără a le domina”. Ceea ce este într-un totuși just. Dar ce motive ne-ar îndemna să credem că o națiune mare, un stat mare, trecînd la socialism, nu va ști să atragă o națiune mică, asuprită din Europa prin-

tr-un „ajutor cultural dezinteresat?“ Tocmai libertatea de despărțire pe care social-democrații polonezi o „*dan*“ coloniilor este aceea care va atrage națiunile mici asuprite din Europa, dar culte și *exigente* sub raport politic, la o alianță cu statele socialiste mari, deoarece în condițiile socialismului un stat mare va însemna : atâtea ore de lucru pe zi *mai puțin*, atît *salariu* mai mult pe zi. Masele muncitoare care se eliberează de sub jugul burgheziei vor *năzuie* din toată inima spre o alianță și o contopire cu națiunile socialiste mari și înaintate pentru a obține acest „ajutor cultural“, cu condiția însă ca asupritorii de ieri să nu le lezeze sentimentul democratic extrem de dezvoltat al respectului de sine al unei națiuni care a fost asuprită vreme îndelungată, cu condiția să i se acorde egalitate în toate privințele, inclusiv în construcția de stat, în încercarea de a construi un stat „propriu“. În condițiile capitalismului, o asemenea „încercare“ înseamnă războaie, izolare, închistare, egoism îngust al națiunilor mici privilegiate (Olanda, Elveția). În condițiile socialismului, masele muncitoare înseși nu vor accepta nicăieri o asemenea stare de închistare din motivele pur economice menționate mai sus, iar diversitatea formelor politice, libertatea de despărțire pînă la constituirea într-un stat independent, experiența în construcția de stat, toate vor constitui — pînă la dispariția oricărui stat în genere — baza unui trai civilizat și îmbelșugat, cheazășia accelerării procesului de apropiere și de contopire liber consimțită a națiunilor.

Considerînd coloniile separat și opunîndu-le Europei, tovarășii polonezi ajung la o contradicție care dărîmă dintr-o dată întreaga lor argumentare eronată.

7. MARXISM SAU PROUDHONISM ?

Referirea noastră la punctul de vedere al lui Marx în problema separării Irlandei este combătută de tovarășii polonezi, ca o excepție, nu în mod indirect, ci direct. Care este obiecția lor ? Referirea la atitudinea lui Marx din perioada 1848—1871 n-are, după părerea lor, „nică o valoare“. Această declarație categorică și plină de iri-

tare este motivată prin aceea că Marx s-a pronunțat „concomitent“ împotriva tendințelor de independență ale „cehilor, slavilor de sud etc.“²⁴

Argumentarea este plină de iritare tocmai pentru că este cu totul neîntemeiată. Din spusele marxștilor polonezi rezultă că Marx nu e decît un maestru al confuziei care susține „concomitent“ lucruri ce se bat cap în cap! Ceea ce este cu totul inexact și nu are nimic comun cu marxismul. Tocmai necesitatea unei analize „concrete“, pe care tovarășii polonezi o invocă *fără s-o face*, ne obligă să cercetăm dacă nu cumva atitudinea diferențiată a lui Marx față de diferitele mișcări „naționale“ concrete exprima *una și aceeași* concepție socialistă asupra lumii?

Marx s-a pronunțat, precum se știe, pentru independența Poloniei pornind de la interesele democrației *europene* care lupta împotriva forței și a influenței — s-ar putea spune împotriva atotputerniciei și a influenței reacționare dominante — a țarismului. Justețea acestui punct de vedere a căpătat cea mai concretă și mai reală confirmare în 1849, cînd armatele feudale rusești au zdrobit mișcarea insurecțională revoluționar-democratică și de eliberare națională din Ungaria. Și de atunci pînă la moartea lui Marx și chiar mai tîrziu, pînă în 1890, cînd s-a ivit primejdia unui război reacționar al țarismului aliat cu Franța împotriva Germaniei *neimperialiste* și independente din punct de vedere național, Engels s-a pronunțat întotdeauna și în primul rînd în favoarea luptei împotriva țarismului. Din acest și numai din acest motiv, Marx și Engels au fost împotriva mișcării naționale a cehilor și slavilor de sud. O simplă lectură a celor scrise de Marx și Engels în 1848 și 1849 va arăta tuturor aceluia care se interesează de marxism nu pentru a-l repudia că Marx și Engels *opuneau* atunci direct și categoric „întregi popoare reacționare“, care erau „avanposturi rusești“ în Europa, „popoarelor revoluționare“, — germanii, polonezii și maghiarii. Asta e un fapt. Și un fapt care a fost indicat *atunci indiscutabil* în mod just: în 1848 popoarele revoluționare au luptat pentru libertate, al cărei principal dușman era țarismul, iar cehii și alte popoare erau într-adevăr popoare reacționare, avanposturi ale țarismului.

Ce ne dovedește, așadar, acest exemplu concret, pe care, dacă vrem să rămînem fideli marxismului, trebuie să-l analizăm *în mod concret*? Doar atît că : 1) interesele eliberării cîtorva popoare mari și foarte mari din Europa sînt mai presus de interesele mișcării de eliberare a unor națiuni mici ; 2) revendicarea democrației trebuie privită pe scară europeană, iar astăzi pe scară mondială și nicidecum izolat.

Atît și nimic mai mult. Nici urmă de decizie de la principiul socialist elementar, pe care polonezii îl dau uitării și căruia Marx i-a fost *totdeauna* credincios, și anume că nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare²⁵. Dacă situația concretă în fața căreia se afla Marx în perioada influenței predominante a țarismului în politica internațională s-ar repeta, de pildă, în sensul că unele popoare ar începe revoluția socialistă (așa cum au început în 1848 în Europa revoluția burghezo-democratică), iar *alte* popoare ar deveni principalii stîlpi ai reacțiunii burgheze, va trebui să ne pronunțăm și noi pentru un război revoluționar împotriva acestora din urmă, pentru „zdrobirea“ lor, pentru nimicirea tuturor avanposturilor lor, indiferent de micile mișcări naționale ce vor exista aici. Prin urmare, nu trebuie nicidecum să ignorăm pildele date de tactica lui Marx — ceea ce ar însemna să adoptăm marxismul în vorbe, iar în fapt să renunțăm la el —, ci din analiza lor concretă să extragem învățăminte prețioase pentru viitor. Diferitele revendicări ale democrației, inclusiv autodeterminarea, nu constituie o entitate absolută, ci doar o *parte* a mișcării general-democratice (în prezent general-socialiste) *mondiale*. Este posibil ca în unele cazuri concrete partea să se opună întregului ; în acest caz ea trebuie să fie respinsă. S-ar putea întâmpla ca mișcarea republicană dintr-o anumită țară să nu fie decît un instrument al intrigilor clericale sau financiar-monarhiste ale altor țări. În acest caz va trebui să *nu* susținem această mișcare concretă, dar ar fi ridicol ca pe acest considerent să eliminăm lozincă republicii din programul social-democrației internaționale.

Cum anume s-a schimbat din 1848—1871 pînă în 1898—1916 situația concretă (iau jaloanele mari ale im-

perialismului : perioada de la războiul imperialist hispano-american pînă la războiul imperialist european)? Este incontestabil și indubitabil că țarismul a încetat să fie principalul bastion al reacțiunii, în primul rînd datorită faptului că el este susținut de capitalul financiar internațional, în special de cel francez, în al doilea rînd datorită evenimentelor din 1905. Atunci sistemul marilor state naționale — democrațiile europene — aducea lumii, în pofida țarismului, democrație și socialism*. Marx și Engels n-au apucat imperialismul. Acum există un sistem format dintr-un mănunchi de „mari” puteri imperialiste (5—6 la număr), fiecare dintre ele asuprind alte națiuni, și această asuprire constituie totodată una dintre cauzele întîrzierii artificiale a prăbușirii capitalismului, a susținerii artificiale a oportunismului și social-șovinismului națiunilor imperialiste care domină lumea. Atunci democrația vest-europeană, care aducea eliberarea marilor națiuni, era împotriva țarismului, care folosea unele mici mișcări naționale în folosul reacțiunii. Astăzi *alianța* dintre imperialismul țarist și imperialismul european, înaintat din punct de vedere capitalist, alianță întemeiată pe asuprirea în comun a unei serii de națiuni, se opune proletariatului socialist, scindat în proletariat șovinist, „social-imperialist” și proletariat revoluționar.

Iată în ce constă schimbarea concretă a situației, schimbare pe care tocmai social-democrații polonezi, în ciuda promisiunii lor de a fi concreți, o ignorează ! De aici rezultă și o schimbare concretă în *aplicarea* acelorasi principii socialiste : *atunci* se lupta în primul rînd „împotriva țarismului” (și împotriva unor mici mișcări naționale folosite de *acesta* în scopuri antidemocratice) și în sprijinul marilor națiuni revoluționare din Apus. *Acum* se luptă împotriva puterilor imperialiste, a burgheziei impe-

* În „Arhivele istoriei socialismului” ale lui Grünberg (1916, I), Reazanov a publicat un articol foarte interesant scris de Engels în 1866, care tratează problema poloneză. Engels subliniază necesitatea recunoașterii de către proletariat a independenței politice și a „autodeterminării” (right to dispose of itself) marilor națiuni ale Europei, relevînd absurditatea „principiului naționalităților” (mai ales în accepția lui bonapartistă), adică punerea pe picior de egalitate a oricărei națiuni mici cu aceste națiuni mari. „Rusia — afirmă Engels — este deținătoarea unei imense cantități de avuție furată” (adică națiuni asuprite), „pe care va trebui s-o dea înapoi în ziua răfuieților”. Bonapartismul, ca și țarismul, *folosește* micile mișcări naționale în favoarea lor și *împotriva* democrației europene.

rialiste, a social-imperialiștilor aliniați într-un front unic, pentru folosirea tuturor mișcărilor naționale îndreptate împotriva imperialismului în favoarea revoluției socialiste. Cu cât lupta proletariatului împotriva frontului comun imperialist este mai netă acum, cu atât mai evidentă este actualitatea principiului internaționalist: „nu poate fi liber un popor care asuprește alte popoare“.

În numele revoluției sociale, pe care o concepeau în mod doctrinar, proudhoniștii au ignorat rolul internațional al Poloniei și au făcut abstracție de mișcările naționale. Tot atât de doctrinar procedează și social-democrații polonezi, care sparg frontul internațional al luptei împotriva social-imperialiștilor și, prin șovăielile lor în problema anexiunilor dau ajutor (în mod obiectiv) acestora din urmă. Căci tocmai frontul internațional al luptei proletare a suferit schimbări în raport cu poziția concretă a națiunilor mici: pe atunci (1848—1871), națiunile mici aveau rolul de eventuale aliate fie ale „democrației apusene“ și ale popoarelor revoluționare, fie ale țarismului; astăzi (1898—1914), micile națiuni nu mai dețin un astfel de rol; actualul lor rol constă în a fi o sursă de alimentare a parazitismului și deci a social-imperialismului „marilor națiuni dominante“. Important nu este dacă pînă la revoluția socialistă se vor fi eliberat $\frac{1}{50}$ sau $\frac{1}{100}$ din națiunile mici, ci faptul că în epoca imperialistă proletariatul este, din cauze obiective, împărțit pe plan internațional în două tabere, din care una este pervertită cu firimiturile ce cad de la masa burgheziei națiunilor dominante, printre altele și datorită dublei sau triplei exploatări la care sînt supuse națiunile mici, iar cealaltă nu poate să se elibereze ea însăși fără a elibera micile națiuni, fără a educa masele în spirit antișovin, adică antianexionist, cu alte cuvinte în spiritul „autodeterminării“.

Această latură a problemei, și cea mai importantă, este ignorată de tovarășii polonezi, care în epoca imperialismului privesc lucrurile nu de pe pozițiile centrale, nu din punctul de vedere al celor două tabere ale proletariatului internațional.

Iată alte exemple concrete care dovedesc proudhonismul lor: 1) atitudinea lor față de răscoala din 1916 din

Irlanda, despre care vom vorbi în cele ce urmează ; 2) declarația existentă în teze (II, 3, sfârșitul § 3) că lozinca revoluției socialiste „nu trebuie să fie prin nimic camuflată“. Este o idee profund antimarxistă că lozinca revoluției socialiste ar putea fi „camuflată“, *legînd-o* de poziția consecvent revoluționară în orice problemă, inclusiv în problema națională.

Social-democrații polonezi consideră că programul nostru este „național-reformist“. Comparați cele două propuneri practice, prima pentru autonomie (tezele poloneze III, 4) și a doua pentru libertatea de despărțire. Doar asta, și numai asta, deosebește programele noastre! Nu e oare limpede că reformist este primul program, iar nu cel de-al doilea? Schimbări reformiste sînt acelea care nu subminează temeliile puterii clasei stăpînitoare, reprezentînd simple concesii din partea acesteia din urmă și implicînd menținerea dominației ei, pe cînd schimbările revoluționare subminează temeliile acestei puteri. Reformismul în programul național *nu* desființează *toate* privilegiile națiunii dominante, *nu* creează o deplină egalitate în drepturi, *nu* înlătură *orice* asuprire națională. Națiunea „autonomă“ nu e egală în drepturi cu națiunea „dominantă“ ; tovarășii polonezi nu ar fi putut să nu observe acest lucru dacă n-ar fi refuzat cu încăpăținare (întocmai ca vechii noștri „economisți“) să facă analiza noțiunilor și categoriilor *politice*. Norvegia autonomă, ca parte a Suediei, s-a bucurat pînă în 1905 de cea mai largă autonomie, fără a fi însă egală în drepturi cu Suedia. Numai libera ei despărțire a tradus *în fapt* și a dovedit egalitatea ei în drepturi (și, adăugăm în paranteză, tocmai această liberă despărțire a creat premisele în vederea unei apropieri mai strînse, mai democratice, întemeiate pe egalitatea în drepturi). Cît timp Norvegia era numai autonomă, aristocrația suedeză avea *un* privilegiu în plus, și acest privilegiu a fost *anulat cu totul* în urma despărțirii (criteriul fundamental al revoluționarismului unui program), iar nu „atenuat“ (esența reformismului este *atenuarea* răului, nu lichidarea lui).

Să precizăm : autonomia ca reformă se deosebește principal de libertatea de despărțire ca măsură revoluționară.

Faptul este neîndoielnic. Reforma însă, după cum este îndeobște cunoscut, reprezintă de multe ori în practică un pas spre revoluție. Tocmai autonomia este cea care permite unei națiuni menținute cu forța în granițele unui anumit stat să se constituie definitiv ca națiune, să-și adune, să-și evalueze și să-și organizeze forțele, să aleagă momentul potrivit pentru a *declara...* în spirit „norvegian“ : noi, dieta autonomă a cutărei națiuni sau a cutărui ținut, declarăm că împăratul întregii Rusii a încetat de a mai fi rege al Poloniei etc. Aici se aduce de obicei „obiecția“ : problemele de genul acesta se soluționează prin războaie și nu prin declarații. E drept, asemenea cazuri în mare majoritate se soluționează prin războaie (așa cum problemele formei de guvernământ a marilor state se rezolvă, în marea majoritate a cazurilor, numai prin războaie și revoluții). Nu strică însă să vedem : e logică o *astfel* de „obiecție“ împotriva programului politic al unui partid revoluționar ? Sîntem noi împotriva războaielor și a revoluțiilor *pentru* o cauză justă și folositoare proletariatului, *pentru* democrație și socialism ?

„Nu putem fi însă pentru un război între marile popoare, pentru uciderea a 20 000 000 de oameni în numele eliberării problematice a unei națiuni mici, care are o populație poate de 10 000 000—20 000 000 de suflete !“. Firește că nu ! Dar nu pentru că am scoate din programul nostru deplină egalitate pe plan național, ci pentru faptul că interesele democrației *unei țări* trebuie să fie subordonate intereselor democrației *cîtorva țări* și a *tuturor* țărilor. Să ne închipuim că între două mari monarhii se află una mică, al cărei rege este „legat“ de monarhii ambelor țări vecine prin legături de rudenie și de altă natură. Să ne închipuim apoi că proclamarea republicii în această țară mică, izgonirea monarhului *ei*, ar însemna în practică declanșarea unui război între cele două mari țări vecine în scopul reinstaurării unui anume monarh în țara cea mică. Nu începe îndoială că întreaga social-democrație internațională, precum și partea cu adevărat internaționalistă a social-democrației din țara cea mică, *ar fi* în acest caz *împotriva înlocuirii monarhiei cu republica*. Înlocuirea monarhiei cu republica nu este o revendicare

absolută, ci numai una dintre revendicările democratice, subordonată intereselor democrației (și cu atât mai mult, firește, intereselor proletariatului socialist) în ansamblu. Un asemenea caz n-ar provoca, desigur, absolut nici o divergență între social-democrații din indiferent ce țară. Dar un social-democrat care ar propune ca pe *această* bază lozinca republicii să fie în genere scoasă din programul social-democrației internaționale ar fi luat, fără îndoială, drept nebun și i s-ar spune : nu este admisibil totuși să omiți deosebirea logică elementară dintre *particular* și *general*.

Acest exemplu ne îndreaptă, oarecum sub un alt unghi, spre problema educării clasei muncitoare *în spirit internaționalist*. Poate fi oare această educare — a cărei necesitate și importanță deosebită nu constituie un motiv de divergență în rîndurile stîngii zimmerwaldiene — *în mod concret identică* la națiunile mari asuprațoare și la națiunile mici asuprațite? La națiunile anexioniste și la cele anexate?

Evident că nu. Drumul către aceeași țintă : deplina egalitate în drepturi, apropierea cît mai strînsă și apoi *contopirea tuturor* națiunilor, urmează aici, evident, căi concrete diferite, tot așa precum, de pildă, drumul spre un punct din centrul unei pagini o ia spre stînga dacă pornește de la una din marginile ei și spre dreapta dacă pornește de la marginea opusă. Dacă, preconizînd în general contopirea națiunilor, social-democratul unei mari națiuni asuprațoare și anexioniste va uita fie și pentru o singură clipă că „al său“ Nicolaie al II-lea, „al său“ Wilhelm, George, Poincaré etc. *sînt și ei pentru contopirea* cu națiunile mici (pe calea anexiunilor) — Nicolaie al II-lea pentru „contopirea“ cu Galiția, Wilhelm al II-lea pentru „contopirea“ cu Belgia etc., acest social-democrat nu va fi decît un ridicol doctrinar în domeniul teoriei și un complice al imperialismului în practică.

Centrul de greutate al educației internaționaliste a muncitorilor din țările asuprațoare trebuie să-l constituie negreșit propagarea și susținerea libertății de despărțire a țărilor asuprațite. Fără asta *nu poate* exista internaționalism. Sîntem în drept și sîntem obligați să tratăm cu dispreț

ca pe un imperialist și ca pe un nemernic pe orice social-democrat al națiunii asupra care *nu* desfășoară o asemenea propagandă. Este o cerință absolută chiar dacă înainte de instaurarea socialismului despărțirea ar fi posibilă și „realizabilă” numai într-un caz din o mie.

Sîntem datori a educa pe muncitori în spiritul „indiferenței” față de deosebiri naționale. Asta-i indiscutabil. Nu însă în spiritul de indiferență al *anexioniștilor*. Cetățeanului unei națiuni asupra care trebuie să-i fie „indiferent” faptul că națiunile mici aparțin, în virtutea simpatiilor lor, statului *său sau* statului *vecin* ori că sînt de sine stătătoare; fără o asemenea „indiferență” el *nu* e social-democrat. Pentru a fi social-democrat internaționalist trebuie să te gîndești *nu* numai la națiunea ta, ci să pui *mai presus de ea* interesele tuturor, libertatea și egalitatea în drepturi a tuturor națiunilor. În „teorie” toată lumea e de acord cu acest lucru; în practică însă manifestă o indiferență tocmai în spirit anexionist. Iată obîrșia răului.

Dimpotrivă, social-democratul aparținînd unei națiuni mici, în agitația pe care o desfășoară, trebuie să pună accentul pe *primul* cuvînt al formulei noastre comune: „*unirea* de bunăvoie” a națiunilor. El poate, fără să-și încalce îndatoririle de internaționalist, să fie și pentru independența politică a națiunii sale, și pentru includerea ei în statul vecin X, Y, Z etc. Dar în toate cazurile el trebuie să lupte *împotriva* îngustimii meschine, a închistării și izolării naționale, să militeze pentru ca întotdeauna să se țină seama de ansamblu, de ceea ce este general, pentru subordonarea intereselor particulare intereselor generale.

Cei care nu aprofundează problema văd o „contradicție” în faptul că social-democrații națiunilor asupra care trebuie să insiste asupra „libertății de *despărțire*”, iar social-democrații națiunilor asupra care trebuie să insiste asupra „libertății de *unire*”. E suficient să reflectezi puțin ca să vezi că nu există și nu poate exista *altă* cale spre internaționalism și spre contopirea națiunilor, că în situația *dată* nu există și nu poate exista *altă* cale pentru atingerea acestui scop.

Ajungem aici la situația *specială* a social-democrației olandeze și celei poloneze.

8. PARTICULAR ȘI GENERAL ÎN POZIȚIA SOCIAL-DEMOCRAȚILOR INTERNAȚIONALISTI OLANDEZI ȘI POLONEZI

Marxiștii olandezi și polonezi care sînt împotriva auto-determinării se numără, fără îndoială, printre cele mai valoroase elemente revoluționare și internaționaliste ale social-democrației internaționale. Dar cum *se face* că raționamentele lor teoretice luate în ansamblu prezintă, după cum am văzut, un lanț nesfîrșit de greșeli? Nu conțin nici un raționament de ordin general just, nimic în afară de „economism imperialist“ !

Faptul nu se explică cîtuși de puțin prin însușirile subiective deosebit de negative ale tovarășilor olandezi și polonezi, ci prin condițiile obiective *speciale* existente în țările lor. Ambele țări sînt 1) mici și neputincioase în „sistemul“ actual al marilor puteri ; 2) ambele sînt situate, din punct de vedere geografic, între rechini imperialiști de o forță uriașă, rivali de moarte (Anglia și Germania ; Germania și Rusia) ; 3) în ambele țări, amintirile și tradițiile din vremurile cînd au fost *ele însele* „mari puteri“ se mențin extrem de vii : Olanda a fost o mare putere colonială mai importantă decît Anglia ; Polonia a fost o mare putere mai civilizată și mai importantă decît Rusia și Prusia ; 4) ambele și-au păstrat pînă astăzi privilegiile de a asupra popoare străine : burghezul olandez stăpînește Indiile Olandeze, țară foarte bogată ; moșierul polonez asupra pe „holopul“ ucrainean și bielorus, burghezul polonez asupra pe evreu etc.

Un asemenea specific care să conștina din îmbinarea acestor patru condiții speciale nu veți găsi în Irlanda, Portugalia (care a fost o vreme anexată la Spania), Alsacia, Norvegia, Finlanda, Ucraina, Ținutul leton, Ținutul bielorus și în multe alte părți. Tocmai acest specific constituie *miezul* problemei ! Cînd social-democrații olandezi și polonezi se pronunță împotriva autodeterminării folosind argumente de ordin *general*, adică argumente care se referă la imperialism în general, la socialism în general, la democrație în general, la asupra națională în general, atunci se poate spune pe drept cuvînt că ei comit greșeli peste

greșeli. Dar e suficient să dăm deoparte acest *înveliș* vădit eronat al argumentelor generale și să privim *miezul* problemei din punctul de vedere al condițiilor *speciale* din Olanda și Polonia, pentru ca poziția lor specifică să devină *de înțeles* și întru totul legitimă. Putem spune, fără teama de a cădea în paradoxuri, că, atunci cînd marxistii olandezi și polonezi fac spume la gură protestînd împotriva autodeterminării, ei nu prea spun ceea ce ar vrea să spună, cu alte cuvinte vor să spună nu tocmai ceea ce spun *.

În tezele noastre ** am și dat un exemplu în acest sens. Gorter se pronunță împotriva autodeterminării țării *sale*, dar *pentru* autodeterminarea Indiilor Olandeze asupra de națiunea „sa“ ! Este oare de mirare că îl considerăm un internaționalist mai sincer și un tovarăș de idei mai apropiat de noi decît pe cei care admit autodeterminarea numai *așa*, în vorbe și în mod ipocrit, așa cum o fac Kautsky la germani, Troțki și Martov la noi? Din principiile generale și fundamentale ale marxismului rezultă incontestabil datoria de a lupta pentru libertatea de despărțire a națiunilor asupra de „propria mea“ națiune, dar nu rezultă nicidecum necesitatea de a pune pe primul plan independența tocmai a Olandei, care suferă cel mai mult de pe urma unei închistări înguste, inerte, interesate și abrutizante : chiar de-ar fi să se prăpădească lumea, pe „noi“ nu ne privește, „noi“ ne mulțumim cu vechea noastră pradă și cu un „rest“ al ei extrem de bogat, Indiile, încolo nu „ne“ interesează nimic !

Alt exemplu. În articolul „Dreptul națiunilor la autodeterminare“ („Lichtstrahlen“²⁸, nr. 3, anul III, 5 decembrie 1915, revistă lunară radicală de stînga, care apărea sub redacția lui J. Borchardt, în prezent interzisă de cenzura prusacă), Karl Radek, social-democrat polonez, care și-a cîștigat mari merite prin lupta sa hotărîtă pentru internaționalism desfășurată în rîndurile social-democra-

* Vom aminti că în declarația lor de la Zimmerwald *toți* social-democrații polonezi *au admis* autodeterminarea în *general*, dar într-o formulare ceva mai diferită²⁷.

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 268. — *Nota red.*

ției germane după începerea războiului, se ridică cu înverșunare împotriva autodeterminării, invocând în favoarea sa, în trecut fie zis, *numai* somități din Olanda și Polonia și aducând, printre altele, următorul argument: autodeterminarea alimentează ideea „că sprijinirea oricărei lupte pentru independență este o obligație a social-democrației“.

Din punctul de vedere al teoriei *generale*, acest argument este de-a dreptul revoltător, întrucât este evident nelogic: în primul rând, nu există și nu poate exista o revendicare parțială a democrației care să nu dea naștere la abuzuri dacă particularul nu este subordonat generalului; noi nu sîntem obligați să sprijinim nici „orice“ luptă pentru independență, nici „orice“ mișcare republicană sau anticlericală. În al doilea rând, nu există și nu poate să existe nici o formulare în legătură cu lupta împotriva asupririi naționale care să nu sufere de *aceeași* „insuficiență“. Însuși Radek a folosit în „*Berner Tagwacht*“ (1915, nr. 253) formula: „împotriva anexiunilor vechi și noi“. Orice naționalist polonez „va deduce“, pe bună dreptate, din această formulă: „Polonia este o anexiune, eu sînt împotriva anexiunilor, *deci* sînt pentru independența Poloniei“. Sau, Rosa Luxemburg și-a exprimat, pe cît îmi amintesc, într-un articol din 1908²⁹ părerea că este suficientă formula: „împotriva asupririi naționale“. Dar orice naționalist polonez va spune — și pe bună dreptate — că anexiunea este *una* dintre formele de asuprire națională și, *drept urmare*, etc.

Luați însă în locul acestor argumente generale condițiile *speciale* din Polonia: *astăzi* independența ei este „irealizabilă“ fără război sau revoluție. A te pronunța pentru un război general european numai de dragul restaurării Poloniei înseamnă a fi un naționalist de ultimă speță, înseamnă a pune interesele unui mic număr de polonezi mai presus de interesele a sute de milioane de oameni care au de suferit de pe urma războiului. Dar tocmai astfel prezintă lucrurile, de pildă, „frachii“ (P.P.S.-pravîța)³⁰, care sînt socialiști numai în vorbe; social-democrații polonezi au de o mie de ori dreptate să nu fie de acord cu ei. A formula lozinca independenței

Poloniei *astăzi*, în condițiile raportului *dat* dintre puterile imperialiste *vecine*, înseamnă într-adevăr a urmări o utopie, a da dovadă de un naționalism îngust, a uita că există premise pentru o revoluție general-europeană sau, cel puțin, pentru o revoluție rusă și germană. Tot așa cum a formula ca lozincă de sine stătătoare lozinca libertății coalițiilor în Rusia anilor 1908—1914 însemna a urmări o utopie, dând în mod obiectiv apă la moară partidului muncitoresc stolîpinist (astăzi potresovist-gvozdevist, ceea ce este, de altfel, același lucru). Dar ar fi o nebunie să renunți în general la revendicarea libertății de coaliție din programul social-democrației!

Al treilea exemplu — și, poate, cel mai important. Citim în tezele poloneze (III, § 2 la sfârșit) că ideea unui stat-tampon polonez independent este „o vană utopie a unor grupuri mici și neputincioase. Realizarea acestei idei s-ar traduce prin crearea unui mic stat polonez, a unei frînturi de stat, care ar fi o colonie militară a unui grup sau altul de mari puteri, o jucărie a intereselor lor militare și economice, o sferă de exploatare a capitalului străin, un câmp de bătălie în viitoarele războaie“. Toate acestea sînt argumente cît se poate de *juste împotriva* lozincii independenței Poloniei *acum*, deoarece chiar o revoluție în Polonia nu ar schimba nimic aici, iar atenția maselor de polonezi ar fi abătută de la ceea ce este *principal*: de la legătura dintre lupta lor și lupta proletariatului rus și german. Nu este un paradox, ci o realitate faptul că proletariatul polonez ca atare poate contribui acum la cauza socialismului și a libertății, *inclusiv cea a Poloniei*, numai prin luptă *comună* cu proletariatul țărilor vecine, *împotriva* naționaliștilor *înguști polonezi*. Nu se poate nega marele merit istoric al social-democrațiilor polonezi în lupta *împotriva* acestora din urmă.

Dar aceleași argumente, juste din punctul de vedere al condițiilor *speciale* ale Poloniei în epoca *actuală*, sînt evidente eronate în forma *generală* sub care au fost prezentate. Cît timp vor exista războaie, Polonia va fi mereu un câmp de bătălie în războaiele dintre Germania și Rusia; acesta nu constituie un argument *împotriva* unei mai largi libertăți politice (și, prin urmare, independențe politice)

în perioadele dintre războaie. Același lucru se referă și la considerația cu privire la exploatarea de către capitalul străin, cu privire la rolul de jucărie a unor interese străine. Social-democrații polonezi nu pot lansa acum lozincă independenței Poloniei, întrucît, ca proletari internaționaliști, polonezii nu pot întreprinde *nimic* în această direcție fără să manifeste, asemenea „frachilor“, o josnică slugărnice față de *una* din monarhiile imperialiste. Muncitorilor ruși și germani *nu* le este însă indiferent dacă vor participa la anexarea Poloniei (ceea ce ar însemna educarea muncitorilor și țăranilor germani și ruși în spiritul celei mai mîrșave ticăloșii, în spiritul împăcării cu rolul de călău al altor popoare) sau dacă Polonia va fi independentă.

Situația este, indiscutabil, cît se poate de complexă, dar există o ieșire care ar permite ca *toți* participanții să rămîină internaționaliști: social-democrații ruși și germani să ceară „*libertatea* de despărțire“ necondiționată a Poloniei; social-democrații polonezi să militeze pentru unitatea luptei proletare dintr-o țară mică și din țările mari, fără să formuleze pentru epoca actuală sau pentru perioada actuală lozincă independenței Poloniei.

9. SCRISOAREA LUI ENGELS CĂTRE KAUTSKY

În broșura sa „Socialismul și politica colonială“ (Berlin, 1907), Kautsky, care în vremea aceea mai era marxist, a publicat o scrisoare ce-i fusese adresată de către Engels la 12 septembrie 1882, scrisoare care prezintă un nemăsurat interes în problema care ne preocupă; iată partea principală din scrisoare:

„...După părerea mea, coloniile propriu-zise, adică teritoriile locuite de populație de origine europeană, cum sînt Canada, Colonia Capului, Australia, vor deveni independente; dimpotrivă, teritoriile cu populație indigenă doar stăpînite de străini, ca India, Algeria, posesiunile olandeze, portugheze și spaniole, vor trebui să fie preluate pentru un timp de proletariat și îndrumate cît mai repede spre independența lor. În ce mod anume se va desfășura acest proces e greu de spus. India va face, poate, o revoluție, ceea ce e chiar probabil, și, întrucît proletariatul

care se eliberează nu poate să poarte războaie coloniale, el va trebui să se împace cu această situație ; aceasta înseamnă, firește, că nu vor putea fi evitate tot felul de distrugerii. Ele sînt însă inerente oricărei revoluții. Evenimente asemănătoare se pot produce și în alte părți, de pildă în Algeria și în Egipt, ceea ce *pentru noi* ar fi, desigur, cît se poate de binevenit. Vom avea destule de făcut acasă la noi. Din momentul în care Europa și America de Nord vor fi reorganizate, ele vor constitui o forță atît de colosală și un exemplu atît de convingător, încît țările semicivilizate vor porni singure pe drumul deschis de noi ; înseși necesitățile economice le vor determina să procedeze astfel. În privința fazelor politice și sociale prin care vor trebui să treacă aceste țări pînă să ajungă și ele la organizarea socialistă, cred că nu putem face astăzi decît ipoteze lipsite de valoare. Un singur lucru este neîndoielnic : *proletariatul victorios nu va putea ferici cu de-a sila nici un popor străin fără a-și submina prin aceasta propria sa victorie*. Aceasta, firește, nu exclude nicidecum felurite războaie de apărare...³¹.

Engels nu presupune cîtuși de puțin că „economicul“ va soluționa de la sine și în mod direct toate dificultățile. Revoluția economică va stimula *toate* popoarele să tindă spre socialism ; totodată vor fi însă posibile atît revoluții — împotriva statului socialist —, cît și războaie. Adaptarea politicului la economic va avea loc în mod inevitabil, dar nicidecum dintr-o dată și lin, simplu și direct. Engels formulează un singur principiu ca fiind „neîndoielnic“, indiscutabil internaționalist, și îl aplică în cazul *tuturor* „popoarelor străine“, adică nu numai față de popoarele coloniale : a le ferici cu de-a sila ar însemna subminarea victoriei proletariatului.

Proletariatul nu va deveni sfînt și nu va fi ferit de greșeli și slăbiciuni exclusiv în virtutea faptului că va fi săvîrșit revoluția socială. Dar eventualele greșeli (ca și interesele egoiste — încercarea de a te urca pe grumazul altora) îl vor face în mod inevitabil să devină conștient de acest adevăr.

Noi, toți zimmerwaldienii de stînga, sîntem convinși, așa cum a fost, de pildă, și Kautsky înainte de 1914, cînd

a părăsit marxismul și a trecut la apărarea șovinismului, că revoluția socialistă e pe deplin posibilă într-un viitor *foarte apropiat*, „de pe o zi pe alta“, așa cum s-a exprimat cândva același Kautsky. Antipațiile naționale nu vor dispărea atît de repede; ura — pe deplin justificată — a națiunii asuprite împotriva celei asupritoare *va mai dăinui* o vreme; ea nu va dispărea decît *după* victoria socialismului și *după* instaurarea definitivă a unor relații pe deplin democratice între națiuni. Dacă vrem să rămînem credincioși socialismului, trebuie ca încă de pe acum să educăm masele în spirit internaționalist, educare care la națiunile asupritoare e imposibilă fără propovăduirea libertății de despărțire a națiunilor asuprite.

10. RĂSCOALA DIN 1916 DIN IRLANDA

Tezele noastre au fost scrise înainte de această răscoală, care trebuie să servească drept material pentru verificarea concepțiilor teoretice.

Concepțiile adversarilor autodeterminării duc la concluzia că vitalitatea națiunilor mici asuprite de imperialism a și fost epuizată, că acestea nu pot juca niçi un rol împotriva imperialismului, că sprijinirea năzuințelor lor pur naționale nu va duce la nimic etc. Experiența războiului imperialist din 1914—1916 dezmente *efectiv* aceste concluzii.

Războiul este o epocă de criză pentru națiunile vest-europene, pentru întregul imperialism. Criza înlătură orice element convențional, smulge orice învelișuri, mătură ceea ce este perimat, scoate la iveală resorturi și forțe mai profunde. Ce anume a scos ea la iveală în privința mișcării națiunilor asuprite? În colonii, o serie de încercări de răscoală, pe care, firește, națiunile asupritoare au încercat să le tăinuiască în fel și chip cu concursul cenzurii militare. Cu toate astea, se știe că englezii au reprimat în mod bestial la Singapore o răscoală a trupelor lor indiene; că au fost încercări de răscoală în Annamul francez (vezi „Nașe Slovo“³²) și în Camerunul german

(vezi broșura lui Junius *); că în Europa, pe de o parte, s-a răsculat Irlanda, pe care englezii cei „iubitori de libertate“, care nu au îndrăznit să impună irlandezilor serviciul militar obligatoriu, au reprimat-o prin execuții; iar pe de altă parte guvernul austriac a condamnat la moarte „pentru trădare“ pe o serie de deputați din dieta cehă și a executat pentru aceeași „crimă“ întregi regimente cehe.

Se înțelege că această enumerare este departe de a fi completă. Și, totuși, ea arată că, în pofida draconicelor amenințări și măsuri represive, *atît* în colonii, *cît* și în Europa, *în legătură* cu criza imperialismului, s-au aprins focurile răscoalelor naționale, că s-au manifestat totuși simpatii și antipatii naționale. Și doar criza imperialismului era încă departe de punctul culminant de dezvoltare, puterea burgheziei imperialiste nu era încă zdruncinată (războiul „pînă la epuizare“ poate duce aici, dar el nu a dus încă); mișcările proletare în interiorul statelor imperialiste sînt încă extrem de slabe. Ce se va întîmpla atunci cînd războiul va duce la o epuizare totală sau cînd măcar într-o singură țară, sub loviturile luptei proletare, puterea burgheziei se va clătina, așa cum s-a întîmplat cu puterea țarismului în 1905?

În ziarul „Berner Tagwacht“, organ al zimmerwaldienilor, dintre care unii sînt chiar de stînga, a apărut la 9 mai 1916, cu prilejul răscoalei din Irlanda, un articol semnat cu inițialele K.R. și intitulat „Cîntecul s-a sfîrșit“. Răscoala irlandeză era calificată, nici mai mult, nici mai puțin, ca un „puci“, pentru că, vedeți dv., „problema irlandeză a fost o problemă agrară“, țăranii au fost potoliți cu reforme, mișcarea naționalistă era acum „o mișcare pur orășenească, mic-burgheză, care, cu toată zarva pe care a stîrnit-o, nu conține aproape nici un element social“.

Nu-i de mirare că această apreciere, de o pedanterie și de un doctrinarism monstruos, a coincis cu aprecierea unui național-liberal rus, cadetul A. Kulișer („Reci“³³,

* Vezi volumul de față, p. 9. — *Nota red.*

1916, nr. 102 din 15 aprilie), care a denumit și el răscoală „puciul“ de la Dublin.

Ne permitem să sperăm că, precum grăiește zicala „tot răul este spre bine“; această coincidență „întâmplătoare“ între aprecierea unui reprezentant al burgheziei imperialiste și aprecierea unui social-democrat va deschide acum ochii multor tovarăși care nu și-au dat seama în ce mlaștină se afundă negînd „autodeterminarea“ și avînd o atitudine de desconsiderare față de mișcările naționale ale națiunilor mici.

Despre un „puci“ în accepția științifică a cuvîntului se poate vorbi numai atunci cînd o încercare de răscoală nu scoate la iveală nimic în afară de un cerc de complotiști sau de maniaci absurzi și nu trezește nici un fel de simpatii în mase. Or, mișcarea națională irlandeză, care are o istorie seculară, care a trecut prin diverse etape și a cunoscut diverse îmbinări de interese de clasă, și-a găsit expresia, printre altele, în congresul național irlandez de masă din America („Vorwärts“ din 20 martie 1916), care s-a pronunțat pentru independența Irlandei, și-a găsit expresia în luptele de stradă ale unei părți din mica burghezie orășenească și ale unei părți a muncitorilor, pornite în urma unei îndelungate agitații de masă, în urma unor demonstrații, a interzicerii de ziare etc. Cel care denumește o astfel de răscoală puci este sau un reacționar inveterat, sau un doctrinar cu totul incapabil să-și reprezinte revoluția socială ca pe un fenomen viu.

A crede că revoluția socială este de conceput fără răscoale ale națiunilor mici din colonii și din Europa, fără explozii revoluționare ale unei părți a micii burghezii, cu toate prejudecățile ei, fără o mișcare a maselor proletare și semiproletare inconștiente împotriva asupririi moșierești, bisericesti, monarhice, naționale etc., — a gîndi așa înseamnă a renunța la revoluția socială. E ca și cum s-ar presupune că într-un loc se va alinia o armată care va declara: „sîntem pentru socialism“, iar în alt loc o altă armată care va declara: „sîntem pentru imperialism“, și astfel va avea loc revoluția socială! Numai pornind de la o asemenea viziune pedantă și ridicolă a fost posibil

să fie defăimată răscoala din Irlanda și să fie numită „puci“.

Cine așteaptă o revoluție socială „pură“ poate s-o aștepte *mult și bine*. Acela este un revoluționar în vorbe, care nu poate concepe o adevărată revoluție.

Revoluția rusă din 1905 a fost o revoluție burghezodemocratică. Ea a constat dintr-o serie de lupte ale *tuturor* claselor, grupurilor și elementelor nemulțumite ale populației. Printre ele s-au aflat mase cu cele mai sălbatice prejudecăți, cu țeluri de luptă dintre cele mai nebuloase și mai fanteziste, au fost grupulețe stipendiate de japonezi, speculanți și aventurieri etc. Muncitorii conștienți conduceau mișcarea maselor, deoarece ea *în mod obiectiv* dărima țarismul și netezea drumul democrației.

Revoluția socialistă în Europa *nu poate fi* decît o explozie a luptei de masă a tuturor asupriților și nemulțumitorilor. Unele părți ale micii burghezii și ale muncitorilor înapoiți vor lua în mod inevitabil parte la această luptă — fără o astfel de participare *nu* este posibilă lupta de masă, nu este posibilă *nici un fel* de revoluție — și într-un mod tot atît de inevitabil vor aduce în mișcare prejudecățile lor, fanteziile lor reacționare, slăbiciunile și greșelile lor. Dar, *în mod obiectiv*, ele vor ataca *capitalul*, iar proletariatul înaintat, avangarda conștientă a revoluției, exprimînd acest adevăr obiectiv al luptei de masă — care cuprinde elementele cele mai diferite, mai variate, de cele mai diferite concepții și formînd o mulțime aparent neînchegată —, va putea s-o unească și s-o îndrumeze, să cucerească puterea, să ia în mîinile lui băncile, să exproprieze trusturile odioase tuturor (deși din motive diferite!) și să ia alte măsuri dictatoriale care în ansamblu vor marca răsturnarea burgheziei și victoria socialismului, ce nu „se va curăța“ în nici un caz dintr-o dată de zgura mic-burgheză.

Social-democrația, citim în tezele poloneze (I, 4), „trebuie să folosească lupta tinerei burghezii coloniale, luptă îndreptată împotriva imperialismului european, *pentru a ascuți criza revoluționară din Europa*“. (Sublinierile aparțin autorilor.)

Nu este, oare, limpede că a opune din *acest* punct de vedere Europa coloniilor este cel mai puțin admisibil? Lupta națiunilor asupra *din Europa*, luptă care poate duce pînă la răscoale și la bătălii de stradă, la încălcarea disciplinei de fier din armată și a stării de asediu, „va ascuți criza revoluționară din Europa“ într-o măsură incomparabil mai mare decît o răscoală mult mai dezvoltată dintr-o colonie îndepărtată. O lovitură dată cu tot atîta forță puterii burgheziei imperialiste engleze prin răscoala din Irlanda are o însemnătate politică de o sută de ori mai mare decît una dată printr-o răscoală în Asia sau în Africa.

Presa șovină franceză a anunțat de curînd că în Belgia a apărut numărul 80 al revistei ilegale „La Libre Belgique“. Deși presa șovină din Franța minte foarte des, această informație pare verosimilă. În timp ce social-democrația șovină și kautskistă germană nu și-a creat în doi ani de război o presă liberă, îndurînd supusă jugul cenzurii militare (și numai elementele radicale de stînga au publicat, spre cînstea lor, broșuri și manifeste ilegale), o națiune civilizată asupra răspunde la nemaivăzuta urgie a asupririi militare prin crearea unui organ de protest revoluționar! Dialectica istoriei este de așa natură, încît națiunile mici, neputincioase ca factor *de sine stătător* în lupta împotriva imperialismului, joacă rolul unui ferment, al unui bacil, facilitînd intrarea în scenă a *adevăratei* forțe potrivnice imperialismului, și anume proletariatul socialist.

În actualul război, statele-majore își dau toată silința să exploateze orice mișcare națională și revoluționară din lagărul adversarilor lor, germanii — răscoala din Irlanda, francezii — mișcarea din Cehia etc. Și ele procedează cît se poate de just din punctul lor de vedere. Nu poți avea o atitudine serioasă față de un război serios dacă nu exploatezi cea mai mică slăbiciune a adversarului, dacă nu speculezi orice șansă, cu atît mai mult cu cît nu poți ști dinainte în ce moment anume și cu ce forță „va sări în aer“ ici sau colo un depozit de pulbere sau altul. Am fi proști revoluționari dacă în marele război de eliberare a proletariatului pentru socialism nu am ști să folosim *orice* mișcare populară împotriva *diferitelor* calamități ale

imperialismului în interesul ascuțirii și lărgirii crizei. Dacă, pe de o parte, ne-am apuca să declarăm și să repetăm în mii de chipuri că sîntem „împotriva“ oricărei asuprii naționale, iar pe de altă parte am numi „puci“ răscoala eroică a celei mai mobile și mai instruite părți a unor clase ale națiunii asuprite împotriva asupritorilor, am ajunge tot atît de limitați ca și kautskiștii.

Nenorocirea irlandezilor este că ei s-au răscolat într-un moment neprielnic, atunci cînd răscoala europeană a proletariatului nu se maturizase încă. Capitalismul nu este atît de armonios orînduit încît diferitele focare ale răscoalei să se unească de la sine și dintr-o dată, fără eșecuri și înfrîngeri. Dimpotrivă, tocmai faptul că răscoalele se produc în momente diferite, în chipuri și în locuri diferite este o cheazășie a amplitudinii și profunzimii mișcării generale; numai în practica mișcărilor revoluționare inoportune, limitate, fărîmițate și de aceea neizbutite, masele vor dobîndi experiență, vor învăța, își vor strînge forțele, își vor găsi adevărații conducători, proletarii socialiști, și astfel vor pregăti asaltul general, după cum diferitele greve și demonstrații la orașe și pe scară națională, tulburările din armată, exploziile din rîndurile țărănimii etc. au pregătit asaltul general din 1905.

11. INCHEIERE

În pofida afirmației eronate a social-democraților polonezi, revendicarea autodeterminării națiunilor a jucat în agitația noastră de partid un rol nu mai puțin important decît, de pildă, înarmarea poporului, despărțirea bisericii de stat, alegerea funcționarilor de către popor și alte puncte denumite de filistini „utopice“. Dimpotrivă, înviorarea mișcărilor naționale după 1905 a dus, cum era și firesc, printre altele, și la o înviorare a agitației noastre: o serie de articole din 1912—1913, rezoluția partidului nostru din 1913, care a dat o definiție precisă și „antikautskistă“ (adică intrasigentă față de „recunoașterea“ pur verbală) a *esenței* problemei*.

* Vezi V. I. Lenin. Opere alese, vol. 24, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 55—56. — Nota red.

Încă de pe atunci s-a constatat un fapt care nu poate fi trecut cu vederea : oportuniști de diferite națiuni, ucraineanul Iurkevici, bundistul Libman, Semkovski — slugoiul din Rusia al lui Potresov & Co. — au pledat în favoarea argumentelor Rosei Luxemburg împotriva autodeterminării ! Ceea ce la social-democrația poloneză nu a fost decît o generalizare teoretică greșită a condițiilor speciale ale mișcării din Polonia s-a dovedit a fi dintr-o dată în mod obiectiv în practică, într-un cadru mai amplu, în condițiile nu ale unui stat mic, ci ale unui stat mare, pe plan internațional, și nu pe plan îngust polonez, un sprijin oportunist dat imperialismului velicorus. Istoria curentelor gândirii politice (spre deosebire de concepțiile unor persoane) a confirmat justetea programului nostru.

Astăzi social-imperialiști declarați ca Lensch se ridică fățiș atît împotriva autodeterminării, cît și împotriva negării anexiunilor. Kautskiștii admit în mod ipocrit autodeterminarea : pe aceeași cale merg la noi în Rusia Troțki și Martov. În vorbe *ambii* sînt pentru autodeterminare, ca și Kautsky. Dar în fapt ? La Troțki — luați articolele lui „Națiunea și economia“ din „Nașe Slovo“ — dăm de obișnuitul lui eclecticism : pe de o parte, economia contopeste națiunile, iar pe de altă parte asuprirea națională le dezbină. Concluzia ? Concluzia este că ipocrizia care domină rămîne nedemascată, agitația este lipsită de viață și nu atinge ceea ce este principal, fundamental, esențial, ceea ce este apropiat de practică : atitudinea față de națiunea asuprită de națiunea „mea“. Martov și alți secretari din străinătate au preferat să uite pur și simplu — ce bine e să uiți uneori ! — lupta lui Semkovski, colegul lor de comitet, împotriva autodeterminării. În presa legală a gvozdeviștilor („Naș Golos“³⁴), Martov a scris în favoarea autodeterminării, demonstrînd adevărul incontestabil că într-un război imperialist ea nu obligă încă la participare etc., dar ocolind esențialul — ocolindu-l și în presa ilegală, liberă ! —, anume faptul că și pe timp de pace Rusia a bătut recordul mondial în ceea ce privește asuprirea națiunilor pe baza unui imperialism mult mai brutal, medieval, economicește înapoiat, militar-birocratic. Social-democratul rus care „admite“ autodeterminarea națiu-

nilor cam așa cum o admit d-nii Plehanov, Potresov & Co., adică fără a lupta pentru libertatea de despărțire a națiunilor asupra de țarism, este *în fapt* un imperialist și un lacheu al țarismului.

Oricare ar fi „bunele“ intenții subiective ale lui Troțki și Martov, în mod obiectiv, prin atitudinea lor evazivă, ei sprijină social-imperialismul rus. Epoca imperialistă a transformat toate „marile“ puteri în asupraitoare ale unui șir de națiuni, iar dezvoltarea imperialismului va face în mod inevitabil ca și în rîndurile social-democrației internaționale să se delimiteze mai clar curente existente în această problemă.

Scris în iulie 1916

*Publicat în octombrie 1916,
în „Sbornik Soțial-Demokrata“ nr. 1
Semnat : N. L e n i n*

*Se tipărește după textul
apărut în „Sbornik“*

DESPRE APARIȚIA UNUI NOU CURENT : „ECONOMISMUL IMPERIALIST“ ³⁵

Vechiul „economism“, din 1894—1902, raționa în felul următor. Teoria narodnicilor a fost infirmată. Capitalismul a învins în Rusia. Prin urmare, nu poate fi vorba de revoluții politice. Concluzia practică : ori „muncitorii să ducă lupta economică și liberalii lupta politică“. Asta este o piruetă spre dreapta. Ori în loc de revoluție politică, grevă generală care să ducă la revoluția socialistă. Asta este o piruetă spre stînga, exprimată într-o broșură, azi dată uitării, scrisă de un „economist“ rus din ultimii ani ai secolului trecut ³⁶.

Apare acum un nou „economism“, care raționează în mod analog : „spre dreapta“ sîntem împotriva „dreptului la autodeterminare“ (adică împotriva eliberării popoarelor asuprite, a luptei contra anexiunilor ; acest lucru n-a fost dus încă pînă la capăt sau n-a fost spus încă deschis). „Spre stînga“ sîntem împotriva programului-minimum (adică împotriva luptei pentru reforme și pentru democrație), deoarece „vine în contradicție“ cu revoluția socialistă.

A trecut un an și mai bine de cînd acest curent în curs de formare a ieșit la iveală în fața cîtorva tovarăși la Consfătuirea de la Berna din primăvara anului 1915. Atunci, din fericire, doar un singur tovarăș a insistat pînă la sfîrșitul conferinței asupra acestor idei ale „economismului imperialist“ și le-a formulat ca „teze“ proprii în scris, fiind dezaprobat *de toată lumea*. La aceste teze n-a aderat *nimeni* ³⁷.

Apoi la tezele aceluiași tovarăș împotriva autodeterminării s-au raliat încă doi (neînțelegînd că între această problemă și poziția generală expusă în „tezele” menționate mai sus există o strînsă legătură)³⁸. Iar apariția în februarie 1916 a „programului olandezilor”, publicat în „Buletinul Comisiei Socialiste Internaționale” nr. 3³⁹, a scos *dintr-o dată* la iveală această „neînțelegere” și a determinat *din nou* pe autorul „tezelor” inițiale să *reînvie* întregul său „economism imperialist” în ansamblu și nu aplicat la un punct așa-zis „particular”.

Este cît se poate de necesar să *avertizăm* încă și încă o dată pe tovarășii respectivi că *s-au așundat într-o mocirlă*, că „ideile” lor *nu au nimic comun cu marxismul și nici cu social-democrația revoluționară*. Este inadmisibil să lăsăm ca problema să rămînă în continuare „sub obroc”: asta ar însemna să favorizăm confuzia ideologică și s-o dirijăm *în direcția cea mai proastă*, în direcția reticențelor, a unor conflicte „particulare”, a unor interminabile „fricțiuni” etc. atunci cînd e de datoria noastră să insistăm în modul cel mai categoric asupra *obligativității* de a reflecta și de a analiza odată problemele apărute.

Redacția ziarului „Sozial-Demokrat”, în tezele cu privire la autodeterminare (publicate în limba germană ca extras din nr. 2 al revistei „Vorbote”), a ridicat într-adins problema în presă la un mod *impersonal*, dar cît se poate de detaliat, subliniind în special *legătura* dintre autodeterminare și problema *generală* a luptei pentru reforme, pentru democrație, problema inadmisibilității ignorării laturii *politice* etc.* În observațiile sale pe marginea tezelor redacției cu privire la autodeterminare, autorul tezelor inițiale (al „economismului imperialist”) *se solidarizează cu programul olandezilor*, arătînd astfel el însuși într-un mod deosebit de concret că problema autodeterminării, așa cum o pun autorii curentului recent apărut, nu e cîtuși de puțin o problemă „particulară”, ci este o problemă generală și fundamentală.

Programul olandezilor a fost primit de reprezentanții stîngii zimmerwaldiene la ședința de la Berna a Comisiei

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 260—274. — Nota red.

socialiste internaționale⁴⁰ din 5—8 februarie 1916. Nici unul dintre membrii stîngii zimmerwaldiene, *inclusiv Radek*, nu s-a pronunțat în favoarea programului, deoarece aici sînt amestecate de-a valma puncte ca „exproprierea băncilor“ și ca „desființarea taxelor vamale comerciale“, „desființarea primei camere a senatului“ etc. Reprezentanții stîngii zimmerwaldiene, chiar de la primele cuvinte, iar alții chiar fără a spune nici un cuvînt, mulțumindu-se să dea din umeri, au lăsat cu toții deoparte programul olandez, considerîndu-l un program evident nereușit în ansamblu.

În schimb, el a plăcut atît de mult autorului tezelor inițiale din primăvara anului 1915, încît acesta a declarat: „În fond, și eu am spus exact același lucru“ (în primăvara anului 1915), „olandezii au aprofundat lucrurile: „*la ei latura economică constă în exproprierea băncilor și a marilor industrii*“ (întreprinderi), „*cea politică în republică și altele. Ceea ce e absolut just!*“.

În realitate, olandezii n-au aprofundat lucrurile, ci au întocmit un program cu totul *nechibzuit*. Asta-i trista soartă a Rusiei, ca la noi unii oameni să se agațe de tot ceea ce e nechibzuit în fiecare noutate...

Autorului tezelor din 1915 i se pare că redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ se contrazice atunci cînd în § 8 („Sarcini concrete“) propune „ea însăși“ „exproprierea băncilor“ adăugînd chiar și cuvîntul „imediată“ (plus „măsurile dictatoriale“). „Și ce m-au mai certat pe mine la Berna pentru asta!“, exclamă el cu indignare, amintindu-și de discuțiile care au avut loc acolo în primăvara anului 1915.

El omite sau scapă din vedere „un mic amănunt“: în § 8 redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ analizează clar *două* cazuri: primul — revoluția socialistă *a început*. În cazul acesta se vorbește acolo de „exproprierea imediată a băncilor“ etc.; al doilea caz: revoluția socialistă *nu a început*, și atunci sîntem nevoiți să lăsăm pentru mai tîrziu aceste lucruri frumoase.

Intrucît e limpede că *în momentul de față* revoluția socialistă, în sensul arătat, n-a început încă, programul olandezilor e absurd. Autorul tezelor „*aprofundează*“ însă problema, revenind iarăși și iarăși la vechea

sa greșeală : aceea de a transforma revendicările politice (cum ar fi „desființarea primei camere” ?) într-o „*formulare politică a revoluției sociale*”.

Tot bătînd pasul pe loc un an încheiat, autorul a ajuns iar la vechea sa greșeală. Aici e „cuiul” avatarurilor lui : el nu este în stare să se orienteze în problema *cum să lege imperialismul devenit o realitate de lupta pentru reforme și de lupta pentru democrație*, tot așa cum „economismul”, fie-i țărîna ușoară, n-a știut să lege capitalismul devenit realitate de lupta pentru democrație.

De aici o confuzie totală în problema „imposibilității de realizare” a revendicărilor democratice în imperialism.

De aici ignorarea inadmisibilă pentru un marxist (și firească numai pentru un „economist” de la „Rabociaia Mîsl”) a luptei politice, azi, în clipa de față, ca și întotdeauna.

De aici tendința persistentă de „alunecare” de la *recunoașterea* existenței imperialismului la *apologia* lui (așa cum „economistii” — fie-le țărîna ușoară ! — alunecau de la recunoașterea existenței capitalismului la apologia lui).

Etc. etc.

Este absolut imposibil să analizezi în amănunțime toate greșelile comise de autorul tezelor din 1915 în observațiile sale la tezele redacției ziarului „Soțial-Demokrat” cu privire la autodeterminare, fiindcă *fiecare frază este greșită !* Doar nu se pot scrie cărți sau broșuri de răspuns la niște „observații” atunci cînd inițiatorii „economismului imperialist” de un an întreg bat pasul pe loc și nu vor nici în ruptul capului să se preocupe de ceea ce datorია lor partinică le impune dacă vor să trateze cu seriozitate problemele politice, și anume : să vină cu o expunere bine gîndită, închegată a ceea ce ei numesc „divergențele noastre”.

Sînt nevoit să mă limitez la a arăta pe scurt cum aplică autorul greșeala sa fundamentală sau, mai bine zis, cum o „completează”.

Autorului i se pare că eu mă contrazic : în 1914 („Proșeșenie”⁴¹) scriam că e absurd să cauți autodeterminarea „în programele *socialiștilor din Europa occi-*

*dentală** , iar în 1916 declară că autodeterminarea este o problemă cât se poate de actuală.

Lui nu i-a dat însă prin gând (!!) că aceste „programe” au fost scrise în 1875, 1880, 1891!⁴²

Să examinăm în continuare pe paragrafe (tezele redacției ziarului „Soțial-Demokrat” cu privire la autodeterminare):

§ 1. Aceeași „economistă” lipsă de dorință de a sesiza și de a ridica problemele *politice*. *Intrucât* socialismul va crea baza economică pentru desființarea asupra naționale în politică, *de aceea* autorul nostru nu vrea să formuleze *sarcinile* noastre *politice* în acest domeniu! E pur și simplu ridicol!

Intrucât proletariatul victorios nu neagă războaiele împotriva burgheziei din alte țări, *de aceea* autorul nu doarește să formuleze *sarcinile* noastre *politice* în ceea ce privește asupra națională!! Toate acestea sînt exemple de nesocotire a marxismului și a logicii; sau, dacă vreți, o manifestare a *logicii* erorilor fundamentale ale „economismului imperialist”.

§ 2. Adversarii autodeterminării s-au încurcat într-un hal fără hal cu referirile la „imposibilitatea de realizare”.

Redacția ziarului „Soțial-Demokrat” le explică cele două semnificații posibile ale imposibilității de realizare, precum și greșeala lor în *ambele* cazuri.

Autorul tezelor din 1915 însă, fără măcar să încerce a arăta cum înțelege *el* această „imposibilitate de realizare”, adică *acceptînd* explicația noastră că aici se confundă două lucruri diferite, *continuă* *confuzia*!!

El leagă crizele de „politica” „imperialistă”: economopoliticul nostru *u i t ă* că crizele au existat *înainte* de imperialism!...

A vorbi despre imposibilitatea de realizare economică a autodeterminării înseamnă a face o confuzie, explică redacția. Autorul *nu* răspunde, *nu* declară că el consideră autodeterminarea irealizabilă din punct de vedere *economic*; el cedează o poziție discutabilă, sărind la politică („este totuși” irealizabilă), deși i s-a arătat cât se poate de

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 291. — *Nota red.*

clar că *din punct de vedere politic*, în condițiile imperialismului, republica este tot atît de „irealizabilă” ca și autodeterminarea.

Strîns aici cu ușa, autorul mai face un „salt” : el consideră atît republica, cît și întregul program-minimum „o formulare politică a revoluției sociale” !!!

Autorul refuză să susțină ideea imposibilității de realizare „economică” a autodeterminării, sărind la politică. El trece de la imposibilitatea de realizare politică la problema întregului program-minimum. Aici din nou nici un dram de marxism, nici un dram de logică, în afară de logica „economismului imperialist”.

Autorul vrea să azvîrle *pe furie* peste bord (fără să gîndească și să vină cu ceva încheșat, fără a-și da silința să elaboreze un program propriu) programul-minimum al partidului social-democrat ! Și mai e de mirare că de un an el bate pasul pe loc !

Problema luptei împotriva *kauskismului* este și ea nu o problemă particulară, ci o problemă *generală și fundamentală* a contemporaneității : autorul *nu a înțeles* această luptă. După cum „economistii” au transformat lupta împotriva narodnicilor într-o apologie a capitalismului, tot așa și el transformă lupta împotriva kauskismului într-o apologie a imperialismului (asta se referă și la § 3).

Greșeala kauskismului este că el a dat o formulare reformistă unor revendicări cărora într-un moment ca cel de astăzi nu li se poate da decît o formulare revoluționară (autorul însă se încurcă închipuindu-și că greșeala kauskismului constă în genere în formularea acestor revendicări, după cum „economistii” „înțelegeau” lupta împotriva narodnicismului în sensul că „jos absolutismul” înseamnă narodnicism).

Greșeala kauskismului este că el întoarce revendicările democratice *juste* înapoi, spre capitalismul pașnic, în loc să le ducă înainte, spre revoluția socială (iar autorul se încurcă închipuindu-și că aceste revendicări nu sînt juste).

§ 3. Vezi mai sus. Autorul ocolește *de asemenea* problema „federăției”. Aceeași greșeală fundamentală a ace-

luiși „economism“ : incapacitatea de a pune problemele *politice* *.

§ 4. „Din autodeterminare decurge apărarea patriei“, susține cu încăpăținare autorul. El greșește aici, vrînd să transforme negarea apărării patriei într-un *șablon*, s-o deducă *nu* din specificul istoric concret al războiului *actual*, ci „în general“. Asta nu mai e marxism.

Autorului i s-a spus de mult și el n-a ripostat încă : încercați să găsiți o formulare a luptei împotriva asupririi naționale sau inegalității în drepturi care să *nu* justifice „apărarea patriei“. Nu veți fi în stare.

Înseamnă oare că noi sîntem contra luptei împotriva asupririi naționale dacă din ea *se poate* deduce apărarea patriei ?

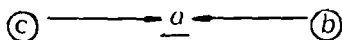
Nu. Noi nu sîntem împotriva „apărării patriei“ „în genere“ (vezi rezoluțiile partidului nostru **), ci împotriva *înfrumusețării* actualului război *imperialist* cu ajutorul acestei lozinci înșelătoare.

Autorul *vrea* (dar nu reușește ; de aceea el face de un an întreg eforturi zadarnice...) să pună într-un mod *fundamental* greșit, *neistoric*, problema „apărării patriei“.

Toată vorbăria despre „dualism“ dovedește că autorul *nu înțelege* ce e monismul și ce e dualismul.

Dacă „înglobez“ o perie de ghete în unitatea mamifer, ăsta-i „monism“ ?

Dacă spun că spre țelul *a* trebuie

mers din punctul (b) spre stînga, iar din punctul (c) spre dreapta, ăsta-i „dualism“ ?

Poziția proletariatului națiunilor asupritoare și al celor asuprite față de asuprirea națională poate fi identică ? Nu, nu e aceeași, nu e aceeași nici pe plan *economic*, nici *politic*, nici *ideologic*, nici *spiritual etc.*

* „Noi nu ne temem de dezmembrări — scrie autorul —, noi nu apărăm granițele de stat“. Încercați să dați o formulare politică precisă acestei idei !! Dar tocmai asta e că *voi nu sînteți în stare s-o faceți* ; vă împiedică orbirea „economistă“ atunci cînd este vorba de problemele *democrației politice*.

** Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, ed. a doua, p. 161—162. — *Nota red.*

Deci ?

Deci spre *același țel* (contopirea națiunilor), pornind din puncte *diferite*, unii vor merge *într-un fel*, alții *în alt fel*. Negarea acestui lucru e „monismul“ care așază o perie de ghetete alături de un mamifer.

„Nu se cuvine ca proletarii națiunii asuprite să vorbească despre una ca asta“ (să se pronunțe pentru autodeterminare) — iată ce „a priceput“ autorul din tezele redacției.

Ciudat !! În tezele noastre *nu figurează așa ceva*. Autorul ori nu le-a citit până la sfârșit, ori le-a citit fără să se gândească.

§ 5. Vezi cele spuse mai sus despre kautskism.

§ 6. Autorului i se spune de trei *tipuri* de țări existente în lume. El „obiectează“, pescuind diverse „cazuri“. Cazistica nu-i politică.

Doriți un „caz“ : „dar Belgia“ ?

Vezi broșura lui Lenin și Zinoviev : acolo se declară că am fi fost *pentru* apărarea Belgiei (chiar prin *război*) dacă războiul concret ar fi fost altul*.

Nu sînteți de acord ?

Spuneți-o !!

Voi *n-ați reflectat* asupra problemei : *de ce* este social-democrația împotriva „apărării patriei“.

Noi sîntem împotriva acestei apărări nu pentru motivul pe care-l credeți, deoarece modul în care puneți problema (de fapt *sforțări zadarnice* și nu un mod de a pune problema) este neistoric. Iată răspunsul pe care-l dau autorului.

A numi „sofistică“ faptul că noi, *justificînd războiul pentru înlăturarea asupririi naționale*, nu justificăm actualul război imperialist, care este dus de *ambele părți cu scopul* intensificării acestei asupririi înseamnă a folosi un cuvînt „tare“ *fără a gîndi de loc*.

Autorul *vrea* să pună într-un mod „mai de stînga“ problema „apărării patriei“, dar (de un an întreg) rezultă o confuzie totală !

§ 7. El *critică* : „problema «condițiilor păcii» în general nu este de loc atinsă“.

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 319—320. — *Nota red.*

Halal critică : nu este atinsă o problemă pe care noi nici nu o punem aici !!

Aici este „atinsă“ și pusă însă problema *anexiunilor*, în care „economistii imperialiști“ s-au încurcat de data aceasta *împreună* cu olandezii și cu Radek.

Ori negați lozinca imediată *împotriva tuturor anexiunilor vechi și noi* (tot atît de „irealizabilă“ în condițiile imperialismului ca și autodeterminarea, în Europa ca și în colonii), și atunci apologia pe care o faceți imperialismului nu mai e camuflată, ci devine fățișă.

Ori admiteți această lozincă (așa cum a făcut-o Radek în presă), și în cazul acesta admiteți, sub o altă formă, autodeterminarea națiunilor !!

§ 8. Autorul proclamă „bolșevismul pe scara Europei occidentale“ („nu poziția dv.“, adaugă el).

Eu nu țin cu orice preț la cuvîntul „bolșevism“, deoarece cunosc *unii* „vechi bolșevici“ de care ar fi bine să ne ferească Dumnezeu ! Pot spune doar atît că, după profunda mea convingere, „bolșevismul pe scara Europei occidentale“, proclamat de autor, nu este nici bolșevism și nici marxism, ci o modestă variantă a aceluiași vechi „economism“.

După mine, a proclama timp de un an *un nou bolșevism* și a te limita la atîta constituie o culme a neseriozității și a nepartinității. Nu e timpul oare să *chibzuim bine* și să dăm tovarășilor un material în care acest „bolșevism pe scara Europei occidentale“ să fie expus coerent și încheșat ?

Autorul n-a arătat și nu arată (atunci cînd este vorba de această problemă) care e deosebirea dintre colonii și națiunile asuprite din Europa.

La olandezi și P.S.D., negarea autodeterminării *nu e numai* și nu atît o confuzie, căci Gorter a admis-o de fapt, ca și declarația de la Zimmerwald a polonezilor, cît un rezultat al situației *specifice* a *națiunilor* lor (națiuni mici cu tradiții și pretenții *seculare de mare putere*).

A prelua, a repeta în mod mecanic și fără simț critic ceea ce la alții s-a format în decursul de decenii de luptă împotriva burgheziei naționaliste care înșală poporul e culmea naivității și nehibzuinței. Oamenii aceștia au preluat *tocmai* ceea ce nu trebuia să fie preluat !

Scris în august—septembrie 1916

Publicat pentru prima oară în 1929,
în revista „Bolșevik” nr. 15
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după manuscris

RĂSPUNS LUI P. KIEVSKI (I. PEATAKOV) ⁴³

Pe unii războiul îi abrutizează și îi frînge, pe alții îi căleşte și îi luminează, asemenea oricărei crize din viața unui om sau din istoria popoarelor.

Acest adevăr este valabil și în ceea ce privește ideologia social-democrată despre război și în legătură cu războiul. Una e să reflectezi mai profund la cauzele și la semnificația războiului imperialist în condițiile capitalismului ajuns la un înalt grad de dezvoltare, să reflectezi la sarcinile tacticii social-democrației în legătură cu războiul, la cauzele crizei social-democrației ș.a.m.d., și alta e să te lași *abrutizat* de război și, copleșit de impresiile dure-roase și de efectele sau trăsăturile cumplite ale războiului, să-ți pierzi capacitatea de a gîndi și de a analiza.

O formă de *apatie* sau de *abrutizare* a gîndirii omenești în urma războiului este atitudinea disprețuitoare a „economismului imperialist” față de *democrație*. P. Kievski nu-și dă seama că această abrutizare, intimidare, renunțare la orice analiză din cauza războiului străbat ca un fir roșu toate raționamentele sale. Ce să mai vorbim despre apărarea patriei cînd în fața ochilor noștri se desfășoară un asemenea măcel bestial! Ce să mai vorbim despre drepturile națiunii cînd unii se sugrumă pe alții! Ce rost are să vorbim de autodeterminare, de „independență” națională cînd iată ce au făcut cu „independența” Greciei! La ce bun în genere să vorbim și să ne gîndim la „drepturi” cînd pretutindeni orice drepturi sînt călcate în picioare în numele intereselor clicii militariste! La ce bun

să vorbim și să ne gândim la republică când între cele mai democratice republici și cele mai reacționare monarhii nu e absolut nici o deosebire, când în cursul actualului război nu mai vedem în jurul nostru nici urmă de republică !

P. Kievski se supără foc când i se arată că s-a lăsat intimidat, că a mers pînă acolo încît să nege democrația în general, — se supără și obiectează : eu nu sînt nicidecum împotriva democrației, ci numai împotriva *unei singure* revendicări democratice, pe care o consider „greșită“. Dar, oricît s-ar supăra el, oricît ne-ar „încredința“ pe noi (și poate și pe sine însuși) că nu este nicidecum „împotriva“ democrației, *raționamentele* — sau, mai bine zis, *erorile* fără număr din raționamentele lui — *dovedesc* contrarul.

Apărarea patriei, care este o minciună într-un război imperialist, nu este cîtuși de puțin o minciună într-un război democratic și revoluționar. A discuta despre „drepturi“ în timp de război pare ridicol. *Orice* război înlocuiește direct dreptul prin violență, ceea ce nu trebuie să ne facă să uităm că au existat în trecutul istoric (și vor mai fi și trebuie să fie și în viitor) războaie (războaie democratice și revoluționare) care, înlocuind orice „drept“, orice democrație prin violență, *au servit*, prin conținutul lor social, prin urmările lor, cauza democrației și *deci* a socialismului. Exemplul Greciei pare „a infirma“ orice autodeterminare a națiunilor, dar, dacă vrei să gîndești, să analizezi, să cîntărești lucrurile și nu să te lași asurzit de zgomotul cuvintelor și înspăimîntat de coșmarul apăsător al războiului, exemplul nu e de loc mai serios și mai concludent decît ironiile la adresa republicii, prilejuite de faptul că în republicile „democratice“, cele mai democratice, nu numai în Franța, ci și în Statele Unite, Portugalia și Elveția s-a instaurat și se instaurează în cursul actualului război aceeași samavolnicie a clicii militariste ca și în Rusia.

Că războiul imperialist șterge orice deosebiri între republică și monarhie e un fapt, dar a deduce de aici negarea republicii sau chiar o atitudine de dispreț față de ea înseamnă a te lăsa intimidat de război, înseamnă a te lăsa *abrutizat* de ororile lui. Numeroși susținători ai lo-

zincii „dezarmării“ (Roland-Holst, tinerii elvețieni, „stînga“ din Scandinavia⁴⁴ și alții) raționează identic. Ce să mai vorbim, zic ei, de folosirea armatei sau a miliției în scopuri revoluționare, cînd, iată, există oare în acest război vreo deosebire între miliția republicilor și armatele permanente ale monarhiilor? — cînd militarismul comite *pretutindeni* orori atît de îngrozitoare!

Toate acestea constituie *unul* și același raționament, *una și aceeași* eroare teoretică și practic-politică, pe care P. Kievski n-o remarcă, dar pe care o comite în articolul lui la fiecare pas. El *își închipuie* că combate numai autodeterminarea, *vrea* să combată numai autodeterminarea, dar, contrar voinței și conștiinței lui, *rezultă* — și tocmai aici e partea curioasă! — că el *nu* aduce *nici un* argument care să nu poată fi adus cu același temei împotriva democrației în general!

Adevărata sursă a tuturor curioaselor sale greșeli de logică, a întregii confuzii — nu numai în problema autodeterminării, dar și în cea a apărării patriei, în problema despărțirii, în problema „drepturilor“ în general — provine de acolo că el, fiind *abrutizat* de război, denaturează cu totul atitudinea marxismului față de democrație în general.

Imperialismul este capitalism ajuns la un înalt nivel de dezvoltare: imperialismul este progresist; imperialismul *este* negarea democrației; „deci“ democrația este „irealizabilă“ în capitalism. Războiul imperialist constituie o revoltătoare încălcare a oricărei democrații în aceeași măsură în monarhiile înapoiate, ca și în republicile înaintate; „deci“ să nu mai vorbim despre „drepturi“ (adică despre democrație!), n-are nici un sens! Războiului imperialist nu i se poate „opune“ „decît“ socialismul; „ieșirea“ e numai în socialism; „deci“ a formula lozinci democratice în programul-minimum, adică chiar în condițiile capitalismului, este o înșelăciune sau o iluzie, înseamnă a estompa, a elimina etc. lozincă revoluției socialiste.

Iată adevărata sursă a tuturor avatarurilor lui P. Kievski, sursă de care acesta nu-și dă seama. Iată *fundamentală* lui greșală de logică, care tocmai pentru că stă la bază, autorul nefiind conștient de ea, „*explodează*“ la fiecare

pas ca o cameră de bicicletă veche, „răbufnește“ cînd în problema apărării patriei, cînd în problema despărțirii, cînd în fraza despre „drepturi“, această superbă (prin profundul ei dispreț față de „drepturi“ și printr-o profundă neînțelegere a problemei) frază: *nu* despre drepturi va fi vorba, *ci* despre sfărîmarea robiei seculare!

A exprima o asemenea frază înseamnă tocmai a da dovadă de neînțelegerea raportului dintre capitalism și democrație, dintre socialism și democrație.

Capitalismul în general și imperialismul în special transformă democrația într-o iluzie și în același timp capitalismul generează aspirații democratice în mase, creează instituții democratice, adîncește antagonismul dintre imperialism, care neagă democrația, și mase, care năzuiesc spre ea. Capitalismul și imperialismul nu poate fi răsturnat prin transformările democratice cele mai „ideale“, ci numai printr-o revoluție economică. Un proletariat care nu este educat în lupta pentru democrație nu este însă capabil să săvîrșească o revoluție economică. Capitalismul nu poate fi învins *fără a lua băncile*, *fără a desființa proprietatea privată* asupra mijloacelor de producție, dar aceste măsuri revoluționare nu pot fi îndeplinite *fără a organiza administrarea democratică de către întregul popor a mijloacelor de producție* luate de la burghezie, *fără a atrage întreaga masă de oameni ai muncii — proletari, semiproletari și mici țărani — la organizarea democratică a rîndurilor lor, a forțelor lor, a participării lor la treburile statului*. Războiul imperialist este, se poate spune, o întreită negare a democrației (*a* — orice război înlocuiește „dreptul“ prin violență; *b* — imperialismul înseamnă în genere negarea democrației; *c* — războiul imperialist pune republicile pe același plan cu monarhiile), dar trezirea și dezvoltarea revoluției socialiste împotriva imperialismului sînt *indisolubil* legate de sporirea indignării și a capacității de a riposta a păturilor democratice. Socialismul duce la dispariția treptată a *oricărui* stat și, prin urmare, a oricărei democrații, dar el nu este realizabil decît *prin* dictatura proletariatului, care îmbină violența împotriva burgheziei, adică împotriva unei minorități a populației, cu *deplina* dezvoltare a democrației, adică a

participării cu adevărat egale și cu adevărat generale a *întregii* mase a populației la toate treburile *statului* și la toate problemele complexe legate de lichidarea capitalismului.

Tocmai în aceste „contradicții“ s-a încurcat P. Kievski, dînd uitării teoria marxistă a democrației. Războiul, la figurat vorbind, l-a abrutizat în așa hal, încît prin îndemnul agitatoric „afară din imperialism“ el înlocuiește orice cugetare, după cum prin exclamația „afară din colonii“ se înlocuiește analiza a ceea ce *înseamnă* de fapt, sub raport economic și politic, „plecarea“ popoarelor civilizate „din colonii“.

Rezolvarea marxistă a problemei democrației constă în *folosirea* de către proletariat, în cursul luptei sale de clasă, a *tuturor* instituțiilor și aspirațiilor democratice împotriva burgheziei, în scopul pregătirii victoriei sale asupra burgheziei, al răsturnării acesteia. Această folosire nu este de loc simplă. „Economistii“, tolstoenii etc. o consideră adesea o concesie nejustificată față de „elementul burghez“ și cel oportunist, tot așa după cum P. Kievski consideră că a susține autodeterminarea națiunilor „în epoca capitalismului financiar“ este o concesie nejustificată față de elementul burghez. Marxismul ne învață că a „lupta împotriva oportunismului“ refuzînd să folosești instituțiile democratice ale societății capitaliste *existente*, instituții pe care burghezia le-a creat și tot ea le-a denaturat, *înseamnă a ceda complet* în fața oportunismului!

Lozincă care indică cea mai rapidă ieșire din războiul imperialist și *legătura* dintre lupta noastră împotriva lui și lupta împotriva oportunismului este *războiul civil* pentru socialism. Numai această lozincă ține seama în mod just și de particularitățile perioadei de război — războiul se prelungește și amenință să se transforme într-o „epocă“ de război! —, și de întregul caracter al activității noastre în opoziție cu oportunismul, care este pacifist, legalist și care se adaptează la „propria“ burghezie. În afară de aceasta, războiul civil împotriva burgheziei este un război al maselor sărăcimii, un război organizat și dus în mod *democratic* împotriva minorității celor avuți. Războiul civil este și el un război; așadar, și el înlocuiește, ine-

vitabil, dreptul prin violență. Dar violența în numele intereselor și drepturilor majorității populației are un alt caracter: ea calcă în picioare „drepturile” exploata-
torilor, ale burgheziei, fiind *irealizabilă* fără o organizare democratică a armatei și a „spatelui frontului”. Războiul civil expropriează prin violență, dintr-o dată și în primul rând băncile, fabricile, căile ferate, marile proprietăți agricole etc. Dar tocmai *pentru* a expropria toate acestea trebuie să introducem alegerea tuturor funcționarilor și a ofițerilor de către popor, *identificarea deplină* a armatei, care duce războiul împotriva burgheziei, cu masa populației, precum și introducerea unei depline democrații în ceea ce privește dirijarea rezervelor de produse alimentare, producerea și repartitia lor etc. Scopul războiului civil este cucerirea băncilor, fabricilor, uzinelor etc., anihilarea oricărei posibilități de împotrivire a burgheziei, exterminarea trupelor *ei*. Dar acest scop nu poate fi atins *nici* sub raport pur militar, *nici* economic, *nici* politic fără introducerea și extinderea democrației, care se dezvoltă simultan în cursul unui astfel de război în rîndurile trupelor *noastre* și în „spatele frontului” *nostru*. Noi spunem acum maselor (și ele simt instinctiv că avem dreptate vorbindu-le astfel): „sînteți înșelați și tîrîți într-un război pentru interesele capitalismului imperialist, război camuflat sub mărețele lozinci ale democrației”. „Voi trebuie să duceți și veți duce război *împotriva* burgheziei într-un mod *cu adevărat* democratic și cu scopul de a înfăptui cu adevărat democrația și socialismul”. Actualul război unește și „contopește” popoarele în coaliții prin violență și prin dependență financiară. *Noi* vom uni și contopi popoarele în războiul nostru civil împotriva burgheziei *nu* prin forța rublei, *nu* prin forța bîtei, *nu* prin violență, ci prin *liberul* consimțămînt, prin solidaritatea oamenilor muncii împotriva exploataților. Proclamarea egalității în drepturi a tuturor națiunilor, care pentru burghezie a devenit un mijloc de înșelăciune, va fi pentru noi un adevăr ce va înlesni și va grăbi atragerea tuturor națiunilor de partea noastră. Fără o organizare *democratică* în fapt a relațiilor dintre națiuni — și deci fără libertatea de despărțire de stat — războiul civil al muncitori-

lor și al maselor muncitoare, aparținând tuturor națiunilor, împotriva burgheziei *este imposibil*.

Prin folosirea democratismului burghez — spre organizarea socialistă și consecvent democratică a proletariatului împotriva burgheziei și împotriva oportunismului. Altă cale nu există. Nici o altă „ieșire“ *nu* este ieșire. Marxismul, ca și viața reală, nu cunosc o altă ieșire. Trebuie să includem despărțirea liberă și unirea liberă a națiunilor pe aceeași cale și nu să ne debarasăm de ele, să ne temem că asta va „întina“ sarcinile „pur“ economice.

Scris în august—septembrie 1916

Publicat pentru prima oară în 1929,
în revista
„Proletarskaia Revoluția“ nr. 7

Se tipărește după manuscris

О каррикатура на марксизъм и
~~Идеологически империализъм~~
 отб националистически империализъм."

"Революционниот с.г.-тия ких"р не економистически
 ести она сама себе не економистически". Теза изразения вост.
 де прикводителска востановка и митот в виду, кожда го или чина
 бавно тројаческа или јурическа побожение марксизма ко-
 бидеат или које се сретнува на ограда дна и које успонт
 ирднвек и сепедвек вразот на кои "каркасвеноја" јикс
 бривоа, коишто бираденно ево ксипромедуринот - по рур-
 сии сдаскал - обрачуа ево в каррикатурн. Навр Павлов коед-
 кожува в истори руског сораб-дринчарин. Поства
 марксизма в революционни Дифени, в вараат. Да
 подот промисел воста, сомбоудинкаса повлвонием
 каррикатурн на марксизм в виде Јодиницево "Ика-
 носилма" или "Сракарма", до доболвруе бривоа с које-
 рвни "икровчи" на можа се сретнуа окол нрволвудини
 јурин и пољрми на ирлив мелководимедренло каротни-
 осива, ки ирлив буржуазеска либерализма. Прак
 ево с болшевицима, коишто водвек в виа-
 совни работам глефени 1905-го года мафду нр-
 чни Ставоверн управатвионоу нрчимтенико вогриси
 "бојкоу ирвонот-Денис" в нривоу востановених дурн

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin
 „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul
 imperialist»“. — 1916

DESPRE O CARICATURĂ DE MARXISM ȘI DESPRE „ECONOMISMUL IMPERIALIST“⁴⁵

„Nimic nu poate compromite social-democrația revoluționară dacă nu se compromite ea însăși“. Sînt cuvinte pe care trebuie să ni le amintim și de care trebuie să ținem seama ori de cîte ori o teză teoretică sau tactică importantă a marxismului biruie sau este pusă numai la ordinea zilei și cînd, *în afară de* adversarii ei direcți și serioși, „se năpustesc“ asupra ei și diverși prieteni care o compromit iremediabil, adică o batjocoresc făcînd din ea o caricatură. Așa s-a întîmplat de atîtea ori în istoria social-democrației ruse. Victoria marxismului în mișcarea revoluționară la începutul ultimului deceniu al secolului trecut a fost însoțită de apariția unui marxism caricatural : „economismul“ sau „greivismul“ din vremea aceea, și, dacă „iskriștii“ n-ar fi dus împotriva acestuia o luptă îndelungată, ei n-ar fi reușit să apere cu succes bazele teoriei și politicii proletare nici împotriva narodnicismului mic-burghez, nici împotriva liberalismului burghez. Așa s-a întîmplat cu bolșevismul, care a învins în mișcarea muncitorească de masă din 1905, printre altele, datorită aplicării juste a lozincii „boicotarea Dumei țariste“⁴⁶ în perioada marilor bătălii ale revoluției ruse din toamna anului 1905 și care au avut de-a face cu o caricatură de bolșevism — și au lichidat-o prin luptă — în 1908—1910, cînd Aleksinski și alții au stîrnit o mare zarvă împotriva participării la Duma a III-a⁴⁷.

Tot așa și acum. Definirea *actualului* război drept un război imperialist, dezvăluirea legăturii profunde dintre el și epoca imperialistă a capitalismului, întâmpină pe lângă adversari serioși și prieteni neserioși, pentru care imperialismul a devenit un cuvânt „la modă” și care, *învățându-l pe de rost*, răspîndesc în rîndul muncitorilor cea mai gravă confuzie teoretică și reeditează o mulțime de foste erori ale fostului „economism”. Capitalismul a învins, *de aceea* nu trebuie să ne gîndim la problemele politice, raționau vechii „economisti” din 1894—1901, mergînd pînă la negarea luptei politice în Rusia. Imperialismul a învins, *de aceea* nu trebuie să ne gîndim la problemele democrației politice, raționează „economistii imperialiști” de astăzi. Articolul lui P. Kievski publicat mai sus este un prototip al unor asemenea tendințe, al unui asemenea marxism caricatural. El constituie prima încercare de expunere mai coerentă în presă a haosului de idei care s-a făcut remarcat încă de la începutul anului 1915 în unele cercuri din străinătate ale partidului nostru.

Răspîndirea „economismului imperialist” în rîndurile marxștilor, care în condițiile mării crize actuale a socialismului s-au ridicat cu hotărîre împotriva social-șovinizmului și s-au situat pe pozițiile internaționalismului revoluționar, ar însemna o serioasă lovitură dată orientării noastre și partidului nostru, care s-ar compromite din interior, din propriile lui rînduri, s-ar transforma într-un exponent al unui marxism caricaturizat. Iată de ce sîntem siliți să procedăm la o analiză amănunțită cel puțin a principalelor erori din nenumăratele existente în articolul lui P. Kievski, oricît de „lipsit de interes” ar fi acest lucru în sine, oricît ar duce aceasta la tot pasul la o repetare prea obositoare a unor adevăruri prea elementare, pe care cititorul atent și pătrunzător le cunoaște și le-a înțeles de mult din literatura noastră din 1914 și 1915.

Vom începe cu cel mai „central” punct al raționamentelor lui P. Kievski, pentru a introduce de la bun început pe cititor în „miezul” noului curent al „economismului imperialist”.

1. POZIȚIA MARXIȘTILOR FAȚĂ DE RĂZBOAIE ȘI FAȚĂ DE „APĂRAREA PATRIEI“

P. Kievski este convins el însuși și ține să convingă și pe cititori că el „nu e de acord“ *numai* cu autodeterminarea națiunilor, cu § 9 din programul partidului nostru. El se mînie și încearcă să respingă acuzația că în problema democrației se abate în esență de la marxism *în general*, că este un „trădător“ al marxismului într-o problemă esențială (ghilimelele ironice îi aparțin). Adevărul este însă că, de îndată ce autorul nostru se apucă să vorbească despre dezacordul lui cu o chestiune așa-zis particulară și singulară, de îndată ce începe să vină cu argumente, considerente etc., se vede că el se abate de la marxism pe toată linia. Luați § *b* (sect. 2) din articolul lui P. Kievski. „Această revendicare“ (adică autodeterminarea națiunilor) „duce direct (!!) la social-patriotism“, proclamă autorul nostru și demonstrează că „trădătoreea“ lozincă a apărării patriei este o concluzie „care derivă, în virtutea unei totale (!) necesități logice (!) din dreptul națiunilor la autodeterminare...“. Autodeterminarea înseamnă, după părerea lui, „a sancționa trădarea săvîrșită de social-patrioții francezi și belgieni, care apără această independență“ (independența națională a Franței și a Belgiei) „cu arma în mînă — ei *fac* ceea ce partizanii «autodeterminării» se mulțumesc doar să declare“... „Apărarea patriei intră în arsenalul adversarilor cei mai înrăiți ai noștri“... „Refuzăm net să înțelegem cum poți să fii *în același timp* împotriva apărării patriei și pentru autodeterminare, împotriva patriei și pentru ea“.

Așa sorie P. Kievski. Evident, el n-a înțeles rezoluțiile noastre împotriva lozincii apărării patriei în actualul război. Ne vedem siliți să apelăm la ceea ce stă scris negru pe alb în ele și să explicăm încă o dată sensul unor cuvinte limpezi ca bună ziua.

Rezoluția partidului nostru, adoptată la Conferința de la Berna în martie 1915 și care e intitulată „Despre lozincă apărării patriei“, începe cu cuvintele : „*Esența reală a actualului război este*“ cutare și cutare.

Este vorba de *actualul* război. Mai clar nici nu se poate spune acest lucru în rusește. Cuvintele „esența reală” arată că trebuie să facem distincție între aparență și esență, între vorbă și faptă. Frazeologia pe tema apărării patriei în actualul război prezintă în mod fals războiul imperialist din 1914—1916, război pentru împărțirea coloniilor, pentru acapararea de teritorii străine etc., drept un război național. Spre a nu da cel mai mic prilej de denaturare a concepțiilor noastre, în rezoluție figurează un alineat special cu privire la „războaiele *cu adevărat* naționale” care „au avut loc *cu precădere* (nota bene: cu precădere nu înseamnă exclusiv!) în perioada 1789—1871”.

Rezoluția explică că „la baza” acestor războaie „cu adevărat” naționale „a stat procesul îndelungat al mișcărilor naționale de masă, al luptei împotriva absolutismului și feudalismului, al scuturării jugului național...”*.

E limpede se pare. În actualul război imperialist, care a fost generat de toate condițiile epocii imperialiste, adică nu a izbucnit întâmplător, nu este o excepție, nu este o abatere de la general și tipic, frazeologia pe tema apărării patriei induce în eroare poporul, deoarece acest război *nu este* un război național. Într-un război *cu adevărat* național, cuvintele „apărarea patriei” *nu sînt nicidecum* o înșelăciune, iar noi *nu sîntem nicidecum împotriva acestei apărări*. Astfel de războaie (cu adevărat naționale) au avut loc „cu precădere” în perioada 1789—1871, iar rezoluția, fără a nega de loc posibilitatea lor și acum, explică cum trebuie deosebit un război cu adevărat național de unul imperialist disimulat prin false lozinci naționale. Tocmai pentru a putea face această deosebire trebuie să vedem dacă „la bază” stă „procesul îndelungat al mișcărilor naționale de masă”, „al scuturării jugului național”.

În rezoluția cu privire la „pacifism” se declară direct: „social-democrații nu pot tăgădui însemnătatea pozitivă a războaielor revoluționare, adică a războaielor care n-au un caracter imperialist cum au fost, de pildă” (notați acest: „de pildă”), „cele purtate în perioada

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 161. — Nota red.

1789—1871 pentru lichidarea asupririi naționale...“*. Ar fi putut oare rezoluția partidului nostru să vorbească în 1915 despre războaiele naționale, de felul celor purtate în perioada 1789—1871, și să arate că noi nu negăm însemnătatea pozitivă a unor astfel de războaie dacă asemenea războaie n-ar fi considerate posibile și astăzi? E clar că nu.

Broșura lui Lenin și Zinoviev „Socialismul și războiul“ constituie un comentariu la rezoluțiile partidului nostru, adică o explicație populară a lor. Aici, la pagina 5, stă scris negru pe alb că „socialiștii admiteau și admit acum caracterul legitim, progresist și drept al apărării patriei sau al războiului de apărare“ numai în sensul „înlăturării jugului străin“. Se dă un exemplu: Persia împotriva Rusiei „etc.“ și se spune: „acestea ar fi războaie drepte, de apărare, indiferent cine ar ataca primul, și orice socialist ar dori ca statele asuprite, dependente, lipsite de drepturi depline să învingă «marile» puteri asupritoare, sclavagiste, prădalnice“ **.

Broșura a apărut în august 1915; ea a fost editată în limbile germană și franceză. P. Kievski o cunoaște foarte bine. Nici el și, în genere, nimeni altcineva n-a adus vreo obiecție împotriva noastră sau împotriva rezoluției cu privire la lozinca apărării patriei, împotriva rezoluției cu privire la pacifism, împotriva felului în care sînt interpretate ele în broșură. Oare, într-adevăr, noi calomniem pe P. Kievski spunînd că el n-a înțeles de loc marxismul, atunci cînd acest autor, care din martie 1915 încoace n-a obiectat împotriva punctului de vedere al partidului nostru asupra războiului, acum, în august 1916, în articolul despre autodeterminare, adică un articol legat de o problemă, zice-se particulară, dovedește o uluitoare neînțelegere a problemei *generale*?

P. Kievski taxează lozinca apărării patriei drept „trădătoare“. Noi îl încredințăm cu cugetul împăcat că *orice* lozincă este și va fi oricînd „trădătoare“ pentru cei care o vor repeta în mod mecanic, fără a-i înțelege semnifi-

* Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 164. — Nota red.

** Op. cit., p. 314. 315.

cația, fără a aprofunda lucrurile, mulțumindu-se să memorizeze cîteva cuvinte fără a le analiza sensul.

Ce este, în genere vorbind, „apărarea patriei“ ? Este ea o noțiune științifică din domeniul economiei sau politicii etc. ? Nu. Ea nu e decît o expresie curentă, uzuală, uneori de-a dreptul filistină, care semnifică *justificarea războiului*. Atît și nimic mai mult ! „Elementul de trădare“ poate să conștie aici doar în faptul că filistinii sînt în stare să justifice *orice* război declarînd „ne apărăm patria“, pe cînd marxismul, care nu coboară la filistinism, pretinde o analiză istorică a fiecărui război în parte, pentru a se vedea dacă *respectivul* război poate fi considerat progresist, servind interesele democrației sau ale proletariatului, și *în acest sens* legitim, drept etc.

Lozinca apărării patriei este în mod curent o justificare inconștientă și filistină a războiului, conjugată cu incapacitatea de a analiza sub raport istoric importanța și sensul fiecărui război în parte.

Marxismul face o asemenea analiză și spune: *dacă* „esența reală“ a războiului constă, *de pildă*, în scuturarea jugului național (ceea ce e *cu totul* tipic pentru Europa în perioada 1789—1871), raportat la statul sau la națiunea asuprită, el este progresist. *Dacă* „esența reală“ a războiului constă în reîmpărțirea coloniilor, împărțirea prăzii, acapararea de teritorii străine (cum se întîmplă cu războiul din 1914—1916), frazeologia pe tema apărării patriei nu e „decît o înșelare a poporului“.

Cum să găsim „esența reală“ a războiului, cum s-o definim ? Războiul este o continuare a politicii. Trebuie studiată politica dinainte de război, politica care duce și a dus la război. Dacă ea a fost o politică imperialistă, adică de apărare a intereselor capitalului financiar, de jefuire și asuprire a coloniilor și a altor țări, atunci și războiul generat de ea este un război imperialist. Dacă a fost o politică de eliberare națională, adică expresia unei mișcări de masă împotriva jugului național, războiul generat de ea este un război de eliberare națională.

Filistinul nu înțelege că războiul este „o continuare a politicii“, și de aceea el spune doar atît că „dușmanul ne atacă“, „dușmanul ne-a cotoplit țara“, fără să priceapă

pentru ce se duce războiul, de către care clase, spre atingerea cărui țel politic. P. Kievski coboară cu totul la nivelul unui atare filistin, declarînd că, iată, germanii au ocupat Belgia, deci, din punctul de vedere al auto-determinării, „social-patrioții belgieni au dreptate“, sau : germanii au ocupat o parte din Franța, deci „Guesde poate fi satisfăcut“, deoarece „în acest caz este vorba de teritoriul populat de această națiune“ (și nu de teritoriul unei alte națiuni).

Pentru un filistin e important unde se află trupele, cine învinge acum. Pentru un marxist important este în ce scop este purtat războiul respectiv, în cursul căruia pot învinge cînd unele, cînd altele din trupele beligerante.

În ce scop este purtat războiul actual ? Acest lucru este arătat în rezoluția noastră (care ia ca punct de plecare politica puterilor beligerante, politica dusă de ele timp de decenii înainte de război). Anglia, Franța și Rusia duc război pentru a-și păstra coloniile acaparate și pentru a jefui Turcia și alte state, Germania pentru a pune mîna pe colonii și a jefui ea Turcia etc. Să admitem că germanii vor reuși să cucerească chiar Parisul și Petersburgul. Asta va schimba caracterul războiului actual ? Nicidecum. Scopul germanilor și — ceea ce e și mai important — politica ce va fi dusă în cazul victoriei lor vor fi atunci răpirea coloniilor, dominația în Turcia, acapararea de regiuni populate de alte națiuni, de pildă Polonia etc., dar nicidecum subjugarea națională a francezilor și rușilor. Esența reală a războiului actual nu este națională, ci imperialistă. Cu alte cuvinte, războiul este purtat nu pentru că o parte vrea să scuture jugul național, în timp ce cealaltă vrea să-l mențină. Războiul se duce între două grupuri de asupritori, între doi tîlhari, pentru a hotărî cum să se împartă prada, cine să jefuiască Turcia și coloniile.

Pe scurt, războiul dintre marile puteri imperialiste (adică cele care asupresc o serie întreagă de alte popoare, pe care le prind în plasa dependenței față de capitalul financiar etc.) sau în alianță cu ele este un război imperialist. Un astfel de război este cel din 1914—1916. În acest război „apărarea patriei“ este o înșelătorie, este justificarea lui.

Războiul dus *împotriva* puterilor imperialiste, adică asupritoare, de către popoarele asuprite (de pildă popoarele coloniale) este un război cu adevărat național. El este posibil și astăzi. În ceea ce privește țările care suferă de pe urma asupririi naționale, „apărarea patriei“ *împotriva* țării care le asuprește nu este o înșelăciune, iar socialiștii *nu sînt cîtuși de puțin împotriva* „apărării patriei“ într-un *astfel* de război.

Autodeterminarea națiunilor este același lucru cu lupta pentru eliberare națională deplină, pentru independența deplină, *împotriva* anexiunilor, iar socialiștii care ar renunța la o *asemenea* luptă — indiferent de forma pe care ar îmbrăca-o, mergînd pînă la insurecție sau război — ar înceta să fie socialiști.

P. Kievski își închipuie că luptă *împotriva* lui Plehanov : Plehanov, spune el, a arătat legătura dintre autodeterminarea națiunilor și apărarea patriei ! P. Kievski *l-a crezut* pe Plehanov, a crezut că această legătură este *într-adevăr așa* cum o prezintă el. Dînd crezare lui Plehanov, P. Kievski s-a speriat și a ajuns la convingerea că, spre a se debarasa de concluziile lui, trebuie să nege autodeterminarea... Mare e încrederea în Plehanov, mare e și spaima ce l-a cuprins pe P. Kievski și de aceea el *n-a mai raționat* de loc ca să vadă în ce constă greșeala lui Plehanov !

Social-șoviniștii invocă autodeterminarea națiunilor ca să poată prezenta această conflagrație drept un război național. Lupta justă *împotriva* lor este una singură : trebuie arătat că lupta nu se duce pentru eliberarea națiunilor, ci pentru a se hotărî care dintre marii rechini urmează să asuprească *mai multe* națiuni. A ajunge însă pînă la negarea războiului dus *într-adevăr* pentru eliberarea națiunilor înseamnă a profesa un marxism caricatural de cea mai rea speță. Plehanov și social-șoviniștii francezi invocă republica din Franța pentru a justifica „apărarea“ ei *împotriva* monarhiei din Germania. Dacă ar fi să raționăm și noi așa cum raționează P. Kievski, ar trebui să ne pronunțăm *împotriva* republicii sau *împotriva* războiului dus *într-adevăr* pentru apărarea republicii !! Social-șoviniștii germani invocă existența sufragiului universal și

a învățămîntului general și obligatoriu din Germania spre a justifica „apărarea“ Germaniei împotriva țarismului. Dacă ar fi să raționăm așa cum raționează P. Kievski, ar trebui să fim ori împotriva sufragiului universal și a învățămîntului general și obligatoriu, ori împotriva războiului dus *într-adevăr* pentru apărarea împotriva atentelor la libertățile politice !

K. Kautsky a fost marxist pînă la războiul din 1914—1916 și o serie întregă de lucrări și declarații deosebit de importante ale sale rămîne pentru totdeauna un model de marxism. La 26 august 1910 Kautsky a scris în „Neue Zeit“ în legătură cu războiul care amenința să se declanșeze :

„În cazul unui război între Germania și Anglia nu se pune problema democrației, ci a dominației mondiale, adică a exploatării lumii. Este o problemă în care social-democrații nu trebuie să se situeze de partea exploataților proprii lor națiuni“ („Neue Zeit“, 28. Jahrg., Bd. 2, S. 776).

O admirabilă formulare marxistă, care coincide întru totul cu formulările noastre și demască net pe Kautsky cel *de astăzi*, care a renunțat la marxism, trecînd la apărarea social-șovinismului, o formulare care elucidează complet principiile atitudinii marxiste față de războaie (noi vom mai reveni în presă asupra ei). Războaiele sînt o continuare a politicii ; de aceea, din moment ce se duce o luptă pentru democrație, *este posibil* și un război pentru democrație ; autodeterminarea națiunilor este numai una dintre revendicările democratice, care principial nu se deosebește prin nimic de celelalte. „Dominația mondială“ este, pe scurt, conținutul politicii imperialiste, a cărei continuare este războiul imperialist. A nega „apărarea patriei“, *adică* participarea la un război democratic, e o absurditate care nu are nimic comun cu marxismul. A prezenta în culori trandafirii războiul imperialist, aplicîndu-i noțiunea de „apărare a patriei“, *adică* prezentîndu-l drept un război democratic, înseamnă a înșela pe muncitori, a trece de partea burgheziei reacționare.

2. „CUM ÎNȚELEGEM NOI NOUA EPOCĂ“

P. Kievski, căruia îi aparțin cuvintele în ghilimele, vorbește într-una despre o „nouă epocă“. Din păcate, și aici raționamentele lui sînt eronate.

Rezoluțiile partidului nostru vorbesc despre actualul război generat de condițiile generale ale epocii imperialiste. Raportul dintre „epocă“ și „actualul război“ este definit la noi dintr-un punct de vedere marxist just: nu poți fi marxist dacă nu apreciezi în mod concret fiecare război în parte. Pentru a înțelege de ce între marile puteri, dintre care multe s-au situat în fruntea luptei pentru democrație în perioada 1789—1871, a putut și a trebuit să izbucnească un război imperialist, cel mai reacționar, cel mai antidemocratic război, sub aspect politic, este necesar să pătrundem condițiile generale ale epocii imperialiste, adică ale transformării capitalismului din țările înaintate în imperialism.

P. Kievski a denaturat cu totul acest raport dintre „epocă“ și „actualul război“. După el, a vorbi *concret* înseamnă a vorbi despre „epocă“! Or, nu este adevărat.

Epoca dintre 1789 și 1871 este, indiscutabil, o epocă deosebită pentru Europa. Nu poți înțelege nici unul dintre războaiele de eliberare națională, deosebit de tipice pentru acea perioadă, dacă nu înțelegi condițiile ei generale. Înseamnă că *toate* războaiele din acea epocă au fost războaie de eliberare națională? Firește că nu. A susține așa ceva înseamnă să faci afirmații absurde, să vii cu șabloane ridicole în locul studierii concrete a fiecărui război în parte. Între 1789 și 1871 au avut loc atît războaie coloniale, cît și războaie între imperii reacționare care asupreau o serie întreagă de alte națiuni.

Se pune întrebarea: faptul că capitalismul european (și cel american) înaintat a intrat într-o nouă epocă, epoca imperialismului, înseamnă că astăzi nu sînt posibile decît războaie imperialiste? Ar fi o afirmație absurdă, care ar dovedi incapacitatea de a deosebi un fenomen concret de totalitatea diverselor fenomene posibile într-o epocă. Caracteristic pentru noțiunea de epocă este tocmai că ea cuprinde suma diverselor fenomene și războaie, tipice și netipice,

mari și mici, proprii țărilor înaintate și proprii țărilor înapoiate. A te eschiva de la aceste probleme concrete prin fraze generale pe tema „epocii”, așa cum face P. Kievski, înseamnă a abuza de această noțiune. Spre a nu face afirmații gratuite, să dăm un exemplu printre multe altele. Dar mai întâi trebuie să menționăm că *un singur* grup de stînga, și anume grupul „Die Internationale” din Germania, face în § 5 al tezelor sale publicate în nr. 3 al Buletinului Comisiei Executive de la Berna (29 februarie 1916) o afirmație evident eronată : „În era acestui imperialism deșănțat, *posibilitatea oricăror* războaie naționale este exclusă”. Noi am analizat această afirmație în „Sbornik Soțial-Demokrata” *. Aici vom sublinia doar că, deși această teză teoretică este de mult cunoscută tuturor celor pe care mișcarea internaționalistă îi interesează (noi am combătut teza respectivă încă la ședința lărgită a Comisiei Executive de la Berna din primăvara anului 1916), pînă acum *nici un grup* n-a repetat-o și n-a adoptat-o. Iar P. Kievski, în august 1916, cînd și-a scris articolul, n-a spus nici un cuvînt în spiritul acestei afirmații sau al alteia de același gen.

E un lucru care trebuie subliniat și iată de ce : dacă s-ar fi făcut o astfel de afirmație teoretică sau una de același gen, am fi putut vorbi despre o divergență teoretică. Însă, din moment ce ea *nu* a fost făcută, ne vedem siliți să constatăm că avem în fața noastră nu o altă înțelegere a „epocii”, nu o divergență teoretică, ci doar vorbe aruncate în vînt, repetarea pînă la abuz a cuvîntului „epocă”.

Exemplu : „Oare ea (autodeterminarea) — scrie P. Kievski chiar la începutul articolului său — nu-i tot una cu dreptul de a primi în mod gratuit 10 000 de desetine pe Marte? E o întrebare la care nu se poate răspunde decît foarte concret, avîndu-se în vedere întreaga epocă actuală ; una este dreptul națiunilor la autodeterminare în epoca formării statelor naționale, ca cele mai bune forme de dezvoltare a forțelor de producție la nivelul lor din acel moment, și alta este în condițiile cînd aceste forme, formele statului național, s-au transformat în cătușe ale dezvoltării lor. Epoca afirmării capitalismului și a statului național și epoca pieirii statului național și a ajunului pieirii capitalismului însuși sînt mult distanțate una de alta.

* Vezi volumul de față, p. 4—10. — *Nota red.*

Iar marxistul nu poate vorbi «în general», făcînd abstracție de timp și spațiu».

Raționamentul de mai sus este o mostră de utilizare caricaturală a noțiunii de „epocă imperialistă”. Tocmai pentru că avem de-a face cu o noțiune nouă și importantă trebuie să combatem caricaturizarea ei! Ce țări se au în vedere atunci cînd se face afirmația că formele statului național au devenit cătușe etc.? În primul rînd, țările capitaliste înaintate, Germania, Franța, Anglia, a căror participare la actualul război a făcut ca el să fie un război imperialist prin excelență. În *aceste* țări, care pînă acum au împins înainte omenirea, îndeosebi în perioada 1789—1871, procesul de formare a statului național s-a încheiat, *în aceste* țări mișcarea națională a devenit de domeniul unui trecut ireversibil, a cărui reînviere ar fi o utopie absurdă și reacționară. Mișcarea națională din Franța, Anglia, Germania s-a terminat de mult; *aici* la ordinea de zi a istoriei se află altă problemă: națiunile care s-au eliberat s-au transformat în națiuni asupritoare, în națiuni care practică jaful imperialist, care trăiesc „ajunul pieirii capitalismului”.

Dar celelalte națiuni?

P. Kievski repetă, ca pe o regulă învățată pe de rost, că marxistii trebuie să raționeze „concret”, fără să *aplice* ceea ce a învățat. În tezele noastre noi dăm anume un exemplu de răspuns concret, iar P. Kievski nu binevoiește să arate dacă a văzut aici vreo greșeală.

În tezele noastre (§ 6) se afirmă că, examinînd lucrurile în mod concret, trebuie să deosebim în problema autodeterminării *trei* tipuri diferite de țări. (E clar că în niște teze generale nu se putea vorbi despre fiecare țară în parte.) Primul tip îl constituie țările înaintate din Europa occidentală (și din America), unde mișcarea națională a devenit de domeniul *trecutului*. Al doilea tip — cele din partea de răsărit a Europei, unde ea se desfășoară în *prezent*. Al treilea tip — semicoloniile și coloniile, unde ea este în mare măsură o problemă de *viitor* *.

* V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 268—269. — *Nota red.*

• E justă această afirmație sau nu? Iată *ce anume* trebuia să arate în critica sa P. Kievski. Dar el nici nu remarcă *fondul* problemelor teoretice! El nu-și dă seama că atât timp cât nu a combătut ideea menționată (§ 6) din tezele noastre — și ea nu poate fi combătută pentru că este justă — raționamentele lui despre „epocă” amintesc de un om care „se năpustește” cu sabia scoasă, dar nu lovește.

„Spre deosebire de V. Ilin — scrie el la sfârșitul articolului —, noi credem că pentru majoritatea (!) țărilor occidentale (!) problema națională nu e rezolvată...”

Așadar, mișcarea națională din Franța, Spania, Anglia, Olanda, Germania, Italia nu a luat sfârșit în secolele al XVII-lea, al XVIII-lea, al XIX-lea sau chiar mai devreme? La începutul articolului, noțiunea de „epocă a imperialismului” este denaturată, afirmându-se că mișcarea națională ar fi luat sfârșit peste tot, nu numai în țările înaintate din Europa occidentală. La sfârșitul aceluiași articol se susține că „problema națională” „nu e rezolvată” *tocmai* în țările occidentale!! Nu-i asta o confuzie?

În țările occidentale, mișcarea națională ține de un trecut îndepărtat. În Anglia, Franța, Germania etc., noțiunea de „patrie” s-a perimat, și-a jucat rolul istoric, *ceea ce înseamnă* că aici mișcarea națională nu poate aduce un element progresist, care să ridice la o nouă viață economică și politică noi mase de oameni. Aici istoria pune la ordinea zilei nu trecerea de la feudalism sau de la barbaria patriarhală la progresul național, la o patrie civilizată și liberă politicește, ci trecerea de la „patria” perimată, răscoaptă din punct de vedere capitalist, la socialism.

În Europa răsăriteană situația este alta. În ceea ce privește pe ucraineni și pe bieloruși, de pildă, numai un om care se visează pe Marte ar putea să conteste faptul că aici mișcarea națională nu este încă încheiată, că procesul de trezire în rîndurile maselor a năzuinței de a promova limba maternă și de a crea o literatură în această limbă

continuă să se desfășoare (ceea ce constituie o condiție necesară și un atribut al deplinei dezvoltări a capitalismului, al totalei pătrunderi a schimbului pînă la cea de pe urmă familie țărănească). Aici „patria“ nu și-a jucat încă rolul istoric. Aici „apărarea patriei“ mai poate însemna apărarea democrației, a limbii materne, a libertăților politice împotriva națiunilor asupritoare, împotriva feudalismului, pe cînd englezii, francezii, germanii, italienii mint acum vorbind despre apărarea patriei lor în actualul război, pentru că ei *nu* apără de fapt limba maternă, libertatea de dezvoltare națională, ci își apără drepturile sclavagiste, coloniile, „sferele de influență“ ale capitalului lor financiar în alte țări etc.

În semicolonii și în colonii, mișcarea națională este și mai tînără istoricește decît în Europa răsăriteană.

La ce se referă cuvintele despre „țări foarte dezvoltate“ și epoca imperialistă ; în ce constă situația „specială“ a Rusiei (titlul § e capitolul 2 la P. Kievski) și nu numai a Rusiei ; unde este mișcarea de eliberare națională o frază mincinoasă și unde este ea o realitate vie și progresistă — P. Kievski n-a priceput absolut nimic din toate astea.

3. CE ÎNSEAMNĂ O ANALIZĂ ECONOMICĂ ?

Adversarii autodeterminării își construiesc raționamentele pornind de la „imposibilitatea de realizare“ a ei în condițiile capitalismului în general sau în condițiile imperialismului. Expresia „imposibilitatea de realizare“ este des utilizată în accepții diverse și imprecis definite. De aceea am cerut în tezele noastre ceea ce se impune în orice discuție teoretică : să se explice în ce sens se vorbește despre „imposibilitatea de realizare“. Și, nelimitîndu-ne la întrebare, am trecut la explicații. În condițiile imperialismului, toate revendicările democrației sînt „irealizabile“ fără o serie de revoluții, în sensul că sînt greu sau imposibil de realizat sub aspect politic.

A vorbi despre caracterul irealizabil al autodeterminării în sensul imposibilității economice e fundamental greșit.

Iată teza noastră. Iată esența divergenței teoretice și, într-o discuție serioasă, adversarii noștri ar fi trebuit să-și concentreze toată atenția asupra ei.

Să vedem însă cum raționează în această chestiune P. Kievski.

El respinge categoric interpretarea imposibilității de realizare a autodeterminării în sensul „dificultății de realizare” din motive politice, dar răspunde categoric afirmativ la problema imposibilității economice.

„Înseamnă — scrie el — că în condițiile imperialismului autodeterminarea este la fel de irealizabilă ca și banii-muncă în condițiile producției de mărfuri?” Și P. Kievski răspunde: „Da! Pentru că noi vorbim tocmai despre contradicția logică dintre două categorii sociale: «imperialism» și «autodeterminarea națiunilor», contradicție logică analogă cu cea existentă între alte două categorii: banii-muncă și producția de mărfuri. Imperialismul înseamnă negarea autodeterminării și nici un scamator nu va reuși să împace autodeterminarea cu imperialismul”.

Oricât de înspăimântător ar fi cuvântul „scamatori” pe care ni-l aruncă la mînie, trebuie să-i arătăm totuși lui P. Kievski că el nu înțelege pur și simplu ce înseamnă o analiză economică. O „contradicție logică”, desigur în cadrul unui raționament logic just, nu trebuie să existe *nici* într-o analiză economică și nici într-una politică. De aceea nu are nici un sens să vorbești de „contradicții logice” *în general* atunci cînd este vorba în mod precis de o analiză economică și *nu* de una politică. Și economicul, și politicul sînt „categorii sociale”. Prin urmare, P. Kievski, răspunzînd de la bun început în mod categoric și fără ocol: „da” (adică autodeterminarea e *la fel de* irealizabilă ca și banii-muncă în condițiile producției de mărfuri), nu reușește decît să se învîrtească în jurul problemei, fără a face o analiză economică.

Cum se poate dovedi că banii-muncă sînt irealizabili în condițiile producției de mărfuri? Prin analiză economică. Această analiză, care, ca orice analiză, nu admite „contradicții logice”, operează *exclusiv* cu categorii economice (și nu cu categorii „sociale” generale), deducînd din ele imposibilitatea banilor-muncă. În primul capitol din „Capitalul” nu este vorba de nici o politică, de nici

o formă politică, de nici un fel de „categorii sociale“ generale : analiza se ocupă *numai* de economic, de schimbul de mărfuri, de dezvoltarea lui. Analiza economică arată — prin raționamente „logice“, firește — că în condițiile producției de mărfuri banii-muncă sînt irealizabili.

Dar P. Kievski nici nu încearcă să facă o analiză economică ! El *confundă* esența economică a imperialismului cu tendințele lui politice, după cum se poate vedea chiar din fraza introductivă a primului paragraf din articolul său. Iată această frază :

„Capitalul industrial a constituit o sinteză a producției precapitaliste și a capitalului comercial-cămătăresc. Capitalul cămătăresc s-a dovedit a fi în slujba capitalului industrial. Acum capitalismul lichidează diversele feluri de capital ; apare un tip al său superior, unicat, capitalul financiar, și de aceea întreaga epocă poate fi denumită epoca capitalului financiar, al cărui sistem adecvat de politică externă este imperialismul“.

Din punct de vedere economic, toată această definiție nu e bună de nimic : în locul unor categorii economice precise avem de-a face numai cu vorbărie. Acum nu avem însă posibilitatea să ne oprim asupra acestui lucru. Important e faptul că P. Kievski califică imperialismul drept „un sistem de politică externă“.

Avem de-a face, în primul rînd, cu o repetare greșită a unei idei greșite a lui Kautsky.

În al doilea rînd, cu o definiție pur politică, exclusiv politică, a imperialismului. Definind imperialismul drept un „sistem de politică“, P. Kievski încearcă să se eschiveze de la analiza *economică* la care s-a angajat atunci cînd a declarat că autodeterminarea este „*la fel de*“ irealizabilă — irealizabilă sub aspectul economic — în condițiile imperialismului ca și banii-muncă în condițiile producției de mărfuri ! *

* Știe P. Kievski ce cuvînt dur a utilizat Marx pentru a denumi astfel de „procedee logice“ ? *Departee de a-i aplica* acest cuvînt dur lui P. Kievski, sîntem nevoiți să arătăm că Marx le-a denumit „procedee pungășești“ : în *definiția* unei noțiuni cunoscute i se introduce în mod arbitrar tocmai ceea ce este controversat, ceea ce urmează abia să fie dovedit.

Repetăm, nu-i aplicăm lui Kievski expresia dură a lui Marx. Noi nu facem decît să dezvăluim sursa erorii sale. (În manuscris, acest text este tăiat. — *Nota red.*)

În discuția cu cei de stînga, Kautsky a declarat că imperialismul este „numai un sistem de *politică externă*“ (și anume anexiunile), că nu se poate denumi imperialism un anumit stadiu economic, o anumită treaptă de dezvoltare a capitalismului.

Kautsky n-are dreptate. Firește că nu e inteligent să faci o discuție de cuvinte. Nu poți interzice utilizarea „cuvîntului“ imperialism într-un fel sau altul. Dar atunci cînd vrem să purtăm o discuție trebuie să începem printr-o clarificare totală a noțiunilor.

Din punct de vedere economic, imperialismul (sau „epoca“ capitalului financiar, nu cuvîntul importă) este cea mai înaltă treaptă de dezvoltare a capitalismului, acea treaptă cînd producția a luat proporții mari, foarte mari, *înlocuind libera concurență prin monopol*. Iată esența *economică* a imperialismului. Monopolul se manifestă și în trusturi, sindicate etc., și în atotputernicia băncilor gigantice, și în acapararea surselor de materii prime etc., și în concentrarea capitalului bancar etc. Monopolul economic — iată esențialul.

Suprastructura politică a noii economii, a capitalismului monopolist (imperialismul este capitalism monopolist), este o cotitură *de la* democrație spre reacțiunea politică. Liberei concurențe îi corespunde democrația. Monopolului îi corespunde reacțiunea politică. „Capitalul financiar tinde spre dominație, și nu spre libertate“, afirmă, pe drept cuvînt, R. Hilferding în lucrarea sa „Capitalul financiar“.

A separa „politica externă“ de politica în general sau, mai mult decît atît, a opune politica externă celei interne este o idee fundamental greșită, nemarxistă, neștiințifică. Atît în politica externă, cît și în cea internă, imperialismul tinde în aceeași măsură spre încălcarea democrației, spre reacțiune. În acest sens e incontestabil faptul că imperialismul înseamnă „negarea“ *democrației în general, a întregii democrații*, și nicidecum numai a *uneia* dintre revendicările democrației, anume autodeterminarea națiunilor.

Fiind o „negare“ a democrației, imperialismul „neagă“ *în aceeași măsură* și democrația în problema națională (adică autodeterminarea națiunilor): el tinde adică „în

aceeași măsură“ s-o încalce ; înfăptuirea ei este în același sens și cu atât mai grea în condițiile imperialismului, cu cât este mai grea în condițiile imperialismului (față de capitalismul premonopolist) înfăptuirea republicii, a miliției, a alegerii funcționarilor de către popor etc. Despre imposibilitatea realizării lor din punct de vedere „economic“ nici nu poate fi vorba.

În afară de totala neînțelegere a cerințelor unei analize economice, pe P. Kievski l-a indus aici, probabil, în eroare și faptul că din punct de vedere filistin aneștiunea (adică alipirea unei regiuni populate de o altă naționalitate în pofida voinței populației respective, adică încălcarea autodeterminării națiunii) este identificată cu „lărgirea“ (expansiunea) capitalului financiar asupra unui teritoriu economic mai vast.

Dar cu noțiuni filistine nu se pot aborda probleme teoretice.

Imperialismul din punct de vedere economic este capitalism monopolist. Pentru ca monopolul să fie total trebuie înlăturați concurenții nu numai de pe piața internă (de pe piața unui stat), ci și de pe cea externă, de pe piața întregii lumi. Există oare „în era capitalului financiar“ posibilitatea *economică* de a înlătura concurența chiar într-un alt stat ? Firește că da : asta se poate realiza prin dependența financiară și acapararea surselor de materii prime, iar apoi și a tuturor întreprinderilor concurentului.

Trusturile americane sînt expresia cea mai înaltă a economiei imperialismului sau a capitalismului monopolist. Pentru a înlătura pe concurent, ele nu se limitează la mijloacele economice, ci recurg în permanență la mijloace politice și chiar juridice. Ar fi însă o mare greșeală să se considere că monopolul trusturilor e irealizabil din punct de vedere economic prin metode de luptă pur economice. Dimpotrivă, realitatea dovedește la fiecare pas că el e „realizabil“ : trusturile subminează creditul concurentului prin intermediul băncilor (stăpînii trusturilor sînt stăpînii băncilor : acapararea acțiunilor) ; trusturile subminează transportarea materialelor destinate concurentului (stăpînii trusturilor sînt stăpînii căilor ferate : acapararea acțiunilor) ; ele reduc pentru o anumită perioadă prețurile sub

prețul de cost, cheltuind milioane spre a ruina pe concurenți și a-i *acapara* întreprinderile, sursele de materii prime (mine, pământ etc.).

Iată o analiză pur economică a puterii trusturilor și a expansiunii lor. Iată o cale pur economică de expansiune: *acapararea* întreprinderilor, stabilimentelor, surselor de materii prime.

Marele capital financiar dintr-o țară poate întotdeauna să acapareze întreprinderile concurenților și dintr-o altă țară, independentă din punct de vedere politic, și o face de fiecare dată. Acest lucru este economiceste întru totul realizabil. „Anexiunea“ economică este *întru totul* „realizabilă“ fără o anexiune politică, și ea se întâlnește în mod curent. În literatura cu privire la imperialism veți găsi la tot pasul indicații ca aceea, de pildă, că Argentina este de fapt o „colonie comercială“ a Angliei, că Portugalia este de fapt „vasala“ Angliei etc. Ceea ce-i adevărat: dependența economică față de băncile engleze, datoriile față de Anglia, acapararea căilor ferate locale, a minelor, a pământurilor etc. de către Anglia, toate acestea fac din țările menționate o „anexiune“ a Angliei în sens economic, fără ca independența lor politică să fie încălcată.

Autodeterminarea națiunilor înseamnă independența lor politică. Imperialismul tinde s-o încalce, deoarece, în condițiile anexiunii politice, anexiunea economică este adesea mai comodă, mai ieftină (e mai ușor să mituiești pe funcționari, să capeți concesiile, să obții votarea unei legi avantajoase etc.), e mai la îndemână, mai liniștită, tot astfel după cum imperialismul tinde să înlocuiască democrația în general prin oligarhie. Dar este pur și simplu absurd să vorbești despre „imposibilitatea realizării“ *din punct de vedere economic* a autodeterminării în condițiile imperialismului.

P. Kievski ocolește dificultățile teoretice printr-un procedeu cu totul ieftin și superficial, care în germană este desemnat prin cuvântul „burschikos“, semnificând expresii studentești naive, grosolane, care pot fi întrebuițate (și sînt adecvate) la petrecerile studentești. Iată o mostră:

„Sufragiul universal — scrie el —, ziua de lucru de 8 ore și chiar republica sînt *din punct de vedere logic* compatibile cu imperialismul, deși nu-i surîd (!!) de loc, și de aceea realizarea lor este extrem de dificilă“.

N-am avea absolut nimic împotriva expresiei burschikos : republica nu „surîde“ imperialismului — o vorbă de duh înfrumusețează uneori studiile savante ! — dacă în raționamentele cu privire la o problemă serioasă ar mai exista *în afară* de ea și o analiză economică și politică a noțiunilor. La P. Kievski expresiile burschikos înlocuiesc această analiză, sînt menite să mascheze absența ei.

Ce înseamnă că „republica nu surîde imperialismului“ ? Și de ce mă rog ?

Republica este una dintre formele posibile ale suprastructurii politice a societății capitaliste și încă cea mai democratică în condițiile actuale. A declara : republica „nu surîde“ imperialismului înseamnă a afirma că există o contradicție între imperialism și democrație. Se prea poate ca această concluzie a noastră „să nu surîdă“, ba chiar „să nu surîdă de loc“ lui P. Kievski, dar ea rămîne incontestabilă.

Mai departe. De ce natură este această contradicție între imperialism și democrație ? Logică sau nelogică ? P. Kievski utilizează cuvîntul „logic“ fără să se gîndească și de aceea nu observă că el îi servește în cazul de față pentru *a ascunde* (de ochii și judecata cititorului, cît și de ochii și judecata autorului) *tocmai problema* pe care a pornit s-o discute ! Această problemă este raportul dintre economic și politic ; raportul dintre condițiile economice și conținutul economic al imperialismului, pe de o parte, și una dintre formele politice, pe de altă parte. Orice „contradicție“ existentă în raționamentele omului este o contradicție logică ; asta-i pură tautologie cu ajutorul căreia P. Kievski ocolește *fondul* problemei : avem de-a face cu o contradicție „logică“ între două fenomene sau situații *economice* (1) ? Sau *politice* (2) ? Sau între *economic* și *politic* (3) ?

Doar acesta este fondul problemei din moment ce s-a pus chestiunea caracterului irealizabil sau realizabil din

punct de vedere economic în condițiile unei forme politice sau alta !

Dacă P. Kievski n-ar fi ocolit acest fond al problemei, ar fi văzut, probabil, că contradicția dintre imperialism și republică este contradicția dintre economia capitalismului modern (anume a capitalismului monopolist) și democrația politică în general. Căci el nu va reuși să dovedească niciodată că orice altă măsură democratică importantă și radicală (alegerea funcționarilor sau a ofițerilor de către popor, libertatea totală a întrunirilor și asociațiilor etc.) contrazice mai puțin imperialismul (îi „surîde“ mai mult dacă vreți) decât republica.

Ajungem tocmai la situația asupra căreia noi am insistat în teze : imperialismul contrazice, contrazice „din punct de vedere logic“, *întreaga* democrație politică *în general*. Lui P. Kievski această teză a noastră „nu-i surîde“ pentru că îi dărimă întregul eșafodaj nelogic, dar ce să-i faci ? Oare să ne împăcăm într-adevăr cu procedeul celor care vor, chipurile, să combată anumite teze, dar care, în fapt, le promovează pe furiș camuflându-le prin afirmația că „republica nu surîde imperialismului“ ?

Mai departe. De ce nu surîde republica imperialismului ? Și cum își „îmbină“ imperialismul economia cu republica ?

P. Kievski nu s-a gândit la una ca asta. Îi vom aminti următoarele cuvinte ale lui Engels. Este vorba de republica democratică. Se pune întrebarea : poate bogăția să domine sub o asemenea formă de guvernământ ? Adică tocmai problema „contradicției“ dintre economic și politic.

Engels răspunde : „...Republica democratică în mod oficial nu mai cunoaște deosebiri de avere“ (dintre cetățeni). „În această republică, bogăția își exercită puterea în mod indirect, dar cu atât mai sigur ; pe de o parte sub forma coruperii directe a funcționarilor“ („exemplu clasic : America“), „pe de altă parte sub forma alianței dintre guvern și bursă...“⁴⁸.

Iată un model de analiză economică în problema „posibilității de realizare“ a democrației în capitalism. Or, „posibilitatea de realizare“ a autodeterminării în condi-

țiile imperialismului se încadrează și ea în această problemă !

Republica democratică contrazice „din punct de vedere logic“ capitalismul, deoarece „oficial“ pune pe același plan pe bogat și pe sărac. Iată o contradicție între orînduirea economică și suprastructura politică. Între imperialism și republică există de asemenea o contradicție, care este adîncită sau agravată de faptul că înlocuirea liberei concurențe prin monopol „îngreuiază“ și mai mult realizarea oricăror libertăți politice.

Cum se împacă dar capitalismul cu democrația ? Realizînd indirect în fapt atotputernicia capitalului ! Asta prin două mijloace economice : 1) coruperea directă ; 2) alianța dintre guvern și bursă. (În tezele noastre, acest lucru este exprimat prin cuvintele că în condițiile orînduirii burgheze capitalul financiar „are libertatea de a cumpăra și de a corupe orice guvern și orice funcționar public“.)

Din moment ce domină producția de mărfuri, burghezia, puterea banilor, coruperea (directă și prin intermediul bursei) este „realizabilă“ sub orice formă de guvernămînt, sub orice democrație.

Se pune întrebarea : ce se schimbă în această privință atunci cînd imperialismul ia locul capitalismului, adică capitalismul monopolist ia locul celui premonopolist ?

Doar faptul că puterea bursei se mărește ! Capitalul financiar este doar cel mai mare capital industrial, ajuns la monopol și contopit cu capitalul bancar. Marile bănci se contopesc cu bursa, înghițind-o. (În literatura cu privire la imperialism se vorbește despre slăbirea rolului bursei, dar numai în sensul că orice bancă gigantică este ea însăși o bursă.)

Mai departe. Dacă pentru „bogăție“ în general este perfect realizabilă dominația asupra oricărei republici democratice cu ajutorul coruperii și al bursei, cum poate P. Kievski să afirme, fără să cadă într-o amuzantă „contradicție logică“, că averea uriașă a trusturilor și băncilor care mînuiesc miliarde nu poate „realiza“ puterea capitalului financiar asupra unei republici străine, adică asupra unei republici independente politice ? ?

Cum vine asta? Coruperea funcționarilor este „irealizabilă” într-un stat străin? Sau „alianța dintre guvern și bursă” este numai o alianță a guvernului propriu?

*
* *

Cititorul și-a putut da seama chiar de pe acum că pentru a descurca și a explica într-un limbaj popular 10 rînduri pline de confuzii e nevoie de circa 10 pagini de tipar. Nu avem posibilitate și nici nu găsim necesar să analizăm tot atît de amănunțit fiecare raționament al lui P. Kievski — și nu există la el nici unul fără confuzii! — de vreme ce am analizat principalul. Vom arăta restul pe scurt.

4. EXEMPLUL NORVEGIEI

Norvegia „a realizat” dreptul la autodeterminare, așa-zis, irealizabil în 1905, în era celui mai deșantat imperialism. De aceea a vorbi despre „imposibilitatea de realizare” este nu numai absurd din punct de vedere teoretic, ci și ridicol.

P. Kievski încearcă să conteste această afirmație, aruncîndu-ne supărat epitetul de „raționaliști” (de unde pînă unde? raționalistul se limitează la raționamente, și încă abstracte, în timp ce noi am venit cu un fapt cît se poate de concret! Nu cumva P. Kievski utilizează cuvîntul străin „raționalist” tot așa... cum să ne exprimăm mai eufemistic?... tot așa de „reușit” cum a folosit la începutul articolului său cuvîntul „extractiv”, prezentîndu-și considerațiile „într-o formă extractivă”?).

P. Kievski ne reproșează că acordăm „importanță aspectului exterior al fenomenelor, și nu adevăratei lor esențe”. Să cercetăm, așadar, adevărata esență.

El își începe contestația printr-un exemplu: promulgarea legii împotriva trusturilor nu dovedește că interzicerea trusturilor este irealizabilă. Este adevărat. Atît doar că exemplul nu e reușit, deoarece pledează *împotriva* lui P. Kievski. Legea este o măsură politică, este politică. Economicul nu poate fi interzis prin nici un fel de măsură

politică. Nici o formă politică a Poloniei, indiferent dacă va fi o parte a Rusiei țariste sau a Germaniei, sau o regiune autonomă, sau un stat politicește independent, nu poate interzice sau desființa dependența ei de capitalul financiar al puterilor imperialiste, acapararea acțiunilor întreprinderilor ei de către acest capital.

În 1905 „a fost realizată“ numai independența politică a Norvegiei. Ea nu-și propunea și nu putea să atingă problema dependenței economice. Tocmai asta spunem în tezele noastre. Noi am arătat anume că autodeterminarea se referă numai la politic, și de aceea este greșit chiar a pune problema imposibilității realizării ei din punct de vedere economic. Iar P. Kievski „contestă“ afirmațiile noastre, aducînd ca argument ineficacitatea interdicțiilor politice împotriva economicului! Halal „contestare“!

Mai departe.

„Unul sau chiar mai multe exemple privind victoria unor întreprinderi mici asupra unor întreprinderi mari nu sînt suficiente pentru a contesta teza justă a lui Marx potrivit căreia cursul general de dezvoltare a capitalismului este însoțit de concentrarea și de centralizarea producției“.

Acest argument constă și el dintr-un *exemplu* nereușit, ales pentru a abate atenția (cititorului și autorului) de la adevărata esență a controversii.

În teza noastră se arată că e greșit a vorbi despre imposibilitatea realizării din punct de vedere economic a autodeterminării în același sens în care banii-muncă sînt irealizabili în capitalism. Nu poate exista nici un singur „exemplu“ care să demonstreze o *a s e m e n e a* posibilitate de realizare. P. Kievski recunoaște în mod tacit că aici avem dreptate, deoarece vine cu o *altă* interpretare a „imposibilității realizării“.

De ce nu o face în mod direct? De ce nu își formulează deschis și precis teza: „autodeterminarea, fiind irealizabilă sub aspectul economic în capitalism, contravine dezvoltării și de aceea ea e reacționară sau constituie doar o excepție“?

Pentru că formularea fățișă a contratezei ar demasca din capul locului pe autor, care este silit să se ascundă.

Legea concentrării economice, a victoriei marii producții asupra micii producții este admisă și de programul nostru, și de programul de la Erfurt. P. Kievski ascunde faptul că nicăieri nu este admisă legea concentrării politice sau statale. Dacă aceasta este aceeași lege sau este tot o lege, de ce P. Kievski n-ar expune-o și de ce n-ar propune o completare în programul nostru? E drept oare ca el să ne lase să avem un program necorespunzător, incomplet, din moment ce a descoperit această lege nouă a concentrării statale, lege avînd o importanță practică, deoarece ar scuti programul nostru de concluzii greșite?

P. Kievski nu dă nici o formulare a legii, nu propune completarea programului nostru, deoarece întuiește vag că ar deveni ridicol. Toată lumea ar izbucni în rîs față cu un „economism imperialist“ atît de straniu dacă acest punct de vedere ar fi exprimat pe față și, paralel cu legea înlăturării micii producții de către marea producție, ar fi formulată o „lege“ (în legătură cu prima sau independent de ea) a înlăturării statelor mici de către statele mari!

Spre a lămuri acest lucru ne vom limita să-i punem lui P. Kievski o singură întrebare: de ce economiștii — nu cei între ghilimele — *nu* vorbesc despre „destrămarea“ trusturilor sau a marilor bănci contemporane? despre posibilitatea unei astfel de destrămări și despre putința ei de realizare? de ce pînă și „economistul imperialist“ — între ghilimele — se vede nevoit să admită ca posibilă și realizabilă destrămarea marilor state, și nu numai destrămarea în general, ci, de exemplu, despărțirea „micilor națiuni“ (nota bene!) de Rusia (§ e din capitolul 2 al articolului lui P. Kievski)?

În sfîrșit, spre a arăta și mai concret cît de departe merge autorul nostru și spre a-l pune în gardă, vom remarca următoarele: noi formulăm absolut fățiș legea înlăturării micii producții de către marea producție și nimeni nu se teme să califice „exemplele“ izolate „de victorie a unor mici întreprinderi asupra unora mari“ drept un fenomen reacționar. Deocamdată *nici un* adversar al autodeterminării nu s-a încumetat însă să califice drept reacționară despărțirea Norvegiei de Suedia, deși

noi am ridicat această problemă în literatură încă în 1914*.

Marea producție e irealizabilă dacă se mențin, de pildă, mașinile-unelte manuale; ideea „destrămării“ fabricilor mecanizate în ateliere manufacturiere e cu desăvârșire absurdă. Tendința imperialistă spre imperii mari este pe deplin realizabilă și, în practică, se realizează nu arareori sub forma unei uniuni imperialiste, de state independente în accepția politică a cuvîntului. O asemenea uniune este posibilă și se observă nu numai sub forma concurenței economice a capitalurilor financiare a două țări, dar și sub forma „colaborării“ militare într-un război imperialist. Lupta națională, răscoala națională, despărțirea națională sînt pe deplin „realizabile“ și se observă în fapt în condițiile imperialismului, intensificîndu-se chiar, deoarece imperialismul nu oprește dezvoltarea capitalismului și sporirea năzuințelor democratice în masa populației, ci agravează antagonismul dintre aceste năzuințe democratice și tendința antidemocratică a trusturilor.

Numai din punctul de vedere al „economismului imperialist“, adică al unui marxism caricatural, poate fi ignorat, de pildă, următorul fenomen specific politicii imperialiste: pe de o parte, actualul război imperialist ne dă exemple de felul cum prin forța legăturilor financiare și a intereselor economice un stat mic, politicește independent, poate fi atras în lupta dintre marile puteri (Anglia și Portugalia). Pe de altă parte, încălcarea democratismului în ceea ce privește națiunile mici, mult mai neputincioase (economicește și politicește) în fața „protectorilor“ lor imperialiști, provoacă fie răscoale (Irlanda), fie trecerea unor regimente întregi de partea dușmanului (cehii). Într-o asemenea situație, nu numai că e „realizabil“ din punctul de vedere al capitalului financiar, dar uneori este de-a dreptul *avantajos* pentru trusturi, pentru politica lor imperialistă, pentru războiul lor imperialist să se acorde *uneia* sau *alteia* dintre națiunile mici cît mai multe libertăți democratice, mergînd pînă la independența de stat, numai să nu riște compromiterea „propriilor“

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 312-318. — Nota red.

operații militare. A ignora specificul raporturilor politice și strategice și a repeta când trebuie și când nu trebuie același cuvânt învățat pe de rost : „imperialism“, ăsta nu mai e marxism.

Despre Norvegia, P. Kievski ne spune în primul rînd că ea „a fost totdeauna un stat independent“. Este un neadevăr care nu poate fi explicat decît prin neglijența burschikose a autorului și prin neatenția sa față de problemele politice. Pînă în 1905 Norvegia *nu* a fost un stat independent, ci s-a bucurat doar de o autonomie deosebit de largă. Suedia a recunoscut independența de stat a Norvegiei numai *după* ce aceasta s-a despărțit de ea. Dacă Norvegia „ar fi fost totdeauna un stat independent“, guvernul suedez n-ar fi comunicat celorlalte state la 26 octombrie 1905 că recunoaște de aici înainte Norvegia ca țară independentă.

În al doilea rînd, P. Kievski dă o serie de citate pentru a demonstra că Norvegia privea spre Apus, iar Suedia spre Răsărit, că în prima „a lucrat“ cu precădere capitalul financiar englez, iar în cealaltă capitalul financiar german etc. De aici el trage triumfător concluzia : „acest exemplu“ (al Norvegiei) „se încadrează în întregime în schemele noastre“.

Iată o mostră de logică a „economismului imperialist“ ! În tezele noastre se arată că capitalul financiar poate domina în „orice țară“, „fie chiar independentă“, și că de aceea toate raționamentele cu privire la „imposibilitatea realizării“ autodeterminării din punctul de vedere al capitalului financiar sînt o totală confuzie. Ni se aduc date care *confirmă* teza noastră cu privire la rolul capitalului financiar străin în Norvegia *atît înainte, cît și după* despărțire, cu aerul că asta *ar dezminți* afirmațiile noastre !!

A vorbi cîte ceva despre capitalul financiar și a ignora pe acest motiv problemele politice înseamnă a discuta despre politică ?

Nu. Greșelile logice ale „economismului“ n-au făcut să dispară problemele politice. În Norvegia, capitalul financiar englez „a lucrat“ și înainte, și după despărțire. În Polonia, capitalul financiar german „a lucrat“ înainte de

despărțirea ei de Rusia și „va lucra“ în *orice* situație politică. Este un adevăr atît de elementar, încît e penibil să-l repeți, dar ce să-i faci dacă se uită adevărurile elementare?

Oare asta face să dispară problema politică a unei anumite situații a Norvegiei? a apartenenței ei la Suedia? a atitudinii muncitorilor atunci cînd s-a pus problema despărțirii?

P. Kievski s-a eschivat de la aceste probleme, deoarece ele lovesc crîncen în „economisti“. Dar în viață ele s-au pus și se pun mereu. În viață s-a pus problema: poate oare fi socotit social-democrat muncitorul suedez care nu recunoaște dreptul Norvegiei la despărțire? *Nu.*

Aristocrații suedezi s-au pronunțat pentru un război împotriva Norvegiei, popii de asemenea. Dacă P. Kievski „a ignorat“ acest fapt din istoria poporului norvegian, nu înseamnă că el a dispărut. Muncitorul suedez putea, rămînînd social-democrat, să sfătuiască pe norvegieni să voteze împotriva despărțirii (plebiscitul din Norvegia în problema despărțirii a avut loc la 13 august 1905 și s-a soldat cu 368 200 de voturi pentru despărțire și 184 contra, la vot participînd circa 80% din persoanele cu drept de vot). Dar muncitorul suedez care, întocmai ca și aristocrația și burghezia suedeză, ar fi negat dreptul norvegienilor de a hotărî ei înșiși în această problemă, fără suedezi, indiferent de voința acestora, ar fi fost *un social-șovinist și un nemernic de netolerat în partidul social-democrat.*

Iată aplicarea § 9 al programului partidului nostru, peste care a încercat să sară „economistul“ nostru „imperialist“. Nu veți reuși să săriți, domnilor, fără a cădea în brațele șovinismului!

Dar muncitorul norvegian? Era el oare obligat din punctul de vedere al internaționalismului să voteze *pentru* despărțire? Cîtuși de puțin. El putea, rămînînd social-democrat, să voteze contra. El și-ar fi încălcat datoria de membru al partidului social-democrat numai în cazul cînd ar fi întins o mîină tovarășească unui muncitor suedez ultrareacționar care s-ar fi pronunțat împotriva *libertății* de despărțire a Norvegiei.

Sînt unii oameni care nu vor să vadă această deosebire elementară dintre situația muncitorului norvegian și a celui suedez. Dar ei se autodemască *ocolind* o asemenea problemă — cea mai concretă dintre cele mai concrete probleme politice — pe care noi le-o punem direct. Ei tac, se eschivează, cedînd poziția.

Pentru a dovedi că problema „norvegiană” se poate pune în Rusia, noi am formulat în mod expres teza : în cazul existenței unor condiții de ordin *pur* militar și strategic, este pe deplin realizabil și *acum* un stat polonez separat. P. Kievski dorește „să discute” — și tace !!

Adăugăm : și Finlanda, pornind de la considerente *pur* militare și strategice, în cazul unui anumit deznodămînt al *actualului* război imperialist (de pildă alăturarea Suediei de partea germanilor și o semivictorie a acestora), *poate* foarte bine să devină un stat separat fără să submineze „posibilitatea de realizare” a vreunei operații a capitalului financiar, fără să facă „irealizabilă” acapararea acțiunilor căilor ferate finlandeze și a altor întreprinderi*.

P. Kievski caută să scape de problemele politice neplăcute pentru el printr-o frază grandilocventă extrem de caracteristică pentru „raționamentul” lui : „...„Sabia lui Damocles poate să cadă în fiecare minut (așa se spune textual la sfîrșitul § c al capitolului I)... și să curme existența atelierului «independent»” („aluzie” la mica Suedie și Norvegie).

Ei, vezi, asta înseamnă marxism adevărat : de 10 ani există un stat norvegian separat, a cărui despărțire de Suedia a fost apreciată de guvernul *suedez* ca fiind „o măsură revoluționară”. Dar merită oare să analizăm pro-

* Dacă, în cazul unui anumit deznodămînt al *actualului* război, formarea unor noi state în Europa, a unui stat polonez, finlandez etc., este pe deplin „realizabilă” fără cea mai mică încălcare a condițiilor dezvoltării imperialismului și a forței lui — dimpotrivă, *intensificîndu-se* influența, legăturile și presiunea capitalului financiar —, în cazul unui alt deznodămînt al războiului formarea unui nou stat maghiar, ceh etc. este „realizabilă” în aceeași măsură. Imperialiștii englezi proiectează încă de pe acum această a doua alternativă în cazul victoriei lor. Epoca imperialistă nu spulberă nici năzuințele națiunilor spre independența lor politică, nici „posibilitatea de realizare” a acestor năzuințe în *cadrul* relațiilor imperialiste pe scară mondială. În *afara* acestui cadru însă, nici republica în Rusia și în genere nici o altă mare transformare democratică în vreo parte a lumii nu este „realizabilă” fără o serie de revoluții și nu este trainică fără socialism. P. Kievski n-a înțeles de loc, absolut de loc, raportul dintre imperialism și democrație.

blemele *politice* care decurg de aici dacă am citit „Capitalul financiar“ al lui Hilferding și l-am „înțeles“ în sensul că „în fiecare minut“ — dacă spui ceva, apoi s-o spui în gura mare! — un stat mic poate să dispară? Mai merită să dăm atenție faptului că am denaturat marxismul, transformându-l în „economism“, și că ne-am preschimbat politica într-o repetare a discursurilor șoviniștilor autentici ruși?

Mare greșală au făcut muncitorii ruși în 1905 luptând pentru republică: doar capitalul financiar se și mobilizase împotriva ei și în Franța, și în Anglia etc., și dacă ar fi apărut „sabia lui Damocles“ putea s-o rețeze „în fiecare minut“!

„Revendicarea autodeterminării naționale nu este... utopică în programul-minimum: ea nu contravine dezvoltării sociale, întrucât înfăptuirea ei n-ar opri această dezvoltare“. P. Kievski combate acest citat din Martov în același paragraf al articolului său în care dă „citate“ cu privire la Norvegia, citate care *dovedesc* încă și încă o dată faptul îndeobște cunoscut că „autodeterminarea“ și despărțirea Norvegiei *nu au oprit nici* dezvoltarea în general, *nici* creșterea operațiilor capitalului financiar în special, *nici* acapararea Norvegiei de către englezi!

Nu o dată au existat la noi bolșevici, ca, de pildă, Aleksinski, care în 1908—1910 polemiza cu Martov *exact atunci* când acesta avea dreptate! Ferească-ne sfântul de așa „aliați“!

5. „MONISM ȘI DUALISM“

Reproșându-ne „interpretarea dualistă a revendicării“, P. Kievski scrie:

„Acțiunea monistă a Internaționalei este înlocuită printr-o *propagandă* dualistă“.

Totul sună foarte marxist, materialist : acțiunea, care e unitară, este opusă propagandei, care e „dualistă“. Din păcate, privind chestiunea mai îndeaproape, trebuie să spunem că avem de-a face cu același „monism“ *verbal* ca și la Dühring „Dacă vom îngloba o perie de ghetete în categoria mamifer — scria Engels împotriva „monismului“ lui Dühring —, asta n-o să facă nicidecum să-i crească mamele“⁴⁹.

Ceea ce înseamnă că nu pot fi *declarate* „unitare“ decât lucrurile, însușirile, fenomenele, acțiunile care sînt *unitare* în realitatea obiectivă. Un „fleac“ de care autorul nostru n-a ținut seama !

El vede la noi „dualism“, în primul rînd, în faptul că cerem din capul locului muncitorilor aparținînd națiunilor asupra *nu același lucru* pe care-l cerem — este vorba numai de problema națională — muncitorilor aparținînd națiunilor asupraitoare.

Ca să putem verifica dacă „monismul“ lui P. Kievski nu este aici identic cu „monismul“ lui Dühring, trebuie să vedem cum stau lucrurile în *realitatea obiectivă*.

Oare în problema națională situația *reală* în care se află muncitorii aparținînd națiunilor asupraitoare este identică cu aceea a muncitorilor aparținînd națiunilor asupraite ?

Nu.

(1) Sub raport *economic*, deosebirea constă în faptul că o parte a clasei muncitoare din țările asupraitoare capătă fărîmituri din *supraprofitul* pe care-l obține burghezia națiunilor asupraitoare, luînd întotdeauna șapte piei de pe muncitorii națiunilor asupraite. Datele economice arată că procentul celor ce ajung „maiștri“ este *mai mare* printre muncitorii națiunilor asupraitoare decît printre muncitorii națiunilor asupraite ; un procent *mai mare* dintre muncitorii aparținînd națiunilor asupraitoare ajunge în rîndurile *aristocrației* clasei muncitoare*. Este un fapt. Muncitorii națiunii asupraitoare participă *într-o anumită măsură* la

* Vezi, de pildă, cartea lui Gurvici despre imigrația în America și despre situația clasei muncitoare din America publicată în limba engleză („Immigration and Labor“).

jefuirea de către burghezia lor a muncitorilor (și a maselor populației) națiunii asuprite.

(2) Sub raport *politic*, deosebirea este aceea că muncitorii națiunilor asupritoare au, în comparație cu muncitorii națiunii asuprite, o situație *privilegiată* într-o serie întreagă de domenii ale vieții politice.

(3) Sub raport *ideologic* sau *spiritual*, deosebirea constă în faptul că muncitorii națiunilor asupritoare sînt educați întotdeauna de școală și de viață într-un spirit de *desconsiderare* sau de *dispreț* față de muncitorii națiunilor asuprite. De pildă, orice *velicorus* care a fost educat de *velicoruși* sau a trăit printre ei a *simțit* asta.

Așadar, în realitatea obiectivă se manifestă *pe toate liniile* o deosebire, adică un „*dualism*“ în lumea obiectivă, independent de voința și de conștiința diferitelor persoane.

Cum să calificăm după toate acestea cuvintele lui P. Kievski cu privire la „*acțiunea monistă a Internaționalei*“?

Drept o frază *sforăitoare*, fără conținut, și atît.

Pentru ca acțiunea Internaționalei, care *în viață* este alcătuită din muncitori *împărțiți* în muncitori aparținînd națiunilor asupritoare și muncitori aparținînd națiunilor asuprite, *să fie unitară*, e necesar ca propaganda să fie dusă *în mod diferențiat* în cele două cazuri: iată cum trebuie să se raționeze de pe pozițiile adevăratului „*monism*“ (și nu ale monismului gen Dühring), de pe pozițiile materialismului lui Marx!

Un exemplu? Am dat (acum doi ani și mai bine în presa legală!) pe cel al Norvegiei și nimeni n-a încercat să ne *dezmintă*. În acest caz concret și luat din viață, *acțiunea* muncitorilor norvegieni și suedezi a fost „*monistă*“, unitară, internaționalistă *numai* pentru că și numai în măsura în care muncitorii suedezi au apărut în mod *necondiționat* libertatea de despărțire a Norvegiei, iar cei norvegieni au pus în mod *condiționat* problema acestei despărțiri. Dacă muncitorii suedezi nu s-ar fi pronunțat *în mod necondiționat* pentru libertatea de despărțire a norvegienilor, atunci ei ar fi fost *șoviniști*, complici ai șovinismului moșierilor suedezi, care voiau „*să păstreze*“ Norvegia prin forță, prin război.

Dacă muncitorii norvegieni *n-ar* fi pus problema despărțirii *în mod condiționat*, adică în sensul că și membrii partidului social-democrat pot vota și face propagandă împotriva despărțirii, ei și-ar fi încălcat datoria de internaționaliști și ar fi căzut într-un naționalism norvegian, îngust, *burghez*. De ce? Pentru că cea care înfăptuia despărțirea era *burghezia* și nu proletariatul! pentru că burghezia norvegiană (ca orice altă burghezie) caută *întotdeauna* să dezbine pe muncitorii din țara sa și dintr-o țară „străină“! pentru că orice revendicare democratică (inclusiv autodeterminarea) este pentru muncitorii conștienți *subordonată* intereselor supreme ale socialismului. Dacă, de pildă, despărțirea Norvegiei de Suedia s-ar fi soldat în mod cert sau probabil cu un război între Anglia și Germania, atunci *din acest motiv* muncitorii norvegieni ar fi trebuit să se pronunțe împotriva despărțirii. Iar cei suedezi ar fi avut în aceste condiții dreptul și posibilitatea ca, fără a înceta de a fi socialiști, să facă agitație împotriva despărțirii *numai* dacă pînă atunci au dus o luptă sistematică consecventă, permanentă *împotriva* guvernului suedez, pentru *libertatea* de despărțire a Norvegiei. În caz contrar, muncitorii norvegieni și poporul norvegian *n-ar fi crezut și n-ar fi putut* să creadă că sfatul dat lor de muncitorii suedezi e bine intenționat.

Toată nenorocirea adversarilor autodeterminării este că ei încearcă să scape prin abstracții moarte, *temîndu-se* să analizeze pînă la capăt un singur exemplu concret din viața reală. Indicația noastră concretă din teze cu privire la faptul că un nou stat polonez este întru totul „realizabil“ *astăzi*, într-o anumită conjunctură exclusiv militară, strategică*, nu a fost contestată nici de polonezi și nici de P. Kievski. Dar nimeni n-a vrut *să se gîndească* la consecințele acestei recunoașteri tacite a faptului că avem dreptate. Or, de aici decurge în mod evident că propaganda internaționaliștilor *nu poate fi identică* printre ruși și printre polonezi dacă vrea să educe și pe unii și pe alții în vederea unei „acțiuni unitare“. Muncitorul velicorus (și cel german) este dator să se pronunțe

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 261—262. — Nota red.

În mod necondiționat pentru libertatea de despărțire a Poloniei, deoarece altfel el ar fi *acum în fapt* un lacheu al lui Nicolaie al II-lea sau al lui Hindenburg. Muncitorul polonez *ar putea* să se pronunțe pentru despărțire *numai* în mod condiționat, deoarece a specula (așa cum fac frachii) victoria unei burghezii imperialiste sau a alteia înseamnă a deveni un lacheu *al ei*. A nu înțelege această deosebire, care este condiția unei „acțiuni moniste“ a Internaționalei, echivalează cu a nu înțelege de ce, pentru a porni o „acțiune monistă“ împotriva armatei țariste, să zicem, lângă Moscova, armata revoluționară din Nijni ar trebui să meargă spre apus, iar cea din Smolensk spre răsărit.

*
* *
*

În al doilea rînd, noul nostru adept al monismului lui Dühring ne reproșează că nu ne preocupăm de o „cît mai mare coeziune organizatorică a diferitelor secții naționale ale Internaționalei“ în cazul unei revoluții sociale.

În socialism nu mai poate fi vorba de autodeterminare, scrie P. Kievski, deoarece în cazul acesta nu mai poate fi vorba de stat. Și asta se scrie pentru a ne combate pe noi ! Dar noi am declarat clar și precis pe trei rînduri — ultimele trei rînduri din primul paragraf al tezelor noastre — că „democrația este și ea o formă de stat, care trebuie să dispară atunci cînd va dispărea statul“ *. Tocmai acest adevăr îl repetă — „combătîndu-ne“, desigur, pe noi ! — P. Kievski *pe cele cîteva pagini* ale paragrafului c (capitolul I) și-l repetă *denaturîndu-l*. „Noi am conceput întotdeauna și concepem — scrie el — orînduirea socialistă ca un sistem economic centralizat strict democratic (! ! ?), în cadrul căruia statul, ca aparat de dominație a unei părți a populației asupra alteia, *dispare*“. Avem aici o confuzie, deoarece democrația este și ea dominația „unei părți a populației asupra alteia“, este și ea stat. Autorul n-a înțeles, evident, în ce constă *dispariția treptată* a statului

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 260. — Nota red.

după victoria socialismului și care sînt condițiile acestui proces.

Dar principalul îl constituie „obiecțiile“ lui care se referă la epoca revoluției sociale. Aruncîndu-ne cuvinte de ocară ca „talmudiști ai autodeterminării“, autorul spune : „Noi concepem acest proces (revoluția socială) ca o acțiune unită a proletarilor din toate (!!) țările care distrug granițele statului burghez (!!), care dărîmă stîlpii de frontieră“ (nu o dată cu „distrugerea granițelor“ ?), „care aruncă în aer (!!) comunitatea națională și statornicesc comunitatea de clasă“.

Să nu-i fie cu supărare severului judecător al „talmudiștilor“ : aici găsim o mulțime de fraze, dar nici urmă de „idee“.

Revoluția socială nu poate să fie acțiunea unită a proletarilor din *toate* țările pentru simplul motiv că majoritatea țărilor și majoritatea populației de pe glob nu se află încă în stadiul capitalist de dezvoltare sau e abia la începutul lui. Noi am spus asta în § 6 din teze*, dar P. Kievski, pur și simplu din neatenție sau din incapacitate de a raționa, „n-a remarcat“ că noi nu am formulat paragraful în van, ci cu scopul precis de a respinge denaturările caricaturale ale marxismului. Pentru socialism sînt maturizate *numai* țările înaintate din Occident și din America de Nord. În scrisoarea lui Engels către Kautsky („Sbornik Soțial-Demokrata“), P. Kievski poate să găsească o ilustrare concretă a „ideii“ — reale și nu numai anunțate — că a visa la o „acțiune unită a proletarilor din *toate* țările“ înseamnă a amîna socialismul pînă la calendele grecești, adică a nu-l înfăptui niciodată.

Socialismul va fi înfăptuit prin acțiuni unite nu ale proletarilor din toate țările, ci din puținele țări care au atins treapta de dezvoltare a capitalismului *înaintat*. Neînțelegerea acestui fapt stă la baza erorii lui P. Kievski. În *aceste* țări înaintate (Anglia, Franța, Germania și altele), problema națională a fost rezolvată demult, comunitatea națională s-a perimat demult ; aici nu există în

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 268—269. — Nota red.

mod *obiectiv* „sarcini naționale generale“. De aceea numai aici se poate *astăzi* „arunca în aer“ comunitatea națională, se poate statornici o comunitate de clasă.

Alta este situația în țările *nedezvoltate*, în acele țări pe care noi le-am încadrat (în § 6 al tezelor noastre) la rubrica a 2-a și a 3-a, adică în toată Europa răsăriteană și în toate coloniile și semicoloniiile. Aici *mai* există, ca o regulă generală, națiuni asuprite și nedezvoltate din punct de vedere capitalist. În cadrul acestor națiuni mai există încă în mod *obiectiv* sarcini naționale generale, anume sarcini *democratice*, sarcini *legate de scuturarea jugului străin*.

Ca exemplu de asemenea națiuni, Engels citează India, spunând că ea ar putea face o revoluție împotriva socialismului victorios, deoarece Engels era departe de acel ridicol „economism imperialist“ care-și imaginează că proletariatul învingător în țările înaintate va desființa pretutindeni „de la sine“, fără anumite măsuri *democratice*, asuprirea națională. Proletariatul învingător reorganizează țările în care a repurtat victoria. Asta nu se poate face dintr-o dată și nici burghezia nu poate „fi învinsă“ dintr-o dată. Noi am subliniat în mod intenționat acest lucru în tezele noastre și P. Kievski iarăși nu s-a gândit *de ce-l* subliniem legat de problema națională.

În timp ce proletariatul din țările înaintate răstoarnă burghezia și respinge tentativele ei contrarevoluționare, națiunile nedezvoltate și asuprite nu stau în așteptare, nu-și încetează existența, nu dispar. Dacă ele folosesc până și războiul din 1915—1916, care este o criză a burgheziei imperialiste cu totul neînsemnată față de o revoluție socială, pentru a porni o serie de răscoale (coloniile, Irlanda), nu încapă îndoială că cu atât mai virtuos se vor folosi ele în acest scop de *marea criză* care va fi războiul civil din țările înaintate.

Revoluția socială nu poate arăta altfel decât ca o epocă în care războiul civil al proletariatului împotriva burgheziei din țările înaintate se va îmbina cu o *serie întregă* de mișcări democratice și revoluționare, inclusiv cele de eliberare națională, ale națiunilor nedezvoltate, înapoiate și asuprite.

De ce? Pentru că capitalismul se dezvoltă inegal, iar realitatea obiectivă ne arată că pe lângă națiuni capitaliste foarte dezvoltate există o serie întreagă de națiuni foarte slab dezvoltate sau complet nedezvoltate din punct de vedere economic. P. Kievski n-a aprofundat câtuși de puțin problema condițiilor *obiective* ale revoluției sociale sub aspectul maturității economice a diferitelor țări, și de aceea reproșul lui că noi „născocim“, chipurile, unde să aplicăm autodeterminarea înseamnă într-adevăr a arunca vina ta asupra altuia.

Cu o rîvnă demnă de o cauză mai bună, P. Kievski repetă pînă la refuz citate din Marx și Engels cu privire la faptul că mijloacele de izbăvire a omenirii de diferite calamități sociale „nu“ trebuie „născocite, ci descoperite în condițiile materiale existente“. Aceste citate repetate nu pot să nu-mi evoce „ekonomiștii“ de tristă amintire care rumegau tot atît de plicticos... „noua lor descoperire“ cu privire la victoria capitalismului în Rusia. P. Kievski vrea să ne „dea gata“ cu aceste citate, susținînd că noi am născoci condițiile aplicării autodeterminării națiunilor în epoca imperialistă! Totuși, tot la el citim următoarea „mărturisire imprudentă“ :

„Însuși faptul că noi sîntem *împotriva* (subliniat de autor) apărării patriei arată cît se poate de clar că vom opune o rezistență activă oricărei înăbușiri a răscoalei naționale, deoarece în felul acesta vom lupta împotriva dușmanului nostru de moarte: imperialismul“ (cap. II, § c din articol).

Nu poți critica un anumit autor, nu-i poți *răspunde* fără să citezi în întregime măcar tezele cele mai importante din articolul lui. Dar, îndată ce citezi în întregime chiar o singură teză a lui P. Kievski, găsești în fiecare frază 2—3 greșeli sau lucruri nechibzuite care denaturează marxismul!

1) P. Kievski n-a remarcat că răscoala națională este și ea „apărarea patriei“! Or, cine reflectează cît de puțin se convinge că tocmai așa stau lucrurile, întrucît *orice* „națiune care se răscoală“ „se apără“ împotriva unei națiuni asupritoare. Își apără limba, teritoriul, patria.

Orice asuprire națională provoacă riposta *maselor largi* ale poporului, iar *sensul* oricărei riposte a populației care suferă asuprirea națională este răscoala națională. Dacă adeseori observăm (îndeosebi în Austria și Rusia) că burghezia națiunilor asuprite flecărește *numai* despre răscoala națională, iar în fapt încheie tranzacții reacționare cu burghezia națiunii asupritoare, fără știrea și *împotriva* propriului ei popor, în astfel de cazuri critica marxiștilor revoluționari trebuie să fie îndreptată nu împotriva mișcării naționale, ci împotriva degenerării, trivializării, denaturării, transformării ei într-o ciorovăială meschină. În trecut fie zis, foarte mulți social-democrați din Austria și Rusia uită acest lucru, și ura lor *legitimă* față de ciorovăielile naționale meschine, triviale, jalnice, cum ar fi certurile și încăierările pe astfel de teme: care dintre limbi să figureze pe partea de sus a tăblițelor indicând denumirea străzilor, această ură legitimă îi duce la refuzul de a sprijini lupta națională. Noi nu vom „sprijini“ bufonada jocului de-a republica într-un principat ca Monaco sau aventurile „republicane“ ale „generalilor“ din micile state din America de Sud sau de pe vreo insulă din Oceanul Pacific, ceea ce nu înseamnă că ne este îngăduit să dăm uitării lozinca republicii pentru mișcările democratice și socialiste serioase. Noi ridiculizăm și trebuie să ridiculizăm jalnica ciorovăială și târguiala națională a națiunilor din Rusia și Austria, ceea ce nu înseamnă că ne este îngăduit să refuzăm a sprijini o răscoală națională sau oricare luptă serioasă dusă de un întreg popor împotriva asupririi naționale.

2) Dacă răscoalele naționale nu sînt posibile în „epoca imperialistă“, P. Kievski nu este în drept să vorbească de ele. Dacă ele sînt posibile, atunci praful se alege din toate frazele sale interminabile despre „monism“, despre faptul că noi „născocim“ exemple de autodeterminare în imperialism etc. etc. Astfel, P. Kievski își dă singur la cap.

Dacă „noi“ „opunem o rezistență activă înăbușirii“ „răscoalei naționale“ — caz considerat ca posibil de „î n s u ș i“ P. Kievski —, ce se întîmplă ?

Rezultă o acțiune dublă, „dualistă“, dacă e să utilizăm termenul filozofic respectiv tot atît de nelalocul lui pe cît

Îl utilizează și autorul nostru : (a) În primul rînd, o „acțiune“ a proletariatului și a țărănimii care suferă asupra națională *împreună* cu burghezia care suferă asupra națională *împotriva* națiunii asupraitoare ; (b) în al doilea rînd, o „acțiune“ a proletariatului sau a părții lui conștiente din cadrul națiunii asupraitoare *împotriva* burgheziei și a tuturor elementelor națiunii asupraitoare care o urmează.

Nesfîrșitul șuvoi de fraze împotriva „blocului național“, a „iluziilor“ naționale, împotriva „otrăvii“ naționalismului, împotriva „ațîțării urii naționale“ și tot ce mai îndrugă P. Kievski nu sînt decît niște mofturi, deoarece, sfătuind proletariatul din țările asupraitoare (pe care, să nu uităm, el îl consideră o forță serioasă) „să opună o rezistență activă înăbușirii răscoalei naționale“, autorul *a țîță* implicit ura națională, *s p r i j i n ă* implicit „blocul cu burghezia“ al muncitorilor din țările asupraite.

3) Dacă în imperialism sînt posibile răscoale naționale, atunci sînt posibile și războaie naționale. Sub raport politic, între ele nu există o mare deosebire. Istoricii militari ai războaielor clasează pe bună dreptate răscoalele printre războaie. Dar, cum P. Kievski nu raționează, el face ca propriile sale argumente să se întoarcă atît împotriva sa, cît și împotriva lui Junius și a grupului „Die Internationale“, care neagă *posibilitatea* războaielor naționale în condițiile imperialismului. Iar această negare este singura fundamentare teoretică imaginabilă a concepției care neagă autodeterminarea națiunilor în imperialism.

4) Ce este, în fond, o răscoală „națională“ ? O răscoală care aspiră la independența *politică* a națiunii asupraite, adică la un stat național *separat*.

Dacă proletariatul națiunii asupraitoare este o forță serioasă (cum presupune și trebuie să presupună autorul avînd în vedere epoca imperialismului), hotărîrea acestui proletariat „de a opune o rezistență activă înăbușirii răscoalei naționale“ *nu înseamnă oare s p r i j i n i r e a* creării unui stat național separat ? Firește că da !

Bravul nostru autor care neagă „posibilitatea realizării“ autodeterminării a ajuns să spună că proletariatul conștient din țările înaintate trebuie să *sprijine* înfăptuirea acestei măsuri „irealizabile“ !

5) *De ce* trebuie ca „noi“ „să opunem o rezistență activă“ înăbușirii răscoalei naționale? P. Kievski aduce aici un singur argument : „deoarece în felul acesta vom lupta împotriva dușmanului nostru de moarte — imperialismul“. Toată *tăria* argumentului se reduce la expresia *tare* : „de moarte“, după cum în genere autorul nostru substituie *tăriei* argumentelor *tăria* vorbelor mari și răsunătoare, de pildă „înfigînd o suliță în trupul tremurînd al burgheziei“ și alte floricele de stil à la Aleksinski.

Dar argumentul lui P. Kievski *este eronat*. Imperialismul este în aceeași măsură dușmanul nostru „de moarte“ ca și capitalismul. Asta e adevărat. Dar nici un marxist nu va uita că capitalismul este progresist față de feudalism și tot așa imperialismul față de capitalismul premonopolist. Deci *nu* avem dreptul să sprijinim orice luptă împotriva imperialismului. Noi *nu* vom sprijini lupta claselor reacționare împotriva imperialismului, *nu* vom sprijini răscoala claselor reacționare împotriva imperialismului și a capitalismului.

Deci, dacă autorul recunoaște necesitatea de a sprijini răscoala națiunilor asuprite („a opune o rezistență activă“ înăbușirii răscoalei înseamnă a sprijini răscoala), el recunoaște implicit *caracterul progresist* al răscoalei naționale, *caracterul progresist* al formării, în caz de succes al acestei răscoale, a unui stat nou și separat, al stabilirii de noi frontiere etc.

Autorul literalmente nu reușește s-o scoată la capăt *cu nici unul* din raționamentele sale politice !

Răscoala care a avut loc în Irlanda în 1916 după publicarea tezelor noastre în „Vorbote“ nr. 2 a dovedit, în treacăt fie zis, că n-am aruncat vorbe-n vînt atunci cînd am arătat posibilitatea răscoalelor naționale *chiar și* în Europa !

6. ALTE PROBLEME POLITICE PE CARE P. KIEVSKI LE ABORDEAZĂ ȘI LE DENATUREAZĂ

Noi am declarat în teze că eliberarea coloniilor este tot autodeterminarea națiunilor. Europeanii uită adesea că popoarele coloniale sînt și ele națiuni, dar a tolera o asemenea „amnezie” înseamnă a tolera șovinismul.

P. Kievski „obiectează” :

Coloniile de tip pur „nu au un proletariat în adevăratul sens al cuvîntului” (sfîrșitul § c din cap. II). „Pentru cine să preconizăm atunci «autodeterminarea»? Pentru burghezia din colonii? Pentru felahi? Pentru țărani? Desigur că nu. Ar fi absurd ca *socialiștii* (subliniat de P. Kievski) să lanseze lozincă autodeterminării pentru colonii, deoarece este în general absurd a lansa lozinci ale partidului muncitoresc pentru țări în care nu există muncitori”.

Oricît de aprig la mînie ar fi P. Kievski, care califică punctul nostru de vedere drept „absurd”, vom îndrăzni totuși să-i arătăm în mod respectuos că argumentele lui sînt eronate. Numai „economiiștii”, de tristă amintire, credeau că „lozincile partidului muncitoresc” sînt lansate numai pentru muncitori*. Nu, aceste lozinci sînt lansate pentru întreaga populație muncitoare, pentru întregul popor. Acea parte a programului nostru care conține revendicări democratice — la a cărei însemnătate P. Kievski n-a reflectat „în general” — se adresează în mod special întregului popor și de aceea vorbim acolo de „popor”**.

Noi am considerat că popoarele coloniale și semicoloniale numără 1 000 000 000 de oameni, iar P. Kievski nu și-a dat osteneala să dezmință această declarație foarte concretă a noastră. Din acești 1 000 000 000 de oameni, peste 700 000 000 (China, India, Persia și Egipt) trăiesc în țări în care *există* muncitori. Dar chiar și pentru țările coloniale în care nu există muncitori, în care există numai stăpîni de sclavi și sclavi etc., nu numai că *nu* e absurd, dar e chiar *obligatoriu* pentru orice marxist să pre-

* Il sfătuim pe P. Kievski să recitească scrierile lui A. Martînov & Co. din 1899—1901. Va găsi acolo multe dintre argumentele „sale”.

** Unii adversari ciudați ai „autodeterminării națiunilor” aduc împotriva noastră argumentul că „națiunile” sînt împărțite în clase! Noi arătăm de obicei acestor marxiști caricaturali că în partea din programul nostru care cuprinde revendicări democratice se vorbește de „suveranitatea poporului”.

conizeze „autodeterminarea“. Dacă se va gândi puțin, P. Kievski va înțelege, desigur, acest lucru, după cum va înțelege și faptul că lozinca „autodeterminării“ este lansată întotdeauna „pentru“ două națiuni : națiunea asuprită și cea *asupritoare*.

Altă „obiecție“ a lui P. Kievski :

„De aceea, în ceea ce privește coloniile, noi ne limităm la o lozincă negativă, adică la revendicarea prezentată de socialiști guvernelor lor : «afară din colonii!». Această revendicare, irealizabilă în capitalism, ascute lupta împotriva imperialismului, dar nu contravine dezvoltării, deoarece societatea socialistă nu va stăpîni colonii“.

Incapacitatea sau lipsa de dorință a autorului de a reflecta cît de puțin la conținutul teoretic al lozincilor politice este de-a dreptul uimitoare ! Cu ce se schimbă situația atunci cînd în locul unui termen politic precis din punct de vedere teoretic utilizăm o frază agitatorică ? A spune „afară din colonii“ înseamnă a te eschiva de la o analiză teoretică ascunzîndu-te îndărătul unei fraze agitatorice ! Orice agitator al partidului nostru, vorbind despre Ucraina, Polonia, Finlanda și altele, are dreptul să spună țarismului („propriului său guvern“) „afară din Finlanda etc.“, dar orice agitator inteligent înțelege că nu se pot lansa nici lozinci pozitive, nici negative numai în vederea „ascuțirii“. Numai oameni ca Aleksinski au putut insista asupra faptului că lozinca „negativă“ „afară din Duma ultrareacționară“ poate fi justificată prin tendința de „a ascuți“ lupta împotriva răului știut de toți.

Ascuțirea luptei este o vorbă goală a unor subiectiviști care uită că marxismul cere ca orice lozincă să fie justificată printr-o analiză precisă atît a realității *economice* și a situației *politice*, cît și a sensului *politic* al lozincii. Nu e plăcut să repeți aceste adevăruri elementare, dar, cînd ești silit s-o faci, n-ai încotro.

A pune capăt unei discuții teoretice într-o problemă teoretică prin strigăte agitatorice, această manieră a lui Aleksinski binecunoscută nouă, este o manieră proastă. Conținutul politic și economic al lozincii „afară din colonii“ este unul singur : libertatea de despărțire pentru națiunile coloniale, libertatea formării unui stat separat !

Dacă legile *generale* ale imperialismului împiedică, așa cum își închipuie P. Kievski, autodeterminarea națiunilor, transformînd-o într-o utopie, într-o iluzie etc. etc., atunci cum poți stabili, așa pe negîndite, o excepție de la aceste legi generale pentru *majoritatea* națiunilor lumii ? E clar că „teoria“ lui P. Kievski este o caricatură.

Producția de mărfuri și capitalismul, fire ale legăturilor capitalului financiar există în imensa majoritate a țărilor coloniale. Cum poți, așadar, să pretinzi unor state, guvernelor țărilor imperialiste să se care „afară din colonii“ dacă, *din punctul de vedere* al producției de mărfuri, al capitalismului și al imperialismului, asta este o revendicare „neștiințifică“, „utopică“, pe care însuși Lensch, Cunow etc. au respins-o ?

În raționamentele autorului nu află nici urmă de *rațiune* !

Că eliberarea coloniilor „nu e realizabilă“ *numai* în sensul că „nu e realizabilă fără o serie de revoluții“, la așa ceva autorul nu s-a gîndit ; că ea este realizabilă atunci cînd e *legată* de o revoluție socialistă în Europa, iar nu s-a gîndit ; că „societatea socialistă nu va stăpîni“ *nu numai* coloniile, dar nici națiuni asuprite *în general*, nu s-a gîndit de asemenea ; că în problema de care ne ocupăm *nu e* nici o deosebire economică sau politică dacă Rusia „stăpînește“ Polonia sau Turkestanul, nu s-a gîndit ; că „societatea socialistă“ vrea să plece „afară din colonii“ *numai* în sensul că le acordă *dreptul* de liberă despărțire și *n i c i d e c u m* în sensul că *le recomandă să se despartă*, nu s-a gîndit.

Pentru că facem deosebire între dreptul la despărțire și problema dacă noi recomandăm despărțirea, P. Kievski ne taxează de „scamatori“. Spre „a argumenta în mod științific“ această părere în fața muncitorilor, el scrie :

„Ce va gîndi muncitorul cînd, întrebînd pe propagandist care trebuie să fie atitudinea proletarului față de problema neatîrnării“ (adică a independenței politice a Ucrainei), „va primi următorul răspuns : socialistii luptă pentru dreptul la despărțire și fac propagandă împotriva despărțirii ?“

Cred că la această întrebare se poate da un răspuns destul de precis. Anume : cred că orice muncitor conștient *va gândi* că P. Kievski *nu e în stare să gîndească*.

Orice muncitor cu scaun la cap „*va gândi*“ : doar tot P. Kievski ne învață pe noi, muncitorii, să strigăm : „afară din colonii“. Vasăzică, noi, muncitorii velicoruși, trebuie să cerem guvernului nostru să se care din Mongolia, din Turkestan, din Persia, — muncitorii englezi trebuie să ceară guvernului englez să se care din Egipt, din India, din Persia etc. Dar asta înseamnă că *noi*, proletarii, *vrem* să ne despărțim de muncitorii și felahii egipteni, de muncitorii și țărani mongoli, indieni sau de cei din Turkestan ? Înseamnă că *noi* trebuie să sfătuim masele de oameni ai muncii din colonii „să se despartă“ de proletariatul european conștient ? Nicidecum. Noi am fost, sîntem și vom fi întotdeauna pentru o cît mai strînsă apropiere și unire între muncitorii conștienți din țările înaintate și muncitorii, țărani, sclavii *din toate* țările asuprite. Noi am sfătuit și vom sfătui întotdeauna toate clasele asuprite din toate țările asuprite, inclusiv coloniile, să *nu* se despartă, ci să se apropie de noi și să ne unim cît mai strîns.

Dacă cerem guvernelor noastre să se care din colonii — adică, folosind expresii politice precise, și nu exclamații agitatorice, ca guvernul să *acorde* coloniilor deplina *libertate* de despărțire, *dreptul* real *la autodeterminare* —, dacă noi înșine vom înfăptui în mod obligatoriu acest drept, vom acorda această libertate de îndată ce vom lua puterea, apoi noi o cerem guvernului actual și *o vom realiza* cînd noi înșine vom fi guvernul, *nicidecum* pentru „a recomanda“ despărțirea, ci, dimpotrivă, pentru a ușura și a grăbi apropierea și contopirea *democratică* a națiunilor. Vom depune toate eforturile spre a ne apropia și contopi cu mongolii, persanii, indienii, egiptenii și considerăm că este de datoria noastră și este în *interesul nostru* s-o facem, căci altfel socialismul în Europa *nu va fi trainic*. Ne vom strădui să acordăm acestor popoare mai înapoiate și mai asuprite decît noi un „ajutor cultural dezinteresat“, ca să întrebuițăm o admirabilă expresie

a social-democraților polonezi, adică să-i ajutăm să treacă la folosirea mașinilor, la ușurarea muncii, la democrație, la socialism.

Dacă cerem libertatea de despărțire pentru mongoli, persani, egipteni și pentru *toate* națiunile asuprite și lipsite de drepturi depline fără excepție, n-o facem nicidecum pe motiv *că am fi pentru despărțirea lor*, ci *numai* fiindcă sîntem pentru o apropiere și o contopire *liberă, benevolă* și nu forțată. *Numai* din acest motiv !

Și aici noi vedem între țăranul și muncitorul mongol sau egiptean, și cel polonez sau finlandez, o *singură* deosebire, și anume că cei din urmă sînt mai dezvoltăți, posedînd o mai mare experiență în domeniul economic și o mai bună pregătire politică decît velicorușii etc., și de aceea ei vor reuși să convingă, probabil, *în scurt timp* popoarele lor, care astăzi urăsc pe drept cuvînt pe velicoruși pentru rolul de călău pe care îl joacă, că nu e rezonabil să extindă această ură asupra muncitorilor *socialiști* și asupra unei Rusii socialiste, că calculul economic, la fel ca instinctul și conștiința internaționalismului și democratismului, cer o cît mai grabnică apropiere și contopire a tuturor națiunilor în societatea socialistă. Polonezii și finlandezii, ca oameni instruiți ce sînt, se vor convinge, probabil în scurt timp, de justetea acestui raționament, astfel încît după victoria socialismului despărțirea Poloniei și a Finlandei va fi de scurtă durată. Felahii, mongolii, persanii, care sînt incomparabil mai puțin civilizați, s-ar putea să se despartă pe un termen mai îndelungat, dar noi vom căuta să-l scurtăm, cum am mai spus, printr-un ajutor cultural dezinteresat.

În atitudinea noastră față de polonezi și față de mongoli nu există și nu poate exista *nici o* altă deosebire. Nu există și nu poate exista *nici o* „contradicție“ între propaganda în favoarea libertății de despărțire a națiunilor și hotărîrea fermă de a înfăptui această libertate atunci cînd *noi* vom fi guvernul și propaganda în favoarea apropierii și contopirii națiunilor.——

— — — Iată ce „va gîndi“, după convingerea noastră, orice muncitor cuminte, orice socialist adevărat, orice in-

ternaționalist adevărat în privința controverselor dintre noi și P. Kievski*.

Principala nedumerire, care străbate ca un fir roșu tot articolul lui P. Kievski, este: de ce să propovăduim și, atunci cînd ne vom afla la putere, să înfăptuim libertatea de *despărțire* a națiunilor din moment ce întreaga dezvoltare tinde spre *contopirea* lor? Pentru același motiv, vom răspunde noi, pentru care propovăduim și, cînd ne vom afla la putere, vom înfăptui dictatura proletariatului, deși întreaga dezvoltare tinde spre desființarea dominației prin violență a unei părți a societății asupra celeilalte. Dictatura este dominația unei părți a societății asupra întregii societăți, și încă o dominație care se sprijină direct pe violență. Dictatura proletariatului, singura clasă revoluționară pînă la capăt, este necesară pentru a răsturna burghezia și a respinge tentativele ei contrarevoluționare. Problema dictaturii proletariatului este atît de importantă, încît cine o neagă sau o admite numai în vorbe nu poate fi membru al partidului social-democrat. Dar nu se poate nega faptul că în anumite cazuri, cu titlu de excepție de pildă, în cine știe ce stat mic, după ce un mare stat vecin a înfăptuit revoluția socială, *este posibil* ca burghezia să cedeze puterea în mod pașnic dacă se va convinge că orice împotrivire ar fi fără sens și va prefera să-și salveze pielea. Mult mai probabil este că nici în statele mici socialismul *nu* va fi înfăptuit fără un război civil, și de aceea *singurul* program al social-democrației internaționale trebuie să fie admiterea unui astfel de război, deși nu violența împotriva oamenilor reprezintă

* După cît se pare, P. Kievski *repetă* pur și simplu după unii marxiști germani și olandezi lozinca „afară din colonii” fără să se gîndească nici la conținutul teoretic și semnificația ei și nici la particularitățile concrete ale Rusiei. Un marxist olandez, german poate fi scuzat — într-o anumită măsură — atunci cînd se limitează la lozinca „afară din colonii”, deoarece, în primul rînd, pentru majoritatea țărilor din Europa *occidentală* cazul *tipic* de aspirare a națiunilor este tocmai aspirarea coloniilor și, în al doilea rînd, în alte țări ncțiunea de „colonie” este deosebit de clară, concretă și esențială.

Dar în Rusia? Aici particularitatea este tocmai că între „coloniile” „noastre” și națiunile „noastre” asuprite deosebirea nu e clară, concretă și esențială!

Pe cît de scuzabil poate fi pentru un marxist care scrie, să zicem, în limba germană să uite de *această* particularitate a Rusiei, pe atît de puțin scuzabil este pentru P. Kievski. Socialistului rus care vrea nu numai să *repete*, ci să și *gîndească* trebuie să-i fie clar că e cît se poate de absurd în cazul Rusiei să încerci a face deosebire serioasă între națiunile asuprite și colonii.

idealul nostru. Același lucru — *mutatis mutandis* (cu schimbările *corespunzătoare*) — este aplicabil și națiunilor. Noi sîntem pentru contopirea lor, dar de la contopirea prin violență, de la anexiuni nu se poate trece *astăzi* la contopirea de bunăvoie fără a proclama libertatea de despărțire. Noi admitem — și sîntem întru totul îndreptățiti — primatul factorului economic, dar a-l interpreta à la P. Kievski înseamnă a caricaturiza marxismul. În condițiile imperialismului contemporan, pînă și trusturile, pînă și băncile, la fel de inevitabile în condițiile capitalismului dezvoltat, nu sînt identice în formele concrete pe care le iau în diferite țări. Cu atît mai puțin sînt identice, deși în fond de aceeași natură, formele politice din țările imperialiste înaintate, America, Anglia, Franța, Germania. Aceași diversitate va exista și pe drumul pe care îl va parcurge omenirea de la imperialismul de astăzi la revoluția socialistă de mîine. Toate națiunile vor ajunge la socialism, faptul este inevitabil, dar nu vor ajunge toate chiar în același fel; fiecare va aduce un specific, exprimat într-o anumită formă a democrației, într-o anumită varietate a dictaturii proletariatului, într-un anumit ritm al transformărilor socialiste ale diferitelor laturi ale vieții sociale. Nimic nu e mai jalnic din punct de vedere teoretic și mai ridicol din punct de vedere practic decît ca „în numele materialismului istoric“ să-ți zugrăvești în *această* direcție viitorul într-o culoare cenușie uniformă: ar fi o mîzgălitură ieftină și nimic mai mult. Și chiar dacă realitatea ar arăta că *pînă* la prima victorie a proletariatului socialist numai 1/500 din națiunile astăzi asuprite se va elibera și despărți, că *pînă* la victoria finală a proletariatului socialist pe glob (adică în cursul tribulațiilor revoluției socialiste care a și început) tot numai 1/500 din națiunile asuprite se va despărți, și asta doar pentru scurt timp, *chiar* și atunci noi am avea dreptate, atît din punct de vedere teoretic, cît și din punct de vedere practic-politic, sfătuiind pe muncitori ca încă de pe acum să nu lase să treacă pragul partidelor lor social-democrate pe socialiștii aparținînd națiunilor asupritoare care nu admit și nu propagă libertatea de despărțire a *tuturor* națiunilor asuprite. Căci în realitate noi nu știm și nu putem

ști cîte națiuni asuprite vor avea în practică nevoie să se despartă spre a-și aduce contribuția la diversitatea de *forme* ale democrației și de *forme* de trecere la socialism. Dar noi știm, vedem și simțim zi de zi faptul că negarea libertății de despărțire este astăzi un fals teoretic imens, iar în practică aduce un serviciu șoviniștilor din rîndurile națiunilor asuprite.

„Noi subliniem — scrie P. Kievski în nota la pasajul citat de noi — că sprijinim în întregime revendicarea «împotriva anexiunilor prin violență...»“.

La declarația noastră absolut precisă că această „revendicare“ echivalează cu a admite autodeterminarea, că nu se poate da o definiție justă noțiunii de „anexiune“ fără a o reduce la autodeterminare, autorul n-are nimic de răspuns! El crede, probabil, că într-o discuție este suficient să formulezi teze și revendicări fără a le mai argumenta!

„...În general — continuă el — noi acceptăm întru totul într-o formulare *negativă* o serie de revendicări care fac să crească conștiința proletariatului în lupta lui împotriva imperialismului, deoarece nu există nici o posibilitate ca, rămînînd pe terenul orînduirii existente, să găsim formulările *pozitive* adecvate. Sîntem împotriva războiului, dar nu pentru o pace democratică...“.

Totul e greșit aici de la primul la ultimul cuvînt. Autorul a citit rezoluția noastră „pacifismul și lozinca păcii“ (broșura „Socialismul și războiul“ *, p. 44—45) și chiar a aprobat-o, pare-se, deși, evident, n-a înțeles-o. Noi sîntem *pentru* o pace democratică, dar prevenim în același timp pe muncitori împotriva tezei false după care ea ar putea fi încheiată cu guvernele burgheze de astăzi „fără o serie de revoluții“, cum se arată în rezoluție. Noi am declarat că propagarea „în abstract“ a păcii, adică *fără* a se ține seama de adevărata natură de clasă, mai precis: de natura imperialistă a guvernelor *actuale* din țările beligerante, înseamnă prostirea muncitorilor. Noi am declarat categoric în tezele publicate în ziarul „Soșial-Demokrat“

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică 1964, ed. a doua, p. 164—165. — Nota red.

(nr. 47) că partidul nostru, dacă revoluția l-ar aduce la putere încă în timpul războiului actual, ar propune imediat o pace democratică tuturor țărilor beligerante*.

Iar P. Kievski, dându-și asigurări sieși și altora că este „numai” împotriva autodeterminării și nicidecum împotriva democrației în general, a ajuns să afirme că noi „nu ne pronunțăm pentru o pace democratică”. Nu e oare ridicol?

Nu considerăm necesar să ne oprim asupra fiecăruia dintre exemplele pe care le dă în continuare P. Kievski, deoarece nu merită să irosim spațiul pentru a combate niște greșeli de logică atât de naive, încât provoacă zîmbetul oricărui cititor. Social-democrația nu are și nu poate avea nici o lozincă „negativă” care să servească numai pentru „a face să crească conștiința proletariatului în lupta lui împotriva imperialismului”, fără a da în același timp un răspuns pozitiv la întrebarea *cum* va rezolva social-democrația respectiva problemă atunci cînd ea însăși va deține puterea. O lozincă „negativă” neînsoțită de o soluție pozitivă nu „face să crească”, ci tocește conștiința, deoarece ea este o vorbă goală, un țipăt strident, o declamație fără conținut.

P. Kievski n-a înțeles deosebirea dintre lozincile „care neagă” sau înfieriază calamitățile *politice* și cele *economice*. Deosebirea constă în faptul că anumite calamități economice sînt inerente capitalismului în general, indiferent de suprastructura lui politică, în faptul că a înlătura aceste calamități fără a desființa capitalismul este economiceste *imposibil* și nu se poate cita nici un exemplu de o astfel de desființare. Dimpotrivă, calamitățile politice constau în abaterea de la democratismul, care economiceste este întru totul posibil „pe terenul orînduirii existente”, adică în capitalism, și ca excepție se realizează, în condițiile capitalismului, într-un stat de către o parte a lui, în altul — de alta. Din nou, și pentru a cîta oară, autorul n-a înțeles tocmai condițiile generale în care este realizabilă democrația în general!

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 51. — Nota red.

Același lucru în problema divorțului. Amintim cititorului că această problemă a fost abordată pentru prima oară de Rosa Luxemburg în discuția asupra problemei *naționale*. Ea a exprimat ideea justă că, susținând autonomia în interiorul unui stat (unei regiuni sau unui ținut etc.), noi, ca social-democrați centraliști, trebuie să susținem rezolvarea de către puterea de stat centrală, de către parlament, a celor mai importante probleme de stat, printre care se numără legislația *divorțului*. Exemplul divorțului arată în mod concret că nu poți fi democrat și socialist fără a cere imediat deplina libertate a divorțului, deoarece inexistența acestei libertăți sporește oprimarea sexului asuprit, a femeii, deși nu e greu de înțeles că a admite *libertatea* de a te despărți de soț nu înseamnă a invita pe toate soțiile să se despărță de soții lor !

P. Kievski „obiectează“ :

„Cum ar arăta acest drept“ (de divorț) „dacă în *aceste cazuri*“ (când soția *vrea* să se despărță de soț) „soția *nu* l-ar putea realiza ? Sau dacă realizarea lui ar depinde de voința unor *terțe* persoane sau, și mai rău, de voința pretendenților la «mîna» respectivei soții ? Am milita noi oare pentru proclamarea unui *astfel* de drept ? Fi-rește că nu !“

O asemenea obiecție vădește o neînțelegere totală a raportului dintre democrație *în general* și capitalism. În capitalism, condițiile în care clasele asuprite nu-și pot „realiza“ drepturile lor democratice sînt obișnuite ; ele nu reprezintă cazuri izolate, ci un fenomen tipic. În majoritatea cazurilor, dreptul de divorț va rămîne irealizabil în capitalism, pentru că sexul asuprit este subjugat economicște, pentru că în orînduirea capitalistă, în condițiile oricărei democrații, femeia rămîne o „sclavă casnică“, o sclavă închisă între pereții dormitorului, ai camerei copiilor, ai bucătăriei. Dreptul de a alege judecători, funcționari de stat, învățători, jurați etc. „proprii“ este de asemenea irealizabil în majoritatea cazurilor în condițiile capitalismului tocmai din cauza oprimării economice a muncitorilor și țăranilor. Același lucru se referă la republica democratică : programul nostru o „proclamă“ ca „suveranitate a poporului“, deși toți social-democrații

știu prea bine că în capitalism cea mai democratică republică nu duce decît la coruperea funcționarilor de către burghezie și la o alianță între guvern și bursă.

Numai niște oameni cu totul incapabili să gîndească sau cu totul străini de marxism trag de aici concluzia : prin urmare, republica, libertatea divorțului, democrația, autodeterminarea națiunilor toate astea n-au nici un rost ! Marxiștii știu însă că democrația *nu* înlătură asuprirea de clasă, ci face doar ca lupta de clasă să fie mai pură, mai largă, mai fățișă, mai ascuțită ; aceasta ne și trebuie. Cu cît e mai deplină libertatea divorțului, cu atît îi este mai clar femeii că izvorul „sclaviei“ ei „casnice“ e capitalismul, și nu lipsa de drepturi. Cu cît este mai democratică orînduirea de stat, cu atît le este mai clar muncitorilor că rădăcina răului este capitalismul, și nu lipsa de drepturi. Cu cît este mai deplină egalitatea în drepturi a națiunilor (ea *nu* e deplină fără libertatea de despărțire), cu atît le este mai clar muncitorilor aparținînd națiunii asuprite că de vină este capitalismul, și nu lipsa de drepturi. Și așa mai departe.

Încă și încă o dată, este neplăcut să tot stai să explici principiile elementare ale marxismului, dar ce să-i faci dacă P. Kievski nu le cunoaște ?

Raționamentele lui P. Kievski în legătură cu divorțul se aseamănă cu cele expuse de Semkovski — unul dintre secretarii din străinătate ai C.O. —, pe cîte îmi amintesc, în ziarul „Golos“, editat la Paris⁵⁰. Este drept, spunea acesta, libertatea divorțului nu înseamnă a invita toate soțiile să se despartă de soți, dar, demonstrînd unei soții : toți ceilalți bărbați sînt mai buni decît al dv., doamnă, ajungem în fond la același lucru !!

Raționînd astfel, Semkovski a uitat că a avea ciudățeni nu înseamnă a încălca îndatoririle de socialist și democrat. Dacă Semkovski ar căuta să convingă pe oricare soție că toți ceilalți bărbați sînt mai buni decît soțul ei, nimeni n-ar socoti asta drept o încălcare a îndatoririlor de democrat ; cel mult s-ar spune : într-un partid mare trebuie să fie și oameni cu bizarerii ! Dar dacă i-ar trece prin gînd să apere și să considere democrat pe un om care ar nega libertatea divorțului, care, de pildă, ar

recurge la tribunal, la poliție sau la biserică împotriva soției care ar vrea să se despartă de el, sîntem siguri că *pînă și* majoritatea colegilor lui din secretariatul din străinătate, deși socialiști de calitate îndoielnică, ar refuza să se solidarizeze cu el!

Atît Semkovski, cît și P. Kievski, „cercetînd nițel“ problema divorțului, au dat dovadă că n-o înțeleg și au ocolit esența lucrurilor: în condițiile capitalismului, dreptul de divorț, ca și *toate* drepturile democratice fără excepție, este greu de realizat, este condițional, limitat, formal-îngust, dar, cu toate acestea, nici un social-democrat adevărat nu-i va considera pe cei care neagă acest drept socialiști, și nici măcar democrați. Iată esența chestiunii. *Toată* „democrația“ constă în proclamarea și realizarea „drepturilor“, care sînt în mică măsură și numai condiționat realizabile în capitalism, dar, fără a veni cu asemenea proclamații, fără a lupta pentru drepturi, chiar acum, imediat, fără a educa masele în spiritul acestei lupte, socialismul *nu este posibil*.

Neînțelegînd asta, P. Kievski a ocolit în articolul său și problema principală a temei lui speciale, anume: *cum* vom desființa noi, social-democrației, aspirarea națională? El a căutat să se eschiveze prin vorbărie, arătînd că lumea va fi „înecată în sînge“ etc. (ceea ce nu are nici o legătură cu problema în discuție). În esență însă a rămas doar atît: revoluția socialistă va rezolva totul! Sau, cum spun uneori cei ce împărtășesc părerile lui P. Kievski: în condițiile capitalismului autodeterminarea nu e posibilă, iar în condițiile socialismului e de prisos.

Este o concepție absurdă din punct de vedere teoretic și șovină din punct de vedere practic-politic. Această concepție denotă neînțelegerea importanței democrației. Socialismul nu este posibil fără democrație sub două aspecte: (1) proletariatul nu poate săvîrși revoluția socialistă dacă nu se pregătește în vederea ei luptînd pentru democrație; (2) socialismul victorios nu-și poate consolida victoria și nu poate duce omenirea spre dispariția treptată a statului fără a înfăptui o democrație deplină. De aceea a spune că autodeterminarea este de prisos în socialism înseamnă a debita aceleași ineptii, a face confuzie ireparabilă ca și

atunci cînd ai spune că democrația este de prisos în socialism.

Autodeterminarea *nu este mai imposibilă* în capitalism și *este în aceeași măsură* de prisos în socialism ca și democrația în general.

Revoluția economică creează premisele necesare pentru desființarea asupririi politice de *orice fel*. Tocmai de aceea este nelogic, greșit să te eschivezi referindu-te la revoluția economică atunci cînd problema se pune: *cum* să desființăm asuprirea națională? Ea nu poate fi desființată fără o revoluție economică. Faptul este incontestabil. Dar a *rămîne* aici înseamnă a deveni un adept al ridicolului și jalnicului „economism imperialist“.

Trebuie înfăptuită *egalitatea în drepturi* a națiunilor; trebuie proclamate, formulate și realizate „drepturi“ egale pentru toate națiunile. Aici sîntem cu *toții* de acord, cu excepția doar a lui P. Kievski. Dar tocmai aici apare întrebarea care este ocolită: negarea *dreptului* de a forma un stat național propriu nu înseamnă negarea egalității în drepturi?

Desigur că da. Iar democrația consecventă, *adică* socialistă, proclamă, formulează și va realiza acest drept, fără care nu există cale spre apropierea și contopirea deplină liber consimțită a națiunilor.

7. INCHEIERE. METODELE LUI ALEKSINSKI

Sîntem departe de a fi analizat toate raționamentele lui P. Kievski. A le analiza *pe toate* ar însemna să scriem un articol de cinci ori mai mare decît cel de față, deoarece nu aflăm la el nici un raționament care să nu fie greșit. O singură notă în care sînt date cifre cu privire la bănci este *justă*, dar și aceasta în măsura în care nu sînt greșeli în cifre. Restul, în întregime, nu este decît un ghem de confuzii inadmisibile, drese cu fraze de genul „înfigînd o suliță în trupul tremurînd“, „pe eroii victorioși nu numai că-i vom judeca, dar îi vom și condamna la moarte și la dispariție“, „în cumplite convulsii se va naște o lume nouă“, „nu de hrisoave și drepturi, nu de

proclamarea libertății popoarelor va fi vorba, ci de instaurarea unor relații cu adevărat libere, de nimicirea sclaviei seculare, de desființarea asupririi sociale în general și a asupririi naționale în special“ etc. etc.

Aceste fraze disimulează și exprimă două „lucruri“ : în primul rând, ele au la bază „ideea“ „*economismului imperialist*“ — aceeași monstruoasă caricatură de marxism, aceeași totală neînțelegere a atitudinii socialismului față de democrație pe care a întruchipat-o „economismul“ de tristă amintire al anilor 1894—1902.

În al doilea rând, în aceste fraze observăm în mod concret o repetare a metodelor lui Aleksinski, fapt asupra căruia trebuie să ne oprim în mod expres, întrucît P. Kievski a scris un întreg paragraf special din articolul său (cap. II, § f: „Situția specială a evreilor“) folosind *exclusiv* aceste metode.

Încă la Congresul de la Londra din 1907, se întâmpla ca bolșevicii să se depărteze de Aleksinski atunci cînd acesta, ca răspuns la argumente teoretice, lua o atitudine de agitator și începea să debiteze, cu totul în afară de subiect, fraze zgomotoase împotriva unui oarecare tip de exploatare și asuprire. „Iar a pornit morișca“, spuneau delegații noștri. Și „morișca“ nu l-a dus la nimic bun pe Aleksinski.

Aceeași „morișcă“ o găsim și la P. Kievski. Neștiind ce să răspundă la numeroasele considerente și probleme teoretice din teze, el ia o atitudine de agitator și începe să macine, înșirînd tot soiul de fraze în legătură cu asuprirea evreilor, deși oricine e capabil să gîndească își dă bine seama că nici problema evreilor în general și nici „morișca“ lui P. Kievski nu au absolut nici o legătură cu tema.

Metodele lui Aleksinski nu vor duce la nimic bun.

Scris în august — octombrie 1916

Publicat pentru prima oară în 1924,
în revista „Zvezda“ nr. 1 și 2
Semnat : V. Lenin

Se tipărește după manuscris,
confruntat cu copia dactilografiată
corectată de Lenin

PROGRAMUL MILITAR AL REVOLUȚIEI PROLETARE ⁵¹

În Olanda, în Scandinavia, în Elveția, din rîndurile social-democraților revoluționari care luptă împotriva minciunii social-șovine care e „apărarea patriei“ în actualul război imperialist, se ridică glasuri în favoarea înlocuirii vechiului punct din programul-minimum al social-democrației : „miliție“ sau „înarmarea poporului“, cu un punct nou : „dezarmare“. „Jugend-Internationale“ ⁵² a deschis o discuție în această problemă, publicînd în nr. 3 un editorial care se pronunță în favoarea dezarmării. În recente teze ale lui R. Grimm ⁵³ se face, din păcate, aceeași concesie ideii „dezarmării“. Revistele „Neues Leben“ ⁵⁴ și „Vorbote“ au deschis și ele o discuție.

Să analizăm poziția celor ce susțin dezarmarea.

I

Principalul argument care se aduce este că revendicarea dezarmării constituie expresia cea mai clară, mai categorică și mai consecventă a luptei împotriva oricărui militarism și oricărui război.

Or, tocmai în acest argument principal rezidă eroarea fundamentală a adepților dezarmării. Socialiștii care se pronunță împotriva oricărui război nu mai sînt socialiști.

În primul rînd, socialiștii n-au fost nicicînd și nu pot fi împotriva războaielor revoluționare. Burghezia „marilor“ puteri imperialiste a devenit reacționară pînă în măduva oaselor, iar războiul pe care îl duce acum *această bur-*

ghezie îl considerăm un război reacționar, criminal, un război al stăpînitorilor de sclavi. Cum stau însă lucrurile cu un război *împotriva* acestei burghezii? De pildă, cu un război al popoarelor asupra de această burghezie și dependente de ea sau al popoarelor coloniale în vederea eliberării lor? În tezele grupului „Die Internationale” citim în § 5: „În epoca acestui imperialism deșănțat, posibilitatea oricăror războaie naționale este exclusă”, ceea ce constituie o afirmație, evident, eronată.

Istoria secolului al XX-lea, acest secol al „imperialismului deșănțat”, abundă în războaie coloniale. Dar ceea ce noi, europenii, asupra imperialiștii ai majorității popoarelor lumii, denumim, cu mîrșavul șovinism european ce ne caracterizează, „războaie coloniale” sînt adesea războaie naționale sau răscoale naționale ale acestor popoare asupra. Una dintre trăsăturile fundamentale ale imperialismului este tocmai aceea că el accelerează dezvoltarea capitalismului în țările cele mai înapoiate, lărgind și ascuțind astfel lupta împotriva asupra naționale. Asta este fapt. Și de aici rezultă în mod inevitabil că imperialismul trebuie să genereze în mod frecvent războaie naționale. Susținînd în broșura sa „tezele” menționate, *Juinis* demonstrează că în epoca imperialistă orice război național împotriva uneia dintre marile puteri imperialiste provoacă intervenția unei alte mari puteri imperialiste, rivală cu cea dintîi, și astfel orice război național se transformă în război imperialist. Dar și un asemenea argument este greșit. Asta *se poate* întîmpla, dar nu se întîmplă de fiecare dată. Multe războaie coloniale care au avut loc între 1900 și 1914 nu au urmat această cale. Și ar fi de-a dreptul ridicol să declarăm că, de pildă, după actualul război, dacă el se va sfîrși prin epuizarea totală a țărilor beligerante, „n-ar putea” izbucni „nici un fel” de războaie naționale, progresiste, revoluționare, duse, să spunem, de China în alianță cu India, cu Persia, cu Siam etc. împotriva marilor puteri.

Negarea totală a posibilității războaielor naționale în condițiile imperialismului este injustă din punct de vedere teoretic, reprezintă o vădită eroare din punct de vedere istoric, iar din punct de vedere practic echivalează cu

șovinismul european : noi, ca unii care aparținem națiunilor asupritoare a sute de milioane de oameni în Europa, Africa, Asia etc., ținem să declarăm popoarelor asuprite că un război al lor împotriva națiunilor „noastre“ este „imposibil“ !

În al doilea rînd, războaiele civile sînt și ele războaie. Cine admite lupta de clasă trebuie să admită și războaiele civile, care, în orice societate împărțită în clase, reprezintă continuarea, dezvoltarea și ascuțirea firească, în anumite împrejurări inevitabilă, a luptei de clasă. Marile revoluții confirmă, toate, acest lucru. A nega războaiele civile sau a le ignora înseamnă a aluneca într-un oportunism extrem și a renega revoluția socialistă.

În al treilea rînd, izbînda socialismului într-o singură țară nu exclude cîtuși de puțin războaiele în general, ci, dimpotrivă, le presupune. Dezvoltarea capitalismului are loc extrem de inegal în diferitele țări. Și nici nu poate fi altfel în condițiile producției de mărfuri. De aici concluzia certă : socialismul nu poate învinge simultan în toate țările. El va învinge la început într-o singură țară sau în cîteva, celelalte continuînd să rămîna o anumită perioadă de timp burgheze sau preburgheze. Această situație este în măsură să genereze nu numai fricțiuni, ci și tendința directă a burgheziei din celelalte țări de a zdrobi proletariatul victorios al statului socialist. În asemenea cazuri, în ce ne privește, războiul ar fi legitim și drept. El ar fi un război pentru socialism, pentru eliberarea celorlalte popoare de sub jugul burgheziei. Engels a avut perfectă dreptate admițînd de-a dreptul, în scrisoarea către Kautsky din 12 septembrie 1882, posibilitatea unor „războaie de apărare“ duse de socialismul victorios. El a avut în vedere tocmai apărarea proletariatului victorios împotriva burgheziei din alte țări.

Războaiele vor deveni imposibile numai după ce vom fi răsturnat de la putere, după ce vom fi învins definitiv și vom fi expropriat burghezia din lumea întreagă și nu dintr-o singură țară. Din punct de vedere științific ar fi cu totul greșit și nerevoluționar să ocolim sau să estom-

păm elementul cel mai important : zdrobirea împotrivirii burgheziei, — lucrul cel mai dificil și care necesită o luptă deosebit de acerbă în perioada *de trecere* la socialism. Popii „sociali“ și oportuniștii sînt oricînd dispuși să vi-seze la un viitor socialism pașnic, dar ei se deosebesc de social-democrații revoluționari tocmai pentru că nu sînt dispuși să se gîndească la o înverșunată luptă de clasă și la *războaie* de clasă în vederea realizării acestui minunat viitor.

Nu trebuie să ne lăsăm înșelați de vorbe. De pildă, noțiunea de „apărare a patriei“ este detestată de mulți, deoarece oportuniștii fățiși și kautskiștii uzează de ea spre a disimula și a acoperi minciunile burgheziei cu privire la *actualul* război de jaf. Asta este fapt. De aici nu rezultă însă că trebuie să ne desvățăm a reflecta asupra sensului lozincilor politice. A admite „apărarea patriei“ în actualul război înseamnă a-l considera nici mai mult nici mai puțin decît un război „drept“, un război care corespunde intereselor proletariatului, pentru că o invazie nu este exclusă în nici un război. Ar fi de-a dreptul stupid să negăm „apărarea patriei“ *de către* popoarele asuprite într-un război al lor *împotriva* marilor puteri imperialiste sau de către proletariatul victorios într-un război al *lui* împotriva vreunui Gallifet dintr-un stat burghez.

Din punct de vedere teoretic ar fi absolut greșit să uităm că orice război este continuarea politicii prin alte mijloace ; actualul război imperialist este continuarea politicii imperialiste a două grupuri de mari puteri, politică generată și alimentată, la rîndul ei, de ansamblul relațiilor din epoca imperialistă. Aceași epocă trebuie însă să genereze în mod inexorabil și să alimenteze și o politică de luptă împotriva asupririi naționale, de luptă a proletariatului împotriva burgheziei, de unde posibilitatea și inevitabilitatea, în primul rînd, a unor răscoale și războaie naționale revoluționare, în al doilea rînd a unor războaie și răscoale ale proletariatului *împotriva* burgheziei și, în al treilea rînd, a îmbinării celor două categorii de războaie revoluționare etc.

II

Aici se mai adaugă următorul considerent de ordin general.

Clasa asuprită care nu tinde să învețe să mînuiască armele, să aibă arme nu merită să fie tratată decît ca o clasă de robi. Numai devenind niște pacifiști burghezi sau niște oportuniști am putea uita că trăim într-o societate împărțită în clase, că nu există și nu are cum să existe altă ieșire din această societate în afară de lupta de clasă. În orice societate împărțită în clase — indiferent dacă ea se întemeiază pe sclavie, pe iobăgie sau, ca în prezent, pe munca salariată —, clasa asupritoare este înarmată. Nu numai armata regulată, dar și miliția din zilele noastre înseamnă, pînă și într-o republică burgheză din cele mai democratice cum e Elveția, înarmarea burgheziei împotriva proletariatului. Este un adevăr atît de elementar, încît nu mai e cazul să insistăm asupra lui. E suficient să amintim că în toate țările capitaliste armata este folosită împotriva greviștilor.

Înarmarea burgheziei împotriva proletariatului este unul din faptele cele mai evidente, mai importante și mai esențiale în societatea capitalistă contemporană. În fața unui asemenea fapt, a cere social-democraților revoluționari să formuleze „revendicarea” „dezarmării” echivalează cu renunțarea totală la punctul de vedere al luptei de clasă, cu renunțarea totală la revoluție! Lozinca noastră trebuie să fie: înarmarea proletariatului pentru a învinge, a expropria și a dezarma burghezia. Este singura tactică posibilă a clasei revoluționare, tactică ce decurge din întreaga dezvoltare obiectivă a militarismului capitalist și este dictată de ea. Numai după ce va fi dezarmat burghezia va putea proletariatul, fără a renunța la misiunea sa istorică mondială, să dea absolut toate armele la fier vechi, și fără îndoială că o va face, dar numai atunci și în nici un caz mai devreme.

Dacă actualul război provoacă socialiștilor creștini reacționari și mic-burghezilor plîngăreți numai oroare și spaimă, numai dezgust față de mînuirea armelor, de sînge, de moarte etc., trebuie să spunem că societatea capitalistă

a fost și este *un șir nesfârșit de orori*. Iar dacă actualul război, cel mai reacționar din câte au fost pe pământ, pregătește astăzi acestei societăți *un oribil sfârșit*, nu avem nici un motiv să ne lăsăm pradă desperării. Or, într-o vreme în care forțele burgheziei înseși pregătesc în văzul tuturor singurul război legitim și revoluționar, și anume războiul civil împotriva burgheziei imperialiste, „revendicarea“ dezarmării — mai exact visul dezarmării — nu este, prin semnificația ei obiectivă, decît un acces de desperare.

Celor care vor susține că dezvoltăm o teorie ruptă de viață le vom aminti două fapte de importanță istorică mondială : rolul trusturilor și al muncii femeilor în fabrici, pe de o parte, Comuna din 1871 și insurecția din decembrie 1905 din Rusia, pe de altă parte.

Burghezia este interesată să dezvolte trusturile, să mîne femeile și copiii în fabrici, unde să-i supună la chinuri, să-i pervertească, să-i condamne la cea mai neagră mizerie. Noi nu „revendicăm“ o asemenea dezvoltare, nu o „susținem“, ci luptăm împotriva ei. Dar *cum* luptăm ? Știm că trusturile și munca femeilor în fabrici sînt un fenomen progresist. Noi nu vrem să ne întoarcem spre trecut la meșteșuguri, la capitalismul premonopolist, la munca la domiciliu a femeilor. Înainte prin trusturi etc. și mai departe, depășindu-le, spre socialism !

Acest raționament este valabil, cu modificările corespunzătoare, și pentru actuala militarizare a poporului. Astăzi burghezia imperialistă militarizează nu numai întregul popor, dar și tineretul. Mîine ea va trece, probabil, la militarizarea femeilor. În acest caz trebuie să spunem : cu atît mai bine ! Vom înainta mai repede ! Cu cît se va face mai repede, cu atît mai apropiată va fi insurecția armată împotriva capitalismului. Cum se poate ca militarizarea tineretului etc. să intimideze pe social-democrați atunci cînd ei au exemplul de neuitat al Comunei ? Asta nu este o „teorie ruptă de viață“, un vis, ci este un fapt. Și ar fi, într-adevăr, foarte regretabil dacă, în ciuda tuturor faptelor de ordin economic și politic, social-democrații ar începe să aibă îndoieli că epoca

imperialistă și războaiele imperialiste trebuie să ducă la o inevitabilă repetare a acestor fapte.

Un observator burghez al Comunei scria în mai 1871 într-un ziar englez : „Dacă națiunea franceză ar fi alcătuită numai din femei, oribilă națiune ar fi !” Femeile și copiii de la 13 ani în sus au luptat în timpul Comunei umăr la umăr cu bărbații. Așa va fi și în viitoarele bătălii pentru răsturnarea burgheziei. Femeile proletare nu vor sta să privească cum burghezia bine înarmată împușcă pe muncitorii slab înarmați sau chiar neînarmați. Ca și în 1871, ele vor lua arma în mână și, din națiunile astăzi terorizate — mai exact, din mișcarea muncitorească de astăzi dezorganizată mai mult de oportuniști decât de guverne —, va lua naștere mai devreme sau mai târziu, dar în mod absolut cert, o alianță internațională a „oribilelor națiuni” ale proletariatului revoluționar.

Militarizarea se extinde acum asupra întregii vieți sociale. Imperialismul este o luptă înverșunată a marilor puteri pentru împărțirea și reîmpărțirea lumii, și de aceea el trebuie să ducă inevitabil la o militarizare și mai accentuată în toate țările, inclusiv în țările neutre, cât și în țările mici. Cum vor reacționa în acest caz femeile proletare ? Se vor mulțumi numai să blesteme orice război și tot ce e militar, se vor mulțumi numai să ceară dezarmarea ? Femeile făcând parte din clasa asuprită, clasă cu adevărat revoluționară, nu se vor împăca niciodată să joace un asemenea rol rușinos. Ele vor spune fiilor lor : „În curînd ai să te faci mare și ai să capeți o armă. Ia-o și învață cum se cuvine meșteșugul armelor. Proletarii trebuie să-l cunoască nu ca să tragă în frații tăi, muncitorii din alte țări, așa cum se întâmplă în actualul război și cum te sfătuiesc să faci trădătorii socialismului, ci ca să lupte împotriva burgheziei din propria lor țară, ca să pună capăt exploatării, mizeriei și războaielor nu prin deziderate pioase, ci înfrîngînd burghezia și dezarmînd-o”.

Dacă se renunță la o asemenea propagandă, și anume la o asemenea propagandă în legătură cu actualul război, să nu se mai spună de loc vorbe mari ca social-democrație revoluționară internațională, revoluție socialistă, război războiului.

III

Adepții dezarmării se pronunță împotriva punctului programatic „înarmarea poporului“, invocând, printre altele, motivul că este o revendicare de pe urma căreia s-ar ajunge mai ușor la concesiile față de oportunism. Am analizat mai sus lucrul cel mai important: raportul dintre dezarmare și lupta de clasă, pe de o parte, și dintre dezarmare și revoluția socială, pe de altă parte. Să analizăm acum raportul care poate exista între revendicarea dezarmării și oportunism. Una dintre cauzele cele mai de seamă care fac inacceptabilă această revendicare rezidă în faptul că ea și iluziile pe care le generează slăbesc în mod inevitabil și fac inefficientă lupta noastră împotriva oportunismului.

Or, această luptă este, fără îndoială, principala problemă la ordinea de zi a Internaționalei. Lupta împotriva imperialismului, dacă nu se leagă strâns de lupta împotriva oportunismului, este o vorbă goală sau o înșelăciune. Una dintre principalele deficiențe ale conferințelor de la Zimmerwald și Kiental⁵⁵, una dintre cauzele fundamentale ale unui eventual fiasco al acestor gemeni ai Internaționalei a III-a este aceea că problema luptei împotriva oportunismului, departe de a fi fost soluționată în sensul necesității unei rupturi cu oportuniștii, nici măcar n-a fost pusă deschis. Pentru moment, oportunismul a învins în mișcarea muncitorească europeană. În toate țările mari s-au definit două variante principale ale oportunismului: în primul rând, social-imperialismul fățiș, cinic și de aceea mai puțin periculos al domnilor Plehanov, Scheidemann, Legien, Albert Thomas și Sembat, Vandervelde, Hyndman, Henderson și al altora de teapa lor. În al doilea rând, oportunismul camuflat, kautskist: Kautsky-Haase și „Grupul social-democrat al muncii“⁵⁶ în Germania; Longuet, Pressemanne, Mayeras și alții în Franța; Ramsay MacDonald și alți lideri ai „Partidului laburist independent“⁵⁷ în Anglia; Martov, Ciheidze și alții în Rusia; Treves și alți așa-zisi reformiști de stînga în Italia.

Oportunismul fățiș se pronunță fără ocol împotriva revoluției și împotriva mișcărilor și exploziilor revoluționare

care au început să aibă loc ; el a încheiat o alianță directă cu guvernele, alianță care îmbracă diverse forme, începînd cu intrarea în guvern și terminînd cu participarea la comitetele pentru industria de război (în Rusia)⁵⁸. Oportuniștii camuflați, kautskiștii, sînt cu mult mai periculoși pentru mișcarea muncitorească, deoarece, folosind vorbe frumoase „marxiste” și lozinci pacifiste, ei ascund faptul că apără alianța cu oportuniștii fățiși. Lupta împotriva acestor două forme ale oportunismului dominant trebuie dusă pe *toate* tărîmurile politicii proletare : parlamentarism, syndicate, greve, armată etc. Trăsătura principală care le caracterizează pe *amîndouă* constă în trecerea sub tăcere, disimularea sau tratarea numai în limitele permise de ordonanțele poliției a problemei concrete *a legăturii dintre actualul război și revoluție, precum și a celorlalte probleme concrete ale revoluției*. Și asta în pofida faptului că încă înainte de război s-a arătat de nenumărate ori, atît neoficial, cît și oficial, în Manifestul de la Basel⁵⁹, legătura dintre *acest* război, care devenise iminent, și revoluția proletară. Principala deficiență a revendicării dezarmării este tocmai că ea eludează toate problemele concrete ale revoluției. Sau, poate, adepții dezarmării se pronunță pentru o formă cu totul nouă de revoluție neînarmată ?

Mai departe. Noi nu sîntem nicidecum împotriva luptei pentru reforme. Nu vrem să ignorăm trista posibilitate ca omenirea să mai treacă, în cel mai rău caz, printr-un al doilea război imperialist dacă, cu toate exploziile frecvente ale nemulțumirii maselor, cu toate frămîntările din mase și cu toate eforturile depuse de noi, revoluția nu va izbucni în condițiile create de actualul război. Sîntem pentru un program de reforme, care trebuie să fie îndreptat și *el* împotriva oportuniștilor. Oportuniștii n-ar face decît să se bucure dacă am lăsa exclusiv pe seama lor lupta pentru reforme, iar noi am fugi de trista realitate, căutîndu-ne refugiu în himera „dezarmării”. „Dezarmarea” înseamnă fugă de realitatea dezagătătoare și nicidecum luptă împotriva ei.

Iată cam ce ar trebui să spunem într-un asemenea program : „Lozinca și admiterea apărării patriei în răz-

boiul imperialist din 1914—1916 înseamnă coruperea mișcării muncitorești printr-o minciună burgheză“. Un asemenea răspuns concret la probleme concrete ar fi din punct de vedere teoretic mult mai just, mult mai folositor pentru proletariat și mai insuportabil pentru oportuniști decât a revendica dezarmarea și a denunța „orice“ apărare a patriei. Și am putea adăuga : „Burghezia tuturor marilor puteri imperialiste : Anglia, Franța, Germania, Austria, Rusia, Italia, Japonia, Statele Unite, a devenit atât de reacționară, iar tendințele ei spre dominație mondială atât de puternice, încât orice război al *burgheziei acestor țări* nu poate fi decât un război reacționar. Proletariatul trebuie să se ridice nu numai împotriva oricărui război de acest fel, ci să dorească înfrângerea «propriului» guvern în asemenea războaie, înfrângere pe care aceasta s-o folosească în vederea insurecției revoluționare dacă insurecția organizată cu scopul împiedicării războiului nu a reușit“.

În problema miliției trebuie să declarăm : sîntem împotriva miliției burgheze și pentru o miliție proletară. De aceea „nici un ban și nici un om“ pentru armata regulată, ca și pentru miliția burgheză, chiar și în țări ca Statele Unite sau Elveția, Norvegia etc. Asta cu atât mai mult, cu cît chiar și în cele mai libere țări republicane (de pildă Elveția) constatăm o prusacizare din ce în ce mai accentuată a miliției, în special între anii 1907 și 1911, și prostituarea ei în vederea mobilizării trupelor împotriva greviștilor. Noi putem revendica : alegerea ofițerilor de către popor, desființarea oricărei justiții militare, egalitatea în drepturi a muncitorilor străini cu cei băștinași (punct deosebit de important pentru state imperialiste care, asemenea Elveției, exploatează cu tot mai multă nerușinare un număr din ce în ce mai mare de muncitori străini, privîndu-i de drepturi) ; mai departe : fiecare o sută de locuitori, să zicem, dintr-o țară să aibă dreptul de a forma o uniune liberă, în cadrul căreia să-și facă o temeinică instrucție militară, uniunea putînd să-și aleagă în mod liber instructorii, care să fie remunerați pentru munca lor de către stat etc. Numai în asemenea condiții

va putea proletariatul să învețe meșteșugul armelor într-adevăr pentru *sine* și nu pentru stăpînii de sclavi din țara sa; interesele proletariatului impun cu necesitate instrucția militară. Revoluția rusă a demonstrat că orice succes, fie și parțial, al mișcării revoluționare — de pildă cucerirea unui oraș, a unei așezări industriale, a unei părți a armatei — *va sili* inevitabil proletariatul învingător să înfăptuiască un asemenea program.

În sfîrșit, e de la *sine* înțeles că împotriva oportunistului nu se poate lupta numai cu ajutorul programelor; va trebui să veghem neîncetat ca ele să fie puse cu adevărat în practică. Eroarea fundamentală și fatală comisă de falita Internațională a II-a a fost aceea că vorbele ei nu se potriveau cu faptele, că a cultivat fățarnicia și o frazeologie revoluționară deșănțată (vezi atitudinea pe care au adoptat-o astăzi Kautsky & Co. față de manifestul de la Basel). Ca idee socială, cu alte cuvinte ca idee generată de anumite condiții sociale și capabilă să acționeze asupra unui anumit mediu social, deci care nu rămîne o bizarerie a unei persoane, dezarmarea este generată, pe cît se pare, de condițiile de trai specifice, prin excepție „liniștite“, ale unor state mici care au stat o vreme destul de îndelungată deoparte și speră în continuare să nu apuce calea înșîngerată a războaielor mondiale. Spre a ne convinge de acest lucru, e suficient să reflectăm, de pildă, la argumentele adeptilor dezarmării din Norvegia: „Noi sîntem o țară mică, avem o armată mică și nu putem face nimic împotriva marilor puteri“ (și de aceea sînt neputincioși și atunci cînd sînt atrași cu forța într-o *alianță* imperialistă cu un grup sau altul de mari puteri)... „vrem să stăm tihniți deoparte în colțișorul nostru și să ne continuăm politica de închistare provincială, să cerem dezarmare, tribunale de arbitraj obligatorii, neutralitate permanentă etc.“ („permanentă“, probabil, ca aceea a Belgiei ?).

Tendința meschină a unor state mici de a sta deoparte, dorința mic-burgheză de a se afla cît mai departe de marile conflagrații ale istoriei universale, de a folosi si-

tuația relativă monopolistă pentru a rămîne într-o stare de pasivitate și de nepăsare — iată condițiile sociale *obiective* menite să asigure ideii de dezarmare un anumit succes și o anumită răspîndire în unele state mici. Este, firește, o tendință reacționară, care se bazează numai și numai pe iluzii, deoarece imperialismul atrage oricum statele mici în vîltoarea economiei mondiale și a politicii mondiale.

De pildă, situația imperialistă a Elveției îi dictează în mod obiectiv *două* linii în mișcarea muncitorească: oportuniștii tind ca, în alianță cu burghezia, să facă din Elveția o uniune monopolistă republicană-democratică pentru a obține profituri de pe urma turiștilor burgheziei imperialiste și pentru a specula în tihnă și cît mai avantajos această „liniștită“ situație de monopol.

Adevărații social-democrați din Elveția tind să folosească libertatea relativă de aici și situația „internațională“ a țării pentru a ajuta să învingă alianța strînsă a elementelor revoluționare din partidele muncitorești din Europa. În Elveția nu se vorbește o limbă „proprie“, ci — slavă domnului! — trei limbi de circulație universală, tocmai limbile vorbite în țările beligerante cu care se învecinează.

Dacă cei 20 000 de membri ai partidului social-democrat elvețian ar da săptămînal numai cîte 2 centime drept „impozit militar extraordinar“, s-ar realiza anual 20 000 de franci, sumă mai mult decît suficientă pentru ca, în ciuda interdicțiilor impuse de marile state-majore, să se tipărească periodic în trei limbi și să se răspîndească printre muncitorii și soldații țărilor beligerante adevărul cu privire la revolta care mocnește printre muncitori, cu privire la fraternizarea lor în tranșee și la speranța lor de a folosi în scop revoluționar armele împotriva burgheziei imperialiste din „proprile“ lor țări etc.

Toate astea nu sînt lucruri noi. Cele mai bune ziare, ca „La Sentinelle“, „Volksrecht“⁶⁰, „Bernener Tagwacht“, desfășoară o asemenea activitate, dar, din păcate, într-o măsură insuficientă. Numai astfel admirabila hotărîre a congresului de partid de la Aarau⁶¹ va putea deveni mai mult decît o hotărîre admirabilă.

Ceea ce ne interesează acum este următoarea întrebare: corespunde revendicarea dezarmării curentului revoluționar care se manifestă printre social-democrații elvețieni? Evident că nu. Obiectiv, „dezarmarea“ este programul cel mai național, specific național al unor state mici, și nicidecum un program internațional al social-democrației revoluționare internaționale.

*Scris în limba germană
în septembrie 1916*

*Publicat pentru prima oară
în septembrie—octombrie 1917
în ziarul „Jugend-Internationale“
nr. 9 și 10
Semnat: N. L e n i n*

*Se tipărește după textul
apărut în ziar
Tradus din limba germană*

*Publicat pentru prima oară
în limba rusă în 1929,
în edițiile 2—3 ale Operei
lui V. I. Lenin, vol. XIX*

UNII CARE S-AU RĂTĂCIT ZIUA ÎN AMIAZA-MARE

Într-o scrisoare a unui bundist din Petersburg, datată 26 februarie 1916 și publicată în nr. 1 al „Buletinului“ bundist ⁶² (septembrie 1916), putem citi :

„Dificultatea de a accepta formula apărării sporește mult în ceea ce ne privește, din cauză că noi nu putem trece în nici un caz sub tăcere problema poloneză, așa cum fac pînă acum tovarășii noștri ruși“. (Să nu uităm că „tovarășii“ acestui domn sînt Potresov & Co.). „Însuși faptul că pînă și defensiștii din rîndurile noastre nu vor să aplice în cazul Rusiei formula «fără anexiuni» este, pentru cei ce din punct de vedere psihologic nu acceptă acum apărarea, un puternic argument împotriva ei, căci aceștia se întrebă cu ironie : ce anume apărați voi? Pe de altă parte, ideea independenței Poloniei se bucură de recunoașterea vîrfurilor“.

(A cui anume, nu se știe.)

Cînd am declarat, în rezoluția din 1915, că în Bund predomină șovinismul germanofil *, d-nii Kosovski & Co. n-au putut să ne răspundă decît prin cuvinte de ocară. Astăzi un coleg al lor de partid confirmă în chiar organul lor de presă declarația noastră ! Căci dacă „defensiștii“ bundiști nu vor să aplice „în cazul Rusiei“ (despre Germania, după cum vedeți, nu scot o vorbă !) formula „fără anexiuni“, cu ce se deosebește aceasta în fond de șovinismul germanofil ?

Dacă bundiștii ar vrea și ar fi în stare să gîndească, ei și-ar da seama că au rătăcit drumul în problema anexiu-

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 165. — Nota red.

nilor și că nu există decît o singură ieșire din aceste rătăcirii și confuzii : acceptarea programului expus de noi încă în 1913 *. Anume : pentru a duce în mod conștient și cinstit o politică de negare a anexiunilor, socialiștii și democrații națiunilor asuprite trebuie să califice în întreaga lor propagandă și agitație drept nemernici pe socialiștii aparținînd națiunilor asupritoare (fie ei velicoruși sau germani, sau polonezi față de ucrainenii etc.) care nu militează în mod consecvent și necondiționat pentru libertatea de despărțire a națiunilor asuprite (sau reținute cu forța) *de propria lor națiune*.

Dacă bundiștii nu acceptă și nu vor accepta această concluzie, este *numai* pentru că nu vor să se certe cu Potresovii din Rusia, cu Legienii, Südekumii și chiar cu Ledebourii (el *nu* se pronunță pentru libertatea de despărțire a Alsaciei și Lorenei) din Germania, cu naționaliștii, sau, mai bine-zis, cu social-șoviniștii din Polonia etc.

Un motiv binecuvîntat, nimic de zis !

Scris în septembrie-octombrie 1916

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII*

Se tipărește după manuscris

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 24, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 240—247. — *Nota red.*

SALUT ADRESAT CONGRESULUI PARTIDULUI SOCIALIST ITALIAN⁶³

Dragi tovarăși !

În numele C.C. al P.M.S.D. din Rusia, salut congresul Partidului socialist italian și urez succes lucrărilor lui.

Partidul socialist italian este *primul* dintre partidele socialiste din țările beligerante care a reușit să facă ceea ce ar fi putut și ar fi trebuit să facă toate partidele socialiste din aceste state dacă n-ar fi trădat socialismul și n-ar fi trecut de partea burgheziei, și anume : să convoace un congres, o consfătuire sau o conferință a lor în afara razei de acțiune a cenzurii militare „naționale“, a autorităților militare, într-o țară liberă, unde atitudinea socialismului față de război poate fi dezbătută și expusă în mod liber. Permiteți-mi să-mi exprim speranța că congresul Partidului socialist italian, care nu poartă botnițe patriotice, va reuși să facă tot atît de mult și chiar mai mult pentru lupta împotriva trădării socialismului de către aproape toate partidele socialiste europene decît a făcut pînă acum întregul Partid socialist italian.

Reprezentanții partidului nostru au lucrat împreună cu reprezentanții partidului vostru la Zimmerwald și Kiental. Singura divergență serioasă apărută între noi a fost divergența cu privire la necesitatea și inevitabilitatea unei rupturi cu social-șoviniștii, adică cu cei ce sînt socialiști în vorbe și șoviniști în fapte, cu toți cei care reprezintă sau justifică „apărarea patriei“ în actualul război imperialist, care sprijină direct sau indirect „propriul“ guvern și „propria“ burghezie în acest război reacționar, tîlhăresc pentru împărțirea coloniilor și pentru dominația asupra lumii. Noi considerăm că ruptura cu social-șoviniștii este nece-

sară și istoricește inevitabilă într-o luptă revoluționară sinceră a proletariatului pentru socialism, luptă care să nu se limiteze la proteste verbale. Reprezentanții partidului vostru erau de părere că se mai poate spera într-o victorie a proletariatului asupra social-șoviniștilor („sciovinisti“) fără o ruptură cu ei.

Vrem să sperăm că evoluția evenimentelor în cadrul socialismului mondial face într-o măsură tot mai mare ca divergența dintre noi să rămână fără obiect.

Pe de o parte, în întreaga lume, nu numai în țările beligerante, ci și în principalele țări neutre, de pildă în Statele Unite ale Americii, țară capitalistă înaintată, mișcarea muncitorească se scindează *realmente* în adepți și adversari ai „apărării patriei“ în actualul război imperialist și în viitoarele războaie imperialiste, pregătite și generate de întreaga politică dusă de toate așa-zisele „mari“ puteri de astăzi.

Pe de altă parte, nu demult am citit cu deosebită satisfacție în „*Avanti!*“⁶⁴, organul central al partidului socialist, articolul redacțional: „La chiusura della conferenza socialista tedesca“*. Această conferință a Partidului socialist german este unul dintre cele mai remarcabile evenimente care au avut loc în ultimele luni în cadrul socialismului mondial, pentru că aici s-au înfruntat *trei* curenți principale existente nu numai în socialismul german, dar și în socialismul mondial: 1) curentul social-șoviniștilor declarați, ca Legien, David & Co. în Germania, Plehanov, Potresov, Cihenkeli în Rusia, Renaudel și Sembat în Franța, Bissolati și partidul său în Italia; 2) curentul care împărtășește ideea fundamentală a social-șovinismului, și anume „apărarea patriei“ în actualul război, și care vrea să împace această idee cu adevăratul socialism și internaționalism, curentul Haase-Kautsky; și 3) curentul cu adevărat socialist și internaționalist, reprezentat în Germania de grupul „Die Internationale“ și de „Socialiștii internaționaliști din Germania“.

Caracterizând aceste trei curenți, „*Avanti!*“ scria în articolul menționat (nr. 269 din 27 septembrie 1916):

* — „Incheierea conferinței socialiștilor germani“. — *Nota trad.*

„...il proletariato tedesco finirà indubbiamente per trionfare contro i Legien, gli Ebert ed i David, che anno preteso di compromettere la sua azione di clasă nei tristi patteggiamenti coi Bethmann-Hollweg e gli alți fautori della guerra. Di questo noi abbiamo la piú schietta certezza“.

Noi abbiamo la medesima certezza.

„Piuttosto — continuă „Avanti!“ — la conferența dei socialisti tedeschi ci lascia incerti circa l'atteggiamento prossimo di una parte della opposizione, quella che ebbe per esponente principale l'Haase“.

„Il gruppo «Internazionale» con Liebknecht, con Mehring, con Clara Zetkin, con Rosa Luxemburg — con tutti gli alți «sabotatori e traditori della patria» è perfettamente a posto“.

„...*Meno conseguente ci è parso Haase*“*.

Și „Avanti!“ explică că el vede „inconsecvența“ lui Haase și a grupului său, pe care noi îl denumim în presa noastră curentul *kautskist* din socialismul mondial, în faptul

că „*essi non acceptano le logiche e naturali conseguenze cui sono giunti Liebknecht e compagni*“**.

Așa scrie „Avanti!“.

Noi salutăm din toată inima aceste declarații din „Avanti!“ . Sîntem convinși că „Vorwärts“, organul central al social-democrațiilor germani și principalul organ al curentului *kautskist*, greșește atunci cînd, referindu-se la aceste cuvinte din „Avanti!“ , scrie în numărul din 7 octombrie 1916 :

„dass der «Avanti!» über die Parteiverhältnisse und Parteivorgänge in Deutschland *nicht ganz zutreffend informiert ist*“***.

Sîntem convinși că „Avanti!“ dispune de informații „ganz zutreffend“**** și că nu întîmplător consideră el

* — „Proletariatul german va triumfa, fără îndoială, în cele din urmă asupra lui Legien, Ebert și David, care au încercat să compromită lupta lui de clasă prin lamentabile tranzacții cu Bethmann-Hollweg și cu alți partizani ai războiului. Sîntem ferm convinși de asta“.

Și noi nutrim aceeași convingere.

„Totuși — continuă „Avanti!“ — conferința socialistilor germani nu ne oferă o certitudine în ceea ce privește comportarea ulterioară a acelei părți a opoziției al cărei principal exponent este Haase“.

„Grupul «Die Internationale» cu Liebknecht, Mehring, Clara Zetkin, Rosa Luxemburg și cu toți ceilalți «sabotatori și trădători de patrie» rămîne neclintit la postul său“.

„...*Mai puțin consecvent pare Haase*“. — *Nota trad.*

** — „ei nu acceptă concluziile logice și firești la care au ajuns Liebknecht și tovarășii“. — *Nota trad.*

*** — „că «Avanti!» nu dispune de informații întru totul exacte cu privire la viața și la situația din partidul socialist din Germania“. — *Nota trad.*

**** — „întru totul exacte“. — *Nota trad.*

că cel ce are dreptate este grupul lui Liebknecht și nu grupul lui Haase. De aceea sperăm că, susținând principiile și tactica lui Liebknecht, Partidul socialist italian poate ocupa un loc de seamă în socialismul internațional.

Partidul nostru își desfășoară activitatea în condiții incomparabil mai grele decât cel italian. Întreaga noastră presă este sugrumată. Dar și din emigrație noi reușim să sprijinim lupta tovarășilor noștri din Rusia. Că această luptă împotriva războiului dusă de partidul nostru în Rusia a fost cu adevărat o luptă a *muncitorilor* înaintați și a *maselor* muncitorești o dovedesc două fapte: primul, deputații muncitori ai partidului nostru, aleși de muncitori în guberniile cele mai industriale din Rusia, Petrovski, Șagov, Badaev, Samoïlov și Muranov, au fost deportați de guvernul țarist în Siberia pentru propagandă revoluționară împotriva războiului⁶⁵. Al doilea, mult timp după deportarea acestora, muncitorii înaintați din Petersburg, care fac parte din partidul nostru, au refuzat categoric să intre în comitetele pentru industria de război.

În ianuarie 1917 se întrunește conferința Entente-Sozialisten⁶⁶. Noi am mai încercat o dată să participăm la o conferință similară la Londra, dar reprezentantului nostru i s-a luat cuvântul de îndată ce a îndrăznit să spună adevărul cu privire la trădarea săvârșită de socialiștii europeni⁶⁷. De aceea, considerînd că la asemenea conferințe nu au ce căuta decât domniile Bissolati, Plehanov, Sembat și tutti quanti*, nu intenționăm să participăm la această conferință. Noi propunem să adresăm o scrisoare muncitorilor europeni, în care să-i demascăm pe social-șoviniștii care înșală poporul.

Salut încă o dată congresul Partidului socialist italian și urez succes lucrărilor lui.

*Scris în prima jumătate
a lunii octombrie 1916*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII*

Se tipărește după manuscris

* — cei de-o teapă cu ei. — *Nota trad.*

LOZINCA „DEZARMĂRII“

Într-o serie de țări, în special în țări mici neangrenate în actualul război, cum sînt Suedia, Norvegia, Olanda, Elveția, se fac auzite glasuri care cer înlocuirea vechiului punct din programul-minimum al social-democrației: „miliție“ sau „înarmarea poporului“ printr-unul nou: „dezarmare“. În nr. 3 al publicației „Jugend-Internationale“, organul de presă al organizației internaționale a tinerețului a apărut un editorial în favoarea dezarmării. În „tezele“ cu privire la problema războiului, elaborate de R. Grimm pentru congresul Partidului social-democrat din Elveția, găsim o concesie făcută ideii „dezarmării“. În revista elvețiană „Neues Leben“ din 1915, Roland-Holst se pronunță aparent pentru „împăcarea“ ambelor revendicări, dar în realitate pentru o concesie identică. În nr. 2 al publicației „Vorbote“, organul stîngii internaționale, a apărut un articol al marxistului olandez Wijnkoop, care pledează în favoarea vechii revendicări a înarmării poporului. Cei de stînga din Scandinavia, după cum se poate vedea din articolele publicate mai jos, acceptă „dezarmarea“, admițînd uneori că ea conține elemente de pacifism⁶⁸.

Să analizăm poziția apărătorilor dezarmării.

I

Unul dintre principalele postulate în favoarea dezarmării este următorul raționament, nu întotdeauna exprimat în mod direct: noi sîntem împotriva războiului, în general

Россійская Соціаль-Демократическая Рабочая Партія
Пролетарін всѣхъ странъ, соединяйтесь!

СБОРНИКЪ СОЦІАЛЬ- ДЕМОКРАТА

Центральнаго Органа Россійской
Соціаль-Демократической
Рабочей Партіи

Декабрь 1916

№ 2

Цѣна 1 франкъ

Изданіе Центральнаго Комитета Р. С.-Д. Р. П.

împotriva oricărui război, iar revendicarea dezarmării constituie expresia cea mai clară, mai categorică și mai lipsită de echivoc a acestui punct de vedere al nostru.

Cît de greșit este acest raționament am arătat în articolul cu privire la broșura lui Junius, la care și trimitem pe cititor *. Socialiștii care vor să rămînă socialiști nu se pot pronunța împotriva oricărui război. Nu trebuie să ne lăsăm orbiți de actualul război imperialist. Tipice pentru epoca imperialistă sînt tocmai astfel de războaie între „marile“ puteri, ceea ce nu înseamnă că sînt imposibile războaiele și răscoalele democratice, de pildă ale națiunilor asupra împotriva celor care le asupra, pentru eliberarea de sub asupra. Războaiele civile ale proletariatului împotriva burgheziei pentru socialism sînt inevitabile. Sînt posibile războaie ale socialismului învingător într-o țară împotriva altor țări burgheze sau reacționare.

Dezarmarea este un ideal al socialismului. În societatea socialistă nu vor fi războaie, prin urmare se va înfăptui dezarmarea. Cine așteaptă însă înfăptuirea socialismului fără revoluție socială și dictatura proletariatului, acela nu este socialist. Dictatura este o putere de stat care se bazează direct pe *violență*. În secolul al XX-lea, și în general în epoca civilizației, violența nu înseamnă pumn sau măciucă, ci *armată*. A include în program „dezarmarea“ înseamnă a declara în genere că noi sîntem împotriva folosirii armelor. Această teză este tot atît de străină marxismului ca și afirmația că noi sîntem împotriva violenței !

Notăm că discuția desfășurată pe plan internațional asupra problemei dezarmării s-a dus mai ales, dacă nu exclusiv, în limba germană. Or, în germană există pentru dezarmare două cuvinte, deosebirea dintre ele fiind greu de redat în rusește. Unul este „Abrüstung“, pe care Kautsky și kautskiștii, de pildă, îl utilizează dîndu-i sensul de reducere a armamentelor. Al doilea este „Entwaffnung“, pe care îl utilizează cu precădere cei de stînga, în sensul de desființare a militarismului, a oricărui sistem militarist (războinic). În acest articol vom vorbi

* Vezi volumul de față, p. 1—16. — *Nota red.*

despre cea de-a doua revendicare, revendicare curentă la unii social-democrați revoluționari.

Predica kautskistă a „dezarmării“, adresată tocmai actualelor guverne ale marilor puteri imperialiste, nu este altceva decît oportunismul cel mai vulgar, un pacifism burghez, care — în ciuda „dezideratelor pioase“ ale mieroșilor kautskiști — are în fapt menirea să abată pe muncitori de la lupta revoluționară. Căci printr-o asemenea predică muncitorilor li se sugerează ideea că actualele guverne burgheze ale puterilor imperialiste nu sînt legate prin mii de fire de capitalul financiar și prin zeci sau sute de tratate secrete corespunzătoare (tratate tîlhărești care pregătesc războiul imperialist) între ele.

II

Clasa asuprită care nu tinde să învețe să mînuiască armele, să aibă arme nu merită să fie tratată decît ca o clasă de robi. Numai devenind niște pacifiști burghezi sau niște oportuniști am putea uita că trăim într-o societate împărțită în clase, că nu există și nu are cum să existe altă ieșire din această societate în afară de lupta de clasă și zdrobirea puterii clasei dominante.

În orice societate împărțită în clase — indiferent dacă ea se întemeiază pe sclavie, pe iobăgie sau, ca în prezent, pe munca salariată —, clasa asupritoare este înarmată. Nu numai armata regulată, dar și miliția din zilele noastre înseamnă, pînă și într-o republică burgheză din cele mai democratice cum e Elveția, înarmarea burgheziei împotriva proletariatului. Este un adevăr atît de elementar, încît nu mai e cazul să insistăm asupra lui. E suficient să amintim că în toate țările capitaliste, fără excepție, armata (inclusiv miliția republicană-democratică) este folosită împotriva greviștilor. Înarmarea burgheziei împotriva proletariatului este unul din faptele cele mai evidente, mai importante și mai esențiale în societatea capitalistă contemporană.

În fața unui asemenea fapt, a cere social-democraților revoluționari să formuleze „revendicarea“ „dezarmării“ echivalează cu renunțarea totală la punctul de vedere al

luptei de clasă, cu renunțarea totală la revoluție ! Lozinca noastră trebuie să fie : înarmarea proletariatului pentru a învinge, a expropria și a dezarma burghezia. Este singura tactică posibilă a clasei revoluționare, tactică ce decurge din întreaga *dezvoltare obiectivă* a militarismului capitalist și este dictată de ea. Numai *după* ce va fi dezarmat burghezia va putea proletariatul, fără a renunța la misiunea sa istorică mondială, să dea absolut toate armele la fier vechi, și fără îndoială că o va face, dar numai atunci și în nici un caz mai devreme.

Dacă actualul război provoacă socialiștilor creștini reacționari și mic-burghezilor plîngăreți *numai* oroare și spaimă, numai dezgust față de mînuirea armelor, de sînge, de moarte etc., trebuie să spunem că societatea capitalistă a fost și este *un șir nesfîșit de orori*. Iar dacă actualul război, cel mai reacționar din cîte au fost pe pămînt, pregătește astăzi acestei societăți *un oribil sfîrșit*, nu avem nici un motiv să ne lăsăm pradă desperării. Or, într-o vreme în care forțele burgheziei înseși pregătesc în văzul tuturor singurul război legitim și revoluționar, și anume războiul civil împotriva burgheziei imperialiste, „revendicarea“ dezarmării — mai exact visul dezarmării — nu este, prin semnificația ei obiectivă, decît un acces de desperare.

Celor care vor susține că dezvoltăm o teorie ruptă de viață le vom aminti două fapte de importanță istorică mondială : rolul trusturilor și al muncii femeilor în fabrici, pe de o parte, Comuna din 1871 și insurecția din decembrie 1905 din Rusia, pe de altă parte.

Burghezia este interesată să dezvolte trusturile, să mîne femeile și copiii în fabrici, unde să-i supună la chinuri, să-i pervertească, să-i condamne la cea mai neagră mizerie. Noi nu „revendicăm“ o asemenea dezvoltare, nu o „susținem“, ci luptăm împotriva ei. Dar *cum* luptăm ? Știm că trusturile și munca femeilor în fabrici sînt un fenomen progresist. Noi nu vrem să ne întoarcem în trecut la meșteșuguri, la capitalismul premonopolist, la munca casnică a femeilor. Înainte prin trusturi etc. și mai departe, depășindu-le, spre socialism !

Acest raționament, care are în vedere *mersul obiectiv* al dezvoltării, este valabil, cu modificările corespunzătoare, și pentru actuala militarizare a poporului. Astăzi burghezia imperialistă militarizează nu numai întregul popor, dar și tineretul. Mîine ea va trece, probabil, la militarizarea femeilor. În acest caz trebuie să spunem: cu atît mai bine! Vom înainta mai repede! Cu cît se va face mai repede, cu atît mai apropiată va fi insurecția armată împotriva capitalismului. Cum se poate ca militarizarea tineretului etc. să intimideze pe social-democrați atunci cînd ei au exemplul de neuitat al Comunei? Asta nu este o „teorie ruptă de viață“, un vis, ci este un fapt. Și ar fi, într-adevăr, foarte regretabil dacă, în ciuda tuturor faptelor de ordin economic și politic, social-democrații ar începe să aibă îndoieli că epoca imperialistă și războaiele imperialiste trebuie să ducă la o inevitabilă repetare a acestor fapte.

Un observator burghez al Comunei scria în mai 1871 într-un ziar englez: „Dacă națiunea franceză ar fi alcătuită numai din femei, oribilă națiune ar fi!“ Femeile și copiii de la 13 ani în sus au luptat în timpul Comunei umăr la umăr cu bărbații. Așa va fi și în viitoarele bătălii pentru răsturnarea burgheziei. Femeile proletare nu vor sta să privească cum burghezia bine înarmată împușcă pe muncitorii slab înarmați sau chiar neînarmați. Ca și în 1871, ele vor lua arma în mîină și, din națiunile astăzi terorizate — mai exact, din mișcarea muncitorească de astăzi dezorganizată mai mult de oportuniști decît de guverne —, va lua naștere mai devreme sau mai tîrziu, dar în mod absolut cert, o alianță internațională a „oribililor națiuni“ ale proletariatului revoluționar.

Militarizarea se extinde acum asupra întregii vieți sociale. Imperialismul este o luptă înverșunată a marilor puteri pentru împărțirea și reîmpărțirea lumii, și de aceea el trebuie să ducă inevitabil la o militarizare și mai accentuată în toate țările, inclusiv în țările neutre, cît și în țările mici. Cum vor reacționa în acest caz femeile proletare? Se vor mulțumi numai să blesteme orice război și tot ce e militar, se vor mulțumi numai să ceară dezarmarea? Femeile făcînd parte din clasa asuprită, clasă cu

adevărat revoluționară, nu se vor împăca niciodată să joace un asemenea rol rușinos. Ele vor spune fiilor lor:

„În curînd ai să te faci mare și ai să capeți o armă. Ia-o și învață cum se cuvine meșteșugul armelor. Proletarii trebuie să-l cunoască nu ca să tragă în frații tăi, muncitorii din alte țări, așa cum se întîmplă în actualul război și cum te sfătuiesc să faci trădătorii socialismului, ci ca să lupte împotriva burgheziei din propria lor țară, ca să pună capăt exploatării, mizeriei și războaielor, nu prin deziderate pioase, ci înfrîngînd burghezia și dezarmînd-o“.

Dacă se renunță la o asemenea propagandă, și anume la o asemenea propagandă în legătură cu actualul război, să nu se mai spună de loc vorbe mari ca social-democrație revoluționară internațională, revoluție socialistă, război războiului.

III

Adeptii dezarmării se pronunță împotriva punctului programatic „înarmarea poporului“, invocînd, printre altele, motivul că este o revendicare de pe urma căreia s-ar ajunge mai ușor la concesiile față de oportunism. Am analizat mai sus lucrul cel mai important: raportul dintre dezarmare și lupta de clasă, pe de o parte, și dintre dezarmare și revoluția socială, pe de altă parte. Să analizăm acum raportul care poate exista între revendicarea dezarmării și oportunism. Una dintre cauzele cele mai de seamă care fac inacceptabilă această revendicare rezidă în faptul că ea și iluziile pe care le generează slăbesc în mod inevitabil și fac inefficientă lupta noastră împotriva oportunismului.

Or, această luptă este, fără îndoială, principala problemă la ordinea de zi a Internaționalei. Lupta împotriva imperialismului, dacă nu se leagă strîns de lupta împotriva oportunismului, este o vorbă goală sau o înșelăciune. Una dintre principalele deficiențe ale conferințelor de la Zimmerwald și Kiental, una dintre cauzele fundamentale ale unui eventual fiasco (insucces, crah) al acestor germeni ai Internaționalei a III-a este aceea că problema luptei

împotriva oportunistului, departe de a fi fost soluționată în sensul necesității unei rupturi cu oportuniștii, nici măcar n-a fost pusă deschis. Pentru moment, oportunistul a învins în mișcarea muncitorească europeană. În toate țările mari s-au definit două variante principale ale oportunistului: în primul rînd, social-imperialismul fățiș, cinic și de aceea mai puțin periculos, al domnilor Plehanov, Scheidemann, Legien, Albert Thomas și Sembat, Vanderfelde, Hyndman, Henderson și al altora de teapa lor. În al doilea rînd, oportunistul camuflat, kautskist: Kautsky-Haase și „Grupul social-democrat al muncii” în Germania; Longuet, Pressemanne, Mayeras și alții în Franța; Ramsay MacDonald și alți lideri ai „Partidului laburist independent” în Anglia; Martov, Ciheidze și alții în Rusia; Treves și alți așa-ziși reformiști de stînga în Italia.

Oportunistul fățiș se pronunță fără ocol împotriva revoluției și împotriva mișcărilor și exploziilor revoluționare care au început să aibă loc; el a încheiat o alianță directă cu guvernele, alianță care îmbracă diverse forme, începînd cu intrarea în guvern și terminînd cu participarea la comitetele pentru industria de război. Oportuniștii camuflați, kautskiștii, sînt cu mult mai periculoși pentru mișcarea muncitorească, deoarece, folosind vorbe frumoase „marxiste” și lozinci pacifiste, ei ascund faptul că apără alianța cu oportuniștii fățiși. Lupta împotriva acestor două forme ale oportunistului dominant trebuie dusă pe toate tărîmurile politicii proletare: parlamentarism, syndicate, greve, armată etc.

În ce constă, totuși principala trăsătură care caracterizează *ambele* forme ale oportunistului dominant?

Ea constă în trecerea sub tăcere, disimularea sau tratarea numai în limitele permise de ordonanțele poliției a problemei concrete *a legăturii dintre actualul război și revoluție, precum și a celorlalte probleme concrete ale revoluției*. Și asta în pofida faptului că încă înainte de război s-a arătat de nenumărate ori, atît neoficial, cît și oficial, în Manifestul de la Basel, legătura dintre *acest* război, care devenise iminent, și revoluția proletară.

Principala deficiență a revendicării dezarmării este tocmai că ea eludează toate problemele concrete ale revoluției. Sau, poate, adepții dezarmării se pronunță pentru o formă cu totul nouă de revoluție neînarmată ?

IV

Mai departe. Noi nu sîntem nicidecum împotriva luptei pentru reforme. Nu vrem să ignorăm trista posibilitate ca omenirea să mai treacă, în cel mai rău caz, printr-un al doilea război imperialist dacă, cu toate exploziile frecvente ale nemulțumirii maselor, cu toate frământările din mase și cu toate eforturile depuse de noi, revoluția nu va izbucni în condițiile create de actualul război. Sîntem pentru un program de reforme, care trebuie să fie îndreptat și el împotriva oportuniștilor. Oportuniștii n-ar face decît să se bucure dacă am lăsa exclusiv pe seama lor lupta pentru reforme, iar noi am fugi de trista realitate, căutîndu-ne refugiu în himera „dezarmării“. „Dezarmarea“ înseamnă fugă de realitatea dezgustătoare și nicidecum luptă împotriva ei.

În trecut fie zis : o lacună serioasă care se observă la cei de stînga atunci cînd pun, de pildă, problema apărării patriei este răspunsul insuficient de concret pe care-l dau. E mult mai just din punct de vedere teoretic și infinit mai important din punct de vedere practic să declari că în actualul război imperialist apărarea patriei este o înșelătorie burgheză-reacționară decît să vii cu o teză „generală“ împotriva „oricărei“ apărări a patriei. Asta nu este nici just și nici nu „lovește“ în dușmanul direct al muncitorilor din cadrul partidelor muncitorești : oportunismul.

Elaborînd un răspuns concret și necesar din punct de vedere practic, în problema miliției trebuie să declarăm : sîntem împotriva miliției burgheze și pentru o miliție proletară. De aceea „nici un ban și nici un om“ pentru armata regulată, ca și pentru miliția burgheză, chiar și în țări ca Statele Unite sau Elveția, Norvegia etc. Asta cu atît mai mult, cu cît chiar și în cele mai libere țări republicane (de pildă Elveția) constatăm o prusacizare din ce în ce mai accentuată a miliției și prostituarea ei în

vederea mobilizării trupelor împotriva greviștilor. Noi putem revendica: alegerea ofițerilor de către popor, desființarea oricărei justiții militare, egalitatea în drepturi a muncitorilor străini cu cei bășinași (punct deosebit de important pentru state imperialiste care, asemenea Elveției, exploatează cu tot mai multă nerușinare un număr din ce în ce mai mare de muncitori străini, privându-i de drepturi); mai departe: fiecare o sută de locuitori, să zicem, dintr-o țară să aibă dreptul de a forma o uniune liberă, în cadrul căreia să-și facă o temeinică instrucție militară, uniunea putând să-și aleagă în mod liber instructorii, care să fie remunerați pentru munca lor de către stat etc. Numai în asemenea condiții va putea proletariatul să învețe meșteșugul armelor într-adevăr pentru *sine* și nu pentru stăpînii de sclavi din țara sa; interesele proletariatului impun cu necesitate instrucția militară. Revoluția rusă a demonstrat că orice succes, fie și parțial, al mișcării revoluționare — de pildă cucerirea unui oraș, a unei așezări industriale, a unei părți a armatei — *va sili* inevitabil proletariatul învingător să înfăptuiască un asemenea program.

În sfârșit, e de la sine înțeles că împotriva oportunismului nu se poate lupta numai cu ajutorul programelor; va trebui să veghem neîncetat ca ele să fie puse cu adevărat în practică. Eroarea fundamentală și fatală comisă de falita Internațională a II-a a fost aceea că vorbele ei nu se potriveau cu faptele, că a cultivat o frazeologie revoluționară deșănțată (vezi atitudinea pe care au adoptat-o astăzi Kautsky & Co. față de manifestul de la Basel). Privind sub acest aspect revendicarea dezarmării, trebuie să ne gândim în primul rînd la semnificația ei *obiectivă*. Ca idee socială, cu alte cuvinte ca idee generată de anumite condiții sociale și capabilă să acționeze asupra unui anumit mediu social, deci care nu rămîne o bizarerie a unei persoane sau a unui cerc, dezarmarea este generată, pe cît se pare, de condițiile de trai specifice, prin excepție „liniștite“, ale unor state mici care au stat o vreme destul de îndelungată deoparte de calea sîngeroasă a războaielor mondiale și speră să rămîină în continuare deoparte. Spre a ne convinge de acest lucru, e suficient

să reflectăm, de pildă, la argumentele adepților dezarmării din Norvegia: „Noi sîntem o țară mică, avem o armată mică și nu putem face nimic împotriva marilor puteri“ (și de aceea sînt neputincioși și atunci cînd sînt atrași cu forța într-o *alianță* imperialistă cu un grup sau altul de mari puteri!), „vrem să stăm tihniți deoparte în colțișorul nostru și să ne continuăm politica de închistare provincială, să cerem dezarmare, tribunale de arbitraj obligatorii, neutralitate permanentă etc.“ („permanentă“, probabil, ca aceea a Belgiei?).

Tendința meschină a unor state mici de a sta deoparte, dorința mic-burgheză de a se afla cît mai departe de marile conflagrații ale istoriei universale, de a folosi situația relativă monopolistă pentru a rămîne într-o stare de pasivitate și de nepăsare — iată condițiile sociale *obiective* menite să asigure ideii de dezarmare un anumit succes și o anumită răspîndire în unele state mici. Este, firește, o tendință reacționară, care se bazează numai și numai pe iluzii, deoarece imperialismul atrage oricum statele mici în vîltoarea economiei mondiale și a politicii mondiale.

Să explicăm acest lucru prin exemplul Elveției. Situația ei imperialistă îi dictează în mod obiectiv *două* linii în mișcarea muncitorească. Oportuniștii tind ca, în alianță cu burghezia, să facă din Elveția o uniune monopolistă republicană-democratică pentru a obține profituri de pe urma turiștilor burgheziei imperialiste și pentru a specula în tihnă și cît mai avantajos această „liniștită“ situație de monopol. În realitate, asta este o politică de alianță a unei mici pături privilegiate de muncitori dintr-o țară mică, aflată într-o situație privilegiată, cu burghezia propriei țări *împotriva* masei proletariului. Adevărații social-democrați din Elveția tind să folosească libertatea relativă de aici, situația „internațională“ a țării (vecinătatea unor țări cu un înalt grad de cultură, apoi faptul că în Elveția nu se vorbește o limbă „proprie“, ci, slavă domnului, trei limbi de circulație universală) pentru lărgirea, consolidarea, întărirea alianței *revoluționare* a elementelor revoluționare ale proletariului din întreaga Europă. Să ajutăm burghezia noastră să-și mențină cît va

putea mai mult situația de monopol în comerțul arhi-liniștit cu frumusețile Alpilor, căci de aici ne mai pică și nouă câte ceva — iată conținutul *obiectiv* al politicii oportuniștilor elvețieni. Să ajutăm la realizarea unei alianțe a proletariatului revoluționar în rîndurile francezilor, germanilor, italienilor pentru doborîrea burgheziei — iată conținutul obiectiv al politicii social-democraților revoluționari elvețieni. Din păcate, „stînga“ din Elveția duce încă într-o măsură cu totul insuficientă această politică, iar admirabila hotărîre a congresului partidului lor, care a avut loc în 1915 la Aarau (recunoașterea luptei revoluționare de masă), rămîne deocamdată mai mult pe hîrtie. Dar să lăsăm asta acum.

Ceea ce ne interesează acum este următoarea întrebare : corespunde revendicarea dezarmării curentului revoluționar care se manifestă printre social-democrații elvețieni ? Evident că nu. Obiectiv, „revendicarea“ dezarmării corespunde unei linii oportuniste în mișcarea muncitorească, linie îngust-națională, limitată la orizontul unui stat mic. Obiectiv, „dezarmarea“ este programul cel mai național, specific național al unor state mici, și nicidecum un program internațional al social-democrației revoluționare internaționale.

P.S. În ultimul număr al publicației engleze „The Socialist Review“⁶⁹ (septembrie 1916), organul „Partidului laburist independent“ oportunist, găsim, la p. 287, rezoluția conferinței de la Newcastle a acestui partid : refuzul de a sprijini *orice* război, *indiferent de natura lui*, dus de *orice* guvern, *indiferent care ar fi el*, chiar dacă „poartă numele“ de război „de apărare“. Iar la p. 205 găsim următoarea declarație făcută într-un articol redacțional : „Noi nu aprobăm răscoala sinn-fenienilor“ (răscoala din 1916 din Irlanda). „Nu aprobăm nici un fel de insurecție armată, după cum nu aprobăm nici o altă formă de militarism și război“.

Mai e necesar să dovedim că *asemenea* „antimilitariști“, *asemenea* adepți ai dezarmării nu într-un stat mic, ci într-un stat mare, sînt oportuniștii cei mai înrăiți? Deși din punct de vedere teoretic au toată dreptatea să privească insurecția armată ca fiind „una dintre formele“ militarismului și războiului.

Scris în octombrie 1916

*Publicat în decembrie 1916,
în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2
Semnat : N. L e n i n*

*Se tipărește după textul
apărut în „Sbornik“*

IMPERIALISMUL ȘI SCINDAREA SOCIALISMULUI

Există vreo legătură între imperialism și victoria monstruoasă, detestabilă, repurtată de oportunism (care a îmbrăcat forma social-șovinismului) asupra mișcării muncitorești din Europa ?

Iată problema fundamentală a socialismului contemporan. După ce am stabilit cu precizie în literatura noastră de partid, în primul rînd, caracterul imperialist al epocii noastre și al războiului actual și, în al doilea rînd, legătura istorică indisolubilă dintre social-șovinism și oportunism, precum și conținutul lor ideologic-politic identic, putem și trebuie să trecem la analiza acestei probleme fundamentale.

Trebuie să începem prin a defini pe cît mai exact și mai complet cu putință imperialismul. Imperialismul este un stadiu istoric deosebit al capitalismului. Acest caracter deosebit este triplu : imperialismul este (1) capitalism monopolist ; (2) capitalism parazitar sau în descompunere ; (3) capitalism muribund. Înlocuirea liberei concurențe prin monopol este trăsătura economică fundamentală, *esența* imperialismului. Monopolismul se manifestă prin următoarele 5 aspecte principale : 1) carteluri, syndicate și trusturi ; concentrarea producției a atins un asemenea grad, încît a generat aceste uniuni monopoliste ale capitaliștilor ; 2) situația de monopol a marilor bănci : 3—5 bănci gigantice dirijează întreaga viață economică a Americii, Franței, Germaniei ; 3) acapararea izvoarelor de *materii prime* de către trusturi și de oligarhia financiară (capitalul financiar

este capitalul monopolist industrial contopit cu capitalul bancar); 4) împărțirea lumii (din punct de vedere economic) de către cartelurile internaționale *a început*. Astfel de carteluri internaționale, care stăpînesc *întreaga* piață mondială și care o împart „în mod amiabil” — pînă n-o reîmparte războiul —, au depășit cifra de *o sută!* Exportul de capital, ca fenomen deosebit de caracteristic spre deosebire de exportul de mărfuri propriu capitalismului premonopolist, este strîns legat de împărțirea economică și politică-teritorială a lumii. 5) Împărțirea teritorială a lumii (coloniile) *s-a terminat*.

Imperialismul, ca stadiul cel mai înalt al capitalismului din America și Europa, iar apoi și din Asia, s-a cristalizat pe deplin între 1898 și 1914. Războaiele hispano-american (1898), anglo-bur (1899—1902), ruso-japonez (1904—1905) și criza economică din Europa din 1900 — iată principalele jaloane istorice ale noii epoci a istoriei universale.

Faptul că imperialismul este capitalism parazitărilor sau în descompunere se manifestă în primul rînd în tendința de descompunere, caracteristică *oricărui* monopol în condițiile proprietății private asupra mijloacelor de producție. Deosebirea dintre burghezia imperialistă republicană-democrată și monarhistă-reacționară dispăre tocmai pentru că și una și alta putrezește de vie (ceea ce nu exclude nicidecum dezvoltarea uimitor de rapidă a capitalismului în anumite ramuri ale industriei, în anumite țări, în anumite perioade). În al doilea rînd, descompunerea capitalismului se manifestă în crearea unei imense păături de *rentieri*, de capitaliști care trăiesc din „tăierea cupoanelor”. În patru țări imperialiste înaintate, Anglia, America de Nord, Franța și Germania, capitalul în titluri de valoare este de cîte 100—150 de *miliarde* de franci, ceea ce înseamnă un venit anual de cel puțin 5—8 miliarde de fiecare țară. În al treilea rînd, exportul de capital este parazitism la pătrat. În al patrulea rînd, „capitalul financiar tinde spre dominație și nu spre libertate”. Reacțiunea politică pe *toată* linia este o trăsătură caracteristică a imperialismului. Venalitate, corupție în proporții gigantice, panamale de toate genurile. În al cincilea rînd, exploatarea națiunilor

asuprite, fapt indisolubil legat de anexiuni, și îndeosebi exploatarea coloniilor de către o mână de „mari“ puteri transformă din ce în ce mai mult lumea „civilizată“ într-un parazit care trăiește pe corpul popoarelor necivilizate de sute de milioane de oameni. Proletarul roman trăia pe seama societății. Societatea actuală trăiește pe seama proletariatului contemporan. Această profundă observație a lui Sismondi a fost subliniată în mod deosebit de Marx ⁷⁰. Imperialismul schimbă întrucîtva lucrurile. Pătura privilegiată a proletariatului puterilor imperialiste trăiește, în parte, pe seama sutelor de milioane de oameni ale popoarelor necivilizate.

E lesne de înțeles de ce imperialismul este capitalism *muribund*, capitalism *de trecere* la socialism: monopolul, care se dezvoltă *din* capitalism, înseamnă *deja* moartea treptată a capitalismului, începutul trecerii lui la socialism. Gigantica *socializare* a muncii de către imperialism (ceea ce apologeții — economiștii burghezi — numesc „împletire“) înseamnă același lucru.

Formulînd această definiție a imperialismului, ajungem într-o totală contradicție cu K. Kautsky, care refuză să vadă în imperialism „o fază a capitalismului“ și definește imperialismul ca o *politică* „preferată“ a capitalului financiar, ca o tendință a țărilor „industriale“ de a anexa țări „agrare“ *. Această definiție a lui Kautsky este, din punct de vedere teoretic, complet falsă. Trăsătura caracteristică a imperialismului este dominația capitalului financiar și *nu* a celui industrial, este tendința de a anexa *nu* numai țări agrare, ci *orice* țări. Kautsky *rupe* politica imperialismului de economia lui, rupe monopolismul în politică de monopolismul în economie pentru a curăța drumul reformismului său burghez vulgar de felul „dezarmării“, „ultraimperialismului“ și al altor ineptii asemănătoare. Semnificația și scopul acestui fals teoretic se reduce în întregime la estomparea *celor mai adînci* contradicții ale imperialismului și la justificarea, în felul acesta, a teoriei

* „Imperialismul este un produs al capitalismului industrial ajuns la un înalt grad de dezvoltare. El constă în tendința oricărei națiuni capitaliste industriale de a subordona și de a anexa din ce în ce mai multe teritorii *agrare*, indiferent de națiunea care populează aceste teritorii“ (Kautsky, în „Neue Zeit“ din 11 septembrie 1914).

„unității“ cu apologetii imperialismului, cu social-șoviniștii și cu oportuniștii declarați.

Despre această ruptură a lui Kautsky cu marxismul am scris suficient atât în „Soțial-Demokrat“, cât și în „Kommunist“⁷¹. Kautskiștii noștri ruși, „okiștii“, cu Akselrod și Spectator în frunte, inclusiv Martov și într-o mare măsură Troțki, au preferat să treacă sub tăcere problema kautskismului ca curent. Ei s-au temut să apere ceea ce a scris Kautsky în timpul războiului, eschivându-se fie printr-o simplă elogiere a lui Kautsky (Akselrod în broșura sa scrisă în limba germană, pe care C.O. a promis-o publice în limba rusă), fie prin referiri la scrisorile particulare ale lui Kautsky (Spectator), în care el asigură că face parte din opoziție și încearcă în mod iezeit să reducă la zero declarațiile sale șovine.

Vom nota că „concepția“ lui Kautsky asupra imperialismului, concepție care echivalează cu prezentarea acestuia din urmă în culori trandafirii, reprezintă un pas înapoi nu numai față de „Capitalul financiar“ al lui Hilferding (oricât de zelos ar apăra astăzi Hilferding pe Kautsky și „unitatea“ cu social-șoviniștii!), dar și față de *social-liberalul* J. A. Hobson. În lucrarea pe care a publicat-o în 1902*, acest economist englez care nu formulează nicidecum pretenții la titlul de marxist, definește imperialismul și dezvăluie contradicțiile lui într-un mod mult mai profund. Iată ce a scris J. A. Hobson (la care poți găsi aproape toate vulgaritățile pacifiste și „împăciunitoriste“ ale lui Kautsky) în legătură cu problema deosebit de importantă a caracterului parazitărilor al imperialismului.

După părerea lui Hobson, două categorii de împrejurări au slăbit puterea vechilor imperii: 1) „parazitismul economic“ și 2) alcătuirea armatelor din popoare dependente. „Prima împrejurare este obiceiul parazitismului economic, în virtutea căruia statul dominant folosește provinciile și coloniile sale, precum și țările dependente, în scopul îmbogățirii clasei sale conducătoare și al coruperii claselor sale de jos pentru ca acestea să rămână liniștite“. În ce privește a doua împrejurare, Hobson scrie:

* J. A. Hobson. „Imperialism“, London, 1902.

„Unul din simptomele cele mai straniu ale orbirii imperialismului“ (în gura social-liberalului Hobson aceste basme despre „orbirea“ imperialismiştilor sînt mai nimerite decît în gura „marxistului“ Kautsky) „este modul uşuratic cu care Marea Britanie, Franţa şi celelalte naţiuni imperialiste pornesc pe această cale. Marea Britanie a mers mult mai departe decît toţi ceilalţi. Majoritatea bătăliilor prin care am cucerit imperiul nostru indian au fost purtate de armatele noastre alcătuite din indigeni; în India, ca şi, în ultimul timp, în Egipt, marile armate permanente sînt comandate de britanici; aproape toate războaiele pentru cucerirea Africii, cu excepţia cuceririi părţii ei de sud, au fost purtate pentru noi de către indigeni“.

În legătură cu perspectiva împărţirii Chinei, Hobson face următoarea apreciere cu caracter economic: „O bună parte din Europa apuseană ar putea lua atunci înfăţişarea şi caracterul pe care îl au astăzi anumite regiuni ale ţărilor vest-europene, ca sudul Angliei, Riviera, localităţile din Italia şi Elveţia cele mai vizitate de turişti şi populate de bogătaşi, anume: grupuri mici de aristocraţi bogaţi, care primesc dividende şi pensii din Extremul Orient cu un grup ceva mai mare de funcţionari de profesie şi de negustori şi cu un număr mai mare de servitori şi de muncitori ocupaţi în transporturi şi în industriile de finisare a produselor. Principalele ramuri ale industriei ar dispărea, iar produsele alimentare şi semifabricatele de larg consum ar curge într-un şuvoi continuu ca tribut din Asia şi din Africa“. „Iată ce perspective ne deschide o uniune mai largă a statelor occidentale, o federaţie europeană a marilor puteri: ea nu numai că nu ar face să promoveze cauza civilizaţiei mondiale, ci ar putea însemna pericolul imens al unui parazitism occidental, adică desprinderea unui grup de naţiuni industriale înaintate, ale căror clase dominante ar primi un tribut uriaş din Asia şi din Africa, iar cu ajutorul acestui tribut ar întreţine o mare masă docilă de funcţionari şi de slugi, care nu s-ar mai ocupa cu producerea de produse agricole şi industriale de larg consum, ci s-ar transforma în valeţi sau ar depune o muncă industrială de importanţă secundară sub controlul unei noi aristocraţii financiare. Cei care sînt gata să respingă această teorie“ (trebuia spus: perspectivă) „ca ceva ce nu merită nici măcar să fie supus unei analize ar trebui să examineze atent condiţiile economice şi sociale existente în districtele din sudul Angliei de astăzi, care au şi fost aduse în această situaţie, să se gîndească ce extindere colosală ar putea lua acest sistem dacă China ar fi supusă controlului economic al unor asemenea grupuri de financiarşi, de «investitori de capital» (rentieri), controlului funcţionarilor lor politici şi al celor din industrie şi comerţ, pompînd profituri din cel mai mare rezervor potenţial pe care l-a cunoscut vreodată lumea, în scopul de a consuma aceste profituri în Europa. Bineînţeles, situaţia este prea complexă, jocul forţelor mondiale este prea greu de evaluat pentru a face complet verosimilă această sau orice altă interpretare a viitorului numai într-o singură direcţie. Dar influenţele care dirijează astăzi imperialismul Europei occidentale se deplasează în această direcţie, şi, dacă nu vor întîmpina nici o

rezistență, dacă nu vor fi abătute în altă direcție, ele vor acționa tocmai în sensul unei asemenea desăvârșiri a procesului“.

Social-liberalul Hobson nu vede că această „rezistență“ poate fi opusă *numai* de proletariatul revoluționar și *numai* sub forma revoluției sociale. De aceea și este social-liberal! Dar încă în 1902 el a abordat admirabil atât problema cu privire la semnificația „Statelor Unite ale Europei“ (aviz kautskistului Troțki!), cât și tot ceea ce caută să estompeze *kautskiștii fățarnici* din diferite țări, anume: că *oportuniștii* (social-șoviniștii) acționează împreună cu burghezia imperialistă *tocmai* în direcția creării pe spinarea Asiei și Africii a unei Europe imperialiste, că *oportuniștii* reprezintă în mod obiectiv acea parte a micii burghezii și a unor pături ale clasei muncitoare, care a fost *coruptă* cu ajutorul supraprofiturilor imperialiste și transformată în *cîini de pază* ai capitalismului, în agenți *de pervertire* a mișcării muncitorești.

Noi am atras atenția de nenumărate ori nu numai în articole, dar și în rezoluțiile partidului nostru asupra acestei legături economice profunde tocmai dintre burghezia imperialistă și oportunismul care a învins astăzi (pentru multă vreme oare?) mișcarea muncitorească. De aici am conchis noi, printre altele, că ruptura cu social-șovinismul este inevitabilă. Kautskiștii noștri au preferat să ocolească problema! Martov, de pildă, a lansat încă în referatele sale un sofism care în „Izvestiia Zagranicnogo Secretariata OK“⁷² (nr. 4 din 10 aprilie 1916) este exprimat în felul următor:

— — „...Cauza social-democrației revoluționare ar ajunge într-o situație foarte precară și desperată dacă grupurile cele mai calificate de muncitori și care din punctul de vedere al dezvoltării intelectuale s-au apropiat cel mai mult de «intelectualitate» ar părăsi-o și ar trece în mod fatal de partea oportunismului...“.

Cu ajutorul stupidului cuvîntel „fatal“ și al unei oarecare „măsluiri“ a fost *ocolit faptul* că anumite pături de muncitori *au trecut* de partea oportunismului și a burgheziei imperialiste! Iar sofiștilor din C.O. tocmai asta le și trebuie: să *ocolască* acest fapt! Ei rezolvă problema prin acel „optimism oficial“ pe care îl etalează astăzi și kautskistul Hilferding și mulți alții: condițiile obiective,

spun ei, constituie cheazăşia unităţii proletariatului şi victoriei curentului revoluţionar! noi sîntem „optimişti“ în ceea ce priveşte proletariatul!

În realitate însă, ei, toţi aceşti kautskişti, Hilferding, okiştii, Martov & Co. sînt *optimişti*... în ceea ce priveşte *oportunismul*. Iată esenţa problemei!

Proletariatul este un produs al capitalismului, al capitalismului mondial, şi nu numai al celui european şi nu numai al celui imperialist. Pe scară mondială, 50 de ani mai devreme sau 50 de ani mai tîrziu — din punctul de vedere al *acestei* scări cheştiunea este de ordin particular —, „proletariatul“ „va fi“, desigur, unit şi în rîndurile lui va învinge „inevitabil“ social-democraţia revoluţionară. Nu despre asta este vorba, domnilor kautskişti, ci despre faptul că acum în ţările imperialiste din Europa *voi vă ploconiţi* în faţa oportuniştilor, care sînt *străini* proletariatului ca clasă, în faţa celor care sînt slugi, agenţi, promotori ai influenţei burgheziei, şi, dacă mişcarea muncitorească *nu se eliberează* de ei, ea va rămîne o *mişcare muncitorească burgheză*. Propovăduirea de către voi a „unităţii“ cu oportuniştii, cu alde Legien, David, Plehanov sau Cihenkeli şi Potresov etc. înseamnă în mod obiectiv *apărarea înrobirii* muncitorilor de către burghezia imperialistă prin intermediul celor mai buni agenţi ai ei în mişcarea muncitorească. Victoria social-democraţiei revoluţionare pe scară mondială este absolut inevitabilă, dar ea vine şi va veni, are loc şi va avea loc numai *împotriva* voastră, va fi o victorie *asupra* voastră.

Cele două tendinţe, putem spune chiar cele *două* partide din mişcarea muncitorească contemporană, care s-au separat atît de vădit în întreaga lume în anii 1914—1916, au fost *urmărite de Engels şi Marx în Anglia* în decursul mai multor *decenii* între 1858 şi 1892.

Nici Marx, nici Engels nu au trăit în epoca imperialistă a capitalismului mondial, care începe nu mai devreme de 1898—1900. Dar Anglia se caracteriza, încă de la mijlocul secolului al XIX-lea, prin existenţa a cel puţin *două* trăsături distincte foarte importante ale imperialismului: (1) colonii cu teritorii întinse şi (2) profituri monopoliste (ca urmare a situaţiei de monopol pe piaţa mondială).

În ambele privințe, Anglia era atunci o excepție printre țările capitaliste, iar Engels și Marx, analizând această excepție, au arătat foarte clar și precis *legătura* dintre ea și victoria (vremelnică) a oportunistului în mișcarea muncitorească engleză.

În scrisoarea adresată lui Marx la 7 octombrie 1858, Engels scria : „Proletariatul englez se îmburghezește realmente din ce în ce mai mult, așa că această națiune, cea mai burgheză dintre toate, vrea, pe cât se pare, să ducă în cele din urmă lucrurile așa de departe, încît să aibă o aristocrație burgheză și un proletariat burghez *alături* de burghezie. Firește, pentru o națiune care exploatează întreaga lume, acest lucru este într-o anumită măsură firesc”⁷³. În scrisoarea adresată lui Sorge la 21 septembrie 1872, Engels comunică că Hales a stîrnit în consiliul federal al Internaționalei un scandal enorm și a făcut să se dea un vot de blam lui Marx pentru cuvintele lui : „conducătorii muncitorilor englezi s-au vîndut”⁷⁴. Marx scrie lui Sorge la 4 august 1874 : „Cît privește muncitorii de la oraș aici (în Anglia), este cazul să regretăm că toată banda de conducători n-a intrat în parlament. Aceasta ar fi fost calea cea mai sigură pentru a scăpa de aceste canalii”⁷⁵. În scrisoarea din 11 august 1881 adresată lui Marx, Engels vorbește despre „cele mai reprobabile tradeunionuri engleze, care se lasă conduse de oameni vînduți burgheziei sau, în cel mai bun caz, plătiți de ea”⁷⁶. În scrisoarea din 12 septembrie 1882 către Kautsky, Engels scria : „Mă întrebați ce gîndesc muncitorii englezi despre politica colonială ? Ei bine, exact ce gîndesc despre politică în general. Aici nu există un partid muncitoresc, există numai radical-conservatori și radical-liberali, iar muncitorii profită liniștit, împreună cu ei, de monopolul colonial al Angliei și de monopolul ei pe piața mondială”⁷⁷.

La 7 decembrie 1889 Engels scria lui Sorge : „...Aici (în Anglia) lucrul cel mai respingător este «respectabilitatea» burgheză care le-a intrat muncitorilor în sînge... pînă și lui Tom Mann, pe care-l consider cel mai bun dintre ei, îi place să amintească de faptul că va lua dejunul la lordul mayor. Și numai comparîndu-i cu francezii

îți dai seama ce bine prinde o revoluție“⁷⁸. În scrisoarea din 19 aprilie 1890 el spune : „mișcarea (clasei muncitoare din Anglia) merge înainte *sub* suprafață, cuprinde pături tot mai largi, mai cu seamă din masa *cea mai de jos* (subliniat de Engels), pînă acum inertă, și nu e departe ziua cînd această masă *se va găsi pe sine însăși*, cînd va înțelege limpede că tocmai ea însăși este această colosală masă în mișcare“. La 4 martie 1891 : „...eșecul uniunii docherilor care s-a destrămat, trade-unionurile «vechi» conservatoare, *bogate* și tocmai de aceea lașe, rămîn singure pe cîmpul de luptă...“. La 14 septembrie 1891 : la congresul de la Newcastle al trade-unionurilor au fost învinși vechii unioniști, adversari ai zilei de lucru de 8 ore, „iar ziarele burgheze recunosc înfrîngerea *partidului muncitoresc burghez*“ (subliniat peste tot de Engels)...⁷⁹.

Prefața la a doua ediție a lucrării „Situația clasei muncitoare din Anglia“, 1892⁸⁰, dovedește că aceste gînduri, repetate în decurs de decenii, au fost exprimate de Engels și în mod public, în scris. În această prefață se vorbește despre o „aristocrație în rîndurile clasei muncitoare“, despre o „minoritate privilegiată de muncitori“ în opoziție cu „marea masă a muncitorilor“. Numai „o mică minoritate protejată și privilegiată“ a clasei muncitoare s-a bucurat de „avantaje durabile“ de pe urma situației privilegiate a Angliei între 1848 și 1868, „marea masă a cunoscut în cel mai bun caz numai o îmbunătățire temporară a situației ei“... „O dată cu prăbușirea monopolului industrial al Angliei, clasa muncitoare engleză va pierde situația ei privilegiată“... Membrii „noilor“ unionuri, ai sindicatelor muncitorilor necalificați „au un avantaj imens : spiritele lor sînt un teren virgin, complet libere de prejudecățile burgheze «respectabile» moștenite, care creează confuzii în capetele «vechilor unioniști» cu situație mai bună“... „Așa-ziii reprezentanți ai muncitorilor“ sînt denumiți în Anglia oameni „cărora li se iartă apartenența la clasa muncitoare pentru că ei înșiși sînt gata să înece această calitate în oceanul liberalismului lor...“.

Am citat în mod special pasaje destul de amănunțite din declarațiile directe ale lui Marx și Engels, pentru ca

cititorul să le poată studia în întregime. Ele trebuie studiate, ele merită să fie aprofundate. Deoarece aici găsim *esențialul* acelei tactici în mișcarea muncitorească care este dictată de condițiile obiective ale epocii imperialiste.

Kautsky a încercat și aici „să tulbure apele“ și să înlocuiască marxismul printr-un împăciuitoism dulceag manifestat față de oportunism. În polemica cu social-imperialiștii fățiși și naivi (de genul lui Lensch), care justifică războiul dus de Germania ca fiind merit să distrugă monopolul Angliei, Kautsky „corectează“ acest fals evident printr-un alt fals tot atât de evident. El înlocuiește falsul cinic cu un fals micos! Monopolul *industrial* al Angliei a fost de mult înfrânt, spune el, a fost de mult distrus, nu mai ai ce să distrugi și nu mai e cazul să distrugi.

În ce constă falsitatea acestui argument ?

În primul rând, în aceea că a fost trecut cu vederea monopolul *colonial* al Angliei. Or, după cum am putut vedea, Engels a atras atenția în mod deosebit asupra acestui monopol încă în 1882, deci cu 34 de ani în urmă. Dacă monopolul industrial al Angliei a fost distrus, cel colonial nu numai că a rămas, dar s-a accentuat extrem de mult, pentru că întregul glob este deja împărțit! Prin dulceața-i minciună, Kautsky caută să strecoare ideea burgheză-pacifistă și oportunist-filistină conform căreia, după cum afirmă el, „nu mai e pentru ce să se ducă război“. Dimpotrivă, *capitaliștii* nu numai că au acum pentru ce să ducă război, dar *nu pot să nu ducă război* dacă vor să mențină capitalismul pentru că, fără reîmpărțirea prin violență a coloniilor, *noile țări imperialiste* nu pot să obțină acele privilegii de care se bucură puterile imperialiste mai vechi (*și mai puțin puternice*).

În al doilea rând. De ce monopolul Angliei explică victoria oportunismului (pentru un timp) în Anglia? Pentru că monopolul aduce *supraprofit*, adică un surplus de profit peste profitul capitalist normal, obișnuit în întreaga lume. Din acest supraprofit *capitaliștii pot* arunca o părțică (chiar destul de mare) pentru a corupe pe *propriii* muncitori, pentru a crea ceva în genul unei

alianțe (amintiți-vă de celebrele „alianțe“ ale trade-unio-nurilor cu patronii lor descrise de soții Webb) a muncitorilor națiunii respective cu propriii capitaliști *împotriva* celorlalte țări. Monopolul industrial al Angliei a fost distrus încă la sfârșitul secolului al XIX-lea. Acest lucru este incontestabil. Dar *cum* a avut loc această distrugere? În așa fel încât să dispară *orice* monopol?

Dacă lucrurile ar sta astfel, atunci „teoria“ împăciuito-ristă (față de oportunism) a lui Kautsky ar avea o anumită justificare. Dar lucrurile *nu* stau astfel. Imperialismul *este* capitalism monopolist. Fiecare cartel, trust, sindicat, fiecare bancă gigantică *este* un monopol. Supraprofitul nu a dispărut, ci a rămas. Exploatarea de către o țară privile-giată, bogată din punct de vedere financiar, a *tuturor* celorlalte a continuat să existe și s-a accentuat. O mînă de țări bogate — în total patru, dacă e să vorbim despre bogăția „modernă“, cu adevărat gigantică și indepen-dentă: Anglia, Franța, Statele Unite și Germania — a dezvoltat monopolurile în proporții imense și obține *supraprofit* de sute de milioane dacă nu de miliarde, „trăiește pe spinarea“ a sute și sute de milioane de oameni din alte țări, luptă între ele pentru împărțirea unei prăzi deosebit de bogate, de grase, de liniștite.

Tocmai în aceasta și constă esența economică și poli-tică a imperialismului, ale cărui contradicții extrem de adînci Kautsky nu le dă la iveală, ci le estompează.

Burghezia unei „mari“ puteri imperialiste *poate din punct de vedere economic* să corupă paturile de sus ale muncitorilor „ei“, azvîrlind în acest scop o sută-două de milioane de franci pe an, pentru că *supraprofitul* ei se ridică, probabil, la circa un miliard. Cum se împarte această mică pomană între muncitorii-miniștri, „munci-torii-deputați“ (amintiți-vă admirabila analiză a acestei noțiuni făcută de Engels), muncitorii participanți la comitetele pentru industria de război, muncitorii-funcționari, muncitorii organizați în sindicate înguste de breaslă, funcționarii etc. etc., aceasta este o chestiune secundară.

Între 1848 și 1868 și, în parte, mai tîrziu, numai Anglia deținea monopolul; *de aceea* oportunismul a putut să învingă în Anglia pentru cîteva decenii; *nu existau* alte

țări care să aibă colonii foarte bogate și un monopol industrial.

Ultima treime a secolului al XIX-lea a consfințit o trecere la noua epocă imperialistă. Monopolul este deținut de capitalul financiar *nu* al unei singure mari puteri, ci al câtorva, foarte puține la număr. (În Japonia și Rusia, monopolul forței militare, al teritoriului foarte vast sau cel al jefuirii deosebit de comode a alogenilor, a Chinei etc. completează în parte, înlocuiește în parte monopolul capitalului financiar modern, contemporan.) Din această deosebire rezultă că monopolul Angliei *a putut să nu fie disputat* timp de decenii. Monopolul capitalului financiar contemporan este disputat cu furie, a început epoca războaielor imperialiste. Pe atunci clasa muncitoare dintr-o *singură* țară putea fi coruptă, pervertită pentru câteva decenii. Acum aceasta este puțin probabil, aș spune chiar imposibil; în schimb, *fiecare* „mare” putere imperialistă poate să corupă și corupe pătri mai mici (decît în Anglia anilor 1848—1868) ale „aristocrației muncitorești”. Pe atunci, „*un partid muncitoresc burghez*”, după expresia plină de profunzime a lui Engels, a putut să fie creat într-o singură țară, pentru că numai una singură deținea monopolul, și l-a deținut vreme îndelungată. Acum „*un partid muncitoresc burghez*” este *inevitabil* și tipic pentru toate țările imperialiste, dar, avînd în vedere lupta lor înversunată pentru împărțirea prăzii, este puțin probabil ca un astfel de partid să poată învinge pentru mult timp într-o serie de țări; deoarece trusturile, oligarhia financiară, scumpetea etc., *permițînd* coruperea unui grup puțin numeros de vîrfuri, oprimă, exploatează, torturează tot mai mult *masa* proletariatului și semiproletariatului.

Pe de o parte, tendința burgheziei și a oportuniștilor de a transforma o mîna de națiuni privilegiate, foarte bogate, în paraziți „veșnici” pe corpul omenirii, „de a se culca pe laurii” exploatării negrilor, a indienilor etc., menținîndu-i supuși cu ajutorul militarismului modern, înzestrat cu o perfectă tehnică de exterminare. Pe de altă parte, tendința *maselor* asupra mai mult decît înainte și care suportă toate vicisitudinile războaielor imperialiste de a se elibera de acest jug, de a răsturna burghezia.

În lupta dintre aceste două tendințe se va desfășura în mod inevitabil acum istoria mișcării muncitorești. Căci prima tendință nu e întâmplătoare, ci este „fundamentată” din punct de vedere economic. Burghezia a și dat naștere, a crescut și și-a asigurat „partide muncitorești burgheze” ale social-șoviniștilor în toate țările. Deosebirea dintre partidul formal constituit, de pildă al lui Bissolati în Italia, partid social-imperialist în toată regula, și, să zicem, partidul Potresovilor, Gvozdevilor, Bulkinilor, Ciheidzilor, Skobelevilor & Co., care nu este întru totul constituit din punct de vedere formal, nu sînt esențiale. Important este că din punct de vedere economic deplasarea spre burghezie a păturii aristocrației muncitorești s-a accentuat și a fost desăvîrșită, iar acest fapt economic, această deplasare în relațiile dintre clase își va găsi fără deosebită „trudă” o formă politică sau alta.

Pe baza economică arătată, instituțiile politice ale capitalismului modern — presa, parlamentul, uniunile, congresele etc. — au creat pentru funcționarii și muncitorii respectuoși, docili, reformiști și patriotici privilegii și pomeni *politice* corespunzătoare privilegiilor și pomenilor economice. Locșoare rentabile și liniștite în ministere sau în comitetele pentru industria de război, în parlament și în diferite comisii, în redacțiile ziarelor legale „solide” sau în conducerea nu mai puțin solidă și „docilă față de burghezie” a sindicatelor muncitorești — iată prin ce atrage și recompensează burghezia imperialistă pe reprezentanții și adepții „partidelor muncitorești burgheze”.

Mecanismul democrației politice acționează în aceeași direcție. Alegerile sînt de neconceput în secolul nostru; de mase nu te poți lipsi, iar în epoca tiparului și a parlamentarismului *nu poți* atrage masele fără a folosi cu regularitate un sistem foarte ramificat, bine dotat din punct de vedere material, de lingușire, minciună, șarlatanie, fără a jongla cu expresiile populare la modă, fără a promite în dreapta și în stînga fel de fel de reforme și avantaje pentru muncitori, — numai și numai pentru ca ei să renunțe la lupta revoluționară în vederea răsturnării burgheziei. Aș numi acest sistem lloyd-georgism, după numele unuia dintre cei mai de seamă și mai abili reprezentanți ai acestui sistem

din țara clasică a „partidului muncitoresc burghez“, ministrul englez Lloyd George. Afacerist burghez de mîna întîi și aventurier politic, orator care se bucură de popularitate, capabil să țină fel de fel de discursuri, chiar și rrrevoluționare, în fața unui auditoriu muncitoresc, în stare să acorde pomeni considerabile muncitorilor docili sub formă de reforme (asigurări etc.), Lloyd George slujește burghezia în mod admirabil * și o slujește tocmai în rîndul muncitorilor, promovează influența ei tocmai în rîndurile proletariatului, acolo unde este cel mai necesar și cel mai greu să-ți subordonezi din punct de vedere moral masele.

Și este oare mare deosebire între Lloyd George și alde Scheidemann, Legien, Henderson și Hyndman, Plehanov, Renaudel & Co.? Dintre aceștia din urmă, ni se va obiecta, unii se vor întoarce la socialismul revoluționar al lui Marx. Este posibil, dar dacă privim problema pe scară politică, adică de masă, aceasta este, ca gradație, o diferență infimă. Unele persoane din rîndul conducătorilor social-șoviniști de astăzi pot să se întoarcă la proletariat. Dar *curentul* social-șovinist sau (ceea ce este același lucru) oportunist nu poate nici să dispară, nici „să se întoarcă“ la proletariatul revoluționar. Acolo unde marxismul este popular printre muncitori, acolo acest curent politic, acest „partid muncitoresc burghez“ va jura credință numelui lui Marx. Nu li se poate interzice acest lucru, după cum nu se poate interzice unei întreprinderi comerciale să folosească orice etichetă, orice firmă, orice reclamă. În istorie s-a întîmplat nu o dată ca, după moartea conducătorilor revoluționari care se bucurau de o mare popularitate în rîndurile claselor asuprite, dușmanii lor să încerce să-și însușească numele acestor conducători pentru a înșela clasele asuprite.

Este evident că „partidele muncitorești burgheze“, ca fenomen politic, s-au și format în *toate* țările capitaliste înaintate, că fără o luptă hotărîită, necruțătoare pe toată linia împotriva acestor partide — sau, ceea ce e tot una,

* De curînd am citit într-un ziar englez un articol al unui tory, adversar politic al lui Lloyd George: „Lloyd George din punctul de vedere al tory-ilor“. Războiul a deschis ochii acestui adversar, arătîndu-i ce excelent vechil al burgheziei este acest Lloyd George! Tory s-au împăcat cu el!

grupuri, curente etc. — nici vorbă nu poate fi nici de luptă împotriva imperialismului, nici de marxism, nici de o mișcare muncitorească socialistă. Frațiunea Cihaidze⁸¹, „Nașe Delo“, „Golos Truda“⁸² în Rusia și „okiștii“ în străinătate nu sînt altceva decît o varietate a unuia dintre *aceste* partide. Nu avem nici cel mai mic temei pentru a crede că aceste partide pot să dispară *înainte* de revoluția socială. Dimpotrivă, cu cît va izbucni mai repede această revoluție, cu cît ea se va dezlănțui mai viguros, cu cît în procesul ei de desfășurare trecerile și salturile vor fi mai bruște și mai puternice, cu atît va fi mai mare rolul pe care-l va juca în mișcarea muncitorească lupta curentului revoluționar, de masă — împotriva celui oportunist, mic-burghez. Kautskismul nu reprezintă un curent de sine stătător, neavînd rădăcini nici în mase, nici în pătura privilegiată care a trecut de partea burgheziei. Dar pericolul kautskismului constă în faptul că, folosindu-se de ideologia trecutului el se străduiește să împace proletariatul cu „partidul muncitoresc burghez“, să apere unitatea proletariatului cu acest partid, să ridice astfel prestigiul acestui partid. Masele nu mai urmează pe social-șoviniștii declarați: Lloyd George a fost fluierat în Anglia la adunările muncitorești, Hyndman s-a retras din partid, pe alde Renaudel și Scheidemann, Potresov și Gvozdev îi apără poliția. Apărarea camuflată a social-șoviniștilor de către kautskiști este mai periculoasă decît orice.

Unul dintre cele mai răspîndite sofisme ale kautskismului este referirea la „mase“. Noi, vedeți dv., nu vrem să ne rupem de mase și de organizațiile de masă! Aprofundați însă modul cum a pus această problemă Engels. „Organizațiile de masă“ ale trade-unionurilor engleze au fost în secolul al XIX-lea de partea partidului muncitoresc burghez. Din acest motiv Marx și Engels nu s-au împăcat cu el, ci l-au demascat. Ei n-au uitat (în primul rînd) că în mod direct organizațiile trade-unionurilor cuprind *minoritatea proletariatului*. Atît atunci în Anglia, cît și acum în Germania din organizații face parte nu mai mult de $\frac{1}{5}$ din proletariatul. Nu se poate crede în mod serios că în

capitalism majoritatea proletarilor ar putea fi încadrați în organizații. În al doilea rând, și aceasta este principalul, problema nu constă atît în numărul membrilor organizației, cît în semnificația reală, obiectivă a politicii ei: reprezintă oare această politică masele, slujește ea oare masele, adică eliberarea maselor de sub jugul capitalismului, sau reprezintă interesele minorității, împăcarea acesteia cu capitalismul? Tocmai această din urmă situație a fost caracteristică pentru Anglia în secolul al XIX-lea și este acum caracteristică pentru Germania etc.

Engels deosebește de „partidul muncitoresc burghez“ al *vechilor* trade-unionuri, de minoritatea privilegiată, „masa de jos“, majoritatea reală, face apel la această majoritate, care *nu* e molipsită de „respectabilitatea burgheză“. Iată în ce constă esența tacticii marxiste!

Nu putem, și nimeni nu poate, preciza ce parte anume a proletariatului urmează și va urma pe social-șoviniști și oportuniști. Aceasta o va arăta numai lupta, aceasta o va hotărî în mod definitiv numai revoluția socialistă. Știm însă cu certitudine că „apărătorii patriei“ în războiul imperialist *reprezintă* numai o minoritate. De aceea, dacă vrem să rămînem socialiști, este de datoria noastră să pătrundem *mai jos și mai adînc* spre adevăratele mase: în aceasta constă întreaga însemnătate și tot conținutul luptei împotriva oportunismului. Demascînd faptul că oportuniștii și social-șoviniștii nu fac în realitate altceva decît să trădeze și să vîndă interesele maselor, că apără privilegiile vremelnice ale unei minorități a muncitorilor, că promovează influența și ideile burgheze, că sînt de fapt aliați și agenți ai burgheziei, implicit învățăm masele să cunoască adevăratele lor interese politice, le învățăm să lupte pentru socialism și pentru revoluție trecînd prin toate peripeziile îndelungi și chinuitoare ale războaielor imperialiste și ale armistițiilor imperialiste.

A explica maselor inevitabilitatea și necesitatea rupturii cu oportunismul, a le educa în vederea revoluției printr-o luptă necruțătoare împotriva lui, a ține seama de expe-

riența războiului pentru demascarea caracterului mîrșav al politicii muncitorești național-liberale și nu pentru camuflarea lui — iată singura linie marxistă în mișcarea muncitorească mondială.

În articolul care va urma vom încerca să sistematizăm principalele trăsături caracteristice ale acestei linii în opoziție cu kautskismul.

Scris în octombrie 1916

*Publicat în decembrie 1916,
în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 2
Semnat : N. L e n i n*

*Se tipărește după textul
apărut în „Sbornik”*

CUVÎNTARE ROSTITĂ LA CONGRESUL
PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN
4 NOIEMBRIE 1916⁸³

Nu de mult, Partidul social-democrat elvețian a avut cinstea să-și atragă mînia conducătorului Partidului social-democrat danez oficial, domnul ministru Stauning. Într-o scrisoare adresată la 15 septembrie a.c. lui Vanderfelde, alt ministru cvasisocialist, Stauning a declarat mîndru că „noi (partidul danez) ne-am dezis categoric de activitatea scizionistă, dăunătoare din punct de vedere organizatoric, desfășurată din inițiativa partidelor italian și elvețian de către așa-zisa mișcare zimmerwaldiană“.

Salut în numele C.C. al P.M.S.D.R. congresul Partidului social-democrat elvețian și-mi exprim speranța că el va sprijini și în viitor unirea internațională a social-democraților revoluționari, care a început la Zimmerwald și care trebuie să se termine printr-o ruptură totală a socialismului cu trădătorii ministeriali și social-patrioți din rîndurile sale.

Această ruptură se conturează în toate țările capitalismului dezvoltat. În Germania, tov. Otto Rühle, tovarăș de idei al lui Karl Liebknecht, a fost atacat de oportuniști și de așa-zisul centru atunci cînd a declarat în organul central al partidului german că ruptura a devenit inevitabilă („Vorwärts“ din 12 ianuarie 1916). Faptele dovedesc însă din ce în ce mai clar că tov. Rühle a avut dreptate că în Germania există într-adevăr două partide: unul care ajută burghezia și guvernul să ducă un război de jaf,

iar altul, care-și desfășoară activitatea mai ales în ilegalitate, răspîndește proclamații cu adevărat socialiste în rîndurile adevăratelor mase, organizează demonstrații de masă și greve politice.

În Franța, „Comitetul pentru restabilirea legăturilor internaționale”⁸⁴ a publicat de curînd broșura „Socialiștii zimmerwaldieni și războiul”, în care citim că în Franța, în cadrul partidului, s-au definit trei curenți principale. Primul, acela al majorității, este înfierat în broșură ca un curent al socialiștilor-naționaliști, al social-patrioților, care au încheiat o „sfîntă alianță” cu dușmanii noștri de clasă. Al doilea curent este descris ca reprezentînd o minoritate alcătuită din adepții deputaților Longuet și Pressemanne, care în problemele esențiale se alătură majorității și îi dau în mod conștient apă la moară, atrăgînd de partea lor elementele nemulțumite cărora le adorm conștiința socialistă și pe care le silesc să urmeze politica oficială a partidului. Al treilea curent sînt considerați în broșură zimmerwaldienii. Aceștia din urmă consideră că Franța a fost atrasă în război nu fiindcă Germania i-a declarat război, ci datorită politicii ei imperialiste, care a legat-o de Rusia prin tratate și împrumuturi. Acest al treilea curent declară fără echivoc că „*apărarea patriei contravine principiilor socialismului*”.

Și la noi în Rusia, ca și în Anglia și în neutrele State Unite ale Americii, într-un cuvînt în întreaga lume, s-au format, în esență, aceleași trei curenți. Lupta dintre ele va hotărî soarta mișcării muncitorești în viitorul apropiat.

Permiteți-mi să mă refer în cîteva cuvinte la încă o problemă mult discutată astăzi și în privința căreia noi, social-democrații ruși, avem o experiență cît se poate de vastă : problema terorii.

Nu dispunem încă de nici un fel de informații cu privire la social-democrații revoluționari austrieci, care, evident, există, dar în privința cărora informațiile sînt extrem de sărace. De aceea nu știm dacă asasinarea lui Stürgkh de către tov. Fritz Adler înseamnă folosirea

terorii ca tactică constînd în organizarea sistematică de asasinate politice fără legătură cu lupta revoluționară a maselor, sau este doar un moment de trecere de la tactica oportunistă nesocialistă a social-democrațiilor austriece oficiali, cu a lor apărare a patriei, la tactica acțiunilor revoluționare de masă. Această din urmă presupunere pare să corespundă cel mai mult adevărului, și (de aceea mesajul de salut pe care Comitetul Central al partidului italian a hotărît să-l adreseze lui Fritz Adler, mesaj publicat în „Avanti!“ la 29 octombrie, merită toată simpatia.

În orice caz, sîntem convinși că experiența revoluției și a contrarevoluției din Rusia a confirmat justetea luptei duse de partidul nostru timp de peste 20 de ani împotriva tacticii terorii. Nu trebuie să uităm însă că ea a fost dusă strîns legat de lupta necruțătoare împotriva oportunismului, care pornise să nege orice folosire a violenței de către clasele asuprite împotriva asupritorilor. Noi ne-am pronunțat întotdeauna pentru folosirea violenței atît în lupta de masă, cît și legat de ea. În al doilea rînd, noi am dus lupta împotriva terorismului în strînsă legătură cu propaganda în favoarea insurecției armate, propagandă pe care am inițiat-o și am desfășurat-o cu mulți ani înainte de decembrie 1905. Noi am considerat insurecția armată nu numai cel mai bun răspuns al proletariatului la politica guvernului, ci și un rezultat inevitabil al dezvoltării luptei de clasă pentru socialism și democrație. În al treilea rînd, noi nu ne-am limitat la admiterea în principiu a violenței și la propaganda în favoarea insurecției armate. Astfel, de pildă, cu patru ani înainte de revoluție ne-am pronunțat pentru folosirea violenței de către mase împotriva asupritorilor lor, mai ales în timpul demonstrațiilor de stradă. Ne-am străduit ca întreaga țară să-și însușească învățămintele ce se puteau trage din fiecare demonstrație de acest fel. Noi ne străduim într-o măsură din ce în ce mai mare să organizăm o împotrivire susținută și sistematică a maselor față de poliție și armată, să atragem pe această cale o parte cît mai mare a armatei la lupta din-

tre proletariat și guvern, să atragem țărănimea și armata la o participare conștientă în această luptă. Iată tactica aplicată de noi în lupta împotriva terorismului și care, sîntem profund convinși, a fost încununată de succes.

Închei, tovarăși, salutînd încă o dată congresul Partidului social-democrat din Elveția, urîndu-i succes în lucrările sale. (A p l a u z e.)

Publicat în 1916 în „Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei der Schweiz vom 4. und 5. November 1916 abgehalten im Gesellschaftshaus «z. Kaufleuten» in Zürich“

*Se tipărește după textul cărții
Tradus din limba germană*

*În limba rusă publicat pentru
prima oară în 1924, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

PACE SEPARATĂ

Între Rusia și Germania au început tratativele cu privire la o pace separată. Tratativele au un caracter oficial și cele două puteri au și căzut de acord în problemele principale.

Știrea a apărut recent într-un ziar socialist din Berna, care dispune de informații în acest sens⁸⁵. Iar când ambasada rusă de la Berna s-a grăbit să dea publicității o dezmințire oficială iar șovinistii francezi au declarat că sînt zvonuri răspîndite de nemți cu scopul de a induce în eroare opinia publică, ziarul socialist n-a dat absolut nici o importanță dezmințirii și a confirmat știrea, arătînd că în Elveția se află tocmai acum atît „oameni de stat” germani (Bülow), cît și ruși (Știurmer, Ghirs și un diplomat venit din Spania) și că cercurile comerciale din Elveția dispun de informații provenite din cercurile comerciale din Rusia, informații care vin să confirme pe cele anterioare.

Firește, că e posibil ca la mijloc să fie o înșelăciune atît din partea Rusiei, care nu poate recunoaște că duce tratative cu privire la o pace separată, cît și din partea Germaniei, care nu se poate să nu bage zîzani în între Rusia și Anglia, independent de faptul dacă duce sau nu tratative și independent de faptul dacă acestea sînt sau nu încununate de succes.

Pentru a elucida problema păcii separate nu trebuie să pornim de la zvonuri și știri despre ceea ce se petrece acum în Elveția, lucruri care, în fond, nu pot fi contro-

late, ci de la *faptele* incontestabile din *politica* ultimelor decenii. Domnii Plehanov, Cihenkeli, Potresov & Co., care astăzi au ajuns să joace rolul de lachei sau bufoni marxistoizi ai lui Purișkevici și Miliukov, n-au decît să se dea peste cap, încercînd să dovedească „vina Germaniei“ și „caracterul defensiv“ al războiului din partea Rusiei; muncitorii conștienți n-au dat și nu dau ascultare acestor bufoni. Războiul este generat de relațiile imperialiste dintre marile puteri, adică de lupta pentru împărțirea prăzii, pentru a decide cine să înghită cutare colonii și state mici; în războiul actual se detașează pe primul plan *două* conflicte. Întîiul — între Anglia și Germania. Al doilea — între Germania și Rusia. Aceste trei mari puteri, acești trei mari tîlhari sîngeroși, sînt principalele forțe în actualul război, toți ceilalți fiind sateliții lor.

Ambele conflicte au fost pregătite de *întreaga* politică dusă de aceste puteri timp de *cîteva* decenii înainte de război. Anglia duce război pentru acapararea coloniilor Germaniei și ruinarea principalului ei concurent, care o lovea fără cruțare prin tehnica superioară și nivelul mai înalt de organizare, prin energia lui comercială, dîndu-i asemenea lovituri, încît Anglia *nu-și mai putea* păstra dominația mondială fără război. Germania poartă război deoarece capitaliștii germani consideră, și pe bună dreptate, că au dreptul burghez „sacru“ la primatul mondial în jefuirea coloniilor și a țărilor dependente; ea duce război în special pentru a-și subordona țările balcanice și Turcia. Rusia duce război pentru Galiția, pe care trebuie să pună mîna mai ales ca să poată sugruma poporul ucrainean (căci, în afară de Galiția, acest popor nu are și nu poate avea nici un colțișor în care să se bucure de libertate, relativă desigur), pentru Armenia și pentru Constantinopol, ca și pentru subordonarea țărilor balcanice.

Alături de ciocnirea de „interese“ tîlhărești dintre Rusia și Germania, există o ciocnire nu mai puțin acută, dacă nu chiar mai acută, între Rusia și Anglia. Ţelul politicii imperialiste a Rusiei, ţel dictat de rivalitatea de veacuri și de raportul obiectiv dintre marile puteri pe arena internațională, poate fi rezumat astfel: să zdrobească Germania în Europa cu ajutorul Angliei și Franței pentru a

jefui Austria (luîndu-i Galiția) și Turcia (luîndu-i Armenia și în special Constantinopolul), iar apoi, cu ajutorul Japoniei și al aceleiași Germanii, să zdrobească Anglia în Asia pentru a pune mîna pe întreaga Persie, pentru a termina cu împărțirea Chinei etc.

Țarismul urmărește de veacuri să cucerească nu numai Constantinopolul, ci și o parte cît mai mare din Asia; el duce sistematic o politică în acest sens, speculînd contradicțiile și conflictele de tot felul dintre marile puteri. Anglia a opus timp îndelungat o rezistență mai puternică și mai îndrjită acestor tendințe decît Germania. Începînd din 1878, cînd armatele ruse se apropiaseră de Constantinopol, iar flota engleză a apărut în fața Dardanelelor, amenințînd să deschidă focul asupra rușilor de îndată ce vor pune piciorul în „Țarigrad“, pînă în 1885, cînd Rusia a fost pe punctul de a intra într-un război cu Anglia pentru împărțirea prăzii în Asia Centrală (Afganistanul; înaintarea trupelor rusești în interiorul Asiei Centrale amenința dominația englezilor în India), și pînă în 1902, cînd Anglia a încheiat o alianță cu Japonia ajutînd-o să se pregătească de război împotriva Rusiei, — în toată această lungă perioadă Anglia a fost adversarul cel mai puternic al politicii tîlhărești a Rusiei, pentru că Rusia amenința să submineze dominația Angliei asupra altor popoare.

Dar acum? Să vedem ce se întîmplă în actualul război. Este de-a dreptul insuportabil să auzi pe „socialiștii“ care au trădat proletariatul și au trecut de partea burgheziei cum vorbesc despre „apărarea patriei“ sau despre „salvarea țării“ (Ciheidze), căutînd să justifice poziția Rusiei în actualul război. Este de-a dreptul insuportabil să auzi pe miosul Kautsky & Co. cum vorbesc de o pace democratică, ca și cînd guvernele actuale, și în general guvernele burgheze, ar putea încheia o astfel de pace. Asta cînd în realitate guvernele sînt prinse în plasa tratatelor secrete încheiate între ele, cu aliații lor și împotriva aliaților lor, tratate al căror conținut nu este întîmplător, nu depind numai de „relele intenții“, ci de întregul curs al politicii externe imperialiste. „Socialiștii“ care aruncă praf în ochii muncitorilor și le împuiază capetele cu fraze

goale despre lucruri în general bune (apărarea patriei, pace democratică) *fără* a demasca tratatele *secrete* încheiate de guvernul țării lor cu scopul de a jefui alte țări, acești „socialiști“ trădează total socialismul.

Guvernele german, englez și rus nu au decît de cîștigat atunci cînd din lagărul socialiștilor se aud predici despre o pace echitabilă, deoarece, în primul rînd, se insuflă astfel credința în posibilitatea unei astfel de păci sub actualele guverne și, în al doilea rînd, se distrage atenția de la politica lor tîlhărească.

Războiul este o continuare a politicii. Iar politica „continuă“ și ea *în timpul* războiului! Germania a încheiat acorduri secrete de împărțire a prăzii cu Bulgaria și Austria și continuă să ducă tratative în acest sens. Rusia a încheiat acorduri secrete cu Anglia, Franța etc., care au *toate* drept scop *tîlhăria* și *jaful*, acapararea coloniilor Germaniei, jefuirea Austriei, împărțirea Turciei etc.

„Socialistul“, care, astfel stînd lucrurile, predică pooarelor și guvernelor despre o pace echitabilă, seamănă leit cu un popă care, zărind în primele rînduri în biserică pe patroana unei case de toleranță și pe comisarul de poliție aflat în cîrdășie cu ea, le „propovăduiește“ lor și norodului iubirea aproapelui și respectarea preceptelor creștine.

Între Rusia și Anglia există, fără îndoială, un acord secret, printre altele, în problema Constantinopolului. Se știe că Rusia speră să-l capete, iar Anglia nu vrea să-l dea, și, chiar dacă-l va da, fie că va căuta să-l ia după aceea înapoi, fie că în schimbul acestei „concesii“ va impune alte condiții defavorabile Rusiei. Textul acordului secret nu este cunoscut, dar faptul că lupta dintre Anglia și Rusia se desfășoară și acum tocmai în jurul acestei probleme este și cunoscut, și incontestabil. În același timp se știe că între Rusia și Japonia, ca o completare la acordurile anterioare (de pildă la cel din 1910, care dă mîna liberă Japoniei „să înghită“ Coreea, iar Rusiei să înghită Mongolia), a fost încheiat chiar în timpul actualului război un *nou* acord secret, îndreptat nu numai împotriva Chinei, dar *într-o anumită măsură și împotriva Angliei*, fapt cert, deși textul acordului nu este cunoscut. După ce cu aju-

torul Angliei Japonia a înfrînt Rusia în 1904—1905, acum, cu ajutorul Rusiei, pregătește cu precauție o eventuală înfrîngere a Angliei.

În Rusia, în „cercurile guvernante“, în banda de la curtea lui Nicolaie Sîngerosul, în rîndurile nobilimii, în armată etc. există un partid germanofil. În Germania se observă în ultima vreme o accentuare generală a tendințelor rusofile ale burgheziei (și, după ea, și ale social-șovinistilor), o orientare spre o pace separată cu Rusia, tendința de a câștiga Rusia și de a lovi cu toată forța în Anglia. În ceea ce privește Germania, acest plan e clar și nu dă naștere la nici un dubiu. În ceea ce privește Rusia, iată cum stau lucrurile: țarismul ar prefera, firește, să zdrobească întîi complet Germania, pentru „a apuca“ cît mai mult, și toată Galiția, și toată Polonia, și toată Armenia, și Constantinopolul, și „să dea lovitura de grație“ Austriei etc. După asta ar fi mai comod ca, cu ajutorul Japoniei, să se întoarcă împotriva Angliei. Dar, pe cît se vede, n-o țin puterile la așa ceva. Aici e buba.

Atunci cînd fostul socialist Plehanov vrea să demonstreze că în genere reacționarii din Rusia sînt cei ce vor pace cu Germania, pe cînd „burghezia progresistă“ vrea nimicirea „militarismului prusac“ și prietenie cu „democrata“ Anglie, el înșiră niște povești pentru copii, adaptate la nivelul unor politicieni puerili. În realitate, *atît* țarismul, *cît* și toți reacționarii din Rusia, *precum* și întreaga burghezie „progresistă“ (octombriștii și cadeții) vor *un singur* lucru: să jefuiască Germania, Austria și Turcia în Europa, să înfrîngă Anglia în Asia (să cotopească toată Persia, toată Mongolia, întreg Tibetul etc.). Controversa dintre acești „buni amici“ se poartă numai pe tema *cînd* și *cum* să se treacă de la lupta împotriva Germaniei la lupta împotriva Angliei. Atîta tot!

Or, rezolvarea acestei probleme, singura controversată între bunii amici depinde de *considerente de ordin militar și diplomatic*, pe care *numai* guvernul țarist le cunoaște în întregime, iar Miliukovii și Gucikovii le știu doar pe sfert.

Să smulgă Germaniei și Austriei toată Polonia! Țarismul *vrea* asta, dar nu știe dacă-l țin puterile și dacă Anglia îi va îngădui.

Să ia Constantinopolul și strâmtoarele! Să dea lovitura de grație Austriei și s-o fărâmițeze! Țarismul *vrea* și asta, dar nu știe nici aici dacă-l țin puterile și dacă Anglia îl va lăsa.

Țarismul știe câte milioane de soldați au fost uciși și câte mai poate scoate *încă* de la popor, câte obuze se consumă și pe câte se mai poate conta (în cazul unui război cu China, război care e întru totul posibil, Japonia *nu* va mai da obuze!). El știe cum s-au desfășurat și cum merg în prezent tratativele sale secrete cu Anglia în ceea ce privește Constantinopolul, cunoaște efectivul trupelor pe care Anglia le are în Salonic, Mesopotamia etc. Țarismul știe toate acestea, are toate cărțile în mână și calculează cu precizie — în măsura în care este în genere posibilă precizia în asemenea chestiuni, în care factorul incertitudine și „șansa militară” joacă un rol atît de mare.

Miliukovii și Gucikovii însă, cu cît știu mai puțin, cu atît aruncă mai multe vorbe în vînt. Plehanovii, Cihenkeli, Potresovii nu știu absolut nimic despre tranzacțiile secrete ale țarismului, ba au uitat și ceea ce știau înainte; ei nu cercetează presa străină, nu analizează în profunzime desfășurarea politicii externe a țarismului înainte de război, nu urmăresc evoluția *ei* în timpul războiului și de aceea joacă rolul de prostănaci socialiști.

Din clipa în care, în ciuda ajutorului societății liberale, în ciuda zelului manifestat de comitetele pentru industria de război, în ciuda concursului pe care domnii Plehanovi, Potresovi, Bulkini, Cirkini, Ciheidze („salvarea țării” nu-i lucru de glumă!), Kropotkini și celelalte slugi îl acordă nobilei opere de sporire a numărului de obuze, țarismul s-a convins că, în actuala situație a forțelor militare (sau a neputinței militare) a tuturor aliaților posibili și a celor atrași în război, *nu se poate* obține mai mult, că o înfrîngere *categorică* a Germaniei nu e cu putință sau că ar costa nemaipomenit de scump (de pildă pierderea a *încă* zece milioane de soldați ruși, a căror recrutare, instruire și echipare ar necesita *încă* multe miliarde și

mulți ani de război), *el trebuie să încerce să încheie o pace separată cu Germania.*

Dacă „noi“ vom alergera după o pradă prea mare în Europa, riscăm să epuizăm complet resursele „noastre“ militare, să nu căpătăm mai nimic în Europa și să pierdem posibilitatea de a căpăta ce-i „al nostru“ în Asia — iată cum raționează țarismul, și el raționează *just* din punctul de vedere al intereselor imperialiste, în tot cazul *mai just* decât Miliukovii, Plehanovii, Gucikovii, Potresovii, acești flecari burghezi și oportuniști.

Dacă n-avem cum să luăm mai mult în Europa, chiar după ralierea României și Greciei (de la care „noi“ am luat cât am putut), să luăm măcar ceea ce putem lua! Anglia *nu* „ne“ poate da acum nimic. Germania ne-ar putea da înapoi Kurlanda și o parte din Polonia și, fără îndoială, Galiția răsăriteană — lucru deosebit de important pentru „noi“ spre a înăbuși mișcarea pentru libertate și folosirea limbii materne a unui popor de multe milioane care istoricește a dormitat pînă acum, poporul ucrainean —, ea ne va da, fără îndoială, și Armenia turcească. Luînd toate astea *astăzi*, putem ieși din război *întăriți*, iar *mîine*, cu ajutorul Japoniei și Germaniei, vom reuși să obținem, printr-o politică inteligentă și cu concursul larg pe care Miliukovii, Plehanovii, Potresovii sînt gata să ni-l dea în continuare întru „salvarea“ „patriei“ mult iubite, o bucată bună din Asia în condițiile unui război împotriva Angliei (toată Persia și Golful Persic cu ieșire la ocean, nu ca în cazul Constantinopolului, unde nu există decât o ieșire la Marea Mediterană, și aceea printre insule, pe care Anglia le poate ușor ocupa și transforma în baze militare, privîndu-ne pe „noi“ de orice ieșire la o mare liberă) etc.

Așa raționează țarismul, și, repetăm, el raționează *just* nu numai din punct de vedere îngust monarhic, ci și dintr-un punct de vedere general imperialist; el știe mai multe și vede mai departe decât liberalii, Plehanovii și Potresovii.

De aceea e cu totul posibil ca mîine-poimîine să ne trezim cu un manifest al celor trei monarhi: „plecîndu-ne urechea la glasul preaiubitelor noastre popoare, am hotărît să vă fericim cu binefacerile păcii, să decretăm ar-

mistițiul și să convocăm un congres general european al păcii". Cei trei monarhi ar putea chiar să facă cu acest prilej o glumă bună, repetînd cîteva frînturi de fraze luate din Vandervelde, Plehanov, Kautsky : noi, ar spune ei, „promitem“ — promisiunile sînt singurul lucru ieftin pînă și într-o epocă de scumpete deșănțată — să discutăm problema reducerii armamentelor și problema unei păci „permanente“ etc. Vandervelde, Plehanov, Kautsky vor porni cu o grabă servilă să organizeze un congres al lor, al „socialiștilor“, în același oraș în care se va ține congresul de pace ; aici se vor înșira la nesfîrșit în toate limbile deziderate pioase, vorbe mieroase, asigurări cu privire la necesitatea de „a apăra patria“. Așa se va crea o situație destul de favorabilă pentru a disimula trecerea de la alianța imperialistă anglo-rusă împotriva Germaniei la o alianță asemănătoare germano-rusă împotriva Angliei !

Astfel, fie că actualul război va lua sfîrșit într-un viitor foarte apropiat sau Rusia „va persevera“ un anumit timp în năzuința de a învinge Germania și de a jefui cît mai mult Austria, fie că tratativele cu privire la o pace separată vor juca rolul de manevră a unui șantajist abil (șarismul va prezenta Angliei un proiect de tratat cu Germania gata pregătit și va spune : dă-mi atîtea miliarde de ruble și atîtea concesiuni sau garanții, altfel mîine semnez acest tratat), — *în orice caz* războiul imperialist *nu se poate* termina decît printr-o pace imperialistă *dacă* nu se va transforma într-un război civil pentru socialism, dus de proletariat împotriva burgheziei. În orice caz, cu excepția acestui din urmă deznodămînt, războiul imperialist va duce la întărirea unuia sau altuia din cele trei state imperialiste foarte puternice — Anglia, Germania, Rusia — pe seama celor slabe (Serbia, Turcia, Belgia etc.), fiind pe deplin posibil ca după război *toți* acești trei tîlhari să se întărească, împărțind prada (coloniile, Belgia, Serbia, Armenia), iar singura problemă controversată va rămîne aceea a proporțiilor în care urmează să se facă împărțeala *prăzii*.

În orice caz, atît social-șoviniștii inveterați și declarați, adică cei care admit deschis „apărarea patriei“ în actualul

război, cât și social-șoviniștii camuflați, inconsecvenți, kautskiștii, care propovăduiesc „pacea” în general, „fără învingători și învinși” etc., vor apărea în mod inevitabil prostiți și dezonorați. Orice pace încheiată de guvernele burgheze care au început războiul sau de altele, tot atît de burgheze, va arăta în mod concret tuturor popoarelor ce rol de slugi ale imperialismului au jucat toți acești socialiști.

Oricare ar fi deznodămîntul războiului, se va vedea că au avut dreptate cei care arătau că războiul civil al proletariatului pentru socialism este singura ieșire din război, ieșire care corespunde principiilor socialismului. Se va vedea că au avut dreptate acei social-democrați ruși care arătau că înfrîngerea țarismului, zdrobirea lui totală pe plan militar, este „în orice caz” un rău mai mic. Căci istoria nu stă niciodată în loc, ea înaintează și în timpul actualului război; și dacă acum proletariatul Europei nu va putea merge înainte spre socialism, nu va putea scutura jugul social-șoviniștilor și al kautskiștilor în perioada primului mare război imperialist, Europa răsăriteană și Asia vor merge înainte spre democrație cu pași gigantici numai în cazul cînd țarismul va suferi o totală înfrîngere pe plan militar și cînd i se va lua *orice* posibilitate de a duce o politică imperialistă de tip semifeudal.

Războiul va extirpa, va nimici tot ceea ce este slab, inclusiv șovinismul și kautskismul. Pacea imperialistă va face ca *aceste* slăbiciuni să devină și mai evidente, și mai rușinoase, și mai respingătoare.

„Sozial-Demokrat” nr. 56
din 6 noiembrie 1916

Se tipărește după textul
apărut în ziar

ZECE MINIȘTRI „SOCIALIȘTI“ !

Huysmans, secretar al Biroului internațional social-șovinișt⁸⁶, a trimis o telegramă de salut lui Stauning, șeful partidului „social-democrat“ danez, ministru fără portofoliu :

„Aflu din ziare că ați fost numit ministru. Călduroase felicitări. Acum avem în toată lumea zece miniștri socialiști. Evoluăm ! Salutări cordiale“.

Evoluăm, nimic de zis. Internaționala a II-a evoluează rapid spre o totală contopire cu politica național-liberală. Reproducînd această telegramă, ziarul „Volksstimme“⁸⁷ din Chemnitz, organ militant al oportuniștilor și social-șoviniștilor extremiști, remarcă cu sarcasm : „Secretarul Biroului socialist internațional salută fără rezerve acceptarea postului de ministru de către un social-democrat. Or, nu cu mult înainte de război, toate congresele de partid și congresele internaționale s-au pronunțat categoric împotriva acestui lucru ! Vremurile se schimbă, se schimbă și concepțiile, și în această direcție“.

Heilmann, David, Südekum și alții de teapa lor sînt pe deplin îndreptățiți să bată pe umăr cu disprețuitoare condescendență pe Huysmans, Plehanov, Vandervelde și ceilalți...

Stauning a publicat recent o scrisoare către Vandervelde, plină de sarcasmul unui social-șovinișt filo-german împotriva unui social-șovinișt francez. În scrisoare, Stauning, printre altele, se mîndrește cu faptul că „noi (partidul

danez) ne-am dezis categoric de activitatea scizionistă, dăunătoare din punct de vedere organizatoric, desfășurată din inițiativa partidelor italian și elvețian de către așa-zisa mișcare zimmerwaldiană“. Textual!

Formarea statului național danez a avut loc în secolul al XVI-lea. Pentru masele poporului danez, mișcarea burgheză de eliberare a devenit de domeniul unui trecut îndepărtat. În Danemarca, populația este alcătuită în proporție de peste 96% din danezi născuți în Danemarca. În Germania nu sînt nici 200 000 de danezi (populația Danemaricii este de 2 900 000 de locuitori). Ne putem deci da seama ce minciună burgheză sfruntată este vorbăria burgheziei daneze pe tema unui „stat național independent“ ca sarcină la ordinea zilei! Și asta o spun în secolul al XX-lea burghezi și monarhiștii din Danemarca, care posedă colonii avînd o populație aproape egală cu numărul danezilor din Germania și pe care guvernul danez le scoate acum la vînzare.

Cine a spus că în vremurile noastre nu se face negoț cu oameni? Se face, și încă foarte bine. Danemarca vinde Americii pentru atîtea milioane (tocmeala nu s-a încheiat încă) trei insule, firește populate.

O trăsătură specifică a imperialismului danez mai este și realizarea de supraprofiteri de pe urma situației avantajoase de monopol pe piața produselor lactate și de carne: exportul pe calea maritimă, cea mai ieftină, la Londra — cea mai mare piață a lumii. Datorită acestui fapt, burghezia daneză și țărani danezi bogați (burghezi de cea mai pură speță, în ciuda pălăvrăgelilor narodnicilor ruși) au devenit întreținuți „prosperi“ ai burgheziei imperialiste engleze, participanți la profiturile ei grase, dobîndite fără nici o osteneală.

Partidul „social-democrat“ danez, care s-a lăsat influențat cu totul de această situație internațională, a susținut și susține din răspuțeri aripa de dreapta, pe oportuniștii din cadrul social-democrației germane. Social-democrații danezi au votat credite pentru guvernul burghezo-monarhist, invocînd un pretext plauzibil: „apărarea neutralității“. La congres, în ziua de 30 septembrie 1916, o majoritate de $\frac{9}{10}$ s-a pronunțat pentru intrarea în guvern, pentru

o tranzacție cu guvernul ! Corespondentul ziarului socialist din Berna anunță că împotriva participării la guvern în Danemarca s-au pronunțat Gerson Trier și redactorul I. P. Sundbo. Trier a susținut într-un strălucit discurs concepțiile marxiste revoluționare, iar când partidul a hotărît să participe la guvern, el a declarat că iese din Comitetul Central și din partid, pentru că nu vrea să fie membru al unui partid *burghez*. În ultimii ani, Partidul „social-democrat“ danez nu s-a deosebit cu nimic de radicalii burghezi.

Salutăm pe tovarășul G. Trier ! „Evoluăm“, Huysmans are dreptate, evoluăm spre o delimitare precisă, clară, onestă din punct de vedere politic, necesară din punct de vedere socialist, între marxștii revoluționari, reprezentanți ai *maselor* proletariatului revoluționar, și Plehanov-Potresov-Huysmans & Co., aliați și agenți ai burgheziei imperialiste, care au de partea lor majoritatea „*conducătorilor*“, dar nu reprezintă interesele *maselor* asuprite, ci ale unei minorități a muncitorilor privilegiați, care trec de partea burgheziei.

Muncitorii conștienți ruși, cei care au ales pe deputații deportați în Siberia, cei care au votat împotriva intrării în comitetele pentru industria de război, destinate să sprijine războiul imperialist, vor voi oare să facă parte din „Internaționala“ celor zece miniștri ? Din Internaționala *Stauningilor* ? Din Internaționala din care oameni ca *Trier* se retrag ?

„Sozial-Demokrat“ nr. 56
din 6 noiembrie 1916

Se tipărește după textul
apărut în ziar

SARCINILE
ZIMMERWALDIENILOR DE STÎNGA
DIN PARTIDUL
SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN ⁶⁸

Congresul de la Zürich al Partidului social-democrat elvețian (4—5 noiembrie 1916) a demonstrat definitiv că hotărîrea acestui partid de a adera la Zimmerwald și de a admite *lupta revoluționară de masă* (rezoluția Congresului de la Aarau, 1915) rămîne o hotărîre pe hîrtie și că în partid s-a format pe deplin un „centru“, adică un curent, care corespunde curentului Kautsky-Haase și „Arbeitsgemeinschaft“ ⁸⁹ din Germania, Longuet — Pressemanne & Co. din Franța. Acest „centru“, în fruntea căruia se află R. Grimm, îmbină declarațiile „de stînga“ cu practica „de dreapta“, adică oportunistă.

De aceea sarcina zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian este de a-și uni strîns, neîntîrziat și necondiționat forțele pentru a influența sistematic partidul în așa fel, încît hotărîrea congresului de la Aarau să nu rămînă literă moartă. Strînsa unire a forțelor zimmerwaldienilor de stînga constituie o necesitate cu atît mai imperioasă, cu cît congresul de la Aarau și cel de la Zürich nu lasă nici o îndoială în privința simpatiilor revoluționare și internaționaliste pe care le nutrește proletariatul elvețian. Nu e suficient să adopți rezoluții de simpatie față de Liebknecht; trebuie să privești cu toată seriozitatea lozinca lui cu privire la necesitatea *regenerării* (Regeneration) partidelor social-democrate de astăzi ⁹⁰.

Iată cam ce platformă ar trebui să adopte zimmerwaldienii de stînga din Partidul social-democrat elvețian :

I. ATITUDINEA FAȚĂ DE RĂZBOI ȘI FAȚĂ DE GUVERNUL BURGHEZ ÎN GENERAL

1. În ceea ce privește Elveția, „apărarea patriei” atît în actualul război imperialist, cît și în cele care se pregătesc în viitor nu este decît o înșelăciune burgheză față de popor, deoarece în realitate participarea Elveției la actualul război și la alte războaie de acest fel ar fi o participare alături de * *una* dintre coalițiile imperialiste la un război reacționar și de jaf, și nicidecum la un război pentru „libertate”, „democrație”, „independență” etc.

2. Atitudinea Partidului social-democrat elvețian față de guvernul burghez și față de toate partidele burgheze din Elveția trebuie să fie o atitudine de totală neîncredere. Fiindcă acest guvern (a) se află în cele mai strînse relații economice și financiare și într-o totală dependență față de burghezia „marilor” puteri imperialiste; (b) a trecut de mult și pe toată linia la reacțiune politică atît pe plan intern, cît și pe plan internațional (poliție politică; prosternare în fața reacțiunii europene și a monarhiilor europene etc.); (c) prin întreaga lui politică, el a dovedit de-a lungul unui șir de ani (reorganizarea militară din 1907 etc.; „afacerile” Egli, de Loys etc. etc.) că se transformă tot mai mult într-o marionetă a partidului militarist, cel mai reacționar partid din Elveția, și a clicii militare.

3. Iată de ce sarcina imperioasă a Partidului social-democrat din Elveția este să demaște adevăratul caracter al guvernului, care se prosternează în fața burgheziei imperialiste și a clicii militare, să arate că prin vorbăria pe tema democrației etc. el înșală poporul, să explice că este foarte posibil ca (avînd consimțămîntul întregii burghezii care guvernează Elveția) el să vîndă interesele poporului elvețian uneia dintre coalițiile imperialiste.

4. De aceea, în cazul în care Elveția ar fi atrasă în actualul război, datoria social-democrației este să respingă

* În manuscris, deasupra cuvintelor „alături de” figurează cuvintele „în alianță cu”. — *Nota red.*

necon condiționat „apărarea patriei“ și să arate că este o lozincă menită să înșele poporul. Într-un asemenea război, muncitorii și țărani ar muri nu pentru apărarea intereselor lor, nu pentru cauza democrației, ci pentru interesele burgheziei imperialiste. Socialiștii din Elveția, ca și cei din alte țări înaintate, pot și trebuie să admită apărarea patriei cu arma în mână *numai* atunci când ea va fi reorganizată pe baze socialiste, adică apărarea revoluției socialiste, proletare împotriva burgheziei.

5. Atît în timp de pace, cît și în timp de război, Partidul social-democrat și deputații lui nu trebuie să voteze în nici un caz creditele militare, indiferent de vorbăria șarlatanească pe tema „apărării neutralității“ etc. prin care s-ar încerca justificarea acestui vot.

6. Răspunsul proletariatului la război trebuie să fie propagarea, pregătirea și înfăptuirea unor acțiuni revoluționare de masă în scopul doborîrii dominației burgheziei, al cuceririi puterii politice și înfăptuirii orînduirii socialiste, singura care va salva omenirea de războaie; hotărîrea de a înfăptui această orînduire crește în conștiința muncitorilor din *toate* țările cu nemaipomenită repezițiune.

7. Printre acțiunile revoluționare trebuie să se numere demonstrațiile și grevele de masă, dar în nici un caz refuzul de a presta serviciul militar. Nu refuzul de a lua arma în mână, ci numai întoarcerea armelor împotriva burgheziei din *propria* țară corespunde sarcinilor proletariatului și lozincilor celor mai valoroși reprezentanți ai internaționalismului, cum e, de pildă, K. Liebknecht.

8. Muncitorii social-democrați trebuie să răspundă chiar și la cele mai neînsemnate măsuri luate de guvern înainte de război sau în timpul războiului pe linia desființării sau îngrădirii libertăților politice prin înființarea de organizații ilegale, care să propage, în mod sistematic, perseverent și fără a se opri în fața oricăror sacrificii, lozinka război războiului și să arate maselor care este adevăratul caracter al războiului.

II. SCUMPETEA ȘI SITUAȚIA ECONOMICĂ INSUPPORTABILĂ A MASELOR

9. Nu numai în țările beligerante, ci și în Elveția, războiul a dus la o înavuțire nemaipomenită, scandalosă a unui pumn de bogătași și la o mizerie de nedescris a maselor ca urmare a scumpetei și a lipsei de mijloace de subsistență. Principala sarcină a Partidului social-democrat trebuie să fie nu lupta pentru reforme, ci propagarea și pregătirea sistematică și perseverentă a luptei revoluționare împotriva acestui flagel, fără a dezarma în fața inevitabilelor greutăți și înfrîngeri vremelnice.

10. Drept răspuns la numeroasele proiecte burgheze de reformă financiară, principala sarcină a Partidului social-democrat trebuie să fie demascarea încercărilor burgheziei de a arunca pe spinarea muncitorilor și țăranilor săraci toată povara mobilizării și a războiului.

Social-democrația nu trebuie să admită sub nici un motiv introducerea impozitelor indirecte. Atît hotărîrea Congresului de la Aarau (1915), cît și rezoluția lui Huber—Grimm adoptată la Congresul de la Zürich (1916), care admit aprobarea de către social-democrați a introducerii impozitelor indirecte, trebuie anulate. Toate organizațiile social-democrate să treacă de îndată la pregătiri intense în vederea congresului partidului, care urmează să aibă loc în februarie 1917 la Berna, și să aleagă pentru congres numai delegați care sînt de acord cu anularea hotărîrii și rezoluției amintite mai sus.

A ajuta guvernul burghez să iasă din actualele dificultăți menținîndu-se orînduirea capitalistă, adică eternizîndu-se mizeria maselor, este sarcina slujbașilor liberali și nicidecum a social-democrației revoluționare.

11. Social-democrații trebuie să propage cît mai larg în rîndul maselor necesitatea imperioasă a unui impozit federal unic pe avere și venit cu cote ridicate și progresive, care să nu fie sub nivelul celor de mai jos :

Avere	Venit	Cota impozitului
20 000 fr. —	5 000 —	neimpozabil
50 000 „ —	10 000 —	10 ⁰ / ₀ impozit
100 000 „ —	25 000 —	40 ⁰ / ₀ „
200 000 „ —	60 000 —	60 ⁰ / ₀ „
	etc.	

Impozit asupra locatarilor pensiunilor :

pînă la 4 fr. pe zi	—	neimpozabil
5 „ „ „	—	1 ⁰ / ₀
10 „ „ „	—	20 ⁰ / ₀
20 „ „ „	—	25 ⁰ / ₀ etc.

12. Social-democrații trebuie să lupte fără cruțare împotriva minciunii burgheze, pe care o răspîndesc și numeroși oportuniști în rîndurile Partidului social-democrat, că ar fi „nepractic“ să propagi ideea unor cote ridicate de impozit pe avere și venit, stabilite în mod revoluționar. Dimpotrivă, este singura politică practică și singura politică social-democrată, deoarece, în primul rînd, noi nu trebuie să ne adaptăm la ceea ce este „acceptabil“ pentru bogați, ci să apelăm la masele largi ale celor pauperi și fără avere, care astăzi manifestă o atitudine de indiferență sau neîncredere față de Partidul social-democrat în mare măsură tocmai fiindcă el este reformist și oportunist. În al doilea rînd, singurul mijloc de a obține concesiile din partea burgheziei constă nu în a face „tranzacții“ cu ea, nu în a te „adapta“ la interesele sau la prejudiciile ei, ci în a pregăti *forțele* revoluționare ale maselor *împotriva* ei. Cu cît vom reuși să convingem o mai mare parte a poporului de caracterul echitabil al cotelor ridicate ale impozitului, cote stabilite în mod revoluționar, și de necesitatea luptei pentru a le cucerii, cu atît burghezia va face mai repede concesiile, iar noi vom profita de fiecare dintre ele, oricît de mici ar fi, în vederea luptei intransigente pentru exproprierea totală a burgheziei.

13. Stabilirea unui maximum de salariu pentru toți funcționarii și slujbașii, Bundesrâte* etc. fără excepție,

* — membrii Consiliului federal — *Nota trad.*

și anume 5 000—6 000 de franci anual, în funcție de numărul membrilor de familie. Interzicerea oricărui cumul de venituri sub amenințarea pedepsei cu închisoarea și a confiscării acestor venituri.

14. Exproprierea fabricilor și uzinelor — în primul rând a celor necesare pentru a asigura populației mijloace de trai —, precum și a tuturor gospodăriilor agricole care au peste 15 ha de pământ (40 de „Jucharten“ *) (numărul acestor gospodării este în Elveția de numai 22 000 din numărul total de 252 000 de gospodării agricole, adică sub $\frac{1}{10}$). Măsuri sistematice, pe baza acestor transformări, pentru a spori producția de alimente și a asigura poporului o alimentație ieftină.

15. Exproprierea imediată în folosul statului a tuturor surselor hidroenergetice ale Elveției, aplicându-se și aici, ca și în cazul celorlalte exproprieri, cotele de impozit pe avere și pe venit arătate mai sus.

III. TRANSFORMĂRILE DEMOCRATICE CELE MAI NECESARE ȘI FOLOSIREA LUPTEI POLITICE ȘI A PARLAMENTARISMULUI

16. Folosirea tribunei parlamentare și a dreptului de inițiativă și referendum nu în mod reformist, adică nu pentru a susține reforme care sînt „acceptabile“ pentru burghezie, și care din această cauză nu sînt în măsură să înlăture principalele vicisitudini ce se abat asupra maselor, ci pentru propagandă în favoarea transformării socialiste a Elveției, lucru pe deplin realizabil din punct de vedere economic și imperios necesar ca urmare atît a scumpetei insuportabile și a jugului capitalului financiar, cît și a relațiilor internaționale create de război, care împing proletariatul din toată Europa pe calea revoluției.

17. Desființarea fără excepție a tuturor îngrădirilor drepturilor politice ale femeilor în comparație cu drepturile bărbaților. Să se explice maselor cît de imperios necesară este această măsură într-o vreme cînd războiul și scumpetea produc frămîntări în rîndurile maselor largi

* — „acri“. — Nota trad.

populare și polarizează atenția și interesul femeilor spre politică.

18. Introducerea naturalizării obligatorii (Zwangseinbürgerung) și gratuite a străinilor care locuiesc în Elveția. Orice străin care locuiește de 3 luni în Elveția devine cetățean elvețian dacă nu solicită o amânare pe un termen de cel mult 3 luni, din motive bine întemeiate. Să se explice maselor necesitatea stringentă a unei asemenea reforme pentru Elveția nu numai din punct de vedere general democratic, ci și din cauză că situația imperialistă a Elveției a făcut ca ea să fie, în Europa, statul cu cel mai mare număr de străini. $\frac{9}{10}$ din acești străini vorbesc una din cele 3 limbi din Elveția. Lipsa de drepturi politice și izolarea muncitorilor străini intensifică reacțiunea politică, și așa în creștere, și slăbesc solidaritatea internațională a proletariatului.

19. Să se treacă imediat la o muncă intensă de agitație în sensul ca propunerile de candidați din partea Partidului social-democrat în alegerile din 1917 pentru Nationalrat* să fie condiționate de discutarea prealabilă și amănunțită în fața alegătorilor a platformei politice, în special a atitudinii față de război și față de apărarea patriei, și a luptei reformiste sau revoluționare împotriva scumpetei.

IV. SARCINILE IMEDIATE ALE PROPAGANDEI, AGITAȚIEI ȘI ORGANIZĂRII DE PARTID

20. Transpunerea efectivă în fapt a hotărârii de la Aarau cu privire la lupta revoluționară a maselor nu este posibilă fără a desfășura o muncă sistematică și susținută pentru lărgirea influenței social-democrației asupra maselor, fără a atrage în mișcare noi pături ale masei muncitoare și exploatare. Propaganda și agitația pentru revoluția socială trebuie să se desfășoare mai concret, mai viu, direct, în mod practic, astfel încât ele să fie accesibile nu numai muncitorilor organizați, care în capitalism vor constitui întotdeauna o minoritate a proletariatului și a claselor asuprite în general, ci și majorității celor exploatați, care,

* — Consiliul național. — Nota trad.

strivită sub jugul apăsător al capitalismului, nu este în stare să se organizeze sistematic.

21. Pentru a influența mase mai largi, partidul trebuie să treacă la difuzarea sistematică și gratuită de foi volante în care să se explice maselor că proletariatul revoluționar luptă pentru transformarea socialistă a Elveției, transformare vitală pentru $\frac{9}{10}$ din populație și corespunzând întru-totul intereselor acesteia. Să se organizeze o întrecere publică între toate secțiile partidului, și în special între organizațiile de tineret, în ceea ce privește difuzarea acestor foi, agitația pe străzi și în case; să se acorde o atenție din ce în ce mai mare și să se intensifice agitația în rîndurile muncitorilor agricoli, argaților și zilierilor, precum și în rîndurile țăranilor săraci, care nu exploatează muncitori salariați și nu se îmbogățesc, ci, dimpotrivă, au de suferit de pe urma scumpetei. Să se ceară reprezentanților partidului din parlamente (National-, Kantons-, Gross- și celelalte Räte) să folosească situația lor politică deosebit de avantajoasă nu pentru a se îndeletnici în parlament cu flecăreala reformistă, care pe bună dreptate provoacă plictiseală și neîncredere printre muncitori, ci pentru a face propagandă în favoarea revoluției socialiste în *cele mai înapoiate* pături ale proletariatului și semiproletariatului de la orașe și mai ales de la sate.

22. Social-democrații trebuie s-o rupă hotărît cu teoria „neutralității” organizațiilor economice ale clasei muncitoare, ale funcționarilor etc. Să se explice maselor un adevăr pe care războiul l-a confirmat deosebit de concret, și anume că așa-zisa „neutralitate” este o minciună, o fățarnicie burgheză, că ea înseamnă în realitate subordonare *pasivă* față de burghezie și față de acțiunile ei nemaipomenit de mîrșave, cum e războiul imperialist. Intensificarea activității social-democrate în toate asociațiile de orice fel ale clasei muncitoare și în păturile sărace ale micii burghezii sau ale funcționarilor, formarea de grupe speciale de social-democrați în cadrul tuturor acestor asociații, pregătirea sistematică în vederea cuceririi majorității în toate aceste asociații de către social-democrația revoluționară, care să ia conducerea lor. Să se explice ma-

selor importanța deosebită a acestei condiții pentru succesul luptei revoluționare.

23. Lărgirea și intensificarea activității social-democrate în armată, atît în timpul recrutărilor, cît și în timpul prestării serviciului militar de către tineri. Crearea de grupe social-democrate în toate unitățile militare. Explicarea inevitabilității istorice și a legitimității din punctul de vedere al socialismului a folosirii armelor în singurul război legitim, războiul proletariatului împotriva burgheziei pentru eliberarea omenirii din robia salariată. Propagandă împotriva *atentatelor* izolate, pentru a lega strîns lupta părții revoluționare din armată cu mișcarea largă a proletariatului și a maselor exploatate ale populației în genere. Intensificarea propagandei în favoarea hotărîrii de la Olten, în care se recomandă soldaților să refuze executarea ordinelor atunci cînd armata este folosită împotriva greviștilor, precum și a necesității ca soldații să nu se mărginească la refuzul pasiv de a executa ordinele ⁹¹.

24. Să se explice maselor legătura indisolubilă dintre activitatea practică de orientare social-democrată revoluționară consecventă, despre care am vorbit mai sus, și lupta *principială* sistematică între cele *trei* curențe *principale* din mișcarea muncitorească contemporană, care s-au format în *toate* țările civilizate și care s-au cristalizat definitiv și în Elveția (în special la congresul de la Zürich din 1916). Aceste trei curențe sînt: 1) social-patrioții, adică cei care admit fără îndoială „apărarea patriei” în actualul război imperialist (1914—1916), curent oportunist al agenților burgheziei în mișcarea muncitorească; 2) zimmerwaldienii de stînga, care resping principial „apărarea patriei” în războiul imperialist și militează pentru o ruptură cu social-patrioții, agenți ai burgheziei, și pentru lupta revoluționară a maselor legată de reorganizarea *totală* a tacticii social-democrate potrivit cerințelor propagării și pregătirii acestei lupte; 3) așa-zisul „centru” (Kautsky — Haase, „Arbeitsgemeinschaft” în Germania; Longuet — Pressemanne în Franța)*, care se pronunță pentru unitatea între primul și cel de-al doilea curent.

* În presa social-democrată germană, „centrul” este uneori identificat, și pe bună dreptate, cu aripa de *dreapta* a „zimmerwaldienilor”.

O asemenea „unitate“ n-ar face decît să lege mîinile social-democrației revoluționare, împiedicînd-o să-și desfășoare activitatea și pervertind masele prin lipsa unei legături indisolubile între principiile partidului și activitatea lui practică.

Din cuvîntările în legătură cu Nationalratsfraktion *, rostite de Platten, Naine și Greulich la congresul Partidului social-democrat elvețian (Zürich, 1916), a rezultat cît se poate de clar că lupta dintre diferitele curente ale politicii social-democrate înăuntrul Partidului social-democrat din Elveția a devenit demult o realitate. Majoritatea delegaților au adoptat o atitudine de evidentă simpatie față de Platten atunci cînd acesta a vorbit despre necesitatea de a te pronunța consecvent pentru o activitate în spiritul social-democrației revoluționare. Naine a declarat precis și fără ocol că în Nationalratsfraktion se desfășoară în permanență lupta între cele două curente și că organizațiile muncitorești trebuie să aibă ele însele grijă să trimită în Nationalrat adepți ai curentului revoluționar cu adevărat solidari între ei. Același lucru, adică existența unor curente care se luptă între ele, l-a recunoscut și Greulich atunci cînd a declarat că partidul a renunțat la vechii săi „favoriți“ (Lieblinge), găsindu-și alții noi. Dar nici un muncitor conștient și care gîndește nu va accepta „teoria favoriților“. Pentru ca lupta necesară și inevitabilă dintre curente să nu degenereze într-o competiție a unor „favoriți“, în conflicte personale, în suspiciuni și scandaluri mărunte, este de datoria tuturor membrilor Partidului social-democrat să se îngrijească ca lupta dintre diferitele curente ale politicii social-democrate să fie o luptă *principială deschisă*.

25. Intensificarea luptei *principiale* împotriva Grütli-Verein-ului ⁹², care reprezintă o manifestare concretă pe pămîntul elvețian a tendințelor politicii muncitorești *burgheze*, și anume a oportunistului, reformismului, social-patriotismului, a pervertirii maselor cu ajutorul iluziilor burghezo-democrate. Să se explice masele, luînd drept exemplu activitatea concretă a Grütli-Verein-ului, cît de

* — fracțiunea din Consiliul național. — *Nota trad.*

greșită și de dăunătoare este politica social-patriotismului și a „centrului“.

26. Să se treacă imediat la pregătirea alegerilor pentru congresul partidului, care va avea loc în februarie (1917) la Berna, în așa fel încât aceste alegeri să nu se desfășoare decât pe baza discutării în fiecare organizație de partid a platformelor principiale și politice concrete. Platforma social-democraților internaționaliști consecvent revoluționari trebuie să fie platforma de față.

Alegerile pentru toate posturile de conducere din partid, pentru Presskommission *, pentru toate instituțiile reprezentative, pentru toate organele de conducere etc. nu se vor desfășura decât tot pe baza discutării platformelor.

Fiecare organizație locală trebuie să exercite asupra organului de presă de partid local un control atent pentru ca acesta să nu promoveze numai concepțiile și tactica social-democrației în general, ci anume *platforma precis definită* a politicii social-democrate.

V. SARCINILE INTERNAȚIONALE ALE SOCIAL-DEMOCRAȚILOR ELVEȚIENI

27. Pentru ca recunoașterea internaționalismului de către social-democrații elvețieni să nu rămână o simplă frază care nu obligă la nimic — o vorbă goală la fel cu cele la care se mărginesc întotdeauna adepții „centrului“ și în general social-democrații din epoca Internaționalei a II-a —, este necesar, în primul rând, să se ducă o luptă sistematică și consecventă pentru apropierea și contopirea organizatorică în asociații unice a muncitorilor străini și a muncitorilor elvețieni, precum și pentru egalitatea lor deplină în drepturi (civile și politice). Specificul imperialismului în Elveția constă tocmai în exploatarea din ce în ce mai crâncenă a muncitorilor străini, lipsiți de drepturi, de către burghezia elvețiană, care își pune speranțele în izolarea acestora de muncitorii elvețieni.

În al doilea rând, trebuie să se depună toate eforturile pentru ca în rândurile muncitorilor germani, francezi și

* — Comisia pentru problemele presei. — *Nota trad.*

italieni din Elveția să se formeze în fapt, în toată *practica* mișcării muncitorești, un curent *internaționalist unic*, care să lupte tot atât de hotărât și cu aceeași principialitate atât împotriva social-patriotismului francez (din Elveția romandă), cât și împotriva celui german și italian. Platforma de față trebuie să stea la baza platformei comune și unice a muncitorilor *tuturor celor trei* națiuni sau limbi principale existente în Elveția. Fără o asemenea contopire a muncitorilor tuturor națiunilor din Elveția care se situează pe pozițiile social-democrației revoluționare, internaționalismul rămîne o vorbă goală.

Pentru a înlesni această contopire trebuie să se treacă la editarea de suplimente (măcar săptămînale (lunare) și, pentru început, numai de 2 pagini) la toate ziarele social-democrate (și la toate organele asociațiilor economice ale muncitorilor, funcționarilor etc.) din Elveția, care să fie tipărite *în trei limbi* și să propage, legat de politica cotidiană, platforma de față.

28. Social-democrații elvețieni trebuie să sprijine în toate celelalte partide socialiste *numai* elementele internaționaliste revoluționare care se situează pe pozițiile stîngii zimmerwaldiene, iar acest sprijin nu trebuie să rămîină platonice. O deosebită importanță prezintă reeditarea în Elveția a proclamațiilor, tipărite clandestin, împotriva guvernului din Germania, Franța, Italia, traducerea lor în toate cele 3 limbi și răspîndirea lor atât în rîndurile proletariatului elvețian, cât și în rîndurile proletariatului din toate țările învecinate.

29. La Congresul de la Berna (februarie 1917), Partidul social-democrat elvețian trebuie nu numai să decidă adevărata fără rezerve la hotărîrile Conferinței de la Kiental, dar și să ceară, la rîndul lui, o ruptură organizatorică completă și imediată cu I.S.B. de la Haga — reazemul oportunistului și social-patriotismului, care sînt implacabil ostile intereselor socialismului.

30. Partidul social-democrat elvețian, care se bucură de condiții extrem de prielnice pentru a putea cunoaște ceea ce se petrece în mișcarea muncitorească din țările înaintate din Europa și pentru a uni elementele revoluționare din

cadrul acesteia, nu trebuie să aștepte în mod pasiv evoluția luptei interne din această mișcare, ci să *pășească înaintea* ei. Și anume: el trebuie să *pășească* pe calea stîngii zimmerwaldiene, a cărei justețe este demonstrată pe zi ce trece mai convingător de desfășurarea evenimentelor din cadrul socialismului în Germania, Franța, Anglia, Statele Unite și în toate țările civilizate.

*Scris la sfîrșitul lunii octombrie
și începutul lunii noiembrie 1916*

*Publicat pentru prima oară în 1918,
în broșură în limba franceză*

*În limba rusă publicat pentru
prima oară în 1924, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

TEZE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN FAȚĂ DE RĂZBOI ⁹³

1. Actualul război mondial este un război imperialist, dus în scopul exploatării politice și economice a lumii, pentru piețe de desfacere, surse de materii prime și noi sfere de investiții de capital, pentru subjugarea popoarelor slabe etc.

Frazeologia pe tema „apărării patriei“ de care fac uz ambele coaliții beligerante nu este decît o înșelăciune burgheză față de popoare.

2. Guvernul elvețian este un vechil al burgheziei elvețiene, întru totul dependentă de capitalul financiar internațional și cît se poate de strîns legată de burghezia imperialistă a marilor puteri.

De aceea faptul că zi de zi — și asta de cîteva decenii — guvernul elvețian duce o politică din ce în ce mai reacționară și o diplomatie secretă, restrînge și încalcă drepturile democratice și libertățile poporului, se prosternează în fața clicii militare și sacrifică sistematic și cu brutalitate interesele maselor largi ale populației în favoarea intereselor unui mănunchi de magnați ai finanței nu este cîtuși de puțin întîmplător, ci este un rezultat necesar al acestor realități economice.

Datorită dependenței guvernului burghez elvețian față de interesele oligarhiei financiare, precum și sub presiunea puternică a uneia dintre coalițiile puterilor imperialiste, atragerea Elveției în actualul război este astăzi oricînd posibilă.

3. În consecință, și în ceea ce privește Elveția, „apărarea patriei“ este astăzi o frază fățarnică, pentru că în realitate nu este vorba de apărarea democrației, independenței și intereselor maselor largi populare etc., ci, dimpotrivă, de pregătirea pentru măcel a muncitorilor și a micii țărăniimi întru menținerea monopolurilor și a privilegiilor burgheziei, de întărirea dominației capitaliștilor și de creșterea reacțiunii politice.

4. Pornind de la aceste fapte, Partidul social-democrat din Elveția respinge principial „apărarea patriei“, cere demobilizare imediată și cheamă clasa muncitoare să răspundă prin cele mai drastice metode ale luptei de clasă proletare atât la pregătirile de război ale burgheziei elvețiene, cât și la război în cazul când va izbucni.

Putem indica aici în mod special următoarele mijloace :

(a) Nici un fel de pace civilă ; intensificarea luptei principiale împotriva tuturor partidelor burgheze, precum și împotriva Uniunii Grütli, uniune de agenți ai burgheziei în rîndurile mișcării muncitorești, ca și împotriva tendințelor grütliene din partidul socialist.

(b) Respingerea oricăror credite militare atât în timp de pace, cât și în timp de război, indiferent de pretextul sub care ar fi solicitate.

(c) Sprijinirea tuturor mișcărilor revoluționare și a oricărei lupte duse de clasa muncitoare din țările beligerante împotriva războiului și împotriva guvernelor din propria țară.

(d) Sprijinirea luptei revoluționare de masă în Elveția, a grevelor, a demonstrațiilor, a insurecției armate împotriva burgheziei.

(e) Desfășurarea unei propagande sistematice în armată, crearea în acest scop de grupuri speciale social-democrate în armată și în rîndurile tineretului premilitar.

(f) Crearea de organizații ilegale de către însăși clasa muncitoare drept răspuns la măsurile prin care guvernul stirbește sau desființează libertățile politice.

(g) Printr-o muncă de lămurire sistematică a muncitorilor, conducerea tuturor organizațiilor de muncitori și funcționari fără excepție să treacă în mîinile unor persoane

care admit și vor fi capabile să desfășoare lupta revoluționară împotriva războiului.

5. Partidul trasează drept țel al luptei revoluționare de masă, țel recunoscut încă la Parteitag-ul din 1915 de la Aarau, revoluția socialistă în Elveția. Sub raport economic, revoluția poate fi îndeplinită imediat. Ea reprezintă singurul mijloc eficient de eliberare a maselor de urmările nefaste ale scumpetei și ale foametei. Revoluția se apropie ca urmare a crizei prin care trece acum întreaga Europă; ea este absolut necesară pentru lichidarea totală a militarismului și războaielor.

Partidul declară că toată frazeologia burghezo-pacifistă și socialist-pacifistă împotriva militarismului și războaielor, care nu admite acest scop final și căile revoluționare ce duc spre el, este o iluzie sau o minciună menită să abată clasa muncitoare de la lupta hotărâtă împotriva temelilor capitalismului.

Fără a înceta lupta pentru îmbunătățirea situației robilor salariați, partidul cheamă clasa muncitoare și pe reprezentanții ei să pună la ordinea zilei propagarea revoluției socialiste imediate în Elveția prin agitație de masă, intervenții parlamentare, inițiative etc., demonstrând necesitatea înlocuirii guvernului burghez printr-unul proletar, care să se sprijine pe masa populației neavute, și explicând necesitatea imperioasă a unor măsuri ca exproprierea băncilor și a marilor întreprinderi, desființarea oricăror impozite indirecte, introducerea unui impozit direct unic cu cote ridicate stabilite în mod revoluționar pentru veniturile mari etc.

*Scris în limba germană
la începutul lunii decembrie 1916*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

TEZE PRINCIPIALE CU PRIVIRE LA PROBLEMA RĂZBOIULUI

În rîndurile social-democraților de stînga din Elveția există tocmai în legătură cu războiul actual o unanimitate deplină în ceea ce privește necesitatea respingerii principiului apărării patriei. Proletariatul, sau, cel puțin, elementele sale cele mai bune, se pronunță de asemenea împotriva apărării patriei.

Așadar, în problema cea mai arzătoare a socialismului contemporan, în general, și a Partidului socialist elvețian, în special, există, pe cît se vede, unitatea necesară. Analizînd însă mai îndeaproape lucrurile, ajungem în mod inevitabil la concluzia că este vorba doar de o unitate *aparentă*.

În realitate nu există o claritate — fără a mai vorbi de o unitate de păreri — în legătură cu faptul că o declarație prin care se respinge apărarea patriei impune în fond *exigențe deosebite* în ceea ce privește conștiința revoluționară, precum și capacitatea de acțiune revoluționară a partidului care o face, firește cu condiția ca ea să nu fie o vorbă goală. Dacă însă declarăm pur și simplu că respingem apărarea patriei fără a fi conștienți de cerințele care decurg de aici, fără a vedea clar că *toată propaganda, agitația, organizarea*, într-un cuvînt întreaga activitate a partidului trebuie radical schimbată, „reînnoită“ (folosind o expresie a lui Karl Liebknecht) și adaptată la sarcinile revoluționare *supreme*, — această declarație rămîne vorbă goală.

Să reflectăm însă asupra semnificației propriu-zise a acestei lozinci dacă o privim ca pe o lozincă politică care *trebuie luată în serios și îndeplinită* realmente.

În primul rînd. Noi propunem proletarilor și exploataților din toate țările beligerante și din toate țările amenințate de război să respingă apărarea patriei. În momentul de față, în urma experienței cîtorva țări beligerante, știm cît se poate de precis ce înseamnă *în realitate* a respinge apărarea patriei în actualul război. Înseamnă a nega întreaga bază a societății burgheze contemporane și a tăia rădăcinile orînduirii sociale contemporane nu numai în teorie, nu numai „în general“, ci și direct, în practică, fără întîrziere. Nu este limpede oare că asta nu se poate îndeplini dacă n-am ajuns nu numai la ferma convingere teoretică că capitalismul este întru totul maturizat pentru transformarea lui în socialism, ci și la recunoașterea faptului că transformarea socialistă, adică revoluția socialistă, este realizabilă în practică, direct, imediat?

Dar acest lucru este aproape întotdeauna uitat de cei care vorbesc despre respingerea apărării patriei. În cel mai bun caz, ei sînt dispuși să admită „teoretic“ că capitalismul s-a și maturizat pentru transformarea lui în socialism, *dar de o transformare radicală, imediată* a întregii activități a partidului *în spiritul revoluției socialiste iminente nici nu vor să audă!*

Poporul, vezi bine, n-ar fi încă pregătit!

Ce inconsecvență ridicolă. Ori — ori. Ori nu avem de ce să cerem respingerea imediată a apărării patriei, ori trebuie să desfășurăm *imediat* sau să începem a desfășura o propagandă sistematică în favoarea îndeplinirii directe a revoluției socialiste. Într-un anumit sens, „poporul“, firește, „nu este pregătit“ *nici* pentru a respinge apărarea patriei, *nici* pentru revoluția socialistă, ceea ce nu înseamnă că avem dreptul să amînăm peste doi ani — doi ani! — începutul acestei pregătiri sistematice!

În al doilea rînd. Ce se opune politicii apărării patriei și păcii civile? Lupta revoluționară împotriva războiului, „acțiunile revoluționare de masă“, admise de rezoluția Parteitag-ului de la Aarau din 1915. Hotărîrea este, fără doar și poate, admirabilă, dar... dar istoria partidului de

la acest congres încoace, *adevărată* politică a partidului dovedesc că ea a rămas doar o hotărîre *pe hîrtie!*

Care este *scopul* luptei revoluționare de masă? Partidul n-a declarat nimic oficial în această privință, și în general nu se vorbește nimic despre asta. Fie că se consideră un lucru de la sine înțeles, fie că se recunoaște direct că este vorba de „socialism”. Capitalismului (sau imperialismului) i se opune socialismul.

Ceea ce este cu totul nelogic (din punct de vedere teoretic), iar din punct de vedere practic lipsit de conținut. Este nelogic pentru că totul este *prea* general, *prea* vag. „Socialismul” în general, ca scop, în opoziție cu capitalismul (sau imperialismul), este recunoscut acum nu numai de kautskiști și social-șoviniști, dar și de mulți politicieni social-burghezi. Dar acum nu este vorba să contrapui în general două sisteme sociale, ci este vorba de scopul *concret* al unei „lupte revoluționare de masă” *concrete* împotriva unui rău *concret*, și anume împotriva scumpetei *de azi*, împotriva primejdiei de război *de azi* sau a războiului *actual*.

Întreaga Internațională a II-a a opus între 1889 și 1914 socialismul capitalismului în general, și *tocmai* această „generalizare” *prea* generală a dus-o la faliment. Ea a ignorat răul specific epocii ei, pe care F. Engels îl caracteriza acum aproape 30 de ani, la 10 ianuarie 1887, prin următoarele cuvinte:

„...Chiar în cadrul Partidului social-democrat, și chiar în fracțiunea sa din parlament există un fel de socialism mic-burghez. Și anume în sensul că principiile de bază ale socialismului modern și revendicarea de a transforma toate mijloacele de producție în proprietate socială sînt recunoscute, ce-i drept, ca justificate, *dar realizarea lor e declarată posibilă într-un viitor îndepărtat, practic imprevizibil. Astfel, în ceea ce privește prezentul, ne limităm la simple cîrpele de ordin social...*” („Contribuții la problema locuințelor”, Prefața)⁹⁴.

Scopul concret al „luptei revoluționare de masă” nu-l pot constitui decît măsurile *concrete* ale *revoluției* socialiste și *nu* „socialismul” în general. Cînd se cere însă ca aceste

măsurile concrete să fie precis definite — cum au făcut, de pildă, tovarășii olandezi în programul lor publicat în „Buletinul Comisiei Socialiste Internaționale“ nr. 3 (Berna, 29 februarie 1916): anularea datoriilor statului, exproprierea băncilor, exproprierea tuturor întreprinderilor mari —, dacă se cere ca asemenea măsuri foarte concrete să fie introduse într-o rezoluție oficială a partidului și să fie explicate sistematic și într-o formă cât mai populară prin propagandă și agitație de partid făcută zi de zi la adunări, în discursurile parlamentare, prin propunerile legislative, — primim iarăși același răspuns negativ sau evaziv, cu totul sofistic, și anume că poporul nu este încă pregătit etc. !

Or, important este ca pregătirea să înceapă tocmai acum și să se desfășoare sistematic !

În al treilea rând. Partidul „a recunoscut“ lupta revoluționară de masă. Foarte bine. Dar este el *în stare* s-o înfăptuiască ? Se pregătește el pentru asta ? Studiază el *aceste* probleme, adună materialul corespunzător, creează organele și organizațiile *corespunzătoare*, discută în rîndurile poporului și împreună cu el problemele ce-l privesc pe acesta ?

Nimic din toate astea ! Partidul se menține neclintit pe vechiul său făgaș exclusiv parlamentar, exclusiv trade-unionist, reformist, legal. Partidul, precum se știe, rămîne *incapabil* să stimuleze lupta revoluționară de masă și s-o conducă, el nu se pregătește de loc în acest scop. Domnește vechea rutină, iar vorbele „noi“ (respingerea apărării patriei, lupta revoluționară de masă) rămîn *vorbe* ! Cei de stînga nu-și dau seama de acest lucru și nu-și concentrează în mod sistematic și cu perseverență forțele lor peste tot, în toate domeniile muncii de partid, pentru a lupta împotriva răului.

Nu poți decît să rămîi nedumerit citind, de pildă, următoarea frază (ultima) din tezele lui Grimm cu privire la problema războiului :

„Organele partidului, împreună cu organizațiile sindicale din țară, trebuie să ia în această împrejurare (adică chemînd, în cazul unei primejdii de război, pe feroviarilor la o grevă de masă etc.) toate măsurile necesare“.

Tezele au fost publicate în vara acestui an, iar la 16 septembrie 1916 se putea citi în „Schweizerische Metallarbeiterzeitung“⁹⁵, ai cărui redactori sînt O. Schneeberger și K. Dürr, următoarea frază (era cît pe-aci să spun : următorul *răspuns oficial* la tezele sau la dezideratele pioase ale lui Grimm) :

„...Fraza : «muncitorul n-are patrie»... este de prost gust într-un moment cînd muncitorii din toată Europa, în majoritatea lor covârșitoare, luptă umăr la umăr cu burghezia împotriva «dușmanilor» patriei lor, iar cei care au rămas acasă vor «să reziste» în pofida lipsurilor și a mizeriei. *În cazul unui atac străin, noi am asista fără îndoială la același spectacol și în Elveția !!!*“

Oare nu avem de-a face cu o politică „kautskistă“, o politică a frazelor neputincioase, a declamațiilor de stînga și a practicii oportuniste, cînd, pe de o parte, se propun rezoluții în sensul că partidul trebuie să inițieze „împreună cu organizațiile sindicale“ greve revoluționare de masă, iar pe de altă parte nu se duce nici o luptă împotriva *curentului grütlian*, adică social-patriotic, reformist, exclusiv legalist, și împotriva adepților lui din partid și din sindicate ?

Asta înseamnă „a educa“ masele sau înseamnă a le corupe și demoraliza dacă nu li se spune și nu li se demonstrează *zi de zi* că tovarășii „conducători“ O. Schneeberger, K. Dürr, P. Pflüger, H. Greulich, Huber și *mulți alții* împărtășesc *tocmai* concepțiile social-patriotice și duc *tocmai* politica social-patriotică pe care Grimm o demască și o biciuiește cu atîta „vitejie“... cînd este vorba *de germanii din Germania* și nu de elvețieni ? Să ocărăști pe străini și să-ți acoperi „concetățenii“... asta-i un procedeu „internaționalist“ ? e un procedeu „democratic“ ?

Iată cum înfățișează Hermann Greulich situația muncitorilor elvețieni, criza socialismului elvețian, precum și *esența* politicii grütliene *înăuntrul* partidului socialist :

„...Nivelul de trai a crescut foarte puțin și numai pentru păturile de sus (ascultați ! ascultați !) ale proletariatului. Masa muncitorilor continuă să trăiască în mizerie și să se zbată în griji și lipsuri. De aceea se nasc uneori îndoieli cu privire la justetea căii pe care am mers pînă acum. Criticii caută căi noi și își pun speranțe îndeosebi

în acțiuni mai hotărâte. În această direcție se fac încercări, care, de regulă (?), se soldează cu un eșec (? ?) și determină o mai puternică revenire la vechea tactică“ (oare dorința nu este și aici mama ideii?)... „A început războiul mondial... Scăderea excesivă a nivelului de trai, care aduce mizeria în păturile ce au dus pînă acum o existență suportabilă, accentuează starea de spirit revoluționară“ (ascultați ! ascultați !) ... „Într-adevăr, conducerea partidului nu a fost la înălțimea sarcinilor care-i stau în față și s-a lăsat (??) prea puternic influențată de capetele înfierbîntate (așa ? așa ?)... Comitetul Central al Uniunii Grütli își asumă sarcina de a înfăptui o «politică națională practică» pe care vrea s-o ducă în afara partidului... De ce nu a făcut-o în cadrul partidului ?“ (ascultați ! ascultați !). „De ce a lăsat aproape întotdeauna numai în seama mea lupta împotriva ultraradicalilor ?“ („Scrisoare deschisă către Uniunea Grütli din Gottingen“, 26 septembrie 1916).

Așa zice Greulich. Deci nu e de loc vorba de faptul că unii „străini rău-intenționați“ (cum gîndesc în sinea lor sau fac aluzii în presă grütlienii din partid și cum declară deschis grütlienii din afara partidului), mînați de propria lor nerăbdare, vor să introducă spiritul revoluționar în mișcarea muncitorească, pe care o privesc cu „ochi de străini“. Nu. Nimeni altul decît Hermann Greulich — al cărui rol politic echivalează, de fapt, cu rolul de ministru burghez al muncii într-o mică republică democratică — ne aduce la cunoștință că numai situația păturilor de sus ale muncitorilor s-a îmbunătățit într-o oarecare măsură, pe cînd *masa* continuă să trăiască în mizerie, și că „accentuarea stării de spirit revoluționare“ se datorește nu blestemăților „instigatori“ străini, ci „scăderii excesive a nivelului de trai“.

Deci ?

Deci, avem tot temeul să declarăm :

Ori poporul elvețian va fi expus la foamea care va deveni cu fiecare săptămîină mai îngrozitoare și la primejdia de a fi atras de la o zi la alta în războiul imperialist, adică de a fi măcelărit în interesul capitaliștilor, *ori* va urma sfaturile celei mai bune părți a proletariatului său și își va concentra toate forțele spre a înfăptui revoluția socialistă.

Revoluția socialistă ? O utopie ! O posibilitate „îndepărtată, incertă din punct de vedere practic“ !...

Dar nu este de loc o utopie mai mare decît negarea apărării patriei în actualul război sau lupta revoluționară de masă împotriva războiului. Nu trebuie să ne amețim cu vorbe mari și nici să ne lăsăm intimidatî de ele. Aproape oricine este gata să admită necesitatea luptei revoluționare împotriva războiului, dar trebuie să ne gîndim și la sarcina de o imensă importanță de a pune capăt unui astfel de război prin revoluție! Nu, asta nu-i utopie! Revoluția crește în toate țările și *a cum* problema nu se pune: să continuăm a duce o viață liniștită și acceptabilă sau să ne lansăm într-o aventură. Dimpotrivă, ea se pune astfel: să flămînzim și să fim măcelăriți *în interesul altora*, pentru *interese străine*, sau să ne jertfim pentru cauza socialismului, în interesul a $\frac{9}{10}$ din omenire.

Revoluția socialistă este o utopie! Dar poporul elvețian nu are o limbă „de sine stătătoare“, „independentă“, ci vorbește, slavă domnului, trei limbi de circulație universală, limbi care se vorbesc în statele beligerante vecine. Așadar, nu este de loc de mirare ca el să știe bine ce se petrece în aceste state. În Germania s-a ajuns la conducerea *dintr-un singur centru* a vieții economice a 66 000 000 de oameni, la organizarea de către un singur centru a economiei naționale a acestor 66 000 000, s-au impus sacrificii enorme majorității covârșitoare a poporului, și toate acestea pentru ca „30 000 de sus-puși“ să poată băga în buzunar profituri de război însumînd miliarde și pentru ca milioane de oameni să piară în acest măcel în folosul acestor reprezentanți — „cei mai nobili și mai buni“ — ai națiunii. Și în fața unor asemenea *fapte*, a unei asemenea *experiențe* mai poate fi considerat „o utopie“ faptul că un popor mic, care nu are nici monarhie, nici iuncheri, care se află pe o treaptă foarte înaltă a capitalismului, care este organizat în diferite uniuni mai bine, poate, decît în toate celelalte țări capitaliste, — că un astfel de popor, *pentru a se salva de la foamete și de la primejdia unui război*, va face *a același lucru* care în practică este încercat în Germania, cu deosebirea, firește, că în Germania sînt uciși și mutilați milioane de oameni pentru ca cîtiva să se îmbogățească, să-și asigure Bagdadul,

să pună mâna pe Balcani, în timp ce în Elveția trebuie să fie expropriati maximum 30 000 de burghezi, care nu vor fi duși la pieire, ci vor fi condamnați la o soartă „în-grozitoare“: să obțină un venit de „*numai*“ 6 000—10 000 de franci, iar restul să trebuiască să-l dea guvernului muncitoresc socialist pentru a feri poporul de foamete și de primejdia unui război.

Dar marile puteri nu vor tolera niciodată o Elveție socialistă, și primii germeni ai unei revoluții socialiste în Elveția vor fi striviți de colosala superioritate de forțe ale acestor puteri!

Așa s-ar întâmpla, desigur, dacă, în primul rând, izbucnirea unei revoluții în Elveția ar fi posibilă *fără* a provoca o mișcare solidară de clasă în țările vecine; în al doilea rând, dacă aceste mari puteri nu s-ar afla în impasul unui „război de epuizare“, care a și făcut ca cele mai răbdătoare popoare să ajungă la capătul răbdării. În momentul de față, o intervenție armată din partea marilor puteri, care se dușmănesc între ele, n-ar constitui decât prologul izbucnirii unei revoluții în toată Europa.

Mă credeți, poate, atît de naiv încît să-mi închipui că o problemă ca aceea a revoluției socialiste poate fi rezolvată „prin persuasiune“?

Nu. Vreau să fac doar o *ilustrare* și doar la o singură *problemă particulară*: ce *schimbare* ar trebui să survină în întreaga propagandă de partid dacă ar exista dorința de a privi într-adevăr serios *respingerea apărării patriei!* Dar *numai* o ilustrare și *numai* la o singură problemă particulară, fără a avea alte pretenții.

Ar fi absolut greșit să se presupună că, spre a lupta direct pentru înfăptuirea revoluției socialiste, noi am putea sau ar trebui să renunțăm la lupta pentru reforme. În nici un caz. Nu putem ști cît de repede vom izbîndi, cît de repede condițiile obiective vor permite izbucnirea *acestei* revoluții. Trebuie să sprijinim orice îmbunătățire, orice îmbunătățire reală atît în situația economică, cît și în cea politică a maselor. Deosebirea dintre noi și reformiștii (adică în Elveția grütlienii) nu constă în faptul că noi sîntem împotriva reformelor, iar ei pentru. Nicidecum. Ei se mărginesc la reforme și astfel decad în așa hal, încît,

după expresia reușită a unui (rar !) colaborator revoluționar al ziarului „Schweizerische Metallarbeiterzeitung“ (nr. 40), ajung niște „infirmiere ale capitalismului“. Noi spunem muncitorilor : votați pentru alegeri proporționale etc., dar nu limitați aici activitatea voastră, ci puneți pe primul plan răspîndirea sistematică a ideii unei revoluții socialiste imediate, pregătiți-vă pentru ea și introduceți pe toată linia schimbările fundamentale corespunzătoare în întreaga activitate de partid. Condițiile democrației burgheze ne silesc de multe ori să adoptăm o poziție sau alta față de o sumedenie de reforme mici și foarte mici, dar trebuie să știm sau să învățăm să adoptăm o asemenea poziție față de reforme, încît — exprimîndu-ne cam simplist pentru a fi mai clari — în fiecare cuvîntare de jumătate de oră să vorbim 5 minute despre reforme și 25 de minute despre revoluția iminentă.

Fără o luptă revoluționară de masă, luptă grea, cerînd numeroase sacrificii, revoluția socialistă nu este posibilă. A admite lupta revoluționară de masă și tendința de a pune imediat capăt războiului și a respinge în același timp revoluția socialistă imediată înseamnă a fi inconsecvent ! Prima fără a doua n-are nici o valoare, este o vorbărie goală.

Nu va putea fi evitată nici *lupta grea înăuntrul partidului*. Dar ar fi o schimonoseală, o fățarnicie, o politică filistină a struțului dacă ne-am închipui că în Partidul social-democrat elvețian *ar putea* în genere domni o „pace internă“. Nu așa se pune problema : ori „pace internă“, ori „luptă internă de partid“. E de ajuns să citești scrisoarea lui Hermann Greulich amintită mai sus și să examinezi evenimentele din partid din ultimii cîțiva ani pentru a vedea cît de falsă este o asemenea premisă.

Iată cum se pune problema în realitate : *ori actualele forme* camuflate ale luptei interne de partid, care au o influență demoralizatoare asupra maselor, *ori* luptă principală, deschisă între curentul internaționalist revoluționar și curentul grütlian înăuntrul și în afara partidului.

O „luptă internă“ în cadrul căreia H. Greulich se năpustește asupra „ultraradicalilor“ sau asupra „capetelor înfierbîntate“ fără să arate cu degetul pe acești monștri și

fără să definească precis politica lor, iar R. Grimm publică în „Bernener Tagwacht“ articole din care 99% dintre cititori nu pricep nimic, articole pline de insinuări și de vorbe de ocară la adresa aceluia care privesc „cu ochi de străini“ sau a „celor care poartă de fapt vina“ pentru proiectele de rezoluții ce nu-i sînt pe plac lui Grimm, o astfel de luptă internă demoralizează masele, care văd sau bănuiesc că există „intrigi în rîndurile conducătorilor“ fără a înțelege despre ce-i vorba în fond.

Dar o luptă în care curentul grütlian dinăuntrul partidului — iar acest curent este mult mai important și mult mai periculos decît cel din afara partidului — se va vedea silit să lupte deschis împotriva celor de stînga, și ambele curente își vor susține pretutindeni propriile păreri și propria politică, vor lupta principial unul împotriva celuilalt, lăsînd ca problemele principiale importante să fie rezolvate într-adevăr de masa tovarășilor de partid și nu numai de „conducători“, — o asemenea luptă este necesară și folositoare, ea educă masele în spiritul independenței și a capacității de a-și îndeplini misiunea revoluționară de importanță istorică mondială.

Scris în limba germană
în decembrie 1916

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

CUM SE PUNE PROBLEMA APĂRĂRII PATRIEI

Burghezia și adepții ei din mișcarea muncitorească, grütlienii, o pun de obicei astfel :

ori admitem în mod principial datoria de a ne apăra patria, ori ne lăsăm țara fără apărare.

Acest mod de a pune problema este fundamental greșit.

În realitate, ea se pune astfel :

ori ne vom lăsa măcelăriți în interesul burgheziei imperialiste, ori vom pregăti în mod sistematic majoritatea exploataților și pe noi înșine, pentru ca, cu prețul unor sacrificii cât mai mici, să luăm în stăpânire băncile, să expropriem burghezia, spre a pune capăt atît scumpetei, cât și războaielor.

*
* *

Primul mod de a pune problema este întru totul burghez și nu socialist. El ignorează faptul că trăim în epoca imperialismului, că actualul război este un război imperialist, în care Elveția nu va lupta în nici un caz *împotriva* imperialismului, ci se va angaja *de partea* uneia dintre coalițiile puterilor imperialiste, adică va fi de fapt un acolit al unora sau al altora dintre marile puteri hrăpărețe, că burghezia elvețiană este demult legată prin mii de fire de interesele imperialiste, fie prin rețeaua de relații și „participații reciproce“ dintre marile bănci, prin export de capital, prin turism, care există datorită miliona-

rilor străini, fie prin exploatarea nerușinată a muncitorilor străini lipsiți de drepturi etc.

Într-un cuvânt, sînt date uitării toate principiile fundamentale ale socialismului, toate ideile socialiste, războiul imperialist de jaf este prezentat în culori trandafirii, burghezia „proprie“ este înfățișată ca o mielușea nevinovată, iar directorii de bănci, îmbătrîniți în rele, din Elveția de astăzi drept eroici Wilhelmi Telli, se închid ochii la acordurile secrete dintre băncile și diplomații autohtoni și cei străini, iar tot acest noian de minciuni burgheze este disimulat printr-o frumoasă frază „populară“ menită să amețească poporul : „apărarea patriei“ !

*Scris în limba germană
în decembrie 1916*

*Publicat pentru prima oară
la 1 august 1929, în ziarul
„Pravda“ nr. 174*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

INTERNAȚIONALĂ TINERETULUI

(NOTĂ)

Sub acest titlu apare în Elveția de la 1 septembrie 1915, în limba germană, „organul de luptă și de propagandă al Uniunii internaționale a organizațiilor socialiste de tineret“. Până acum au apărut 6 numere ale acestei publicații, care trebuie, în genere, scoasă în evidență și insistent recomandată tuturor membrilor partidului nostru care au posibilitatea să vină în contact cu partidele social-democrate și cu organizațiile de tineret din străinătate.

Majoritatea partidelor social-democrate oficiale din Europa se plasează astăzi pe pozițiile celui mai ticălos și mai mârșav social-șovinism și oportunism. Așa sînt partidele german, francez, partidul fabian⁹⁶ și cel laburist⁹⁷ din Anglia, partidele suedez, olandez (partidul lui Troelstra), danez, austriac etc. În partidul elvețian, cu toate că ultraoportuniștii s-au constituit (spre binele mișcării muncitorești) într-o „Grütli-Verein“ fără partid, chiar în rîndurile partidului social-democrat au mai rămas numeroși conducători oportuniști, social-șovini și de orientare kautskistă care exercită o mare influență asupra activității partidului.

Aceasta fiind starea de lucruri în Europa, uniunii organizațiilor socialiste de tineret îi revine sarcina grea, dar măreață și nobilă, de a lupta *pentru* internaționalismul revoluționar, *pentru* adevăratul socialism, împotriva oportunismului dominant, care a trecut de partea burgheziei imperialiste. „Internaționala Tineretului“ a publicat o serie

de articole bune în apărarea internaționalismului revoluționar, și întreaga publicație este impregnată de un admirabil spirit de ură fierbinte împotriva trădătorilor socialismului, „apărători ai patriei“ în actualul război, de dorința sinceră de a curăța mișcarea muncitorească internațională de șovinismul și de oportunismul care o macină.

Firește, ziarul tineretului este încă lipsit de claritate și de fermitate teoretică și, poate, nu le va avea niciodată, tocmai pentru că este un ziar al tineretului plin de elan, impetuos, în permanentă căutare. Dar față de lipsa de claritate teoretică a acestor oameni trebuie să adoptăm cu totul altă atitudine decât cea pe care trebuie s-o adoptăm față de haosul teoretic din capetele „okiștilor“, ale „socialiștilor-revoluționari“, ale tolstoenilor, ale anarhiștilor noștri, ale kautskiștilor („centrul“) din întreaga Europă etc. și față de inconsecvența revoluționară din inimile lor. Una este când avem de-a face cu oameni maturi care dezorientează proletariatul, care au pretenția să conducă și să învețe pe alții: împotriva lor trebuie să ducem o luptă *necruțătoare*. Și alta este când avem de-a face cu organizații *de tineret* care declară deschis că ele abia învață, că principala lor rațiune de a fi este să pregătească activiști pentru partidele socialiste. Pe acești oameni trebuie să-i ajutăm prin toate mijloacele, să fim cât se poate de îngăduitori față de greșelile lor, căutând să le îndreptăm cu încetul, în special prin metoda *convingerii* și nu prin luptă. Se întâmplă de multe ori ca oamenii din generația matură și bătrînii să *nu știe* cum să se apropie de tineret, care prin forța lucrurilor este nevoit să se apropie de socialism *altfel, pe altă cale, sub altă formă, în alte condiții* decât părinții lui. De aceea, între altele, trebuie să ne pronunțăm în orice caz *pentru independența organizatorică* a uniunii tineretului, și asta nu numai pentru că oportuniștii se tem de ea, ci și din motive care privesc fondul chestiunii. Deoarece fără a le acorda independența totală tinerii *nu vor putea* să devină buni socialiști și nici să se pregătească să ducă socialismul *înainte*.

Să ne pronunțăm pentru independența totală a uniunilor de tineret, dar și pentru deplina libertate de critică tovrărească a greșelilor lor ! Nu trebuie să lingușim tineretul.

Printre greșelile excelentului organ menționat de noi se numără în primul rând următoarele trei :

1) În ceea ce privește „Abrüstung“ (sau „Entwaffnung“) a fost adoptată o poziție greșită, pe care noi o criticăm într-un alt articol special *. Înclinăm să credem că greșeala se datorește exclusiv dorinței laudabile de a sublinia necesitatea de a năzui spre „desființarea totală a militarismului“ (ceea ce e într-un totu just), ignorându-se însă rolul războaielor civile în revoluția socialistă.

2) În problema atitudinii deosebite a socialiștilor și anarhiștilor față de stat, articolul tov. Nota-Bene (nr. 6) conține o gravă eroare (ca și în alte câteva probleme, cum ar fi *motivarea* luptei noastre împotriva lozincii „apărării patriei“). Autorul vrea să dea „o idee clară despre stat în general“ (și în același timp o imagine a statului imperialist tâlhăresc). După ce citează câteva afirmații ale lui Marx și Engels, el ajunge, printre altele, la următoarele două concluzii :

a) „...Ar fi cu desăvârșire greșit să se creadă că deosebirea dintre socialiști și anarhiști constă în aceea că primii sînt partizani ai statului, iar ceilalți adversari ai lui. În realitate, deosebirea constă în faptul că social-democrația revoluționară vrea să organizeze noua producție socială ca o producție centralizată, cea mai progresistă din punct de vedere tehnic, în timp ce producția descentralizată a anarhiștilor ar fi un pas înapoi spre tehnica veche, spre vechea formă de întreprinderi“. Este inexact. Autorul pune problema deosebirii dintre atitudinea socialiștilor și cea a anarhiștilor *față de stat*, dar *nu* dă răspuns la ea, ci la o *altă* problemă, și anume la aceea a atitudinii deosebite față de baza economică a societății viitoare. Este, desigur, o problemă extrem de interesantă și importantă. Ceea ce nu înseamnă că poate fi ignorat elementul *principal* în

* Veri volumul de față, p. 152—163. — Nota red.

deosebirea de atitudine a socialiștilor și anarhiștilor față de stat. Socialiștii se pronunță pentru folosirea statului de azi și a instituțiilor lui în lupta de eliberare a clasei muncitoare, precum și pentru necesitatea de a folosi statul ca o formă de trecere specifică de la capitalism la socialism. O asemenea formă de trecere — *tot un stat* — este dictatura proletariatului.

Anarhiștii vor „să suprimă“ statul, să-l „arunce în aer“ („sprengen“), cum se exprimă într-un loc tov. Nota-Bene, atribuind în mod eronat această concepție socialiștilor. Socialiștii — autorul citează, din păcate, cu totul incomplet cuvintele lui Engels în această chestiune — admit „disparația treptată“, „stingerea“ treptată a statului *după* exproprierea burgheziei.

b) „Pentru social-democrație, care este sau, în tot cazul, trebuie să fie educatoarea maselor, e acum mai necesar decât oricând să sublinieze ostilitatea ei principială față de stat... Actualul război a arătat ce rădăcini adânci a prins ideea de stat în conștiința muncitorilor“. Așa scrie tov. Nota-Bene. Pentru „a sublinia“ „ostilitatea principială“ față de stat, trebuie s-o înțelegi într-adevăr „clar“, iar autorului îi lipsește tocmai claritatea. Fraza despre „rădăcinile ideii de stat“ este cu totul confuză, nemarxistă și nesocialistă. Ciocnirea nu s-a produs între „ideea de stat“ și negarea ideii de stat, ci între politica oportunistă (adică atitudinea oportunistă, reformistă, burgheză față de stat) și politica social-democrată revoluționară (adică atitudinea social-democrată revoluționară față de statul burghez și față de folosirea statului împotriva burgheziei în vederea răsturnării ei). Astea sînt lucruri cu totul și cu totul diferite. Asupra acestei probleme extrem de importante sperăm să revenim într-un articol special⁹⁸.

3) În „declarația de principii a Uniunii internaționale a organizațiilor socialiste de tineret“, publicată în nr. 6 ca „proiect al secretariatului“, găsim un număr destul de mare de inexactități și, în schimb, nu găsim *esențialul*: o comparație clară între cele *trei* curente fundamentale

(social-șovinismul ; „centrul“ ; cei de stînga) care luptă astăzi între ele în cadrul socialismului din lumea întreagă.

Încă o dată : aceste greșeli trebuie combătute și explimate, străduindu-ne din toate puterile să stabilim contacte cu organizațiile de tineret și să ne apropiem de ele, ajutîndu-le prin toate mijloacele, dar s-o facem cu multă *pricepere*.

Publicat în decembrie 1916
în „Sbornik „Soșial-Demokrata“ nr. 2
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în „Sbornik“

SFORȚĂRI DE A SCOATE OPORTUNISMUL BASMA CURATĂ

Ziarul „Nașe Slovo“ din Paris, recent interzis de guvernul francez, care are o atitudine slugarnică față de țarism (pretextul pentru interzicere fiind acela că asupra soldaților ruși răsculați la Marsilia s-au găsit exemplare din ziar), s-a arătat indignat de rolul „lamentabil“ al deputatului Ciheidze, care a luat cuvântul la întruniri publice în Caucaz, cu permisiunea autorităților, îndemnând populația să nu se dedea la „tulburări“ (la devastarea magazinelor etc.), ci să organizeze cooperative etc. Frumos turneu pentru un *așa-zis* social-democrat, nimic de zis, remarcă ziarul „turneu organizat sub protecția unui guvernator, a unui colonel, a unui popă și a unui comisar de poliție“ („Nașe Slovo“ nr. 203).

L. Martov s-a grăbit să protesteze deîndată cu multă afectare în coloanele „Buletinului“ bundiștilor împotriva „prezentării lui Ciheidze drept un fel de“ (?? nu „un fel de“, ci „unul la fel cu toți lichidatorii“) „dușman care înăbușă spiritul revoluționar în creștere“. Martov apără pe Ciheidze pe două linii: pe linie principială și pe linia faptelor.

Obiecția de fapt este aceea că „Nașe Slovo“ citează un ziar caucazian ultrareacționar și că cei care au luat cuvântul alături de Ciheidze sînt: Mikoladze, ofițer în retragere, „cunoscut în județ ca om cu idei radicale“, și preotul Hundadze, care „în 1905 a fost trimis la ordine pentru participarea la mișcarea social-democrată“ („în mișcarea social-democrată gruzină — adaugă Martov — partici-

parea preoților de la țară este, după cum se știe, un fenomen destul de curent“).

Așa „apără“ Martov pe Ciheidze. Este o apărare cât se poate de proastă. Chiar dacă un ziar ultrareacționar scrie că Ciheidze a luat cuvântul alături de un popă, *faptul* ca atare nu este cu nimic dezmințit și însuși Martov recunoaște că așa s-a întâmplat.

Dacă Hundadze „a fost chemat la ordine în 1905“, asta nu înseamnă încă nimic, deoarece atunci și Gapon și Aleksinski „au fost chemați la ordine“. Din ce partid fac parte *acum* sau cu ce partid simpatizează Hundadze și Mikoladze, nu cumva sînt *defensiști*, iată ce trebuia să afle Martov, dacă voia să afle adevărul, în loc să se ocupe de „chițibușuri avocățești“. „Cunoscut în județ ca om cu idei radicale“, iată o frază prin care aproape întotdeauna presa noastră prezintă pe moșierul liberal.

Afirmînd că „Nașe Slovo“ a prezentat „un tablou cu totul fals“, Martov vrea să ascundă prin țipete *adevărul*, pe care nu l-a putut răsturna.

Dar asta nu-i esențialul. Asta-i floare la ureche față de ceea ce urmează. Nereușind să dezmință cu fapte comportarea „lamentabilă“ a lui Ciheidze, Martov o *confirmă* prin apărarea sa *principală*.

„Un lucru este cert — scrie Martov — că tovarășul Ciheidze“ (?? tovarăș cu Potresov & Co. ?) „a socotit de cuviință să se ridice nu numai împotriva orientării reacționare care a fost imprimată tulburărilor din Caucaz, întrucît ea a căzut“ (? ei au căzut ?) „sub influența ultrareacționarilor, ci și împotriva formelor distructive (devastarea magazinelor, acte de violență împotriva negustorilor), pe care, în general vorbind, poate să le ia nemulțumirea poporului chiar independent de influențele reacționare“. Notați: „Un lucru este cert“ !

Și lui Martov îi merge gura ca și lui V. Maklakov: neputința, fărîmițarea, „dezorientarea, ba chiar și conștiința redusă“ a maselor... „calea acestui fel de «revolte» nu duce la atingerea scopului și este, în ultimă instanță, dăunătoare din punctul de vedere al intereselor proletariatului“... Pe de o parte, „partidul revoluționar care ar întoarce spatele mișcării pe cale de apariție, pentru că ea este însoțită de excese spontane și neraționale, ar face o

prostie“ ; pe de altă parte, „partidul care ar socoti de datoria sa revoluționară să renunțe la lupta împotriva acestor excese ca fiind acțiuni neraționale ar face o prostie“... „Întrucît la noi în Rusia... n-a început (?) încă o campanie organizată de luptă împotriva războiului, întrucît risipirea elementelor conștiente ale proletariatului nu permite să se compare situația noastră nu numai cu cea din 1904—1905, dar nici cu cea din 1914—1915 (?), tulburările populare care izbucnesc din cauza scumpeții etc., deși *simptome* foarte importante, nu pot să devină (?) *nemijlocit* (?) izvoare ale mișcării care constituie sarcina noastră. «Folosirea» lor rațională poate să conștă numai în canalizarea nemulțumirii pe făgașul unei lupte organizate, indiferent care ar fi ea, în afara căreia nici vorbă nu poate fi ca masele să-și pună sarcini revoluționare. De aceea însuși (!!) îndemnul la organizarea de cooperative, la exercitarea de presiuni asupra dumelor orășenești în scopul fixării unor prețuri maxime și la alte paliative de acest fel pe baza dezvoltării inițiativei maselor este o acțiune mai revoluționară (ha-ha!) și mai rodnică decît cochetarea... speculațiile ușuratec sînt «de-a dreptul criminale»“ etc.

Cu greu îți păstrezi calmul citind asemenea lucruri revoltătoare. Pînă și redacția bundistă a simțit, pe cît se vede, șarlatania lui Martov și a însoțit articolul lui cu promisiunea echivocă „vom mai reveni“...

Problema este mai mult decît limpede. Să admitem că Ciheidze a avut de-a face cu tulburări care s-au desfășurat sub o formă considerată de el nerațională. E limpede că dreptul și datoria lui de revoluționar îi impuneau să lupte împotriva unei forme *neraționale*... în ce scop? în scopul unor acțiuni *revoluționare* raționale? sau în scopul unei lupte *liberale* raționale?

Aici e totul! Or, Martov tocmai aici o încurcă!

Domnul Ciheidze „a canalizat“ „nemulțumirea maseilor“, care se manifestă în mod revoluționar, „pe făgașul“ unei lupte *liberale* (numai cooperative pașnice, numai presiune legală, aprobată de guvernator, asupra dumelor orășenești etc.) și nu pe făgașul unei lupte *revoluționare*

raționale. Aici e esențialul ; or, Martov apără politica liberală și îi dă apă la moară !

Un social-democrat revoluționar va spune : nu e rațional să devastezi o dugheană, trebuie să organizăm o demonstrație mai serioasă, de pildă, concomitent cu muncitorii din Baku, Tiflis și Petersburg, să ne canalizăm ura împotriva guvernului, să atragem de partea noastră acea parte din armată care dorește pacea. *Așa a vorbit domnul Ciheidze ? Nu, el a chemat la o „luptă“ acceptabilă pentru liberali !*

Martov și-a pus la rezezeală semnătura pe „platforma“ care recomandă „acțiuni revoluționare de masă“⁹⁹ — ce să-i faci, în fața muncitorilor trebuie să apari în postura de revoluționar ! —, dar, când concret, în Rusia, apar primii germeni ai acestor acțiuni, el începe să apere, recurgând la tot felul de mijloace, pe *liberalul* „de stînga“ Ciheidze.

„În Rusia n-a început încă o campanie organizată de luptă împotriva războiului...“. În primul rînd, nu e adevărat. Ea a început, de pildă, la Petersburg prin proclamații, mitinguri, greve, demonstrații. În al doilea rînd, *dacă* undeva în provincie ea n-a început încă, *trebuie începută*, iar Martov prezintă campania liberală pe care „o începe“ d-nul Ciheidze drept „mai revoluționară“.

Ce altceva înseamnă asta decît a scoate basma curată mîrșăvia oportunistă ?

Publicat în decembrie 1916,
în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în „Sbornik“

FRAȚIUNEA CIHEIDZE ȘI ROLUL EI

Am arătat întotdeauna că domnii Ciheidze & Co. *nu* reprezintă proletariatul social-democrat și că niciodată partidul muncitoresc cu adevărat social-democrat nu se va împăca și nu se va uni cu această fracțiune. Concluziile noastre se bazează pe fapte incontestabile : 1) formula „salvarea patriei“, folosită de Ciheidze, în fond nu se deosebește prin nimic de defensism ; 2) fracțiunea Ciheidze nu a luat niciodată atitudine împotriva d-lui Potresov & Co., nici chiar atunci când Martov s-a pronunțat împotriva lui ; 3) această fracțiune nu s-a pronunțat împotriva participării la comitetele pentru industria de război, ceea ce este un fapt esențial.

Nimeni n-a încercat măcar să conteste aceste fapte. Adepții lui Ciheidze le trec pur și simplu sub tăcere.

„Nașe Slovo“ și Troțki, care ne acuză de „fracționism“, au ajuns, sub greutatea faptelor, să vadă tot mai clar necesitatea luptei împotriva Comitetului de organizare și a lui Ciheidze ; numai „sub presiune“ (sub presiunea criticii noastre și a criticii faptelor) cei de la „Nașe Slovo“ au cedat o poziție după alta, *fără să se fi pronunțat însă* în mod categoric *nici pînă acum*. Unitate sau ruptură cu fracțiunea Ciheidze ? — aici ei tot se mai tem să-și precizeze atitudinea !

În nr. 1 al „Buletinului Comitetului din străinătate al Bundului“ (septembrie 1916) este publicată o scrisoare din Petersburg din 26 februarie 1916. Ea constituie un document prețios, deoarece confirmă întru totul aprecierea făcută de noi. Autorul scrisorii recunoaște fără ocol

„existența certă a unei crize în lagărul menșevismului însuși“ ; dar — fapt extrem de caracteristic — despre *menșevicii adversari* ai participării la comitetele pentru industria de război el *nu scoate o vorbă!* El nu i-a văzut și nici n-a auzit vorbindu-se de ei în Rusia !

Autorul declară că trei dintre cei cinci membri ai fracțiunii Ciheidze sînt împotriva „poziției apărării“ (ca și Comitetul de organizare), iar doi sînt *pentru*.

„Persoane care s-au pus în serviciul fracțiunii — scrie el — nu reușesc să clintească majoritatea fracțiunii de pe poziția pe care ea s-a situat. În ajutorul majorității fracțiunii vine «grupul de inițiativă»¹⁰⁰ local, care respinge poziția apărării“.

Cei ce s-au pus în serviciul fracțiunii sînt domnii intelectuali liberali de tipul lui Potresov, Maslov, Ortodox & Co., care își zic social-democrați. *Un bundist confirmă acum* ceea ce noi am arătat în repetate rînduri, și anume că acest grup de *intelectuali* este un „focar“ de oportunism și de politică muncitorească liberală.

El scrie în continuare : „Viața a creat (nu cumva Purișkevici și Gucikov au creat?)... un organ nou, grupul muncitoresc, care devine într-o măsură din ce în ce mai mare centrul mișcării muncitorești“. (Autorul are în vedere mișcarea muncitorească gucikovistă, sau, ca să folosim un termen mai vechi, stolîpinistă : altă mișcare el nu recunoaște !) „*Cu prilejul alegerii acestui grup s-a ajuns la o soluție de compromis : nu apărarea și autoapărarea, ci salvarea țării, care cuprinde o sferă mai largă*“.

Iată cum *un bundist* demască pe Ciheidze și minciuna lui Martov cu privire la acesta. *Cu prilejul alegerii* ciracilor lui Gucikov (Gvozdev, Breido etc.) în comitetele pentru industria de război, Ciheidze și Comitetul de organizare *au încheiat un compromis*. Formula folosită de Ciheidze este un *compromis* cu Potresov și cu alde Gvozdev !

Martov a ascuns și ascunde toate astea.

Compromisul nu s-a oprit aici. Și declarația a fost elaborată tot printr-o soluție de compromis, pe care *bundistul* o caracterizează astfel :

„*A dispărut precizia*“. „Reprezentanții majorității fracțiunii și ai «grupului de inițiativă» au rămas nemulțumiți, deoarece declarația reprezintă, totuși, un însemnat pas înainte în sensul formulării poziției apărării“. „*Compromisul este, în fond, poziția social-democrației germane, dar aplicată la Rusia*“.

Așa scrie bundistul.

Chestiunea este, pe cât se pare, clară? Un singur partid — okist, ciheidzist, potresovist. În cadrul lui se luptă între ele două aripi, care ajung la o *înțelegere*, încheie un compromis și continuă să coexiste în același partid. Compromisul se încheie *pe baza* participării la comitetele pentru industria de război. Chestiunea controversată este numai cea a formulării „*motivelor*“ (adică a metodelor de a înșela pe muncitori). Rezultatul compromisului este, „în fond, poziția social-democrației germane“.

Ei, și n-am avut noi dreptate când spuneam că partidul okist este un partid social-șovinist? Că Comitetul de organizare și Ciheidze reprezintă, ca partid, ceea ce sînt Südekumii în Germania?

Pînă și un bundist este silit să recunoască identitatea lor cu Südekumii!

Deși sînt „nemulțumiți“ de compromis, nici Ciheidze & Co., nici Comitetul de organizare nu s-au pronunțat nicăieri și niciodată împotriva lui.

Așa stăteau lucrurile în februarie 1916. În aprilie 1916 Martov își face apariția la Kiental avînd mandat din partea „grupului de inițiativă“ și reprezentînd *întregul* Comitet de organizare, Comitetul de organizare *în general*.

Nu-i asta o înșelare a Internaționalei?

Iată unde am ajuns! Potresov, Maslov și Ortodox își întemeiază un organ *propriu*, „Delo“¹⁰¹, organ fățiș defensist, *invită ca colaborator* pe Plehanov, grupează în jurul acestui organ pe domnii Dmitriev, Cerevanin, Maevski, Gr. Petrovici și alții de teapa lor, întreaga companie de intelectuali, foști stîlpi ai lichidatorismului. Declarațiile făcute de mine în numele bolșevicilor în *mai* 1910 („Diskussionnîi Listok“¹⁰²) cu privire la înche-

garea definitivă a *grupului legaliştilor-independenți* * se confirmă întru totul.

„Delo“ se situează în mod ostentativ pe o poziție șoviniștă și reformistă. E destul să vezi cum îl falsifică d-na Ortodox pe Marx, făcându-l, cu ajutorul unor puncte de suspensie, aliat al lui Hindenburg (cu motivări „filozofice“, nu-i de glumit!), cum d-l Maslov (în special în nr. 2 al revistei „Delo“) susține reformismul pe toată linia, cum d-l Potresov acuză pe Akselrod și Martov de „maximalism“ și anarhosindicalism, cum întreaga revistă prezintă îndatorirea apărării drept o cauză a „democrației“, ocolind cu modestie problema penibilă dacă nu cumva țarismul este acela care duce acest război reacționar în scopuri tâlhărești pentru sugrumarea Galiției, Armeniei etc.

Fracțiunea Ciheidze și Comitetul de organizare tac. Skobelev adresează un salut „Liebknechtilor din toate țările“, deși *adevăratul* Liebknecht a demascată și a înfierat fără cruțare pe Scheidemannii și pe kautskiștii din *propria-i* țară, pe când Skobelev se află în cîrdășie și prietenie permanentă atît cu Scheidemannii ruși (Potresov & Co., Cihenkeli etc.), cît și cu kautskiștii ruși (Akselrod etc.).

În nr. 2 al ziarului „Golos“¹⁰³ (Samara, 20 septembrie 1916), Martov declară în numele său și al prietenilor săi din străinătate că refuză să colaboreze la revista „Delo“ și *totodată* depune eforturi pentru a-l scoate basma curată pe Ciheidze și se străduiește să încredințeze publicul („Izvestiia“ nr. 6 din 12 noiembrie 1916) că s-ar fi separat de Troțki și de „Nașe Slovo“ din cauza ideii „troțkiste“ a negării revoluției burgheze în Rusia, cînd toată lumea știe că asta-i o minciună, că Martov a părăsit „Nașe Slovo“ deoarece acest ziar n-a putut să-i tolereze încercările *de a scoate basma curată* Comitetul de organizare! Tot în „Izvestiia“, Martov *se apără* împotriva acuzației de a fi înșelat opinia publică din Germania, înșelăciune care a revoltat-o pînă și pe Roland-Holst și care a constată în faptul că în broșura publicată de el în limba germană este omisă *tocmai acea parte* a declarației menșevicilor din Petersburg și Moscova în care se spune

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 19, București, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 301–315. — *Nota red.*

că ei *acceptă să participe* la comitetele pentru industria de război¹⁰⁴ !

Amintiți-vă de polemica care a avut loc între Troțki și Martov în coloanele ziarului „Nașe Slovo“ înainte ca acesta din urmă să se fi retras din redacție. Martov îi reproșa lui Troțki faptul că nu știe nici pînă acum dacă îl va urma în momentul hotărîtor pe Kautsky. Troțki îi replica lui Martov că joacă rolul de „nadă“, menită să atragă pe muncitorii revoluționari de partea partidului oportunist și șovinist al Potresovilor, apoi de partea Comitetului de organizare etc.

Ambii adversari au repetat argumentele *noastre*. Și amîndoși au avut dreptate.

Oricît s-ar căuta să se ascundă adevărul cu privire la Ciheidze & Co., el tot iese la suprafață. Rolul lui Ciheidze este de a încheia compromisuri cu Potresovii, *camuflînd* prin cuvinte evazive sau aproape „de stînga“ politica oportunistă și șovinistă. Iar rolul lui Martov este de a scoate basma curată pe Ciheidze.

Publicat în decembrie 1916,
în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2
Semnat : N. L e n i n

Se tipărește după textul
apărut în „Sbornik“

ÎN LEGĂTURĂ CU AMENDAMENTUL
LA REZOLUȚIA PROPUȘĂ DE BEBEL
LA CONGRESUL DE LA STUTT GART ¹⁰⁵

Îmi amintesc foarte bine că redactarea definitivă a acestui amendament a fost precedată de îndelungi discuții, pe care le-am purtat direct cu Bebel. În prima redactare se vorbea mai direct de agitație revoluționară și de acțiuni revoluționare. Am arătat-o lui Bebel ; el a răspuns : nu pot accepta, deoarece în acest caz parchetul va dizolva organizațiile noastre de partid : or, nu putem risca acest lucru atîta timp cît nu există nimic serios. După o consfătuire cu specialiștii juriști și după mai multe modificări operate în text în scopul de a exprima aceeași idee într-o formă legală, s-a ajuns la formula definitivă cu a cărei adoptare Bebel s-a declarat de acord.

Scriș în decembrie 1916

*Publicat în decembrie 1916,
în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 2
Semnat : N. L e n i n*

*Se tipărește după manuscris,
confruntat cu textul apărut
în „Sbornik”*

PACIFISM BURGHEZ
ȘI PACIFISM SOCIALIST ¹⁰⁶

*Publicat pentru prima oară în 1924,
în „Culegeri din Lenin”, vol. II
Semnat : N. L.*

Se tipărește după manuscris

ARTICOLUL (SAU CAPITOLUL) I
O COTITURĂ ÎN POLITICA MONDIALĂ

Există indicii că s-a produs sau e pe cale să se producă o asemenea cotitură, și anume: o cotitură de la războiul imperialist la o pace imperialistă.

Epuizarea evidentă și accentuată a ambelor coaliții imperialiste; dificultățile pe care le comportă continuarea războiului; faptul că capitaliștii în general și capitalul financiar în special cu greu ar mai putea jupui popoarele după ce a luat șapte piei de pe ele sub forma scandalosoșilor profituri „de război”; suprasaturarea capitalului financiar din țările neutre — Statele Unite, Olanda, Elveția etc. —, care s-a îmbogățit enorm de pe urma războiului și care, din cauza lipsei de materii prime și de produse alimentare, cu greu ar mai putea să continue această activitate „avantajoasă”; încercările asidue ale Germaniei de a desprinde de principala ei rivală imperialistă, Anglia, pe unul sau pe altul dintre aliați; declarațiile pacifiste ale guvernului german urmate de declarații similare ale unor guverne din țări neutre — iată cele mai importante dintre aceste indicii.

Sînt sau nu sînt șanse ca războiul să se termine repede ?

E o întrebare la care e greu să dai un răspuns afirmativ. După părerea noastră, apar destul de precis două cazuri posibile :

Primul caz — o pace separată între Germania și Rusia a fost încheiată chiar dacă nu există un tratat formal scris. Al doilea caz — o asemenea pace n-a fost încheiată, iar Anglia și aliații ei mai dispun de posibilități reale de a se

menține încă un an sau doi etc. În primul caz războiul va lua sfârșit în mod inevitabil, dacă nu astăzi, într-un viitor foarte apropiat și nu ne putem aștepta la schimbări importante în desfășurarea lui. În al doilea caz este posibilă continuarea lui pe o perioadă nedeterminată.

Să ne oprim la primul caz.

Că nu de mult au avut loc tratative cu privire la o pace separată între Germania și Rusia, că însuși Nicolaie al II-lea și influența sa camarilă înclină spre o asemenea pace, că în politica mondială se conturează o cotitură de la alianța imperialistă dintre Rusia și Anglia împotriva Germaniei la o alianță tot atât de imperialistă între Rusia și Germania împotriva Angliei, toate acestea sînt lucruri care nu pot fi puse la îndoială.

Înlocuirea lui Știurmer cu Trepov, declarația publică a țarismului că toți aliații recunosc „drepturile” Rusiei asupra Constantinopolului, crearea de către Germania a unui stat polonez separat par a fi indicii că tratativele cu privire la o pace separată au eșuat. Poate că țarismul a dus aceste tratative *numai* cu scopul de a șantaja Anglia spre a obține de la ea o recunoaștere formală și directă a „drepturilor” lui Nicolaie Sîngerosul asupra Constantinopolului, precum și anumite garanții „serioase” în legătură cu ele.

Întrucît conținutul principal, fundamental al actualului război imperialist este împărțirea prăzii între cei trei rivali imperialiști principali, între cei trei tîlhari, Rusia, Germania și Anglia, o asemenea presupunere nu are în ea nimic neverosimil.

Pe de altă parte, cu cît țarismului îi devine mai clară imposibilitatea reală, militară de a recăpăta Polonia, de a cucerii Constantinopolul, de a sparge frontul de fier al trupelor germane pe care Germania îl rectifică, îl scurtează și îl întărește considerabil în urma ultimelor victorii repute în România, cu atât mai mult *este el silit* să încheie o pace separată cu Germania, *adică* să treacă de la alianța imperialistă cu Anglia împotriva Germaniei la o alianță imperialistă cu Germania împotriva Angliei. Și de ce nu? Doar Rusia a fost la un pas de un război împotriva Angliei din cauza rivalității imperialiste ivite între cele

două puteri la împărțirea prăzii în Asia mijlocie ! Se știe, de asemenea, că în 1898 s-au dus tratative între Anglia și Germania cu privire la o alianță împotriva Rusiei, Anglia și Germania înțelegându-se atunci în secret să împartă între ele coloniile Portugaliei „în cazul” când ea nu se va achita de obligațiile sale financiare !

Încă de acum câteva luni s-a conturat o tendință accentuată a cercurilor imperialiste dominante din Germania spre o alianță cu Rusia împotriva Angliei. Baza alianței o va constitui, pe cât se vede, împărțirea Galiției (pentru țarism este deosebit de important să stârpească acest centru de agitație proucraineană și de libertate ucraineană), a Armeniei și, *poate, și a României!* Semnificativ în acest sens este că într-un ziar german s-a strecurat o „aluzie” la faptul că România ar putea fi împărțită între Austria, Bulgaria și Rusia ! Germania ar mai consimți să facă unele „mici concesii” țarismului, ca să realizeze în schimbul lor o alianță cu Rusia și eventual cu Japonia împotriva Angliei.

Se poate foarte bine ca Nicolaie al II-lea și Wilhelm al II-lea să fi încheiat o pace separată în secret. Istoria diplomației cunoaște exemple de tratate secrete despre care, în afară de 2—3 persoane, nu avea cunoștință nimeni altcineva, nici chiar miniștrii. Istoria diplomației cunoaște exemple când, „marile puteri” se adunau la un congres „european general”, după ce principalii rivali căzuseră de acord în secret asupra problemelor esențiale (de pildă acordul secret dintre Rusia și Anglia cu privire la jefuirea Turciei încheiat înainte de Congresul de la Berlin din 1878). N-ar fi de loc de mirare ca țarismul să respingă o pace separată formală între guverne, printre altele, pe considerentul că în situația actuală a Rusiei s-ar putea ca în acest caz să vină în fruntea guvernului ori Miliukov cu Gucikov, ori Miliukov cu Kerenski, și în același timp să încheie un tratat secret, nu formal, dar tot atât de „trainic”, cu Germania, în sensul că ambele „înalte părți contractante” vor urma *cutare* linie la viitorul congres al păcii !

Nu putem afirma cu certitudine că această presupunere este justă. În orice caz ea cuprinde de o mie de ori mai

mult *adevăr*, o caracterizare a *ceea ce este*, decît nesfîrşitele fraze dulcele cu privire la o pace între guvernele actuale şi, în general, între guverne burgheze pe baza negării anexiunilor etc. Aceste fraze sînt fie deziderate pioase, fie făţărnicie şi minciună menite să ascundă adevărul. Adevărul epocii noastre, al actualului război, al momentului actual, cînd se încearcă să se încheie pacea, constă în *împărţirea prăzii imperialiste*. Acesta este esenţialul, şi a înţelege acest adevăr, a-l spune, „a spune ceea ce este” — iată sarcina fundamentală a politicii socialiste, spre deosebire de politica burgheză, pentru care principalul este să ascundă, să estompeze acest adevăr.

Ambele coaliţii imperialiste au acaparat o anumită cantitate din pradă, iar doi rechini, cei mai mari şi mai puternici — Germania şi Anglia — au jefuit cel mai mult. Anglia nu a pierdut nici o palmă din pămîntul şi din coloniile ei, ci „a dobîndit” coloniile germane şi o parte din Turcia (Mesopotamia). Germania şi-a pierdut aproape toate coloniile, dar a dobîndit în schimb teritorii mult mai preţioase în Europa, ocupînd Belgia, Serbia, România, o parte din Franţa, o parte din Rusia etc. Acum este vorba de împărţirea prăzii. „Căpeteniile” celor două bande de tâlhari, adică Anglia şi Germania, trebuie să-şi răsplătească într-o anumită măsură aliaţii, care, cu excepţia Bulgariei şi mai puţin a Italiei, au avut pierderi deosebit de grele. Aliaţii cei mai slabi au înregistrat pierderile cele mai mari; în coaliţia engleză au fost strivite Belgia, Serbia, Muntenegrul, România, în cea germană Turcia a pierdut Armenia şi o parte din Mesopotamia.

Pînă în momentul de faţă prada Germaniei este indiscutabil cu mult mai mare decît prada Angliei. Pînă acum Germania a învins, dovedindu-se nemăsurat mai puternică decît s-ar fi presupus înainte de război. Este deci lesne de înţeles de ce ei i-ar conveni să încheie pace cît mai grabnic: pentru că rivala ei ar mai putea încă, în cazul cel mai avantajos imaginabil (deşi puţin probabil) pentru ea, să pună în mişcare rezerve mai mari de recruţi etc.

Iată care este situaţia *obiectivă*. Iată care este momentul actual al luptei pentru împărţirea prăzii imperialiste. E

cît se poate de firesc ca *acest* moment să dea naștere la tendințe, declarații și manifestări pacifiste mai ales în rîndurile burgheziei și guvernelor coaliției germane, apoi ale țărilor neutre. Tot atît de firesc este și ca burghezia și guvernele *ei* să fie împinse să caute să prostească popoarele prin toate mijloacele, disimulînd goliciunea respingătoare a păcii imperialiste, împărțirea prăzii, prin fraze — fraze cu totul mincinoase — despre o pace democratică, libertatea popoarelor mici, reducerea armamentelor etc.

Dar dacă pentru burghezie tendința de a prosti popoarele este firească, cum își fac socialiștii datoria? Despre asta vom vorbi în articolul (sau capitolul) următor.

ARTICOLUL (SAU CAPITOLUL) AL II-LEA PACIFISMUL LUI KAUTSKY ȘI TURATI

Kautsky este teoreticianul cu cea mai mare autoritate al Internaționalei a II-a, liderul cel mai de vază al așa-zisului „centru marxist” din Germania, reprezentant al opoziției care a creat în Reichstag o fracțiune aparte: „Grupul social-democrat al muncii” (Haase, Ledebour etc.). Într-o serie de ziare social-democrate din Germania, Kautsky publică acum, în legătură cu condițiile de pace, diverse articole care parafrazează declarația oficială a „Grupului social-democrat al muncii” referitoare la cunoscuta notă a guvernului german prin care acesta a propus tratative de pace. Cerînd guvernului să propună condiții precise de pace, declarația conține, printre altele, și următoarea frază caracteristică:

„...Pentru ca această notă (a guvernului german) să ducă la pace, este necesar ca toate țările să respingă fără echivoc ideea anexării de teritorii străine, ideea subordonării politice, economice sau militare a unui popor, indiferent care ar fi el, față de o putere străină...”.

Parafrazînd și concretizînd această teză, Kautsky „demonstrează” amănunțit în articolele sale că Constantinopolul nu trebuie să fie dat Rusiei și că Turcia nu trebuie să fie vasala nimănui.

Să examinăm mai atent aceste lozinci și argumente politice ale lui Kautsky și ale tovarășilor săi de idei.

Cînd vine vorba de Rusia, adică de rivala imperialistă a Germaniei, Kautsky nu formulează o revendicare abstractă, „generală“, ci una cu totul concretă, precisă, bine definită: Constantinopolul nu trebuie să fie dat Rusiei. El *demască* implicit *adevăratele* planuri imperialiste... ale Rusiei. Cînd este vorba de Germania, adică tocmai de acea țară în care burghezia și guvernul sînt ajutate să poarte războiul imperialist de majoritatea partidului al cărui membru este Kautsky (pe care l-a numit redactor al principalului său organ teoretic, „Neue Zeit“), atunci el *nu* demască planurile imperialiste *concrete* ale guvernului din propria sa țară, ci se mărginește la un deziderat sau la o teză generală: Turcia nu trebuie să fie vasala nimănui!!

Cu ce se deosebește, după conținutul ei real, politica lui Kautsky de politica social-șoviniștilor, ca să zicem așa, militanți (adică socialiști în vorbe, șoviniști în fapte) din Franța și Anglia, care demască deschis acțiunile imperialiste concrete ale Germaniei, eschivîndu-se prin deziderate și teze „generale“ atunci cînd vine vorba de țările sau de popoarele pe care le cuceresc Anglia și Rusia? care fac tapaj cînd este vorba de cotropirea Belgiei, Serbiei, dar păstrează tăcere cînd este vorba de cotropirea Galiției, a Armeniei, a coloniilor din Africa?

În realitate, politica lui Kautsky și a lui Sembat-Henderson ajută în aceeași măsură guvernul imperialist al *propriei* țări, acordînd atenție exclusiv perfidiei rivalului și a dușmanului, mascînd cu ajutorul unor fraze nebuloase, generale și al dezideratelor pioase acțiunile *tot atît* de imperialiste ale „*propriei*“ burghezii. Dacă ne-am mărgini la o contemplare, ca să zicem așa, creștinească a caracterului inofensiv al acestor dulcele fraze generale fără să dezvăluim *adevărata* lor semnificație politică, n-am mai fi marxiști, n-am mai fi în genere socialiști. Oare nu avem mereu prilejul să constatăm că diplomația tuturor puterilor imperialiste face paradă de fraze „generale“ sentimentale și de declarații „democratice“, *camuflînd* cu ajutorul lor jefuirea, asuprirea și sugrumarea popoarelor mici?

„Turcia nu trebuie să fie vasala nimănui“... Dacă spun numai atât, creez impresia că mă pronunț pentru libertatea deplină a Turciei, pe când în realitate eu nu fac decât să repet o frază pe care o spun de obicei și ipocriții diplomați germani, mințind cu *bună-știință* și disimulând prin această frază *faptul* că Germania a făcut *astăzi* din Turcia o vasală a ei sub raport financiar și militar! Dacă eu sînt socialist german, diplomației germane *îi merg la inimă* frazele mele „generale“, deoarece adevărata lor semnificație este că ele prezintă imperialismul german *în culori trandafirii*.

„...Toate țările trebuie să respingă ideea anexiunilor, ...a subordonării economice a unui popor indiferent care ar fi el...“.

Ce mărinimie! Imperialiștii „resping“ de mii de ori „ideea“ anexiunilor și a sugrumării financiare a popoarelor slabe, dar ce se întîmplă dacă confruntăm aceste afirmații cu *faptele* care ne arată că orice mare bancă din Germania, Anglia, Franța, Statele Unite își „subordonează“ popoare mici? Ar putea oare actualul guvern burghez al unei țări bogate să respingă *în fapt* anexiunile și subordonarea economică a altor popoare atunci când el a investit miliarde și miliarde în căile ferate și în alte întreprinderi ale popoarelor slabe?

Cine luptă cu adevărat împotriva anexiunilor etc.: cel care aruncă în vînt fraze sentimentale a căror semnificație obiectivă este cea a aghiasmei creștine cu care sînt stropiți tîlharii capitaliști și încoronați, sau cel care explică muncitorilor că nu se poate pune capăt anexiunilor și sugrumării financiare fără a răsturna burghezia imperialistă și guvernele ei?

Iată și o mostră italiană a pacifismului propovăduit de Kautsky.

Cunoscutul reformist Filippo Turati a publicat în numărul din 25 decembrie 1916 al ziarului „Avanti!“, organul central al Partidului socialist italian, un articol intitulat „Abracadabra“. La 22 noiembrie 1916, scrie el, grupul parlamentar socialist din Italia a propus în parlament încheierea păcii. În această propunere, grupul „constată o concordanță între principiile proclamate de

reprezentanții Angliei și Germaniei, principii menite să stea la baza eventualei păci, și invită guvernul să înceapă tratative de pace prin mijlocirea Statelor Unite și a altor țări neutre“. Iată conținutul propunerii socialiştilor, expus de însuși Turati.

La 6 decembrie 1916, Camera „înmormîntează“ propunerea socialistă, „amînînd“ discutarea ei. La 12 decembrie, cancelarul Germaniei propune din partea sa în Reichstag ceea ce voiau socialiștii italieni. La 22 decembrie intervine Wilson cu nota sa, „parafrazînd și repetînd — după cum remarcă F. Turati — ideile și motivele propunerii socialiste“. La 23 decembrie apar pe scenă alte state neutre, care parafrazează nota lui Wilson.

Noi sîntem acuzați că ne-am vîndut Germaniei, exclamă Turati. Dar ce-au făcut atunci Wilson și statele neutre ?

La 17 decembrie, Turati a rostit în parlament o cuvîntare din care un pasaj a făcut, pe bună dreptate, senzație. Reproducem pasajul încriminat după relatarea apărută în „Avanti !“ :

„...Să presupunem că o discuție ca aceea pe care ne-o propune Germania ar fi în stare să rezolve, în linii generale, probleme ca evacuarea Belgiei și a Franței, restabilirea granițelor Romîniei, Serbiei și, dacă vreți, și ale Muntenegrului; eu adaug și rectificarea granițelor italiene, înglobîndu-se teritoriile care sînt incontestabil italiene și corespund unor garanții cu caracter strategic“... Aici Camera burgheză și șovină îl întreprinde pe Turati; din toate părțile se aud strigăte : „Bravo ! Va să zică și voi vreți asta ! Vivat Turati ! Vivat !...“.

Simțînd, probabil, că în entuziasmul burgheziei este ceva suspect, Turati încearcă „să se corecteze“ și „să se explice“ :

„...Domnilor — spune el —, să lăsăm spiritele deplasate. Una este să admiți dreptul legitim la unitate națională, pe care noi l-am admis întotdeauna, și alta să provoci sau să justifici un război în acest scop“.

Nici această „explicație“ a lui Turati, nici articolele scrise în „Avanti !“ în apărarea lui, nici scrisoarea lui Turati din 21 decembrie și nici articolul unui oarecare „b b“ apărut în ziarul „Volksrecht“ din Zürich nu „re-

mediază" situația și nu pot ascunde faptul că *Turati s-a dat de gol!*... Mai bine-zis : nu Turati s-a dat de gol, ci întregul pacifism socialist, reprezentat și de Kautsky și, după cum vom vedea mai jos, de „kautskiștii“ francezi. Presa burgheză din Italia a reprodus acest pasaj din cuvântarea lui Turati, jubilând pe drept cuvânt pe marginea lui.

Menționatul „b b“ încearcă să-l apere pe Turati, afirmând că el a vorbit doar despre „dreptul națiunilor la autodeterminare“.

Proastă apărare ! Ce caută aici „dreptul națiunilor la autodeterminare“, care, precum se știe, se referă în programul marxistilor — și s-a referit întotdeauna în programul democrației internaționale — la apărarea popoarelor *asuprite* ? Aici, într-un război imperialist, adică într-un război dus pentru împărțirea coloniilor, pentru *asuprirea* altor țări, într-un război între puterile jefuitoare, asupritoare, pentru a se hotărî cine să subjuge mai multe popoare străine ?

A invoca autodeterminarea națiunilor pentru a justifica un război imperialist și nu un război național, prin ce se deosebește asta de vorbăria lui Aleksinski, Hervé, Hyndman, care invocă *republica* din Franța, opunând-o monarhiei din Germania, deși toată lumea știe că actualul război nu se duce câtuși de puțin în urma unei ciocniri între republicanism și principiul monarhic, ci pentru împărțirea coloniilor etc. Între cele două coaliții imperialiste ?

Turati a încercat să se explice și să se justifice, afirmând că el *nu* „justifică“ *nicidecum* războiul.

Să-l credem pe Turati reformistul, pe Turati adeptul lui Kautsky că *n-a intenționat* să justifice războiul. Cine nu știe însă că în politică nu intențiile contează, ci faptele ? nu dezideratele pioase, ci faptele ? nu ceea ce este imaginar, ci ceea ce este real ?

Să presupunem că Turati n-a vrut să justifice războiul și că Kautsky n-a vrut să justifice faptul că Germania a stabilit cu Turcia relații prin care a transformat-o într-un stat vasal imperialismului german. În realitate însă, amândoi acești pacifiști pioși *vin tocmai cu o justificare a războiului !* Iată esențialul. Dacă o asemenea frază :

„Constantinopolul nu trebuie să fie dat Rusiei, Turcia nu trebuie să fie vasală nimănui“, Kautsky n-ar fi scris-o într-o revistă atît de plicticoasă încît n-o citește nimeni, ci ar fi rostit-o de la tribuna parlamentului, în fața unui public burghez vioi, impresionabil și înzestrat cu un temperament meridional, n-ar fi fost nimic surprinzător în exclamațiile burghezilor spirituali : „Admirabil ! Just ! Vivat Kautsky !“

Fie că a vrut sau nu, fie că și-a dat sau nu seama, Turati a adoptat în realitate punctul de vedere al unui sam-sar burghez care propune încheierea unei tranzacții amabile între rechinii imperialiști. „Eliberarea“ teritoriilor italiene care aparțin Austriei ar fi în realitate o recompensă camuflată dată burgheziei italiene pentru participarea la războiul imperialist de partea unei uriașe coaliții imperialiste, ar fi un adaos neînsemnat la împărțirea coloniilor din Africa, a sferelor de influență în Dalmația și Albania. Pentru reformistul Turati este, desigur, firesc să adopte un punct de vedere burghez, dar Kautsky nu se deosebește în fapt cu absolut nimic de Turati.

Pentru a nu prezenta războiul imperialist în culori trandafirii, pentru a nu ajuta burghezia să prezinte în mod fals acest război drept un război național, de eliberare a popoarelor, pentru a nu ajunge pe pozițiile reformismului burghez, ar fi trebuit să se vorbească nu așa cum vorbesc Kautsky și Turati, ci cum a vorbit Karl Liebknecht, ar fi trebuit să se declare burgheziei din propria țară că este ipocrită atunci cînd vorbește despre eliberarea națională, că încheierea acestui război cu o pace democratică nu este posibilă dacă proletariatul nu „va întoarce armele“ împotriva guvernelor din propriile țări.

Iată care putea să fie poziția unui adevărat marxist, a unui adevărat socialist și nu a unui reformist burghez. Nu cel care repetă dezideratele generale, pioase ale pacifismului, deziderate ce nu spun nimic, nu obligă la nimic, contribuie într-adevăr la încheierea unei păci democratice, ci cel care demască caracterul imperialist atît al actualului război, cît și al păcii imperialiste pe care o pregătește cel

care cheamă popoarele la revoluție împotriva guvernelor criminale.

Sînt unii care încearcă să apere uneori pe Kautsky și pe Turati, afirmînd că în mod legal nu se putea face mai mult decît o „aluzie“ împotriva guvernului, „aluzie“ prezentă la pacifiștii de acest gen. Aici trebuie să răspundem însă, în primul rînd, că imposibilitatea de a spune adevărul în mod legal nu constituie un argument în favoarea disimulării adevărului, ci în favoarea necesității unei organizații și a unei prese ilegale, adică libere de poliție și de cenzură; în al doilea rînd, că sînt momente istorice în care unui socialist *i se cere* să treacă peste orice legalitate; în al treilea rînd, că pînă și în Rusia iobăgistă Dobroliubov și Cernîșevski știau să spună adevărul, fie trecînd sub tăcere manifestul din 19 februarie 1861, fie ridiculizînd și înfierînd pe liberalii din vremea aceea, care vorbeau întocmai cum vorbesc astăzi Turati și Kautsky.

În articolul următor vom trece la pacifismul francez, care și-a găsit expresia în rezoluțiile a două recente congrese ale organizațiilor muncitorești și socialiste din Franța.

ARTICOLUL (SAU CAPITOLUL) AL III-LEA PACIFISMUL SOCIALIȘTILOR ȘI AL SINDICALIȘTILOR FRANCEZI

De curînd și-au încheiat lucrările congresul C.G.T. (Confédération générale du Travail)¹⁰⁷ și congresul Partidului socialist francez¹⁰⁸. La aceste congrese a ieșit la iveală cu deosebită claritate adevărata semnificație și adevăratul rol pe care-l joacă în momentul de față pacifismul socialist.

Iată rezoluția congresului sindical, adoptată în *unanimitate* și de majoritatea șoviniștilor declarați în frunte cu Jouhaux, care și-a cîștigat o tristă notorietate, și de anarhistul Broutchoux, și de... „zimmerwaldianul“ Merrheim:

„Conferința federațiilor corporatiste naționale, a uniunilor sindicatelor, a burselor muncii, luînd act de nota președintelui Statelor Unite, «care cheamă toate națiunile beligerante să expună în mod public punctul lor de vedere asupra condițiilor în care s-ar putea pune capăt războiului», —

cere guvernului francez să accepte această propunere;

apelează la guvern să ia inițiativa unei intervenții similare printre aliații săi pentru a grăbi ceasul încheierii păcii ;

declară că o federație a națiunilor care să constituie o garanție a unei păci definitive poate fi realizată numai în condițiile independenței, inviolabilității teritoriale și libertății politice și economice a tuturor națiunilor, mari și mici.

Organizațiile reprezentate la conferință se angajează să sprijine și să propage această idee în masa muncitorilor, pentru a se pune capăt unei situații confuze, echivoce, favorabile numai diplomației secrete, împotriva căreia s-a ridicat întotdeauna clasa muncitoare“.

Iată un model de pacifism „pur“, cu totul în spiritul lui Kautsky, de pacifism aprobat de o organizație muncitorească oficială, care n-are nimic comun cu marxismul și ai cărei membri sînt în majoritate șoviniști. Avem în față un remarcabil document, care merită cea mai mare atenție, un document care consacră *unirea politică* a șoviniștilor și „kautskiștilor“ pe platforma unei frazeologii pacifiste goale. Dacă în articolul precedent am căutat să scoatem în evidență baza *teoretică* a unității de concepții dintre șoviniști și pacifiști, dintre burghezi și reformiștii socialiști, acum vedem această unitate înfăptuită în *practică* într-o altă țară imperialistă.

La Conferința de la Zimmerwald, care a avut loc la 5—8 septembrie 1915, Merrheim a declarat : „Le parti, les Jouhaux, le gouvernement, ce ne sont que trois têtes sous un bonnet“ („Partidul, domniile Jouhaux, guvernul sînt trei capete sub aceeași pălărie“, adică sînt tot una). La 26 decembrie 1916, la conferința C.G.T., Merrheim votează, *alături de Jouhaux*, o rezoluție pacifistă. La 23 decembrie 1916, unul dintre organele de presă cele mai extremiste și mai necamuflete ale social-imperialiștilor germani, ziarul „Volkstimme“ din Chemnitz, publică un editorial intitulat „Descompunerea partidelor burgheze și refacerea unității social-democrate“. Articolul preamărește, bineînțeles, dragostea de pace a lui Südekum, Legien, Scheidemann & Co., a întregii majorități a Partidului social-democrat german, precum și a guvernului german, și declară că „primul congres al partidului, care va fi convocat după război, va trebui să refacă unitatea partidului, cu excepția unor fanatici, puțini la număr, care refuză să plătească cotizațiile de partid“ (adică a adeptilor lui Karl

Liebknacht !), „unitatea partidului pe baza politicii promovate de conducerea partidului, de fracțiunea social-democrată din Reichstag și de syndicate“.

Aici este cât se poate de clar exprimată ideea și este proclamată politica „unității“ între social-șoviniștii fățiși din Germania și Kautsky & Co. și „Grupul social-democrat al muncii“, unitate pe baza frazeologiei pacifiste, „unitate“ realizată în Franța la 26 decembrie 1916 între Jouhaux și Merrheim !

„Avanti !“, organul central al Partidului socialist italian, scrie la 28 decembrie 1916 într-o notă redacțională :

„Dacă Bissolati și Südekum, Bonomi și Scheidemann, Sembat și David, Jouhaux și Legien au trecut în lagărul naționalismului burghez și au trădat (hanno tradito, au săvârșit o trădare) unitatea ideologică a internaționaliștilor, unitate pe care au jurat s-o slujească cu credință și abnegație, noi vom rămâne alături de tovarășii noștri germani — Liebknacht, Ledebour, Hoffmann, Meyer —, de tovarășii noștri francezi — Merrheim, Blanc, Brizon, Raffin-Dugens —, care nu și-au schimbat ideile și n-au șovăit“.

Priviți ce confuzie iese de aici :

Bissolati și Bonomi *au fost excluși* din Partidul socialist italian, ca reformiști și șoviniști, încă înainte de război. „Avanti !“ îi pune, în mod justificat firește, pe același plan cu Südekum și Legien, dar Südekum, David și Legien se află în fruntea așa-zisului Partid social-democrat german, în realitate partid social-șovinist, și același „Avanti !“ se ridică împotriva excluderii lor, împotriva unei rupturi cu ei, împotriva formării Internaționalei a III-a. „Avanti !“ declară, și pe bună dreptate, că Legien și Jouhaux au trecut în lagărul naționalismului burghez, opunându-le pe Liebknacht și Ledebour, Merrheim și Brizon. Noi vedem însă că Merrheim *votează alături de Jouhaux*, iar Legien își exprimă, în ziarul „Volksstimme“ din Chemnitz, convingerea că unitatea partidului va fi refăcută, urmînd să fie excluși *doar* tovarășii de idei ai lui Liebknacht, adică „unitate“ *împreună* cu „Grupul social-democrat al muncii“ (inclusiv Kautsky), din care face parte și Ledebour !!

Această confuzie pornește de acolo că „Avanti !“ confundă pacifismul burghez cu internaționalismul social-de-

mocrat revoluționar, în timp ce politicieni experimentați ca Legien și Jouhaux au înțeles perfect *identitatea* dintre pacifismul socialiștilor și pacifismul burghez.

Într-adevăr, cum să nu jubileze d-l Jouhaux și ziarul lui șovinist, „La Bataille”¹⁰⁹, în legătură cu „armonia” dintre Jouhaux și Merrheim, când rezoluția adoptată în unanimitate, rezoluție reprodusă de noi în întregime, nu conține *în fapt* nimic altceva decât fraze burgheze-pacifiste, nu vedește *nici urmă* de conștiință revoluționară, nu are *nici o singură* idee socialistă ?

Nu e oare ridicol să vorbești despre „libertatea economică a tuturor națiunilor mari și mici”, trecînd sub tăcere faptul că, atîta timp cît n-au fost răsturnate guvernele burgheze și n-a fost expropriată burghezia, această „libertate economică” înseamnă aceeași *înșelare* a poporului ca și frazele despre „libertatea economică” a cetățenilor *în general*, a țăranilor cu gospodărie mică și a bogătanilor, a muncitorilor și a capitaliștilor în societatea contemporană ?

Rezoluția pentru care au votat atît Jouhaux, cît și Merrheim este străbătută de la un capăt la altul de ideile „naționalismului burghez”, pe care „Avanti !” îl constată pe bună dreptate la Jouhaux, dar pe care, lucru ciudat, *nu-l vede* la Merrheim.

Naționaliștii burghezi au făcut întotdeauna și pretutindeni paradă de fraze „generale” despre „o federație a națiunilor” *în general*, despre „libertatea economică a tuturor națiunilor, mari și mici”. În opoziție cu naționaliștii burghezi, socialiștii au declarat și declară : a perora pe tema „libertății economice a națiunilor mari și mici” atîta timp cît *unele* națiuni (de pildă Anglia și Franța) investesc peste granițe, adică acordă sub formă de împrumuturi cu dobînzi cămătărești națiunilor mici și înapoiate, *capitaluri de zeci și zeci de miliarde de franci*, iar națiunile mici și slabe se află într-o stare de dependență față de ele este o ipocrizie dezgustătoare.

Nu există frază din rezoluția pentru care au votat în perfectă unanimitate Jouhaux și Merrheim care să nu fie de natură să stîrnească un protest categoric din partea socialiștilor. Socialiștii ar fi trebuit să declare, în opoziție directă cu această rezoluție, că inițiativa lui Wilson este

o minciună și o fățărnicie fără seamăn, pentru că Wilson este un exponent al burgheziei, care a adunat miliarde de pe urma războiului, este șeful unui guvern care a dus înarmarea Statelor Unite pînă la paroxism în scop vădit de a declanșa un *al doilea* mare război imperialist; — că guvernul burghez francez, legat de mîini și de picioare de capitalul financiar, al cărui rob este, și de tratate imperialiste secrete, tîlhărești și reacționare cu Anglia, Rusia etc., nu este capabil nici să spună și nici să facă nimic, decît să debiteze aceleași minciuni, în problema unei păci democratice și „drepte“; — că lupta pentru o astfel de pace nu constă în a repeta fraze pacifiste pioase și mieroase, fraze generale, goale, care nu spun nimic, nu obligă la nimic și nu fac în realitate decît să prezinte în culori trandafirii pacostea imperialistă, ci în a spune popoarelor *adevărul*, și anume: ca să se ajungă la o pace democratică și dreaptă trebuie răsturnate guvernele burgheze ale tuturor țărilor beligerante, folosind în acest scop faptul că milioane de muncitori sînt înarmați, precum și nemulțumirea generală a maselor populare provocată de scumpete și de urgiile războiului imperialist.

Iată ce ar fi trebuit să spună socialiștii în loc să fi venit cu rezoluția lui Jouhaux și Merrheim.

Partidul socialist francez nu numai că n-a spus asta la congresul său, care a avut loc la Paris concomitent cu congresul C.G.T., ci a adoptat o rezoluție și *mai proastă*, cu 2 838 de voturi pentru, 109 contra și 20 de abțineri; rezoluția a fost adoptată de blocul social-șoviniștilor (Renaudel & Co., așa-numiții „majoritari“, adepți ai majorității) și al *longuetiștilor* (adeptii lui Longuet, kautskiștii francezi) !! Zimmerwaldianul Bourderon și kientalianul (kientalian, participant la Conferința de la Kiental) Raffin-Dugens au votat pentru rezoluție !!

Nu vom reproduce textul rezoluției, care este peste măsură de lungă și total neinteresantă: frazele pioase, dulcege despre pace *stau alături* de afirmarea hotărîrii de a susține mai departe așa-zisa „apărare a patriei“ în Franța, adică de a susține războiul imperialist pe care-l duce Franța în alianță cu tîlhari și mai mari, și mai puternici, ca Anglia și Rusia.

Unirea social-șoviniștilor cu pacifiștii (sau kautskiștii) în Franța și cu o parte a zimmerwaldienilor a devenit, așadar, fapt nu numai în C.G.T., ci și în partidul socialist.

ARTICOLUL (SAU CAPITOLUL) AL IV-LEA
ZIMMERWALDUL LA RĂSPÎNTIE

La 28 decembrie au sosit la Berna ziarele franceze în care era publicată o relatare asupra congresului C.G.T., iar la 30 decembrie a apărut în ziarele socialiste din Berna și Zürich un nou manifest al I.S.K. („Internationale Sozialistische Kommission“) de la Berna, organ executiv al Uniunii zimmerwaldiene. În acest manifest, datat: sfîrșitul lunii decembrie 1916, se vorbește despre propunerea de pace făcută de Germania, de Wilson și de unele țări neutre, toate aceste acțiuni ale guvernelor fiind calificate, pe bună dreptate, drept un „joc ridicol de-a pacea“, „joc pentru prostirea propriilor popoare“, „gesticulații pacifiste fățarnice ale diplomaților“.

Acestei comedii și minciuni i se opune „unica forță“ capabilă să înfăptuiască pacea etc., „voința fermă“ a proletariatului internațional „de a îndrepta armele de luptă nu împotriva propriilor săi frați, ci împotriva dușmanului din propria țară“.

Pasajele citate ne arată în mod concret existența a două politici fundamentale deosebite, care, dacă pînă acum coexistaseră în cadrul Uniunii zimmerwaldiene, în prezent s-au delimitat în mod definitiv.

Pe de o parte, Turati apreciază cu precizie și în mod cu totul justificat că propunerea Germaniei, a lui Wilson etc. nu este decît o „parafrazăre“ a pacifismului „socialist“ italian; declarația social-șoviniștilor germani și votul celor francezi arată că atît unii, cît și ceilalți și-au dat perfect de bine seama de utilitatea unui camuflaj pacifist pentru politica lor.

Pe de altă parte, manifestul Comisiei socialiste internaționale califică pacifismul tuturor guvernelor țărilor beligerante și neutre drept o comedie și o fățarnicie.

Pe de o parte, Jouhaux se unește cu Merrheim, Bourderon, Longuet și Raffin-Dugens cu Renaudel, Sembat și Thomas, iar social-șoviniștii germani Südekum, David, Scheidemann proclamă iminenta „refacere a unității social-democrate“ cu Kautsky și cu „Grupul social-democrat al muncii“.

Pe de altă parte, manifestul Comisiei socialiste internaționale cheamă „minoritatea socialistă“ să ducă o luptă hotărâtă împotriva „guvernelor din propria țară“ „și împotriva năimiților lor social-patrioți“ (Söldlinge).

Ori — ori.

Să demaști lipsa de conținut, absurditatea, fățărnicia pacifismului burghez, *ori* să-l „parafrazezi“ într-un pacifism „socialist“? Să lupți împotriva d-nilor Jouhaux, Renaudel, Legien și David și a altora de teapa lor, ca împotriva unor „năimiți“ ai guvernelor, *ori* să te unești cu ei pe baza unor declamații pacifiste deșarte de tip francez sau german?

Iată care este în prezent linia de demarcație între dreapta zimmerwaldiană, care a protestat întotdeauna vehement împotriva unei rupturi cu social-șoviniștii, și stînga zimmerwaldiană, care încă la Zimmerwald a căutat cu grijă să se delimiteze în mod public de dreapta, să prezinte atît la conferință, cît și ulterior în presă o platformă aparte, și a avut toate motivele s-o facă. Încheierea iminentă a păcii sau chiar discuțiile tot mai frecvente ce se poartă între diferite elemente burgheze în problema păcii a determinat nu întîmplător, ci în mod inevitabil o delimitare și mai vizibilă între cele două politici. Căci pacea a fost și este concepută întotdeauna de pacifiștii burghezi și de acoliții sau papagalii lor „socialiști“ ca o stare principial deosebită în sensul că pacifiștii de ambele nuanțe n-au înțeles niciodată ideea: „războiul este continuarea politicii de pace, pacea este continuarea politicii de război“. Că războiul imperialist din 1914—1917 este continuarea politicii imperialiste din perioada 1898—1914, dacă nu chiar de mai înainte, acest lucru n-au vrut și nu vor să-l vadă nici burghezii, nici social-șoviniștii. Că, *acum*, dacă nu vor fi răsturnate în mod revoluționar guvernele burgheze, pacea nu poate fi decît o pace imperialistă, o con-

tinuare a războiului imperialist, acest lucru nu-l văd nici pacifiștii burghezi, nici cei socialiști.

Tot așa cum pentru aprecierea războiului actual s-a recurs la fraze stupide, vulgare, filistine despre agresiune și apărare în general, pentru aprecierea păcii se face uz de aceleași locuri comune filistine, ignorându-se situația istorică concretă, realitățile concrete ale luptei dintre puterile imperialiste. Era firesc ca social-șoviniștii, acești agenți ai guvernelor și ai burgheziei din interiorul partidelor muncitorești, să se cramponeze de încheierea iminentă a păcii, ba chiar și de discuțiile despre pace, pentru a *disimula* reformismul lor extrem dezvăluit de război, oportunistul lor, pentru a-și restabili influența asupra maselor care a fost compromisă. De aceea, după cum am văzut, social-șoviniștii din Germania și cei din Franța își intensifică încercările de „a se uni“ cu partea nestatornică, lipsită de principii, pacifistă a „opoziției“.

Și în cadrul Uniunii zimmerwaldiene se vor face, probabil, încercări de a disimula deosebirea radicală dintre cele două linii politice ireconciliabile. Se pot prevedea două încercări de acest gen. Concilierea „în spirit practic“ va consta pur și simplu într-o îmbinare mecanică a frazeologiei revoluționare răsunătoare (cum este, de pildă, cea din manifestul Comisiei socialiste internaționale) cu practica oportunistă și pacifistă. Așa a fost în Internaționala a II-a. Frazeologia arhirevoluționară din apelurile lui Huysmans și Vandervelde și din unele rezoluții ale congreselor nu făcea decât să camufleze practica arhioportunistă a majorității partidelor europene, fără a o schimba, fără a o submina, fără a lupta împotriva ei. Este îndoielnic însă ca în cadrul Uniunii zimmerwaldiene această practică să aibă din nou sorți de izbândă.

„Conciliatorii principali“ vor încerca să servească o falsificare a marxismului, de pildă, în spiritul unui asemenea raționament: reformele nu exclud revoluția, o pace imperialistă cu anumite „rectificări“ aduse granițelor naționalităților, dreptului internațional sau cheltuielilor pentru înarmare etc. este posibilă alături de mișcarea revoluționară ca „unul din momentele de desfășurare“ a acestei mișcări etc. etc.

Aceasta ar fi o falsificare a marxismului. Firește că reformele nu exclud revoluția. Dar nu despre asta este vorba acum, ci despre faptul că revoluționarii nu trebuie să se excludă *pe sine înșiși* în fața reformiștilor, cu alte cuvinte că socialiștii nu trebuie să înlocuiască activitatea lor revoluționară printr-o activitate reformistă. În Europa există o situație revoluționară. Războiul și scumpetea o accentuează. Trecerea de la război la pace nu înlătură în mod obligatoriu această situație, căci nu scrie nicăieri că milioanele de muncitori care au acum în mână arme admirabile se vor lăsa neapărat și necondiționat „dezarmați în mod pașnic“ de burghezie și nu vor pune în practică sfatul lui K. Liebknecht de a întoarce armele împotriva burgheziei din *propria* țară.

Problema nu se pune așa cum o pun pacifiștii, kautskiștii : ori o campanie politică reformistă, ori renunțarea la reforme. Un asemenea mod de a pune problema este burghez. În realitate ea se pune astfel : ori lupta revoluționară, al cărei produs accesoriu în cazul unui succes parțial sînt reformele (lucru dovedit de întreaga istorie a revoluțiilor din întreaga lume), ori numai vorbărie și promisiuni de reforme.

Reformismul lui Kautsky, Turati, Bourderon, care se manifestă acum sub forma pacifismului, nu numai că lasă de o parte problema revoluției (ceea ce înseamnă *deja* trădarea socialismului), nu numai că renunță în practică la orice activitate revoluționară sistematică și perseverentă, dar ajunge să declare că demonstrațiile de stradă sînt o aventură (Kautsky în „Neue Zeit“ din 26 noiembrie 1915), ajunge să susțină și să înfăptuiască unitatea cu adversarii declarați și categorici ai luptei revoluționare, cu alde Südekum, Legien, Renaudel, Thomas etc. etc.

Un asemenea reformism este întru totul incompatibil cu marxismul revoluționar, care este dator să folosească sub toate aspectele situația revoluționară actuală din Europa pentru propagandă directă în favoarea revoluției, pentru răsturnarea guvernelor burgheze, pentru cucerirea puterii de către proletariatul înarmat, fără să facă legămint că va renunța să folosească reformele atît în ve-

derea dezvoltării luptei pentru revoluție, cât și în desfășurarea ei.

Vom vedea în viitorul cel mai apropiat cum vor evolua evenimentele în Europa în general, lupta dintre reformism-pacifism și marxismul revoluționar în special, inclusiv lupta dintre cele două părți ale uniunii zimmerwaldiene.

Zürich, 1 ianuarie 1917

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE BORIS SOUVARINE ¹¹⁰

Cetățeanul Souvarine declară că scrisoarea sa mi se adresează și mie. Îi răspund cu multă plăcere, cu atât mai mult cu cât articolul său abordează probleme extrem de importante ale socialismului internațional.

Souvarine consideră „apatriotic“ punctul de vedere al celor care declară că „apărarea patriei“ este incompatibilă cu socialismul. El „apără“ la rîndu-i punctul de vedere al lui Turati, Ledebour, Brizon, care, votînd împotriva creditelor de război, se declară adepți ai „apărării patriei“, adică susțin punctul de vedere al curentului denumit „centru“ (aș zice mai curînd „mlaștină“), sau — după numele principalului său teoretician și publicist, Karl Kautsky — kautskism. Notez în treacăt că Souvarine nu are dreptate atunci cînd afirmă că „ei (adică tovarășii ruși care vorbesc despre falimentul Internaționalei a II-a) identifică oameni de felul lui Kautsky, Longuet etc. ... cu naționaliștii de tipul lui Scheidemann și Renaudel“. Niciodată, nici eu, nici partidul din care fac parte (C.C. al P.M.S.D.R.) nu am identificat punctul de vedere al social-șoviniștilor cu punctul de vedere al „centrului“. În declarațiile oficiale ale partidului nostru, în manifestul C.C. dat publicității la 1 noiembrie 1914 și în rezoluțiile adoptate în martie 1915* (ambele documente sînt reproduse *in extenso* în broșura noastră „Socialismul și războiul“, pe care Souvarine o cunoaște), noi am făcut

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a II-a, p. 13—22, 160—166. — Nota red.

întotdeauna o deosebire între social-șoviniști și „centru“. După părerea noastră, primii au trecut de partea burgheziei. În ceea ce-i privește pe aceștia, cerem nu numai luptă împotriva lor, ci și o ruptură cu ei. Ceilalți sînt oameni nehotărîți, șovăielnici, care, prin eforturile lor de a uni masele socialiste cu conducătorii șoviniști, aduc imense prejudicii cauzei proletariatului.

Souvarine afirmă că vrea „să examineze faptele din punct de vedere marxist“.

Or, definiții generale și abstracte ca „apatriotism“ nu prezintă din punct de vedere marxist nici o valoare. Patria, națiunea sînt categorii istorice. Dacă este vorba de un război dus pentru apărarea democrației sau pentru scuturarea jugului străin, nu sînt cîtuși de puțin împotriva unui asemenea război și nu mă tem de cuvintele „apărarea patriei“ dacă ele se raportează la un asemenea război sau răscoală. Socialiștii sînt întotdeauna de partea celor asupriți și deci ei nu pot fi împotriva războaielor al căror scop este lupta democratică sau socialistă împotriva asuprii. Astfel, ar fi de-a dreptul ridicol să negi caracterul legitim al războaielor din 1793, duse de Franța împotriva monarhiilor europene reacționare sau al războaielor lui Garibaldi etc. ... Tot atît de ridicol ar fi să nu recunoști caracterul legitim al războaielor duse de popoarele asuprite împotriva celor ce le asupresc, războaie care ar putea izbucni acum, de pildă o răscoală a irlandezilor împotriva Angliei sau o răscoală a Marocului împotriva Franței, a Ucrainei împotriva Rusiei etc. ...

Din punct de vedere marxist este necesar să se stabilească conținutul politic în fiecare caz în parte, pentru fiecare război în parte.

Dar cum putem stabili conținutul politic al unui război ?

Orice război nu este decît o continuare a politicii. Continuarea căreia politicii este războiul actual ? Este el continuarea politicii proletariatului, care de la 1871 pînă în 1914 a fost singurul exponent al socialismului și al democrației în Franța, Anglia și Germania ? Sau este mai curînd continuarea politicii imperialiste, a politicii de jaf colonial și de asuprire a popoarelor slabe de către burghezia reacționară, descompusă și muribundă ?

Este suficient să punem problema în mod precis și just și vom avea un răspuns absolut clar: actualul război este un război imperialist, un război al proprietarilor de sclavi care s-au certat pentru vitele lor de muncă, proprietari care vor să consolideze și să eternizeze sclavia. El este acel „război tâlhăresc al capitaliștilor“ de care vorbea Jules Guesde în 1899, condamnând implicit cu anticipație trădarea pe care el însuși a comis-o ulterior. Guesde declara atunci:

„Există alte războaie... care izbucnesc zilnic, războaiele pentru piețe de desfacere. Privit din acest punct de vedere, războiul nu numai că nu dispare, dar amenință să devină permanent. Acesta este un război prin excelență capitalist, un război între capitaliștii din toate țările pentru profit, pentru acapararea pieței mondiale cu prețul singelui nostru. Și închipuiți-vă că, în fiecare din țările capitaliste ale Europei, în fruntea acestei măcelăririi reciproce al cărei scop este jaful se află un socialist! Închipuiți-vă un Millerand englez, un Millerand italian, un Millerand german ca o completare la cel francez, care instigă pe proletari unii împotriva altora în acest război tâlhăresc al capitaliștilor! Vă întreb, tovarăși, ce ar mai rămîne din solidaritatea internațională? În ziua în care millerandismul ar deveni un fenomen general, ar trebui să spunem «adio» oricărui internaționalism și să devenim naționaliști, ceea ce nici eu, nici voi nu vom accepta vreodată“ (vezi *Jules Guesde*. „En Garde!“, Paris, 1911, p. 175—176).

Nu este adevărat că Franța luptă în actualul război (1914—1917) pentru libertate, independență națională, democrație etc. ... Ea luptă pentru menținerea coloniilor ei, pentru menținerea coloniilor Angliei, la care Germania ar avea mult mai multe drepturi, firește, din punctul de vedere al dreptului burghez. Ea luptă pentru ca Rusia să capete Constantinopolul etc. ... Prin urmare, războiul nu este dus de Franța democratică și revoluționară, de Franța anului 1792, de Franța anului 1848, de Franța Comunei. El este dus de Franța burgheză, Franța reacționară, aliata și prietena țarismului, „cămătarul internațional“ (expresia nu este a mea ci a lui Lysis, colaborator al ziarului „L'Humanité“¹¹¹), care își apără prada, „dreptul sacru“ de a avea colonii, de a avea „libertatea“ să exploateze întreaga lume cu ajutorul miliardelor date cu împrumut popoarelor slabe sau mai puțin bogate.

Să nu mi se obiecteze că este greu să deosebești războaiele revoluționare de războaiele reacționare. Vreți ca, pe lângă criteriul științific pe care l-am indicat, să indic și un criteriu pur practic, pe înțelesul tuturor?

Iată-l: orice război mare este pregătit dinainte. Când se pregătește un război revoluționar, democrații și socialiștii *nu se tem să declare dinainte* că sînt pentru „apărarea patriei” într-un asemenea război. Dimpotrivă, când se pregătește un război reacționar, nici un socialist *nu îndrăznește* să precizeze *dinainte*, adică înainte de declararea războiului, că va fi pentru „apărarea patriei” într-un asemenea război.

Marx și Engels nu s-au temut să cheme poporul german la război împotriva Rusiei în 1848 și 1859.

La Basel, însă, în 1912, dimpotrivă, socialiștii nu au îndrăznit să vorbească despre „apărarea patriei” în războiul a cărui izbucnire o prevedeau și care a izbucnit într-adevăr în 1914.

Partidul nostru nu se teme să declare public că va aproba războaiele sau răscoalele pe care ar putea să le pornească Irlanda împotriva Angliei, Marocul, Algeria, Tunisul împotriva Franței, Tripolitania împotriva Italiei, Ucraina, Persia, China împotriva Rusiei etc.

Dar social-șoviniștii? Dar „centriștii”? Vor cuteza ei să declare deschis și oficial că sînt sau că vor fi pentru „apărarea patriei” în cazul când va izbucni război, de pildă, între Japonia și Statele Unite, război net imperialist, care amenință multe sute de milioane de oameni și care este pregătit de zeci de ani? Să încerce! Sînt gata să fac prinsoare că nu o vor face, pentru că își dau prea bine seama că, dacă ar cuteza s-o facă, ar ajunge de batjocura maselor muncitoare, care i-ar huidui și i-ar alunga din partidele socialiste. Iată de ce social-șoviniștii și „centriștii” vor evita orice declarație fățișă în această problemă și vor continua s-o scalde, să mintă, să producă confuzii și să se eschiveze prin sofisme ca acela adoptat la ultimul congres al partidului francez din 1915: „Țara care a fost atacată are dreptul să se apere”.

Ca și cum esențialul este *cine a atacat primul și nu care sînt cauzele războiului, scopurile urmărite de el și clasele care îl duc*. S-ar putea admite, de pildă, că socialiștii întregi la minte ar fi putut să recunoască în 1796 dreptul Angliei la „apărarea patriei” cînd armatele franceze revoluționare au început să fraternizeze cu irlandezii? Or, cei ce au atacat în acel moment Anglia au fost tocmai francezii, iar armata franceză se pregătea chiar pentru o debarcare în Irlanda. Și s-ar putea oare recunoaște mîine Rusiei sau Angliei dreptul la „apărarea patriei” dacă, după ce vor fi primit o lecție din partea Germaniei, ar fi atacate de Persia în alianță cu India, China și cu alte popoare revoluționare din Asia care ar înfăptui și ele un 1789 și un 1793 al lor?

Iată răspunsul meu la acuzația de-a dreptul ridicolă ce ni s-a adus că am împărtăși ideile lui Tolstoi. Partidul nostru a respins atît doctrina lui Tolstoi, cît și pacifismul, declarînd că socialiștii trebuie să tindă să transforme actualul război într-un război civil al proletariatului împotriva burgheziei, pentru socialism.

Dacă mi se va spune că asta este o utopie, vă voi răspunde că, pe cît se vede, burghezia din Franța, Anglia etc. nu împărtășește părerea voastră, căci ea nu s-ar fi apucat să joace un rol mîrșav și ridicol, ajungînd să arunce în închisori și să mobilizeze pe „pacifiști” dacă n-ar fi presimțit și n-ar fi prevăzut creșterea neîncetată și implacabilă a revoluției, precum și apropiata ei izbucnire.

Ajung aici la problema sciziunii, problemă pe care o ridică și Souvarine. Sciziunea! Iată o sperietoare cu care conducătorii socialiști caută să intimideze pe alții, dar de care ei înșiși se tem cel mai tare! „Ce foloase ar aduce *acum* crearea unei noi Internaționale?” — spune Souvarine. — „Activitatea ei ar fi infructuoasă pentru că ea ar fi foarte slabă numerică”.

Infructuoasă este tocmai „activitatea” lui Pressemanne și Longuet în Franța, a lui Kautsky și Ledebour în Germania, lucru confirmat zi de zi prin fapte *tocmai pentru că ei se tem de o sciziune!* Și, tocmai pentru că K. Liebknecht și O. Rühle în Germania nu s-au temut de o sciziune, au arătat deschis *necesitatea* ei (vezi scri-

soarea lui Rühle în „Vorwärts“ din 12 ianuarie 1916) și nu au șovăit s-o realizeze, activitatea lor are o însemnătate atât de mare pentru proletariat, *deși ei sînt slabi numericește*. Liebknecht și Rühle sînt numai 2 contra 108. Dar ei doi reprezintă milioane de oameni, masele exploatare, uriașa majoritate a populației, viitorul omenirii, revoluția care ia amploare și se maturizează pe zi ce trece. Cei 108 nu sînt decît un grup puțin numeros de lachei slugarnici ai burgheziei în rîndurile proletariatului. Atunci cînd Brizon împărtășește slăbiciunea centrului sau a mlaștinii, activitatea lui este infructuoasă. Și, dimpotrivă, atunci cînd el sfărîmă realmente „unitatea“ și exclamă cu curaj în parlament „jos războiul!“ sau cînd spune în mod public adevărul, declarînd că aliații se încaieră pentru a da Constantinopolul Rusiei, activitatea lui nu mai e infructuoasă, ci contribuie la organizarea proletariatului, la trezirea lui.

Sînt oare internaționaliștii cu adevărat revoluționari slabi numericește? Da de unde! Să luăm ca exemplu Franța anului 1780 și Rusia anului 1900. Revoluționarii conștienți și hotărîți, care în primul caz au fost reprezentanții burgheziei, clasa revoluționară din acea epocă, iar în al doilea caz reprezentanții clasei revoluționare de astăzi, proletariatul, au fost extrem de slabi numericește. Ei erau puțini la număr, reprezentînd maximum 1/10 000 sau chiar 1/100 000 din clasa lor. După cîtiva ani însă, acești oameni puțini la număr, această minoritate atât de infimă a dus după sine masele, milioane și zeci de milioane de oameni. De ce? Pentru că ea reprezenta într-adevăr interesele maselor, pentru că ea credea în revoluția iminentă și era gata s-o servească cu devotament.

Sîntem slabi numericește? Dar de cînd revoluționarii își stabilesc politica în funcție de faptul dacă sînt în majoritate sau în minoritate? Cînd în noiembrie 1914 partidul nostru a declarat că este necesară o ruptură cu oportuniștii * și că ruptura va fi singurul răspuns just și

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a II-a, p. 13—22. — Nota red.

demn la trădarea săvârșită de ei în august 1914, această declarație li s-a părut multora o sminteală sectaristă a unor oameni care s-au rupt definitiv de viață și de realitate. De atunci au trecut doi ani și priviți ce se petrece. În Anglia, sciziunea este un fapt împlinit: social-șovinistul Hyndman a trebuit să părăsească partidul. În Germania, ea se produce în văzul tuturor. Organizațiile din Berlin, Bremen și Stuttgart au avut chiar cinstea de a fi excluse din partid... din partidul lacheilor kaiserului, al diverșilor domni Renaudel, Sembat, Thomas, Guesde & Co. germani. Care-i situația în Franța? Pe de o parte, partidul acestor domni declară că rămîne adept al „apărării patriei”; pe de altă parte, zimmerwaldienii declară în broșura lor „Socialiștii de la Zimmerwald și războiul” că „apărarea patriei” nu este o lozincă socialistă. Asta nu înseamnă sciziune?

Și cum ar putea activa solidar în cadrul aceluiași partid oameni care, după doi ani de la izbucnirea acestei uriașe crize mondiale, dau răspunsuri diametral opuse la cea mai importantă problemă a tacticii actuale a proletariatului?

Să luăm America, o țară care mai e și neutră. Și acolo a început o sciziune: în timp ce, pe de o parte, Eugen Débs, acest „Bebel american”, declară în presa socialistă că nu admite decît un singur fel de război, războiul civil pentru victoria socialismului, și că ar prefera să se lase împușcat decît să voteze măcar un cent pentru cheltuielile de război ale Americii (vezi „Appeal to Reason”¹¹² nr. 1 032 din 11 septembrie 1915), Renaudel-ii și Sembat-ii americani, pe de altă parte, proclamă „apărarea patriei” și „pregătirea pentru război”. Iar Longuet-ii și Presse-mannie-ii americani — sărmanii de ei! — se străduiesc să împace pe social-șoviniști cu internaționaliștii revoluționari.

Există de pe acum două Internaționale. Una a lui Sembat-Südekum-Hyndman-Plehanov & Co. și a doua a lui K. Liebknecht, Maclean (profesor scoțian condamnat de burghezia engleză la muncă silnică pentru că a sprijinit lupta de clasă a muncitorilor), Höglund (deputat suedez condamnat la muncă silnică pentru agitație revoluționară împotriva războiului, unul dintre cei care la

Zimmerwald au întemeiat „stînga zimmerwaldiană“), a celor cinci deputați din Duma de stat condamnați la deportare pe viață în Siberia pentru agitație împotriva războiului etc. Există, pe de o parte, Internaționala celor care ajută guvernelor lor să ducă războiul imperialist, iar de altă parte Internaționala celor care duc lupta revoluționară împotriva acestui război. Și nici o elocvență a flecarilor din parlament, nici o „diplomație“ a „oamenilor de stat“ ai socialismului nu vor reuși să unească aceste două Internaționale. Internaționala a II-a și-a trăit traiul. Internaționala a III-a a și luat naștere. Și dacă ea n-a primit încă binecuvîntarea marilor sacerdoți și papi ai Internaționalei a II-a, ci, dimpotrivă, este afurisită de ei (vezi cuvîntările lui Vandervelde și Stauning), asta n-o împiedică totuși să capete din zi în zi forțe noi. Internaționala a III-a va da proletariatului posibilitatea să scape de oportuniști și tot ea va duce masele la victorie în revoluția socială care se maturizează și se apropie.

În încheiere trebuie să spun cîteva cuvinte cu privire la polemica personală a lui Souvarine. El cere (socialiștilor care se află în Elveția) să modereze critica personală îndreptată împotriva lui Bernstein, Kautsky, Longuet etc. ...În ce mă privește, trebuie să declar că nu pot fi de acord cu această cerere. Înainte de toate trebuie să-i spun lui Souvarine că eu combat pe „centriști“ făcîndu-le nu o critică personală, ci o critică politică. Influența d-lor Südekumi, Plehanovi etc. asupra maselor nu mai poate fi recîștigată: autoritatea lor a fost compromisă într-atît, încît pretutindeni ei trebuie să fie apărați de poliție. Dar prin propaganda lor în favoarea „unității“ și a „apărării patriei“, prin tendința lor de conciliere, prin eforturile lor de a camufla cu ajutorul vorbelor divergențele cele mai profunde, „centriștii“ aduc mișcării muncitorești prejudicii imense, făcînd să întîrzie falimentul definitiv al autorității morale a social-șoviniștilor, menținînd influența lor asupra maselor, reanimînd cadavrul oportuniștilor Internaționalei a II-a. Din toate aceste motive eu consider că lupta împotriva lui Kautsky și a celorlalți reprezentanți ai „centrului“ constituie pentru mine o îndatorire socialistă.

Printre alții, Souvarine „se adresează lui Guilbeaux, lui Lenin, tuturor celor care se bucură de privilegiul de a se afla «în afara încăierării», privilegiu care îți permite adeseori să judeci lucid oamenii și problemele socialismului, dar care prezintă, poate, și unele inconveniente“.

Iată o aluzie transparentă. La Zimmerwald, Ledebour a exprimat această idee fără ocol, învinuindu-ne pe noi, „zimmerwaldienii de stînga“, că adresăm de peste graniță maselor lozinci revoluționare. Repet cetățeanului Souvarine același lucru pe care l-am spus lui Ledebour la Zimmerwald. Au trecut 29 de ani de cînd am fost arestat în Rusia. În toți acești ani nu am încetat să lansez în mase lozinci revoluționare. Am făcut-o din închisoarea unde mă aflam, din Siberia, iar mai tîrziu de peste graniță. Și nu de puține ori am întîlnit în presa revoluționară aceleași „aluzii“ ca și în discursurile procurorilor țariști, prin care mi se aduc învinuiri că nu sînt destul de cinstit, pentru că, trăind în străinătate, adresez maselor din Rusia lozinci revoluționare. Venite din partea procurorilor țariști, asemenea „aluzii“ nu vor mira pe nimeni. Mărturisesc însă că mă așteptam la alte argumente din partea lui Ledebour. Ledebour a uitat, probabil, că Marx și Engels, scriind în 1847 celebrul lor „Manifest Comunist“, au adresat tot de peste graniță muncitorilor germani lozinci revoluționare! Adesea lupta revoluționară este imposibilă fără emigrarea revoluționarilor. Franța a făcut de nenumărate ori această experiență. Cetățeanul Souvarine ar fi făcut mai bine să nu urmeze exemplul prost al lui Ledebour și... al procurorilor țariști.

Souvarine mai spune că „Lenin înfierează pur și simplu ca pe un șovinist pe Troțki, pe care noi (minoritatea franceză) îl considerăm ca fiind unul dintre elementele cele mai extremiste ale extremei stîngi a Internaționalei. Trebuie să se recunoască că aici se exagerează“.

Da, firește că „aici se exagerează“, dar asta n-o fac eu, ci Souvarine. Căci eu nu am înfierat niciodată poziția lui Troțki ca pe o poziție șovinistă. Ceea ce i-am reproșat realmente lui Troțki este faptul că el reprezenta foarte adesea în Rusia politica „centrului“. Iată faptele. Sciziunea în P.M.S.D.R. există formal din ianuarie 1912 ¹¹³.

Partidul nostru (care este grupat în jurul C.C.) acuză de oportunism celălalt grup, Comitetul de organizare, ai cărui conducători marcanți sînt Martov și Akselrod. Troțki făcea parte din partidul lui Martov, pe care l-a părăsit abia în 1914. Între timp se declară războiul. Frațiunea din Dumă care se situează pe pozițiile noastre, fracțiune formată din cinci membri (Muranov, Petrovski, Șagov, Badaev, Samoïlov), este deportată în Siberia. Muncitorii noștri din Petrograd votează *împotriva* participării la comitetele pentru industria de război (cea mai importantă problemă practică pentru noi ; în Rusia ea este o problemă tot atît de importantă ca și problema participării la guvern în Franța). Pe de altă parte, cei mai cunoscuți și mai influenți publiciști ai Comitetului de organizare — Potresov, Zasulici, Levițki și alții — se pronunță pentru „apărarea patriei“ și participarea la comitetele pentru industria de război. Martov și Akselrod protestează și se pronunță *împotriva* participării la aceste comitete, dar nu rup legăturile cu partidul lor, din care o fracțiune, devenită șovinistă, acceptă să participe. De aceea i-am și reproșat lui Martov la Kiental faptul că el voia să reprezinte Comitetul de organizare în întregime, în timp ce în realitate nu era în măsură să reprezinte decît o fracțiune a acestui curent. Reprezentanta acestui partid în Dumă (Ciheidze, Skobelev etc.) s-a împărțit în două. O parte dintre acești deputați sînt pentru „apărarea patriei“, cealaltă parte — contra. Cu toții sînt pentru participarea la comitetele pentru industria de război și folosesc formula echivocă a necesității „salvării patriei“, ceea ce în esență nu este decît lozinca „apărării patriei“ a lui Südekum și Renaudel, exprimată doar cu alte cuvinte. Mai mult decît atît, ei nu protestează de loc *împotriva* poziției lui Potresov (care în realitate este identică cu poziția lui Plehanov ; Martov a protestat public *împotriva* lui Potresov și a refuzat să colaboreze la revista acestuia pentru că Potresov a invitat pe Plehanov să colaboreze la ea).

Dar Troțki? După ce a ieșit din partidul lui Martov, el continuă să ne reproșeze că sîntem scizioniști. El se deplasează tot mai spre stînga și propune chiar o ruptură cu conducătorii social-șoviniștilor ruși, dar nu ne declară

categoric dacă vrea unitate cu fracțiunea Ciheidze sau sciziune. Or, asta este tocmai una dintre problemele cele mai importante. Într-adevăr, dacă mâine se va încheia pacea, poimîine vom avea noi alegeri pentru Dumă. Astfel, vom avea de rezolvat problema imediată dacă mergem alături de Ciheidze sau împotriva lui. Noi sîntem împotriva acestei alianțe. Martov este pentru. Dar Troțki? Nu se știe. În cele 500 de numere ale ziarului rusesc „Nașe Slovo“, care apare la Paris și la care Troțki este redactor, nu s-a scris un cuvînt categoric în acest sens. Iată de ce sîntem noi în divergență cu Troțki.

Dar nu este vorba numai despre noi. La Zimmerwald, Troțki nu a vrut să se alătore „stîngii zimmerwaldiene“. El, împreună cu tov. H. Roland-Holst, reprezentau „centrul“. Și iată ce scrie acum tov. Roland-Holst în ziarul olandez socialist „Tribuna“¹¹⁴ (nr. 159 din 23 august 1916): „Cei care, asemenea lui Troțki și grupului lui, vor să desfășoare o luptă revoluționară împotriva imperialismului trebuie să lichideze urmările divergențelor dintre emigranți, care au în mare măsură un caracter personal și care dezmembrează extrema stîngă, și să se alătore leniniștilor. Un «centru revoluționar» nu este posibil“.

Îmi cer iertare pentru faptul că am vorbit atît de mult despre relațiile noastre cu Troțki și Martov, dar sînt obligat să procedez astfel pentru că presa franceză socialistă, deși vorbește despre ele destul de des, oferă cititorilor informații foarte inexacte. Este necesar ca tovarășii francezi să fie mai bine informați în privința faptelor legate de mișcarea social-democrată din Rusia.

Lenin

*Scris în a doua jumătate
a lunii decembrie 1916*

*Publicat pentru prima oară,
cu prescurtări, la 27 ianuarie 1918,
în ziarul „La Vérité“ nr. 48*

*Publicat pentru prima oară
integral în limba rusă în 1929,
în revista*

„Proletarskaia Revoluția“ nr. 7

*Se tipărește după șpalt
Tradus din limba franceză*

CIORNĂ DE PROIECT AL TEZELOR ADRESEI CĂTRE COMISIA SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ ȘI CĂTRE TOATE PARTIDELE SOCIALISTE ¹¹⁵

1. Cotitura care s-a produs în politica mondială — de la războiul imperialist la declarațiile fățișe făcute de un șir de guverne burgheze în favoarea unei păci imperialiste — coincide acum cu o cotitură în dezvoltarea socialismului mondial.

2. Prima cotitură determină un potop de fraze pacifiste, mieroase și sentimentale, de promisiuni și făgăduieli cu ajutorul cărora burghezia și guvernele imperialiste caută să prostească popoarele, aducându-le „în mod pașnic” în situația de a plăti docil pentru războiul de jaf, să dezarmeze în mod pașnic milioanele de proletari, să camufleze cu ajutorul unor jumătăți de concesiuni tranzacțiile dinainte pregătite privind împărțirea coloniilor și sugrumarea financiară (dacă este cazul și politică) a națiunilor slabe, tranzacții care constituie conținutul viitoarei păci imperialiste și continuarea directă a tratatelor secrete de jaf care există în prezent și care au fost încheiate mai ales în timpul războiului între toate puterile celor două coaliții imperialiste beligerante.

3*. A doua cotitură constă în „concilierea” curentului social-șoviniștilor, care au trădat socialismul și au trecut de partea naționalismului burghez sau a imperialismului, *cu aripa dreaptă a zimmerwaldienilor*, reprezentată de Kautsky & Co. în Germania, Turati & Co. în Italia, Longuet-Pressemanne-Merrheim în Franța etc. Unindu-se pe

* Se va contopi cu § 4.

baza unor fraze pacifiste lipsite de conținut, care nu spun nimic, care nu obligă la nimic, *care în realitate disimulează* politica imperialistă și pacea imperialistă, *prezentându-le în culori trandafirii* în loc să le demaște, aceste două curente fac un pas hotărât spre cea mai nerușinată înșelare a muncitorilor, spre consolidarea dominației politicii muncitorești burgheze, disimulată prin fraze socialiste, în mișcarea muncitorească, a dominației acelor conducători și a acelor pături privilegiate ale clasei muncitoare care au ajutat guvernelor și burgheziei să ducă războiul imperialist de jaf, numind aceasta „apărarea patriei“.

4. Politica social-pacifistă sau politica frazeologiei social-pacifiste, care predomină acum în partidele socialiste din principalele țări ale Europei (vezi cele cinci articole pacifiste publicate de Kautsky în presa social-democrată germană și declarația publicată concomitent de conducătorii social-imperialismului „Volksstimme“ din Chemnitz, în care aceștia se arată gata la realizarea păcii și unității cu kautskiștii pe baza unei frazeologii pacifiste; manifestul pacifist al opoziției kautskiste germane din 7 ianuarie 1917; votul longuetiștilor alături de Renaudel & Co. la congresul partidului socialist din Franța; votul lui Jouhaux și Merrheim, precum și al lui Broutchoux, la Congresul organizației Confédération Générale du Travail * pentru niște rezoluții care nu conțineau decît o frazeologie pacifistă menită să înșele poporul; cuvîntarea pacifistă de același gen rostită de Turati la 17 decembrie 1916 și susținerea poziției lui de către întregul partid socialist italian), această politică, *oricare* ar fi condițiile în care s-ar încheia pacea ce se pregătește între guvernele actuale, adică *burgheze*, ale *ambelor* coaliții imperialiste, înseamnă transformarea organizațiilor socialiste și sindicale (Jouhaux și Merrheim) într-o *unealtă* a intrigilor urzite de guverne și de diplomația imperialistă secretă.

5. Eventualele condiții ale păcii pe care o pregătesc acum guvernele burgheze ale ambelor coaliții imperialiste sînt determinate în realitate de *schimbările* în raportul de *forțe* pe care le-a adus și le poate aduce războiul. În linii

* Confederația Generală a Muncii. — Nota trad.

generale, aceste schimbări sînt următoarele: (a) pînă în momentul de față, coaliția imperialistă germană s-a dovedit a fi mult mai puternică decît rivala ei, iar teritoriile ocupate de armatele germane și de aliații lor constituie în mîinile acestora o *garanție* pentru noua împărțire imperialistă a lumii (a coloniilor, a țărilor slab dezvoltate, a sferelor de influență a capitalului financiar etc.), pe care pacea nu va face decît s-o consfințească formal; (b) coaliția imperialistă engleză speră să-și îmbunătățească situația militară în primăvară; dar (c) epuizarea provocată de război și, *mai ales*, faptul că oligarhia financiară cu greu ar putea jefui popoarele și mai mult decît le-a jefuit prin uriașele „profituri de război” determină, în legătură cu teama de revoluția proletară, tendințele unor cercuri burgheze de a pune cît mai repede capăt războiului printr-o tranzacție între cele două grupuri de tîlhari imperialiști; (d) în politica mondială se constată o cotitură de la coaliția anglo-rusă împotriva Germaniei la o coaliție (avînd un caracter tot atît de imperialist) germano-rusă împotriva Angliei, coaliție bazată pe faptul că țarismul nu este în stare să cucerească Constantinopolul, care îi fusese făgăduit în tratatele secrete încheiate cu Franța, Anglia, Italia etc., și caută ca, prin împărțirea Galiției, Armeniei și, poate, și a Romîniei etc., precum și printr-o alianță cu Germania împotriva Angliei în scopul jefuirii Asiei, să se despăgubească de pierderile suferite; (e) o altă cotitură importantă în politica mondială constă în îmbogățirea fabuloasă pe seama Europei a capitalului financiar al Statelor Unite ale Americii, care și-a sporit în ultimul timp înarmările (ca și imperialismul japonez, deși acesta este mult mai slab) în proporții nemaipomenite și care este foarte bucuros să poată abate atenția muncitorilor din „propria” sa țară de la aceste înarmări printr-o frazeologie pacifistă ieftină *cu privire la... Europa!*

6. Burghezia, temîndu-se de revoluția proletară, se vede nevoită să încerce în fel și chip să camufleze și să prezinte în culori trandafirii această situație politică obiectivă, această realitate imperialistă, să abată atenția muncitorilor, să-i prostească, iar în acest scop cel mai bun mijloc îl consti-

tuie frazele despre o pace „democratică“, despre libertatea popoarelor mici „în general“, despre „limitarea înarmărilor“ etc., obișnuitele fraze fățarnice și care nu obligă la nimic ale diplomației deprinse cu minciuna. Burgheziei imperialiste îi este cu atât mai ușor să înșele popoarele, cu cât, atunci când vorbește, de pildă, despre o „pace fără anexiuni“, orice burghezie are în vedere anexiunile rivalului ei și „trece cu modestie sub tăcere“ anexiunile deja făcute de ea. Germanii „uită“ că în realitate nu numai Constantinopolul, Belgradul, Bucureștiul, Bruxelles-ul sînt anexiuni ale lor, ci și Alsacia-Lorena, o parte din Schleswig, Polonia prusiană etc. Țarismul și lacheii lui, burghezii imperialiști din Rusia (inclusiv Plehanov și Potresov & Co., adică majoritatea partidului Comitetului de organizare din Rusia), „uită“ că nu numai Erzerumul și o parte din Galiția sînt anexiuni ale Rusiei, ci și Finlanda, Ucraina etc. Burghezii francezi „uită“ că împreună cu englezii au acaparat coloniile Germaniei. Burghezii italieni „uită“ că jefuiesc Tripolitania, Dalmația, Albania etc. etc.

7. Aceasta fiind situația obiectivă, sarcina evidentă și indiscutabilă a oricărei politici socialiste sincere, a oricărei politici proletare cinstite (ca să nu mai vorbim de o politică conștient-marxistă) este în primul rînd și înainte de toate *demascarea* consecventă, sistematică, curajoasă și fără rezerve a *fățărniciei pacifiste și democratice a guvernului din propria sa țară și a burgheziei ei din propria țară*. Fără aceasta, toate frazele despre socialism, sindicalism, internaționalism nu sînt altceva decît o înșelare a poporului, deoarece demascarea anexiunilor rivalilor lor imperialiști (indiferent dacă acestora li se spune direct pe nume sau se subînțeleg în mod tacit, folosindu-se fraze îndreptate împotriva anexiunilor „în general“ și alte asemenea procedee „diplomatice“ de a ascunde ceea ce gîndesc) reprezintă interesul direct și gheșeful direct al tuturor ziariștilor venali, al tuturor imperialiștilor, inclusiv al celor deghizați în socialiști, de teapa lui Scheidemann & Co., Sembat & Co., Plehanov & Co. etc.

8. Această datorie directă a lor n-au înțeles-o de loc Turati & Co., Kautsky & Co., Longuet și Merrheim & Co., care reprezintă un întreg curent în cadrul socialismului internațional și care *în realitate, în mod obiectiv*, oricare ar fi virtuosoasele lor intenții, nu fac fiecare decît să ajute burghezia imperialistă din „propria” lor țară *să amăgească* popoarele, *să prezinte în culori trandafirii* scopurile imperialiste ale burgheziei. Acești social-pacifști, adică socialiști în vorbă și promotori ai fățărniciei burghezo-pacifiste în fapt, joacă în prezent absolut același rol pe care l-au jucat de-a lungul veacurilor popii creștini, care, cu ajutorul frazelor despre iubirea față de aproape și despre poruncile lui Hristos, prezentau în culori trandafirii politica claselor asupritoare, a proprietarilor de sclavi, a feudalilor, a capitaliștilor, pentru a *împăca* clasele asuprite cu dominația acestora.

9. O politică care să nu înșele pe muncitori, ci să le deschidă ochii trebuie să constea din următoarele :

(a) Tocmai acum, cînd problema păcii este la ordinea zilei, socialiștii din fiecare țară trebuie să demaște neapărat cu mai multă energie decît de obicei guvernul din *propria* lor țară și burghezia din *propria* lor țară ; să demaște tratatele secrete pe care *acestea* le-au încheiat și le încheie cu aliații lor imperialiști cu privire la împărțirea coloniilor, la împărțirea sferelor de influență, la întreprinderile financiare comune în alte țări, la acapararea de acțiuni, la monopoluri, concesiuni etc.

Căci aceasta și numai aceasta este *baza*, esența reală, autentică și nu falsă a păcii imperialiste care se pregătește, tot restul fiind o înșelare a poporului. Pentru o pace democratică, fără anexiuni etc. nu este cel ce se jură pe toți sfinții repetînd aceste cuvinte, ci cel ce *în fapt* demască *tocmai* burghezia din *propria* sa țară, burghezie care prin *faptele* ei calcă în picioare mărețele principii ale adevăratului socialism și ale adevăratei democrații.

Căci orice parlamentar, redactor, secretar de sindicat muncitoresc, ziarist, militant pe tărîmul social *poate întotdeauna* să adune materialul — tănuuit de guvern și de oamenii de finanțe — care conține *adevărul* despre esența

reală a tranzacțiilor imperialiste, iar socialiștii care *nu-și îndeplinesc* această datorie *trădează* socialismul. Nu încapă îndoială că în acest moment *nici un* guvern nu va permite să se publice în mod liber materiale care demască adevărata lui politică, tratatele sale, tranzacțiile financiare etc. Acesta nu este un argument care pledează pentru renunțarea la demascare. Acesta este un argument care pledează pentru necesitatea de a se trece de la supunerea slugarnică față de cenzură la editarea unor publicații libere, adică nesupuse la cenzură, adică ilegale.

Căci un socialist din *altă țară* nu poate demasca guvernul și burghezia statului care se află în război cu națiunea „sa” nu numai pentru că nu cunoaște limba, istoria, particularitățile poporului etc., ci și pentru că o *asemenea* demascare constituie o intrigă *imperialistă* și nu o datorie *internaționalistă*.

Internaționalist este nu cel ce se jură pe toți sfinții că este internaționalist, ci numai cel ce într-adevăr luptă în mod internaționalist împotriva burgheziei din *propria* sa țară, împotriva social-șoviniștilor din *propria* sa țară, împotriva kautskiștilor din *propria* sa țară.

(b) În munca de agitație pe care o desfășoară socialiștii din fiecare țară trebuie să sublinieze acum mai mult decât orice necesitatea de a manifesta o totală neîncredere nu numai față de orice frazeologie politică a guvernului din *propria* lor țară, ci și față de orice frazeologie politică a social-șoviniștilor din *propria* lor țară, căci *în fapt* aceștia se află în slujba guvernului.

(c) Socialiștii din fiecare țară trebuie să explice maselor mai mult decât orice adevărul de netăgăduit că o pace cu adevărat trainică, cu adevărat democratică (fără anexiuni etc.) poate fi încheiată acum *numai* cu condiția ca acest lucru să fie făcut *nu* de guvernele actuale și în general *nu* de guverne burgheze, ci de guverne proletare, care să fi răsturnat puterea burgheziei și să fi trecut la exproprierea ei.

Războiul a dovedit în mod cât se poate de pregnant și totodată în mod practic adevărul pe care înainte de război îl repetau toți conducătorii socialismului, trecuți acum de partea burgheziei, și anume că societatea capita-

listă contemporană, îndeosebi * în țările înaintate, este pe deplin coaptă pentru a trece la socialism. Dacă Germania, de pildă, pentru a obține o încordare a forțelor poporului în vederea războiului de jaf, a trebuit să dirijeze întreaga viață economică a unui popor de 66 000 000 de oameni *dintr-o singură instituție centrală* în interesul unei sute sau două de magnați financiari sau de nobili, al monarhiei & Co., atunci masele neavute pot realiza foarte bine *acest lucru*, în interesul a $\frac{9}{10}$ din populație, cu condiția ca lupta lor să fie condusă de muncitorii conștienți, eliberați de sub influența social-imperialiștilor și social-pacifiștilor.

Întreaga agitație pentru socialism trebuie să fie transformată dintr-o agitație abstractă și generală într-una concretă și nemijlocit practică: expropriind băncile, sprijinindu-vă pe mase și în interesul lor, faceți *același lucru* pe care îl face WUMBA** în Germania!

(d) Socialiștii din fiecare țară trebuie să explice maselor adevărul incontestabil că, dacă e să considerăm ca serioase, sincere și cinstite cuvintele despre „o pace democratică” și nu să le folosim ca pe o mincinoasă frază *creștină* care camuflează pacea *imperialistă*, muncitorii numai printr-un singur mijloc ar putea să înfăptuiască *acum* într-adevăr o asemenea pace, și anume *întorcînd armele împotriva guvernului din propria lor țară* (adică dînd ascultare sfatului lui Karl Liebknecht, condamnat pentru aceasta la muncă silnică, care a exprimat prin alte cuvinte ceea ce partidul nostru a numit în manifestul său din 1 noiembrie 1914 transformarea războiului imperialist într-un război civil al proletariatului împotriva burgheziei pentru socialism***).

Atunci cînd manifestul din 24 noiembrie 1912 de la Basel, care a fost semnat *de toate* partidele socialiste și care se referea *tocmai la războiul* ce a și izbucnit, amenința guvernele cu „*revoluția proletară*” tocmai în legătură cu

* În manuscris, deasupra cuvintelor „îndeosebi” sînt scrise cuvintele: „cel puțin”. — *Nota red.*

** Waffen und Munitionbeschaffungamt — Departamentul aprovizionării cu armament și muniții. — *Nota trad.*

*** Vezi V. I. Lenin, Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1963, ed. a II-a, p. 13—22. — *Nota red.*

războiul iminent, atunci cînd se referea la Comuna din Paris el spunea adevărul, adevăr de care astăzi se leapădă în mod laș trădătorii socialismului. Căci dacă în 1871 muncitorii parizieni au putut să folosească excelentul armament pe care li l-a pus în mînă Napoleon al III-lea în scopurile sale cezariste pentru a face o încercare eroică și admirată de socialiștii din întreaga lume, încercarea de a răsturna burghezia și de a cuceri puterea pentru a înfăptui socialismul, o asemenea încercare este de o mie de ori mai realizabilă, mai posibilă și cu mai mulți sorți de izbîndă în prezent, cînd un număr mult mai mare de muncitori mai organizați, mai conștienți din cîteva țări au la dispoziție un armament mult mai bun și cînd masele sînt din zi în zi mai luminate și mai revoluționare ca urmare a modului cum se desfășoară războiul. Și principala piedică care stă astăzi în calea pornirii în toate țările a unei propagande și agitații sistematice în acest spirit nu este nicidecum „oboseala maselor“, pe care o invocă în mod fals Scheidemanii plus Kautsky etc.; „masele“ nu au obosit încă să tragă cu arma, și chiar și la primăvară mase largi de oameni vor mai trage dacă dușmanii lor de clasă nu vor cădea la învoială în ceea ce privește împărțirea Turciei, Romîniei, Armeniei, Africii etc.; principala piedică este însă *încrederea* pe care o are o parte a muncitorilor conștienți în social-imperialiști și social-pacifiști, iar sarcina principală ce se impune acum este de a acționa astfel încît muncitorii să-și piardă *încrederea* în aceste curente, în aceste *idei*, în aceste feluri de *politică*.

În ce măsură este realizabilă o astfel de încercare din punctul de vedere al *stării de spirit* a celor mai largi mase, aceasta o poate *dovedi* numai începerea în modul cel mai hotărît, mai general și mai energic a unei asemenea agitații și propagande, sprijinirea cea mai sinceră și mai plină de abnegație a tuturor manifestărilor revoluționare ale furiei crescînde a maselor, sprijinirea grevelor și demonstrațiilor care sîlesc pe reprezentanții burgheziei din Rusia să recunoască fără ocol că revoluția se apropie și care l-au silit pe Helfferich să spună în Reichstag: „Mai bine să-i ținem în închisoare pe social-democrații de stînga decît

să vedem cadavre în piața Potsdam“, adică să recunoască că agitația celor de stînga are o bază în mase.

În orice caz, alternativa pe care socialiștii trebuie s-o pună în mod clar în fața maselor este : ori să continue să se măcelărească unii pe alții de dragul profiturilor capitaliștilor, să îndure scumpete, foamete, jugul datoriilor de miliarde și comedia *armistițiului* imperialist, disimulat prin promisiuni de măsuri democratice și de reforme, ori insurecția împotriva burgheziei.

Pentru un partid revoluționar care în fața lumii întregi a amenințat deschis guvernele cu „revoluția proletară“ în cazul cînd va izbucni tocmai un *asemenea* război cum este cel ce are loc în prezent, ar însemna o sinucidere morală dacă nu ar da muncitorilor și maselor sfatul să-și îndrepte toate gîndurile și eforturile spre o insurecție într-un moment cînd masele sînt perfect înarmate, excelent instruite din punct de vedere militar și profund conștiente de absurditatea, de caracterul criminal al măcelului imperialist la care au contribuit pînă acum.

(e) Socialiștii trebuie să pună în centrul activității lor lupta împotriva reformismului, care întotdeauna a pervertit mișcarea muncitorească revoluționară prin introducerea ideilor burgheze și care a luat acum o formă întrucîtva deosebită. Și anume : reformismul „se sprijină“ pe reformele pe care va trebui să le efectueze burghezia după război ! el pune problema în așa fel ca și cum prin propovăduirea, propagarea, pregătirea revoluției socialiste a proletariatului noi „scăpăm din vedere“ „elementul practic“, „pierdem“ șansa de a obține reforme.

Acest mod de a pune problema, propriu atît socialșoviniștilor, cît și adepților lui Kautsky, care a fost în stare să califice drept „aventură“ demonstrațiile de stradă, este cu totul neștiințific, fals, este o minciună burgheză.

În timpul războiului, capitalismul mondial a făcut un pas înainte nu numai spre concentrare în general, dar și spre trecerea de la monopoluri în general la *capitalismul de stat* în proporții și mai mari decît pînă atunci. Reformele economice în această direcție sînt inevitabile.

În domeniul politic, războiul imperialist a arătat că tocmai din punctul de vedere al imperialiștilor este *une-*

ori mult mai avantajos să ai ca aliat o națiune mică, independentă din punct de vedere politic și dependentă din punct de vedere financiar, decât să te expui la riscul unor „incidente” irlandeze sau cehe (adică răscoale sau trecerea unor regimente întregi de partea inamicului) în timpul războiului. De aceea este foarte posibil ca, paralel cu politica de sugrumare directă a națiunilor mici, politică la care imperialismul nu va putea niciodată să renunțe cu desăvârșire, el să adopte în unele cazuri o politică de alianță „de bunăvoie” (adică determinată numai de sugrumarea financiară) cu noi state naționale mici sau cu avortoni de state de felul Poloniei.

De aici nu rezultă nicidecum că social-democrații ar putea „să voteze” pentru aceste „reformе” ale imperialiștilor sau să fie de acord cu ele fără a se trăda pe ei înșiși.

Numai reformiștii burghezi, pe pozițiile cărora au trecut *de fapt* Kautsky, Turati, Merrheim, pun problemă astfel: *ori* renunțarea la revoluție, și în acest caz reforme, *ori* nici un fel de reforme.

Întreaga experiență a istoriei mondiale, precum și experiența revoluției ruse din 1905, ne învață că lucrurile stau cu totul altfel: *ori* lupta de clasă revoluționară, al cărei produs secundar îl reprezintă *întotdeauna* reformele (în cazul unui succes parțial al revoluției), *ori* nici un fel de reforme.

Căci *singura* forță *reală* care impune schimbări este energia revoluționară a maselor, nu cea care rămîne doar pe hîrtie, așa cum a fost cazul Internaționalei a II-a, ci energia care duce la propagandă, agitație și la o organizare revoluționară multilaterală a maselor de către înseși partidele care pășesc în fruntea și nu în coada revoluției.

Numai dacă proclamă deschis revoluția, îndepărtînd din partidele muncitorești pe toți cei care sînt împotriva ei sau pe cei care o admit „în mod sceptic”, numai dacă face ca *întreaga* muncă a partidelor să fie pătrunsă de spirit revoluționar, social-democrația poate garanta maselor în epocile „critice” ale istoriei mondiale, cum este cea pe care o trăim acum, *ori* succesul deplin al cauzei lor în cazul cînd revoluția este sprijinită de mase foarte

largi, ori reforme, adică concesiile din partea burgheziei, în cazul unui succes parțial al revoluției.

Altminteri, dată fiind politica dusă de alde Scheidemann și Kautsky, nu există *nici un fel* de garanții că reformele nu vor fi reduse la zero sau că nu vor fi realizate cu asemenea restricții polițist-reacționare încât *vor exclude* pentru proletariat posibilitatea de a se sprijini ulterior pe ele în lupta sa neîncetată pentru revoluție.

(f) Socialiștii trebuie să pornească cu seriozitate la aplicarea lozincii lui Karl Liebknecht. Simpatia de care se bucură în *mase* acest nume constituie o *garanție* că munca revoluționară este posibilă și plină de perspective. Atitudinea lui Scheidemann & Co., a lui Kautsky & Co. față de acest nume este un model de fățărnicie, *căci în vorbe* îi salută pe „Liebknechții din toate țările“, iar *în fapte* luptă împotriva tacticii lui Liebknecht.

Liebknecht a rupt-o nu numai cu cei de teapa lui Scheidemann (Renaudeli, Plehanovii, Bissolatii), ci și cu *curentul* lui Kautsky (Longuet, Akselrod, Turati).

Încă în scrisoarea sa din 2 octombrie 1914 către Partei-vorstand *, Liebknecht a proclamat :

„Ich habe erklärt, dass die deutsche Partei, nach meiner innersten Ueberzeugung, von der Haut bis zum Mark *regeneriert* werden muss, wenn sie das Recht nicht verwirken will, sich sozialdemokratisch zu nennen, wenn sie sich die jetzt gründlich verscherzte Achtung der Welt wiedererwerben will“ („Klassenkampf gegen den Krieg! Material zum «Fall Liebknecht»“. Seite 22). (Geheim gedruckt in Deutschland: „Als Manuskript gedruckt!“) **.

Toate partidele trebuie să adopte această lozincă a lui Liebknecht, și ar fi, desigur, ridicol să credem că ea ar putea fi realizată fără a exclude din partid pe cei de teapa lui Scheidemann, Legien, Renaudel, Sembat, Plehanov, Vandervelde & Co. sau fără a rupe cu politica de

* — Conducerea partidului. — *Nota trad.*

** — „Am declarat că, potrivit profunde mele convingeri, partidul german trebuie să fie *regenerat* de sus până jos dacă nu vrea să-și piardă dreptul de a se numi social-democrat, dacă vrea să-și redobândească în ochii lumii prestigiul ce-i este serios știrbit în momentul de față“ („Lupta de clasă împotriva războiului! Materiale referitoare la «Cazul Liebknecht», p. 22). (Se tipărește în mod conspirativ în Germania: „Tipărit ca manuscris!“). — *Nota trad.*

concesii făcute curentului lui Kautsky, Turati, Longuet, Merrheim.

*

* * *

10. De aceea propunem convocarea unei conferințe a zimmerwaldienilor și prezentăm acestei conferințe următoarele propuneri :

(1) Să respingă în mod hotărât, definitiv, ca fiind reformism burghez (pornind de la tezele expuse mai sus), pacifismul socialist de o anumită orientare : al lui Longuet-Merrheim, Kautsky, Turati etc., pacifism care din punct de vedere principial a fost respins încă la Kiental și trebuie să fie respins și sub aspectul apărării concrete a lui de către sus-numiții reprezentanți ai acestor *curente*.

(2) Să declare și pe plan organizatoric o ruptură tot atât de hotărâtă cu social-șovinismul.

(3) Să arate clasei muncitoare care sînt sarcinile ei revoluționare directe și imediate tocmai în legătură cu faptul că războiul și minciuna frazelor pacifiste sentimentale ale burgheziei au adus masele la limita răbdării.

(4) Să recunoască și să condamne deschis ruptura totală cu întregul spirit și cu toate hotărârile adoptate la Zimmerwald și Kiental atât a politicii Partidului socialist italian, ce a pășit tocmai pe calea pacifismului, cît și a politicii Partidului social-democrat elvețian, care la 4 noiembrie 1916 a votat la Zürich pentru introducerea impozitelor indirecte, care la 7 ianuarie 1917, datorită alianței dintre „centristul“ R. Grimm și social-patrioții Greulich, G. Müller & Co., a reușit să amîne pentru un timp nedefinit congresul special al partidului convocat pentru 11 februarie 1917 în vederea discutării problemei războiului și care suportă acum în tăcere ultimatumul direct dat de aceiași conducători social-patrioți, ce amenință fățiș că-și vor depune mandatele în cazul cînd partidul va respinge apărarea patriei.

Trista experiență a Internaționalei a II-a a arătat cu prisosință cît de profund dăunătoare este practica care constă în faptul că hotărâri revoluționare „generale“, formulate în fraze generale, sînt însoțite în *realitate* de o

practică reformistă, că proclamarea internaționalismului este însoțită de refuzul de a discuta *în comun* în spirit cu adevărat internaționalist problemele fundamentale ale tacticii fiecărui partid, care este o parte componentă a uniunii internaționale.

Încă înainte de Conferința de la Zimmerwald, precum și la conferință, partidul nostru a socotit că este de datoria lui să aducă la cunoștința tovarășilor că noi condamnăm fără rezerve pacifismul, propovăduirea abstractă a păcii, ca pe o înșelăciune burgheză (rezoluția partidului nostru a fost difuzată la Conferința de la Zimmerwald, în limba germană, în broșura „Socialismul și războiul” * și, în limba franceză, într-o foaie volantă care conținea traducerea rezoluțiilor). *Stînga zimmerwaldiană*, la a cărei constituire am luat parte, s-a organizat separat, tot la Zimmerwald, tocmai pentru a arăta că noi sprijinim Uniunea zimmerwaldiană *în măsura* în care ea luptă împotriva social-șovinismului.

Acum a ieșit în mod definitiv la iveală, după profunda noastră convingere, faptul că majoritatea zimmerwaldiană sau dreapta zimmerwaldiană a cotit-o *definitiv* nu în direcția luptei împotriva social-șovinismului, ci în direcția cedării tuturor pozițiilor, în direcția contopirii cu acesta pe platforma unor fraze pacifiste lipsite de conținut. Și considerăm de datoria noastră să declarăm deschis că, în aceste condiții, a întreține iluzii în privința unității Zimmerwaldului și a luptei acestuia pentru Internaționala a III-a aduce uriașe prejudicii mișcării muncitorești. Noi declarăm, nu ca o „amenințare”, nu ca un „ultimatum”, ci aducem deschis la cunoștință hotărîrea noastră de a înceta, în cazul cînd această situație nu se va schimba, de a ne mai considera membri ai Uniunii de la Zimmerwald.

Scris înainte de 25 decembrie 1916
(7 ianuarie 1917)

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII

Se tipărește după manuscris

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a II-a, p. 160—166. — Nota red.

SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE CHARLES NAINÉ,
MEMBRU ÎN COMISIA SOCIALISTĂ
INTERNAȚIONALĂ DE LA BERNA

Stimate tovarășe ! Cuvântarea pe care domnul consilier național Robert Grimm a rostit-o în ziua de 7 ianuarie a.c. la ședința conducerii partidului și în care s-a situat pe aceeași poziție cu toți social-naționaliștii și în mare măsură în fruntea lor, pronunțându-se *în favoarea* rezoluției de amânare a congresului partidului, umple cupa răbdării și-l demască definitiv pe d-l consilier național R. Grimm.

Președintele Comisiei socialiste internaționale, aleasă la Zimmerwald, președintele conferințelor de la Zimmerwald și Kiental, reprezentantul care se bucura de cel mai mare „prestigiu” în fața lumii întregi, al întregii Uniuni zimmerwaldiene, ia poziție alături de social-patrioți și în fruntea lor ca un trădător direct al Zimmerwaldului, face o propunere de zădărnire a congresului partidului, fixat de mult timp și în mod special pentru a rezolva — în țara cea mai liberă și, din punct de vedere internațional, cea mai influentă din Europa în virtutea condițiilor de loc și de timp — problema apărării patriei în războiul imperialist ! !

Putem noi oare tăcea ? Putem noi oare rămâne calmi în fața unui fapt care ar compromite pentru totdeauna întreaga mișcare zimmerwaldiană, care ar transforma-o pentru totdeauna într-o comedie dacă d-lui consilier național R. Grimm nu i s-ar smulge masca ?

Partidul socialist elvețian este singurul dintre partidele socialiste din Europa care, în mod deschis și oficial, în cadrul unui congres legal, fără a avea de întâmpinat piedici

din partea cenzurii militare și a autorităților militare, a aderat la Zimmerwald, l-a sprijinit, a dat doi membri pentru Comisia socialistă internațională, a apărut în fața lumii întregi ca principalul reprezentant al mișcării zimmerwaldiene, dacă facem abstracție de partidul italian, care, ca urmare a apăsării exercitate de starea de război, se află în condiții incomparabil mai grele. Și iată că în Partidul socialist elvețian, care, la congresul său de la Zürich din 4—5 noiembrie 1916 — după tergiversări provocate, printre altele, de lupta împotriva social-patrioților fățiși care abia în toamna anului 1916 s-au rupt de partid și s-au constituit în Grütli-Verein * —, a hotărât să convoace la Berna, în februarie 1917, un congres special al partidului pentru a rezolva problema războiului și problema apărării patriei, — în acest partid s-au găsit oameni care au hotărât să împiedice convocarea acestui congres, să-l zădărnicească, să nu dea posibilitate muncitorilor de a discuta și de a rezolva *ei înșiși*, și aceasta în timpul războiului, problema atitudinii față de militarism și față de apărarea patriei.

Iar în fruntea acestor oameni, a căror politică înseamnă o palmă dată întregii mișcări zimmerwaldiene, se află președintele Comisiei socialiste internaționale !

Nu înseamnă oare aceasta o trădare totală a Zimmerwaldului ? Nu înseamnă oare aceasta *batjocorirea* tuturor hotărârilor adoptate la Zimmerwald ?

E de ajuns să arunci o privire fie și numai asupra unora dintre motivele invocate pentru explicarea oficială a amânării congresului ca să înțelegi întreaga semnificație a acestei măsuri.

„Muncitorii, vedeți dv., nu sînt pregătiți“ încă să rezolve această problemă !

În toate manifestele, în toate rezoluțiile adoptate la conferințele de la Zimmerwald și Kiental se afirmă de nenumărate ori că apărarea patriei într-un război imperialist, război dus de două coaliții imperialiste în scopul acaparării de colonii și sugrumării națiunilor slabe, înseamnă o trădare a socialismului, indiferent dacă este vorba de „mari puteri sau de națiuni mici care deocamdată și-au

* — Uniunea grütliană — *Nota trad.*

păstrat neutralitatea. În zeci de feluri este repetată această idee în toate documentele oficiale de la Zimmerwald și Kiental. În sute de articole și note apărute în toate ziarurile socialiste din Elveția, și în special în „Berner Tagwacht“, redactat de d-l consilier național R. Grimm, a fost rumegată și răsrumegată această idee. În declarațiile de simpatie față de K. Liebknecht, Höglund, Maclean etc. s-a subliniat de sute de ori convingerea împărtășită de toți zimmerwaldienii că oamenii aceștia au înțeles *just* situația și interesele *masei*, că simpatia *maselor*, adică a majorității celor asupriți și exploatați, este de partea lor, că proletarii, datorită instinctului lor de clasă, sesizează pretutindeni — și în „marea“ Germanie beligerantă, și în mica Suedie neutră — adevărul că apărarea patriei într-un război imperialist înseamnă *o trădare a socialismului*.

Iar acum președintele Comisiei socialiste internaționale, aprobat cu entuziasm și sprijinit cu înflăcărare de toți reprezentanții *declarați* ai social-patriotismului din rîndurile partidului socialist elvețian, ca H. Greulich, P. Pflüger, Huber, Manz-Schäppi etc. etc., invocă argumentul ipocrit și mincinos că congresul partidului se amîină pentru că „muncitorii nu sînt pregătiți“.

Aceasta este o ipocrizie și o minciună revoltătoare în sensul propriu al cuvîntului. Toată lumea știe — și ziarul „Grütlianer“¹¹⁶ publică deschis acest adevăr amar — că congresul este amînat pentru că sus-numiții social-patrioți *se tem* de muncitori, *se tem* că muncitorii vor adopta o hotărîre împotriva apărării patriei, *amenință* că-și vor depune mandatele de deputați în National-Rath dacă va fi adoptată o hotărîre în sensul de respingere a apărării patriei. „Conducătorii“ social-patriotici ai Partidului socialist elvețian, care și în momentul de față, după doi ani și jumătate de la izbucnirea războiului, se pronunță pentru „apărarea patriei“, adică pentru *apărarea* burgheziei imperialiste dintr-o coaliție sau din alta, acești conducători au hotărît *să zădărnicească congresul*, *să nesocotească* voința muncitorilor socialiști din Elveția, să nu le permită să discute și să-și definească în timpul războiului atitudinea față de război, față de „apărătorii patriei“, adică față de lacheii burgheziei imperialiste.

Iată care este adevăratul motiv al amînării congresului, motiv pe care toată lumea îl cunoaște foarte bine, iată în ce constă trădarea Zimmerwaldului de către președintele Comisiei socialiste internaționale, care a dezertat, trecînd de partea social-patrioților din Partidul socialist elvețian *împotriva* muncitorilor conștienți elvețieni!

Acesta este adevărul amar care a fost exprimat de ziarul social-patriotic fățiș „Grütliener“, un ziar de altfel întotdeauna foarte bine informat asupra intențiilor și asupra acțiunilor conducătorilor *grütlieni*, Greulich, Pflüger, Huber, Manz-Schäppi & Co., *în cadrul* partidului socialist, și care, scria *cu trei zile* înainte de ședința din 7 ianuarie 1917 următoarele * :

Un alt motiv „oficial“ pentru amînarea congresului : în comisia special aleasă în decembrie sau chiar în noiembrie 1916 pentru redactarea rezoluțiilor cu privire la problema războiului „nu s-a ajuns la unanimitate“ !!

Ca și cum Grimm & Co. nu știau dinainte că în partidul socialist elvețian *nu e cu puțință* unanimitatea într-o asemenea problemă atîta timp cît în rîndurile lui rămîn, fără a trece în partidul grütlian, partid social-patriotic, „conducători“ ca Greulich, Pflüger, G. Müller, Huber, Manz-Schäppi, Otto Lang și alții, care împărtășesc *întru totul* punctul de vedere social-patriotic al „Grütli-Verein“-ului și care, rămînînd în partidul *socialist*, nu fac decît *să-i înșele* pe muncitorii socialiști !

Ca și cum în vara anului 1916 Grimm & Co. n-au văzut limpede că nu există și nu poate exista unanimitate în problema apărării patriei, căci în vara anului 1916 au fost publicate tezele *social-patriotice* ale lui Pflüger, G. Müller etc., iar Grimm, bineînțeles, *n-a putut să nu constate* de mii de ori în *National-Rath* care sînt concepțiile social-patriotice ale lui Greulich & Co., dacă nu chiar ale majorității membrilor fracțiunii social-democrate din National-Rath !

Grimm & Co. vor să-i înșele pe muncitorii socialiști din Elveția. De aceea, atunci cînd au numit comisia, ei *n-au dat publicității* numele membrilor ei. Iar „Grütliener“ a

* În manuscris este lăsat aici loc liber pentru un citat. — *Nota red.*

spus *adevărul* publicînd aceste nume și adăugînd, ca un adevăr de la sine înțeles, un adevăr cunoscut de toată lumea, că *o asemenea* comisie nu poate să ia o hotărîre unanimă !

Pentru a-i înșela pe muncitori, Grimm & Co. *nu* au luat hotărîrea de a publica *imediat* rezoluțiile adoptate de comisie, *ascunzînd* muncitorilor adevărul. Or, rezoluțiile sînt demult gata și *chiar tipărite în mod confidențial!!*

Așa cum era de așteptat, Huber, Pflüger, Klöti, G. Müller au semnat rezoluția care *admite* „apărarea patriei“, adică justifică *trădarea socialismului* în timpul războiului, al cărui caracter imperialist a fost demascat de o mie de ori ! Nobs, Affolter, Schmid, Naine, Graber au semnat rezoluția care *respinge* „apărarea patriei“.

Priviți, așadar, la ce joc nerușinat și necinstit se pretează Grimm și social-patrioții față de muncitorii socialiști :

Ei strigă că muncitorii nu sînt pregătiți, și aceasta tocmai atunci cînd *înșiși* acești conducători *ascund* muncitorilor *rezoluții gata pregătite* care pun în mod limpede în fața muncitorilor două categorii de idei, *două* politici de neîmpăcat, politica social-patriotică și politica zimmerwaldiană !!

Grimm și social-patrioții sînt niște oameni lipsiți de scrupule care-i înșală pe muncitori, pentru că, deși ei au fost aceia care au hotărît să zădărnicească congresul, să nu publice rezoluțiile, să-i împiedice pe muncitori să cumpănească și să discute deschis ambele politici, tot ei strigă că muncitorii sînt „nepregătiți“ !

Alte argumente „oficiale“ pentru a justifica amînarea congresului : trebuie să luptăm împotriva scumpetei, trebuie să desfășurăm campania electorală etc.

Aceste argumente sînt pur și simplu o bătaie de joc la adresa muncitorilor. Cine nu știe că noi, social-democrații, *nu sîntem* împotriva luptei pentru reforme, dar, spre deosebire de social-patrioți, spre deosebire de oportuniști și reformiști, *nu ne limităm* la lupta pentru reforme, ci o *subordonăm* luptei pentru revoluție ? Cine nu știe că aceasta este politica care a fost în repetate rînduri

expusă în manifestele de la Zimmerwald și Kiental? Noi nu sîntem împotriva alegerilor și nici împotriva unor reforme care să ducă la atenuarea scumpetei, dar *pe primul plan* noi punem *adevărul* pe care-l declarăm deschis maselor: scumpetea *nu poate* fi lichidată decît prin exproprierea băncilor și a marilor întreprinderi, adică prin înfăptuirea revoluției sociale.

Și la ce cheamă proletariatul *fiecare* manifest al Uniunii zimmerwaldiene *ca răspuns* la război? *în legătură* cu războiul?

La lupta revoluționară de masă, la întoarcerea armelor împotriva dușmanului din propria țară (vezi ultimul manifest lansat de Internationale Sozialistische Kommission „An die Arbeiterklasse“ * de la sfîrșitul lunii decembrie 1916), adică la întoarcerea armelor împotriva burgheziei din *propria* țară, a guvernului din *propria* țară.

Oare de aici nu reiese limpede pentru orice om cît de cît în stare să gîndească că tocmai politica *de renunțare* la apărarea patriei *este legată* de lupta cu adevărat revoluționară, cu adevărat socialistă împotriva scumpetei? de folosirea cu adevărat socialistă și nu burghezo-reformistă a campaniei electorale?

Oare nu este limpede că tocmai politica social-patriotică, politica de „apărare a patriei“ în războiul imperialist, este politica *reformismului*, adică politica luptei burghezo-reformiste și *nu* a luptei socialiste împotriva scumpetei în timpul campaniei electorale?

Cum se poate deci „*amîna*“ un congres care trebuie să rezolve problema „apărării patriei“ (adică să aleagă *între* politica social-patriotică și cea socialistă) „sub pretextul“ luptei împotriva scumpetei etc.? Prin acest argument fals, mincinos, Grimm și social-patrioții vor să *ascundă* muncitorilor adevărul că atît lupta împotriva scumpetei, cît și cea electorală etc. vor s-o ducă în spirit burghezo-reformist și nu în spirit zimmerwaldian?

Vorbind în ziua de 6 august la Zürich în fața a 115 Arbeitervertrauensleute aus der ganzen Schweiz ¹¹⁷, Grimm a dezvoltat ideea unei lupte burghezo-reformiste, și numai reformiste, împotriva scumpetei! Grimm merge

* — Comisia socialistă internațională „Către clasa muncitoare“. — *Nota trad.*

„cu pași siguri“ spre *țelul său* : apropierea de social-patrioți *împotriva* muncitorilor socialiști, *împotriva* Zimmerwaldului.

Dar ceea ce este îndeosebi dezgustător este faptul că, pentru a-și *disimula* trecerea de partea social-patrioților, Grimm recurge tot *mai mult* la insulte la adresa social-patrioților *neelvețieni*. Aceasta este una dintre rădăcinile cele mai adânci ale trădării săvârșite de Grimm, unul dintre izvoarele cele mai adânci ale întregii politici de înșelare care a fost scoasă la iveală de declarația lui din 7 ianuarie 1917.

Priviți „*Berner Tagwacht*“ : cîte vorbe de ocară n-a proferat acest ziar la adresa social-patrioților ruși, francezi, englezi, germani, austrieci, într-un cuvînt la adresa tuturor... în afară de elvețieni ! Grimm a mers pînă acolo, încît pe social-patriotul german Ebert, membru în Parteivorstand-ul Partidului social-democrat german, l-a numit „einen Rausschmeisser in einem Bordell“ * („*Berner Tagwacht*“ nr. ... din ...).

Viteaz mai e Grimm ăsta, nu-i așa ? Ce cavaler neînfrițat ! Cu cît curaj îi atacă el de la Berna pe social-patrioții... de la Berlin ! Cu cîtă noblețe îi *trece sub tăcere* acest cavaler pe social-patrioții... *de la Berna și Zürich !*

Dar ce-l deosebește pe Ebert de la Berlin de Greulich, Manz-Schäppi, Pflüger de la Zürich ? de Gustav Müller, Schneeberger, Dürr de la Berna ? *Absolut nimic. Toți sînt social-patrioți*. Toți se situează pe o poziție principială absolut identică. Toți propagă în masă idei „grütliene“, adică reformiste, naționaliste, burgheze, și *nu* idei socialiste.

În vara anului 1916, cînd și-a scris tezele în problema războiului și în mod intenționat le-a expus prolix și confuz în speranța de a-i înșela atît pe cei de stînga, cît și pe cei de dreapta, în speranța „de a specula“ divergențele dintre unii și ceilalți, Grimm și-a încheiat aceste teze cu următoarea frază :

„Organele partidului și cele ale sindicatelor trebuie să ajungă la o înțelegere“ (tocmai în cazul unei primejdii de război și al necesității unor acțiuni revoluționare de masă).

* — un „portar de bordel“. — *Nota trad.*

Dar cine se află în fruntea sindicatelor din Elveția? Tocmai Schneeberger și Dürr, care, fiind amândoi redactori ai ziarului „Schweizerische Metallarbeiterzeitung“ în vara anului 1916, conduceau acest ziar în spirit reacționar, reformist, social-patriotic, declarau *fățiș* că sînt *pentru* „apărarea patriei“ și se ridicau *fățiș* împotriva *întregii* politici zimmerwaldiene.

Iar în fruntea Partidului socialist elvețian, după cum a vădit o dată mai mult 7 ianuarie 1917, se află social-patrioții Greulich, Pflüger, Manz-Schäppi, Huber etc. etc.

Așadar, ce rezultă?

Rezultă că în tezele sale Grimm propunea partidului ca conducerea acțiunilor revoluționare de masă *împotriva războiului* să fie încredințată *tocmai* social-patrioților, unor oameni de teapa lui Schneeberger, Dürr, Greulich, Pflüger & Co. ! Tocmai *adversarilor* unor asemenea acțiuni, tocmai *reformiștilor* ! !

Acum, după 7 ianuarie 1917, întreaga „tactică“ a lui Grimm a fost demascată pînă la capăt.

El vrea să treacă drept conducător al celor de stînga, președinte al Comisiei socialiste internaționale, reprezentant și conducător al zimmerwaldienilor, îi înșală pe muncitori prin tot felul de fraze „rrrevoluționare“ prin care *de fapt camuflează* vechea practică social-patriotică, burghezo-reformistă a partidului.

El se jură pe toți sfinții că simpatizează cu K. Liebknecht, Höglund etc., că este adeptul *lor*, că promovează politica *lor*.

Dar K. Liebknecht în Germania, Höglund în mica Suedie neutră *nu* au luptat *împotriva* social-patrioților *străini*, ci împotriva social-patrioților din țările lor, au combătut pe reformiștii și pe naționaliștii de la ei, din Berlin sau Stockholm, și nu pe cei din alte țări. Prin faptul că au demascat fără cruțare pe social-patrioți, și-au atras din partea Greulichilor, Pflügerilor, Schneebergerilor, Dürrilor *de la Berlin și de la Stockholm* o ură care le face cinste.

Să fie oare atît de greu de înțeles că, atunci cînd șoviștii francezi îl laudă pe germanul Liebknecht și cei germani pe englezul Maclean, ei procedează ca niște

șarlatani care prin cuvinte „internaționaliste“ de laudă la adresa internaționalismului *altora* vor să-și camufleze propriul lor naționalism? Să fie oare atât de greu de înțeles că tocmai așa procedează Grimm când îi împroașcă cu ocări pe social-patrioții din toate țările, *în afară* de Elveția, și că o face tocmai pentru a-și disimula trecerea de partea social-patrioților elvețieni?

Social-patriotului Ebert, Grimm îi aruncă cuvinte de ocară, numindu-l „Rausschmeisser in einem Bordell“ pentru că acesta le-a furat muncitorilor germani ziarul „Vorwärts“, pentru că el, deși face atîta zarvă pe tema sciziunii, a dat și-i dă afară din partid pe cei de stînga.

Dar ce face la el acasă, în Elveția, Grimm împreună cu lamentabilii eroi ai lamentabilei zile de 7 ianuarie 1917?

Grimm n-a furat muncitorilor elvețieni congresul care trebuia să se întrunească special pentru a rezolva problema apărării patriei și care le fusese făgăduit în mod solemn? Grimm, deși face zarvă pe tema sciziunii, nu pregătește excluderea zimmerwaldienilor din partid?

Să nu ne arătăm de o naivitate puerilă și să privim adevărul drept în față!

La adunarea din 7 ianuarie 1917, noii prieteni și protec-tori ai lui Grimm, social-patrioții, au țipat împreună cu el împotriva sciziunii, învinuind de scizionism îndeosebi organizația tineretului, iar unul dintre ei i-a strigat lui Platten, secretar al partidului, că „er sei kein Parteisekretär, er sei Parteiverräter“*.

Poți oare să taci cînd se spun asemenea lucruri și cînd „conducătorii“ vor să le ascundă partidului? Se poate oare ca muncitorii socialiști elvețieni să nu fie revoltați de folosirea unor asemenea procedee?

Care este vina uniunii tineretului și a lui Platten? Ei n-au altă vină decît aceea de a fi adepți sinceri ai Zimmerwaldului, zimmerwaldieni sinceri și nu niște carieriști. Singura lor vină este de a se fi pronunțat *împotriva* amînării congresului. Iar dacă clevetitorii strigă că împotriva amînării congresului, precum și, în general, „împotriva maiestății sale Grimm“, nu se ridică decît adepții stîngii

* — „nu este secretar al partidului, este un trădător al partidului“ —
Nota trad.

zimmerwaldiene ca o fracțiune aparte, nu a dovedit oare 7 ianuarie 1917 că asta nu-i decît o clevetire? Oare dv., tovarășe Ch. Naine, care n-ați aderat niciodată, nici direct, nici indirect, nici formal, nici neformal, la stînga zimmerwaldiană, nu v-ați ridicat împotriva lui Grimm?

Învinuire de scizionism! Aceasta este o învinuire într-adevăr răsufată pe care o aduc în prezent în toate țările tocmai social-patrioții din toate țările pentru a camufla faptul că ei îi dau afară din partid pe Liebknechți și Höglunzi.

*Scris la 26—27 decembrie 1916
(8—9 ianuarie 1917)*

*Publicat pentru prima oară
în 1924, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 4*

Se tipărește după manuscris

CĂTRE MUNCITORII
CARE SPRIJINĂ LUPTA ÎMPOTRIVA RĂZBOIULUI
ȘI ÎMPOTRIVA SOCIALIȘTILOR CARE AU TRECUT
DE PARTEA GUVERNELOR
DIN PROPRIA LOR ȚARĂ

Situația internațională devine tot mai clară și mai amenințătoare. Caracterul imperialist al războiului a fost cu deosebită pregnanță scos la iveală în ultimul timp de către ambele coaliții beligerante. Frazeologia pacifistă, frazeologia despre o pace democratică, o pace fără anețiuni etc., este demascată în toată goliciunea și falsitatea ei cu atât mai repede, cu cât mai stăruitor recurg la ea guvernele statelor capitaliste, pacifiștii burghezi și socialiști. Germania strivește câteva națiuni mici, ținându-le sub un călcâi de fier, iar hotărîrea ei de a nu lăsa să-i scape prada decît dacă primește în schimbul unei părți din ea imense posesiuni coloniale este absolut evidentă și camuflează, prin fățarnice fraze pacifiste, faptul că e gata să încheie imediat o pace imperialistă.

Anglia și aliații ei țin tot atît de ferm în mîinile lor coloniile germane acaparate, o parte a Turciei etc. și numesc continuarea la nesfîrșit a măcelului pentru acapararea Constantinopolului, sugrumarea Galiției, împărțirea Austriei, ruina Germaniei — luptă pentru o pace „echitabilă“.

Adevărul care la începutul războiului constituia convingerea teoretică a unui mic număr de oameni devine evident pînă la palpabil pentru un număr tot mai mare de muncitori conștienți, și anume: fără lupta revoluționară a maselor din fiecare țară, conduse de proletariat, împotriva guvernelor din țara lor, fără doborîrea dominației burgheze, fără o revoluție socialistă, nici vorbă nu poate fi de o luptă serioasă împotriva războiului, de o

luptă pentru lichidarea războaielor și pentru făurirea unei păci trainice. Și războiul însuși, care a adus popoarele la o încordare nemaipomenită a forțelor, conduce omenirea spre această singură ieșire din impas, silind să se facă pași uriași înainte pe drumul capitalismului de stat, arătînd în mod practic cum trebuie și cum se poate dezvolta, sub conducerea proletariatului revoluționar, o economie socială planificată, nu în interesul capitaliștilor, ci prin exproprierea lor, în interesul maselor care astăzi sînt decimate de foamete și de celelalte calamități aduse de război.

Cu cît acest adevăr devine mai evident, cu atît se vede mai limpede cît de adîncă este prăpastia dintre cele două tendințe, politici, orientări de neîmpăcat ale activității socialiste, pe care le-am arătat încă la Zimmerwald, unde ne-am manifestat ca un grup aparte, stînga zimmerwaldiană, în numele căreia, imediat după Zimmerwald, am adresat un manifest către toate partidele socialiste și către toți muncitorii conștienți. Aceasta este prăpastia dintre încercarea de a camufla falimentul care a ieșit la iveală al socialismului oficial, precum și trecerea reprezentanților lui de partea burgheziei și a guvernelor, încercarea de a împăca masele cu această trădare totală a socialismului, pe de o parte, iar pe de altă parte tendința de a dezvălui întreaga profunzime a acestui faliment, de a demasca politica burgheză a „social-patrioților“ care au părăsit proletariatul trecînd de partea burgheziei, de a smulge masele de sub influența lor, de a crea posibilitatea și o bază organizatorică pentru o adevărată luptă împotriva războiului.

Dreapta zimmerwaldiană, care forma majoritatea la Zimmerwald, a luptat din răspuțeri împotriva ideii unei rupturi cu social-patrioții, împotriva ideii de a se întemeia Internaționala a III-a. De atunci această ruptură a devenit un fapt împlinit în Anglia, iar în Germania ultima conferință a „opозиției“, la 7 ianuarie 1917, a arătat tuturor celor care nu suferă de miopie voită că în realitate și în această țară își desfășoară activitatea în direcții diametral opuse două partide muncitorești, dușmane de neîmpăcat: unul socialist, care în mare măsură acționează

ilegal și care numără printre conducătorii lui pe K. Liebknecht, altul întru totul burghez, social-patriotic, care tinde să-i împace pe muncitori cu războiul și cu guvernul. Nu există țară în lume în care să nu se constate aceeași împărțire.

La Kiental, dreapta zimmerwaldiană nu mai dispunea de o asemenea majoritate încât să-și poată continua politica; ea a votat rezoluția împotriva Biroului socialist internațional social-patriotic, în care acesta era condamnat cu cea mai mare asprime, și rezoluția împotriva social-pacifismului, în care muncitorii erau preveniți împotriva falsității frazeologiei pacifiste, indiferent de zorzoanele socialiste cu care ar fi împodobite. Pacifismul socialist care nu explică muncitorilor cât de iluzorii sînt speranțele de pace *atîta timp* cît nu a fost răsturnată burghezia și instaurat socialismul nu este decît o îngînare a pacifismului burghez, care insuflă muncitorilor încredere în burghezie, prezintă în culori trandafirii guvernele imperialiste și tranzacțiile pe care acestea le încheie între ele, abate masele de la revoluția socialistă, pe care evenimentele au făcut-o iminentă și au pus-o la ordinea zilei.

Și ce s-a întîmplat în realitate? După Kiental, într-o serie de țări mari, în Franța, Germania, Italia, dreapta zimmerwaldiană a alunecat în întregime și pe deplin pe panta acestui social-pacifism care a fost condamnat și respins la Kiental! În Italia, partidul socialist s-a împăcat în mod tacit cu frazeologia pacifistă a fracțiunii lui parlamentare și a principalului lui orator, Turati, deși tocmai acum, cînd o frazeologie absolut identică este folosită și de către Germania, și de către Antantă, și de către reprezentanții guvernelor burgheze dintr-o serie de țări neutre în care burghezia s-a îmbogățit și se îmbogățește nemaipomenit de mult de pe urma războiului, tocmai acum întreaga falsitate a acestei frazeologii pacifiste a ieșit în mod cît se poate de evident la iveală. Frazele pacifiste sînt în realitate un paravan în dosul căruia se ascunde o nouă cotitură în lupta pentru împărțirea prăzii imperialiste!

În Germania, liderul dreptei zimmerwaldiene, Kautsky, a lansat un manifest pacifist identic care nu spune nimic,

care nu obligă la nimic și care în realitate nu face decât să trezească în muncitori speranțe în burghezie și să le insufle încredere în iluzii, un manifest de care au trebuit să se dezică în mod formal adevărații socialiști, adevărații internaționaliști din Germania, grupul „Die Internationale” și grupul „Socialiștilor internaționaliști din Germania”, care în fapt luptă pentru aplicarea tacticii lui Karl Liebknecht.

În Franța, participanții la conferința de la Zimmerwald, Merrheim, Bourderon, precum și Raffin-Dugens, care a participat la conferința de la Kiental, votează *pentru* rezoluții pacifiste lipsite de orice conținut și, prin semnificația lor obiectivă, complet false, rezoluții care în actuala situație sînt atît de *convenabile* burgheziei imperialiste, încît pentru ele au votat și Jouhaux și Renaudel, învinuiți în fiecare declarație a Conferinței de la Zimmerwald și a celei de la Kiental că au trădat socialismul !

Faptul că Merrheim a votat alături de Jouhaux, iar Bourderon și Raffin-Dugens alături de Renaudel nu este întîmplător, nu este un episod izolat, ci simbolul cel mai concret al *contopirii* social-patrioților cu social-pacifiștii *împotriva* socialiștilor internaționaliști, contopire pregătită pretutindeni.

Fraze pacifiste în notele unui lung șir de guverne imperialiste, aceleași fraze pacifiste la Kautsky, Turati, Bourderon și Merrheim, apoi Renaudel care întinde cu prietenie mîna atît unora, cît și altora — iată demascarea pacifismului în politica *reală* ca mijloc de *consolare* a popoarelor, ca mijloc de *a ajuta* guvernele să obțină mai ușor supunerea popoarelor în măcelul imperialist care continuă !

Acest faliment total al dreptei zimmerwaldiene a ieșit și mai limpede la iveală în Elveția, singura țară din Europa în care zimmerwaldienii se puteau întruni liber și în care ei aveau o bază. Partidul socialist din Elveția, care și-a ținut congresele în timpul războiului fără a întîmpina vreo piedică din partea guvernului și care a avut cele mai mari posibilități pentru a ajuta la unirea pe plan internațional a muncitorilor germani, francezi și italieni împotriva războiului, a aderat formal la Zimmerwald.

Iar unul dintre conducătorii acestui partid, președinte al conferințelor de la Zimmerwald și Kiental, membru și

reprezentant marcant al Comisiei socialiste internaționale de la Berna, consilierul național R. Grimm, *a trecut de partea* social-patrioților *din țara sa* într-o problemă hotărâtoare pentru partidul proletar, făcând ca în ședința de la 7 ianuarie 1917 a Partei-Vorstand-ului partidului socialist elvețian să fie adoptată hotărârea de *a se amîna* pe un timp nelimitat congresul partidului, care urma să fie convocat în mod special pentru a rezolva problema apărării patriei și a atitudinii față de hotărârile de la Kiental care au condamnat social-pacifismul!

În apelul semnat de Internationale Sozialistische Kommission și datat decembrie 1916, Grimm califică drept ipocrită frazeologia pacifistă a guvernelor și nu suflă nici un cuvînt despre pacifismul socialist în jurul căruia s-au unit Merrheim și Jouhaux, Raffin-Dugens și Renaudel. În acest apel Grimm cheamă pe socialiștii aflați în minoritate la luptă împotriva guvernelor și năimiților lor social-patrioți, dar în același timp, împreună cu „năimiții social-patrioți“ din cadrul partidului elvețian, *înmormîntează* congresul partidului, fapt care a provocat indignarea pe deplin justificată a tuturor muncitorilor internaționaliști conștienți și sinceri din Elveția.

Nici un fel de subterfugii nu pot ascunde faptul că semnificația hotărîrii de la 7 ianuarie 1917 a Partei-Vorstand-ului este tocmai victoria deplină a social-patrioților elvețieni *asupra* muncitorilor socialiști elvețieni, a adversarilor elvețieni ai Zimmerwaldului *asupra* Zimmerwaldului.

Ziarul „Grütliener“, organul slugilor consecvente și fățișe ale burgheziei din rîndurile mișcării muncitorești, a spus un adevăr pe care toată lumea îl cunoaște atunci cînd a declarat că social-patrioții de tipul lui Greulich, Pflüger, la care se poate și trebuie să-i adăugăm pe Seidel, Huber, Lang, Schneeberger, Dürr etc., vor să împiedice ținerea congresului, să împiedice rezolvarea de către muncitori a problemei apărării patriei și amenință cu *depunerea* mandatelor în cazul cînd congresul va fi convocat și va lua o hotărîre în spiritul Zimmerwaldului.

Atît la ședința Partei-Vorstand-ului, cît și în ziarul său „Bernener Tagwacht“ din 8 ianuarie 1917, Grimm a debeat o minciună revoltătoare și inadmisibilă, căutînd să justi-

face amânarea congresului prin lipsa de pregătire a muncitorilor, prin necesitatea unei campanii împotriva scumpetei, prin acceptarea amânării chiar de către cei „de stînga” etc.¹¹⁸.

În realitate, tocmai cei de stînga, adică zimmerwaldienii sinceri, în dorința, pe de o parte, de a accepta cel mai mic dintre rele și, pe de altă parte, de a demasca adevăratele intenții ale social-patrioților și ale noului lor prieten Grimm, au propus amânarea pînă în *martie*, au votat pentru amânarea pînă în *mai*, au propus să se fixeze conducerilor cantonale un termen pînă în *iulie*, dar *t o a t e* aceste propuneri au fost respinse de „apărătorii patriei” în frunte cu președintele conferințelor de la Zimmerwald și Kiental, R. Grimm !!

În fond, problema se pune așa : să se îngăduie ca Internationale Sozialistische Kommission și ziarul lui Grimm să împrăște cu ocări pe social-patrioții *străini* și să *acopere*, mai întîi prin tăcerea lor, iar apoi și prin dezertarea lui R. Grimm, pe social-patrioții *elvețieni*, sau să se ducă o politică internaționalistă cinstită, să se ducă lupta în primul rînd împotriva social-patrioților din *propria țară*.

În fond, problema se pune așa : să fie disimulată printr-o frazeologie revoluționară dominația social-patrioților și a reformiștilor în rîndurile partidului elvețian sau să se ducă lupta împotriva lor, opunîndu-li-se un program și o tactică *revoluționară* în problema luptei împotriva scumpetei și a luptei împotriva războiului, precum și în problema punerii la ordinea de zi a luptei pentru revoluția socialistă.

În fond, problema se pune așa : să se îngăduie ca în Uniunea zimmerwaldiană să fie repetate *cele mai nefaste* tradiții ale Internaționalei a II-a, care a dat un faliment rușinos, ca maselor muncitoare să li se ascundă ceea ce hotărâsc și afirmă conducătorii lor în Partei-Vorstand, ca frazeologia revoluționară să mascheze infamia social-patriotică și reformistă, sau să fim internaționaliști *în fapt*.

În fond, problema se pune așa : să se preconizeze și în Elveția, al cărei partid prezintă o importanță de prim

ordin pentru întreaga Uniune zimmerwaldiană, o delimitare clară, principială, cinstită din punct de vedere politic între internaționaliști și social-patrioți, între revoluționari și reformiștii burghezi, între sfătuitoarii proletariatului care îl ajută să săvârșească revoluția socialistă și agenții sau „năimiții“ burgheziei, care, prin reforme și promisiuni de reforme, vor să-i abată pe muncitori de la revoluție, între grütlieni și partidul socialist, — sau să se semene confuzie în conștiința muncitorilor, să li se pervertească conștiința prin promovarea în cadrul partidului socialist tocmai a politicii „grütliene“ a grütlienilor, a social-patrioților din rîndurile partidului socialist însuși.

Social-patrioții elvețieni, acești „grütlieni“ care vor să ducă dinăuntrul partidului politica grütli, adică politica burgheziei lor naționale, n-au decît să profere injurii la adresa străinilor, n-au decît să apere „imunitatea“ partidului elvețian la critica adusă de alte partide, n-au decît să susțină vechea politică burghezo-reformistă, tocmai acea politică care a dus la falimentul partidului german și al altor partide la 4 august 1914, — noi, adepții Zimmerwaldului nu în vorbe, ci în fapte, noi înțelegem prin internaționalism altceva.

Noi nu sîntem de acord să privim în tăcere la tendințele care au ieșit în mod definitiv la iveală și pe care le-a consfințit însuși președintele conferințelor de la Zimmerwald și Kiental de a lăsa totul în starea de pînă acum în putredul socialism european și de *a ocoli* printr-o solidarizare ipocrită cu K. Liebknecht adevărata lozincă a acestui conducător al muncitorilor internaționaliști, apelul lui de a lupta pentru „regenerarea de sus pînă jos“ a vechilor partide. Sîntem convinși că alături de noi sînt toți muncitorii conștienți, care în lumea întreagă l-au salutat cu entuziasm pe K. Liebknecht și tactica lui.

Noi demascăm deschis dreapta zimmerwaldiană, care a trecut de partea pacifismului burghezo-reformist.

Noi demascăm deschis trădarea Zimmerwaldului de către R. Grimm și cerem convocarea unei conferințe care să-i retragă calitatea de membru în Internationale Sozialistische Kommission.

Cuvîntul Zimmerwald este o lozincă a socialismului internațional și a luptei revoluționare. Acest cuvînt nu trebuie să servească drept paravan social-patriotismului și reformismului burghez.

Pentru adevăratul internaționalism, care ne cere să luptăm *în primul rînd* împotriva social-patrioților din propria noastră țară! Pentru o tactică cu adevărat revoluționară, care nu este cu puțință dacă se încheie înțelegeri cu social-patrioții *împotriva* muncitorilor socialiști și revoluționari!

*Scris la sfîrșitul lunii decembrie
1916*

*Publicat pentru prima oară
în 1924, în revista
„Proletarskaia Revoluția” nr. 5*

Se tipărește după manuscris

CONFERINȚA DESPRE REVOLUȚIA DIN 1905 ¹¹⁹

Tineri prieteni și tovarăși!

Astăzi se împlinesc 12 ani de la „Duminica sîngeroasă“, care pe drept cuvînt este considerată începutul revoluției ruse.

Mii de muncitori — și nu muncitori social-democrați, ci drept-credincioși, oameni devotați țarului — se îndreaptă din toate colțurile orașului, sub conducerea preotului Gapon, spre centrul capitalei, spre piața Palatului de Iarnă, pentru a înmîna țarului o petiție. Muncitorii poartă icoane, iar conducătorul lor de atunci, Gapon, îl încredințează în scris pe țar că-i garantează securitatea personală și-l roagă să apară în fața poporului.

Sînt aduse trupe. Ulanii și cazacii se năpustesc asupra mulțimii folosind arme albe, trag în muncitorii neînarmați, care, în genunchi, îi imploră pe cazaci să fie lăsați să meargă la țar. După rapoartele poliției, au fost uciși mai bine de 1 000 de muncitori și peste 2 000 au fost răniți. Indignarea muncitorilor nu poate fi descrisă.

Iată un tablou foarte sumar al zilei de 22 ianuarie 1905, „Duminica sîngeroasă“.

Pentru a vă da mai bine seama de însemnătatea istorică a acestui eveniment, vă voi citi cîteva fragmente din petiția muncitorilor. Petiția începe astfel :

„Noi, muncitorii, locuitori ai orașului Petersburg, am venit la Tine. Sîntem niște robi nenorociți, batjocoriți, striviți sub călcîiul despotismului și al samavolniciei. Cînd cupa răbdării s-a umplut,

am încetat lucrul și i-am rugat pe patronii noștri să ne dea doar atît cît e nevoie ca viața să nu ne fie un chin. Dar toate cererile noastre au fost respinse, fabricanților li s-a părut că totul este nelegal. Noi, cei de aici, multe mii de muncitori, ca și întreg poporul rus, nu ne bucurăm de nici un fel de drepturi omenești. Din pricina slujbașilor Tăi, am devenit robi”.

În petiție sînt enumerate următoarele revendicări : amnistie, libertăți publice, un salariu normal, trecerea treptată a pămîntului în mîinile poporului, convocarea unei adunări constituante pe baza votului universal și egal. Petiția se termină cu cuvintele :

„Stăpîne ! Nu te da în lături de a ajuta poporul Tău ! Dărimă zidul dintre Tine și poporul Tău ! Poruncește și jură că rugămintile noastre vor fi împlinite și că vei face Rusia fericită ; dacă nu, sîntem gata să murim chiar aici. Nu avem decît două căi : libertatea și fericirea sau mormîntul”.

Încerci un sentiment ciudat cînd citești *acum* această petiție a unor muncitori inculți, neștiutori de carte, conduși de un preot patriarhal. Fără voie, îți vine în minte o paralelă între această petiție naivă și pașnicile rezoluții de astăzi ale social-pacifiștilor, adică ale unor oameni care vor să fie socialiști, dar care în realitate nu sînt decît niște flecari burghezi. Muncitorii inconștienți din Rusia prerevoluționară nu știau că țarul este căpetenia *clasei dominante*, și anume a clasei marilor proprietari funciari, care sînt deja legați prin mii de fire de marea burghezie, și care sînt gata să-și apere prin orice mijloace violente monopolul, privilegiile și profiturile. Social-pacifiștii de astăzi, care — nu glumesc de loc ! — vor să pară oameni de „înalță cultură“, nu știu că a aștepta o pace „democratică“ de la guvernele burgheze, care duc un război imperialist de jaf, este la fel de stupid ca și ideea stupidă că prin petiții pașnice sîngerosul țar ar putea fi determinat să încline spre reforme democratice.

Dar, cu toate acestea, între ei există o mare deosebire : social-pacifiștii de astăzi sînt în mare măsură niște ipocriți, care tind ca prin povețe blînde să abată poporul de la lupta revoluționară, în timp ce inculții muncitori ruși din

Jugendgewalt,
Parteiwesen u. Parteigesinnung!

Wir feiern heute im zwölften Jahrestag des „Blutigen Sonntags“, das mit Recht als Beginn der russischen Revolution betrachtet wird.

Tausende von Arbeitern — vorwiegend reine Sozialdemokraten, sondern religiöser, zaiserfrömmeliche — unter der Führung des Prieters Gapon, gingen von allen Stadtteilen aus zum Zaren in der Hauptstadt, zum Platz vor dem Winterpalast, um dem Zaren eine Petition ^{zu überreichen} zu überreichen. Die Arbeiter gingen mit Kerzen, Blumen und feierlicher Führer Gapon voran, der Zaren schickte, er bürge ihnen für die Unverletzlichkeit ihres Lebens und bitte ihn vor dem Zaren zu erscheinen.

Das Militär wird aufgerufen. Müssen und können gehen die Menge wird der Mäntel Stoff an, es wird geschossen gegen die waffenlosen Arbeiter, die auf dem Kaiser die Töchter haben, die dem Kaiser zu liegen. Nach polizeilichen Ermittlungen gab es mehr als (1000) Tausend Tote, mehr als fünf Tausend verwundet. Die Erstbegrabung der Arbeiter war kolossal.

Das ist das allgemeine Bild des 22. den Januar 1905, des Blutigen Sonntags.

Um Ihnen die geschichtliche Bedeutung dieses Ereignisses anschaulicher zu machen, werde ich einige Stellen aus der Arbeiterpetition verlesen. Die Petition beginnt folgendermaßen:

„Wir, Arbeiter, Arbeiter von Petersburg, kommen zu Dir

Rusia prerevoluționară au dovedit prin fapte că sînt oameni sinceri și că în ei se trezea pentru prima oară conștiința politică.

Și în această trezire a conștiinței politice în uriașe mase populare, precum și în trezirea la luptă revoluționară, rezidă însemnătatea istorică a zilei de 22 ianuarie 1905.

„În Rusia nu există încă un popor revoluționar“, așa scria *cu două zile înainte* de „Duminica sîngeroasă“ d-l Piotr Struve, conducătorul din acea vreme al liberalilor ruși, care edita pe atunci în străinătate un ziar ilegal, liber. Atît i se părea de absurdă acestui lider „de înaltă cultură“, înfumurat și din cale-afară de prost al reformiștilor burghezi ideea că o țară de țărani analfabeți ar putea să dea naștere unui popor revoluționar! Atît de ferm convinși erau reformiștii de atunci, la fel ca și cei de astăzi, de imposibilitatea unei adevărate revoluții!

Pînă la 22 (după stilul vechi 9) ianuarie 1905, partidul revoluționar din Rusia era alcătuit dintr-o mîână de oameni — reformiștii din acea vreme (întocmai ca și cei de astăzi) ne ziceau în bătaie de joc „sectă“. Cîteva sute de organizatori revoluționari, cîteva mii de membri ai organizațiilor locale, o jumătate de duzină de gazete revoluționare care apăreau cel mult o dată pe lună, erau editate mai ales în străinătate și aduse, prin contrabandă în Rusia, înfruntîndu-se greutăți de necrezut, cu prețul a numeroase jertfe — iată ce erau pînă la 22 ianuarie 1905 partidele revoluționare din Rusia, și în primul rînd social-democrația revoluționară. Această împrejurare dădea reformiștilor mîrginiți și aroganți dreptul formal de a afirma că în Rusia nu există încă un popor revoluționar.

Dar în cîteva luni tabloul s-a schimbat cu desăvîrșire. Sutele de social-democrați revoluționari au crescut „deodată“, devenind mii, miile au devenit conducători a 2 000 000—3 000 000 de proletari. Lupta proletară a dus la mari frămîntări, în parte și la o mișcare revoluționară, în străfundurile masei țărănești de 50 000 000—100 000 000 de oameni, mișcarea țărănească a trezit un

răsunset în armată ceea ce a dus la răscoale în rândurile soldaților, ciocniri armate între o parte și cealaltă parte a armatei. În felul acesta, o țară imensă, cu o populație de 130 000 000 de locuitori, a pășit pe calea revoluției, în felul acesta adormita Rusie s-a transformat în Rusia proletariatului revoluționar și a poporului revoluționar.

Trebuie studiată această trecere, trebuie înțeleasă posibilitatea ei, ca să zicem așa, metodele și căile ei.

Mijlocul cel mai important al acestei treceri a fost *greva de masă*. Specificul revoluției ruse constă tocmai în faptul că, prin conținutul ei social, ea a fost o revoluție *burghezo-democratică*, dar prin mijloacele de luptă o revoluție *proletară*. Ea a fost o revoluție burghezo-democratică pentru că scopul spre care a tins în mod nemijlocit și pe care putea să-l atingă în mod nemijlocit prin propriile ei forțe era republica democratică, ziua de muncă de 8 ore, confiscarea mării proprietăți funciare nobiliare, care se întinde pe o suprafață imensă, toate acestea fiind măsuri pe care revoluția burgheză din Franța din 1792 și 1793 le-a îndeplinit aproape în întregime.

Revoluția rusă a fost totodată și o revoluție proletară, nu numai în sensul că proletariatul a fost forța conducătoare, avangarda mișcării, ci și în sensul că mijlocul specific proletar de luptă, și anume greva, a constituit principalul mijloc de a antrena masele în mișcare și fenomenul cel mai caracteristic printre evenimentele hotărâtoare care se desfășurau, precipitându-se sub formă de valuri.

În istoria lumii, revoluția rusă este *prima* dar, fără îndoială, nu va fi ultima mare revoluție în care greva politică de masă a jucat un rol neobișnuit de important. Se poate spune chiar că nu putem înțelege evenimentele din cadrul revoluției ruse și succesiunea formelor ei politice dacă nu studiem, călăuzindu-ne după *statistica grevelor*, *bazele* acestor evenimente și ale acestei succesiuni de forme.

Știu foarte bine cât de puțin indicat este ca într-o conferință să recurgi la cifre statistice aride, de natură să-i sperie pe ascultători. Totuși nu pot să nu prezint câteva

cifre rotunjite ca să puteți aprecia baza obiectivă reală a întregii mișcări. În Rusia, în decurs de 10 ani pînă la revoluție, numărul mediu anual al greviștilor era de 43 000. Prin urmare, numărul total al greviștilor în tot deceniul premergător revoluției a fost de 430 000. În ianuarie 1905, în prima lună a revoluției, numărul greviștilor a fost de 440 000. Deci, *într-o singură* lună au fost *mai mulți* decît în întregul deceniu precedent!

În nici o țară capitalistă din lume, nici chiar în cele mai înaintate, cum sînt Anglia, Statele Unite ale Americii, Germania, lumea n-a cunoscut o mișcare grevistă atît de grandioasă ca cea din Rusia din 1905. Numărul total al greviștilor a ajuns la 2 800 000, de două ori mai mult decît numărul total al muncitorilor industriali! Aceasta nu dovedește, firește, că muncitorii industriali de la orașe din Rusia erau mai instruiți sau mai puternici ori mai apți de luptă decît frații lor din Europa occidentală. Dimpotrivă.

Aceasta însă arată cît de mare poate fi energia latentă a proletariatului. Aceasta dovedește că într-o epocă revoluționară — afirm acest lucru fără a exagera cîtuși de puțin, bazîndu-mă pe cele mai exacte date ale istoriei Rusiei — proletariatul *poate* să desfășoare o energie de luptă *de o sută de ori* mai mare decît în vremurile liniștite, obișnuite. Aceasta dovedește că pînă în 1905 omenirea încă nu știa cît de mare, cît de grandioasă poate fi și va fi încordarea forțelor proletariatului atunci cînd este vorba de o luptă pentru țeluri cu adevărat mărețe, de o luptă cu adevărat revoluționară!

Istoria revoluției ruse ne arată că tocmai avangarda, elementele de elită ale muncitorilor salariați au luptat cu cea mai mare îndrjire și cu cel mai mare spirit de sacrificiu. Cu cît erau mai mari uzinele, cu atît era mai mare îndrjirea cu care se desfășurau grevele, cu atît se repetau ele mai des în cursul aceluiași an. Cu cît era mai mare orașul, cu atît rolul proletariatului în luptă era mai însemnat. Trei orașe mari, care au muncitorii cei mai conștienți și cei mai numeroși, Petersburgul, Riga și Varșovia, dau în comparație cu numărul total al munci-

torilor un procent incomparabil mai mare de greviști decât toate celelalte orașe, ca să nu mai vorbim de sate *.

Muncitorii metalurgiști reprezintă în Rusia, probabil la fel ca și în celelalte țări capitaliste, detașamentul de avangardă al proletariatului. Și în legătură cu aceasta relevăm următorul fapt instructiv : în 1905, la fiecare sută de muncitori industriali din Rusia a revenit în general 160 de greviști. Or, în același an, la fiecare sută de *muncitori metalurgiști* a revenit 320 de greviști ! Potrivit calculelor făcute, fiecare muncitor industrial rus a pierdut în 1905 ca urmare a grevei în medie 10 ruble — circa 26 de franci după cursul dinainte de război, ca să zicem așa, le-a jertfit pentru luptă. Dacă-i luăm însă numai pe muncitorii metalurgiști, vom obține o sumă *de trei ori mai mare!* În frunte mergeau cele mai bune elemente ale clasei muncitoare, antrenând după sine elementele șovăitoare, trezindu-i pe cei adormiți și îmbărbătându-i pe cei slabi.

Un fenomen cu totul specific a fost împletirea grevelor economice și a celor politice în timpul revoluției. Nu încapе îndoială că numai cea mai strînsă legătură dintre aceste două forme de greve a putut asigura mișcării o mare forță. Masele largi de exploatați nu ar fi putut fi atrase nicidecum în mișcarea revoluționară dacă n-ar fi avut zilnic în fața lor exemple de muncitori salariați din diferite ramuri ale industriei care-i sileau pe capitaliști să le îmbunătățească nemijlocit și imediat situația. Datorită acestei lupte, un suflu nou a pornit să adie în întreaga masă a poporului rus. Abia acum Rusia iobăgistă, cufundată într-un somn adînc, Rusia patriarhală, evlavioasă și smerită, și-a lepădat vechile-i veșminte ; abia acum poporul rus a primit o educație cu adevărat democratică, cu adevărat revoluționară.

Cînd vorbesc cu atîta înfumurare despre „educația“ maselor, domnii burghezi și ciracii lor necritici, reformiștii socialiști, înțeleg de obicei prin educație ceva scolastic, pedant, care demoralizează masele și le inoculează prejudecăți burgheze.

* În manuscris, acest alineat este șters. — *Nota red.*

Adevărata educație a maselor nu poate fi niciodată despărțită de lupta politică independentă, și în special de lupta revoluționară a masei înseși. Numai în luptă se educă clasa exploatată, numai lupta îi dezvăluie măsura forțelor sale, îi lărgeste orizontul, îi dezvoltă capacitatea, îi luminează mintea, îi oțelește voința. Și de aceea pînă și reacționarii au fost nevoiți să recunoască faptul că în 1905, an de luptă, „an de nebunie“, a fost înmormîntată pentru totdeauna Rusia patriarhală.

Să examinăm mai de aproape raportul existent în Rusia, în timpul luptei greviste din 1905, între muncitorii metalurgiști și cei textiliști. Muncitorii metalurgiști sînt proletarii cei mai bine retribuiți, cei mai conștienți, cei mai ridicați din punct de vedere cultural. Muncitorii textiliști, al căror număr depășea în Rusia în 1905 de peste două ori și jumătate pe cel al muncitorilor metalurgiști, reprezintă o masă de muncitori extrem de înapoiați, cel mai prost retribuiți și care adeseori nu s-au rupt încă definitiv de rudele lor de la sate. Și aici constatăm următorul fapt foarte important.

Grevele muncitorilor metalurgiști din tot anul 1905 arată o precumpănire a grevei politice asupra celei economice, deși la începutul anului această precumpănire nu era nici pe departe atît de mare cum a fost la sfîrșitul anului. Cînd este vorba de muncitorii textiliști, raportul este invers. La începutul anului 1905 se observă o colosală precumpănire a grevelor economice, greva politică devenind precumpănitoare abia la sfîrșitul anului. De aici rezultă cît se poate de limpede că numai lupta economică, numai lupta pentru îmbunătățirea imediată, nemijlocită a situației lor este în stare să trezească păturile cele mai înapoiate ale masei exploatate, să le educe cu adevărat și — într-o epocă revoluționară — să le transforme în cîteva luni într-o armată de luptători politici.

Firește, pentru aceasta era necesar ca detașamentul de avangardă al muncitorilor să nu conceapă lupta de clasă ca o luptă pentru interesele unei mici pături de sus, așa cum s-au străduit foarte adesea reformiștii să le sugereze muncitorilor, ci ca proletarii să acționeze într-adevăr ca avangardă a majorității celor exploatați, să antreneze

această majoritate în luptă, așa cum s-a întâmplat în Rusia în 1905 și cum va trebui să se întâmple și se va întâmpla, fără îndoială, în viitoarea revoluție proletară din Europa *.

Începutul anului 1905 a marcat primul mare val al mișcării greviste în întreaga țară. Încă în primăvara acestui an constatăm declanșarea primei mari *mișcări țărănești*, nu numai economice, ci și politice, din Rusia. Ce mare importanță prezintă acest fapt crucial pentru istorie poate să înțeleagă numai cel care-și va aminti că țărănimea din Rusia s-a eliberat abia în 1861 de cea mai grea iobăgie, că în majoritatea lor țăraniii sînt analfabeți, trăiesc într-o mizerie de nedescris, sînt oprimați de moșieri, îndobitociți de popi, izolați unii de alții din cauza distanțelor enorme și a lipsei aproape totale de drumuri.

În 1825 Rusia a cunoscut pentru prima oară o mișcare revoluționară împotriva țarismului, și această mișcare era reprezentată aproape exclusiv de către nobili. Din acel moment și pînă în 1881, cînd Alexandru al II-lea a fost ucis de teroriști, în fruntea mișcării s-au aflat intelectualii proveniți din starea de mijloc. Ei au dat dovadă de cel mai înalt spirit de sacrificiu și, prin metoda lor eroică teroristă de luptă, au uimit întreaga lume. Fără îndoială că aceste jertfe n-au fost zadarnice, fără îndoială că, direct sau indirect, ele au contribuit la educația revoluționară de mai tîrziu a poporului rus. Ei însă nu și-au atins și nici nu puteau să-și atingă scopul lor nemijlocit: declanșarea revoluției populare.

Acest lucru a reușit să-l facă numai lupta revoluționară a proletariatului. Numai valurile grevelor de masă, care s-au rostogolit în întreaga țară ca urmare a lecției aspre date de războiul imperialist ruso-japonez, au trezit masele largi ale țărănimii din somnul lor letargic. Cuvîntul „grevist“ a căpătat la țărani o accepție cu totul nouă: el însemna acum ceva în genul unui răzvrătit, revoluționar, ceea ce înainte era exprimat prin cuvîntul „student“. Dar, cum „studentul“ făcea parte din starea de mijloc, dintre „învățați“, dintre „domni“, el era străin poporului.

* În manuscris, cele patru alineate precedente sînt șterse. — *Nota red.*

„Grevistul“, dimpotrivă, a ieșit el însuși din popor, făcea el însuși parte din categoria celor exploatați ; atunci cînd i se interzicea șederea în Petersburg, foarte adesea se întorcea în sat și povestea tovarășilor săi despre vîlvătăile care au cuprins orașele și care trebuiau să nimicească atît pe capitaliști, cît și pe nobili. În satul rus a apărut un nou tip : tînărul țaran conștient. El venea în contact cu „greviștii“, citea ziare, le vorbea țăranilor despre evenimentele care aveau loc la orașe, explica tovarășilor săi din sat importanța revendicărilor politice, îi chema la luptă împotriva nobililor-mari proprietari funciari, împotriva popilor și slujbașilor.

Țăranii se adunau în grupuri, vorbeau despre situația lor și, încetul cu încetul, intrau în luptă : în cete mari țăranii porneau împotriva marilor proprietari funciari, dădeau foc palatelor și conacelor lor sau puneau mîna pe rezervele lor, pe cereale și alte provizii, omorau pe poițiști, cereau ca pămînturile întinselor moșii ale nobililor să fie trecute în mîinile poporului.

În primăvara anului 1905, mișcarea țărănească era abia în fașă, cuprinzînd doar o mică parte dintre județe, aproximativ a șaptea parte a lor.

Dar îmbinarea grevei proletare de masă de la orașe cu mișcarea țărănească de la sate a fost suficientă pentru a zdruncina ultimul reazem și cel mai „trainic“ al țarismului. Mă refer la *armată*.

Începe o perioadă de *răscoale militare* în flotă și în armata de uscat. Fiecare creștere a valului mișcării greviste și țărănești din timpul revoluției este însoțită în toate colțurile Rusiei de răscoale ale soldaților. Cea mai cunoscută dintre ele este răscoala de pe cuirasatul „Prințul Potemkin“ din flota Mării Negre, care, încapînd pe mîna răsculaților, a luat parte la revoluție la Odesa, iar după înfrîngerea revoluției și eșuarea încercărilor de a pune stăpînire pe alte porturi (de exemplu Feodosia din Crimeea) s-a predat autorităților romînești de la Constanța.

Permiteți-mi să vă descriu pe larg un mic episod din această răscoală a flotei Mării Negre, pentru ca să aveți un tablou concret al evenimentelor ajunse la apogeul dezvoltării lor :

„Se organizau adunări ale muncitorilor și matrozilor revoluționari ; numărul lor era din ce în ce mai mare. Întrucât militarii nu erau lăsați să participe la mitingurile muncitorești, muncitorii au început să participe în masă la mitingurile militarilor. Se adunau cu mii. Ideea unei acțiuni comune a trezit un puternic ecou. În companiile mai conștiente erau aleși delegați.

Autoritățile militare au hotărât să ia măsuri. Încercările unora dintre ofițeri de a rosti la mitinguri cuvântări «patriotice» au avut rezultate din cele mai lamentabile : matrozii, familiarizați cu discuțiile, îi sileau pe comandanții lor să bată rușinos în retragere. În urma acestor insuccese s-a hotărât interzicerea în general a mitingurilor. În dimineața zilei de 24 noiembrie 1905, la poarta cazărnilor flotei a fost postată o companie complet echipată de luptă. Contraamiralul Pisarevski a ordonat cu glas tare : «Nimeni să nu fie lăsat să iasă din cazărmi ! În caz de neascultare să se deschidă focul». Din rîndurile companiei care a primit acest ordin a ieșit matrozul Petrov, și-a încărcat în văzul tuturora arma și cu un foc l-a ucis pe căpitanul-secund Ștein din regimentul Belostok, iar cu al doilea foc l-a rănit pe contraamiralul Pisarevski. A răsunat comanda ofițerului : «Arestați-l !». Nimeni nu s-a mișcat din loc. Petrov și-a aruncat arma la pământ. «De ce stați ? Luați-mă !» A fost arestat. Matrozii, care veneau din toate părțile, cereau insistent punerea lui în libertate, declarînd că garantează pentru el. Starea de surescitare ajunsese la apogeu.

— Petrov, nu-i așa că arma s-a descărcat din greșală ? — a întrebat ofițerul pentru a găsi o ieșire din situația creată.

— Ce greșală ? ! Am ieșit din front, am încărcat arma și am ochit ; cum poate fi din greșală ?

— Ei cer să fii pus în libertate...

Și Petrov a fost pus în libertate. Dar matrozii nu s-au mulțumit cu atât ; toți ofițerii de serviciu au fost arestați, dezarmați și duși la cancelarie... Delegații matrozilor, în număr de circa 40 de oameni, au ținut sfat toată noaptea. Au hotărât să pună în libertate pe ofițeri, dar să le interzică accesul în cazarmă...

Această mică scenă arată în mod concludent cum s-au desfășurat evenimentele în cea mai mare parte dintre răscoalele din armată. Nu se putea ca frământările revoluționare din rîndurile poporului să nu cuprindă și armata. Caracteristic este faptul că conducătorii mișcării se ridicau dintre *acele elemente* ale flotei de război și ale armatei care erau recrutate mai ales din rîndurile muncitorilor industriali, elemente cu o mai mare pregătire tehnică, ca, de pildă, pionierii. Masele largi erau încă prea naive, aveau o stare de spirit prea pașnică, prea blîndă, prea creștinească. Ele se infierbîntau destul de ușor ; orice act de nedreptate, tratamentul prea brutal din partea ofițeri-

lor, hrana proastă etc. puteau să provoace revolta. Dar ei nu erau destul de fermi, nu erau conștienți de sarcina pe care o aveau : pentru ei nu era suficient de limpede că singura garanție a succesului revoluției constă numai în continuarea cu și mai multă energie a luptei armate, numai victoria asupra tuturor autorităților militare și civile, numai răsturnarea guvernului și cucerirea puterii în întregul stat.

Masele largi de matrozi și soldați porneau cu ușurință la răscoală. Dar cu aceeași ușurință săvârșeau prostia naivă de a pune în libertate pe ofițerii arestați ; se lăsau amăgite de promisiunile și stăruințele superiorilor ; în felul acesta autoritățile câștigau timp prețios, primeau întăriri, fărâmițau forțele răsculaților, după care urma cea mai cruntă represiune și executarea conducătorilor.

Deosebit de interesantă este compararea răscoalelor în armată din Rusia din 1905 cu răscoala militară a decembrieștilor din 1825. În 1825 conducerea mișcării politice o aveau aproape în exclusivitate ofițerii, și anume ofițerii din rândurile nobilimii ; ei erau contaminați de ideile democratice ale Europei, cu care au venit în contact în timpul războaielor napoleoneene. Masa soldaților, care pe atunci era încă formată din țărani iobagi, rămânea pasivă.

Istoria anului 1905 ne înfățișează un tablou complet diferit. Cu mici excepții, ofițerii aveau atunci o stare de spirit sau burghezo-liberală, reformistă, sau chiar de-a dreptul contrarevoluționară. Muncitorii și țăranii în haină militară erau sufletul răscoalelor ; mișcarea devenise populară. Pentru prima oară în istoria Rusiei, ea cuprindea majoritatea celor exploatați. Ceea ce lipsea mișcării era, pe de o parte, fermitatea, hotărârea maselor, care sufereau prea mult de boala credulității, iar pe de altă parte organizarea muncitorilor social-democrați revoluționari îmbrăcați în haine militare : ei nu au știut să ia conducerea în mâinile lor, să treacă în fruntea armatei revoluționare și să dezlănțuie ofensiva împotriva puterii de stat.

De altfel — poate mai încet de cum am dori noi, dar sigur —, aceste două lipsuri vor fi lichidate nu numai de

dezvoltarea generală a capitalismului, ci și de războiul actual *...

În orice caz, din istoria revoluției ruse, ca și din istoria Comunei din Paris din 1871, se degajă în mod cert învățămîntul că niciodată și în nici un caz militarismul nu poate fi învins și lichidat altfel decît prin lupta victorioasă a unei părți a armatei împotriva celeilalte părți. Nu este de ajuns să tuni și să fulgeri împotriva militarismului, să-l blestemi, „să-l negi“, să-l critici și să demonstrezi caracterul lui dăunător, este o prostie să refuzi în mod pacifist să te supui obligației serviciului militar; sarcina constă în a menține mereu trează conștiința revoluționară a proletariatului și totodată în a pregăti nu numai în general, ci și în mod concret cele mai bune elemente ale lui, pentru ca în momentul unor adînci frămîntări în rîndurile poporului să treacă în fruntea armatei revoluționare.

Același lucru ne învață experiența de zi cu zi a oricărui stat capitalist. Fiecare criză „mică“ prin care trece un asemenea stat ne înfățișează în miniatură elementele și germenii luptelor care în perioada unei mari crize în mod inevitabil trebuie să se repete pe scară mare. Și ce altceva reprezintă, de pildă, orice grevă dacă nu o mică criză a societății capitaliste? Oare nu a avut dreptate ministrul de interne al Prusiei, d-l von Puttkamer, atunci cînd a rostit faimoasa maximă: „În fiecare grevă se ascunde hidra revoluției“. Faptul că în toate țările capitaliste, pînă și în — cu iertăciune fie zis — cele mai pașnice, cele mai „democratice“ se recurge la forța armată în timpul grevelor nu ne arată oare *cum* vor sta lucrurile în timpul unor crize cu adevărat *mari*?

Dar voi reveni la istoria revoluției ruse.

Am încercat să vă înfățișez cum au pus în mișcare grevele muncitorești întreaga țară, inclusiv păturile cele mai largi, cele mai înapoiate ale celor exploatați, cum a început mișcarea țărănească, cum a fost ea însoțită de răscoale militare.

În toamna anului 1905, întreaga mișcare a ajuns la apogeu. La 19 (6) august a apărut manifestul țarului cu

* În manuscris, cele trei alineate precedente sînt șterse. — *Nota red.*

privire la crearea unui organ reprezentativ. Așa-zisa Dumă a lui Bulîghin urma să fie creată pe baza unei legi electorale care prevedea un număr ridicol de mic de alegători, iar acestui „parlament“ sui-generis nu i se acorda nici un fel de drepturi legislative, ci numai *consultative* !

Burghezia, liberalii, oportuniștii erau gata să înhațe cu ambele mâini acest „dar“ al țarului speriat. Reformiștii noștri din 1905, ca și toți reformiștii, nu puteau să înțeleagă că sînt situații istorice cînd reformele, și mai ales promisiunile de reforme, urmăresc *în mod exclusiv* un singur scop : să stăvilească frămîntările poporului, să silească clasa revoluționară să înceteze sau cel puțin să slăbească lupta.

Social-democrația revoluționară din Rusia a înțeles perfect adevăratul caracter al acestor favoruri, al acestui act prin care se dăruia, în august 1905, o constituție iluzorie. Și de aceea, fără a pierde nici un moment, ea a lansat lozinca : jos Duma consultativă ! Boicot Dumei ! Jos guvernul țarist ! Continuarea luptei revoluționare în scopul răsturnării acestui guvern ! Nu țarul, ci un guvern revoluționar provizoriu trebuie să convoace prima reprezentanță cu adevărat populară în Rusia !

Istoria a dovedit că social-democrații revoluționari au avut dreptate, întrucît *Duma lui Bulîghin* n-a fost nici odată convocată. Ea a fost măturată de furtuna revoluției înainte de a fi fost convocată ; acest uragan l-a silit pe țar să promulge o nouă lege electorală, prin care numărul alegătorilor era considerabil sporit, și să recunoască Dumei un caracter legislativ *.

Octombrie și decembrie 1905 marchează punctul culminant al liniei ascendente a revoluției din Rusia. Toate izvoarele forței revoluționare a poporului au țîșnit într-un șuvoi și mai larg decît înainte. Numărul greviștilor, care în ianuarie 1905, după cum v-am mai spus, se ridica la 440 000, în octombrie 1905 a depășit o jumătate de milion (notați bine, numai într-o singură lună !). Dar la acest număr, în care sînt cuprinși *numai* muncitorii din fabrici,

* În manuscris, cele patru alineate precedente sînt șterse. — *Nota red.*

trebuie să mai adăugăm cîteva sute de mii de muncitori feroviari, funcționari de la poștă și telegraf etc.

Greva generală a muncitorilor feroviari din Rusia a întrerupt circulația pe căile ferate și a paralizat în modul cel mai hotărît forța guvernului. S-au deschis porțile universităților, iar auditoriile, unde în timp de pace nu se făcea altceva decît să se împuieze capetele tinerilor cu înțelepciunea profesorală de catedră, transformîndu-i în slugi docile ale burgheziei și țarismului, serveau acum drept locuri de întrunire pentru mii și mii de muncitori, meseriași, funcționari, care discutau deschis și liber problemele politice.

A fost cucerită libertatea presei. Cenzura a fost pur și simplu înlăturată. Nici un editor nu îndrăznea să prezinte autorităților exemplarul obligatoriu, iar autoritățile nu îndrăzneau să ia vreo măsură împotriva lor. Pentru prima oară în istoria Rusiei au apărut liber la Petersburg și în alte orașe ziare revoluționare. Numai la Petersburg se scoteau trei cotidiene social-democrate, cu un tiraj între 50 000 și 100 000 de exemplare.

Proletariatul pășea în fruntea mișcării. El și-a pus ca sarcină cucerirea zilei de muncă de 8 ore pe cale revoluționară. Lozinca de luptă a proletariatului din Petersburg era pe atunci : „*Ziua de muncă de 8 ore și arme!*“. Pentru masa din ce în ce mai mare a muncitorilor devenea evident că numai lupta armată poate să decidă și va decide soarta revoluției.

În focul luptei s-a format o organizație de masă specifică : celebrele *Soviete de deputați ai muncitorilor*, adunări de delegați din partea tuturor fabricilor. În cîteva orașe din Rusia, aceste *Soviete de deputați ai muncitorilor* începeau să joace tot mai mult rolul de guvern revoluționar provizoriu, rolul de organe și conducători ai răscoalelor. S-au făcut încercări de a organiza *Soviete de deputați ai soldaților și matrozilor* și de a le uni cu *Sovietele de deputați ai muncitorilor*.

În acele zile, unele orașe din Rusia au luat, pentru o perioadă de timp, forma unor mici „republici“ locale, în care puterea de stat era înlăturată, iar Sovietul de deputați ai muncitorilor a funcționat efectiv ca o nouă putere de

stat. Din păcate, aceste perioade au fost de prea scurtă durată, „victoriile“ prea slabe, prea izolate.

În toamna anului 1905, mișcarea țărănească a luat o și mai mare amploare. În *peste o treime* din județele întregii țări au izbucnit așa-numitele „dezordini țărănești“ și adevărate răscoale țărănești. Țăranii au dat foc la vreo 2 000 de conace și au împărțit între ei proviziile pe care rechinii nobili le jefuiseră de la popor.

Din păcate, această activitate a lor nu a fost destul de temeinică ! Din păcate, țăranii au distrus atunci numai a cincisprezecea parte din totalul conacelor nobililor, numai a cincisprezecea parte din ceea ce ar fi *trebuit* să distrugă pentru a șterge complet de pe fața pământului rusesc rușinea mării proprietăți funciare feudale. Din păcate, țăranii au acționat prea răzlețit, neorganizat, nu îndeajuns de ofensiv, și în aceasta constă una dintre principalele cauze ale înfrângerii revoluției.

Printre popoarele asuprite din Rusia a izbucnit o mișcare națională de eliberare. În Rusia, *mai mult de jumătate, aproape trei cincimi (exact : 57%)*, din populație trăiește sub jugul asupririi naționale ; aceste popoare nu se bucură nici măcar de libertatea de a folosi limba maternă, ele sînt supuse unui proces de rusificare forțată. Musulmanii, de pildă, care reprezintă în Rusia o populație de zeci de milioane de oameni, au organizat în acea vreme cu o uluitoare repeziciune — aceasta, în general, a fost o epocă de creștere uriașă a organizațiilor de diferite tipuri — o uniune musulmană.

Pentru ca adunarea, și mai ales tineretul, să-și poată face o idee de felul în care creștea în Rusia de atunci, în legătură cu mișcarea muncitorească, mișcarea națională de eliberare, vă voi da un mic exemplu.

În decembrie 1905, în sute de școli elevii polonezi au ars toate cărțile și tablourile rusești, precum și portretele țarului, i-au bătut și i-au alungat din școli pe profesorii și pe colegii lor ruși, strigîndu-le : „Cărați-vă în Rusia !“. Revendicările pe care le formulau elevii polonezi din școlile medii erau printre altele : „1) toate școlile medii să fie în subordinea Sovietului de deputați ai muncitorilor ; 2) convocarea unor adunări comune ale elevilor și munci-

torilor în localurile școlilor ; 3) permisiunea de a purta în licee cămăși roșii în semn de apartenență la viitoarea republică proletară“ etc.

Cu cât valurile mișcării creșteau, cu atât mai hotărât și mai energic se înarma reacțiunea în vederea luptei împotriva revoluției. În timpul revoluției ruse din 1905 s-au adevărat cele scrise de K. Kautsky în 1902 în cartea sa „Revoluția socială“ (în treacăt fie spus, pe atunci el era încă marxist revoluționar și nu un apărător al social-patrioților și al oportuniștilor cum este astăzi). Kautsky scria următoarele :

„...Viitoarea revoluție... va semăna mai puțin cu o răscoală izbucnită pe neașteptate împotriva guvernului și mai mult cu un război civil de lungă durată“.

Așa s-a și întâmplat ! Fără îndoială că așa se va întâmpla și în viitoarea revoluție europeană !

Ura țarismului s-a îndreptat îndeosebi împotriva evreilor. Pe de o parte, evreii dădeau un procent foarte ridicat (raportat la totalul populației evreiești) de conducători ai mișcării revoluționare. De altfel, și acum evreii au meritul de a da, în comparație cu celelalte popoare, un procent relativ ridicat de reprezentanți ai curentului internaționalist. Pe de altă parte, țarismul a știut foarte bine să folosească împotriva evreilor abjectele prejudecăți ale păturilor celor mai ignorante ale populației. Astfel au izbucnit *pogromurile*, în majoritatea cazurilor sprijinite de poliție, dacă nu chiar conduse nemijlocit de ea — în 100 de orașe ele s-au soldat în această perioadă cu peste 4 000 de morți și peste 10 000 de schilodiți — această odioasă masacrare a evreilor pașnici, a soțiilor și copiilor lor, care a stârnit atîta oroare în întreaga lume civilizată. Mă refer, desigur, la oroarea resimțită de elementele cu adevărat democratice din lumea civilizată, iar aceste elemente sînt reprezentate *exclusiv* de muncitorii, de proletarii socialiști.

Burghezia, chiar burghezia din țările cele mai libere, chiar din țările republicane ale Europei occidentale, se pricepe de minune să îmbine frazele ei fățarnice despre „atrocitățile rusești“ cu cele mai nerușinate tranzacții financiare, îndeosebi cu sprijinul financiar acordat țarismu-

lui și cu exploatarea imperialistă a Rusiei prin exportul de capital etc.

Revoluția din 1905 și-a atins punctul culminant în insurecția din decembrie de la Moscova. Un mic număr de muncitori răsculați, organizați și înarmați — cel mult *opt mii* — timp de 9 zile au opus rezistență guvernului țarist, care nu se putea încrede în garnizoana Moscovei, ci, dimpotrivă, a trebuit s-o consemneze în cazărmi, și a putut reprima insurecția numai cu ajutorul regimentului Semenovski sosit din Petersburg.

Burgheziei îi place să spună că insurecția de la Moscova a fost ceva artificial și s-o ia în bătaie de joc. Astfel, în așa-zisa literatură „științifică” germană, d-l profesor Max Weber, în ampla sa lucrare despre dezvoltarea politică a Rusiei, a numit insurecția de la Moscova „pucci”. „Grupul leninist — scria acest „erudit” domn profesor — și o parte a socialiștilor-revoluționari pregăteau de multă vreme această *absurdă* insurecție”.

Pentru a aprecia la justa ei valoare această înțelepciune profesorală a burgheziei lașe, e de ajuns să ne reamintim cifrele aride ale statisticii grevelor. În ianuarie 1905 au fost în Rusia numai 123 000 de participanți la grevele cu caracter pur politic, în octombrie 330 000, *în decembrie a fost atins maximum*, și anume 370 000 într-o singură lună! Să ne reamintim de avântul crescând al revoluției, de răscoalele țăranilor și ale soldaților și ne vom convinge imediat că aprecierea făcută de „știința” burgheză despre insurecția din decembrie nu numai că este absurdă, dar este un subterfugiu verbal la care recurg reprezentanții burgheziei lașe, care vede în proletariat pe cel mai periculos dușman de clasă al său.

În realitate, întregul mers al revoluției ruse ducea în mod inevitabil la o bătălie armată hotărâtoare între guvernul țarist și avangarda proletariatului conștient din punct de vedere de clasă.

În considerațiile pe care le-am expus mai sus am arătat în ce a constat slăbiciunea revoluției ruse care a dus la înfrângerea ei vremelnică.

Din momentul reprimării insurecției din decembrie, revoluția urmează o linie descendentă. Și în această perioadă

există momente extrem de interesante; este de ajuns să ne amintim cele două încercări făcute de cele mai combative elemente ale clasei muncitoare de a opri procesul de retragere a revoluției și de a pregăti o nouă ofensivă.

Dar aproape am epuizat timpul ce mi-a fost rezervat și nu vreau să abuzez de răbdarea ascultătorilor. Ceea ce prezintă cea mai mare importanță pentru înțelegerea revoluției ruse: caracterul ei de clasă și forței ei motrice, mijloacele ei de luptă, — toate acestea, pe cât mi se pare, le-am și înfățișat în măsura în care, în general, este cu puțință să epuizezi o temă atît de vastă într-o scurtă conferință*.

Țin să mai fac încă cîteva scurte observații cu privire la importanța mondială a revoluției ruse.

Din punct de vedere geografic, economic și istoric, Rusia face parte nu numai din Europa, ci și din Asia. Și de aceea faptul că ea a trezit pentru totdeauna din somn cea mai mare și mai înapoiată țară din Europa și a creat un popor revoluționar condus de un proletariat revoluționar nu este singura realizare a revoluției din Rusia.

Ea nu a realizat numai acest lucru. Revoluția rusă a provocat o mișcare în întreaga Asie. Revoluțiile din Turcia, Persia și China dovedesc că viguroasa insurecție din 1905 a lăsat urme adînci și că influența ei asupra mișcării în continuă creștere a sute și sute de milioane de oameni nu poate fi anihilată.

În mod indirect, revoluția rusă a exercitat o înrîurire și asupra țărilor occidentale. Nu trebuie să uităm că, de îndată ce, la 30 octombrie 1905, a sosit la Viena o telegramă cu privire la manifestul constituțional al țarului, această știre a avut un rol hotărîtor în victoria definitivă a sufragiului universal în Austria.

În timpul unei ședințe a congresului social-democrației austriece, pe cînd tovarășul Ellenbogen — pe atunci acesta nu era încă social-patriot, pe atunci era încă tovarăș — își dezvoltă raportul cu privire la greva politică, i s-a pus în față pe masă această telegramă. Dezbaterile au fost imediat suspendate. Locul nostru este în stradă! Acesta a fost

* În manuscris, textul care începe cu cuvintele „Ceea ce prezintă” și pînă la sfîrșitul alineatului este șters. — *Nota red.*

strigătul care a răsunat de la un capăt la altul al sălii în care își țineau ședințele delegații social-democrației austriece. Zilele care au urmat au fost zilele celor mai impunătoare demonstrații de stradă la Viena și de baricade la Praga. Victoria sufragiului universal în Austria devenise un lucru cert.

Foarte adesea întâlnim occidentali care, analizând revoluția din Rusia, prezintă lucrurile în așa fel ca și cum evenimentele, relațiile și mijloacele de luptă din această țară înapoiată ar avea foarte puțin comun cu relațiile din Europa occidentală și că de aceea este puțin probabil ca ele să aibă vreo importanță practică.

Nu există ceva mai greșit decât această părere.

Fără îndoială că în viitoarea revoluție europeană formele viitoarelor lupte și motivele care le vor declanșa se vor deosebi în multe privințe de formele revoluției ruse.

Dar, cu toate acestea, revoluția rusă — tocmai datorită caracterului ei proletar în sensul special despre care am mai vorbit al acestui cuvânt — rămâne *prologul* viitoarei revoluții europene. Fără îndoială că această viitoare revoluție nu poate fi decât o revoluție proletară, și încă în sensul și mai profund al acestui cuvânt: proletară, socialistă și prin conținutul ei. Această viitoare revoluție va arăta într-o măsură și mai mare, pe de o parte, că numai o luptă necruțătoare, și anume războiul civil, poate elibera omenirea de sub jugul capitalului, iar pe de altă parte că numai proletarii conștienți din punct de vedere de clasă pot fi și vor fi conducătorii uriașei majorități a celor exploatați.

Nu trebuie să ne lăsăm înșelați de liniștea mormîntală care domnește astăzi în Europa. Europa poartă în pînțele ei revoluția. Monstruozițiile războiului imperialist, chinurile pe care le aduce scumpetea generează pretutindeni o stare de spirit revoluționară, iar clasele dominante — burghezia, și vătafii acestora — guvernele, ajung din ce în ce mai mult într-un impas din care, fără foarte mari zguduiri, în general nu pot găsi o ieșire.

Tot așa cum în Rusia în 1905, sub conducerea proletariatului, a început o răscoală populară împotriva guvernului țarist pentru cucerirea republicii democratice, tot

astfel viitorii ani vor duce în Europa, tocmai ca urmare a acestui război de jaf, la răscoale populare sub conducerea proletariatului împotriva puterii capitalului financiar, împotriva marilor bănci, împotriva capitaliștilor, iar aceste zguduirii nu se pot termina decât prin exproprierea burgheziei, prin victoria socialismului.

Noi, cei bătrâni, poate că nu vom apuca bătăliile hotărâtoare ale acestei viitoare revoluții. Dar cred că pot să-mi afirm cu toată certitudinea speranța că tineretul care desfășoară o activitate atît de frumoasă în cadrul mișcării socialiste din Elveția și din întreaga lume va avea fericirea nu numai să lupte, ci și să învingă în viitoarea revoluție proletară.

*Scris în limba germană
înainte de 9 (22) ianuarie 1917*

*Publicat pentru prima oară
la 22 ianuarie 1925,
în ziarul „Pravda” nr. 18
Semnat : N. L e n i n*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

DOUĂSPREZECE TEZE SCURTE
CU PRIVIRE LA SUSȚINEREA
DE CĂTRE H. GREULICH
A APĂRĂRII PATRIEI ¹²⁰

1. H. Greulich declară la începutul primului său articol că astăzi există „socialiști” (probabil că se referă la *pre-tinșii* socialiști) care „manifestă încredere în guvernele iuncherești și burgheze”.

Această acuzație adusă *unui* curent al „socialismului” contemporan, și anume social-patriotismului, este, desigur, justă. Dar ce altceva dovedesc toate cele patru articole ale tov. H. Greulich dacă nu faptul că și el „manifestă o încredere” *oarbă* în „guvernul burghez” al Elveției?? El uită pînă și că „guvernul burghez” al Elveției, datorită multiplelor legături ale capitalului bancar elvețian, este nu numai un „guvern burghez”, ci și un guvern burghez *imperialist*.

2. H. Greulich recunoaște în primul articol că în întreaga social-democrație internațională există *două* curente principale. Unuia dintre ele (firește, celui *social-patriotic*) îi dă o definiție cât se poate de justă atunci cînd îi înfie-rează pe adepții social-patriotismului ca pe niște „agenți” ai guvernelor burgheze.

Dar Greulich, în mod ciudat, uită că, în primul rînd, social-patrioții elvețieni sînt și ei agenți ai guvernului burghez elvețian; în al doilea rînd, că, așa cum Elveția în general nu poate fi considerată în afara orbitei pieței mondiale, tot astfel nici actuala Elveție burgheză, foarte dezvoltată și extrem de bogată, nu poate fi smulsă din rețeaua relațiilor mondiale imperialiste; în al treilea rînd, că ar fi bine ca argumentele pro și contra apărării patriei

să fie examinate în întreaga social-democrație internațională și mai ales în legătură cu aceste relații financiare-capitaliste mondiale, imperialiste; în al patrulea rînd, că aceste două curente existente în întreaga social-democrație internațională sînt de neîmpăcat și că din acest motiv partidul elvețian trebuie să *aleagă* cu care din ele vrea să meargă.

3. În al doilea articol, H. Greulich declară: „Elveția nu poate duce un război de agresiune“.

Greulich, în mod ciudat, uită faptul evident și incontestabil că în *ambele* cazuri posibile — și anume atît în cazul unei alianțe a Elveției cu Germania împotriva Angliei, cît și în cazul unei alianțe cu Anglia împotriva Germaniei —, în *ambele* cazuri Elveția va participa la un război imperialist, la un război de jaf, la un război de agresiune.

În nici un caz nu poate Elveția burgheză nici să schimbe caracterul războiului actual, nici, în general, să ducă un război antiimperialist.

Este oare admisibil ca Greulich să părăsească „domeniul faptelor“ (vezi al patrulea articol al său) și, în loc să vorbească despre *acest* război, să vorbească despre nu știu ce război fantezist?

4. H. Greulich declară în al doilea articol:

„În ceea ce privește Elveția, neutralitatea și apărarea patriei sînt identice. Cine respinge apărarea patriei pune în primejdie neutralitatea. Acest lucru trebuie să ne fie clar“.

Două întrebări discrete tovarășului Greulich:

În primul rînd, nu trebuie oare să ne fie clar că a manifesta încredere în declarațiile de neutralitate și în intențiile lui de a păstra neutralitatea în războiul actual înseamnă a manifesta nu numai o încredere oarbă în „guvernul burghez“ din *propria* țară și în „guvernele burgheze“ din *alte* țări dar este pur și simplu ridicol?

În al doilea rînd, nu trebuie oare să ne fie clar că în realitate lucrurile stau astfel:

Cine admite apărarea patriei în acest război devine un complice al burgheziei naționale din „*propria*“ sa țară, burghezie care și în Elveția este imperialistă pînă în

măduva oaselor, fiind legată sub raport financiar de marile puteri și antrenată în politica mondială imperialistă.

Cine respinge apărarea patriei în acest război face să se năruie încrederea proletariatului în burghezie și *ajută* proletariatul mondial să ducă lupta *împotriva* dominației burgheziei.

5. În încheierea celui de-al doilea articol, H. Greulich declară :

„Prin faptul că am desființat miliția elvețiană nu înseamnă încă că am înlătura războiul dintre marile puteri“.

De ce uită tov. Greulich că social-democrații se gândesc la desființarea *oricărei* armate (prin urmare și a miliției) numai *după* revoluția socială victorioasă? că tocmai acum trebuie să luptăm, în alianță cu minoritatea internaționalist-revoluționară din *toate* marile state, pentru revoluția socială?

De la *cine* așteaptă Greulich lichidarea „războaielor dintre marile puteri“? Nu cumva de la miliția unui mic stat burghez cu o populație de patru milioane de oameni?

Noi, social-democrații, așteptăm lichidarea „războaielor dintre marile puteri“ de la acțiunile revoluționare ale proletariatului din *toate* statele, mari și mici.

6. În al treilea articol, Greulich susține că muncitorii elvețieni trebuie „să apere“ „democrația“ !!

Oare într-adevăr să nu știe tov. Greulich că în acest război *nici un* stat din Europa nu apără democrația și nici nu o poate apăra? Dimpotrivă, participarea la acest război imperialist înseamnă pentru *toate* statele, mari și mici, *sugrumarea* democrației, victoria reacțiunii asupra democrației. Oare într-adevăr să nu cunoască Greulich miile de exemple în acest sens din Anglia, Germania, Franța etc.? Sau tov. Greulich are într-adevăr atât de multă „încredere“ în guvernul elvețian, adică în „guvernul burghez“ din propria sa țară, încât pe toți directorii de bănci și pe toți milionarii din Elveția îi consideră niște adevărați Wilhelmi Telli?

Nu participarea la războiul imperialist, nu participarea la mobilizări, chipurile, în vederea apărării neutralității, ci lupta revoluționară *împotriva tuturor* guvernelor burgheze este singura cale care poate duce la socialism, iar

fără socialism nu există nici o *garanție* pentru democrație !

7. Tov. Greulich scrie în al treilea articol :

„Nu cumva Elveția se așteaptă ca proletariatul «să se bată cu sine însuși în luptele imperialiste» ?“

Această întrebare dovedește că tov. Greulich se situează cu ambele picioare pe teren național, dar, din păcate, în războiul actual pentru Elveția *nu există* un astfel de teren.

Nu Elveția „așteaptă“ acest lucru de la proletariatul, ci capitalismul, care în toate țările civilizate, și în Elveția la fel ca și în celelalte, s-a transformat în capitalism *imperialist*. Dominația burgheziei „așteaptă“ astăzi ca proletariatul din *toate* țările „să se bată cu sine însuși în luptele imperialiste“ — iată un lucru pe care Greulich îl uită. Pentru a te feri de o asemenea situație astăzi, nu există nici un alt mijloc decât lupta revoluționară internațională de clasă împotriva burgheziei !

De ce uită Greulich că încă în 1912 manifestul de la Basel al Internaționalei a considerat în mod expres, în primul rând, că capitalismul *imperialist* determină caracterul esențial al viitorului război ; în al doilea rând, că în același manifest se vorbește despre *revoluția proletară tocmai* în legătură cu *acest* război ?

8. Greulich scrie în cel de-al treilea articol :

Lupta revoluționară de masă, „în locul folosirii drepturilor democratice“, este „o noțiune foarte vagă“.

Aceasta dovedește că Greulich admite exclusiv calea burghezo-reformistă, respingînd sau ignorînd *revoluția*. Acest lucru se potrivește unui grütlian, dar nicidecum unui social-democrat.

Revoluțiile nu se pot înfăptui *fără* „lupta revoluționară de masă“. Asemenea revoluții n-au existat niciodată. În epoca imperialistă care a început acum, revoluțiile sînt inevitabile și în Europa.

9. În al patrulea articol, Greulich declară de-a dreptul că în cazul cînd partidul va respinge în *principiu* apărarea patriei „este de la sine înțeles“ că-și va depune mandatul de membru al Consiliului național, adăugînd că respingerea apărării patriei va însemna „încălcarea unității noastre“.

Această declarație este un ultimatum limpede care nu se pretează la nici un fel de interpretări și pe care membrii social-patriotici ai Consiliului național îl dau partidului. *Sau* partidul admite concepțiile sociale-patriotice, *sau* „noi” (Greulich, Müller etc.) ne depunem mandatele.

Dar, la drept vorbind, despre ce „unitate” poate fi vorba? Desigur, nu poate fi vorba de altceva decât de „unitatea” dintre conducătorii social-patrioți și mandatele lor de membri ai Consiliului național?!

Unitatea proletară principială înseamnă cu totul altceva: social-patrioții, adică „apărătorii patriei”, trebuie să fie „una” cu uniunea grütliană social-patriotică, cu desăvârșire burgheză. Social-democrații care resping apărarea patriei trebuie să fie „una” cu proletariatul socialist. Este un lucru cât se poate de limpede.

Avem toată speranța că tov. Greulich nu va vrea să se facă de rușine și nu se va apuca să demonstreze (în pofida experienței din Anglia, Germania, Suedia etc.) că „unitatea” social-patrioților, acești „agenți” ai guvernelor burgheze, cu proletariatul socialist poate să ducă la altceva decât la o deplină dezorganizare, demoralizare, ipocrizie și minciună.

10. După părerea lui Greulich, „jurământul” dat de membrii Consiliului național de a apăra independența țării este „incompatibil” cu refuzul de a apăra țara.

Perfect! Dar există oare vreo activitate revoluționară care să fie „compatibilă” cu „jurămintele” de a apăra legile statelor capitaliste?? Grütlienii, adică slugile burgheziei, admit în principiu numai căile legale. N-a existat pînă acum nici un social-democrat care să fi respins revoluțiile sau să le fi admis numai pe acelea care sînt „compatibile” cu „jurămintele” de a apăra legile burgheze.

11. Greulich neagă faptul că Elveția este „un stat de clasă burghez” „în sensul absolut al acestui cuvînt”. În definiția dată de el socialismului (la sfîrșitul celui de-al patrulea articol), revoluția socială și orice acțiune revoluționară dispar cu desăvârșire. Revoluția socială este o „utopie”, acesta este pe scurt sensul tuturor lungilor discursuri sau articole ale lui Greulich.

Perfect ! Dar acesta este cel mai evident grütlianism și nu socialism. Este reformism burghez și nu socialism.

De ce nu propune tov. Greulich pe față să se șteargă din manifestul de la Basel din 1912 cuvintele cu privire la „revoluția proletară“ ? sau cele din hotărîrea de la Aarau din 1915 cu privire la „acțiunile revoluționare de masă“ ? sau să se dea foc tuturor rezoluțiilor de la Zimmerwald și Kiental ?

12. Tov. Greulich se situează cu ambele picioare pe un teren național, pe un teren burghezo-reformist, grütlian.

El ignorează cu încăpăținare caracterul imperialist al actualului război, precum și legăturile imperialiste ale burgheziei elvețiene contemporane. El ignorează scindarea socialiștilor din întreaga lume în social-patrioți și internaționaliști revoluționari.

El uită că în realitate în fața proletariatului elvețian există *numai* două căi :

Prima cale. Să ajute burgheziei sale naționale să se înarmeze, să sprijine mobilizările în scopul, chipurile, apărării neutralității și să se expună zilnic primejdiei de a fi antrenat în războiul imperialist. În cazul unei „victorii“ în acest război — să flămânzească, să înregistreze 100 000 de morți, să toarne în buzunarele burgheziei elvețiene noi miliarde reprezentînd profituri de război, să-i asigure noi investiții rentabile de capital în străinătate și să ajungă într-o nouă stare de dependență financiară față de „aliații“ săi imperialiști — marile puteri.

A doua cale. În strînsă alianță cu minoritatea revoluționară internaționalistă din toate statele mari, să ducă o luptă hotărîtă împotriva tuturor „guvernelor burgheze“, și în primul rînd împotriva „guvernului burghez“ din propria sa țară, să nu acorde nici o „încredere“ nici guvernului burghez din propria sa țară, în general, și nici vorbăriei lui pe tema apărării neutralității și să-i invite politicos pe social-patrioți să se care în uniunea grütliană.

În caz de victorie, să scape pentru totdeauna de scumpețe, foamete și războaie, să dezlănțuie împreună cu muncitorii francezi, germani etc. revoluția socialistă.

Amîndouă aceste căi sînt anevoioase, amîndouă cer sacrificii.

Proletariatul elvețian trebuie să aleagă : vrea oare el să facă aceste sacrificii în folosul burgheziei imperialiste din Elveția și a uneia dintre coalițiile marilor puteri sau în folosul cauzei eliberării omenirii de sub jugul capitalismului, pentru a o scăpa de foamete și războaie ?

Proletariatul trebuie să aleagă.

Scris în limba germană între
13 și 17 (26 și 30) ianuarie 1917

Publicat
la 31 ianuarie și 1 februarie 1917,
în ziarul „Volksrecht“ nr. 26 și 27
Semnat : — e —

Publicat pentru prima oară
în limba rusă în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

APĂRAREA NEUTRALITĂȚII

Din faptul că admitem teza potrivit căreia actualul război este un război imperialist, adică un război între doi mari tâlhari pentru stăpânirea lumii și jefuirea ei, încă nu rezultă că trebuie să respingem apărarea patriei elvețiene. Noi, elvețienii, apărăm tocmai neutralitatea noastră, noi am amplasat trupe la frontierele noastre tocmai pentru a evita participarea la acest război de jaf!

Așa vorbesc social-patrioții, grütlienii, din partidul socialist și din afara lui.

La baza acestui argument stau următoarele premise acceptate în mod tacit sau strecurate pe neobservate:

Repetarea necritică a ceea ce spune burghezia și trebuie să spună pentru a-și menține dominația de clasă.

Totală încredere în burghezie și totală neîncredere față de proletariat.

Ignorarea situației internaționale reale, neplăsmuite, care s-a creat pe baza relațiilor imperialiste dintre toate statele europene și a „dependenței” de imperialism a clasei capitaliste elvețiene.

Oare luni de-a rândul burghezia română și cea bulgară n-au dat asigurările cele mai solemne că pregătirile lor de război ar fi dictate „numai” de apărarea neutralității?

Există oare motive științifice serioase pentru ca în această problemă să se facă o deosebire *principială* între burghezia țărilor amintite și cea elvețiană?

Desigur că nu! Se spune că în România și în Bulgaria burghezia este stăpânită de o anumită patimă a cuceririlor

și anexiunilor și că în ceea ce privește burghezia elvețiană nu se poate spune acest lucru, dar nu se poate considera că aceasta este o deosebire *principială*. Așa cum știe toată lumea interesele imperialiștilor nu se limitează numai la achiziții teritoriale, ei urmăresc și achiziții *financiare*. Nu trebuie să pierdem din vedere faptul că burghezia elvețiană exportă un capital de cel puțin 3 miliarde de franci, adică exploatează în mod imperialist popoare înapoiate. Acesta este un fapt. Tot un fapt este și că capitalul bancar elvețian este legat de capitalul bancar al marilor puteri, că interesele lor se împletesc în modul cel mai strâns și că „Fremdenindustrie“ * din Elveția etc. reprezintă *împărțirea* permanentă a bogăției imperialiste între marile puteri și Elveția. În plus, în ceea ce privește dezvoltarea capitalismului, Elveția se află pe o treaptă cu mult mai înaltă decât România și Bulgaria ; în Elveția nici vorbă nu poate fi despre vreo mișcare populară „națională“ : pentru Elveția această epocă a dezvoltării istorice s-a încheiat cu multe secole în urmă, ceea ce nu se poate spune despre nici unul dintre statele balcanice menționate mai sus.

Așadar, burghezului i se potrivește să caute să inspire poporului, celor exploatați, încredere în burghezie și să se străduiască să camufleze printr-o frazeologie adecvată *adevărata* politică imperialistă a burgheziei din „propria“ sa țară.

Ceea ce se potrivește socialistului este însă cu totul altceva. Și anume : să demaște fără cruțare și fără a lăsa loc la nici un fel de iluzii *adevărata* politică a burgheziei din „propria“ sa țară. O continuare a *adevărata* politici a burgheziei elvețiene care să conștă în *vinderea* poporului său uneia sau alteia dintre coalițiile imperialiste ale marilor puteri ar fi cu mult mai verosimilă și mai „firească“ (adică ar corespunde mai mult naturii acestei burghezii) decât apărarea democrației în *adevăratul* înțeles al acestui cuvânt, în contradicție cu interesele profitului.

* — „Industria pentru deservirea turiștilor străini“. — *Nota trad.*

„Fiecare cu ce i se potrivește“ ; n-au decît grütlienii, în calitatea lor de slugi și agenți ai burgheziei, să înșele poporul cu fraze despre „apărarea neutralității“.

Dar socialiștii, care luptă împotriva burgheziei, trebuie să deschidă poporului ochii asupra primejdiei cît se poate de reale de a fi *vîndut* de burghezia din „propria“ sa țară, primejdie a cărei existență a dovedit-o întreaga istorie a politicii burgheze elvețiene.

*Scriș în limba germană
în ianuarie 1917*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

O COTITURĂ ÎN POLITICA MONDIALĂ

Pe ulița pacifiștilor e un fel de sărbătoare. Virtuoșii burghezi din țările neutre jubilează : „ne-am pricopsit destul de pe urma profiturilor de război și a scumpetei ; n-o fi oare de ajuns ? mai mult profit, de bună seamă, tot nu vom putea obține și s-ar putea ca poporul să-și piardă pînă la urmă răbdarea...“.

Și cum să nu jubileze din moment ce „însuși“ Wilson „parafrazează“ declarația pacifistă a Partidului socialist italian, care a adoptat nu de mult la Kiental o rezoluție oficială și solemnă în care se arăta totala inconsistență a social-pacifismului ?

Este oare de mirare că Turati își exprimă în „Avanti !“ satisfacția în legătură cu faptul că Wilson parafrazează frazele *lor*, italiene, pacifiste, pseudosocialiste ? Este oare de mirare că în ziarul *lor*, „Le Populaire“¹²¹, social-pacifiștii și kautskiștii francezi „se unesc“ cu multă dragoste cu Turati și cu Kautsky ? Acesta din urmă a publicat în presa social-democrată germană cinci articole pacifiste deosebit de stupide, care, desigur, „parafrazează“ și ele flecăreala despre o onorabilă pace democratică, flecăreală pe care evenimentele au pus-o la ordinea zilei.

Acum, într-adevăr, această flecăreală se deosebește de cea anterioară tocmai prin faptul că are o anumită bază *obiectivă*. Această bază a fost creată de cotitura intervenită în politica mondială, cotitură *de la războiul imperialist*, care a adus popoarelor cele mai mari calamități și cea mai mare trădare a socialismului de către alde domnii Plehanov, Albert Thomas, Legien, Scheidemann etc., la

o *pace imperialistă*, care urmează să aducă popoarelor cea mai mare înșelătorie cu ajutorul unor fraze frumoase, al unor reforme ciuntite, al unor concesiuni parțiale etc.

A survenit această cotitură.

În momentul de față nu se poate ști — și nici chiar conducătorii politicii imperialiste, regii finanțelor și tâlharii încoronati nu sînt în măsură să precizeze acest lucru — cînd anume va veni pacea imperialistă, ce schimbări vor interveni în desfășurarea războiului, și nici nu poate cunoaște amănunte în legătură cu pacea. Dar aceasta nici nu prezintă prea mare importanță. Important este *faptul* că a survenit o cotitură în direcția păcii, important este *caracterul principal* al acestei păci; or, aceste două împrejurări au fost îndeajuns de clarificate de către desfășurarea anterioară a evenimentelor.

În cele 29 de luni de război, resursele ambelor coaliții imperialiste s-au precizat îndeajuns, toți sau aproape toți aliații dintre „vecinii” cei mai apropiați, care reprezintă o forță serioasă, au fost atrași în măcel, forțele armatelor și ale flotelor au fost încercate și rășincercate, măsurate și răs măsurate. Capitalul financiar a cîștigat miliarde: uriașele datorii de război indică proporțiile tributului pe care proletariatul și masele neavute „vor trebui” acum să-l plătească timp de zeci de ani burgheziei internaționale pentru că le-a permis cu atîta bunăvoință să măcelărească, într-un război pentru împărțirea prăzii imperialiste, milioane de frați de-ai lor întru robie salariată.

Se pare că cu ajutorul *acestui* război nu se poate jupui și mai multe piei de pe boii muncii salariate — iată una dintre bazele economice profunde ale cotiturii care se observă astăzi în politica internațională. Nu se poate pentru că se epuizează resursele în general. Miliardarii americani și frații lor mai mici din Olanda, Elveția, Danemarca și din celelalte țări neutre încep să-și dea seama că mina de aur secătuieste; acesta este izvorul creșterii pacifismului neutru și nicidecum niște nobile sentimente umanitare, așa cum cred Turati, Kautsky & Co., acești naivi, jalnici și ridicoli.

La aceasta se mai adaugă creșterea nemulțumirii și indignării maselor. În numărul precedent am reprodus de-

clarațiile lui Gucikov și Helfferich ¹²², declarații din care reiese că amândoi *se tem* de revoluție. Nu este oare timpul să se pună capăt primului măcel imperialist ?

Condițiile obiective care impun încetarea războiului se completează astfel cu înrîurirea exercitată de instinctul de clasă și de calculul de clasă al burgheziei ghiftuite cu profituri de război.

Cotitura politică survenită pe baza acestei cotituri economice se desfășoară pe două linii principiale : Germania învingătoare *desprinde* de Anglia, dușmanul ei principal, pe aliații acesteia, datorită, pe de o parte, faptului că nu Anglia, ci tocmai acești aliați au primit (și mai pot primi) cele mai grele lovituri, iar pe de altă parte datorită faptului că imperialismul german, care a jefuit enorm de mult, este în măsură să facă aliaților Angliei unele concesii neînsemnate.

Nu este exclus ca o pace separată între Germania și Rusia să fi fost, totuși, încheiată. S-a schimbat numai forma tranzacției politice dintre acești doi tâlhari. Este posibil ca țarul să fi spus lui Wilhelm : „Dacă eu voi semna fățiș o pace separată, s-ar putea ca mâine tu, augustul meu partener, să fii nevoit să ai de-a face cu un guvern Miliukov-Gucikov, dacă nu cu unul Miliukov-Kerenski. Căci revoluția crește și eu nu garantez pentru armata ai cărei generali sînt în corespondență cu Gucikov și ai cărei ofițeri, în majoritatea lor, provin din rîndurile liceenilor de ieri. Are oare rost să riscăm ca eu să pierd tronul, iar tu să pierzi un bun partener ?“

„Firește că n-are nici un rost“ — trebuie să fi răspuns Wilhelm, dacă, direct sau indirect, i s-a spus așa ceva. „Și, apoi, ce nevoie avem noi de o pace separată fățișă sau, în general, de o pace consemnată pe hîrtie ? Oare nu putem obține același lucru pe altă cale, mai subtilă ? Eu voi adresa deschis întregii omeniri propunerea de a o fericii cu binefacerile păcii. Pe ascuns voi face cu ochiul francezilor, lăsîndu-i să înțeleagă că sînt gata să le restituim întreaga sau aproape întreaga Franță și Belgie în schimbul unui preț «echitabil» : cedarea coloniilor lor din Africa, iar italienilor că pot conta pe «o bucățică» din teritoriile italiene din Austria plus unele bucățele din

Balcani. Eu pot să fac ca propunerile și planurile mele să ajungă la cunoștința popoarelor : vor putea oare atunci englezii să-și mai păstreze aliații din Europa occidentală ? Iar noi doi vom împărți între noi România, Galiția, Armenia ; cît privește Constantinopolul, o augustul meu frate, n-o să-l vezi așa cum n-o să-ți vezi vreodată ceafa ! Polonia, o augustul meu frate, de asemenea n-ai s-o vezi cum n-ai să-ți vezi vreodată ceafa !"

Dacă a avut sau nu loc o asemenea convorbire nu se poate ști. Dar asta n-are nici o importanță. Important este că lucrurile evoluează *tocmai* în această direcție. Dacă țarul nu s-a lăsat convins de argumentele diplomaților germani, în schimb „argumentele” armatei lui Mackensen din România trebuie să fi avut un efect mai convingător.

Cît despre planul de împărțire a României între Rusia și „Quadrupla alianță” (adică aliații Germaniei, Austriei și Bulgariei), despre aceasta se vorbește *pe față* în presa imperialistă germană ! Iar pe flecarul Hervé l-a și luat gura pe dinainte : noi nu vom putea sili poporul să continue lupta dacă va afla că am putea recăpăta *chiar acum* Belgia și Franța, și prostănacii pacifiști din rîndurile burgheziei neutre au și fost puși „la treabă” : Wilhelm le-a dezlegat limba ! Iar... înțelepții pacifiști din rîndurile socialiștilor, Turati în Italia, Kautsky în Germania etc. etc. se fac luntre și punte, făcînd caz de umanitarismul lor, de dragostea lor de oameni, de virtutea supraomenească (și de marea lor inteligență) *pentru a prezenta în culori trandafirii* viitoarea pace imperialistă !

Ce bine sînt rînduite în general toate lucrurile în această cea mai bună dintre lumi ! Noi, regii finanțelor și tîlharii încoronați, ne-am cam încurcat în politica de jaf imperialist, a trebuit să purtăm război. Și, ce-i cu asta ? Ne vom îmbogăți de pe urma războiului la fel de bine ca și de pe urma păcii, ba chiar mult mai bine ! Lachei slugarnici care să proclame războiul nostru un război „de eliberare”, oameni de teapa lui Plehanov, Albert Thomas, Legien, Scheidemann & Co. avem destui ! Vine momentul cînd trebuie să încheiem o pace imperialistă ? Și, ce-i cu asta ? Dar ce, datoriile de război nu sînt oare angajamente care garantează dreptul nostru sacru de a percepe un

tribut însutit de la popoare? Cît despre prostănaci care să prezinte în culori trandafirii această pace imperialistă, care să amăgească popoarele cu vorbe dulcele, din ăştia avem cît poftiți, — uite, de pildă, Turati, Kautsky și ceilalți „conducători“ ai socialismului mondial!

Caracterul tragicomic al acțiunilor lui Turati și Kautsky constă tocmai în faptul că ei *nu-și dau seama* de rolul politic, obiectiv, *real* pe care-l joacă, și anume rolul unor popi care consolează popoarele în loc să le ridice la revoluție, rolul unor *avocați burghezi* care, prin fraze pompoase despre tot felul de lucruri frumoase, în general, și despre o pace democratică, în special, disimulează, camuflează, înfrumusețează, acoperă goliciunea respingătoare a păcii imperialiste prin care sînt negociate unele popoare și sînt ciopîrțite unele țări.

Unitatea principială dintre social-șoviniști (Plehanovii și Scheidemannii) și social-pacifiști (Turati și Kautsky) constă tocmai în aceea că și unii și ceilalți sînt în *mod obiectiv slugi* ale imperialismului: unii îl „slujesc“ prezentînd în culori trandafirii războiul imperialist și folosind în legătură cu el noțiunea de „apărare a patriei“, ceilalți slujesc *același* imperialism înfrumusețînd, prin frazeologia lor despre o pace democratică, pacea imperialistă care se apropie și este în curs de pregătire.

Burghezia imperialistă are nevoie de ambele tipuri sau nuanțe de lachei: de alde Plehanov pentru ca prin țipetele „jos cuceritorii“ să stimuleze continuarea măcelului, de alde Kautsky pentru ca prin proslăvirea mieroasă a păcii să consoleze și să liniștească masele prea îndîrjite.

De aceea și unirea generală a social-șoviniștilor din toate țările cu social-pacifiștii — acel „complot“ general „împotriva socialismului“ despre care se vorbește într-unul dintre apelurile Comisiei socialiste internaționale de la Berna¹²³, acea „amnistie generală“ despre care am vorbit nu o dată — nu va fi un fenomen întîmplător, ci numai o manifestare a unității principiale dintre *aceste două* curente ale pseudosocialismului mondial. Nu este întîmplător faptul că Plehanov țipă în gura mare despre „trădarea“ săvîrșită de Scheidemannii și, în același timp, face aluzii

la pace și unitate cu acești domni atunci cînd va sosi momentul pentru aceasta.

Dar — va obiecta, poate, cititorul — putem oare uita că o pace imperialistă „este totuși mai bună“ decît războiul imperialist? că programul unei păci democratice poate fi îndeplinit, dacă nu în întregime, măcar „în limita posibilităților“ „parțial“? că o Polonie independentă este un lucru mai bun decît o Polonie rusească? că alipirea la Italia a teritoriilor italiene din Austria înseamnă un pas înainte?

La adăpostul acestor considerente se și pun apărătorii lui Turati și Kautsky, fără să-și dea seama că în felul acesta se transformă din marxiști revoluționari în niște reformiști burghezi obișnuiți.

Ar putea oare cineva nega, dacă nu și-a pierdut facultatea de a judeca, că Germania lui Bismarck și legile ei sociale reprezintă „ceva mai bun“ decît Germania dinainte de 1848? Că reformele stolîpiniste reprezintă „ceva mai bun“ decît Rusia dinainte de 1905? Dar oare aceasta i-a făcut pe social-democrații germani (pe atunci ei mai erau încă social-democrați) să voteze reformele lui Bismarck? Oare reformele lui Stolîpin au fost prezentate în culori trandafirii sau măcar sprijinite de social-democrații ruși, în afară, firește, de d-nii Potresov, Maslov & Co., cărora pînă și Martov, membru *al propriului lor partid*, le întoarce cu dispreț spatele?

Istoria nu stă pe loc nici în epocile de contrarevoluție. Istoria a mers înainte și în timpul măcelului imperialist din 1914—1916, care a fost o *continuare* a politicii imperialiste a deceniilor precedente. Capitalismul mondial, care între 1860 și 1880 era o forță înaintată și progresistă a liberei concurențe și care la începutul secolului al XX-lea s-a transformat în capitalism *monopolist*, adică în imperialism, a făcut în cursul războiului un considerabil pas înainte nu numai în ceea ce privește o mai mare concentrare a capitalului financiar, dar și în direcția transformării în *capitalism de stat*. În decursul acestui război, forța coeziunii naționale, importanța simpatiilor naționale au fost date la iveală de atitudinea, de pildă, a irlandezilor în cadrul uneia dintre coalițiile imperialiste, a

cehilor în cealaltă. Conducătorii conștiinți ai imperialismului își spun : noi nu ne putem, desigur, realiza scopurile fără a sugruma popoarele mici, dar există două metode de sugrumare. Sînt cazuri cînd e mai sigur — și mai avantajos — ca într-un război imperialist să ai „apărători ai patriei“ sinceri și de nădejde prin crearea unor state independente *din punct de vedere politic*, de a căror dependență *financiară* o să avem „noi“ grijă ! E mai avantajos să fii aliat (în cazul unui război serios între puterile imperialiste) al unei Bulgarii independente decît stăpîn al unei Irlande dependente ! Desăvîrșirea a ceea ce a rămas nerezolvat în domeniul reformelor privind problema națională poate uneori să întărească, pe plan intern, o coaliție imperialistă ; de acest lucru ține în mod just seama, de pildă, unul dintre lacheii cei mai mîrșavi ai imperialismului german, K. Renner, care este, bineînțeles, un apărător de neclintit al „unității“ partidelor social-democrate, în general, și al unității cu Scheidemann și Kautsky, în special.

Mersul obiectiv al lucrurilor își spune cuvîntul, și, așa cum sugrumătorii revoluțiilor de la 1848 și 1905 au fost, într-un anumit sens, executorii testamentari ai acestora, tot așa și dirijorii măcelului imperialist *sînt nevoiți* să înfăptuiască anumite reforme în direcția capitalismului de stat, anumite reforme privind problema națională. În afară de aceasta, masele, îndîrjite din cauza războiului și a scumpetei, trebuie *liniștite* prin mici concesii : de ce să nu li se promită (și să nu se înfăptuiască parțial — doar aceasta nu obligă la nimic !) „reducerea înarmărilor“ ? Doar, oricum, războiul este o „ramură a industriei“ asemănătoare silviculturii : e nevoie de zeci de ani ca să crească îndeajuns de mari copacii... vreau să spun „carne de tun“ îndeajuns de abundentă și de adultă. Iar peste zeci de ani sperăm că în rîndurile social-democrației internaționale „unite“ vor crește noi Plehanovi, noi Scheidemanni, noi împăciuitoriști mieroși de teapa lui Kautsky...

Reformiștii și pacifiștii burghezi sînt oameni care, de regulă, sub o formă sau alta *sînt plătiți* pentru a consolida dominația capitalismului peticindu-l pe ici pe colo, pentru a adormi masele populare și a le abate de la lupta revolu-

ționară. Atunci cînd „conducători“ ai socialismului cum sînt Turati și Kautsky, fie prin declarații directe (o asemenea declarație i-a „scăpat“ lui Turati în cuvîntarea sa de tristă faimă din 17 decembrie 1916 ¹²⁴), fie *prin tăcere* (în acest domeniu Kautsky este maestru), sugerează maselor ideea posibilității unei păci democratice care să rezulte din actualul război imperialist, *menținîndu-se* guvernele burgheze, fără o insurecție revoluționară împotriva întregii rețele de relații mondiale imperialiste, sîntem datorii să declarăm că o asemenea propagandă înseamnă înșelarea poporului, că n-are nimic comun cu socialismul, că nu este decît o prezentare a păcii *imperialiste* în culori trandafirii.

Noi sîntem *pentru* o pace democratică. Și tocmai de aceea nu vrem să amăgim popoarele, așa cum le amăgesc — animați fiind, desigur, de cele mai bune intenții și de cele mai nobile țeluri! — Turati și Kautsky. Noi vom spune *adevărul*: nu este posibilă o pace democratică dacă proletariatul revoluționar din Anglia, Franța, Germania și Rusia nu va răsturna guvernele burgheze. Considerăm că ar fi o mare nerozie din partea social-democraților revoluționari dacă ar renunța la lupta pentru reforme în general, inclusiv la lupta pentru „construcția de stat“. Dar tocmai acum Europa trece printr-un moment cînd trebuie, mai mult decît oricînd, să nu uităm adevărul că *reformele sînt un rezultat accesoriu al luptei revoluționare de clasă*. Căci la ordinea zilei — nu din voința noastră, nu în virtutea unor planuri ale cuiva, ci în virtutea mersului obiectiv al lucrurilor — se pune rezolvarea unor importante sarcini istorice prin violența directă a maselor, care creează noi temelii, și nu prin tranzacții pe baza vechilor rînduieli putrede și pe cale de dispariție.

Tocmai acum, cînd burghezia aflată la putere se pregătește să dezarmeze în mod pașnic milioane de proletari și să-i mute fără nici o primejdie pentru sine — la adăpostul unei ideologii cu o fațadă arătoasă și aghesmuindu-i neapărat cu fraze mieroase pacifiste! — din tranșeele murdare, pestilențiale, unde erau puși să se îndeletnicească cu omorul, în ocnele, adică în fabricile capitaliste, unde vor trebui „prin muncă cinstită“ să producă sutele de miliarde necesare achitării datoriilor statului,

tocmai acum lozinca pe care în toamna anului 1914 partidul nostru a adresat-o popoarelor: transformarea războiului imperialist într-un război civil pentru socialism * capătă o importanță și mai mare decât la începutul războiului. Karl Liebknecht, care a fost condamnat la muncă silnică, a aderat la această lozincă atunci când de la tribuna Reichstagului a spus: întoarceți armele împotriva dușmanilor voștri de clasă dinăuntru țării! În ce măsură societatea de astăzi a ajuns la maturitatea necesară pentru a trece la socialism a demonstrat-o tocmai războiul, când, avînd în vedere încordarea forțelor poporului, a trebuit să se treacă la reglementarea întregii vieți economice a peste 50 000 000 de oameni dintr-un *singur* centru. Dacă acest lucru este posibil sub conducerea unui mic grup de iuncheri-nobili în interesul unui pumn de rechini financiari, apoi fără îndoială că este tot atît de posibil sub conducerea muncitorilor conștienți în interesul a nouă zecimi din populația căreia foametea și războiul i-au sleit puterile.

Dar, pentru a conduce masele, muncitorii conștienți trebuie să înțeleagă toată putreziciunea de care dau dovadă unii conducători ai socialismului ca Turati, Kautsky & Co. Acești domni se cred social-democrați revoluționari și sînt profund indignați când li se spune că locul lor este în partidul d-lor Bissolati, Scheidemann, Legien & Co. Turati și Kautsky, însă nu înțeleg de loc că numai revoluția maselor poate să rezolve marile probleme puse la ordinea zilei; ei nu au nici cea mai mică încredere în revoluție, nu dau nici cea mai mică atenție și nu manifestă nici umbră de interes față de faptul că în conștiința și în starea de spirit a maselor, tocmai ca urmare a războiului, revoluția ajunge la maturitate. Toată atenția le este absorbită de reforme, de tranzacții între diferite părți ale claselor dominante; acestora li se adresează ei, pe ele caută să le „înduplece”, la ele vor să adapteze mișcarea muncitorească.

Or, astăzi esențialul este tocmai ca avangarda conștientă a proletariatului să-și îndrepte gîndurile spre lupta revo-

* Vezi V. I. Lenin. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, ed. a II-a, p. 13—22. — Nota red.

luționară și să-și strângă forțele în vederea acestei lupte pentru răsturnarea guvernului din propria țară. Revoluții ca acelea pe care atît Turati, cît și Kautsky „sînt gata“ să le admită, și anume revoluții despre care poți spune dinainte cînd vor izbucni, cît de mari sînt șansele lor de victorie, asemenea revoluții nu există. Situația revoluționară din Europa este o realitate. Masele sînt cuprinse de o mare nemulțumire, sînt frămîntate și îndîrjite. Social-democrații revoluționari trebuie să-și îndrepte toate forțele în vederea intensificării *acestui* torent. De forța mișcării revoluționare în cazul unui mic succes va depinde în ce proporție vor fi într-adevăr îndeplinite reformele „promise“ și dacă vor fi cît de cît de folos pentru lupta ulterioară a clasei muncitoare. De forța mișcării revoluționare în cazul succesului ei vor depinde victoria socialismului în Europa și îndeplinirea nu a unui armistițiu imperialist între lupta Germaniei împotriva Rusiei și Angliei și lupta Rusiei și Germaniei împotriva Angliei sau lupta Statelor Unite împotriva Germaniei și Angliei etc., ci a unei păci într-adevăr durabile și într-adevăr democratice.

„Sozial-Demokrat“ nr. 58
din 31 ianuarie 1917

Se tipărește după textul
apărut în ziar

STATISTICĂ ȘI SOCIOLOGIE ¹²⁵

PREFAȚĂ

Studiile oferite atenției cititorului parte n-au văzut încă lumina tiparului, parte reprezintă reproducerea unor articole apărute înainte de război în diferite publicații periodice. Problema căreia îi sînt consacrate studiile — importanța și rolul mișcării naționale, raportul dintre național și internațional — trezește astăzi în mod firesc un deosebit interes. Cel mai frecvent și cel mai mare neajuns al raționamentelor cu privire la această problemă este lipsa unui punct de vedere istoric și a unei abordări concrete. Strecurarea contrabandei de tot felul sub steagul frazelor generale e un lucru foarte obișnuit. De aceea credem că puțină statistică va fi binevenită. După părerea noastră, o confruntare între afirmațiile făcute de noi înainte de război și învățămintele trase din acesta ar fi de folos. Studiile sînt legate între ele prin unitatea teoriei și a punctului de vedere.

Ianuarie 1917.

Autorul

CONDIȚIILE ISTORICE
ALE MIȘCĂRILOR NAȚIONALE

Faptele sînt îndărătnice, spune un proverb englez. Acest proverb îți vine deseori în minte cînd vezi cîte un scriitor care ridică osanale măreției „principiului naționalității“ în diversele lui sensuri și conexiuni, acest „principiu“ fiind de cele mai multe ori aplicat într-un mod tot atît de

reușit pe cât de reușită și de nimerită a fost exclamația unui cunoscut erou de basm popular la vederea unei procesiuni funebre : „Azi unu — mâine doi“.

Fapte exacte, fapte incontestabile — iată ce nu pot nicidecum suporta scriitorii de acest gen și iată ce este deosebit de necesar dacă vrem cu toată seriozitatea să ajungem la înțelegerea clară a unei probleme complexe și grele care foarte adesea este în mod intenționat încîlcită. Dar cum să adunăm faptele ? Cum să stabilim conexiunea și interdependența lor ?

În domeniul fenomenelor sociale nu există o metodă mai răspîndită și mai inconsistentă decît aceea de a lua fapte *izolate*, decît jocul de-a exemplele. În general, să adun exemple nu e mare greutate, dar nici nu prezintă vreo importanță, sau prezintă o importanță pur negativă, căci esențialul îl constituie condițiile concrete istorice în care a avut loc fiecare caz în parte. Faptele luate în *ansamblul* lor, în *conexiunea* lor, sînt nu numai „îndărătnice“, dar și absolut concludente. Faptele luate în afara ansamblului, în afara conexiunii, faptele izolate și arbitrare, nu sînt decît o jucărie sau chiar ceva mai rău. De pildă, cînd un scriitor care a fost cîndva un scriitor serios și care ține să fie considerat ca atare se referă la jugul mongol și îl prezintă ca exemplu pentru a explica unele evenimente din Europa secolului al XX-lea, acest lucru poate fi oare considerat numai ca un joc sau mai just este să fie considerat o șarlatanie politică ? Jugul mongol este un fapt istoric, legat fără îndoială de problema națională, așa cum și în Europa secolului al XX-lea se observă o serie de fapte tot atît de neîndoios legate de această problemă. Totuși, nu se vor găsi prea mulți oameni — de tipul celor cărora francezii le spun „clovni naționali“ — care să se pretindă serioși și care, pentru a ilustra cele ce se petrec în Europa în secolul al XX-lea, să opereze cu „faptul“ jugului mongol.

Concluzia care rezultă de aici e limpede : trebuie să încercăm ca din fapte exacte și incontestabile să creăm o temelie pe care să ne putem sprijini, cu care să putem compara oricare dintre raționamentele „generale“ sau „exemplificatoare“ de care se abuzează astăzi atît de mult

În unele țări. Pentru ca aceasta să reprezinte într-adevăr o temelie trebuie să luăm nu fapte izolate, ci *toate* faptele referitoare la problema analizată *fără nici o excepție*, căci altminteri s-ar naște în mod inevitabil bănuiala, și o bănuială cât se poate de legitimă, că faptele au fost alese sau triate arbitrar, că în locul unei conexiuni și interdependențe obiective a fenomenelor istorice în ansamblul lor oferim o cîrpăceală „subiectivă“, al cărei scop este de a justifica, poate, o mîrșăvie. Se întîmplă și de astea... mai des decît s-ar părea.

Pornind de la aceste considerente, am hotărît să începem cu statistica, știind foarte bine, desigur, cu ce antipatie privesc statistica unii cititori care preferă „adevărurilor prozaice“ „minciuna care ne înalță“ și unii scriitori cărora le place să strecoare contrabandă politică substeagul raționamentelor „generale“ despre internaționalism, cosmopolitism, naționalism, patriotism etc.

CAPITOLUL 1 PUȚINĂ STATISTICĂ

I

Pentru a analiza într-adevăr *totalitatea* datelor cu privire la mișcările naționale, trebuie să luăm *întreaga* populație a globului. Totodată trebuie să stabilim cât mai exact și să urmărim cât mai atent doi indici: în primul rînd, caracterul omogen sau eterogen al compoziției naționale a diferitelor state; în al doilea rînd, împărțirea statelor (sau a formațiilor de genul statului atunci cînd e îndoielnic că se poate vorbi despre un stat propriu-zis) în state independente din punct de vedere politic și state dependente din punct de vedere politic.

Vom lua datele cele mai noi, publicate în 1916, și ne vom sprijini pe două izvoare: unul german, „Tabelele geografice-statistice“ ale lui Otto Hübner, și unul englez, „Anuarul politic“ („The Statesman's Year-Book“). Va trebui să luăm drept bază primul izvor, deoarece este mult mai complet în ceea ce privește problema care ne interesează, iar de al doilea ne vom folosi pentru verificarea

și pentru corectarea unor date de cele mai multe ori de importanță secundară.

Vom începe analiza noastră cu statele independente din punct de vedere politic și cele mai „pure“ în sensul omogenității compoziției naționale. Pe primul loc se plasează aici un grup de state din Europa *occidentală*, adică situate la apus de Rusia și de Austria.

Avem aici în total 17 state, dintre care însă cinci, deși sînt foarte pure în ceea ce privește compoziția națională, sînt, prin mărimea lor infimă, adevărate state liliput. Acestea sînt : Luxemburg, Monaco, San Marino, Lichtenstein și Andorra, a căror populație, luată la un loc, este de numai 310 000 de oameni. Desigur că este mult mai just ca în general ele să nu fie incluse în numărul statelor la care ne referim. Din restul de 12 state, șapte au o compoziție națională absolut pură : în Italia, Olanda, Portugalia, Suedia și Norvegia, 99% din populația fiecărui stat aparține unei singure naționalități : în Spania și Danemarca, 96% din populație. Urmează trei state cu o compoziție națională aproape pură : Franța, Anglia și Germania. În Franța, italienii, care au fost anexați de Napoleon al III-lea prin încălcarea și nesocotirea voinței populației, reprezintă numai 1,3% din populație. În Anglia există o anexiune, Irlanda, a cărei populație de 4 400 000 reprezintă mai puțin de o zecime din totalul populației (46 800 000). În Germania, în totalul populației de 64 900 000 de oameni, elementul național străin și aproape pretutindeni asuprit din punct de vedere național, asemenea irlandezilor în Anglia, îl constituie polonezii (5,47%), danezii (0,25%) și locuitorii Alsaciei și Lorenei (1 870 000); însă dintre aceștia din urmă o anumită parte (nu se poate preciza cîți anume), fără îndoială, tinde spre Germania nu numai sub raportul limbii, ci și al intereselor economice și al simpatiei. În total, circa 5 000 000 de locuitori din Germania aparțin unor națiuni străine, care nu se bucură de drepturi depline și sînt chiar asuprite.

Numai două state mici din Europa occidentală au o compoziție națională amestecată : Elveția, a cărei populație de aproape 4 000 000 de oameni este alcătuită în proporție

de 69% din germani, de 21% din francezi și de 8% din italieni, și Belgia (cu o populație de aproape 8 000 000 de oameni; aproximativ 53% sînt, probabil, flamanzi și circa 47% francezi). Trebuie să relevăm însă că, oricît de eterogenă este compoziția națională a acestor state, nu se poate vorbi de aspirarea națiunilor. Constituțiile ambelor țări prevăd egalitate în drepturi pentru toate națiunile; în Elveția această egalitate în drepturi este pe deplin tradusă în viață; în Belgia se poate vorbi de inegalitate în drepturi în ceea ce-i privește pe flamanzi, deși aceștia formează majoritatea populației, dar această inegalitate în drepturi este infimă în comparație, de pildă, cu ceea ce au avut de îndurat polonezii în Germania sau irlandezii în Anglia, ca să nu mai vorbim de ceea ce se observă de obicei în țările care nu intră în grupul de state de care ne ocupăm. De aceea, în treacăt fie zis, termenul de „stat de naționalități“, pus în circulație îndeosebi de oportuniștii în problema națională, publiciștii austrieci K. Renner și O. Bauer, este just numai într-un sens foarte restrîns, și anume atunci cînd, pe de o parte, nu se dă uitării locul istoric deosebit pe care-l ocupă majoritatea statelor de acest tip (despre aceasta vom vorbi mai jos), iar pe de altă parte atunci cînd cu ajutorul acestui termen nu se disimulează deosebirea fundamentală dintre egalitatea reală în drepturi a națiunilor și aspirarea națiunilor.

Luînd împreună țările de care ne-am ocupat, rezultă un grup de 12 state vest-europene, cu o populație totală de 242 000 000 de oameni. Din aceste 242 000 000, numai circa 9 500 000, adică numai 4%, reprezintă națiuni asuprite (în Anglia și în Germania). Dacă totalizăm acele părți ale populației din toate aceste state care nu aparțin naționalității dominante în stat, obținem 15 000 000, adică 6%.

În general deci, statele din acest grup se caracterizează prin următoarele trăsături: sînt cele mai înaintate țări capitaliste, cele mai dezvoltate atît sub raport economic, cît și sub raport politic. Nivelul cultural este de asemenea cel mai ridicat. Din punct de vedere național, majoritatea acestor state au o compoziție națională absolut pură sau aproape absolut pură. Inegalitatea în drepturi

sub raport național ca fenomen politic deosebit joacă un rol cu totul neînsemnat. Avem de-a face cu tipul „statului național“, despre care se vorbește atît de des, trecîndu-se de cele mai multe ori cu vederea caracterul istoricește determinat și de tranziție al acestui tip în dezvoltarea capitalistă generală a omenirii. Dar despre aceasta vom vorbi mai amănunțit la locul potrivit.

Se pune întrebarea : se limitează oare acest tip la statele din Europa occidentală ? Evident că nu. Toate trăsăturile caracteristice principale ale acestui tip — economice (dezvoltarea înaltă și deosebit de rapidă a capitalismului), politice (regim reprezentativ), culturale, naționale — se constată și la statele înaintate din America și din Asia : Statele Unite și Japonia. Compoziția națională a acestora din urmă s-a statornicit demult și este absolut pură : în proporție de peste 99 %, populația este alcătuită din japonezi. În Statele Unite, negrii (precum și mulatrii și indienii) reprezintă numai 11,1 % din populație ; ei constituie națiunea asuprită, deoarece, în realitate, în principalele regiuni locuite de negri (în Sud) egalitatea cucerită prin războiul civil din 1861—1865 și garantată de constituția republicii este în multe privințe tot mai îngrădită ca urmare a trecerii de la capitalismul progresist, premonopolist, din perioada 1860—1880 la capitalismul reacționar, monopolist (imperialismul) al epocii moderne, care în America este delimitată foarte precis de războiul imperialist (adică provocat de împărțirea prăzii între doi tâlhari) spaniolo-american din 1898.

Din 88,7 % cît reprezintă populația albă a Statelor Unite, 74,3 % sînt americani și numai 14,4 % cei născuți în străinătate, adică emigrați din alte țări. După cum se știe, condițiile extrem de favorabile ale dezvoltării capitalismului în America și ritmul deosebit de rapid al acestei dezvoltări au făcut ca în această țară uriașele deosebiri naționale să se șteargă mai repede și mai radical decît oriunde, luînd naștere națiunea „americană“ unică.

Prin adăugarea Statelor Unite și a Japoniei la țările vest-europene enumerate mai sus, rezultă 14 state, cu o populație totală de 394 000 000 de oameni, dintre care circa 26 000 000, adică 7 %, nu se bucură de drepturi egale

sub raport național. Anticipând, vom menționa că la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, adică tocmai în perioada transformării capitalismului în imperialism, majoritatea acestor 14 state înaintate s-au avântat vijelios pe calea politicii colonialiste și, datorită acestui lucru, ele „dispun” astăzi de o populație de peste o jumătate de miliard de oameni din țările coloniale dependente.

II

Grupul de state din estul Europei — Rusia, Austria, Turcia (din punct de vedere geografic este mai just ca aceasta din urmă să fie considerată astăzi un stat asiatic, iar din punct de vedere economic o „semicolonie”) și cele 6 mici state balcanice : România, Bulgaria, Grecia, Serbia, Muntenegru și Albania — ne oferă la prima privire un tablou care este radical diferit de cel precedent. *Nici unul* dintre aceste state nu au o compoziție națională pură ! Numai micile state din Balcani pot fi considerate state naționale, dar nu trebuie să se uite că și aici populația de altă naționalitate constituie între 5 și 10%, că foarte mulți români și sârbi (în raport cu numărul total al românilor și sârbilor) locuiesc în afara granițelor statului „lor”, că în general „construcția de stat” în direcția burghezo-națională nu s-a terminat în Balcani nici chiar prin războaiele, s-ar putea spune, „de ieri” din 1911—1912. Printre micile state balcanice nu există nici un stat național *cum este* Spania, Suedia etc. Iar în toate cele trei state mari din estul Europei, procentul populației de naționalitate „proprie”, care este în același timp națiunea dominantă, reprezintă numai 43%. În fiecare din aceste trei state mari, 57%, adică mai mult de jumătate din populație, este formată din oameni de „altă naționalitate” (inorodți *, ca să ne exprimăm în adevărata limbă rusă). Sub raport statistic, deosebirea dintre grupul de state din vestul Europei și cel din estul Europei se exprimă în felul următor :

* — alogeni. — *Nota trad.*

În primul grup sînt 10 state cu o componență națională pură sau aproape pură, avînd o populație de 231 000 000 ; numai două state au o compoziție națională „eterogenă“, dar nu există asuprire națională, egalitatea în drepturi a națiunilor fiind garantată prin constituție și respectată în practică ; aceste state au o populație de 11 500 000.

În al doilea grup sînt 6 state aproape pure, cu o populație de 23 000 000 ; trei state „eterogene“ sau „amestecate“, unde nu există egalitatea în drepturi a națiunilor ; populația acestora este de 249 000 000 de oameni.

În general, procentul populației de altă naționalitate (adică populație care nu aparține națiunii dominante * din fiecare stat) reprezintă în Europa occidentală 6%, iar dacă adăugăm Statele Unite și Japonia, 7%. În estul Europei, acest procent este de 53% ! **

Scris în ianuarie 1917

Semnat : P. Piriucev

*Publicat pentru prima oară în 1935,
în revista „Bolșevic“ nr. 2*

Se tipărește după manuscris

* În Rusia velicorușii, în Austria germanii și ungurii, în Turcia turcii.
** Aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red.*

O MLAȘTINĂ IMAGINARĂ SAU REALĂ ? 126

În articolul său despre majoritate și minoritate („Berner Tagwacht“ și „Neues Leben“), tov. R. Grimm afirmă că „și la noi a fost născocită“ „o mlaștină, un pretins centru de partid“.

Vom dovedi că tocmai poziția pe care s-a situat Grimm în articolul sus-menționat reprezintă un punct de vedere tipic centrist.

Polemizînd cu majoritatea, Grimm scrie :

„*Nici unul* dintre partidele care se situează pe platforma Zimmerwaldului și Kientalului n-a lansat lozincă refuzului de a presta serviciul militar și în același timp obligativitatea pentru membrii săi de a traduce în viață această lozincă. Liebknecht însuși a îmbrăcat haina militară și a intrat în rîndurile armatei. Partidul italian s-a mărginit să respingă creditele de război și pacea civilă. Minoritatea din Franța a procedat la fel“.

Ne frecăm la ochi, căci nu ne vine să credem. Recitim din nou acest important pasaj din articolul lui Grimm și sfătuim pe cititor să reflecteze asupra lui.

E neverosimil, dar e adevărat ! Pentru a dovedi că existența centrului la noi este o născocire, un reprezentant al acestui centru al nostru, Grimm, pune în aceeași oală pe internaționaliștii de stînga (Liebknecht) și pe zimmerwaldienii de dreapta sau centrul !!!

Oare într-adevăr Grimm speră că va reuși să înșele pe muncitorii elvețieni și să-i convingă că Liebknecht și partidul italian aparțin aceluiași curent ? că între ei nu există.

tocmai acea deosebire care desparte pe cei de stînga de centru ?

Vom prezenta argumentele noastre :

În primul rînd, să ascultăm un martor care nu face parte nici din rîndurile centrului, nici ale celor de stînga. Social-imperialistul german Ernst Heilmann scria la 12 august 1916 în „Glocke“, p. 772 : „...„Die Arbeitsgemeinschaft“, sau dreapta zimmerwaldiană, al cărei teoretician este Kautsky, iar conducători politici Haase și Ledebour“... Poate oare Grimm să conteste faptul că Kautsky-Haase-Ledebour sînt reprezentanți tipici ai centrului ?

În al doilea rînd. Se poate oare ca Grimm să nu fi aflat că, în cadrul socialismului contemporan, dreapta zimmerwaldiană sau centrul se pronunță împotriva unei rupturi imediate cu B.S.I., Biroul socialist internațional de la Haga, birou al social-patrioților ? că stînga militează pentru această ruptură ? că reprezentanții grupului „Die Internationale“ — și din acest grup face parte Liebknecht — au luptat la Kiental împotriva convocării B.S.I. și pentru o ruptură cu acesta ?

În al treilea rînd. Să fi uitat Grimm oare că social-pacifismul, care a fost condamnat în termeni categorici în rezoluția de la Kiental, a devenit tocmai acum platforma centrului în Franța, Germania și Italia ? că întreg partidul italian, care n-a protestat nici împotriva numeroaselor rezoluții și declarații social-pacifiste ale grupului său parlamentar, nici împotriva rușinosului discurs rostit de Turati la 17 decembrie, se situează pe platforma social-pacifismului ? că ambele grupuri de stînga din Germania, atît I.S.D. („Socialiștii internaționaliști din Germania“), cît și „Die Internationale“ (sau grupul „Spartacus“, din care face parte Liebknecht) au respins categoric social-pacifismul centrului ? Totodată, nu trebuie să uităm că cei mai înrăiți social-imperialiști și social-patrioți din Franța, în frunte cu Sembat, Renaudel și Jouhaux, au votat și ei rezoluțiile social-pacifiste și că prin aceasta a fost dată în vileag cît se poate de limpede semnificația reală, obiectivă a social-pacifismului.

* — Asociația muncii. — Nota trad.

În al patrulea rînd... dar ajunge ! Grimm se situează tocmai pe poziția centrului atunci cînd dă partidului elvețian sfatul „să se mulțumească“ cu respingerea creditelor și a păcii civile, așa cum a făcut partidul italian. Grimm critică propunerile majorității tocmai de pe pozițiile centrului, pentru că majoritatea vrea să se apropie de punctul de vedere *al lui Liebknecht*.

Grimm se ridică în apărarea clarității, a sincerității și a cinstei. Foarte bine ! Dar oare aceste admirabile însușiri nu-ți impun să faci o deosebire limpede, sinceră și cinstită între punctul de vedere și tactica lui Liebknecht și cele ale centrului și să nu le pui în aceeași oală ?

A fi cu Liebknecht înseamnă : (1) a ataca pe dușmanul principal din propria ta țară ; (2) a demasca pe social-patrioții din propria ta țară (și nu numai pe cei din *străinătate*, să-mi fie cu iertare, tovarășe Grimm !), a lupta împotriva lor și nu a te uni cu ei — să-mi fie cu iertare, tovarășe Grimm ! — împotriva radicalilor de stînga ; (3) a critica deschis și a înfieră nu numai slăbiciunile social-patrioților, ci și cele ale social-pacifiștilor și ale „centriștilor“ din propria ta țară ; (4) a folosi tribuna parlamentară pentru a chema proletariatul la luptă revoluționară, pentru a-l chema să întoarcă armele ; (5) a difuza literatura ilegală și a organiza adunări ilegale ; (6) a organiza demonstrații proletare, ca, de pildă, demonstrația din Piața Potsdam de la Berlin în timpul căreia a fost arestat Liebknecht ; (7) a chema la greve pe muncitorii din industria de război, așa cum a făcut în proclamațiile sale ilegale grupul „Die Internationale“ ; (8) a arăta deschis că e nevoie de o completă „reînnoire“ a partidelor de astăzi, care se mărginesc la o activitate reformistă, și a acționa așa cum a acționat Liebknecht ; (9) a respinge fără rezerve apărarea patriei în războiul imperialist ; (10) a lupta pe toată linia împotriva reformismului și oportunismului din cadrul social-democrației ; (11) a combate cu aceeași intransigență pe conducătorii sindicali, care în toate țările, și îndeosebi în Germania, Anglia și Elveția, formează avangarda social-patriotismului și oportunismului etc.

Este limpede că din *acest* punct de vedere multe prevederi din proiectul majorității sînt pasibile de critică. Dar despre aceasta se poate vorbi numai într-un articol special. Aici trebuie să subliniem însă că în orice caz majoritatea propune să se facă unii pași în *această* direcție, iar Grimm atacă această majoritate nu de pe o poziție de stînga, ci *de pe o poziție de dreapta*, nu din punctul de vedere al lui Liebknecht, ci din punctul de vedere al centrului.

În articolul său, Grimm confundă în permanență două probleme principial deosebite: în primul rînd, *cînd*, în care moment anume trebuie să fie îndeplinită o acțiune revoluționară sau alta. A căuta să rezolvi dinainte această problemă este absurd, iar reproșurile pe care Grimm le face majorității în legătură cu acest lucru nu înseamnă decît a arunca praf în ochii muncitorilor.

A doua problemă: *cum* să transformăm, să reorganizăm partidul, care în momentul de față *nu este în stare* să desfășoare o luptă sistematică, perseverentă și cu adevărat revoluționară în orice condiții concrete, într-un partid care *să fie în stare să facă acest lucru*.

Aceasta este problema cea mai importantă! *Esența* întregii dispute, a întregii lupte dintre curenți atît în problema războiului, cît și în aceea a apărării țării! Și tocmai această problemă este trecută sub tăcere, estompată, pusă în umbră de Grimm. Mai mult: explicațiile lui Grimm se reduc la *negarea* acestei probleme.

Totul rămîne așa cum a fost — iată firul roșu care străbate tot articolul lui Grimm; acesta este cel mai profund argument în sprijinul afirmației că prin acest articol este reprezentat *centrul*. Totul rămîne așa cum a fost: *numai* respingerea creditelor de război și a păcii civile! Orice burghez inteligent trebuie să recunoască că, în ultimă instanță, aceasta este *acceptabil* și pentru burghezie: nu primejduiește cu nimic dominația burgheză, nu împiedică burghezia să ducă războiul („noi ne supunem“, fiind „o minoritate în stat“, aceste cuvinte ale lui Grimm au o însemnătate politică foarte, foarte mare, mult mai mare decît ar părea la prima vedere!).

Și oare faptul că însăși burghezia și guvernele ei din țările beligerante, și în primul rând din Anglia și din Germania, îi *persecută numai* pe adepții lui Liebknecht și îi *tolerează* pe reprezentanții centrului nu este o realitate pe plan internațional ?

Să mergem înainte, spre stînga, chiar dacă aceasta implică plecarea unora dintre conducătorii social-patrioți ! — iată, pe scurt, sensul politic al propunerilor majorității.

Să ne retragem de pe poziția pe care ne-am situat la Zimmerwald și să mergem înapoi, spre dreapta, spre social-pacifism, spre poziția centrului, spre „pace” cu conducătorii social-patrioți, să renunțăm la orice acțiuni de masă, la orice revoluționare a mișcării, la orice reînnoire a partidului ! — iată punctul de vedere al lui Grimm.

Să sperăm că acest punct de vedere va deschide în cele din urmă ochii radicalilor de stînga din Elveția, făcîndu-i să vadă poziția centristă a lui Grimm.

*Scris în limba germană
la sfîrșitul lunii ianuarie 1917*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

PROPUNERE DE MODIFICĂRI
ÎN REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA PROBLEMA
RĂZBOIULUI ¹²⁷

1. Reprezentanții partidului în parlament să-și ia obligația de a respinge, printr-o motivare principială, toate cererile legate de război, precum și creditele de război. Revendicarea demobilizării.

2. Nici un fel de pace civilă ; ascuțirea luptei principale împotriva tuturor partidelor burgheze, precum și împotriva ideilor naționaliste-grütliene în rîndurile mișcării muncitorești și ale partidului.

3. Propagandă revoluționară sistematică în armată.

4. Sprijinirea tuturor mișcărilor revoluționare și a luptei împotriva războiului și împotriva guvernului din propria țară în toate statele beligerante.

5. Sprijinirea oricărei lupte revoluționare de masă din Elveția, a grevelor, a demonstrațiilor și transformarea lor într-o luptă armată deschisă.

6. Partidul proclamă drept țel al luptei revoluționare de masă, țel recunoscut încă în 1915 de Parteitag-ul de la Aarau, transformarea socialistă a Elveției. Această revoluție reprezintă singurul și cel mai eficace mijloc de eliberare a clasei muncitoare de grozăviile scumpetei și ale foametei, și este necesară pentru înlăturarea completă a militarismului și a războiului.

*Scris între 27 și 29 ianuarie
(9 și 11 februarie) 1917*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII*

*Se tipărește după o copie
dactilografiată
Tradus din limba germană*

ISTORIA UNEI SCURTE PERIOADE DIN VIAȚA UNUI PARTID SOCIALIST

7 ianuarie 1917. Are loc o ședință a conducerii Partidului socialist din Elveția. Conducătorul „centrului“, R. Grimm, se unește cu liderii social-patrioți și amână pe termen nelimitat Parteitag-ul (la care urma să fie discutată problema războiului și care fusese fixat pentru 11 februarie 1917).

Împotriva acestei hotărâri protestează și votează Nobs, Platten, Naine etc.

Această amânare provoacă o foarte mare indignare în rândurile muncitorilor conștienți.

9 ianuarie 1917. Sînt date publicității rezoluțiile majorității și cele ale minorității¹²⁸. În proiectul majorității lipsește *cu desăvîrșire* declarația clară *împotriva* apărării patriei (Affolter și Schmid au fost împotriva acestui lucru), dar în § 3 este formulată totuși următoarea revendicare: „Reprezentanții partidului în parlament sînt obligați să respingă, printr-o motivare principială, toate cererile legate de război, precum și creditele de război“. Trebuie să ținem bine minte acest lucru.

23 ianuarie 1917. Ziarul „Volksrecht“ din Zürich publică o expunere de motive în favoarea referendumului¹²⁹. În această expunere de motive se face o caracterizare aspră, dar absolut justă a amînării ca fiind o victorie a grütlienilor asupra socialismului.

Propunerea unui referendum provoacă o furtună de indignare în rândurile liderilor. Grimm în „Berliner Tagwacht“, Jacques Schmid (Olten) în „Neue Freie Zei-

tung¹³⁰, *F. Schneider* în „Basler Vorwärts“¹³¹, apoi, în afară de acești „centriști“, social-patriotul *Huber* în „Volksstimme“ din St. Gallen, toți împoacă cu ocări și amenințări pe inițiatorii referendumului.

R. Grimm se află în fruntea acestei rușinoase campanii, căutînd mai ales să intimideze „organizația tineretului“, și promițînd să ia atitudine împotriva ei la viitorul Parteitag.

Sute și sute de muncitori din Elveția germană și franceză se întrec în a-și pune numele pe listele cu semnături ale referendumului. Naine telegrafiază lui Münzenberg că secretariatul cantonului se va pronunța, pare-se, pentru sprijinirea referendumului.

22 ianuarie 1917. „Berner Tagwacht“ și „Volksrecht“ publică o declarație a lui *Gustav Müller*, membru în Consiliul național. Müller prezintă partidului un ultimatum formal, declarînd în numele grupului său (el scrie : „grupul nostru“) că va depune mandatul său de membru în Consiliul național, întrucît consideră că „respingerea principială a creditelor de război“ este *inacceptabilă*.

26 ianuarie 1917. *Greulich* prezintă partidului, în al patrulea articol al său, apărut în „Volksrecht“, un ultimatum asemănător, declarînd că în cazul cînd Parteitag-ul va adopta *paragraful 3 al rezoluției majorității* „este de la sine înțeles“ că el își va depune mandatul¹³².

27 ianuarie 1917. Într-o notă redacțională („În legătură cu referendumul“), E. Nobs declară că *în nici un caz* el nu este de acord cu expunerea de motive în favoarea referendumului¹³³.

Platten tace.

31 ianuarie 1917. Secretariatul hotărăște convocarea Parteitag-ului pentru 2 și 3 iunie 1917 (nu trebuie să uităm că secretariatul mai hotărîse odată fixarea Parteitag-ului pentru 11 februarie 1917, dar conducerea partidului a anulat această hotărîre!).

1 februarie 1917. La Olten se întrunește conferința zimmerwaldienilor, la care nu participă toți membrii. La această conferință iau parte reprezentanții organizațiilor

invitate la conferința socialiştilor din țările Antantei (în martie 1917).

Radek, Zinoviev, Münzenberg, unul dintre membrii grupului „Die Internationale“ (grupul „Spartacus“ din Germania, al cărui membru a fost K. Liebknecht) îl biciuiesc în mod public pe R. Grimm și declară că, în urma alianței cu social-patrioții *împotriva* muncitorilor socialiști din Elveția, el a devenit, „un cadavru politic“.

Presa se încapățânează să treacă sub tăcere această conferință.

1 februarie 1917. Platten publică primul său articol cu privire la problema războiului¹³⁴. În legătură cu aceasta există două declarații cărora trebuie să le acordăm o deosebită atenție.

În primul rând, Platten scrie textual următoarele :

„Desigur, în comisie se simțea lipsa unui cap limpede și a unui luptător zimmerwaldian neînfricat și consecvent care să preconizeze ca problema războiului să fie pusă la dosar pînă la terminarea războiului“.

Nu e greu de ghicit pe cine vizează acest atac.

În al doilea rând, Platten se pronunță în același articol în mod principial :

„Problema războiului nu este numai o luptă de opinii în jurul acestei probleme, ci și o anumită linie pentru dezvoltarea ulterioară a partidului, este o luptă împotriva oportunismului din partid, o luare de poziție împotriva reformiștilor și pentru lupta de clasă revoluționară“.

3 februarie 1917. Are loc o consfătuire neoficială a centriștilor (Grimm, Schneider, Rimathé etc.), la care participă și Nobs și Platten. Münzenberg și d-rul Bronski au fost și ei invitați, dar au refuzat să ia parte.

Se adoptă o hotărîre de „a se modifica“ rezoluția majorității, astfel încît ea este simțitor *învrăntățită* și devine o „rezoluție centristă“, mai ales în urma eliminării *paragrafului 3*, care este înlocuit printr-o formulare cu totul neprecisă, vagă.

6 februarie 1917. Are loc la Zürich o adunare generală a membrilor Partidului social-democrat. Punctul cel mai important a fost alegerea comitetului.

A fost puțină lume, mai ales puțini muncitori.

Platten prezintă o propunere de amânare a ședinței. Social-patrioții și Nobs sînt împotriva. Amînarea este respinsă.

Se procedează la alegere. Cînd se anunță că a fost ales d-rul Bronski, social-patriotul *Baumann*, în numele a patru membri ai comitetului, declară că refuză să lucreze împreună cu d-rul Bronski.

Platten propune să fie acceptat acest ultimatum (să i se supună), întrucît el (în mod absolut nedemocratic și nelegal) declară alegerile anulate. Această propunere este acceptată !!!

9 februarie 1917. Se publică „noua” rezoluție a majorității. Ea poartă semnăturile „centriștilor” Grimm, Rimathé, Schneider, Jacques Schmid etc., precum și ale lui Nobs și Platten. Rezoluția a fost mult înrăutățită, iar *paragraful al treilea*, după cum am mai spus, a dispărut¹³⁵.

Rezoluția nu conține *nici o aluzie* la lupta împotriva oportunismului și reformismului, la hotărîrea fermă de a urma tactica lui Karl Liebknecht!

Este o rezoluție centristă tipică, în care predomină perorațiile „generale”, chipurile „teoretice”, iar revendicările practice sînt formulate în mod intenționat atît de palid și de vag, încît se poate spera că nu numai Greulich și G. Müller, ci chiar și Baumann = Zürich vor binevoi, probabil, să-și retragă ultimatumul și... să amnistieze partidul.

Bilanțul: zimmerwaldismul a fost înmormîntat solemn în „mlaștină” de liderii partidului elvețian.

Adaos.

La 25 ianuarie 1917, în „*Volksstimme*” din St. Gallen (unde publică foarte des *Huber* = Rorschach) se poate citi:

„Este de ajuns să opunem acestei neobrăzări (adică expunerii de motive în favoarea referendumului) faptul că propunerea de amânare (7 ianuarie) a fost făcută de tov. *Grimm* și susținută energic, printre alții, de tovarășii *Manz*, *Greulich*, *Müller*, *Affolter* și *Schmid*”.

„*Basler Vorwärts*“ din 16 ianuarie 1917 relatează că propunerea de amânare (7 ianuarie) a fost făcută de următorii tovarăși :

„Grimm, Rimathé, Studer, Münch, Lang = Zürich, Schneider = Basel, Keel = St. Gallen și Schnurrenberger“ (așa să fie !!? Nu o fi vreo greșeală de tipar? în loc de: Schneeberger?).

Muncitorii au toate motivele să fie recunoscători celor două ziare pentru publicarea acestor *nume*!...

*Scris în limba germană
la sfârșitul lunii februarie 1917*

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII*

*Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană*

MATERIALE
PREGĂTITOARE

CU PRIVIRE LA DECLARAȚIA
SOCIAL-DEMOCRAȚILOR POLONEZI
LA CONFERINȚA DE LA ZIMMERWALD 136

Din această declarație făcută de P.S.D. la Zimmerwald se vede că ceea ce vor să spună social-democrații polonezi atunci cînd se ridică împotriva dreptului națiunilor la autodeterminare nu este tocmai ceea ce spun. Ei vor să spună că nu orice mișcare în sprijinul independenței naționale merită să fie susținută de social-democrație. Aceasta este indiscutabil atît pentru că orice revendicare democratică este subordonată intereselor generale ale luptei de clasă a proletariatului, fără a avea nicidecum un caracter absolut, cît și pentru că în epoca competițiilor imperialiste pentru dominarea națiunilor sînt posibile alianțe fățișe și secrete între burghezia țării asuprite și burghezia uneia dintre țările asupritoare.

Scris în iulie 1916

*Se tipărește pentru prima oară
după manuscris*

PLANUL ARTICOLULUI
„IMPERIALISMUL ȘI SCINDAREA
SOCIALISMULUI“ *

Imperialism și oportunism (*scindarea socialismului*)

1. Ce este imperialismul? (*definiția din rezoluție + completare*).
2. Tendința de *descompunere* (parazitism).
3. **H o b s o n** (1900).
4. Engels.
 - { 1858 } → în special N.B.: a merge *mai jos* până la
 - { 1892 } *muncitorii necalificați, până la masă*
 - + scindarea muncitorilor datorită emigrației și imigrației (comp. Engels despre America)
 - + armată din rindurile popoarelor coloniale...
5. Kautsky (cocoloșire).
6. Germania vs Anglia...
7. Optimism... în ceea ce privește oportunismul (la Martov).
8. Optimismul și pesimismul în partidul nostru. (2 vs 20 de ani?). Tactica?
9. Termenele sînt necunoscute (2 perspective și două linii)...
10. Democrația învață să *înșele*... Partidele muncitorești și frazeologia *social-democrată*.
11. Sciziunea (sofismele lui Troțki). Accentuarea ei ((Rühle, 12 ianuarie 1916.))
12. Inevitabilitatea ei.

* Vezi volumul de față, p. 164 — 180. — *Nota red.*

- A
 Caracter monopolist (1) carteluri
 (2) bănci
 (3) surse de materie primă
 (4) împărțirea lumii (alianțele internaționale).
 (5) „ „ „ sub aspect teritorial.

- B
 Caracter parazită (1) rentier
 (2) „pe spinarea negrilor“
 (3) reacțiunea.

I >	300	
II >	1 000	
ad4*	300	
III	1 600	

1. Sursa economică: supraprofitul.
2. Anglia 1848—1868 (α) colonii
 (β) monopol asupra**
3. Colonii (Franța etc.)
 monopol *de alt gen* = capital financiar
- 3 bis: pe atunci o singură țară, acum pretutindeni sciziune
4. Povara „pe spinarea negrilor“.
5. „Partidul muncitoresc burghez“:
 „s-au vîndut“...
6. „Masa“. Quid est?***
7. A pătrunde mai adînc.
8. Cine reprezintă masa?
9. Acțiuni de masă.
10. Aceasta este o înșelăciune.
 Lloydgeorgism.

Rühle + Liebknecht + Anglia 1850—1890 } asemănare
 în Germania. și impe- și
 Sciziune în Anglia rialism 1898—1914 } deosebire }

* — la punctul 4. — Nota red.

** Urmează un cuvînt indescifrabil. — Nota red.

*** — Ce este aceasta? — Nota red.

„Economismul imperialist“ } „joc de cedare“*
 „otzovismul“ ~ „ ~ } ++ lupta pentru reforme
 și folosirea posibilităților
 legale (rolul acestora în tac-
 tica revoluționară).

Scris în octombrie 1916

*Publicat pentru prima oară în 1936.
 în „Culegeri din Lenin”,
 vol. XXIX*

Se tipărește după manuscris

* Joc de dame, în care este considerat câștigător cel care pierde piesele.
 — Nota trad.

PLANUL ARTICOLULUI
„IMPERIALISMUL ȘI ATITUDINEA FAȚĂ DE EL“ ¹³⁷

1

Imperialismul și atitudinea față de el

1. Definiția $\left\{ \begin{array}{l} \text{economică} \\ \text{politică} \end{array} \right.$ $\left\{ \begin{array}{l} \text{reacțiune} \\ \text{asuprire națională} \\ \text{anexiuni.} \end{array} \right.$

Imperialism = capitalism

- α) monopolist $\left\{ \begin{array}{l} 1) \text{ carteluri} \\ 2) \text{ marile bănci} \\ 3) \text{ oligarhia financiară} \\ \quad (> 100 \text{ de miliarde} \\ \quad \text{Effektenkapital}^*) \\ 4) \text{ colonii și export de capi-} \\ \quad \text{tal (împărțirea lumii)} \end{array} \right.$

- β) parazitar $\left\{ \begin{array}{l} 1) \text{ export de capital} \\ 2) 100 \text{ de miliarde} \\ \quad \text{Effektenkapital.} \end{array} \right.$

γ) muribund
(„de tranziție“).

1a. Basel und Chemnitz }.

2 . Contra K. Kautsky tocirea contradicțiilor, camuflare,
Wegräsonnieren etc.**

* — capital în efecte. — *Nota trad.*

** — tendință de a se eschiva. — *Nota trad.*

3. Trei linii:

lacheii	$\left\{ \begin{array}{l} \text{oportuniști grosolani,} \\ \text{„ „ cinici} \\ \text{„ „ subtili;} \\ \text{social-demo-} \\ \text{crații revolu-} \\ \text{ționari} \\ \text{marxiști} \end{array} \right\}$	național- liberale* (Lieb- knecht)
reformiștii		
social-demo- crații revolu- ționari		

4. Fabien + Vandervelde, Jaurès & Co. (1907)...¹³⁸
+ „Sozialistische Monatshefte“ + „Glocke“ + Ren-
ner & Co. + Plechanow & „discipolii“ din Rusia.

5.

(1) Abrüstung... **

(2) Statele Unite ale Europei (kartell al imperia-
liștilor)...
(comp. „Mitteleuropa“***)...¹³⁹

(3) Anexiuni...

(4) „Pace“ (social-pacifism)...

(5) „Ultraimperialism“...

(6) „Apărarea patriei“...

(7) Caracterul imperialist al războiului...

(8) Libertatea comerțului („Friedlicher Verkehr“****)...

(9) Colonii (cf. 1907 și 1914—1916)... (Fort von
Kolonien?)*****

(10) Avantaje de pe urma coloniilor

{ import și export din coloniile proprii }
{ vs „libertatea comerțului“ }

(11) Imperialism și oportunism (Stimmung vs
Richtung*****)

(12) „Unitatea“ cu oportuniștii.

(13) Richtungen în social-demo-
crația internațională 1889—
1914 vs descompunerea ac-
tuală. { Millierandismus¹⁴⁰
(Jaurès)
Bernsteinismus¹⁴¹
Englisch „liberal-
labour“ }

* — național-liberalii. — *Nota trad.*

** — dezarmare... — *Nota trad.*

*** — „Europa centrală“. — *Nota trad.*

**** — relații pașnice. — *Nota trad.*

***** — (Afară din colonii?) — *Nota trad.*

***** — stare de spirit în loc de orientare. — *Nota trad.*

- (14) Votarea creditelor.
 (15) Massenaktionen = „Abenteuer“?
 (16) Früher (1909; 1910; 1911 K. Kautsky vs 1914—1916) und später (Worte und Thaten)**.
 (17) K. Kautsky vs Pannekoek 1912 despre Massenaktionen...
 (18) Eklektik vs Dialektik.
 (19) Engels și Marx despre rădăcinile oportunismului englez.
 (20) Vertuschung***
 { 4 august 1914
 { 2 august 1914
 { și *U l t i m a t u m* opposition **** }
 (21) Sympathie für K. Liebknecht
 (überall)
 (ob im Europa?) ***** }
 (22) Zimmerwald und Haag.

Scris în octombrie 1916

*Publicat pentru prima oară în 1936,
 în „Culegeri din Lenin”,
 vol. XXIX*

Se tipărește după manuscris

* — Acțiuni de masă = „aventură”? — *Nota trad.*
 ** — Înainte (1909; 1910; 1911 K. Kautsky față de 1914—1916) și după (vorbe și fapte). — *Nota trad.*
 *** — Estompere. — *Nota trad.*
 **** — Ultimatumul opoziției. — *Nota trad.*
 ***** — Simpatie față de K. Liebknecht (pretutindeni) (în Europa?). — *Nota trad.*

PLANUL TEZELOR
„SARCINILE ZIMMERWALDIENILOR DE STINGA
DIN PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN“ *

1. Apărarea patriei = înșelă-
torie burgheză

(în actualul război im- perialist și în noile războaie care se pregătesc)	deoarece în alianță cu coaliția imperialistă și nu împotriva tuturor puterilor imperialiste
---	--

2. Totală neîncredere față de guvernul burghez (și față
de partidele burgheze din Elveția)

(α) tranzacții cu burghezia imperialistă și slugăr-
nicie

(β) reacțiunea politică

(γ) auf den Knieen** în fața *partidului*
militar.

- 2 *bis*. Popoarele sînt pentru buget.

3. Este pe deplin posibil să fie vîndut poporul unei puteri
imperialiste sau alteia sau unei coaliții.

4. În caz de război:

4a)) să se respingă apărarea patriei ca fiind o
înșelătorie burgheză

* Vezi volumul de față, p. 197—209 . — *Nota red.*

** — în genunchi. 197—209. — *Nota trad.*

- 4b)) să se răspundă prin revoluție și prin activitate revoluționară sistematică
- 4c)) să se respingă în mod necondiționat creditele de război atât în timp de pace, cât și în timp de război
- Ergreifen die Gewalt** 4d)) să se răspundă nu prin Dienstverweigerung*, ci prin acțiuni de masă revoluționare în rândurile armatei; acțiuni militare
- 4e)) organizație ilegală ca răspuns la cele mai mici încercări de a îngradi și limita libertatea.

5 = 4 d.

6. Teuer***. Situația de nesuportat a maselor. „Lupta de masă revoluționară“ (Aarau) nu în vorbe, nu numai pe hirtie. ((Skandalöse Bereicherung der Reichen****.))

7. Reforma financiară. *Nici un fel* de impozite indirecte în nici un caz.

Anularea hotăririlor congreselor de la Aarau (1915) și Zürich (1916).

8. Bundessteuer***** pe venit și pe avere.

9. Zwangsenteignung***** gospodăriilor țărănești bazate pe muncă salariată în vederea creșterii productivității agriculturii și a asigurării săracilor cu pâine ieftină.

10. Zwangsenteignung imediată și necondiționată a tuturor Wasserkraft*****.

11. Annullierung von Staatsschulden*****.

* — refuzul de a presta serviciul militar. — *Nota trad.*

** — a recurge la violență. — *Nota trad.*

*** — Scumpetea. — *Nota trad.*

**** — Scandaloasă înavușire a celor bogați. — *Nota trad.*

***** — Impozit federal. — *Nota trad.*

***** — Exproprierea. — *Nota trad.*

***** — surselor hidroenergetice. — *Nota trad.*

***** — Anularea datoriilor de stat. — *Nota trad.*

12. Extinderea muncii în mase, adică în rîndurile majorității
13. — — — populației nevoiașe și sărace, în rîndurile armatei. Înainte de recrutare și în timpul serviciului militar.
14. — — — în rîndurile muncitorilor agricoli și ale țăranilor săraci.
15. — — — în rîndurile uniunilor de muncitori de toate felurile (Arbeiter-tage*) [„a scoate din funcții“]
16. — Flugblätter pentru această masă și Wettbewerb a secțiilor și Nationalräte**.
17. Zwangsenteignung fabricilor și uzinelor.
18. Maximum de salariu 6000 și interzicerea cumulului.

19. Organizații de tineret: libertatea organizațiilor politice; sprijinirea
 ((criticarea faptului că))
 ((nu au o linie limpede))

20. Ambele orientări în cadrul partidului pe toată linia.
21. Lupta principială împotriva Grütli-Verein-ului.
22. Alegerile în *Nationalrat* 1917 și pentru congresul al II-lea. 1917 și în *Presskommission**** etc. numai pe baza *plattformei*.
23. 2 și 4 p. Beilage**** în 3 limbi.
24. Zwangseinbürgerung*****.

* — Congrese muncitorești. — *Nota trad.*

** — Foi volante pentru această masă și întrecerea secțiilor și a membrilor Consiliului național. — *Nota trad.*

*** — Comisia pentru problemele presci. — *Nota trad.*

**** — Suplimente. — *Nota trad.*

***** — Naturalizare obligatorie. — *Nota trad.*

25. Sprijinirea revoluției în țările vecine

α) 3 curențe
β) manifeste
γ) contribuție

26. Bruch cu *I.S.B.**

27. Femeilor egalitate **deplină** în drepturi.

28. Lupta parlamentară și oricare altă luptă să fie folosită **nu în mod reformist**.

29. Să se pășească în fruntea celorlalte partide pe calea *stingii zimmerwaldiene*, și nu să se stea în expectativă.

30. Inițiativă și referendum pentru propagandă și pentru pregătirea unor transformări socialiste și nu a unor reforme burgheze.

31. Luptă hotărâtă împotriva argumentului „lipsă de spirit practic“.

Scris la sfârșitul lunii octombrie 1916

*Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”,
vol. XVII*

Se tipărește după manuscris

* — Bruch cu Internationales Sozialistisches Bureau — Ruptura cu Biroul socialist internațional. — *Nota trad.*

TEZE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN FAȚĂ DE RĂZBOI *

Partea practică

(1) Respingerea categorică a apărării patriei, atît din punct de vedere militar, cît și politic, și demascarea necruțătoare a minciunii burgheze care se ascunde sub această lozincă.

(2) Respingerea necondiționată a tuturor creditelor de război și a cererilor legate de război, atît în timp de pace, cît și în timp de război, prezentînd o expunere principială de motive. Să fie obligați să facă acest lucru reprezentanții partidului în parlament, precum și în toate celelalte instituții de stat.

(3) Lupta împotriva tuturor instituțiilor militare, respingerea de către partid, în întreaga propagandă și agitație și pe primul plan în activitatea practică, a tuturor obligațiilor militare impuse de statul de clasă burghez.

(4) Partidul să treacă sistematic, pe toată linia, la lupta revoluționară și tactica revoluționară, în loc să se limiteze la reformism în munca practică.

(5) Să se ia ca model și să se urmeze exemplul activității și muncii lui Karl Liebknecht și a întregului grup „Spartacus” din Germania, singura activitate internaționalistă îndreptată cu adevărat împotriva războiului și a tuturor războaielor.

(6) Să se ducă lupta prin mijloace de propagandă, agitație și organizatorice împotriva social-patrioților (adică a „apărătorilor patriei”) și reformiștilor (adică a

* Vezi volumul de față, p. 210—212. — *Nota red.*

adversarilor folosirii imediate a mijloacelor de luptă revoluționare) din Partidul socialist elvețian.

(7) Să se explice maselor că, dacă nu intervine o schimbare totală în structura și activitatea partidului, dacă adversarii hotărâți ai social-patriotismului și reformismului nu iau în mâinile lor toate posturile din organizațiile muncitorești socialiste, din sindicate, din organizațiile de consum și din toate celelalte, orice declarație pompoasă împotriva militarismului și războaielor va rămâne inevitabil o simplă vorbărie.

(8) Să se facă propagandă și să se pregătească o cât mai energică luptă revoluționară de masă (demonstrații, greve și așa mai departe, în funcție de creșterea luptei revoluționare generale) avînd ca scop revoluția proletară — unicul mijloc de a scăpa de războaie.

(9) Să se explice maselor că pentru o astfel de luptă e necesar, ca la nevoie, ele însele, de jos, să creeze organizații speciale, adaptate la condițiile grele ale perioadei de război.

(10) Să se ia măsuri pentru ca sarcinile revoluționare ale partidului în lupta împotriva scumpetei, a războaielor etc. să fie cunoscute și limpezi tuturor păturilor exploatate aflate în afara rîndurilor partidului.

(11) Să se desfășoare o propagandă sistematică în sensul arătat printre tinerii care n-au împlinit vîrsta de recrutare, precum și în armată etc.

Scris în limba germană
la sfîrșitul lunii noiembrie —
începutul lunii decembrie 1916

Publicat pentru prima oară în 1931,
în „Culegeri din Lenin”,
vol. XVII

Se tipărește după manuscris
Tradus din limba germană

PLANUL TEZELOR ÎN VEDEREA DISCUTĂRII
SARCINILOR CE STAU ÎN FAȚA
ZIMMERWALDIENILOR DE STÎNGA
DIN PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN ¹⁴²

- I. 1. Introducere.
Special pentru social-democrației ruși membri ai partidului elvețian.
Analizarea din punct de vedere *i n t e r n a ț i o n a l* (Zimmel).
Pornirea discuției.
- II. 2. Reforma financiară.
3. Pentru impozite indirecte?
4. Taxa de timbru „nu va împovăra“ masele?
5. „Pentru scopuri sociale“ „3 teze“?
6. Un rău mare în comparație cu unul mai mic.
7. Burghezia reacționară în comparație cu cea progresistă.
8. Cine este reprezentantul socialismului?
9. Tranzacții politice (pe ascuns)
(aripa de stînga independentă — tinerii radicali).
10. Presa burgheză „Frankfurter Zeitung“
„Neue Züricher Zeitung“
„Luzerner Tageblatt“
(Wettstein?).
11. Discuția din coloanele ziarului „Basler Vorwärts“.
- III. 12. Impozite directe? în locul luptei împotriva scumpetei.
{ 13. Exproprierea marilor uzine și a marilor venituri. (Demonstrativ.)

14. Utopic?
15. Și — respingerea apărării patriei?
16. Numai „rus“?
17. Olanda.
18. America.
19. „Lupta revoluționară de masă“ *pentru*?
20. Condiții obiective. „Grütlianer“ amenință cu revoluția.
- IV. 21. Problema militară.
22. Tezele lui Grimm sînt nesatisfăcătoare, și toate intrările și ieșirile au rămas deschise (tot pentru oportuniști).
23. „În general“.
24. Pacifism burghez? Numai burghez?
25. Pentru Elveția — sub raport internațional??
26. „În condițiile“?
27. Un răspuns precis și clar nu există.
28. „Grütlianer“ despre tezele lui Grimm.
29. (Tezele) independente ale celor de stînga. Proiect.
- V. 30. Uniunea grütliană.
31. O. Lang: „noi am fost corecți“.
32. Lupta principială.
33. „Frankfurter Zeitung“ despre „Uniunea grütliană“.
34. Greulich despre acest lucru la 26 septembrie 1916.
35. Educarea maselor? „În general“ numai împotriva social-patriotismului.
36. Citadelele și metodele Uniunii grütliene.
- VI. 37. „Die Internationale“ în Elveția.
38. Cazul Guilbeaux.
- VII. 39. Sindicatele.
40. Neutru sau partinic?
41. O gogoriță — sciziunea.
42. Chiar acum o luptă între curenți.
43. Discuția din coloanele ziarului „Metallarbeiter Zeitung“.
44. Tezele lui Grimm, § 9 *la sfîrșit*.

- VIII. 45. Măsurile practice?
 46. Totul? — — platforma
 oratori.
 alianță (cf.* Mandl)
 Editura.
47. Numai elvețienii pot să hotărască și să judece
 aceasta. Numai să se declanșeze discuția.
- IX. 48. Prea repede?
 cf. Liebknecht. De ce este el o figură proe-
 minentă?

*Scris în limba germană
 la începutul lunii decembrie 1916*

*Tipărit pentru prima oară în 1931,
 în „Culegeri din Lenin”,
 vol. XVII*

*Se tipărește după manuscris
 Tradus din limba germană*

* — în acest loc este un cuvânt indescifrabil. — *Nota red.*

OBSERVAȚII PE MARGINEA ARTICOLULUI DESPRE MAXIMALISM ¹⁴³

P. 6 (alineatul 2). Aici trebuie neapărat introdusă mențiunea că în prezent Potresov s-a dezis *în fapt* de aceste teze (ale lui Kautsky + Hilferding etc.) care conțin o negare principială a reformismului. Potresov a devenit reformist.

(Nu ne putem limita la declarația: „nici n-am avut intenția să demonstrăm“: acest lucru trebuie prezentat ca *demonstrat*, iar lui Potresov să i se spună deschis: în mod efectiv, deși cu teamă, pe tăcute, dumneavoastră și mai ales Maslov și cei de la „Delo“ ați trecut cu totul *de pe această poziție* la reformism.)

P. 7. (sfârșitul § I) „acțiuni de masă“?? Aceasta trebuie spus în alt mod, fără a folosi acest cuvânt, care păcătuiește prin aceea că, fiind întrebuițat *în mare măsură din cauza cenzurii germane* (pseudonimul *revoluției*), estompează noțiunea de revoluție. (În legătură cu aceasta va mai trebui să ne răfuim cu Pannekoek + Radek și Co.!! Un exemplu: în Elveția nu există cenzura germană, și aici termenul „acțiuni de masă“ dă naștere *de pe acum* la confuzii convenabile reformiștilor.

Dar nu acesta este principalul; principalul este ideea dumneavoastră *fundamental greșită* potrivit căreia „acele revendicări ale lui (ale programului-minimum) ar constitui în ansamblu *trecerea* la o orinduire socială principial diferită (p. 7, § II ș. a.) (idem, p. 9).

Aceasta este total greșit!! Niciodată *nici* cunoscutele revendicări ale programului-minimum („acele revendi-

cări ale lui“), *nici ansamblul* revendicărilor programului-minimum *nu* constituie „o trecere la o orînduire socială principial diferită“. A gîndi astfel înseamnă a trece principial pe pozițiile reformismului și a părăsi punctul de vedere al revoluției socialiste.

Programul-minimum este un program care principial este *compatibil* cu capitalismul și care *nu depășește* cadrul acestuia.

Ați vrut, poate, să spuneți că, în condițiile în care societatea este în mod obiectiv matură pentru socialism, din înfăptuirea *întregului* ansamblu de revendicări ale programului-minimum *ar rezulta* socialismul? Dar nici asta nu e adevărat. Se poate afirma numai că în practică este *foarte probabil* ca din orice luptă serioasă pentru *cele mai importante* revendicări ale programului-minimum *să izbușnească* lupta pentru socialism și că *noi*, în orice caz, tindem spre aceasta.

Mai este un lucru pe care nu trebuie să-l uităm așa cum îl uită Pannekoek + Radek, și anume: imperialismul înseamnă exploatarea de către un mic număr de națiuni foarte bogate a sute de milioane de oameni aparținînd națiunilor dependente. De aici rezultă *posibilitatea* existenței unei democrații depline în cadrul națiunii foarte bogate, *menținîndu-se* dominația acesteia asupra națiunilor dependente. Această situație a existat în vechea Grecie în condițiile sclavagismului. Așa stau lucrurile acum cu Noua Zeelandă și Anglia.

(Un amănunt: p. 8 nu este bun. *Nu* așa trebuie spus acest lucru. De pildă, tocmai „piine“ nu vei primi în epoca imperialismului și a scumpetei *numai* prin reforme.

P. 8 — apărare împotriva acuzației aduse de Potresov.

— Nu trebuie să ne apărăm, ci să atacăm: *dumneavoastră vă mîrginiți* la reforme, așa cum făceau liberalii în 1904 în Rusia.)

P. 10 — în 1905 liberalii *s-au mîrginit* la reforme; noi am cerut, am făcut propagandă pentru revoluție, am pregătit-o etc. Aici nu este vorba de „caracterul concret“, ci de principiul fundamental (esența) oricărei revoluții: înlăturarea clasei vechi, cucerirea „*întregii puteri*“ (*der Macht*) de către *noua clasă*.

(P. 10 la sfârșit: este vorba de o „reformă“ proletară teribil de imprudentă și de neabilă, deși dumneavoastră vreți s-o numiți „revoluție“!! „Ca și în 1904, în Rusia, nu reforme, ci o reformă“ ceva în genul acesta.)

P. 11 este total greșit. Și ziua de muncă de 8 ore, și „înarmarea poporului“, *imperialismul* le va oferi *împotriva* revoluției socialiste. Nu pentru aceasta se va duce lupta, și în genere nu pentru programul-minimum.

Imperialismul va oferi „dume ale lui Bulîghin“, reforme *împotriva* revoluției. Noi vom fi pentru revoluție.

„Cele mai importante probleme ale contemporaneității“ vor fi și sînt *nu* cele menționate de dumneavoastră, ci scumpetea (1) + (2) războaiele cu caracter imperialist.

Împotriva scumpetei (în condițiile existenței trusturilor etc.), reformele sînt tot atît de neputincioase, cum au fost și împotriva autocrației din anii 1904—1905 în Rusia.

Ați pus greșit problema reformelor, și a programului-minimum, și a democrației.

V-aș sfătui insistent să refaceți, limitîndu-vă *deocamdată* (pentru „Voprosi Strahovaniia“, un mic articol) la o comparație: dumneavoastră, d-le Potresov, sînteți **un reformist** pînă-n măduva oaselor, vă limitați la „reformism“, *a ț i u i t a t* importanța și sensul „formulei“: „nu «reforme, ci o reformă»“, importanța și sensul declarațiilor citate ale lui Kautsky + Hilferding + Bauer etc. „Delo“ = un organ pe deplin conturat ideologiceste al *reformismului*, al partidului muncitorese burghez.

„Trei balene“ a însemnat o extindere a luptei pentru reforme *înainte* de revoluție. Așa a fost pusă problema și în manifestul stîngii zimmerwaldiene: orice luptă pentru reforme trebuie transformată *într-o luptă* pentru revoluție.

După părerea mea, autodeterminarea națiunilor nu trebuie ridicată la rangul de „cea mai însemnată problemă“ în general: în această privință ați mers de zece ori mai departe de cele afirmate de noi pînă acum. Procedînd astfel, m-ați obliga să mă aliez împotriva dumneavoastră — o, ce oroare! — cu Buharin!!!

N-ar fi mai bine să amînăm deocamdată discutarea acestei probleme, refăcînd articolul à la ✖, și să elaborăm ceva în genul unor teze cu privire la atitudinea față de programul-minimum etc. pentru a fi trimise Biroului etc.?

✖ Frazologia despre „maximalism“ nu reprezintă altceva decît niște atacuri ale unui *reformist* împotriva *revoluționarilor* („adversarilor principiali ai reformismului“ pentru cenzură). În general, să tratezi o *asemenea* problemă în condițiile cenzurii este foarte greu și heikle sehr heikle Sache!!*

Scris după 7 (20) decembrie 1916

Se tipărește pentru prima oară,
după manuscris

* — o chestiune delicată, foarte delicată!! — Nota trad.

PLANURILE BROȘURII
„STATISTICĂ ȘI SOCIOLOGIE“ *

S t a t i s t i c ă și **s o c i o l o g i e**

I

- A) Condițiile istorice ale mișcărilor naționale.
B) Cîteva probleme teoretice referitoare la mișcă-
rile naționale.
C) Dreptul națiunilor la autodeterminare și Rosa
Luxemburg.
D) Autonomia cultural-națională...

A) Condițiile istorice ale miș-
cărilor naționale...

schimbarea epocilor;
tipuri de țări ca
trepte istorice ale
acestei schimbări...

B) Cîteva probleme teoretice
[Some unsettled questi-
ons? ****] care se referă
la mișcările naționale.

A. *Condițiile istorice ale
mișcărilor naționale*
(p. 2**)

Capitolul 1. Puțină stati-
p. 4. I și stică...
II, p. 8***

2. Trei „tipuri“ de
țări...
(Tipuri = trepte
istorice).

„Statul de naționa-
lități“ [stadiul miș-
cărilor naționale în-
cheiate...]

* Vezi volumul de față, p. 349—356. — *Nota red.*

** Este vorba de p. 2 a manuscrisului broșurii (vezi volumul de față,
p. 349—351). — *Nota red.*

*** Vezi volumul de față, p. 351—355 și 355—356. — *Nota red.*

**** — Unele probleme nerezolvate? — *Nota trad.*

(1)

B.

Despre noțiunea posibilității de realizare

1. „Posibilitatea de realizare“ a autodeterminării.

3. Imperialismul și împărțirea lumii... (diagrama?)

4. Regula: națiuni asupra și asupra...

5. „Sistemul de state...“

{ Sistemul de state }
 { naționale }
 { sistemul de state }
 { imperialiste }

(2) 2 bis : }
 „Dualism“ și }
 monism... }

2. Războaiele naționale în „epoca“ imperialismului.
 Hilferding¹⁴⁴ Noțiunea de „epocă“.
 Patouillet¹⁴⁵.
 Junius.

ad A. → 6.

(3)

Anexiuni și colonii

3. Anexiunile și autodeterminarea.
 4. Coloniile și autodeterminarea.

7. Îmbinarea războaielor imperialiste cu cele naționale... America 1783 — „posibil“ și real.

(4)

Argumentele lui Lensch

{ 5. Lensch vs Struve. „Argumentele“ lui Lensch...¹⁴⁶
 { 6. Engels despre pactul din 1866 (foaie separată)...

(5) { 7. Economismul imperialist și „ultraimperialismul“...

(6) { 8. Statul și construcția de stat.
 { 9. Democrația și socialismul.

10. Minimum și maximum.

- (7) || 11. Social-șovinismul vs kautskismul
in problema autodeterminării
și a imperialismului.
- (8) Statele Unite ale Europei:...
- || Patouillet (Wilhelm al II-lea)...
Coloniile.
- (9) Social-pacifismul ca o sulimnere
a imperialismului
(K. Kautsky. Decembrie, 1916)¹⁴⁷

2

Deosebirea dintre țările asupra *toare* și cele asupra *te*

- + Marx despre Irlanda anului 1869
(din Beiträge zur Biographie¹⁴⁸) || Statele europene și coloniile în
1876 și în 1916
„Nu era cazul să fie eliberați
negrii“ (Wirth).
Marx despre stat: „*der heu-*
tige Staat“*?? (N.B.)
- + Engels despre pactul din 1866 și anularea lui (foaie separată). || „Legea“ concentrării de stat????
- + „Argumentele“ lui Lensch (cele 2 articole ale sale)... || Particularitățile naționale ale
națiunilor asupraite (Wirth despre
Irlanda).
Engels despre Irlanda în cazul
unui război dintre America și
Anglia.
„Neue Zeit“, 1915—1916?
...„Economismul imperialist“... } Două
„Ultraimperialismul“... } abe-
rații }

* — „statul contemporan“. — Nota trad.

„Era războaielor naționale“ (Patouillet și Junius)	„Nu există războaie naționale“ în „epoca“ imperialistă. (Ca să fie mai tare!) Noțiunea de „epocă“...
---	---

3

Studii vechi și noi în problema națională:

Ad A:

1. 3 „tipuri“ de țări.
2. „Tipuri“ = trepte
istorice.
3. Dezvoltarea ine-
gală. | { „Statul de naționali-
tăți“. Imperfecțiunea
acestei noțiuni. } |
|---|--|

Ad B

{	Evoluția reformelor: Bismarck vs 1848 Războiul imperialist din 1914—1917 vs 1848(!!!) Imperialismul și împărțirea lumii Războaiele imperialiste având la bază robia etc. Îmbinarea războaielor imperialiste cu cele naționale
---	--

Condițiile istorice ale mișcărilor naționale

Etwa** : {	A. Puțină statistică. (Faptele are stubborn things*.) B. Greșelile teoretice în raționamentele unor marxiști cu privire la problema națională. C. Dreptul națiunilor la autodetermi- nare și Rosa Luxemburg D. Autonomia cultural-națională	} studii vechi...
------------	--	----------------------

Ad B:

Imperialismul și problema națională.
„*Posibilitatea de realizare*“ a
autodeterminării naționale.
Anexiunile și autodeterminarea națională.

* — sînt îndărătnice. — *Nota trad.*

** — De pildă. — *Nota trad.*

Coloniile și autodeterminarea națională.
Statul și construcția de stat.
„Dualismul“ și „monismul“ în problema națională.
Diversitatea mișcărilor spre un scop unic.
„Afară din colonii“??
Socialismul și coloniile (Engels, 1882).
Evreii sînt o națiune?
Contopirea națiunilor?

Scris în ianuarie 1917

*Publicat pentru prima oară în 1937,
în „Culegeri din Lenin”,
vol. XXX*

Se tipărește după manuscris

PARTICULARITĂȚILE „CENTRULUI“, CA CURENT
ÎN CADRUL SOCIAL-DEMOCRAȚIEI
INTERNAȚIONALE ¹⁴⁹

După Grimm:

Particularitățile „centrului“, ca curent în cadrul social-democrației internaționale:

- + 1. Să nu rupem cu social-patrioții din *propria* țară nici în ceea ce privește principiile fundamentale, nici din punct de vedere organizatoric; de aici 2.
- + 2. Împotriva sciziunii.
- (+ —) 3. Atitudine evazivă în problema apărării patriei.
- + 4. Să recunoaștem Zimmerwaldul și Kientalul — fără a o rupe cu I.S.B.* și cu social-patriotismul internațional.
- + 5. Să n-o rupem cu reformismul: să-l criticăm numai verbal („passiver Radikalismus“***).
- + 6. Față de revoluția iminentă (în *legătură* cu *acest* război) să avem o atitudine de *expectativă* (să *nu* avem o atitudine activă, să *nu* dăm dovadă de inițiativă, să ne manifestăm ca oameni de stînga).
- + ($\Sigma\Sigma^{***}$) 7. $\Sigma\Sigma$ = sulimenirea (și apărarea) social-patriotismului într-o măsură sau alta,

* — Internationales Sozialistisches Bureau — Biroul socialist internațional. — *Nota trad.*

** — „radicalism pasiv“. — *Nota trad.*

*** — Summa summarum — Bilanțul general. — *Nota trad.*

- (? = p. 1) folosind o metodă sau alta, aceasta este *esența* (Wesen) „centrului”...
- + 8. Nici un fel de reorganizare a actualelor partide social-democrate și a sindicatelor, nimic în genul „Regeneration* de jos în sus”, preconizată de Liebknecht. Aminarea acestei probleme.
- (—) 9. Social-pacifismul ca program și tactică.
- + 10. Nici un fel de propagandă sistematică a revoluției în legătură cu războiul actual.
- + 11. Nici un fel de pregătire a organizațiilor etc. pentru o asemenea revoluție.
- α) „Avanti!” din 6 martie 1916
 β) Morgari în ziarul din Elveția
 γ) social-pacifism
 + αα) exclusiv social-patrioți
 ββ) tineri.

Punînd alături pe Liebknecht și Partidul socialist italian, Grimm amestecă centrul cu stînga.

Grimm vrea să rezolve sarcina revoluționară (lupta împotriva războiului) prin măsuri reformiste („schwächen“, erschweren** etc.).

Impozitul indirect 4/5 noiembrie 1916.

Lupta reformistă împotriva scumpetei (6 august 1916).

Polemica cu*** („Sozialismus tut not“****).

Idem de- || Trecerea sub tăcere a existenței social-patriotis-
 spre re- || mului în rîndurile Partidului socialist elvețian.
 formism || Nu se duce lupta împotriva lui.
 || Idem în mișcarea sindicală (Schneeberger & Dürr).

N.B. || Problema *momentului* acțiunilor revoluționare se *confundă* cu problema propagandei sistematice, a pregătirii din punct de vedere agitatoric și organizatoric a posibilității acțiunilor revoluționare în general.

* — „Regenerării”. — *Nota trad.*

** — a slăbi, a complica. — *Nota trad.*

*** — urmează un cuvînt indescifrabil. — *Nota red.*

**** — „Socialism este necesar”. — *Nota trad.*

Tertipuri necinstite, lipsite de scrupule în legătură cu Entwaffung* (comp. chiar „tezele“ lui). Idem Dienster weigerung**.

Tertipuri în problema was heißt „verweigern“ die „Leipziger Volkszeitung“? Verzerrung der Frage *seitens* Grütli-Verein***

N.B.: Se recunoaște „în vorbe“ Zimmerwald + Kiental în practică totul rămîne *ca în trecut*!!

P. 13 Din punctul de vedere al „centrului“ în general, în Elveția a fi *consecvent* înseamnă a fi *pentru* apărarea patriei!!!****

Scris în ianuarie 1917

Publicat pentru prima oară parțial în 1940, în revista „Bolșevik“ nr. 3

Se tipărește integral pentru prima oară, după manuscris

* — dezarmarea. — *Nota trad.*

** — Același lucru în ceea ce privește refuzul de a presta serviciul militar. — *Nota trad.*

*** — ce numește „refuz“ „Leipziger Volkszeitung“? Denaturarea problemei *de către* Uniunea grütliană. — *Nota trad.*

**** — aici manuscrisul se întrerupe. — *Nota red.*

PLANUL ARTICOLULUI
„ÎNVĂȚĂMINTELE RĂZBOIULUI“ 150

Învățămintele războiului

Etwa*:

1. Definiția imperialismului.
2. Caracterul imperialist al războiului a fost demascat.
3. Evoluția capitalismului monopolist spre capitalismul de stat.
4. „Nevoia“ învață. Foametea etc.
5. Munca femeilor. „Arbeitszwang“ etc. „Kriegssozialismus“?*
6. Social-patriotism sau social-șovinism. Importanța internațională.
7. Kautskism sau centrism sau social-pacifism.
8. Cei de stînga.
8. *b i s.* Basler Manifest. *Este respins?*
9. Abordare social-economică. „Not kennt kein Gebot“***. Ori socialism, ori foamete (idem Neutrale****).
10. Wie's gemacht wird? „Wumba“*****.
11. Sarcini politice: revoluția.
12. Războiul civil. Waffen umkehren. („Entwaffnung der Arbeiter“?)*****
13. „A sfărîma vechea“ mașină „de stat“ (Kautsky gegen Panneckoek).

* — De pildă. — *Nota trad.*

** — „Muncă forțată“. „Socialismul de război“. — *Nota trad.*

*** — „Nevoia nu cunoaște lege“. — *Nota trad.*

**** — neutre. — *Nota trad.*

***** — Cum se face? „Wumba“ (Departamentul aprovizionării cu armament și muniții). — *Nota trad.*

***** — A întoarce armele. („Dezarmarea muncitorilor“?). — *Nota trad.*

14. „Dictatura proletariatului“. 1871 și 1905.
15. Vechea putere de stat, „gata pregătită“ sau una nouă?
16. „Societele de deputați ai muncitorilor“. Să fie oare parlamentarism?
17. Rolul democrației noi și dispariția ei treptată.
17. *b i s* „Noua“ democrație („neue Schöpfung“*) = muncitoare, socialistă, proletară, *c o m u n i s t ă*.
18. Momentele, elementele, caracteristicile cotiturii spre revoluție.

M. Capy, urb. Gohier
R. Rolland

„The North American
Review“.
„The Atlantic Monthly“?

- Teme: A. Imperialismul și războiul imperialist (1—2).
 B. 3 curenți în cadrul socialismului internațional (6—8).
 C. Progresul economiei (3—5).
 D. „Posibilitatea de realizare“ și necesitatea vitală a socialismului.
 E. Revoluția politică (11—17).
 F. „Der Sturm naht“** (18).

Scris în februarie 1917

Publicat pentru prima oară
 în 1939, în revista
 „Proletarskaia Revoluția“ nr. 1

Se tipărește după manuscris

* — „Noua creație“. — Nota trad.

** — „Furtuna se apropie“. — Nota

LISTA LUCRĂRILOR LUI
V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE

—
ADNOTĂRI

—
INDICI

—
DATE DIN
VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI
V. I. LENIN

LISTA LUCRĂRILOR LUI V. I. LENIN
CARE N-AU FOST GĂSITE PÎNĂ ÎN PREZENT
(iulie 1916 — februarie 1917)

1916

SCRISOARE CĂTRE M. M. LITVINOV

În scrisoarea de răspuns către V. I. Lenin din 1 (14) septembrie 1916, M. M. Litvinov comunica : „Dragă Vladimir Ilici, am fost extrem de bucuros primind cartea dumneavoastră poștală“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

CARTE POȘTALĂ CĂTRE L. B. KAMENEV

În scrisoarea de răspuns către V. I. Lenin, L. B. Kamenev comunica : „...am primit cartea dumneavoastră poștală din 26/IX“ (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE P. LEVI

În scrisoarea către V. A. Karpinski din 26 septembrie (8 octombrie) 1916, N. K. Krupskaia l-a rugat să afle dacă P. Levi a primit o scrisoare din partea lui V. I. Lenin (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISORI CĂTRE G. I. BELENKI

Aceste scrisori au fost scrise de V. I. Lenin în perioada septembrie 1916 pînă în februarie 1917. Despre primirea acestora G. I. Belenki l-a informat pe V. I. Lenin în scrisorile sale de răspuns (Arhiva centrală a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE S. G. BUACIDZE (NOIE)

Despre această scrisoare, V. I. Lenin a scris la începutul lui octombrie 1916 : „Credeam că ai plecat și de aceea i-am trimis lui Noie o scrisoare despre problemele elvețiene. Dar scrisoarea ți-e destinată și d-tale” (Opere, vol. 35, E.S.P.L.P. 1958, p. 215).

SCRISOARE CĂTRE N. I. BUHARIN

Scrisoarea a fost scrisă în octombrie 1916. În scrisoarea către V. I. Lenin din 8 (21) octombrie 1916, N. I. Buharin scria : „La două ore după plecarea vaporului am primit scrisoarea dumneavoastră”. În scrisoarea lui Lenin i se trasau lui N. I. Buharin sarcini pe care trebuia să le ducă la îndeplinire în America. Într-o altă scrisoare către V. I. Lenin, scrisă în noiembrie 1916, N. I. Buharin scria : „Noi (aici este și Alexandra Mihailovna) luăm o serie întreagă de măsuri în spiritul indicațiilor dumneavoastră din scrisoarea pe care mi-ați adresat-o” (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE A. SINIȚIN (ANDREI)

În scrisoarea din 18 noiembrie (1 decembrie) 1916, A. Sinițin îl înștiința pe V. I. Lenin : „Am primit scrisoarea dumneavoastră și noi și toți cei de stînga regretăm foarte mult situația dumneavoastră și sîntem și mai amărîți din cauza bolii Nadejdei Konstantinovna” (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE K. B. RADEK

Scrisoarea este scrisă în legătură cu hotărîrea conducerii partidului social-democrat elvețian din 7 ianuarie 1917 privind amînarea convocării congresului extraordinar în problema războiului. Despre această scrisoare, Lenin i-a scris lui I. F. Armand la 30 decembrie 1916 (13 ianuarie 1917) : „I-am scris lui Radek — îl chemăm pe el și pe Roland-Holst — ș.a. să protesteze împotriva lui Grimm...” (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

SCRISOARE CĂTRE T. NERMAN

În scrisoarea de răspuns către V. I. Lenin din 30 ianuarie (12 februarie) 1917, T. Nerman scria : „Am primit scrisoarea dumneavoastră și l-am vizitat pe Höglund în închisoare...” Nerman își

exprima regretul că din cauza insuficienței cunoașteri a evenimentelor, Höglund nu poate să voteze pentru îndepărtarea lui R. Grimm din C.S.I. (Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.).

1 9 1 7

SCRISORI CĂTRE N. I. BUHARIN

Despre aceste scrisori V. I. Lenin i-a scris lui A. M. Kollontai la 4 (17) februarie 1917: „Regret foarte mult că nu pot aduna toate documentele referitoare la S.L.P. (l-am rugat pe Buharin să facă acest lucru, dar se vede că scrisorile se pierd“ (Opere, vol. 35, E.S.P.L.P. 1958, p. 263).

LISTA PUBLICAȚIILOR
ȘI A DOCUMENTELOR
LA A CĂROR REDACTARE
A PARTICIPAT V. I. LENIN

„SBORNIK «SOȚIAL-DEMOKRATA»“

Nr. 1 — octombrie 1916

Nr. 2 — decembrie 1916

ZIARUL „SOȚIAL-DEMOKRAT“

Nr. 56— 6 noiembrie 1916

Nr. 57— 30 decembrie 1916

Nr. 58— 31 ianuarie 1917

G. E. ZINOVIEV „RĂZBOIUL ȘI CRIZA SOCIALISMULUI“
Petrograd, partea I 1917 ; partea a II-a 1919

Manuscrisul cărții lui Zinoviev a fost redactat de V. I. Lenin în anii 1915—1917. În cuvîntul introductiv al cărții în anul 1926, Zinoviev scria : „Întreaga carte a fost scrisă în timpul cînd autorul se afla în relații strînse cu V. I. Lenin. Vladimir Ilici a condus această lucrare și parțial a redactat-o“.

„GEGEN DIE LÜGE DER VATERLANDSVERTEIDIGUNG“

Manifestul nr. 1 „Gegen die Lüge der Vaterlandsverteidigung“ („Împotriva minciunii despre apărarea patriei“) tipărit sub semnătura : „Grupul zimmervaldienilor de stînga din Elveția“, a fost scris nu mai tîrziu de 6 (19) februarie 1917. V. I. Lenin a luat o parte foarte activă la întocmirea și redactarea manifestului : „Astăzi, — o înștiința el pe Inessa Armand, — am terminat *manifestul* nr. 1 („Grupul elvețian al stîngii zimmerwaldiene“)“ (Opere, vol. 35, E.S.P.L.P. 1958, p. 267). În textul manifestului este inclus documentul scris de Lenin. „Propunere de modificări în rezoluția cu privire la problema războiului“ și o serie de teze din alte opere ale lui V. I. Lenin.

DESPRE CONVOCAREA CONFERINȚEI „SOCIALIȘTII
ANTANTEI“
DECLARAȚIA COMITETULUI CENTRAL AL P.M.S.D.R.

Declarația este tipărită sub semnătura C.C. al P.M.S.D.R. în „Sbornik «Soțial Demokrata»“ nr. 2 din decembrie 1916.

Aflînd despre probabila convocare a celei de a 2-a conferințe a socialiștilor Antantei, în scrisoarea către G. I. Belenki la Paris, V. I. Lenin îl ruga să afle exact data convocării conferinței, promitea să trimită manifestul consacrat acestei probleme și îl ruga să fie organizată difuzarea lui (vezi vol. 36, Editura politică, p. 425). Amintind despre această conferință în „Salut congresului Partidului socialist italian“, V. I. Lenin a scris: „Avem intenția să refuzăm de a asista la conferință și să adresăm o scrisoare muncitorilor europeni, demascînd înșelarea poporului de către social-șovinisti“ (Opere, vol. 23, E.S.P.L.P. 1957, p. 87). Prin conținutul său, declarația coincide cu ceea ce a scris lui V. I. Lenin.

ADNOTĂRI

- 1 Articolul „*Broșura lui Junius*“ a fost publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 1 din octombrie 1916.

„Sbornik «Soțial-Demokrata»“, înființat de Lenin, a fost editat de redacția ziarului „Soțial-Demokrat“. În total au apărut două numere: nr. 1 — în octombrie și nr. 2 — în decembrie 1916. În aceste numere au fost publicate lucrările lui V. I. Lenin: „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare. Teze“, „Broșura lui Junius“, „Bilanțul discuțiilor despre autodeterminare“, „Despre lozincă «dezarmării»“, „Imperialismul și scindarea socialismului“, „Internaționala Tineretului“, „Sforțări de a scoate basma curată oportunismul“, „Frațiunea Ciheidze și rolul ei“. A fost pregătit materialul pentru nr. 3 al culegerii în care urma să apară articolul lui V. I. Lenin „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»“, dar din cauza lipsei de fonduri acest număr al culegerii n-a mai putut fi tipărit. — 1.

- 2 C.S.I. (Comisia socialistă internațională) — organ executiv al Uniunii zimmerwaldiene; a fost înființată la prima Conferință socialistă internațională care a avut loc la Zimmerwald între 5 și 8 septembrie 1915. În această comisie au fost aleși R. Grimm, O. Morgari, Ch. Naine, A. Balabanova. C.S.I. a avut sediul la Berna. Curînd după Conferința de la Zimmerwald, la propunerea lui R. Grimm, a fost creată Comisia socialistă internațională lărgită, în care au intrat reprezentanți ai tuturor partidelor ce au aderat la hotărîrile Conferinței de la Zimmerwald. Din partea C.C. al P.M.S.D.R., în C.S.I. lărgită au intrat V. I. Lenin, I. F. Armand, G. E. Zinoviev. Organul de presă al C.S.I. a fost buletinul „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin“ („Comisia socialistă internațională de la Berna. Buletin“), publicat în limbile germană, franceză și engleză, din septembrie 1915 pînă în ianuarie 1917. Au apărut șase numere.

În nr. 3 al „Buletinului“ C.S.I. (februarie 1916), în articolul intitulat „Ein Vorschlag deutscher Genossen“ („O propunere

făcută tovarășilor germani“), au fost publicate tezele grupului „Internaționala“ — „Leitsätze“ („Teze fundamentale“), care au precizat poziția social-democraților de stînga germani în cele mai importante probleme ale teoriei și politicii în perioada războiului imperialist mondial. — 1.

- 3 *Grupul „Die Internationale“* — organizație revoluționară a social-democraților de stînga germani; a fost format la începutul războiului mondial imperialist de către K. Liebknecht, R. Luxemburg, F. Mehring, K. Zetkin, I. Marhlevski, L. Jogiches (Tyszka), V. Pieck. În aprilie 1915, R. Luxemburg și F. Mehring au înființat revista „Die Internationale“, în jurul căreia s-a adunat grupul principal al social-democraților de stînga din Germania. La 1 ianuarie 1916 s-a ținut la Berlin Conferința pe întreaga Germanie a social-democraților de stînga, în cadrul căreia acest grup s-a constituit din punct de vedere organizatoric și a hotărît să poarte denumirea de grupul „Die Internationale“. Ca platformă a grupului, conferința a adoptat „Leitsätze“ („Teze fundamentale“), elaborate de R. Luxemburg, cu colaborarea lui K. Liebknecht, F. Mehring și K. Zetkin. În afară de foile politice care au apărut în 1915, începînd din 1916, grupul „Die Internationale“ a trecut la editarea și difuzarea ilegală a „Scrisorilor politice“ sub semnătura „Spartacus“ (au apărut regulat pînă în octombrie 1918); de atunci grupul „Die Internationale“ a început să se numească și grupul „Spartacus“.

Spartachiștii au dus o propagandă revoluționară în masă, au organizat manifestații antirăzboinice de masă, au condus greve, au demascat caracterul imperialist al războiului mondial și trădarea liderilor oportuniști social-democrați. Spartachiștii au făcut însă serioase greșeli în probleme de teorie și politică: ei negau posibilitatea războaielor de eliberare națională în epoca imperialismului, nu aveau o poziție consecventă în ceea ce privește lozincă transformării războiului imperialist în război civil, subapreciau rolul partidului proletar ca avangardă a clasei muncitoare, se temeau de o ruptură hotărîită cu oportuniștii.

În aprilie 1917 spartachiștii au intrat în Partidul social-democrat independent din Germania, partid centrist, păstrînd în acest partid independența organizatorică. În noiembrie 1918, în timpul revoluției din Germania, spartachiștii au rupt cu „independenții“, s-au constituit în „Uniunea Spartacus“ și au publicat la 14 decembrie 1918 programul lor. La Congresul de constituire (30 decembrie 1918 — 1 ianuarie 1919), spartachiștii au creat Partidul Comunist din Germania. V. I. Lenin a criticat în repetate rînduri greșelile social-democraților de stînga germani, insistînd asupra inconsecvenței lor. În același timp, el a dat o înaltă apreciere activității lor revoluționare. „Activitatea grupului german «Spartacus» din Germania, care a desfășurat o propagandă revoluționară sistematică în cele mai grele condiții — scria el —, a salvat într-adevăr onoarea

socialismului german și a proletariatului german" (vezi Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 306). — 1.

- 4 „Vorwärts“ — cotidian, organul central al Partidului social-democrat din Germania; a început să apară la Berlin din 1891 sub denumirea de „Vorwärts. Berliner Volksblatt“, potrivit unei hotărâri a Congresului de la Halle, al partidului; era o continuare a ziarului „Berliner Volksblatt“, care apărea din 1884. În coloanele acestui ziar, F. Engels a combătut diversele manifestări de oportunism. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui Engels, redacția ziarului a încăput pe mâinile aripii drepte a partidului și a publicat sistematic articole scrise de oportuniști. În perioada primului război mondial, „Vorwärts“ s-a situat pe pozițiile social-șovinismului; după Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a desfășurat o propagandă antisovietică. A apărut la Berlin pînă în 1933. — 3.
- 5 „Bremer Bürger-Zeitung“ — cotidian social-democrat, a apărut la Bremen între 1890 și 1919; pînă în 1916 a fost sub influența social-democraților de stînga din Bremen, apoi a trecut în mâinile social-șoviniștilor. — 4.
- 6 „Volksfreund“ — cotidian social-democrat, fondat în 1871 la Braunschweig; în 1914—1915 a fost de fapt un organ de presă al social-democraților germani de stînga; în 1916 a trecut în mâinile kautskiștilor. — 4.
- 7 *Socialiștii internaționaliști din Germania* (I.S.D. — „Internationale Sozialisten Deutschlands“) — grup de social-democrați germani de stînga, care s-a format în anii primului război mondial; organul lui de presă a fost revista „Lichtstrahlen“, care a apărut la Berlin din 1913 pînă în 1921. „Socialiștii internaționaliști din Germania“ s-au pronunțat fățiș împotriva războiului și a oportunismului; au adoptat în Germania poziția cea mai consecventă în problema delimitării de social-șovinism și de centrism. La Conferința de la Zimmerwald, J. Borchardt, reprezentantul grupului I.S.D., a semnat proiectele de rezoluții și manifestul stîngii zimmerwaldiene. Curînd după încheierea lucrărilor conferinței, biroul stîngii zimmerwaldiene a fost în cunoștiință că grupul „Socialiștilor internaționaliști din Germania“ a aderat la stînga zimmerwaldiană. O înștiințare în acest sens a fost publicată în „Internationale Flüglblätter“ nr. 1 din 1915. Acest grup nu a avut legături largi cu masele și s-a destrămat curînd. — 4.
- 8 „Die Neue Zeit“ — revistă teoretică a Partidului social-democrat din Germania, a apărut la Stuttgart din 1883 pînă în 1923. Pînă în octombrie 1917 a apărut sub îngrijirea lui K. Kautsky, iar după aceea sub îngrijirea lui H. Cunow. În „Die Neue Zeit“ au fost publicate pentru prima oară unele lucrări ale lui K. Marx și F. Engels. Engels ajută în permanență cu sfaturile

sale redacția revistei și o critica adeseori pentru abaterile ei de la marxism. În ultimii ani ai secolului trecut, după moartea lui F. Engels, revista a început să publice sistematic articole scrise de revizionisti, printre care și seria de articole ale lui E. Bernstein „Problemele socialismului“, care a marcat dezițnșuirea unei ofensive a revizionistilor împotriva marxismului. În timpul războiului imperialist mondial (1914—1918), revista s-a situat pe poziții centriste, sprijinind de fapt pe social-șoviniști. — 4.

- 9 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 17, București, Editura politică, 1963, p. 379. — 11.
- 10 V. I. Lenin i-a denumit *priziviști* pe partizanii grupului „Priziv“, înființat de menșevici și de socialiștii-revoluționari în septembrie 1915. Grupul a adoptat o poziție social-șovinistă extremă. El a editat ziarul „Priziv“, care a apărut la Paris din octombrie 1915 pînă în martie 1917; din conducerea ziarului au făcut parte G. V. Plehanov, G. A. Aleksinski, I. Bunnakov, N. D. Avksentiev ș.a. — 13.
- 11 *Grupul stîngii zimmerwaldiene* a fost înființat din inițiativa lui V. I. Lenin la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald din septembrie 1915. Din el au făcut parte 8 delegați — reprezentanți ai C.C. al P.M.S.D.R. și ai social-democrațiilor de stînga din Suedia, Norvegia, Elveția, Germania, ai opoziției social-democrate poloneze și ai social-democrației din Ținutul Letoniei. Grupul stîngii zimmerwaldiene, condus de V. I. Lenin, a luptat împotriva majorității centriste a conferinței și a propus proiectele rezoluției și manifestului, în care se condamna războiul, era demascată trădarea social-șoviniștilor și se indica necesitatea desfășurării unei lupte active împotriva războiului. Aceste proiecte au fost respinse de majoritatea centristă a conferinței. Totuși, stînga zimmerwaldiană a reușit să obțină includerea în manifestul adoptat de conferință a unor importante teze din proiectul său de rezoluție. Apreciind manifestul ca un prim pas în lupta împotriva războiului imperialist, stînga zimmerwaldiană a votat pentru acest manifest, subliniind într-o declarație separată lipsurile și inconsecvența manifestului și motivele pentru care a votat totuși în favoarea acestuia. Totodată, stînga zimmerwaldiană a declarat că, rămînînd în Uniunea generală zimmerwaldiană, va activa independent pe plan internațional și va propaga concepțiile proprii. Ea a ales un organ conducător — biroul, în care au intrat V. I. Lenin, G. E. Zinoviev și K. Radek. Stînga zimmerwaldiană a editat propriul său organ — revista „Vorbote“ („Precursorul“) în limba germană, în care au fost publicate o serie de articole ale lui V. I. Lenin.

Forța conducătoare în grupul stîngii zimmerwaldiene era reprezentată de bolșevici, singurii care au avut o poziție consecvent internaționalistă. Lenin a luptat împotriva șovăielilor oportuniste ale lui Radek, a criticat greșelile unora de stînga. În

jurul stângii zimmerwaldiene au început să se grupeze elementele internaționaliste ale social-democrației internaționale. La cea de-a doua Conferință socialistă internațională, care a avut loc în aprilie 1916 în satul Kiental, în apropiere de Berna, grupul stângii zimmerwaldiene a trimis 12 din cei 43 de delegați la conferință, iar într-o serie de probleme, pentru propunerile sale au votat aproape jumătate din numărul delegaților. Social-democrații de stînga dintr-o serie de țări, care au intrat în grupul stîngii zimmerwaldiene, au dus o susținută activitate revoluționară și au jucat un rol important în crearea partidelor comuniste în propriile lor țări.

Despre grupul stîngii zimmerwaldiene, vezi articolele lui V. I. Lenin „Un prim pas“, „Marxiștii revoluționari la Conferința socialistă internațională din 5—8 septembrie 1915“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 37—43, 44—48). — 17.

- 12 „Soțial-Demokrat“ — ziar ilegal, Organul Central al P.M.S.D.R.; a apărut din februarie 1908 pînă în ianuarie 1917. După încercări nereușite de a scoate nr. 1 al ziarului în Rusia, editarea lui a fost strămutată în străinătate; nr. 2—32 (februarie 1909 — decembrie 1913) au apărut la Paris, iar nr. 33—58 (noiembrie 1914 — ianuarie 1917) la Geneva. În total au apărut 58 de numere, dintre care 5 cu suplimente. Din decembrie 1911, ziarul „Soțial-Demokrat“ a fost redactat de V. I. Lenin. În ziar au fost publicate peste 80 de articole și note ale lui Lenin.

În anii grei ai reacțiunii și în perioada noului avînt al mișcării revoluționare, ziarul „Soțial-Demokrat“ a avut o importanță deosebită în lupta bolșevicilor împotriva lichidatorilor, troțkiștilor, otzoviștilor, pentru menținerea partidului marxist ilegal, pentru întărirea unității și a legăturii sale cu masele.

După nr. 32, care a apărut la 15 (28) decembrie 1913, ziarul „Soțial-Demokrat“ și-a întrerupt temporar apariția, editarea lui fiind reluată în anii războiului imperialist mondial. Îndată după sosirea sa în Elveția, în septembrie 1914, V. I. Lenin a desfășurat o intensă activitate pentru a se relua editarea Organului Central al partidului — ziarul „Soțial-Demokrat“. La 1 noiembrie 1914 a apărut numărul următor al ziarului, al 33-lea. Cu toate dificultățile din timpul războiului, ziarul „Soțial-Demokrat“ a apărut regulat. Lenin a condus întreaga muncă legată de editarea ziarului, a stabilit conținutul fiecărui număr, a redactat diferite materiale și s-a ocupat de prezentarea și de tipărirea ziarului.

În anii războiului imperialist mondial, ziarul „Soțial-Demokrat“ a jucat un rol deosebit în lupta împotriva oportunismului internațional, a naționalismului și șovinismului, în propagarea lozincilor bolșevice, în trezirea la luptă a clasei muncitoare și a maselor de oameni ai muncii împotriva războiului imperialist și a aștătorilor lui, împotriva absolutismului și capitalismului. În ziarul „Soțial-Demokrat“ au fost dezbătute toate pro-

blemele de seamă ale mișcării muncitorești revoluționare, au fost dezvăluite scopurile imperialiste ale războiului, au fost demascate frazeologia fățarnică și acțiunile oportuniste ale social-șoviștilor și centriștilor, arătându-se că lupta revoluționară a proletariatului este singura cale justă în condițiile războiului imperialist. În paginile ziarului a fost publicat articolul lui Lenin „În jurul lozincii Statelor Unite ale Europei“, în care el a formulat pentru prima oară concluzia cu privire la posibilitatea victoriei socialismului la început într-o singură țară. Difuzarea ziarului „Soțial-Demokrat“ în Rusia și reproducerea principalelor articole apărute în el de către ziarele bolșevice locale au contribuit la clarificarea politică și la educarea proletariatului din Rusia în spiritul internaționalismului, la pregătirea maselor pentru revoluție.

Ziarul „Soțial-Demokrat“ a jucat un mare rol în sudarea elementelor internaționaliste din cadrul social-democrației internaționale. Învingând toate obstacolele determinate de starea de război, ziarul „Soțial-Demokrat“ a pătruns în multe țări. Mărturie a modului cum era difuzat și a influenței pe care o exercita ziarul „Soțial-Demokrat“ stau sumele adunate și serbările jubiliare organizate cu prilejul apariției celui de-al 50-lea număr, precum și mesajele de salut trimise pe adresa redacției din Paris, Londra, Lyon, Zürich, Geneva, Lausanne, Berna, Chaux-de-Fonds, Copenhaga, Chicago, Toulouse, Genua, New York, Cristiania (Oslo), Stockholm, Glasgow etc.

Apreciind în mod pozitiv serviciile aduse de ziarul „Soțial-Demokrat“ în perioada războiului imperialist mondial, V. I. Lenin scria ulterior că „orice muncitor conștient care dorește să *înțeleagă* dezvoltarea ideilor revoluției socialiste internaționale și a primei sale victorii de la 25 octombrie 1917 trebuie neapărat să cunoască“ articolele apărute în el (Opere, vol. 27, București, Editura politică, 1959, p. 205). — 17.

- 13 „Gazeta Robotnicza“ — organ ilegal al Comitetului din Varșovia al social-democrației din Polonia și Lituania, editat în perioada mai—octombrie 1906. Au fost scoase 14 numere sub redacția lui G. Kamenski, după care ziarul și-a încetat apariția. După scindarea social-democrației poloneze în 1912, la Varșovia au luat ființă două comitete și au fost editate două organe de presă sub denumirea de „Gazeta Robotnicza“ : unul de către partizanii Conducerii centrale la Varșovia (iulie 1911—iulie 1913), iar celălalt de către organizația opoziționistă Comitetul din Varșovia — la Cracovia (iulie 1911—februarie 1916). La acesta din urmă se referă V. I. Lenin.

„Gazeta Robotnicza“ a aderat la stînga zimmerwaldiană. În problema războiului s-a situat pe o poziție internaționalistă, deși într-o serie de probleme importante (ruptura organizatorică cu centriștii, atitudinea față de revendicările programului minimum în timpul războiului) a înclinat înspre centrism. În problema națională, redacția ziarului s-a ridicat împotriva

dreptului națiunilor la autodeterminare. Cu privire la poziția redacției ziarului „Gazeta Robotnicza“, vezi „Scrisoarea Comitetului organizațiilor din străinătate către secțiile P.M.S.D.R.“, scrisă de Lenin (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 283—286).

În această scrisoare este vorba despre tezele „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“, scrise de Lenin, și despre tezele „Cu privire la imperialism și aspirarea națională“, întocmite de redacția ziarului „Gazeta Robotnicza“. Alte unele cât și celelalte au fost publicate în revista „Vorbote“ și reproduse în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 1 (octombrie 1916), unde a fost publicat și articolul lui Lenin „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“. — 17.

- 14 *Discuția în „Die Neue Zeit“ în problema națională, care a avut loc înaintea Congresului de la Londra al Internaționalei a II-a, a fost deschisă cu articolul Rosei Luxemburg „Neue Strömungen in der polnischen sozialistischen Bewegung in Deutschland und Österreich“ („Noile tendințe în mișcarea socialistă poloneză în Germania și Austria“), publicat în nr. 32 și nr. 33 ale revistei din 1895—1896. Articolul era îndreptat împotriva poziției naționaliste a liderilor Partidului socialist polonez (P.P.S.), care, acționând sub steagul luptei pentru o Polonia independentă, au dus o propagandă separatistă, naționalistă printre muncitorii polonezi, pe care se străduiau să-i abată de la lupta comună cu proletariatul rus împotriva țarismului și a capitalismului. Atrăgând atenția asupra strânselor relații economice ale unor părți din Polonia, aflate sub stăpânirea Austriei, Germaniei și Rusiei țariste, cu aceste țări, R. Luxemburg considera că socialiștii polonezi nu trebuie să revendice independența Poloniei. În legătură cu aceasta, ea a avut în general o atitudine negativă față de revendicarea dreptului națiunilor la autodeterminare.*

Împotriva punctului de vedere al Rosei Luxemburg s-a ridicat în cadrul discuției S. Hekker din partea „nepodlegloșiștilor“ („independenților“), aripa de dreapta a P.P.S., care a publicat în nr. 37 din „Die Neue Zeit“ articolul „Der Sozialismus in Polen“ („Socialismul în Polonia“). Apărând poziția naționalistă a liderilor P.P.S., S. Hekker a insistat ca, în programul ei, Internaționala să recunoască revendicarea independenței Poloniei. R. Luxemburg i-a răspuns lui Hekker printr-un nou articol — „Der Sozial-patriotismus in Polen“ („Social-patriotismul în Polonia“), publicat în nr. 41 al revistei „Die Neue Zeit“.

Al treilea punct de vedere a fost dezvoltat de K. Kautsky, care a publicat articolul „Finis Poloniae“ („Sfârșitul Poloniei“) în numerele 42 și 43 ale revistei „Die Neue Zeit“. Fiind de acord cu teza Rosei Luxemburg că numai victoria democrației în Rusia va duce la eliberarea națională a Poloniei, Kautsky s-a ridicat în același timp împotriva tezei susținute de ea că social-democrații polonezi nu trebuie să formuleze revendicarea

independenței Poloniei, subliniind că din punctul de vedere al socialiștilor este absolut greșit să se ignoreze sarcinile de eliberare națională în condițiile existenței jugului național.

Congresul socialist internațional de la Londra din 1896 a adoptat rezoluția „Acțiunile politice ale clasei muncitoare“, în care erau cuprinse, așa cum scria V. I. Lenin, „recunoașterea directă și fără echivoc a dreptului deplin la autodeterminare pentru toate națiunile, iar, pe de altă parte... un apel, tot atât de lipsit de echivoc, către muncitori, care e un îndemn la unitate internațională în lupta de clasă“ (Opere complete, vol. 25, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 320—321). — 17.

- 15 În 1903, în timpul pregătirii pentru cel de-al II-lea Congres al P.M.S.D.R. și la Congres, cu prilejul dezbaterii proiectului de program al P.M.S.D.R. elaborat de redacția „Iskrei“, au avut loc discuții în legătură cu revendicarea dreptului națiunilor la autodeterminare. În articolele „Despre manifestul «Uniunii social-democraților armeni»“ și „Problema națională în programul nostru“, publicate în „Iskra“ (vezi Opere complete, vol. 7, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 101—104 și 229—238), Lenin a clarificat poziția marxiștilor-iskriști ruși în această problemă. În jurul revendicării dreptului națiunilor la autodeterminare, formulată în § 9 al proiectului de program, s-a încins o luptă ascuțită în cadrul comisiei însărcinate de congres cu redactarea programului. Considerând că această revendicare va da apă la moară naționaliștilor polonezi, social-democrații polonezi au propus înlocuirea acesteia cu revendicarea autonomiei național-culturale. Pe aceeași poziție s-au situat bundiștii, care, deși atunci nu erau împotriva autodeterminării națiunilor, au propus completarea § 9 cu teza autonomiei național-culturale. Totodată, bundiștii au luat atitudine împotriva internaționalismului în construcția de partid, propunând principiul federativ al construcției partidului. Congresul a respins punctul de vedere al social-democraților polonezi și pretențiile naționaliste ale bundiștilor, a adoptat punctul privitor la autodeterminarea națiunilor, la principiul internațional al construcției partidului.

În anii 1913—1914, în legătură cu avântul mișcărilor de eliberare națională, pe de o parte, și cu întărirea șovinismului de mare putere și a naționalismului local, pe de alta, a avut loc din nou o dezbateră în problema națională. Menșevicii-lichidatoriști, bundiștii, oportuniștii ucraineni au luat atitudine împotriva programului marxist în problema națională, împotriva revendicării dreptului națiunilor la autodeterminare pînă la despărțire, opunându-i revendicarea naționalistă a autonomiei național-culturale. În această problemă, o atitudine nejustă a avut și R. Luxemburg, care, în articolul său „Problema națională și autonomia“ (1908—1909) și în alte lucrări, a încercat să argumenteze necesitatea înlăturării din programul P.M.S.D.R. a punctului privitor la dreptul națiunilor la autodeterminare. Lenin

a criticat în lucrările sale „Note critice în problema națională” și „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare” poziția naționalistă a oportuniștilor și concepțiile greșite ale Rosei Luxemburg. În aceste lucrări, Lenin a dezvoltat învățătura marxistă în problema națională, a fundamentat programul național și politica națională a partidului bolșevic (vezi Opere complete, vol. 24, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 125—162, și vol. 25, p. 277—345).

Vorbind despre „șovăieli în concepțiile unor membri din partidul nostru” în problema națională în anii războiului, Lenin a avut în vedere cuvântarea rostită de N. I. Buharin la Conferința de la Berna a secțiunilor din străinătate ale P.M.S.D.R. din vara anului 1915 și tezele comune ale lui N. I. Buharin, G. L. Peatakov și E. B. Boș „Despre lozincă dreptului națiunilor la autodeterminare” (toamna anului 1915), în care era respinsă revendicarea programatică a partidului în legătură cu dreptul națiunilor la autodeterminare. În articolele publicate în prezentul volum „Despre apariția unui nou curent: «economismul imperialist»”, „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)”, „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»”, Lenin critică poziția grupului Buharin—Peatakov—Boș (vezi volumul de față, p. 60—69, 70—76, 79—132). — 18.

- 16 „Economism” — curent oportunist în social-democrația rusă de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, o varietate a oportunismului internațional. „Economistii” limitau sarcinile clasei muncitoare la lupta economică pentru mărirea salariilor, îmbunătățirea condițiilor de muncă etc., susținând că de lupta politică trebuie să se ocupe burghezia liberală, contestau rolul conducător al partidului clasei muncitoare. Ploconindu-se în fața caracterului spontan al mișcării muncitorești, „economistii” subapreciau importanța teoriei revoluționare, negau necesitatea introducerii conștiinței socialiste în mișcarea muncitorească din afară, de către partidul marxist, netezind astfel calea ideologiei burgheze. Ei apărau răzlețirea și metodele primitive de muncă din mișcarea social-democrată, ridicându-se împotriva necesității de a se crea un partid centralizat al clasei muncitoare.

Lenin a făcut o critică amplă a concepțiilor „economistilor” în următoarele lucrări ale sale: „Protestul social-democraților din Rusia”, „O orientare retrogradă în social-democrația rusă”, „În legătură cu «Profession de foi»”, „De vorbă cu apărătorii economismului” (vezi Opere complete, vol. 4, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 157—170, 235—267, 304—314; vol. 5, p. 360—367). Zdrobirea ideologică a „economismului” a fost desăvârșită de Lenin în cartea sa „Ce-i de făcut?” (vezi Opere complete, vol. 6, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 1—190). Un rol important în lupta împotriva „economismului” a jucat „Iskra” leninistă. — 20.

- 17 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 19, București, Editura politică, 1964, p. 29—30. — 20.
- 18 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 13, București, Editura politică, 1962, p. 296. — 20.
- 19 „*Autonomia cultural-națională*” — program antimarxist, național-burghez, de rezolvare a problemei naționale, elaborat de social-democrații austrieci O. Bauer și K. Renner și adoptat de Partidul social-democrat austriac, precum și de alte partide ale Internaționalei a II-a. Acest program respingea dreptul națiunilor la autodeterminare pînă la despărțire, delimita pe muncitori după criteriul național și nimicea unitatea internațională a proletariatului; el înlesnea atragerea proletarilor și a țăranilor muncitori în sfera de influență a ideilor naționalismului burghez, îi îndepărta de la lupta împotriva claselor exploataatoare ale propriei națiuni, de la sarcinile consecvent-democratice de transformare a statului în ansamblu. Revendicarea „autonomiei național-culturale” a fost supusă de Lenin unei aspre critici în lucrările „Note critice în problema națională”, „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare” (vezi Opere complete, vol. 24, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 125—162; vol. 25, p. 277—345) și în alte lucrări. — 21.
- 20 „*Berner Tagwacht*” — ziar, organ al Partidului social-democrat elvețian. Apare din 1893 la Berna. Între anii 1909 și 1918, redactor al ziarului a fost R. Grimm. La începutul războiului imperialist mondial, ziarul a publicat articole scrise de K. Liebknecht, F. Mehring și de alți social-democrați de stînga. Din 1917, ziarul a susținut fățiș pe social-șoviniști. În momentul de față, poziția ziarului în problemele fundamentale ale politicii interne și externe coincide cu cea a ziarelor burgheze. — 26.
- 21 Broșura „*Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)*” a fost elaborată de V. I. Lenin cu prilejul pregătirii pentru prima conferință socialistă internațională. La întocmirea broșurii a luat parte G. E. Zinoviev, totuși în linii mari ea a fost scrisă de V. I. Lenin. Tot lui îi aparține redactarea generală a întregii broșuri.

Lenin a definit lucrarea „Socialismul și războiul” drept un comentariu la rezoluțiile partidului nostru, adică „explicarea lor în termeni populari”. Considerînd ca o sarcină importantă folosirea primei Conferințe socialiste internaționale, convocată la Zimmerwald în scopul unirii elementelor de stînga ale social-democrației internaționale pe poziții revoluționare, Lenin a depus toate eforturile ca broșura să apară pînă la convocarea conferinței.

Lucrarea „Socialismul și războiul” a fost tipărită în preajma deschiderii Conferinței de la Zimmerwald, sub forma unei broșuri nu prea mari, în limbile rusă și germană și difuzată participanților la conferință. La sfîrșitul broșurii, sub formă de anexe,

au fost tipărite: manifestul C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația rusă“, rezoluțiile conferinței secțiunilor din străinătate ale P.M.S.D.R. și rezoluția în problema națională adoptată în octombrie 1913 la Consfătuirea de la Poronino a C.C. al P.M.S.D.R. cu lucrătorii de partid. După Conferința de la Zimmerwald, broșura a fost publicată în Franța, în limba franceză. Ea a fost, de asemenea, publicată integral în limba norvegiană, în organul social-democraților de stînga norvegieni. Tot atunci V. I. Lenin a încercat în repetate rînduri să editeze această broșură în America în limba engleză. Dar în vremea aceea o asemenea editare n-a fost cu putință.

Acordînd o mare importanță broșurii „Socialismul și războiul“, după revoluția din februarie 1917 din Rusia Lenin a cerut reeditarea ei la Petrograd (vezi Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 287). Lucrarea „Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război)“ a apărut sub formă de broșură separată la Petrograd, în 1918, editată de Sovietul din Petrograd al deputaților muncitorilor și ostașilor roșii. Ea a căpătat o largă răspîndire. Broșura a fost, de asemenea, publicată în diverse ediții, în mai multe limbi. — 29.

- 22 *Struvismul* — o denaturare burghezo-liberală a marxismului, căreia i se spunea astfel după numele reprezentantului principal al „marxismului legal“ din Rusia, P. B. Struve. „Marxismul legal“ a luat naștere ca curent social-politic în rîndul intelectualității burghezo-liberale din Rusia în ultimul deceniu al secolului trecut. „Marxiștii legali“, în frunte cu Struve, au încercat să folosească marxismul în interesul burgheziei. Lenin a arătat că struvismul ia din marxism tot ceea ce-i convine burgheziei liberale, suprimînd suflul viu al marxismului — spiritul său revoluționar, teoria pieirii inevitabile a capitalismului, teoria revoluției proletare și a dictaturii proletariatului. Struve ridică în slăvi sistemul capitalist, lansa îndemnul „să învățăm de la capitalism“. În lucrarea „Conținutul economic al narodnicismului și critica sa în cartea d-lui Struve“, Lenin a supus unei critici vehemente „marxismul legal“, pe care l-a calificat drept „o reflectare a marxismului în literatura burgheză“ și i-a demascat pe „marxiștii legali“ ca pe niște ideologi ai burgheziei liberale. Ulterior, caracterizarea făcută de Lenin „marxiștilor legali“ s-a adevărit întru totul: mulți dintre ei au devenit ca-deți notorii, iar apoi albgardiști înverșunați.

Lupta hotărîită dusă de Lenin împotriva „marxismului legal“ din Rusia a fost în același timp și o luptă împotriva revizionismului internațional, constituind un exemplu de intransigență ideologică față de orice denaturare a teoriei marxiste. — 31.

- 23 „*Die Glocke*“ — revistă bilunară, a fost editată între anii 1915 și 1925 la München, iar apoi la Berlin de Parvus (Ghelfand) social-șovinist german. — 32.

- 24 Vezi F. Engels. „Panslavismul democrat“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 6, București, Editura politică, 1959, p. 301—319). — 38.
- 25 Vezi F. Engels. „Literatura din emigrație“ (K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 18, București, Editura politică, 1964, p. 525). — 39.
- 26 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 167. — 40.
- 27 Este vorba de „Declarația“ social-democraților polonezi la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald (1915). În această „Declarație“ a fost exprimat protestul împotriva politicii de asuprire duse de absolutismul țarist, de guvernul german și cel austriac, care, „privind poporul polonez de posibilitatea de a-și hotărî singur soarta, consideră ținuturile poloneze ca o garanție în apropiatul joc de-a compensațiile“... „Aici — se spunea în „Declarație“ — apare cu o deosebită brutalitate esența politicii guvernelor capitaliste, care, trimitând masele populare la măcel, hotărâsc, în același timp, în mod samavolnic și pentru multe generații soarta unor popoare“. Social-democrația poloneză și-a exprimat convingerea că numai participarea proletariatului revoluționar internațional la lupta pentru socialism care se apropie, „la lupta care va sfârșima lanțurile asupririi naționale și va distruge orice forme de dominație străină, asigurând și poporului polonez posibilitatea unei dezvoltări multilaterale ca membru cu drepturi egale în uniunea popoarelor“. În legătură cu această declarație, vezi și volumul de față, p. 371. — 47.
- 28 „Lichtstrahlen“ — revistă lunară, organul grupului social-democraților de stînga din Germania („Socialiștii internaționaliști din Germania“), editată sub îngrijirea redacțională a lui J. Borchardt. Din 1913 pînă în 1921 revista a apărut neregulat la Berlin. La revistă au colaborat A. Pannekoek, A. Balabanova etc. — 47.
- 29 V. I. Lenin se referă la articolul Rosei Luxemburg „Problema națională și autonomia“, apărut în revista „Przeglad Social-demokratyczny“ nr. 6, 7, 8—9, 10 din 1908 și nr. 12, 14—15 din 1909. — 48.
- 30 „Frachii“ („fracțiunea revoluționară“) — aripa dreaptă a Partidului socialist polonez (P.P.S.) — partid reformist naționalist, întemeiat în 1892. Acționînd sub lozincă luptei pentru o Polonie independentă, P.P.S., sub conducerea lui Pilsudsky și a adepților săi, a desfășurat o propagandă separatistă naționalistă printre muncitorii polonezi și a căutat să-i abată de la lupta comună cu muncitorii ruși împotriva absolutismului și capitalismului.
- Ca urmare a scindării P.P.S., în 1906 s-au format P.P.S.-„levița“ și P.P.S.-„pravîța“ („fracțiunea revoluționară“ — „frachii“), continuatoarea politicii naționaliste a P.P.S. În timpul

- războiului imperialist mondial (1914—1918) și după aceea, „frachii“ au promovat o politică național-șovinistă. — 48.
- 31 Vezi K. Marx și F. Engels. Despre sistemul colonial al capitalismului, București, Editura politică, 1962, p. 316—317. — 51.
- 32 „*Naše Slovo*“ — ziar menșevic; a apărut la Paris din ianuarie 1915 pînă în septembrie 1916, în locul ziarului „*Golos*“. Unul din redactorii ziarului a fost L. Troțki. — 52.
- 33 „*Reci*“ — cotidian, organul central al partidului cadet; a apărut la Petersburg de la 23 februarie (8 martie) 1906, în redactarea efectivă a lui P. N. Miliukov și I. V. Ghessen și cu colaborarea activă a lui M. M. Vinaver, P. D. Dolgorukov, P. B. Struve ș.a. Ziarul a fost interzis la 26 octombrie (8 noiembrie) 1917 de Comitetul militar-revoluționar de pe lângă Sovietul din Petrograd. Pînă în august 1918 a continuat să apară sub diferite denumiri: „*Naša Recî*“, „*Svobodnaia Recî*“, „*Vek*“, „*Novaia Recî*“, „*Naș Vek*“. — 53.
- 34 „*Naș Golos*“ — gazetă menșevică legală; a apărut la Samara în anii 1915—1916; se situa pe poziții social-șoviniste. — 58.
- 35 Articolul „*Despre apariția unui nou curent: «economismul imperialist»*“ și articolele publicate ulterior „*Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)*“ și „*Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»*“ au fost îndreptate împotriva poziției nemarxiste, antibolșevice a grupului Buharin — Peatakov — Boș. Acest grup a început să se cristalizeze în timpul pregătirii pentru tipar a revistei „*Kommunist*“, a cărei editare a fost inițiată în primăvara anului 1915 de redacția ziarului „*Soțial-Demokrat*“ împreună cu G. L. Peatakov și E. B. Boș, care și-au asumat răspunderea financiară a editării, și cu N. I. Buharin, care a intrat în redacția revistei. Încă din vara anului 1915, Peatakov și Boș, după afirmația lui Lenin, „*«faceau scene»* din pricina lui Ciheidze!!“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 189), cerînd o înțelegere cu fracțiunea menșevică a Dumei („*fracțiunea Ciheidze*“ — cum a fost ea denumită de Lenin) și cu alți centriști. Peatakov și Boș, în complicitate cu G. E. Zinoviev, membru al redacției ziarului „*Soțial-Demokrat*“, au reușit, împotriva voinței lui Lenin, să obțină includerea în nr. 1—2 al revistei „*Kommunist*“ a primei părți a articolului lui K. Radek „*Un sfert de veac de dezvoltare a imperialismului*“, în care erau propovăduite ideile „*economismului imperialist*“. Divergențele dintre Lenin, pe de o parte, și Peatakov, Boș și Buharin, pe de alta, s-au ascuțit după apariția, în luna septembrie 1915, a numărului 1—2 al revistei „*Kommunist*“. Buharin, Peatakov și Boș, care în vara anului 1915 s-au mutat de la Baugy la Stockholm, s-au unit pe baza tezelor intitulate „*Despre lozincă dreptului națiunilor la autodeterminare*“, semnate de ei și expediate redacției ziarului „*Soțial-Demokrat*“ în

toamna anului 1915, în care au luat poziție împotriva teoriei leniniste a revoluției socialiste, au respins necesitatea luptei pentru democrație în epoca imperialismului, au cerut ca partidul să renunțe la lozincă dreptului națiunilor la autodeterminare.

Cînd redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ a încheiat un acord provizoriu cu „editorii“ — Peatakov și Boș — cu privire la editarea în comun a revistei „Kommunist“, scria Lenin, ultimii „s-au pronunțat *împotriva* oscilărilor lui Buharin (la Conferința de la Berna din martie 1915), și *nu există* nici un fapt care să arate că cei trei (editorii + Buharin) s-ar fi constituit într-un grup cu vederi aparte. Chiar după apariția primului număr al revistei, ei au alcătuit un asemenea grup...” (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 195).

Nelimitîndu-se numai la divergențele de ordin teoretic, grupul Peatakov—Buharin—Boș s-a pronunțat categoric împotriva liniei și lozincilor partidului, a vrut să se folosească de revista „Kommunist“ în scopurile sale fracționiste, a încercat să impună redacției „Soțial-Demokrat“ punctul său de vedere. Peatakov și Boș au adresat B.S.C.C. cererea ca grupul lor să fie recunoscut ca un grup separat, care să nu fie subordonat Biroului din străinătate al C.C. și să dispună de dreptul de a avea legături de sine stătătoare cu partea din Rusia a C.C., de a putea tipări broșuri și alte materiale. Deși au fost refuzați, ei au încercat să se pună în legătură directă cu Biroul C.C. al P.M.S.D.R. din Rusia, separat de B.S.C.C.

Exprimînd dezacordul său hotărît cu tezele grupului Peatakov—Boș—Buharin, Lenin a scris că pentru aceste teze „noi nu ne putem asuma răspunderea nici direct, nici indirect, și nici pentru faptul că facem parte din același partid, fără a mai vorbi de egalitatea în drepturi“. În scrisorile către N. I. Buharin, G. L. Peatakov, G. E. Zinoviev, A. G. Șleapnikov, Lenin a criticat aspru punctele de vedere și acțiunile antipartinice, fracționiste ale grupului Peatakov—Boș—Buharin, a condamnat poziția împăciuitoare a lui Zinoviev și Șleapnikov față de acest grup. La propunerea lui Lenin, s-a sistat editarea în comun a revistei „Kommunist“ de către redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ și grupul Peatakov—Boș—Buharin (vezi și adnotarea 71). În scrisoarea către A. G. Șleapnikov, în martie 1916, Lenin scria că, dacă grupul Buharin—Peatakov—Boș va încerca să-și mențină punctul de vedere, să-l impună prin mijloace reprobabile, „ei *vor împinge* lucrurile pînă la o polemică în presă; și atunci și eu *vor fi nevoit* să-i numesc «economisti imperialiști», să arăt totala lor nimicnicie, totala lor neseriozitate și superficialitate“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 192).

Articolul „Despre apariția unui nou curent: «economismul imperialist»“ a fost scris de Lenin după ce ziarul „Soțial-Demokrat“ primise observațiile lui Buharin la tezele „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“. Articolul nu a fost publicat atunci. — 60.

- 36 Este vorba de articolul „*Cine va înfăptui revoluția politică ?*“, publicat în culegerea „*Proletarskaia Borba*“ nr. 1, editată în 1899 de „Grupul social-democrat din Ural“ și reeditată apoi sub formă de broșură separată de Comitetul din Kiev. Autorul broșurii, A. A. Sanin, care s-a situat pe pozițiile „economismului“, a luat atitudine împotriva creării unui partid politic independent al clasei muncitoare, a negat necesitatea revoluției politice și a considerat că transformarea socialistă în Rusia este o sarcină nemijlocită care poate fi înfăptuită pe calca grevei generale. — 60.
- 37 Este vorba despre *Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.* care a avut loc la Berna între 14 și 19 februarie (27 februarie — 4 martie) 1915. Conferința a fost convocată din inițiativa lui Lenin și a avut importanța unei conferințe generale de partid, deoarece în timpul războiului nu exista posibilitatea convocării unui congres al partidului sau a unei conferințe pe întreaga Rusie a P.M.S.D.R.

La conferință au participat reprezentanți ai C.C. al P.M.S.D.R., ai Organului Central al P.M.S.D.R. — ziarul „Soțial-Demokrat“ —, ai organizației social-democrate de femei, reprezentanți ai secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — din Paris, Zürich, Berna, Lausanne, Geneva, Londra și Baugy. La conferință au participat: V. I. Lenin, N. K. Krupskaiia, I. F. Armand, V. M. Kasparov, G. L. Șklovski, F. Ilin, N. V. Krîlenko, I. Kornblum, M. M. Haritonov, G. I. Belenki, G. E. Zinoviev, N. I. Buharin ș.a. Ca invitați la conferință au luat parte toți membrii secției din Berna, unii membri ai secției din Lausanne și ai grupului din Baugy. V. I. Lenin a fost delegat din partea C.C și a O.C. al P.M.S.D.R. El a condus toate lucrările conferinței.

Ordinea de zi a conferinței a fost următoarea: 1) Dări de seamă de pe teren; 2) Războiul și sarcinile partidului (atitudinea față de celelalte grupuri politice); 3) Sarcinile organizațiilor din străinătate (atitudinea față de manifestările și acțiunile generale ale diferitelor grupuri); 4) O.C. și noua gazetă; 5) Atitudinea față de problemele „coloniale“ (problemele „coloniilor“ de emigranți); 6) Alegerea Comitetului organizațiilor din străinătate; 7) Diverse.

Principalul punct al ordinii de zi a conferinței a fost problema războiului și sarcinile partidului. Raportul asupra acestei probleme a fost ținut de Lenin. El a dezvoltat tezele manifestului C.C. al P.M.S.D.R. „Războiul și social-democrația rusă“. Așa cum au arătat rezoluția secției din Montpellier și în special cea a grupului din Baugy, adoptate înainte de conferință, unii membri ai secțiilor bolșevice nu înțelegeau modul leninist de a privi problema războiului civil; erau împotriva lozincii înfrîngerii „propriului“ guvern, susțineau lozincă păcii, nu erau conștienți de necesitatea și importanța luptei cu centrismul. În cadrul dezbaterilor care au avut loc la conferință, aceste probleme au fost clarificate, iar tezele leniniste au fost sprijinite în unani-

mitate. Numai Buharin a insistat asupra tezelor greșite ale rezoluției grupului din Baugy, fiind împotriva lozincilor partidului și social-democrației internaționale lansate de Lenin. În tezele sale, pe care ulterior V. I. Lenin le-a caracterizat drept „culmea absurdității : o rușine, semianarhism“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 191), Buharin a luat atitudine împotriva revendicării dreptului națiunilor la autodeterminare și în general împotriva revendicărilor generale ale programului-minimum, declarând că acestea „contrazic“ revoluția socialistă. Dar la conferință nimeni n-a sprijinit tezele lui Buharin.

În rezoluțiile adoptate la raportul lui V. I. Lenin, Conferința din Berna a stabilit sarcinile și tactica partidului bolșevic în condițiile războiului imperialist.

De asemenea, conferința a adoptat rezoluțiile „Sarcinile organizațiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.“, „Atitudinea față de problemele «coloniale»“ și „Despre colectele în folosul Organului Central“. În legătură cu încercarea grupului din Baugy de a-și organiza propria gazetă, separat de O.C. al P.M.S.D.R., la conferință s-a ridicat problema „O.C. și noua gazetă“. În rezoluția privitoare la această problemă, conferința s-a solidarizat cu linia ideologică a O.C. și cu poziția sa față de război și a recunoscut necesitatea apariției mai frecvente a O.C. ; la punctul trei, scris de Lenin (vezi Opere, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 375), se spunea că conferința cheamă pe membrii secțiilor din străinătate să sprijine permanent O.C. În anexa strict confidențială la această rezoluție, conferința a arătat că n-ar fi de dorit ca grupul din Baugy să-și tipărească propria gazetă și a chemat toate forțele partidului să se strângă în jurul acțiunilor întregului partid, indicate în rezoluția conferinței. — 60.

- 38 Este vorba de tezele „Cu privire la lozincă dreptului națiunilor la autodeterminare“, elaborate de N. I. Buharin în noiembrie 1915 și trimise redacției ziarului „Sozial-Demokrat“ sub semnătura lui N. I. Buharin, G. L. Peatakov, E. B. Boș. — 61.
- 39 Este vorba de proiectul de program al stângii olandeze, scris de Roland-Holst și publicat la 29 februarie 1916 în nr. 3 al „Buletinului“ Comisiei socialiste internaționale sub titlul „Ein Programm-Entwurf der R.S.V. und der S.D.A.P. Hollands“ („Proiect de program al Uniunii revoluționar-socialiste și al Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda“), semnat de H. Roland-Holst, I. Fischer, D. Wynkoop, I. Seton. — 61.
- 40 Lenin are în vedere consfătuirea *Comisiei socialiste internaționale lărgite*, care a avut loc la Berna de la 5 la 9 februarie 1916. La consfătuire au participat 22 de reprezentanți ai internaționaliștilor din diferite țări, inclusiv din Germania, Rusia, Italia, Norvegia, Austria, Polonia, Elveția, Bulgaria și România. Componenta consfătuirii a demonstrat schimbarea raportului de

forțe în favoarea celor de stînga, deși, ca și la Conferința de la Zimmerwald, majoritatea participanților erau centriști.

Lenin a participat activ la lucrările consfătuirii: el a scris „Proiect de hotărîre cu privire la convocarea celei de-a doua Conferințe socialiste” și propunerile delegației în legătură cu condițiile de participare la această conferință (vezi Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 234, 235—236). La consfătuire, Lenin a criticat falsul internaționalism al menșevicilor, iar în cadrul discutării proiectului chemării C.S.I. „Către toate partidele și grupurile care au aderat” a adus amendamente la proiectul acestei chemări, a elaborat, de asemenea, o declarație în numele bolșevicilor și al conducerii de ținut a Social-democrației din Regatul Poloniei și Lituaniei împotriva invitării lui Kautsky, Haase și Bernstein la cea de-a doua Conferință socialistă internațională. În textul acestei declarații se spunea: „Activitatea lor în ultimii ani dinainte de război, lupta lor împotriva acțiunilor revoluționare ale maselor populare, concepțiile lor social-patriotice și social-pacifiste nu oferă nici un temei pentru a presupune că și în realitate, iar nu numai în vorbe, s-ar putea să se situeze pe platforma mișcării zimmerwaldiene”.

Consfătuirea a adoptat chemarea „Către toate partidele și grupurile care au aderat” („Rundschreiben an alle angeschlossenen Parteien und Gruppen”), în care, sub presiunea bolșevicilor și a social-democraților de stînga, au fost incluse amendamente în spiritul stîngii zimmerwaldiene. Chemarea a condamnat participarea socialiștilor la guvernele burgheze, lozincă „apărării patriei” în cadrul războiului imperialist și votarea creditelor militare, a indicat necesitatea sprijinirii mișcării muncitorești și a pregătirii acțiunilor revoluționare de masă împotriva războiului imperialist. Totuși, chemarea suferea de inconsecvență, deoarece nu conținea cererea de a rupe cu social-șoviniștii și cu oportuniștii. Nu toate amendamentele la chemare propuse de V. I. Lenin au fost adoptate de consfătuire. Votînd pentru textul chemării, reprezentanții stîngii zimmerwaldiene la consfătuire au declarat că, deși nu consideră satisfăcătoare toate punctele ei, votează în favoarea chemării, pe care o consideră un pas înainte în comparație cu hotărîrile primei Conferințe socialiste internaționale de la Zimmerwald.

„Proiectul de hotărîre cu privire la convocarea celei de-a doua Conferințe socialiste”, propus de Lenin, a fost dezbătut la consfătuirea lărgită a C.S.I.; o serie de puncte ale proiectului de hotărîre au fost adoptate. A fost fixat termenul de convocare a celei de-a doua Conferințe socialiste internaționale. Curînd după consfătuire, Lenin a expediat o informare secțiilor din străinătate ale bolșevicilor în care arăta necesitatea pregătirii urgente a celei de-a doua Conferințe socialiste internaționale. — 62.

- 41 „*Prosveșenie*“ — revistă teoretică bolșevică legală, cu apariție lunară; a fost editată la Petersburg din decembrie 1911 pînă în iunie 1914. Tirajul revistei ajungea pînă la 5 000 de exemplare. Din Paris și, ulterior, din Cracovia și Poronino, Lenin a condus revista „*Prosveșenie*“, a redactat articolele, a purtat o corespondență regulată cu membrii colegiului de redacție. În revistă au fost publicate lucrările lui Lenin: „Probleme principale ale campaniei electorale“, „Trei izvoare și trei părți constitutive ale marxismului“, „Note critice în problema națională“, „Despre dreptul națiunilor la autodeterminare“, „Cum este disimulată încălcarea unității de cei ce vorbesc într-una despre unitate“, „Metodele de luptă ale intelectualității burgheze împotriva muncitorilor“ și multe altele. — 63.
- 42 V. I. Lenin se referă la programul din 1880 al Partidului muncitoresc francez și la programele social-democrației germane — cel de la Gotha din 1875 și cel de la Erfurt din 1891. — 64.
- 43 Prezentul articol a reprezentat un răspuns la articolul lui G. L. Peatakov (P. Kievski) „Proletariatul și «dreptul națiunilor la autodeterminare» în epoca capitalului financiar“, scris în luna august 1916. Pe manuscrisul articolului există însemnarea lui V. I. Lenin „Articolul lui Kievski despre autodeterminare și răspunsul lui Lenin la acest articol“. Răspunsul lui V. I. Lenin a fost trimis lui Peatakov. „După ce Iurii ne-a trimis articolul său — scria Lenin într-o scrisoare către Inessa Armand — și *a acceptat* (a acceptat! *a trebuit* să accepte) răspunsul meu —, activitatea lor, ca «grup», *a luat sfîrșit*“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 232). Ambele articole urmau să fie publicate în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 3. Ceva mai târziu, în locul articolului „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)“, Lenin a scris un amplu articol „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»“ (vezi volumul de față, p. 79—132). — 70.
- 44 V. I. Lenin se referă la articolul „Miliz oder Abrüstung?“ („Milizie sau dezarmare?“) al social-democratei de stînga H. Roland-Holst (Olanda), publicat în revista Partidului social-democrat elvețian „*Neues Leben*“ („Viața nouă“) nr. 10—11 (octombrie-noiembrie) și nr. 12 (decembrie) 1915.
- Vorbind despre tinerii elvețieni, Lenin se referă mai ales la revista „*Jugend-Internationale*“ („Internaționala tineretului“), organul Uniunii internaționale a organizațiilor socialiste de tineret, care se edita în acea vreme în Elveția și în jurul căreia s-au grupat social-democrații de stînga elvețieni. În nr. 3 al revistei „*Jugend-Internationale*“ a fost publicat articolul redacțional „*Volksheer oder Entwaffnung?*“ („Armata populară sau dezarmare?“)
- Poziția social-democraților de stînga scandinavi (suedezi și norvegieni) în această problemă este oglindită în articolele:

K. Cilbum. „Social-democrația din Suedia și războiul mondial“ și A. Hansen. „Unele momente ale mișcării muncitorești contemporane în Norvegia“, publicate în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2.

Despre lozinca „dezarmării“, vezi articolele lui V. I. Lenin „Programul militar al revoluției proletare“ și „Lozinca «dezarmării»“ (volumul de față, p. 133—145, 152—163). — 72.

- 45 Articolul „*Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»*“ a fost scris ca răspuns la articolul lui P. Kievski „Proletariatul și «dreptul națiunilor la autodeterminare» în epoca capitalului financiar“. Ambele articole urmau să fie publicate în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 3. În luna decembrie 1916, în nr. 2 al culegerii, s-a publicat un anunț în legătură cu primirea în redacție a materialelor pentru cel de-al treilea număr al revistei, printre care erau citate cele două articole amintite. Din cauza lipsei de fonduri, nr. 3 al revistei n-a apărut atunci, iar articolele n-au văzut lumina tiparului. Manuscrisul articolului „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»“ a fost cunoscut pe scară largă de bolșevicii care trăiau peste hotare și de unii social-democrați de stînga.

În scrisoarea către A. G. Șleapnikov, scrisă la începutul lunii octombrie 1916, înaintea plecării sale în Rusia, V. I. Lenin scria : „Ar fi foarte regretabil dacă Belenin n-ar aștepta articolul în care îi dau o replică lui Kievski (l-am trimis ieri la transcris și nu va fi gata decât peste câteva zile)“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 210). În timpul discuției care a avut loc în străinătate asupra problemei naționale, V. I. Lenin a trimis acest articol bolșevicilor pentru „o pregătire pe plan teoretic“. Ca răspuns la scrisoarea lui N. D. Kiknadze în care se vorbea despre discuția de la Geneva în problema națională cu A. V. Lunacearski și alții, V. I. Lenin a scris : „Întrucît intenționezi să angajezi o discuție cu ei, îți trimit articolul meu pe această temă, care urmează să apară în nr. 3 (sau 4) al culegerii“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 214). Acest articol a fost, de asemenea, trimis lui V. A. Kar-pinski, I. F. Armand și altor bolșevici.

Articolele lui V. I. Lenin în problema națională au ajutat pe bolșevicii șovăielnici să adopte o poziție justă în această chestiune. „După cum înaintea eram cu totul și pe de-a-ntregul împotriva «dreptului la autodeterminare», acum sînt cu totul și pe de-a-ntregul pentru acest «drept»... — scria N. D. Kiknadze lui V. I. Lenin în noiembrie 1916. — Vă sînt profund recunoscători pentru articolele dumneavoastră, care însumează (după articolele dumneavoastră din „Prosveșcenie“ nr. 4, 5, 6 din 1914) tot ce se poate spune împotriva polonezilor și tratează problema exhaustiv, și care au determinat, fără îndoială, această cotitură... Aceste articole mi se par adevărate modele de aplicare a metodei dialectice în studierea problemelor politice ale mișcării noastre“

(Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.). — 79.

46 La 6 (19) august 1905 a fost publicat manifestul țarului — legea cu privire la crearea Dumei de stat și regulamentul alegerilor pentru Dumă. Duma a primit denumirea de Duma lui Bulîghin, după numele ministrului de interne A. G. Bulîghin, care fusese însărcinat de țar să întocmească proiectul de lege. Bolșevicii i-au chemat pe muncitori și țărani la boicotarea activă a Dumei lui Bulîghin, punând în centrul campaniei de agitație lozincile: insurecția armată, armată revoluționară, guvern revoluționar provizoriu. Campania de boicotare a Dumei lui Bulîghin a fost folosită de bolșevici pentru mobilizarea tuturor forțelor revoluționare, pentru organizarea unor greve politice de masă și pregătirea insurecției armate. Alegerile pentru Duma lui Bulîghin n-au mai avut loc; guvernul n-a reușit să convoace această Dumă. Ea a fost măturată de avântul crescând al revoluției și de greva politică generală din octombrie 1905. În legătură cu Duma lui Bulîghin, vezi articolele lui Lenin: „Tocmeala în jurul constituției“, „Boicotarea Dumei lui Bulîghin și insurecția“, „Unitatea dintre țar și popor și dintre popor și țar“, „În coada burgheziei monarhiste sau în fruntea proletariatului revoluționar și a țărănimii revoluționare?“ (Opere complete, vol. 10, București, Editura politică, 1962, ed. a doua, p. 67—71; vol. 11, p. 162—170; 176—185; 193—205) etc. — 79.

47 Este vorba de otzoviști și ultimatiști.

Otzoviștii — grup oportunist, apărut în rândurile bolșevicilor în 1908. Camuflându-se îndărătul frazeologiei revoluționare, otzoviștii (A. A. Bogdanov, G. A. Aleksinski, A. V. Sokolov (S. Volski), A. V. Lunacearski, M. N. Leadov ș.a.) cereau ca deputații social-democrați să fie rechemati din Duma a III-a de stat și să se renunțe la activitatea în organizațiile legale. Declărând că în condițiile reacțiunii partidul trebuie să desfășoare în exclusivitate o activitate ilegală, otzoviștii refuzau să intre în Dumă, în syndicatele muncitorești, în cooperative și în alte organizații de masă legale și semilegale și considerau că întreaga activitate a partidului trebuie concentrată în organizația ilegală. O varietate a otzovismului era ultimatismul.

Ultimatiștii se deosebeau de otzoviști numai formal. Negînd necesitatea unei munci migăloase de educare a deputaților social-democrați în spirit revoluționar, de îndreptare a greșelilor făcute de ei, ultimatiștii propuneau să se prezinte fracțiunii social-democrate din Dumă un ultimatum cu privire la supunerea necondiționată a fracțiunii față de hotărârile Comitetului Central al partidului, iar în cazul cînd nu vor da curs acestui ultimatum, deputații social-democrați să fie rechemati din Dumă. Ultimatismul era de fapt un otzovism ascuns, mascat. Lenin i-a numit pe ultimatiști „otzoviști pudici“. Otzoviștii au făcut mult rău partidului. Politica lor ducea la ruperea partidului de mase,

la transformarea acestuia într-o organizație sectară, incapabilă să-și adune forțele în vederea unui nou avânt revoluționar.

Criticii otzovismului i-a consacrat Lenin următoarele articole : „Pe marginea a două scrisori“, „Pe marginea articolului «Cu privire la problemele curente»“, „O caricatură de bolșevism“, „Lichidarea lichidatorismului“, „Despre fracțiunea adeptilor otzovismului și ai zidirii de dumnezeu“ și altele (vezi Opere complete, vol. 17, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 299—316, 377—380, 405—417; vol. 19, p. 44—53, 79—115). — 79.

- 48 F. Engels. „Originea familiei, a proprietății private și a statului“, București, Editura politică, 1961, ed. a V-a, p. 174—175. — 99.
- 49 F. Engels. „Anti-Dühring“, București, E.S.P.L.P. 1955, ed. a III-a, p. 52. — 109.
- 50 „Golos“ — cotidian menșevic; a apărut la Paris din septembrie 1914 pînă în ianuarie 1915. L. Troțki a avut un rol conducător în cadrul redacției ziarului. Primele cinci numere au apărut sub titlul „Naș Golos“. Ziarul s-a situat pe o poziție centristă. În primele zile ale războiului mondial imperialist, „Golos“ a publicat articolele lui L. Martov împotriva social-șoviniștilor. După cotitura lui Martov spre dreapta, ziarul i-a susținut tot mai mult pe social-șoviniști, preferînd „unitatea cu social-șoviniștii în locul apropierii de aceia care au o atitudine intransigentă față de social-șovinism“ (Opere, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 116). Din ianuarie 1915, în locul ziarului „Golos“, a apărut ziarul „Naș Slovo“.

Comitetul de organizare (C.O.) — centrul conducător al menșevicilor; a fost creat în 1912, la Conferința din august a lichidatorilor. În anii războiului imperialist mondial, C.O. s-a situat pe pozițiile social-șovinismului, a justificat războiul dus de țarism, propovăduind ideile naționalismului și șovinismului. C.O. a editat revista „Nașa Zarea“, iar după desființarea ei — „Naș Delo“, apoi „Delo“ și ziarele „Rabocce Utro“, iar apoi „Utro“. C.O. a funcționat pînă la alegerea C.C. al partidului menșevic în august 1917. În afară de C.O., care a activat în Rusia, a existat Secretariatul din străinătate al C.O., format din cinci membri (P. B. Akselrod, I. S. Astrov-Poves, I. O. Martov, A. S. Martînov, S. I. Semkovski), care s-a situat pe o poziție apropiată de centrism, și, la adăpostul unor fraze internaționaliste, i-a sprijinit în fapt pe social-șoviniștii ruși. Secretariatul din străinătate al C.O. a editat organul său, ziarul „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaționnogo Komiteta Rossiiskoi Soțial-Demokraticeskoii Raboccei Partii“, care a apărut din februarie 1915 pînă în martie 1917.

Numărul partizanilor C.O. în Rusia era neînsemnat și scădea mereu, lucru pe care chiar L. Martov a fost silit să-l recunoască. În scrisoarea către P. B. Akselrod din 3 ianuarie 1916,

Martov scria : „În Rusia treburile noastre merg prost... F. I. (Dan. — *Nota red.*) se teme că toate forțele vii vor trece de partea leniniștilor...”.

Articolul lui S. Semkovski „Decăderea Rusiei?”, la care, probabil, se referă V. I. Lenin, a fost publicat la 21 martie 1915 în ziarul „Nașe Slovo” nr. 45 — 129.

- 51 Articolul „Programul militar al revoluției proletare” (În corespondența sa, Lenin îl numește „Entwaffnung” — „Despre dezarmare”), scris în limba germană, era destinat să fie publicat în presa social-democraților de stînga elvețieni, suedezi și norvegieni. În acea vreme însă, articolul n-a fost tipărit. Curînd după aceea, Lenin a operat unele modificări în textul articolului pentru a-l publica în limba rusă. Articolul intitulat „Lozinca «dezarmării»” a fost publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»” nr. 2 în decembrie 1916 (vezi volumul de față, p. 152—163).

Textul inițial, în limba germană, al articolului a fost publicat în organul Uniunii internaționale a organizațiilor socialiste de tineret „Jugend-Internationale” nr. 9 și 10 din septembrie și octombrie 1917 sub titlul „Das Militärprogramm der proletarischen Revolution”. Redacția revistei a însoțit articolul de următoarea notă : „Astăzi, cînd Lenin este unul dintre conducătorii revoluției ruse despre care se vorbește din ce în ce mai des, articolul de mai jos al acestui vechi revoluționar călit, care face cunoscut o mare parte a programului său politic, prezintă un interes deosebit. Lenin a adus articolul la redacția noastră în aprilie 1917, cu puțin înainte de a părăsi Zürichul”. Titlul articolului a fost dat, probabil, de redacția revistei „Jugend-Internationale”. — 133.

- 52 „Jugend-Internationale” — organ al Uniunii internaționale a organizațiilor socialiste de tineret, care aderase la stînga zimmerwaldiană ; a apărut din septembrie 1915 pînă în mai 1918 la Zürich, sub redacția lui W. Münzenberg. Aprecieri asupra acestui organ de presă vezi în articolul lui V. I. Lenin „Internaționala tineretului” (volumul de față, p. 225—229). — 133.

- 53 Este vorba despre tezele în problema războiului, întocmite de R. Grimm și publicate în ziarul „Grütliener” nr. 162 și 164 din 14 și 17 iulie 1916.

În legătură cu creșterea primejdiei de atragere a Elveției în război, în Partidul social-democrat elvețian s-a deschis o discuție în problema atitudinii față de război. În aprilie 1916 conducerea Partidului social-democrat elvețian a însărcinat pe cîțiva conducători marcantî — R. Grimm, G. Müller, Ch. Naine, P. Pflüger etc. — să-și expună părerea în presă în această problemă. Fiecare dintre aceștia a scris articole sau teze care au fost publicate în ziarele „Berner Tagwacht”, „Volksrecht”, „Grütliener”.

V. I. Lenin a urmărit cu atenție desfășurarea discuției, a studiat materialele, a scris observații la teze. Toate aceste materiale sînt tipărite în „Culegeri din Lenin”, vol. XVII. — 133.

- 54 „*Neues Leben*“ — revistă lunară, organ al Partidului social-democrat din Elveția ; a apărut la Berna din ianuarie 1915 pînă în decembrie 1917. Revista propaga concepțiile zimmerwaldienilor de dreapta ; de la începutul anului 1917 s-a situat pe poziții social-șoviniste. — 133.
- 55 Este vorba despre *conferințele socialiste internaționale de la Zimmerwald și Kiental*.

Conferința de la *Zimmerwald*, sau prima Conferință socialistă internațională, a avut loc între 5—8 septembrie 1915. La conferință au participat 38 de delegați ai socialiștilor din 11 țări europene : Germania, Franța, Italia, Rusia, Polonia, România, Bulgaria, Suedia, Norvegia, Olanda, Elveția. Delegația C.C. al P.M.S.D.R. a fost condusă de V. I. Lenin.

La conferință au fost dezbătute următoarele probleme : 1) rapoartele reprezentanților diferitelor țări ; 2) declarația comună a reprezentanților Germaniei și Franței ; 3) propunerea stîngii zimmerwaldiene cu privire la adoptarea rezoluției principale ; 4) adoptarea manifestului ; 5) alegerile în Comisia socialistă internațională (C.S.I.) ; 6) adoptarea rezoluției de simpatie față de victimele războiului și față de cei prizonieri.

Conferința a adoptat manifestul-apel „Către proletarii din Europa“, elaborat de comisie, în care, datorită insistenței lui Lenin și a social-democraților de stînga, au fost incluse o serie de teze fundamentale ale marxismului revoluționar. În afară de aceasta, conferința a adoptat o declarație comună a delegațiilor germană și franceză, o rezoluție de simpatie față de victimele războiului și față de luptătorii prizonieri pentru activitate politică, și a ales Comisia socialistă internațională.

La conferință a fost creat grupul zimmerwaldienilor de stînga, în care au intrat reprezentanți ai C.C. al P.M.S.D.R., în frunte cu Lenin, ai conducerii de ținut a Social-democrației din Regatul Poloniei și Lituania, ai C.C. al Social-democrației din Ținutul leton, ai stîngii suedeze (Z. Höglund), ai stîngii norvegiene (T. Nerman), ai stîngii elvețiene (F. Platten), ai grupului „Socialiștii internaționaliști din Germania“ (J. Borchardt). La conferință, grupul zimmerwaldienilor de stînga a dus o luptă activă împotriva majorității centriste a conferinței. Numai reprezentanții partidului bolșevic s-au menținut pe o poziție consecventă pînă la sfîrșitul conferinței.

Lenin a făcut aprecieri asupra Conferinței de la Zimmerwald și tactica bolșevicilor la conferință în articolele „Un prim pas“ și „Marxiștii revoluționari la Conferința socialistă internațională din 5—8 septembrie 1915“ (vezi *Opere complete*, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 37—43, 44—48).

Conferința de la *Kiental*, sau cea de-a doua conferință socialistă internațională, a avut loc la Kiental (Elveția) între 24 și 30 aprilie 1916. La conferință au participat 43 de delegați ai socialiștilor din 10 țări : Rusia, Germania, Franța, Italia,

Elveția, Polonia, Norvegia, Austria, Serbia, Portugalia. Au mai participat în calitate de invitați un delegat al Angliei și un delegat al secretariatului Internaționalei tineretului. Reprezentanții Partidului muncitoresc independent din Anglia, ai socialiștilor din S.U.A., Bulgaria, România, Grecia, Suedia n-au putut participa deoarece li s-au refuzat pașapoartele; unii reprezentanți ai stîngii au încredințat mandatele lor altor partide; Social-democrația din Ținutul leton a încredințat mandatul său C.C. al P.M.S.D.R.; reprezentanța stîngii olandeze, H. Roland-Holst — conducere de ținut a Social-democrației din Regatul Poloniei și Lituania. Din partea C.C. al P.M.S.D.R., au participat la conferință trei reprezentanți, în frunte cu V. I. Lenin.

La conferință au fost dezbătute următoarele probleme: 1) lupta pentru terminarea războiului, 2) atitudinea proletariatului față de problema păcii, 3) agitația și propaganda, 4) activitatea parlamentară, 5) lupta de masă, 6) convocarea Biroului socialist internațional.

Grupul stîngii zimmerwaldiene, condus de V. I. Lenin, a avut la Conferința de la Kiental o poziție mult mai solidă decît la Conferința de la Zimmerwald. El a reunit 12 delegați, iar în unele probleme, pentru propunerile sale au votat pînă la 20 de delegați, adică aproape jumătate din participanții la conferință. Acest fapt reflecta schimbarea raportului de forțe din mișcarea muncitorească internațională în favoarea internaționalismului.

Conferința a adoptat un manifest-apel „Către popoarele ruinate și supuse decimării” și rezoluții în care critica pacifismul și Biroul socialist internațional. V. I. Lenin a apreciat hotărîrile conferinței ca un pas înainte în acțiunea de solidarizare a internaționaliștilor în lupta împotriva războiului imperialist.

Conferințele de la Zimmerwald și Kiental au contribuit la unirea pe baza ideologică a marxism-leninismului a elementelor de stînga ale social-democrației vest-europene, care, ulterior, au jucat un rol activ în lupta pentru crearea partidelor comuniste în țările lor și pentru formarea Internaționalei a III-a, Comunistă. — 140.

- 56 *Grupul social-democrat al muncii* („Arbeitsgemeinschaft”) — organizație a centriștilor germani; a fost întemeiat în martie 1916 de către deputații din Reichstag, care s-au desprins din fracțiunea social-democrată din Reichstag. În fruntea grupului se aflau H. Haase, G. Ledebour, B. Dietman. Grupul a publicat „Lose Blätter” și pînă în aprilie 1916 el a precumpănit în redacția ziarului „Vorwärts”. După îndepărtarea centriștilor din cadrul redacției lui „Vorwärts”, ei și-au înființat un organ central propriu „Mitteilungsblätter”, care a apărut la Berlin. Majoritatea organizației berlineze era de partea grupului. „Grupul social-democrat al muncii” a devenit nucleul de bază al Partidului social-democrat independent din Germania, care

s-a format în aprilie 1917 și care justifica acțiunile social-șoviștilor fățiși, declarându-se pentru menținerea unității cu aceștia. — 140.

- 57 *Partidul laburist independent din Anglia* (Independent Labour Party) — organizație reformistă, întemeiată în 1893 de conducătorii „noilor trade-unionuri“, în condițiile înviorării luptelor greviste și ale intensificării mișcării pentru independența clasei muncitoare din Anglia față de partidele burgheze. În P.L.I. au intrat membrii „noilor trade-unionuri“ și ai unor vechi sindicate, reprezentanți ai intelectualității și ai micii burghezii care se aflau sub influența fabienilor. Keir Hardie și R. Macdonald se aflau în fruntea partidului. Din primul moment al apariției sale P.L.I. a adoptat o poziție burgheză-reformistă, acordând principala atenție formei de luptă parlamentară și acordurilor parlamentare cu partidul liberal. Caracterizînd Partidul laburist independent, Lenin scria că este „în realitate partid oportunist, dependent totdeauna de burghezie“ (Opere, vol. 29, București, Editura politică, 1959, p. 479).

La începutul războiului imperialist mondial, P.L.I. a lansat un manifest împotriva războiului, iar la Conferința partidului din 5—6 aprilie 1915 din Nordville au fost adoptate o serie de rezoluții pacifiste, totuși în scurtă vreme P.L.I. s-a situat pe poziția social-șovinismului. — 140.

- 58 *Comitetele pentru industria de război* au fost create în Rusia, în mai 1915, de către marea burghezie imperialistă, pentru a ajuta țarismul în ducerea războiului. Președintele Comitetului Central pentru industria de război a fost marele capitalist A. I. Gucikov, liderul octombriștilor; din comitet făceau parte fabricantul A. I. Konovalov, M. I. Tereschenko, bancher și fabricant de zahăr, precum și alți magnați ai capitalului. Încercînd să subordoneze muncitorimea influenței sale și să-i înoculeze o stare de spirit defensivă, burghezia a hotărît să organizeze pe lângă aceste comitete „grupuri muncitorești“ și să arate astfel că în Rusia s-a instaurat „pacea de clasă“ între burghezie și proletariat. Bolșevicii au lansat lozincă boicotării comitetelor pentru industria de război și au aplicat-o cu succes, fiind sprijiniți de majoritatea muncitorilor. La adunarea din 27 septembrie (10 octombrie) 1915 a împuterniciților aleși de muncitorii din Petrograd, rezoluția bolșevică, care proclama boicotarea comitetelor pentru industria de război și necesitatea unei ieșiri revoluționare din război, a întrunit 95 de voturi, iar rezoluția menșevicilor — 81 de voturi. Abia la o a doua adunare, pe care muncitorii partizani ai bolșevicilor au părăsit-o, menșevicii au reușit să aleagă în „grupul muncitoresc“ 10 persoane în frunte cu K. A. Gvozdev.

În urma muncii de lămurire desfășurate de bolșevici, din totalul de 239 de comitete regionale și locale pentru industria de război, numai pentru 70 de comitete s-au ținut alegeri în

„grupurile muncitorești“ și numai în 36 de comitete au fost aleși reprezentanți ai muncitorilor. — 141.

- 59 „*Manifestul de la Basel*“ — manifestul cu privire la război, adoptat de Congresul socialist internațional extraordinar care s-a ținut la Basel (Elveția) în zilele de 24 și 25 noiembrie 1912. Congresul a fost convocat pentru a se lua o hotărâre în problema luptei contra pericolului iminent al unui război imperialist mondial, pericol care sporise și mai mult după declanșarea primului război balcanic. La congres au participat 555 de delegați. C.C. al P.M.S.D.R. era reprezentat prin 6 delegați. În ziua deschiderii congresului au avut loc o mare demonstrație și un miting internațional de protest împotriva războiului.

La 25 noiembrie, congresul a adoptat în unanimitate manifestul cu privire la război. Manifestul punea popoarele în gardă împotriva pericolului iminent al unui război mondial. „În orice moment — se spunea în manifest —, marile popoare europene pot fi aruncate unele împotriva altora, fără ca o asemenea crimă împotriva omenirii și a rațiunii să poată fi justificată prin cel mai vag pretext al vreunui interes popular... Ar fi o nebunie dacă guvernele n-ar înțelege că numai gândul la monstruoșitatea unui război mondial trebuie să stârnească mânia și revolta clasei muncitoare. Proletarii consideră drept o crimă să tragă unii într-alții de dragul profiturilor capitaliștilor, de dragul unor ambiții dinastice, de dragul executării unor tratate diplomatice secrete“ (vezi „Ausserordentlicher Internationaler Sozialistenkongress zu Basel am 24. und 25. November 1912“, Berlin, 1912, p. 23, 26).

Manifestul dezvăluia scopurile de cotopire ale războiului pe care imperialiștii îl puneau la cale și chema pe muncitorii din toate țările să ducă o luptă hotărâtă pentru pace, împotriva pericolului de război, „să opună imperialismului capitalist forța solidarității internaționale a proletariatului“.

În eventualitatea izbucnirii unui război imperialist, manifestul recomanda socialiștilor să folosească criza economică și politică provocată de război în vederea luptei pentru revoluția socialistă.

Conducătorii Internaționalei a II-a (Kautsky, Vandervelde și alții) au votat la congres pentru manifestul împotriva războiului. Dar când a izbucnit războiul imperialist mondial, ei au dat uitării manifestul de la Basel și celelalte hotărâri adoptate de congresele socialiste internaționale cu privire la lupta împotriva războiului și au trecut de partea guvernelor lor imperialiste. — 141.

- 60 „*La Sentinelle*“ — ziar, organ de presă al organizației social-democrate din cantonul Neuchâtel (Elveția); a fost fondat la Chaux-de-Fonds în 1890. Între anii 1906 și 1910 n-a apărut. În anii războiului imperialist mondial, ziarul s-a situat pe poziții internaționaliste. La 13 noiembrie 1914, în nr. 265 al acestui ziar a apărut în formă prescurtată manifestul C.C. al P.M.S.D.R. intitulat „Războiul și social-democrația rusă“.

„*Volksrecht*“ — cotidian, organ al Partidului social-democrat din Elveția ; apare la Zürich începînd din 1898. În anii războiului imperialist mondial, ziarul a apărut sub redacția lui E. Nobs, și a publicat articole scrise de zimmerwaldieni de stînga. În coloanele lui au apărut articolele lui Lenin : „Douăsprezece teze scurte cu privire la susținerea de către H. Greulich a apărării patriei“, „Despre sarcinile P.M.S.D.R. în revoluția rusă“, „Manoperele șovinistilor republicani“ și altele. În prezent, poziția ziarului în problemele fundamentale ale politicii interne și externe, principial nu se deosebește aproape de loc de poziția ziarelor burgheze. — 144.

- 61 V. I. Lenin se referă la *Congresul de la Aarau al Partidului social-democrat din Elveția*, care a avut loc în zilele de 20 și 21 noiembrie 1915. Principalul punct de pe ordinea de zi a congresului a fost problema atitudinii social-democrației elvețiene față de Uniunea zimmerwaldiană a internaționaliștilor. În jurul acestei probleme, în Partidul social-democrat elvețian s-a desfășurat o luptă între trei orientări : 1) a antizimmerwaldienilor (H. Greulich, P. Pflüger ș.a.), 2) a partizanilor drepte zimmerwaldiene (R. Grimm, P. Graber ș.a.) și 3) a partizanilor stîngii zimmerwaldiene (F. Platten, E. Nobs ș.a.). R. Grimm a propus o rezoluție, în care se recomanda partidului social-democrat elvețian să se alăture Uniunii zimmerwaldiene și să aprobe linia politică a zimmerwaldienilor de dreapta. În numele secției din Lausanne, social-democrații de stînga elvețieni au propus un amendament la rezoluția lui Grimm. În amendament se propunea să se recunoască necesitatea luptei de masă revoluționare împotriva războiului și se afirma că numai revoluția victorioasă a proletariatului poate să pună capăt războiului imperialist. După ce, sub presiunea lui Grimm, amendamentul secției din Lausanne a fost respins, el a fost din nou propus de bolșevicul M. M. Haritonov, participant la congres ca delegat cu drept de vot deliberativ din partea uneia dintre organizațiile social-democrate elvețiene. Grimm și partizanii săi au fost siliți, din considerente tactice, să susțină amendamentul. Cu majoritate de voturi (258 pentru, 141 contra), congresul a adoptat amendamentul celor de stînga. — 144.
- 62 „*Buletinul Comitetului din străinătate al Bundului*“, care era o continuare a „Manifestului informativ al organizației din străinătate a Bundului“, a fost publicat la Geneva. În total au apărut două numere : nr. 1 — în septembrie și nr. 2 — în decembrie 1916. „*Buletinul*“ s-a situat pe poziții social-șoviniste. „*Scrisoare din Rusia*“, citată aici de Lenin, a apărut în „*Buletinul*“ nr. 1 fără semnătură. Această scrisoare este minuțios analizată de Lenin în articolul „*Fracțiunea Ciheidze și rolul ei*“ (vezi volumul de față, p. 234—238). — 146.
- 63 *Partidul socialist italian* a fost înființat în 1892 și s-a numit inițial „*Partidul muncitorilor italieni*“ ; în 1893, la *Congresul*

de la Reggio Emilia, el s-a intitulat „Partidul socialist italian“. Chiar din momentul creării partidului, în cadrul lui s-a dat o ascuțită luptă ideologică între două curente — curentul oportunist și curentul revoluționar, care aveau divergențe în problemele politicii și tacticii partidului. În 1912, sub presiunea elementelor de stînga, la Congresul de la Reggio Emilia, reformiștii cei mai inveterați, partizani ai războiului și ai colaborării cu guvernul și burghezia (Bonomi, Bissolati), au fost excluși din partid. De la începutul războiului imperialist mondial și pînă la intrarea Italiei în război, Partidul socialist italian s-a pronunțat împotriva războiului și a lansat lozinca: „Împotriva războiului, pentru neutralitate!“. În decembrie 1914 a fost exclus din partid un grup de renegați (Mussolini și alții), care susțineau politica imperialistă a burgheziei și se pronunțau în favoarea războiului. O dată cu intrarea Italiei în război de partea Antantei (mai 1915), în Partidul socialist italian s-au conturat clar trei curente: 1) de dreapta, care ajută burgheziei să ducă războiul; 2) centrist, care reunea majoritatea membrilor partidului și acționa sub lozinca „nici să nu participăm la război, nici să nu-l sabotăm, și 3) de stînga, care a avut o poziție mai fermă împotriva războiului, dar nu a știut să organizeze o luptă susținută împotriva lui. Cei de stînga nu înțelegeau necesitatea transformării războiului imperialist în război civil, a ruperii hotărîte cu reformiștii, care colaborau cu burghezia. Socialiștii italieni au organizat la Lugano (1914) o conferință comună cu socialiștii elvețieni, au participat activ la conferințele socialiste internaționale de la Zimmerwald (1915) și Kiental (1916).

K. Lazzari și D. Serrati, care se aflau la conducerea Partidului socialist italian, au demascat planurile imperialiste, de cotopire ale burgheziei, au participat activ la restabilirea legăturilor internaționale ale social-democrației.

Congresul, căruia V. I. Lenin i-a trimis un cuvînt de salut, a avut loc la Zürich în zilele de 15 și 16 octombrie 1916. Cuvîntul de salut al lui Lenin a fost citit la congres în ziua de 15 octombrie. O scurtă dare de seamă asupra congresului a fost publicată în ziarul „Avanti!“ nr. 290 din 18 octombrie 1916.

La sfîrșitul anului 1916, sub influența aripii reformiste, Partidul socialist italian a pășit pe calea social-pacifismului. — 148.

- 64 „Avanti!“ — cotidian, organul central al Partidului socialist italian, înființat în decembrie 1896 la Roma. În anii războiului imperialist mondial (1914—1918), ziarul s-a situat pe poziții internaționaliste inconsecvente, fără să rupă legăturile cu reformiștii. În 1926 a fost interzis de guvernul fascist al lui Mussolini, dar a continuat să apară (neregulat) în străinătate. Din 1943 apare din nou în Italia. În prezent, „Avanti!“ este organul central al Partidului socialist italian. — 149.

- 65 O dată cu începerea războiului, bolșevicii-deputați în Duma a IV-a de stat — A. E. Badaev, M. K. Muranov, G. I. Petrovski, F. N. Samoïlov și N. R. Șagov — au apărut cu hotărâre interesele clasei muncitoare. Aplicând în practică linia partidului, ei au refuzat să voteze pentru credite militare acordate țarismului, au demascât caracterul imperialist, antipopular al războiului, au explicat muncitorilor adevărul despre război, i-au ridicat pe aceștia la luptă împotriva țarismului, a burgheziei și a moșierilor. Pentru activitatea revoluționară din timpul războiului, deputații-bolșevici au fost dați în judecată și deportați în Siberia. Despre aceasta, vezi articolul lui V. I. Lenin „Ce-a dovedit procesul Frațiunii muncitorești social-democrate din Rusia“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 167—175). — 151.
- 66 *Conferința Entente-Sozialisten (a socialiștilor din țările Antantei)* a fost convocată din inițiativa social-șoviniștilor francezi (A. Thomas, P. Renaudel, M. Sembat). La propunerea lui V. I. Lenin, C.C. al P.M.S.D.R. a dat o declarație care, dezvăluind scopurile trădătoare ale social-șoviniștilor, a făcut apel la internaționaliști să nu participe la această conferință. Totodată, C.C. al P.M.S.D.R. a adresat Comisiei socialiste executive de la Berna propunerea de a organiza o consfătuire specială a reprezentanților organizațiilor zimmerwaldiene invitate la conferință pentru a elabora linia generală de conduită față de conferința socialiștilor Antantei. Textul declarației C.C. al P.M.S.D.R. a fost publicat în decembrie 1916 în nr. 2 din „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. Convocarea conferinței a fost amînată. Conferința a avut loc la Londra, la 28 august 1917. — 151.
- 67 Este vorba de *Conferința socialiștilor din țările „Triplei înțelegeri“* (Antantei) care a avut loc la Londra, la 14 februarie 1915. La această conferință au luat parte reprezentanți ai social-șoviniștilor și grupurilor pacifiste din Anglia, Franța, Belgia și Rusia; ai Partidului muncitoresc independent (B. Keir Hardie, R. Macdonald ș.a.), ai Partidului socialist britanic, ai Partidului muncitoresc, ai Asociației fabienilor; ai Partidului socialist francez (M. Sembat, E. Vaillant, J. Longuet, A. Thomas, A. Compier Morel), ai Confederației generale a muncii (L. Jouhaux); ai partidului socialist belgian (E. Vandervelde ș.a.); ai socialiștilor-revoluționari (V. M. Cernov, Bobrov (M. A. Natanson), I. A. Rubanovici). O.C. menșevic a fost reprezentat la conferință de V. Maiski.
- Pe ordinea de zi a conferinței au figurat următoarele probleme: 1) drepturile națiunilor; 2) coloniile; 3) garantarea păcii viitoare.
- Bolșevicii n-au fost invitați la conferință; cu toate acestea, din indicația lui V. I. Lenin la conferință a sosit M. M. Litvinov, care a dat citire declarației C.C. al P.M.S.D.R. La baza declarației se afla un proiect scris de V. I. Lenin. Declarația

- preconiza ieșirea socialiștilor din guvernele burgheze, ruperea alianței cu imperialiștii, refuzul de a colabora cu ei, lupta fermă împotriva guvernelor imperialiste și condamnarea votărilor de credite militare. În timpul citirii declarației, Litvinov a fost întrerupt și i s-a luat cuvântul, iar el, predînd prezidiului textul declarației, a părăsit conferința. Această declarație a fost publicată în ziarul „Soțial-Demokrat“, O.C. al P.M.S.D.R., nr. 40 din 29 martie 1915. Vezi articolele lui V. I. Lenin „Conferința de la Londra“ și „În legătură cu Conferința de la Londra“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 157—159 și 176—180). — 151.
- 68 V. I. Lenin se referă la articolul lui K. Cilbum „Social-democrația suedeză și războiul mondial“ și al lui A. Hansen „Unele momente din mișcarea muncitorească contemporană din Norvegia“, ambele publicate în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2 (decembrie 1916). — 152.
- 69 „The Socialist Review“ — revistă lunară, organ al Partidului laborist independent englez, de orientare reformistă; a apărut la Londra din 1908 pînă în 1934. În timpul războiului imperialist mondial au colaborat la revistă R. Macdonald, Ph. Snowden, A. Lee și alții. — 162.
- 70 K. Marx. Prefață la ediția a doua a lucrării „Opsprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte“ (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 16, București, Editura politică, 1963, p. 384—386). — 166.
- 71 „Kommunist“ — revistă, întemeiată de Lenin; a fost editată la Geneva în 1915 de redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ împreună cu G. L. Peatakov și E. B. Boș, care finanțau editarea ei. În redacția revistei a intrat de asemenea N. I. Buharin. A apărut (în septembrie 1915) doar un singur număr (dublu). În acest număr au fost publicate trei articole ale lui Lenin: „Falimentul Internaționalei a II-a“, „Glasul unui socialist francez cinstit“, „Imperialismul și socialismul în Italia“.
- Planul de editare a revistei a fost elaborat de Lenin în primăvara anului 1915; sub conducerea sa a avut loc ședința de organizare a redacției revistei. Mai tîrziu Lenin releva că era necesară înțelegerea redacției „Soțial-Demokrat“ cu G. L. Peatakov și E. B. Boș, pentru că altfel, în acea vreme, revista n-ar fi putut fi editată. „Am încheiat cu editorii o «fedeerație» temporară — chiar așa am denumit-o, «fedeerație» —, precizînd foarte clar că e vorba de ceva temporar, «cu titlu de experiență»“ (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 195). „...În primăvara anului 1915 Buharin scrie niște teze (și le prezintă la conferință!) (Lenin are în vedere Conferința din Berna a secțiunilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — *Nota red.*) din care reiese în mod vădit că el alunecă în *m l a ș t i n ă*. Japonezii (Peatakov și Boș care au sosit din Rusia în Elveția prin Japonia. — *Nota red.*) iau atitudine împotriva lui. (De

aceea, noi, temporar, facem maximum de concesii în cadrul redacției revistei «Kommunist» pentru a ajunge la o formă potrivită pentru *elucidarea* următoarei chestiuni: vom reuși noi să biruim «tovărășește» oscilările lui Buharin? ne va ajuta în această privință E. B. (E. Boș. — *Nota red.*), care își zice bolșevică, sau nu?)» (op. cit., p. 200).

Lenin și-a propus să facă din „Kommunist” organul internațional al social-democrațiilor de stînga. În acest scop, el s-a străduit să atragă la o participare activă la revistă pe polonezii de stînga (K. Radek) și pe olandezii de stînga. După Conferința de la Zimmerwald, scria mai tîrziu Lenin, „trebuia să luăm de la Radek și de la E. B. & Co. ceea ce ne interesează pe noi, fără să ne lăsăm legați la mîini. Consider că am izbutit s-o fac” (op. cit., p. 232). Să lucrăm împreună cu Radek, scria Lenin într-o altă scrisoare, „era util... (între altele și pentru stînga zimmerwaldiană) și am lucrat cu el. Dar și Radek oscilează. În această privință tactica noastră este *bilaterală* (lucru pe care Iurii + Nik. Iv. (Peatakov și Buharin. — *Nota red.*) n-au vrut sau n-au fost în stare să-l înțeleagă *nici în ruptul capului*): pe de o parte, *să-l ajutăm* pe Radek să meargă spre stînga, *să-i unim* pe toți cei care pot fi uniți, pentru stînga zimmerwaldiană. Pe de altă parte, *să nu admitem nici un fel de oscilări în ceea ce privește principalul*” (op. cit., p. 190).

Încă în cursul pregătirii nr. 1—2 al revistei „Kommunist” s-au ivit divergențe între redacția ziarului „Soțial-Demokrat” și Buharin, Peatakov și Boș, divergențe care s-au ascuțit după apariția acestui număr al revistei. Boș, Peatakov și Buharin și-au creat un grup propriu, care s-a situat pe platforma tezelor „Despre lozincă dreptului națiunilor la autodeterminare”, trimise de ei în toamna anului 1915 redacției ziarului „Soțial-Demokrat”, adoptînd o poziție fundamental greșită în cele mai importante probleme principiale ale programului și tacticii partidului — despre dreptul națiunilor la autodeterminare, despre rolul revendicărilor democratice și despre programul-minimum în general etc. (vezi articolele lui Lenin „Despre apariția unui nou curent: «economismul imperialist»”, „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)”, „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»”, incluse în volumul de față).

În iarna anului 1915, redacția ziarului „Soțial-Demokrat” a trimis o scrisoare lui Peatakov, Boș și Buharin, în care declara că refuză să colaboreze la revista „Kommunist”, deoarece nu-și poate asuma răspunderea partinică pentru astfel de coredactori care au o atitudine nepartinică față de cauză. „Grupului de trei” (Iurii + Evgh. Boș + Nik. Iv.) — scria Lenin lui A. G. Șleapnikov în martie 1916 — a trebuit să-i facem concesii *temporare*, pentru că *pe atunci* nu se putea edita altfel revista (acum se poate); și principalul: pe atunci încă nu-i văzusem *la treabă* pe Evgh. Boș + Iurii și puteam spera că *munca* îi va face *să se ridice*.

Or, ei au mers în jos.

Și alianța temporară trebuie *neapărat* desfăcută" (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 191).

Tot în acea vreme Radek a cotit spre dreapta și a apucat-o pe calea intrigilor împotriva bolșevicilor. În februarie 1916, în nr. 25 din „Gazeta Robotnicza”, organ al Partidului social-democrat polonez din opoziție (în redacția căruia Radek avea un rol conducător), au fost publicate rezoluțiile ședinței colegiului de redacție care a avut loc în iunie 1915, îndreptate împotriva poziției C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la război, la social-șovinism și centrism. Radek a făcut bloc cu grupul Peatakov—Boș—Buharin și împreună cu acesta a țesut intrigi împotriva redacției ziarului „Soțial-Demokrat”. În aprilie 1916, în revista „Vorbote” au fost publicate „Teze despre imperialism și despre aspirarea națională”, întocmite de Radek și semnate de redacție. „Gazeta Robotnicza”, în care erau promovate ideile „economismului imperialist”. Din cauza acestei poziții a lui Radek, Lenin a considerat inadmisibilă menținerea blocului cu el în ceea ce privește editarea revistei „Kommunist”.

Considerând necesară încetarea editării revistei „Kommunist”, Lenin a propus ca în locul ei redacția ziarului „Soțial-Demokrat” să editeze „Sbornik «Soțial-Demokrata»”. El a criticat aspru șovăielile lui G. E. Zinoviev și ale lui A. G. Șleapnikov în această problemă, atitudinea lor împăciuitoare față de grupul Peatakov—Boș—Buharin. În martie 1916, Lenin a scris „Proiect de hotărîre a C.C. al P.M.S.D.R. cu privire la încetarea editării revistei «Kommunist»” (vezi Opere, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 287—289). Editarea revistei a încetat. Este adevărat că un timp oarecare au continuat discuții cu grupul Peatakov—Boș—Buharin, duse de Zinoviev și Șleapnikov. Ca o ultimă încercare de înțelegere, Lenin a propus următoarele condiții: 1) Toate convențiile vechi (verbale) se anulează; 2) înțelegerea dintre redacția ziarului „Soțial-Demokrat”, care redactează numărul, și editori se încheie separat pentru fiecare număr al revistei; 3) revista trebuie să fie editată la Berna și sub un alt nume; 4) Buharin, Peatakov și Boș renunță la „poziția de grup cu caracter «economic-imperialist»” (vezi Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 194, și vol. 36, p. 402). Lenin a respins categoric încercările impertinente ale grupului Peatakov—Boș—Buharin de a transforma „Kommunist” într-un organ propriu fracționist, de a impune redacției „Soțial-Demokrat” condiții care să facă din ei adevărații stăpîni ai revistei și să le dea posibilitatea de a deschide paginile revistei pentru grupurile din străinătate care nu intrau în P.M.S.D.R., pentru propagarea ideilor dușmănoase marxismului, pentru ațtarea disensiunilor dintre bolșevici și social-democrații de stînga din alte țări.

La insistențele lui Lenin, tratativele cu grupul Buharin—Peatakov—Boș au fost sistate. Ascultînd informarea despre divergențele din sînul redacției „Kommunist”, Biroul C.C. din

Rusia s-a declarat în totul de acord cu redacția O.C., ziarul „Soțial-Demokrat“, și și-a exprimat dorința ca „toate publicațiile C.C. să fie redactate cu o orientare strict consecventă, în concordanță deplină cu linia C.C. adoptată de la începutul războiului“.

Din vara anului 1916 redacția ziarului „Soțial-Demokrat“ a început să pregătească „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. Primul număr al culegerii a apărut în octombrie 1916. — 167.

- 72 „Izvestiia Zagranicnogo Secretariata Organizaționnogo Komiteta Rossiiskoi Soțial-Demokraticeskoii Raboței Partii“ — ziar menșevic ; a apărut din februarie 1915 pînă în martie 1917 la Geneva. Au apărut în total 10 numere. Ziarul se situa pe poziții centriste. — 169.
- 73 K. Marx și F. Engels. Ausgewählte Briefe, Dietz Verlag, Berlin, 1953, p. 131—132. — 171.
- 74 „Briefe und Auszüge aus Briefen von John. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere“, Stuttgart, 1906, p. 62. — 171.
- 75 „Briefe und Auszüge aus Briefen von John. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere“, Stuttgart, 1906, p. 136—137. — 171.
- 76 Karl Marx — Friedrich Engels. Briefwechsel, IV Band, Berlin, 1950, p. 608—609. — 171.
- 77 K. Marx și F. Engels. Despre sistemul colonial al capitalismului, București, Editura politică, 1962, p. 316. — 171.
- 78 K. Marx și F. Engels. Despre syndicate, București, Editura politică, 1961, p. 343. — 172.
- 79 „Briefe und Auszüge aus Briefen von John. Phil. Becker, Jos. Dietzgen, Friedrich Engels, Karl Marx u. A. an F. A. Sorge und Andere“, Stuttgart, 1906, p. 336, 359, 368. — 172.
- 80 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. II, București, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 440—457. — 172.
- 81 *Fracțiunea Ciheidze* — fracțiune menșevică din Duma a IV-a de stat condusă de N. S. Ciheidze. În anii războiului imperialist mondial, fracțiunea menșevică din Dumă, situată pe poziții centriste, susținea de fapt politica social-șoviniștilor ruși. În 1916, din fracțiune făceau parte : M. I. Skobelev, I. N. Tuleakov, V. I. Haustov, N. S. Ciheidze, A. I. Cihenkeli. Linia oportunistă a fracțiunii Ciheidze a fost criticată de V. I. Lenin în articolele „Fracțiunea Ciheidze și rolul ei“, „Au oare Comitetul de organizare și fracțiunea Ciheidze o linie proprie?“ (vezi Opere, vol. 23, București, E.S.P.L.P. 1957, p. 166—170,

și vol. 22, București, Editura P.M.R. 1952, p. 126—131), precum și în alte lucrări. — 178.

- 82 „*Naše Delo*“ — publicație menșevică lunară, principalul organ de presă al lichidatorilor și social-șoviniștilor din Rusia ; a început să apară în 1915, la Petrograd, în locul revistei „*Nașa Zarea*“, care fusese interzisă în octombrie 1914. La această publicație au colaborat E. Maevski, P. P. Maslov, A. N. Potresov, N. Cerevanin și alții. Au apărut în total 6 numere.

„*Golos Truda*“ — cotidian menșevic legal ; a apărut în 1916 la Samara, după interzicerea ziarului „*Naș Golos*“. Au apărut în total 3 numere. — 178.

- 83 *Congresul de la Zürich al Partidului social-democrat elvețian* a avut loc la 4—5 noiembrie 1916. Pe ordinea de zi a Congresului au figurat următoarele probleme : activitatea fracțiunii social-democrate în Consiliul național ; reforma financiară ; atitudinea față de hotărârile Conferinței socialiste internaționale de la Kiental ; atitudinea față de Grütli-Verein ; reexaminarea statutului partidului.

În prima zi a congresului V. I. Lenin a rostit un cuvânt de salut în numele C.C. al P.M.S.D.R. Cuvântarea rostită în limba germană a fost ascultată cu mult interes de către delegații la congres. Aproape în toate problemele, la congres s-a desfășurat o luptă a diferitelor tendințe existente în Partidul social-democrat elvețian. Ca participant la lucrările conferinței, Lenin a subliniat acțiunile hotărâte ale social-democraților de stînga în lupta lor împotriva dreptei și a centriștilor drept un fenomen pozitiv. În legătură cu activitatea fracțiunii social-democrate în Consiliul național, congresul a adoptat o hotărîre prin care obliga pe social-democrații membri ai Consiliului național să fie exemplu în lupta pentru interesele clasei muncitoare și să se conducă în activitatea lor după hotărârile partidului. În problema reformei financiare, congresul a adoptat o rezoluție propusă de R. Grimm și G. Huber, în care, odată cu aprobarea introducerii de către guvern a impozitelor directe au fost recunoscute ca admisibile impozitele indirecte — introducerea monopolului tutunului, taxa de timbru, extinderea monopolului alcoolului etc. În legătură cu atitudinea față de Conferința socialistă internațională de la Kiental au fost prezentate două proiecte de rezoluții : unul al conducerii partidului și altul al social-democraților de stînga. Congresul a hotărît să transmită această problemă spre rezolvare congresului extraordinar. În ceea ce privește Grütli-Verein, care, deși intra în componența partidului, avea o situație specială și care în timpul războiului mondial s-a situat pe poziții total șovine extreme, congresul a hotărît ca incompatibilă calitatea de membru al partidului social-democrat cu apartenența la Grütli-Verein. Problema reexaminării statutului partidului a fost amînată pentru congresul extraordinar.

După cum scria V. I. Lenin, Congresul de la Zürich „a demonstrat definitiv că hotărîrea acestui partid de a adera la Zimmerwald și de a admite *lupta revoluționară de masă* (rezoluția Congresului de la Aarau, 1915) rămîne o hotărîre pe hîrtie și că în partid s-a format pe deplin un «centru»... Acest «centru», în fruntea căruia se află R. Grimm, îmbină declarațiile «de stînga» cu practica «de dreapta», adică oportunistă” (volumul de față, p. 197). — 181.

- 84 „Comitetul pentru restabilirea legăturilor internaționale” a fost constituit de internaționaliștii francezi în ianuarie 1916. La acest comitet au participat : Merrheim, Bourderon, Boiselet, Bary, Buvard, Cardier. „Comitetul pentru restabilirea legăturilor internaționale” era prima încercare de a crea în Franța o organizație revoluționară a socialiștilor care să se opună organizațiilor oficiale social-șoviniste. Comitetul a desfășurat propaganda împotriva războiului imperialist, a editat broșuri și manifeste care demascau scopurile de cotropire ale imperialiștilor și trădarea social-șoviniștilor. În același timp însă, el a respins necesitatea unei rupturi hotărîte cu oportuniștii și n-a elaborat un program clar și consecvent de desfășurare a luptei revoluționare. Cu toate inconsecvențele sale, Lenin a considerat necesar să-l folosească pentru unirea elementelor internaționaliste din Franța și pentru întărirea influenței stîngii zimmerwaldiene. În urma indicației lui Lenin, I. F. Armand a participat la activitatea comitetului.

Sub influența Marii Revoluții Socialiste din Octombrie din Rusia și a întăririi mișcării muncitorești franceze, comitetul a devenit centrul elementelor revoluționare internaționaliste. În 1920 el a intrat în Partidul Comunist Francez. — 182.

- 85 Lenin se referă la ziarul „*Berner Tagwacht*”, în care au fost publicate următoarele articole și note pe marginea tratativelor pentru o pace separată între Rusia și Germania : nota intitulată „*Die Vorbereitung des Separatfriedens*” în nr. 230 din 11 octombrie 1916 ; editorialul „*Die Friedensgerüchte*” în nr. 241 din 13 octombrie ; nota „*Zum Separatfrieden*” în nr. 242 din 14 octombrie. — 185.

- 86 Este vorba de *Biroul socialist internațional* (B.S.I.) — organ executiv și informativ permanent al Internaționalei a II-a. Hotărîrea de a se crea un Birou socialist internațional a fost adoptată la Congresul de la Paris al Internaționalei a II-a (1900). Sediul Biroului socialist internațional era la Bruxelles. În componența B.S.I. intrau cîte doi delegați din fiecare partid național. B.S.I. trebuia să se întrunească de patru ori pe an, iar în intervalele dintre ședințe conducerea activității Biroului era încredințată Comitetului executiv al Partidului muncitoresc belgian. Președinte al B.S.I. a fost E. Vandervelde, iar secretar C. Huysmans. Începînd din 1905, reprezentantul P.M.S.D.R. în B.S.I. a fost V. I. Lenin. În 1912, Conferința a VI-a generală (de la Praga)

a P.M.S.D.R. a reales pe V. I. Lenin ca reprezentant al P.M.S.D.R. în B.S.I. În iunie 1914, la propunerea lui V. I. Lenin, M. M. Litvinov a fost numit reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R. în B.S.I.

După izbucnirea războiului imperialist mondial, B.S.I. s-a transformat într-o unealtă docilă a social-șovinistilor; el și-a mutat sediul la Haga (Olanda), continuându-și activitatea sub conducerea lui C. Huysmans. — 194.

- 87 „*Volksstimme*“ — ziar, organul Partidului social-democrat din Germania; a apărut la Chemnitz din ianuarie 1891 pînă în februarie 1933. În anii războiului imperialist mondial, ziarul s-a situat pe poziții social-șoviniiste. — 194.
- 88 În perioada războiului imperialist mondial, conducînd activitatea partidului bolșevic, V. I. Lenin, care locuia în Elveția, a fost și membru al Partidului social-democrat elvețian și a luat parte la activitatea acestuia. El a acordat o deosebită atenție activității social-democraților de stînga elvețieni, sfătuiindu-i și participînd la consfăturile lor. Social-democratul F. Bruibacher, medic din Zürich, care în acea vreme se întâlnea adeseori cu Vladimir Ilici, scrie: „Lenin urmărea cu mare atenție starea de spirit a muncitorilor din organizațiile din Zürich. Cînd se dezbătea o problemă importantă, el lua parte negreșit la adunare. Așa, de pildă, Lenin a participat la adunarea muncitorilor din industria lemnului în care s-a dezbătut problema Zilei tineretului; la adunările Uniunii muncitorești din Zürich consacrate problemei războiului; la adunarea tineretului din Göttingen, în care Platten a vorbit despre refuzul de a presta serviciul militar și despre propaganda revoluționară în armată; la adunarea grupului membrilor Unterstrasse, la care subsemnatul a vorbit în problema războiului. El manifesta față de tovarășii elvețieni nemărginită răbdare care-l caracteriza“ (Maurice Pianzola. „Lenin în Elveția“, Moscova, 1958, p. 96).
- Tezele „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“ au fost scrise de Lenin în limbile rusă și germană, și traduse în limba franceză. Tezele au fost expediate secțiunilor bolșevice din Elveția, social-democraților de stînga elvețieni și au fost dezbătute în adunările acestora.
- În secțiunea „Materiale pregătitoare“ din volumul de față sînt publicate „Planul tezelor «Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian»“, precum și „Planul tezelor în vederea discutării sarcinilor ce stau în fața zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“ (vezi volumul de față, p. 378—381; 384—386). Toate materialele pregătitoare pentru teze au fost publicate în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII. — 197.
- 89 „*Arbeitsgemeinschaft*“ — organizație a centriștilor germani (vezi adnotarea 56). — 197.

90 Această lozincă a fost lansată de K. Liebknecht în scrisoarea sa din 2 octombrie 1914 către conducerea Partidului social-democrat din Germania. Lenin citează textul acestei scrisori în „Ciornă de proiect al tezelor adresei către Comisia socialistă internațională și către toate partidele socialiste“ (vezi volumul de față, p. 274—286).

Scrisoarea lui K. Liebknecht are următorul istoric: În august 1914 Liebknecht a propus Conducerii Partidului social-democrat din Germania să organizeze o serie de mitinguri împotriva războiului și să adreseze în numele fracțiunii din Reichstag un manifest către toți membrii partidului, prin care să-i cheme la lupta pentru pace. Propunerile lui Liebknecht au fost respinse. În septembrie 1914, Liebknecht a plecat în Belgia și Olanda, unde a informat amănunțit pe socialiștii de orientare internaționalistă despre starea de lucruri din Partidul social-democrat din Germania. După înapoierea lui Liebknecht în Germania, conducerea partidului l-a tras la răspundere pentru această informare. Liebknecht a răspuns prin scrisoarea de față. — 197.

91 *Hotărârea de la Olten* — hotărâre în problema războiului adoptată de Congresul extraordinar al Partidului social-democrat elvețian care a avut loc la Olten (la 10—11 februarie 1906). — 205.

92 *Grütli-Verein* — organizație reformistă burgheză; înființată în Elveția în 1838, încă înainte de organizarea Partidului social-democrat elvețian. Grütli-Verein și-a luat denumirea legendarei uniuni a grütlienilor (complotiștilor), care în secolul al XVI-lea s-au răsculat împotriva jugului dinastiei austriece a Habsburgilor. În 1901 Grütli-Verein a aderat la Partidul social-democrat elvețian, păstrându-și independența organizatorică, propriul său organ de presă — ziarul „Grütliener“ — și urmînd mai departe linia sa de orientare burghezo-naționalistă. În timpul războiului imperialist mondial, Grütli-Verein s-a situat pe poziții total șovine și a constituit suportul social-șoviniștilor de dreapta. În noiembrie 1916, Congresul de la Zürich al Partidului social-democrat elvețian a adoptat hotărîrea de a considera activitatea social-șovină, depusă de Grütli-Verein, ca fiind incompatibilă cu aderența ei la partidul social-democrat. — 206.

93 Tezele de față și o serie de alte documente publicate în volum („Teze principiale cu privire la problema războiului“, „Scrisoare deschisă către Charles Naine, membru în Comisia socialistă internațională de la Berna“, „Douăsprezece teze scurte cu privire la susținerea de către H. Greulich a apărării patriei“, „O mlaștină imaginară sau reală?“, „Propunere de modificări în rezoluția cu privire la problema războiului“, „Istoria unei scurte perioade din viața unui partid socialist“) au fost scrise de V. I. Lenin cu prilejul discuției care a avut loc în Partidul social-democrat elvețian în problema războiului.

În august 1916, conducerea partidului a adoptat o hotărîre privitoare la convocarea la 11—12 februarie 1917 a Congre-

sului extraordinar, pentru dezbateră problema războiului. Congresul de la Zürich al Partidului social-democrat elvețian, care a avut loc la 4—5 noiembrie 1916, a aprobat această hotărâre și a numit o comisie pentru întocmirea proiectului de rezoluție a congresului extraordinar. Din comisie au făcut parte : E. Klöti (președinte), H. Affolter, P. Graber, I. Huber, G. Müller, Ch. Naine, P. Pflüger, E. Nobs și J. Schmidt în calitate de membri și Henser și V. Münzenberg ca membri supleanți. Secretarii partidului — F. Platten și Fendrich — au intrat în comisie cu drept de vot consultativ. Platten a participat activ la munca comisiei ; el a prezentat teze în problema războiului.

Comisia a elaborat două proiecte de teze : proiectul majorității (Affolter, Graber, Naine, Nobs și Schmidt) și proiectul minorității (Klöti, Huber, Müller, Pflüger). Rezoluția majorității era în spiritul tezelor centriste ale lui R. Grimm, publicate în iulie 1916. Rezoluția minorității avea o orientare social-șovină ; ea conținea un punct care obliga pe social-democrați „să-și apere patria“ în caz de război.

V. I. Lenin care întreținea strânse legături cu stînga elvețiană, era bine informat despre munca comisiei. Pentru a o ajuta, el a scris „Tezele cu privire la poziția Partidului social-democrat elvețian față de război“. Lenin a început lucrul la teze prin a analiza tezele lui Grimm și ale lui Platten. Luînd ca bază tezele lui Platten, într-o scrisoare către M. G. Bronski scrisă la începutul lunii decembrie, V. I. Lenin formula cinci puncte fundamentale, care, după părerea sa, trebuiau incluse în rezoluția stîngii. Lenin a schițat o serie de variante ale planului tezelor sale, a elaborat foarte amănunțit planul părții practice a tezelor, a scris o variantă inițială a tezelor și apoi textul lor definitiv.

În secțiunea „Materiale pregătitoare“ din volumul de față este publicată varianta „Părții practice“ a tezelor, care prezintă mici diferențe față de textul definitiv. Materialele pregătitoare ale lui Lenin la „Tezele cu privire la poziția Partidului social-democrat elvețian față de război“ sînt publicate integral în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII, p. 44—89. — 210.

- 94 Vezi K. Marx și F. Engels. Opere alese în două volume, vol. I, București, E.S.P.L.P. 1955, ed. a II-a, p. 583. — 215.
- 95 „*Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*“ — gazetă săptămînală ; a fost fondată la Berna în 1902 ; în timpul războiului imperialist mondial a avut o poziție social-șovină. — 217.
- 96 Lenin se referă la *Societatea fabiană* — organizație reformistă engleză, întemeiată în 1884 și denumită astfel după numele conducătorului de oști roman din secolul al III-lea î.e.n., Fabius Maximus, supranumit „Cunctator“, cunoscut prin tactica lui de expectativă, prin eschivarea de la lupte decisive în războiul cu Hanibal. Societatea fabiană era formată în special din reprezentanți ai intelectualității burgheze — oameni de știință, scrii-

tori, oameni politici (S. și B. Webb, R. Macdonald, Bernard Shaw și alții); ei negau necesitatea luptei de clasă a proletariatului și a revoluției socialiste și afirmau că trecerea de la capitalism la socialism ar fi posibilă numai pe calea unor reforme mărunte, pe calea transformării treptate a societății. Lenin a caracterizat fabianismul ca „curent al *oportunistului extrem*“ (Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 344). În 1900 Societatea fabiană a intrat în Partidul laburist. „Socialismul fabian“ este una dintre sursele ideologice ale laburiștilor.

În anii războiului imperialist mondial, fabienii s-au situat pe o poziție social-șovină. V. I. Lenin a făcut o caracterizare a fabienilor în articolul „Pacifismul englez și averșiunea englezilor față de teorie“ (Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 266—272). — 225.

97 *Partidul laburist* (Labour Party) din Anglia a fost întemeiat în anul 1900 prin unificarea sindicatelor — a trade-unionurilor —, a organizațiilor și a grupurilor socialiste în scopul de a avea reprezentanți ai muncitorilor în parlament („Comitetul reprezentării muncitorești“). În 1906, Comitetul și-a schimbat denumirea în Partid muncitoresc (laburist). Membrii trade-unionurilor devin în mod automat membri ai partidului cu condiția să plătească cotizațiile de partid. Partidului laburist i se alătură strîns Partidul cooperatist, care a aderat la el cu drept de membru colectiv, și Partidul laburist independent. În fruntea Partidului laburist se află comitetul executiv, care, împreună cu Consiliul general al trade-unionurilor și cu Comitetul executiv al Partidului cooperatist, alcătuiesc așa-zisul Consiliu național al muncii.

Partidul laburist, care s-a format la început ca un partid cu o compoziție muncitorească (ulterior în partid a intrat un mare număr de elemente mic-burgheze), devine prin ideologia și tactica sa o organizație oportunistă. Din momentul apariției partidului, liderii săi duc o politică de colaborare de clasă cu burghezia. „Partidul muncitoresc — scria Lenin — este pe de-a-n-tregul un partid burghez, căci, deși e alcătuit din muncitori, el este condus de reacționari — cei mai înverșunați reacționari, care acționează în totul în spiritul burgheziei...“ (Opere, vol. 31, București, E.S.P.L.P. 1956, p. 240). În timpul războiului imperialist mondial, liderii Partidului laburist au adoptat o poziție social-șovină. Ei au intrat în guvern. Datorită sprijinului lor activ au fost adoptate o serie de legi îndreptate împotriva muncitorilor (cu privire la militarizarea țării ș.a.). Conferința Partidului laburist care a avut loc în februarie 1916 a aprobat participarea la guvernul de coaliție. — 225.

98 La sfîrșitul anului 1916 — începutul anului 1917, V. I. Lenin s-a ocupat intens de problema statului, a studiat lucrările lui K. Marx și F. Engels și alte materiale. Lenin a strîns separat într-un caiet cu coperti albastre (renumitul „caiet albastru“),

intitulat de către el „Marxismul despre stat“, extrasele din Operele lui Marx și Engels cu observațiile și concluziile sale. „Pregătesc (aproape am terminat de pregătit materialul corespunzător) un articol în problema atitudinii marxismului față de stat“, scria V. I. Lenin lui A. M. Kollontai la 4 (17) februarie 1917 (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 264). Lenin și-a propus să publice articolul despre stat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»“, nr. 4. Probabil că încă de pe atunci Lenin întocmise planul articolului „Rolul statului“ (vezi „Culegeri din Lenin“, vol. XXI, p. 13—14). Articolul însă n-a fost scris atunci. Materialul grupat în caietul „Marxismul despre stat“ a stat la baza lucrării lui Lenin „Statul și revoluția“, scrisă în vara anului 1917.

Lucrarea „Marxismul despre stat“, planul articolului „Rolul statului“ și alte materiale în această problemă sînt incluse în volumul 33 al Operelor complete ale lui V. I. Lenin, în care intră și lucrarea „Statul și revoluția“. — 228.

- 99 Este vorba de documentul C.O. menșevic — a treia scrisoare, intitulată „Proletariatul și războiul“ (Proiectul de platformă, propus organizațiilor „Blocului din august“ de către Secretariatul din străinătate al Comitetului organizatoric. Zürich, 1915). Scrisoarea a fost semnată de 5 secretari ai C.O., printre care L. Martov. — 233.
- 100 „Grupurile de inițiativă“ au fost create de menșevicii-lichidatoriști la sfîrșitul anului 1910 ca o contrapondere a organizațiilor de partid ilegale, fiind concepute de aceștia ca nuclee ale unui nou partid legal de masă, care urma să se adapteze regimului stolîpinist. Lichidatoriștii au reușit să creeze „grupuri de inițiativă“ la Petersburg, Moscova, Ekaterinoslav și Konstantinovka (Donbass). Erau grupuri nu prea numeroase, formate din intelectuali, care nu aveau nici o legătură cu masele muncitorești. În timpul războiului mondial imperialist, „grupurile de inițiativă“ s-au situat pe poziții social-șovine. — 235.
- 101 „Delo“ — revistă menșevică bilunară; a apărut la Moscova din august 1916 pînă în ianuarie 1917, sub redacția lui A. N. Potresov, P. P. Maslov și L. I. Akselrod (Ortodox). În 1916 au apărut 10 numere (dintre care trei duble), în 1917 — un singur număr. Revista s-a situat pe poziții șovine. — 236.
- 102 „Diskussionnîi Listok“ — supliment al ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al P.M.S.D.R.; a apărut pe baza unei hotărîri a plenarei din ianuarie 1910 a C.C. al P.M.S.D.R., cu începere de la 6 (19) martie 1910 și pînă la 29 aprilie (12 mai) 1911, la Paris. Au apărut trei numere. Din redacția ziarului făceau parte reprezentanți ai bolșevicilor, menșevicilor, ultimatiștilor, bundiștilor, plehanoviștilor, Social-democrației poloneze și ai Social-democrației din Ținutul Ietoni. În „Diskussionnîi Listok“ au fost publicate articolele lui V. I. Lenin „Însemnările unui publicist“, „Semnificația istorică a luptei interne de partid“

- din Rusia“ și „Convorbire între un legalist și un adversar al lichidatorismului“ (vezi Opere complete, vol. 19, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 255—324 și 381—400; vol. 20, p. 243—253). — 236.
- 103 „Golos“ — ziar menșevic de orientare social-șovină; a apărut la Samara în 1916. Au apărut patru numere. Ziarul era o continuare a ziarelor menșevice „Naș Golos“ și „Golos Truda“, care apăruseră tot la Samara. — 237.
- 104 Este vorba de broșura „*Kriegs und Friedensprobleme der Arbeiterklasse*“, editată de menșevici, care reprezenta o reproducere a proiectului de rezoluție-manifest al celei de-a doua Conferințe de la Zimmerwald cu privire la sarcinile proletariatului în lupta pentru pace, prezentat la conferință de către P. B. Akselrod, S. Lapinski și L. Martov. — 238.
- 105 Este vorba de amendamentul la rezoluția de la Stuttgart a congresului Internaționalei a II-a (1907) „*Militarismul și conflictele internaționale*“.
- La dezbateră proiectului de rezoluție propus de A. Bebel, V. I. Lenin, prin amendamentele sale, sprijinite de reprezentanții social-democrației poloneze, a obținut transformarea radicală a proiectului în spiritul marxismului revoluționar. În rezoluție a fost inclusă următoarea teză principală de mare importanță: „În cazul în care războiul va fi totuși declanșat, ei (clasa muncitoare din diferite țări și reprezentanții săi în parlamente. — *Nota red.*) trebuie... să se străduiască din toate puterile să folosească criza economică și politică provocată de război pentru a trezi masele populare și a grăbi prăbușirea dominației de clasă capitaliste“ („Proletarii“ nr. 17 din 20 octombrie 1907, p. 6).
- Adoptarea de către Congresul de la Stuttgart a rezoluției „*Militarismul și conflictele internaționale*“ a constituit o mare victorie a aripii revoluționare asupra celei oportuniste din mișcarea muncitorească internațională. Despre Congresul de la Stuttgart, vezi articolele lui V. I. Lenin „*Congresul socialist internațional de la Stuttgart*“ (Opere complete, vol. 16, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 69—76 și 81—91). — 239.
- 106 V. I. Lenin a scris articolul „*Pacifism burghez și pacifism socialist*“ cu intenția de a-l publica în ziarul „*Novii Mir*“, care era editat la New York de emigranții socialiști ruși. Articolul n-a apărut însă în acest ziar. Primele două capitole ale articolului au fost publicate cu modificări în ultimul număr, nr. 58, al ziarului „*Soșial-Demokrat*“ din 31 ianuarie 1917, sub titlul „*O cotitură în politica mondială*“ (vezi volumul de față, p. 339—348). — 241.
- 107 *Confédération générale du Travail* — Uniunea sindicatelor din întreaga Franță, a fost întemeiată în anul 1895. Confederația s-a aflat sub influența anarho-sindicaliștilor și a reformiștilor;

liderii săi recunoșteau numai lupta economică, negau conducerea mișcării sindicale de către partidul proletarietului. În perioada războiului imperialist mondial, conducătorii confederației s-au situat de partea burgheziei imperialiste și au dus o politică de colaborare între clase și de „apărare a patriei“.

Congresul Confederației generale a muncii amintit de Lenin a avut loc la Paris, la 24—26 decembrie 1916. La ordinea de zi a congresului au figurat două probleme: 1) Raportul Comitetului confederal din august 1914 și 2) Probleme ale muncii. La ședința de închidere din 26 decembrie secretarul confederal a ținut o comunicare despre nota președintelui S.U.A., Wilson, în problema terminării războiului adresată țărilor beligerante. Confederația a adoptat, aproape în unanimitate, o rezoluție în această problemă al cărei text este citat de Lenin. — 253.

- 108 *Partidul socialist francez* a fost întemeiat în 1905, ca urmare a contopirii Partidului socialist din Franța (guesdistii) cu Partidul socialist francez (jaurèsistii). În fruntea partidului unificat au ajuns reformiștii. De la începutul războiului imperialist mondial, conducerea partidului a trecut pe pozițiile social-șovinismului, a sprijinirii fățișe a războiului imperialist și s-a pronunțat pentru participarea la guvernul burghez. În partid a existat o grupare centristă, în frunte cu J. Longuet, care s-a situat pe poziții social-pacifiste și a propovăduit o politică împăciuitoare față de social-șoviști. În Partidul socialist francez a existat și o aripă de stînga, revoluționară, care s-a situat pe poziții internaționaliste și care era reprezentată în majoritate de membri de rînd ai partidului.

Congresul Partidului socialist francez, menționat de Lenin, a avut loc la 25—30 decembrie 1916. Principala problemă dezbătută la congres a fost problema păcii. În urma dezbaterilor au fost adoptate o serie de rezoluții, printre care rezoluția împotriva propagării ideilor zimmerwaldiene și rezoluția lui Renaudel prin care se aproba ca reprezentanți ai partidului să facă parte din Ministerul Apărării. — 253.

- 109 „*La Bataille*“ — cotidian, organ al anarho-sindicaliștilor francezi; a apărut la Paris, din 1915 pînă în octombrie 1920, în locul ziarului „*La Bataille Socialiste*“, care fusese interzis. Din redacția cotidianului făceau parte: Grave, Guillaume, Dubrély, Jouhaux, Cornelissen și alții. În timpul războiului imperialist mondial, ziarul s-a situat pe poziții social-șovine. — 256.

- 110 Prezentul articol a constituit un răspuns al lui V. I. Lenin la scrisoarea deschisă a socialistului-centrist francez B. Souvarine „*A nos amis qui sont en Suisse*“ („Către prietenii noștri din Elveția“), publicată la 10 decembrie 1916 în ziarul „*Le Populaire du Centre*“.

Răspunsul lui Lenin a fost trimis lui Souvarine, care l-a prefațat și l-a predat, în ianuarie 1918, spre publicare redacției ziarului socialist „*La Vérité*“. Articolul, cules pentru nr. 45 al

ziarului din 24 ianuarie, a fost scos de cenzură, iar ziarul a apărut cu o pagină albă, pe care era imprimat titlul „Un document inédit. Une lettres de Lénine” („Un document inedit. O scrisoare a lui Lenin”) și semnătura „Lénine”. Peste trei zile, la 27 ianuarie, „Scrisoarea deschisă către Boris Souvarine” a fost publicată cu însemnate prescurtări și cu subtitluri date de redacție în nr. 48 al ziarului „La Vérité”. S-au păstrat șpalturile numărului de ziar cu textul integral al scrisorii lui V. I. Lenin, după care ea a fost publicată în 1929 în revista „Proletarskaia Revoluția” nr. 7. — 263.

- 111 „*L'Humanité*” — cotidian fondat în 1904 de J. Jaurès, organ al Partidului socialist francez. În timpul războiului imperialist mondial, ziarul a fost acaparat de aripa de extremă dreaptă a Partidului socialist francez și s-a situat pe poziții social-șoviniste.

În 1918, la conducerea ziarului, ca director politic, a venit Marcel Cachin, militant de seamă al mișcării muncitorești franceze și internaționale. În 1918—1920, ziarul s-a ridicat împotriva politicii imperialiste a guvernului francez, care și-a trimis forțele armate în Rusia împotriva Republicii sovietice. Începând din decembrie 1920, după scindarea Partidului socialist francez și întemeierea Partidului Comunist Francez, ziarul a devenit Organul Central al acestui partid. — 265.

- 112 „*Appeal to Reason*” — ziar al socialiștilor americani; a fost întemeiat în 1895, în orașul Jirard din statul Kansas. Fără a avea în mod oficial legături cu Partidul socialist american, ziarul făcea propagandă în favoarea ideilor socialiste și se bucura de multă popularitate în rândurile muncitorilor. În anii războiului imperialist mondial a avut o poziție internaționalistă.

V. I. Lenin se referă la articolul lui E. Debs „When I Shall Fight” („Cînd voi lupta”), care a apărut în nr. 1 032 al ziarului din 11 septembrie 1915. — 269.

- 113 Menșevicii au fost excluși din partid în ianuarie 1912, la Conferința a VI-a (de la Praga) a P.M.S.D.R.

Conferința a VI-a generală a P.M.S.D.R. a avut loc la Praga în zilele de 5—17 (18—30) ianuarie 1912 și a jucat de fapt rolul unui congres. Conferința a fost condusă de V. I. Lenin. El a prezentat rapoartele cu privire la momentul actual și sarcinile partidului, cu privire la activitatea Biroului socialist internațional și a luat cuvîntul în legătură cu o serie de alte probleme. Lenin a întocmit proiecte de rezoluții în toate problemele importante de pe ordinea de zi a conferinței.

O mare importanță principială și practică au avut rezoluțiile adoptate la conferință: „Cu privire la lichidatorism și la grupul lichidatorilor” și „Cu privire la organizația de partid din străinătate”. Conferința a declarat că, prin comportarea lor, lichidatorii s-au pus definitiv în afara partidului și i-a exclus

din P.M.S.D.R. Conferința a condamnat activitatea grupurilor antipartinice din străinătate: menșevicii-golosiști, vperediştii și troțkiștii. Ea a declarat că este absolut necesar ca în străinătate să existe o singură organizație de partid, care să-și desfășoare, sub controlul și sub conducerea C.C., activitatea de sprijinire a partidului, și a arătat că grupurile din străinătate „care nu se supun centrului de activitate social-democrat din Rusia, adică Comitetului Central, și care provoacă dezorganizare, stabilind relații separate cu Rusia, peste capul C.C., nu se pot folosi de numele P.M.S.D.R.” Conferința a adoptat rezoluția „Cu privire la caracterul și formele organizatorice ale muncii de partid” și a aprobat proiectul Statutului de organizare a partidului propus de Lenin; a aprobat ca Organ Central al C.C. al P.M.S.D.R. ziarul „Soțial-Demokrat”, a ales Comitetul Central al partidului și a creat Biroul din Rusia al C.C.

Conferința de la Praga a P.M.S.D.R. a avut un rol excepțional în construirea partidului bolșevic, partid de tip nou, în consolidarea unității sale. Ea a făcut bilanțul unei întregi perioade istorice a luptei bolșevicilor împotriva menșevicilor și, izgonind din partid pe menșevicii-lichidatori, a consfințit victoria bolșevicilor. Pe baza hotărârilor conferinței s-au unit strâns organizațiile de partid locale. Conferința a stabilit linia politică și tactică a partidului în condițiile noului avânt revoluționar.

Conferința de la Praga a avut o mare însemnătate internațională. Ea a dat elementelor revoluționare din partidele Internaționalei a II-a un exemplu de luptă hotărâtă împotriva oportunistului, mergând pînă la ruptura organizatorică totală cu oportuniștii. Amănunte despre Conferința de la Praga, vezi în Opere complete, vol. 21, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 127—164. — 271.

114 „*De Tribune*” — cotidian, fondat în 1907 de aripa stîngă a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda (A. Pannekoek, H. Gorter, D. Wijnkoop, H. Roland-Holst). Începînd din 1909, după excluderea din partid a celor de stînga și organizarea de către aceștia a Partidului social-democrat din Olanda, ziarul a devenit organul acestui partid; din 1918 a fost organul Partidului Comunist din Olanda; a apărut sub această denumire pînă în 1940. — 273.

115 „*Ciornă de proiect al tezelor adresei către Comisia socialistă internațională și către toate partidele socialiste*” a fost scrisă în primele zile ale lunii ianuarie 1917. Pe manuscris, dedesubtul titlului, există o mențiune a lui Lenin: „(pentru expedierea către C.S.I. și pentru tipar)”.

La 7 ianuarie 1917, președintele Comisiei socialiste internaționale, R. Grimm, care se situa pe o poziție kautskistă, a determinat, în pofida stîngii elvețiene, adoptarea unei hotărâri de către Conducerea Partidului social-democrat elvețian cu privire la amînarea pe un timp nedefinit a congresului extraordinar al

- partidului în problema războiului. În aceeași zi a avut loc la Berlin Conferința opoziției centriste din Partidul social-democrat din Germania, care a adoptat un manifest pacifist, întocmit de K. Kautsky. Acest manifest, intitulat „Ein Friedensmanifest der deutschen Parteioption“ („Manifest pentru pace al opoziției de partid german“), a fost publicat într-o serie de ziare germane. În ziarul socialist elvețian „Volksrecht“, manifestul a fost tipărit la 11 ianuarie. Aceste evenimente au însemnat trecerea pe față a zimmerwaldienilor de dreapta de partea social-șovinistilor. În legătură cu aceasta, Lenin a introdus în proiect o serie de modificări, ulterior însă a hotărât amânarea publicării lui și a scris pe el următoarea notă marginală: „scris înainte de 7.I.1917 și de aceea parțial e inactual“. Mai târziu, pe baza acestui proiect, Lenin a scris chemarea „Către muncitorii care sprijină lupta împotriva războiului și împotriva socialiştilor care au trecut de partea guvernelor din propria lor țară“ (vezi volumul de față, p. 297—306). — 274.
- 116 „Grütliener“ — ziar, organ de presă al organizației burghezo-reformiste elvețiene „Grütli-Verein“; a fost înființat în 1851 la Zürich. În anii războiului imperialist mondial (1914—1918), ziarul s-a situat pe poziții social-șoviniste. Lenin a spus despre el că este „un ziar al slujitorilor consecvenți și fățiși ai burgheziei în rîndurile mișcării muncitorești“. — 289.
- 117 Este vorba de Conferința a 115 reprezentanți ai organizațiilor muncitorești din Elveția, care a avut loc la Zürich la 6 august 1916 și care a fost consacrată situației grele a muncitorilor determinate de creșterea scumpetei. R. Grimm a ținut un raport la conferință.
- Rezoluția adoptată la raportul lui Grimm și scurtele informații despre lucrările conferinței au fost publicate în ziarul „Volksrecht“ nr. 183 din 8 august 1916 sub titlul „Die schweizerische Arbeiterschaft und die Teuerung“ („Muncitorii elvețieni și scumpetea“). Chemarea către Consiliul național adoptată de conferință a fost publicată la 10 august în nr. 185 al ziarului sub titlul „Massnahmen gegen die Teuerung“ („Măsuri împotriva scumpetei“). — 292.
- 118 Este vorba, probabil, de articolul redacțional apărut sub titlul „Parteibeschlüsse“ („Hotărâri ale partidului“) în „Berliner Tagwacht“ nr. 6 din 8 ianuarie 1917. — 304.
- 119 „Referatul asupra revoluției din 1905“ a fost prezentat de V. I. Lenin în limba germană în ziua de 9 (22) ianuarie 1917 la Casa poporului din Zürich, la o consfătuire a tineretului muncitor elvețian. Lenin a început să lucreze la referat în ultima decadă a lunii decembrie 1916. Într-o scrisoare din 7 (20) decembrie, adresată lui V. A. Karpinski, Lenin i-a comunicat intenția sa de a prezenta la Zürich un referat asupra revoluției din 1905, i-a trimis o listă a bibliografiei de care avea nevoie

și l-a rugat să-i trimită lucrările enumerate (vezi Opere, vol. 36, București, Editura politică, 1958, p. 426—427).

Materialele pregătitoare pentru referat sînt publicate în „Culegeri din Lenin“, vol. XXVI. — 307.

- 120 *Articolul „Douăsprezece teze scurte cu privire la susținerea de către H. Greulich a apărării patriei“* a fost scris de V. I. Lenin ca răspuns la o serie de articole ale social-șovinistului elvețian H. Greulich, publicate sub denumirea generală „Zur Landesverteidigung“ („Cu privire la problema apărării patriei“) și publicate în ziarul social-democrat de la Zürich „Volksrecht“ nr. 19—22 din 23—26 ianuarie 1917.

Tezele lui Lenin sub semnătura „— e —“ au fost publicate în același ziar în numerele 26—27 din 31 ianuarie și 1 februarie. E. Nobs, redactor la „Volksrecht“, a eliminat din teze cîteva paragrafe, iar înaintea numelui de familie al lui Greulich în manuscris a pus peste tot cuvîntul „Genosse“. Nobs a subliniat următoarele pasaje din teze : 1) La punctul nouă de la al treilea paragraf începînd cu cuvintele „Dar, la drept vorbind, despre ce“ și pînă la sfîrșitul acestui punct. 2) La punctul unsprezece — întreg paragraful doi, de la cuvintele „Perfect ! Dar aceasta“ și pînă la cuvintele „și nu socialism“. 3) La punctul doisprezece — cuvintele de încheiere ale paragrafului al cincilea : „și să-i invite politicos pe social-patrioți să se care în Uniunea grütliană“.

Pentru prima dată, articolul lui V. I. Lenin a fost publicat integral în „Culegeri din Lenin“, vol. XVII. — 329.

- 121 *„Le Populaire“* — ziar înființat de centristii francezi ; începînd din 1916 a apărut la Limoges, iar din iulie 1917 — la Paris. Redactorul ziarului a fost în 1916 J. Longuet. La ziar au colaborat P. Brizon, A. Pressemanne, J.-P. Raffin-Dugens, B. Souvarine, P. Faure și alții. Din 1921 ziarul a devenit organul Partidului socialist francez. În prezent, ziarul se află în mîna socialiștilor de dreapta. — 339.

- 122 Este vorba despre scrisoarea lui A. I. Gucikov din 15 (28 august) 1916, publicată în nr. 57 al ziarului „Soțial-Demokrat“ și adresată șefului Marelui stat-major al comandantului suprem, generalul M. V. Alekseev, și despre extrase din cuvîntarea ministrului afacerilor interne al Germaniei, K. Helfferich, rostită în Reichstag ca răspuns la interpelarea opoziției în legătură cu numeroasele arestări ale social-democraților.

Scrisoarea lui Gucikov împreună cu alte materiale a fost trimisă redacției „Soțial-Demokrat“ din Rusia. În scrisoarea către I. F. Armand din 5 (18) decembrie 1916, V. I. Lenin scria : „Astăzi am mai primit o scrisoare din Petrograd — în ultimul timp mi se scrie de acolo regulat“.

În afară de scrisoarea lui Gucikov, care va fi publicată în nr. 57 al O.C., ..., s-au primit scrisori de la Lvov și Celnokov, care scriu mereu despre același lucru, despre starea de iritare

din țară (împotriva trădătorilor care duc tratative în vederea încheierii unei păci separate) etc." (Opere, vol. 35, București, E.S.P.L.P. 1958, p. 237).

Scrisoarea lui Gucikov exprima spaima burgheziei ruse în fața revoluției care lua amploare și nemulțumirea față de guvernul incapabil de a preîntîmpina ofensiva revoluției. Sensul cuvîntării lui Hellferich era următorul: mai bine să se preîntîmpine ofensiva revoluției arestînd pe conducătorii ei decît să se permită revoluția. — 341.

- 123 *Este vorba de chemarea „Către toate partidele și grupurile care au aderat”* adoptată de Consfătuirea lărgită a Comisiei socialiste internaționale în februarie 1916. În chemare s-a făcut o aspră critică social-șovinistilor și poziției social-șoviniste a Biroului socialist internațional. Încercările liderilor B.S.I. de a reface Internaționala a II-a pe calea „amnistiei reciproce” a socialiștilor au fost calificate în chemare ca un „atentat împotriva socialismului”. Chemarea a cerut socialiștilor să refuze de a vota creditele militare, să organizeze greve, demonstrații, fraternizare în tranșee și să folosească și alte forme ale luptei revoluționare împotriva războiului imperialist. Chemarea C.S.I. a fost publicată în nr. 3 din „Buletin” al Comisiei socialiste internaționale din 29 februarie și în nr. 52 al ziarului „Sozial-Demokrat” din 25 martie 1916. — 343.
- 124 Este vorba de cuvîntarea lui F. Turati din 17 decembrie 1916 rostită în ședința parlamentului de la Roma, în care a justificat caracterul imperialist al războiului. Cuvîntarea a fost publicată la 18 decembrie în nr. 345 al ziarului „Avanti!”. Ecourile la această cuvîntare și extrase din comentariile presei socialiste din diferite țări în această chestiune au fost publicate în ziarul „Volksrecht” nr. 301 din 23 decembrie sub titlul „Eine Rede Turatis über das Friedensangebot” („Cuvîntarea lui Turati privitoare la propunerea de pace”).
- Lenin citează și critică cuvîntarea lui Turati în articolul „Pacifism burghez și pacifism socialist” (vezi volumul de față, p. 250—252). — 346.
- 125 Lenin și-a propus să publice legal lucrarea „Statistică și sociologie” într-o broșură separată sub pseudonimul P. Piriucev. El n-a reușit să termine această lucrare.
- În capitolul „Materiale pregătitoare” din volumul de față sînt publicate cele mai complete variante ale planului broșurii (vezi p. 391—395). Toate materialele pregătitoare ale broșurii care s-au păstrat sînt publicate în „Culegeri din Lenin”, vol. XXX, p. 280—300. — 349.
- 126 Articolul de față a fost scris ca răspuns la un articol de R. Grimm „Mehrheit und Minderheit in der Militärfrage” („Majoritatea și minoritatea în problema militară”), publicat

în ziarul „Berner Tagwacht“ nr. 19—23 din 23—27 ianuarie 1917 și în revista „Neues Leben“ nr. 1 din 1917. — 357.

- 127 „Propunere de modificări la rezoluția cu privire la problema războiului“ a fost prezentată de social-democrații de stînga elvețieni în cadrul dezbaterii problemei războiului la Congresul cantonal al organizației social-democrate din Zürich, care a avut loc la Tösse în zilele de 11 și 12 februarie 1917.

La congres au fost prezentate două proiecte de rezoluție : 1) proiectul de rezoluție al minorității comisiei în problema războiului, întocmit de cei de dreapta în spiritul social-șovinismului, și 2) proiectul centrului de rezoluție al majorității comisiei. Cu majoritate de voturi (93 pentru 65 contra), congresul a adoptat proiectul de rezoluție al majorității. Pentru ca rezoluția social-șovinistilor să nu fie adoptată, stînga a votat pentru rezoluția majorității, dar a prezentat spre publicare o propunere de modificări a acestei rezoluții, propunere votată de congres. Pe copia dactilografiată a documentului, V. I. Lenin a însemnat rezultatele votului la congres :

„Pentru rezoluția Klöti și Co dreapta 65	— 82	
„ „ Grimm — centristii 93	32+32	+ această rezoluție
	61	din 158
Total 158“		

Propunerea de modificări la rezoluția cu privire la problema războiului a fost publicată în broșura nr. 1 „Gegen die Lüge der Vaterlandsverteidigung“ („Împotriva minciunii despre apărarea patriei“), editată de social-democrații de stînga elvețieni în februarie 1917, cu participarea activă a lui V. I. Lenin.

Despre lupta din Partidul social-democrat elvețian, vezi articolul lui Lenin „Istoria unei scurte perioade din viața unui partid socialist“ (volumul de față, p. 363—367). — 362.

- 128 Este vorba de proiectele de rezoluții prezentate de majoritatea și de minoritatea din comisie, proiecte care la 9 ianuarie 1917 au fost publicate în nr. 7 al ziarului „Volksrecht“ sub titlul comun „Anträge der Militärkommission“ („Propunerile comisiei militare“). — 363.

- 129 Lenin are în vedere referendumul în problema convocării congresului extraordinar al Partidului social-democrat elvețian pentru dezbaterea problemei atitudinii față de război. Referendumul a fost inițiat de social-democrații de stînga elvețieni în legătură cu hotărîrea Conducerii partidului social-democrat de a amîna congresul pe un timp nedeterminat.

La 23 ianuarie 1917, în nr. 19 al ziarului „Volksrecht“, la rubrica „Aus der Partei“ („Viața de partid“) a fost publicată

- chemarea grupului de inițiativă pentru organizarea referendumului sub titlul „Das Referendum gegen den Parteivorstand-beschluss ergriffen“ („Referendumul împotriva hotărîrii conducerii partidului a început“). — 363.
- 130 „*Neue Freie Zeitung*“ — organ al organizației social-democrate elvețiene din cantonul Solothurn ; a apărut la Olten din 1905 pînă în 1920. În timpul războiului imperialist mondial (1914—1918), gazeta s-a situat pe poziții centriste. — 364.
- 131 „*Basler Vorwärts*“ — ziar al organizației social-democrate elvețiene din cantonul Basel ; înființat în 1898 ; în timpul războiului imperialist mondial (1914—1918) s-a situat pe o poziție centristă. — 364.
- 132 Este vorba de articolul lui H. Greulich „Zur Landesverteidigung“ („Cu privire la problema apărării patriei“), publicat la 26 ianuarie 1917 în nr. 22 al ziarului „*Volksrecht*“. V. I. Lenin reproduce mai sus textul paragrafului 3 al rezoluției majorității. — 364.
- 133 Nota redacțională „Zum Referendum“ („Cu privire la referendum“) a fost publicată la 27 ianuarie 1917 în nr. 23 al ziarului „*Volksrecht*“, la rubrica „Aus der Partei“ („Viața de partid“). — 364.
- 134 Este vorba de articolul lui F. Platten „Die Militärfrage“ („Problema militară“), publicat la 1 februarie 1917 ca articol de fond în nr. 27 al ziarului „*Volksrecht*“. Continuarea articolului a fost publicată în nr. 28, 30 și 31 din 2, 5 și 6 februarie. — 365.
- 135 V. I. Lenin se referă la „Abänderungsanträge zu der Resolution der Militärkommission“ („Propuneri de modificări la rezoluția majorității comisiei militare“), publicate la 9 februarie 1917 în nr. 34 al ziarului „*Volksrecht*“. — 366.
- 136 Documentul de față a fost scris de V. I. Lenin pe o foaie separată și, după cît se pare, reprezintă o variantă a pasajului corespunzător din articolul „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“ (vezi volumul de față, p. 46, precum și adnotarea 27). — 371.
- 137 V. I. Lenin nu a scris un articol cu acest titlu. — 375.
- 138 V. I. Lenin se referă la poziția oportunistă pe care fabienii, E. Vandervelde, J. Jaurès și alții au adoptat-o în problema colonială și în problema antimilitarismului la Congresul din Stuttgart (1907) al Internaționalei a II-a. — 376.
- 139 În 1915 a apărut cartea lui K. Kautsky „Nationalstaat, imperialistischer Staat und Staatenbund“ („Statul național, statul

- imperialist și federația de state“), în care Kautsky apăra ideea Statelor Unite ale Europei și demonstra că „tendența de expansiune a capitalului“... „poate fi cel mai bine realizată... prin comerț liber, printr-un schimb de mărfuri în condiții pașnice“. Tezele formulate de Kautsky în această carte au fost supuse de către Lenin unei critici nimicitoare în cartea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 307—432) și în articolele „Falimentul Internaționalei a II-a“ și „Imperialismul și scindarea socialismului“ (vezi Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 209—265, și volumul de față, p. 164—180). — 376.
- 140 *Millerandism* — curent oportunist; își trage denumirea de la socialistul francez A. Millerand, care în 1899 a intrat în guvernul burghez reacționar al Franței și a sprijinit politica dusă de burghezie. — 376.
- 141 *Bernsteinism* — curent oportunist, ostil marxismului, din cadrul social-democrației germane și internaționale, apărut pe la sfârșitul secolului al XIX-lea. I s-a spus astfel după numele lui E. Bernstein, reprezentantul cel mai fățiș al tendințelor revizioniste din Partidul social-democrat din Germania. — 376.
- 142 Planul tezelor în vederea discutării sarcinilor ce stau în fața zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian a fost, probabil, scris pentru referatul sau pentru seria de referate ale lui Lenin despre situația din Partidul social-democrat elvețian.
- Primul punct al documentului publicat ne permite să presupunem că aceste teze au fost destinate în primul rînd membrilor ruși din Partidul social-democrat elvețian sau emigranților social-democrați ruși. — 384.
- 143 Documentul de față reprezintă observațiile făcute de V. I. Lenin la un articol al lui G. E. Zinoviev despre maximalism, articol care urma să fie publicat în revista „Kommunist“ sau în ziarul „Soțial-Demokrat“. Articolul nu a apărut în presă. — 387.
- 144 V. I. Lenin se referă la lucrarea lui R. Hilferding „Capitalul financiar. O nouă fază în dezvoltarea capitalismului“. Traducere autorizată din limba germană de I. Stepanov, Moscova 1912. — 392.
- 145 *Joseph Patoillet*. „L'impérialisme américain“, Dijon, 1904. Junius era pseudonimul Rosei Luxemburg; cartea ei „Die Krise der Sozialdemokratie“ a apărut în 1916. Vezi în Opere, vol. 39, București, Editura politică, 1962, p. 187—192, extrasele făcute de V. I. Lenin din această lucrare. — 392.
- 146 Lenin vorbește despre două articole ale șovinistului german Paul Lensch, apărute în revista: „Die Glocke“, și anume: „Die Selbstbestimmungsflause“ („Pălăvrăgeală despre autodeterminare“)

- în nr. 8 din 1915 și „Socialismus und Annexionen in der Vergangenheit“ („Socialismul și anexiunile în trecut“) în nr. 9 din 1916. Vezi în „Culegeri din Lenin“, vol. XXX, p. 118—127, extrasele făcute de V. I. Lenin din articolele lui Lensch. — 392.
- 147 După cât se pare, V. I. Lenin se referă la următoarele cinci articole ale lui Kautsky : 1) „Sozialdemokratische Anschauungen über den Krieg vor dem jetzigen Krieg“ („Concepții social-democrate asupra războiului dinainte de actualul război“) — „Die Neue Zeit“ nr. 13 din 29 decembrie 1916 ; 2) „Neue Sozialdemokratischen Auffassungen vom Krieg“ („O nouă concepție despre război a social-democraților“) — „Die Neue Zeit“ nr. 14 din 5 ianuarie 1917 ; 3) „Friedensbedingungen“ („Condiții pentru pace“) — „Leipziger Volkszeitung“ nr. 281 din 15 decembrie 1916 ; 4) „Die Aufnahme des Friedensangebots“ („Adoptarea propunerilor de pace“) — „Leipziger Volkszeitung“ nr. 286 din 21 decembrie 1916 ; 5) „Der Heiland der Welt“ („Salvatorul lumii“) — „Leipziger Volkszeitung“ nr. 289 din 24 decembrie 1916. — 393.
- 148 „*Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels*“ („Materiale noi cu privire la biografia lui Karl Marx și Friedrich Engels“), publicate de F. Mehring în „Die Neue Zeit“, anul XXV. Vol. II, 1907. — 393.
- 149 Documentul de față a fost scris în legătură cu publicarea în „Berner Tagwacht“ nr. 19—23 din 23—27 ianuarie și în revista „Neues Leben“ din ianuarie 1917 a unui articol al lui R. Grimm intitulat „Majoritatea și minoritatea în problema militară“, articol care apără poziția centristă adoptată de majoritatea Partidului social-democrat elvețian. — 396.
- 150 Articolul nu a fost scris. Multe dintre tezele formulate în plan au fost dezvoltate de Lenin în „Scrisori din depărtare“ (vezi Opere, vol. 23, București, E.S.P.L.P. 1957, p. 295—342). — 399.
-

INDICE DE LUCRĂRI ȘI IZVOARE
CITATE SAU MENȚIONATE
DE V. I. LENIN

- [*Akselrod, L. I.*] *Filozofia și opinia publică*. Legile elementare ale moralei și dreptului. — „Delo”, Moscova, 1916, nr. 1, august, p. 44—45. Semnat : Ortodox. — 236.
- Akselrod, P. B. și alții*. *Scrisoare deschisă [către redacția ziarului „Naș Golos”]*. — „Naș Golos”, Samara, 1916, nr. 13 (27), 24 aprilie, p. 2. — 272.
- Aleksinski, G. A.* *Și ce va fi mai departe?* (Cu privire la tactica în Dumă). — „Proletarii”, Geneva, 1908, nr. 34, 7 septembrie (25 august), p. 2—4. — 108.
- * *Buletinul Comitetului din străinătate al Bundului*, [Geneva], 1916, nr. 1, septembrie. 6 p. — 146, 230—233, 234—237, 238.
- „*Buletinul oficial*”, Petersburg, 1905, nr. 169, 6 (19) august, p. 1. — 320.
- 1905, nr. 222, 18 (31) octombrie, p. 1. — 326.
- 1905, nr. 268, 13 (26) decembrie, p. 1. — 321—322.
- Către popoarele ruinate și masacrate* [Manifest adoptat la Conferința socialistă internațională de la Kiental. 1916]. — „Soțial-Demokrat”, Geneva, 1916, nr. 54—55, 10 iunie, p. 1. — 288, 292.
- Cilbum, K.* *Social-democrația suedeză și războiul mondial*. (Lupta împotriva războiului și a însoțitorului lui — reacțiunea). — „Sbornik Soțial-Demokrata”, [Geneva], 1916, nr. 2, decembrie, p. 34—40. — 152.

* Cu asterisc sînt notate cărțile, ziarele, articolele și documentele pe care există însemnări ale lui V. I. Lenin și care se păstrează în Arhiva centrală de partid a Institutului de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

- Dărilor de seamă stenografice [ale Dumei de stat].* 1916. Sesiunea a patra. Ședințele 38—60 (17 martie — 20 iunie 1916). Petrograd, Imprimeriile statului, 1916. Col. 3 503—5 813. (Duma de stat. Legislatura a patra). — 15—16, 237—238, 284—285.
- **Declarația delegației poloneze la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald.* — În: Internaționala și războiul. Nr. 1. [Zürich], editat de Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare al P.M.S.D.R., 1915, p. 97—99 (P.M.S.D.R.). — 47, 68, 371.
- Declarația „Grupului social-democrat al muncii”* — vezi *Eine Erklärung.*
- Declarația guvernului.* — „Reci”, Petrograd, 1916, nr. 320 (3 703) 20 noiembrie (3 decembrie), p. 4—5. Sub titlul comun: În Duma de stat. Ședința din 19 noiembrie. — 244.
- Declarațiile menșevicilor din Petrograd și Moscova* — vezi *Social-democrații despre apărarea țării.*
- „*Delo*”, Moscova. — 236, 237, 272, 387, 389.
— 1916, nr. 1, august, p. 8—17, 44—45. — 236.
— 1916, nr. 2, p. 6—16, 56—67. — 237.
- Din partea redacției.* — În: Internaționala și războiul. Nr. 1. [Zürich], editat de Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare al P.M.S.D.R., 1915, p. I—II. (P.M.S.D.R.). — 167.
- „*Diskussionnii Listok*”, [Paris], 1910, nr. 2, 25 mai (7 iunie), p. 4—14. Pe ziar figurează data: 24 mai (7 iunie). — 236.
- *„*Dzvin*”, [Kiev], 1913, nr. 7—8, p. 83—94. — 57.
- Engels, F. Anti-Dühring.* Domnul Eugen Dühring revoluționează știința. Septembrie 1876 — iunie 1878. — 20, 66, 108—109.
— *Literatura din emigrație.* Mai 1874 — aprilie 1875. — 38, 40.
— *Originea familiei, a proprietății private și a statului.* În legătură cu cercetările lui Lewis H. Morgan. Sfârșitul lunii martie — 26 mai 1884. — 20, 99—100.
— *Padul și Rinul.* Sfârșitul lunii februarie — începutul lunii martie 1859. — 20—21.
— *Panslavismul democrat.* 14—15 februarie 1849. — 38, 39.
— *Prefață la ediția a doua a lucrării „Contribuții la problema locuințelor”.* 10 ianuarie 1887. — 215—216.
— *Prefață la ediția a doua a lucrării „Situația clasei muncitoare din Anglia”.* 21 iulie 1892. — 172—173, 372.

- *Scrisoare către F. A. Sorge*. 21 septembrie 1872. — 171, 372.
- *Scrisoare către F. A. Sorge*. 7 decembrie 1889. — 171, 372.
- *Scrisoare către F. A. Sorge*. 19 aprilie 1890. — 172, 372.
- *Scrisoare către F. A. Sorge*. 4 martie 1891. — 172, 372.
- *Scrisoare către F. A. Sorge*. 14 septembrie 1891. — 172, 174, 175—176, 177, 178, 179, 372, 373.
- [*Scrisoare către K. Kautsky*. 12 septembrie 1882]. — „Sbornik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1916, nr. 1, octombrie, p. 25, în articolul : [Lenin, V. I.] Bilanțul discuției asupra autodeterminării. Sub titlul : Scrisoarea lui Engels către Kautsky. — 113.
- „Golos“, Samara, 1916, nr. 2, 20 septembrie, p. 2. — 237, 272—273.
- „Golos Truda“, Samara. — 178.
- Gorbunov, I. F. *La stație*. — 62—63.
- Hansen, A. *Unele momente din mișcarea muncitorească contemporană din Norvegia*. Lupta clasei muncitoare și orientările tactice. — „Sbornik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1916, nr. 2, decembrie, p. 40—44. — 152.
- Heine, H. *Leapădă-te de alegorii și de ipoteze fără conținut...* — 18.
- *Hilferding, R. *Capitalul financiar*. Faza contemporană în dezvoltarea capitalismului. Traducere autorizată din germană, cu un cuvânt introductiv de I. Stepanov. Moscova, Znamenski, 1912. XXIX, 576, 3 p. — 95, 108, 167, 392.
- *„Informaționnii Listok Zagranicinoi Organizații Bunda“, [Geneva], 1915, nr. 8, mai, p. 11—12. — 146.
- **Internaționala și războiul*. Nr. 1. [Zürich], editat de Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare al P.M.S.D.R., 1915. II, 148 p. (P.M.S.D.R.). — 46, 68, 167, 371.
- *Iurkevici, L. *Marxiștii ruși și mișcarea muncitorească din Ucraina*. — „Dzvin“, [Kiev], 1913, nr. 7—8, p. 83—94. — 58.
- „Izvestiia Soveta Rabocih Deputatov“, Petersburg. — 321—322.
- *„Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaționnogo Komiteta Rossiiskoi Soțial-Demokraticeskoii Raboței Partii“, [Zürich], 1916, nr. 4, 10 aprilie, p. 2. — 169—170.
- *— [Zürich — Geneva], 1916, nr. 6, 12 septembrie, p. 1. — 237.
- Junius — vezi Luxemburg, R.

K. R. — *vezi* Radek, K.

„*Kavkazskoe Slovo*“, Tiflis. — 230, 231.

„*Kommunist*“, Geneva, 1915, nr. 1—2, 196 p. — 167.

**Kulișer, A. Rebeliunea de la Dublin.* — „*Reci*“, Petrograd, 1916, nr. 102 (3 485), 15 (28) aprilie, p. 1—2. — 53—54.

Legea cu privire la țăranii eliberați din iobăgie. 19 februarie 1861. Petersburg, 1861. 357 p. Diverse pagini. — 253.

[*Lenin, V. I.*] *Atitudinea față de alte partide și grupuri.* [Rezoluție adoptată la Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. 1915]. — „*Soțial-Demokrat*“, Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. Sub titlul comun: Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — 146.

— *Bilanțul discuției asupra autodeterminării* — „*Sbornik Soțial-Demokrata*“, [Geneva], 1916, nr. 1, octombrie, p. 11—28. Semnat: N. Lenin. — 10.

— *Broșura lui Junius.* — „*Sbornik Soțial-Demokrata*“, [Geneva], 1916, nr. 1, octombrie, p. 28—34. Semnat: N. Lenin. — 29, 89, 153.

* — *Cîteva teze.* Din partea redacției. — „*Soțial-Demokrat*“, Geneva, 1915, nr. 47, 13 octombrie, p. 2. — 126—127.

— *Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.* — În: [*Lenin, V. I.* și *Zinoviev, G. E.*] *Socialismul și războiul.* (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război). Editat de redacția ziarului „*Soțial-Demokrat*“. Geneva, Chaulmontet, 1915, p. 41—46 (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autori: G. Zinoviev și N. Lenin. — 29, 263—264.

— *Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.* — „*Soțial-Demokrat*“, Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. — 2, 14—15, 66, 81—83, 84, 85, 88, 146.

— *Cu privire la lozincă „apărării patriei“.* [Rezoluție adoptată la Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. 1915]. — „*Soțial-Demokrat*“, Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. Sub titlul comun: Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — 66, 81—82, 83, 84—85, 87.

— *Despre dreptul națiunilor la autodeterminare.* — „*Prosveșcenie*“, Petersburg, 1914, *nr. 4, p. 34—47; nr. 5, p. 57—71; nr. 6, p. 33—47. Semnat: V. Ilin. — 63—64, 103, 110—111.

— *Despre programul național al P.M.S.D.R.* — „*Soțial-Demokrat*“, [Paris], 1913, nr. 32, 15 (28) decembrie, p. 4—5. — 146—147.

— *Insemnările unui publicist.* II. „*Criza unificării*“ din partidul nostru. — „*Diskussionnîi Listok*“, [Paris], 1910, nr. 2, 25 mai

- (7 iunie), p. 4—14. Semnat : N. Lenin. Pe ziar figurează data : 24 mai (7 iunie). — 236.
- *Lozinca „dezarmării“*. — „Sbornik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1916, nr. 2, decembrie, p. 29—34. Semnat : N. Lenin. — 227.
- *Lozincile social-democrației revoluționare*. [Rezoluție adoptată la Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. 1915]. — „Soțial-Demokrat“, Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. Sub titlul comun : Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — 13—15.
- *Pacifismul și lozinca păcii*. [Rezoluție adoptată la Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. 1915]. — În : [Lenin, V. I. și Zinoviev, G. E.] Socialismul și războiul. (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război). Editat de redacția ziarului „Soțial-Demokrat“. Geneva, Chaulmontet, 1915, p. 44—45. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autori : G. Zinoviev și N. Lenin. — 126.
- *Pacifismul și lozinca păcii*. [Rezoluție adoptată la Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. 1915]. — „Soțial-Demokrat“, Geneva, 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. Sub titlul comun : Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. — 82—83, 88.
- *Războiul și social-democrația din Rusia*. — În : [Lenin, V. I. și Zinoviev, G. E.] Socialismul și războiul (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război). Editat de redacția ziarului „Soțial-Demokrat“. Geneva, Chaulmontet, 1915, p. 35—41. (P.M.S.D.R.). Înaintea titlului autori : G. Zinoviev și N. Lenin. — 29, 263—264.
- *Războiul și social-democrația din Rusia*. — „Soțial-Demokrat“, Geneva, 1914, nr. 33, 1 noiembrie, p. 1. Semnat : Comitetul Central al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. — 2, 263, 269, 280, 346—347.
- *Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare*. (Teze). — „Sbornik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1916, nr. 1, octombrie, p. 1—6. Semnat : Redacția ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al P.M.S.D.R. — 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 29, 31—32, 33—34, 47, 52, 61, 62, 63—64, 65—67, 68, 90—91, 92—93, 99, 100, 102, 105, 106—107, 111, 112, 113, 114, 118, 119, 125—126, 132.
- *Rezoluție în problema națională, [adoptată la Consfătuirea din vara anului 1913 a C.C. al P.M.S.D.R. cu unii activiști de partid]*. — În : Comunicatul și rezoluțiile Consfătuirii din vara anului 1913 a Comitetului Central al P.M.S.D.R. cu unii activiști de partid. Editat de C.C. [Paris, decembrie], p. 20—23. (P.M.S.D.R.). — 57.
- *[Lenin, V. I. și Zinoviev, G. E.] *Socialismul și războiul*. (Atitudinea P.M.S.D.R. față de război). Editat de redacția ziarului „Soțial-Demokrat“. Geneva, Chaulmontet, 1915. 48. p. (P.M.S.D.R.).

- Înainte de titlul autorilor: G. Zinoviev și N. Lenin. — 29, 67, 126, 263—264.
- Lermontov, M. I. Către A. O. Smirnova.* — 19.
- **Levițki, V. Organizarea forțelor sociale și apărarea țării.* — În: *Autoapărarea. Culegere marxistă.* 1. Petrograd, 1916, p. 108—120. — 272—273.
- Libman, F. Reeditarea unei vechi greșeli.* (Despre problema națională). — „Zeit“, Petersburg, 1913, nr. 28, 17 (30) septembrie, p. 3—4. În limba idiș. — 58.
- Manifest.* 17 (30) octombrie 1905. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 222, 18 (31) octombrie, p. 1. — 326.
- Manifest [cu privire la instituirea Dumei de stat.* 6 (19) august 1905]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 169, 6 (19) august, p. 1. — 320—321.
- Manifestul Comitetului Central* — vezi Lenin, V. I. Războiul și social-democrația din Rusia.
- Manifestul din 19 februarie 1861* — vezi Legea cu privire la țăranii eliberați din iobăgie.
- [*Martov, L.*] *Adevărata situație.* — „Nașe Slovo“, Paris, 1916, nr. 84 (471), 8 aprilie, p. 1—2. — 238.
- *Ce rezultă din „dreptul la autodeterminare națională“.* — „Naș Golos“, Samara, 1916, nr. 3 (17), 17 ianuarie, p. 1—2; *nr. 4 (18), 24 ianuarie, p. 1. — 58—59, 108.
- *In flank!* (Conferința de la Zimmerwald și grupările ei). — „Nașe Slovo“, Paris, 1916, nr. 4 (392), 6 ianuarie, p. 1—2; nr. 5 (393), 7 ianuarie, p. 1—2. — 238.
- *— *Lupta împotriva imperialismului și revoluția rusă.* — „Izvestiia Zagranicinoگو Sekretariata Organizaționnogo Komiteta Rossiiskoi Soțial-Demokraticeskoii Raboței Partii“, [Zürich — Geneva], 1916, nr. 6, 12 septembrie, p. 1. — 238.
- *— *Pericolul vulgarizării.* — „Buletinul Comitetului din străinătate al Bundului“, [Geneva], 1916, nr. 1, septembrie, p. 3—4. — 230—233, 238.
- *Scrisoare către redacție.* Răspuns la invitația de a colabora la revista „Delo“. — „Golos“, Samara, 1916, nr. 2, 20 septembrie, p. 2. — 237, 272.
- Marx, K. Capitalul.* Critica economiei politice, vol. I. 1867. — 93—94, 166.

- *Comunicare confidențială*. În jurul datei de 28 martie 1870. — 38—39, 40.
- *Critica Programului de la Gotha*. Aprilie — începutul lunii mai 1875. — 20.
- *Prefață la ediția a doua a lucrării „Oprește brumar al lui Ludovic Bonaparte”*. 23 iunie 1869. — 166.
- *Războiul civil din Franța*. Adresa Consiliului General al Asociației Internaționale a Muncitorilor. Aprilie — mai 1871. — 11.
- *Scrisoare către F. A. Sorge*. 4 august 1874. — 171.
- Marx, K. și Engels, F.* Manifestul Partidului Comunist. Decembrie 1847 — ianuarie 1848. — 271.
- Maslov, P. P.* *Despre imperialism*. — „Delo”, Moscova, 1916, nr. 1, august, p. 8—17; nr. 2, p. 6—16. — 236—237.
- [*Nahimson, M. I.*] *Scrisoarea lui K. Kautsky către tov. Spectator*. — „Naș Golos”, Samara, 1916, nr. 15 (29), 8 mai, p. 1—2. Semnat: Spectator. — 10, 167.
- „Naș Golos”, Samara, 1916, nr. 3 (17), 17 ianuarie, p. 1—2; *nr. 4 (18), 24 ianuarie, p. 1. — 58, 108.
- 1916, nr. 13 (27), 24 aprilie, p. 2. — 272—273.
- 1916, nr. 15 (29), 8 mai, p. 1—2. — 10, 167.
- „Naș Delo”, Petrograd. — 178.
- „Naș Slovo”, Paris. — 230, 234, 237—238, 273.
- 1915, nr. 24, 25 februarie, p. 2. — 52.
- 1915, nr. 45, 21 martie, p. 2. — 129—130.
- 1915, nr. 130, 3 iulie, p. 1; nr. 135, 9 iulie, p. 1. — 58.
- *— 1915, nr. 264, 12 decembrie, p. 1—2. — 237.
- 1916, nr. 4 (392), 6 ianuarie, p. 1—2; nr. 5 (393), 7 ianuarie, p. 1—2. — 237.
- 1916, nr. 84 (471), 8 aprilie, p. 1—2. — 238.
- 1916, nr. 85 (472), 9 aprilie, p. 1—2. — 238.
- 1916, nr. 203 (589), 3 septembrie, p. 1—2. — 230, 231.
- [*Nota redacției „Buletinului Comitetului din Străinătate al Bundului” la articolul lui L. Martov „Pericolul vulgarizării”*]. — „Buletinul Comitetului din Străinătate al Bundului”, [Geneva], 1916, nr. 1, septembrie, p. 3. — 232.

- „*Novaia Jizn*“, Petersburg. — 321—322.
- „*Novaia Raboceaia Gazeta*“, Petersburg, 1913, nr. 69, 29 octombrie, p. 1; nr. 71, 31 octombrie, p. 2. — 57, 58—59.
- „*Osvobojenie*“, Stuttgart — Paris. — 311.
- Paris, 1905, nr. 63, 20 (7) ianuarie, p. 221—222. — 311.
- Petiția adresată șarului de către muncitorii din Petersburg la 9 ianuarie [1905] [Foaie volantă].* Publicată de un grup social-democrat al minorității. [Petersburg, ianuarie 1905]. 2 p. Hectografiat. — 307—309.
- Plehanov, G. V. Despre război.* Răspuns tovarășului Z. P. Paris, „*Union*“, 1914. 32 p. — 86.
- **Potresov, A. N. Despre patriotism și internaționalism.* — În: *Auto-apărarea. Culegere marxistă.* 1. Petrograd, 1916, p. 5—21. — 272—273.
- *Insemnările unui publicist. Maximalizarea marxismului rus.* — „*Delo*“, Moscova, 1916, nr. 2, p. 56—67. — 236.
- Programul Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia, adoptat la Congresul al II-lea al partidului.* — În: *Congresul al II-lea ordinar al Partidului muncitoresc social-democrat din Rusia. Textul integral al proceselor-verbale.* Editat de C.C. Genève, tip. partidului, [1904], p. 1—6. (P.M.S.D.R.). — 26, 28, 41—42, 43, 58, 81, 102—103, 106, 119, 146—147.
- Proiectul de manifest prezentat la [Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald] de grupul delegaților de stînga (C.C. al P.M.S.D.R., opoziția poloneză, social-democrația din Ținutul leton, un suedez și un norvegian, un delegat german și unul elvețian).* — „*Soțial-Demokrat*“, Geneva, 1915, nr. 45—46, 11 octombrie, p. 4. — 389.
- **Proletariatul și războiul.* Proiect de platformă propus organizațiilor „*Blocului din august*“ de Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare. [Zürich], editat de Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare al P.M.S.D.R., [1915], 12 p. (P.M.S.D.R. Scrisoarea a treia). — 233.
- Proletari din Europa!* [Manifest adoptat la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald. 1915]. — „*Soțial-Demokrat*“, Geneva, 1915, nr. 45—46, 11 octombrie, p. 1. — 288—289, 291.
- „*Proletarii*“, Geneva, 1905, nr. 22, 24 (11) octombrie, p. 1. — 321.
- „*Proletarii*“, Geneva, 1908, nr. 34, 7 septembrie (25 august), p. 2—4. — 108.

„*Prosveșcenie*“, Petersburg, 1914, *nr. 4, p. 34—47 ; nr. 5, p. 57—71 ; nr. 6, p. 33—47. — 63—64, 103, 110.

Pușkin, A. S. Eroul. — 351.

*„*Rabocce Utro*“, Petrograd, 1915, nr. 1, 15 octombrie, p. 2—3. — 235, 237—238.

Rebeliunea militară de la Singapore. — „*Nașe Slovo*“, Paris, 1915, nr. 24, 25 februarie, p. 2, la rubrica : *Telegrame.* — 52.

**Reci*, Petrograd, 1916, nr. 102 (3 485), 15 (28) aprilie, p. 1—2. — 53—54.

— 1916, nr. 320 (3 703), 20 noiembrie (3 decembrie), p. 4—5. — 244.

Rezoluție cu privire la Duma de stat. [Rezoluția Conferinței organizațiilor social-democrate din Rusia care a avut loc în septembrie 1905]. — „*Proletarii*“, Geneva, 1905, nr. 22, 24 (11) octombrie, p. 1. — 321.

[*Rezoluțiile adoptate la Conferința socialistă internațională de la Kiental.* 1916]. — „*Soțial-Demokrat*“, Geneva, 1916, nr. 54—55, din 10 iunie, p. 1. — 208, 285, 288—289, 291, 301, 303, 334, 358.

[*Rezoluțiile adoptate la Conferința socialistă internațională de la Zimmerwald.* 1915]. — „*Soțial-Demokrat*“, Geneva, 1915, nr. 45—46, 11 octombrie, p. 1. — 285, 288—289, 291, 334.

Rezoluțiile de la Berna — *vezi* Lenin V. I. Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R.

[*Sanin, A. A.*] *Cine va înfăptui revoluția politică.* Extras din „*Proletarskaia Borba*“. Editat de Comitetul din Kiev. [Kiev], 1899. 28 p. (P.M.S.D.R.). — 60.

„*Sbornik Soțial-Demokrata*“, [Geneva], 1916, nr. 1, octombrie. 88 p. — 10, 17, 18—20, 21, 22, 23—25, 26—38, 39, 40—44, 45, 47, 48—50, 52—53, 55, 57—58, 61, 62, 63—64, 65—67, 68—69, 89, 90—91, 92, 99, 100, 102, 105, 106—107, 111—112, 113, 114—115, 118—119, 120, 122, 125—126, 132, 153.

— 1916, nr. 2, decembrie. 86 p. — 152, 227.

**Scrisoare din Rusia.* — „*Buletinul Comitetului din Străinătate al Bundului*“, [Geneva], 1916, nr. 1, septembrie, p. 4—6. — 146, 234—237.

Scrisoarea lui Gapon adresată țarului. — „*Vpered*“, Geneva, 1905, nr. 4, 31 (18) ianuarie, p. 3. — 307.

- Scrisoarea lui Gucikov adresată generalului M. V. Alekseev.* — „Soțial-Demokrat“, Geneva, 1916, nr. 57, 30 decembrie, p. 1—2. — 281, 341.
- * *Scrisori din Rusia.* — „Izvestiia Zagranicinogo Sekretariata Organizaționnogo Komiteta Rossiiskoi Soțial-Demokraticeskoii Raboței Partii“, [Zürich], 1916, nr. 4, 10 aprilie, p. 2, la rubrica : Viața de partid. — 169—170.
- Semkovski S. Destrămarea Rusiei?* — „Nașe Slovo“, Paris, 1915, nr. 45, 21 martie, p. 2, la rubrica : Tribuna liberă. — 129—130.
- *Marxism simplist în problema națională.* — „Novaia Raboceaia Gazeta“, Petersburg, 1913, nr. 69, 29 octombrie, p. 1 ; nr. 71, 31 octombrie, p. 2. — 57—58, 59.
- „*Severnii Golos*“, Petersburg. — 321—322.
- * *Social-democrații despre apărarea țării.* — „Rabocee Utro“, Petrograd, 1915, nr. 1, 15 octombrie, p. 2—3. — 235, 237—238.
- „*Soțial-Demokrat*“, [Vilno — Petersburg] — Paris — Geneva. — 17, 61, 62, 63, 64, 126, 167.
- [Paris], 1913, nr. 32, 15 (28) decembrie, p. 4—5. — 146—147.
- Geneva, 1914, nr. 33, 1 noiembrie, p. 1. — 2, 263, 268—269, 280, 346—347.
- 1915, nr. 40, 29 martie, p. 2. — 2, 14—15, 66, 81—83, 84, 85, 88, 146.
- 1915, nr. 45—46, 11 octombrie, p. 1, 4. — 285, 288—289, 291, 334, 389.
- 1915, nr. 47, 13 octombrie, p. 2. — 126—127.
- 1916, nr. 54—55, 10 iunie, p. 1. — 208, 285, 288—289, 291, 301, 303, 334, 358.
- 1916, nr. 57, 30 decembrie, p. 1—2. — 281, 340—341.
- Spectator* — vezi Nahimson, M. I.
- [*Struve, P. B.*] *O sarcină imperioasă a timpului nostru.* — „Osvo-bojdenie“, Paris, 1905, nr. 63, 20 (7) ianuarie, p. 221—222. Semnat : P. S. — 311.
- Teze cu privire la imperialism și asupra națională.* — „Sbornik Soțial-Demokrata“, [Geneva], 1916, nr. 1, octombrie, p. 6—11. Semnat : Redacția ziarului „Gazeta Rabotnicza“, organul de presă al conducerii regionale a social-democrației poloneze. — 17, 18—20, 21, 22, 23—25, 26—38, 39, 40—43, 45, 48—49, 55—56, 57—58, 111—112, 122—123.

- [Troțki, L. D.] *Călătoria deputatului Ciheidze*. — „Nașe Slovo“, Paris, 1916, nr. 203 (589), 3 septembrie, p. 1—2. — 230, 231.
- *— *Colaborarea cu social-patrioții*. (Răspuns tov. Martov). — „Nașe Slovo“, Paris, 1915, nr. 264, 12 decembrie, p. 1—2. — 238.
- *Logica unei situații proaste*. Răspuns tov. L. Martov. — „Nașe Slovo“, Paris, 1916, nr. 85 (472), 9 aprilie, p. 1—2. — 237.
- *Națiunea și economia*. — „Nașe Slovo“, Paris, 1915, nr. 130, 3 iulie, p. 1; nr. 135, 9 iulie, p. 1. Semnat: N. Troțki. — 57—59.

Ucaz către Senatul ocîrmuitor [cu privire la modificarea și completarea regulamentului alegerilor pentru Duma de stat]. — „Buletinul oficial“, Petersburg, 1905, nr. 268, 13 (26) decembrie, p. 1, la rubrica: Acte guvernamentale. — 321.

Varzar, V. E. Date statistice cu privire la grevele muncitorilor din fabrici și uzine în perioada 1895—1904. Petersburg, tip. Kirșbaum, 1905. 79 p. (Min. Transp. și Comunic. Secția industr.). — 313.

*— *Statistica grevelor muncitorilor din fabrici și uzine pe anul 1905*. Petersburg, tip. Kirșbaum, 1908. 65, 111 p. cu tabele (Min. Transp. și Comunic. Secția industr.). — 313, 314, 315, 321, 325.

„*Voprosi Strahovaniia*“, Petrograd. — 389.

„*Vpered*“, Geneva, 1905, nr. 4, 31 (18) ianuarie, p. 3. — 307.

*W. O *acuzatie stranie*. — „Informaționni Listok Zagranicinoin Organizaii Bunda“, [Geneva], 1915, nr. 8, mai, p. 11—12. — 146.

**Zasulici, V. I. Despre război*. — În: *Autoapărarea*. Culegere marxistă. 1. Petrograd, 1916, p. 1—4. — 271—273.

„*Zeit*“, Petersburg, 1913, nr. 28, 17 (30) septembrie, p. 3—4. În limba idiș. — 57—58.

Abänderungsanträge zu der Resolution der Mehrheit der Militärkommission. — „*Volksrecht*“, Zürich, 1917, Nr. 34, 9. Februar, S. 1—2. — 365, 366.

Abgeordnetenhaus. 27. Sitzung. 16. März. — „*Vorwärts*“, Berlin, 1916, Nr. 76, 17. März. Beilage zu Nr. 76 des „*Vorwärts*“, S. 2. — 251—253, 261, 280, 284, 347, 359.

- An die Arbeiterklasse!* — „Berner Tagwacht“, 1916, Nr. 307, 30. Dezember, S. 1. Semnat: Internationale sozialistische Kommission zu Bern. — 258, 260, 292, 303.
- An die Arbeiterklasse!* — „Volksrecht“, Zürich, 1916, Nr. 306, 30. Dezember, S. 1—2. Semnat: Internationale sozialistische Kommission zu Bern. — 258, 260, 292, 303.
- Antrag der Minderheit.* — „Volksrecht“, Zürich, 1917, Nr. 7, 9. Januar, S. 1. Semnat: I. Huber, E. Klöti, G. Müller, P. Pflüger. Sub titlul comun: Anträge der Militärkommission. — 291, 363.
- Antrag des Parteivorstandes.* — În: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei der Schweiz vom 4. und 5. November 1916, abgehalten im Gesellschaftshaus „z. Kaufleuten“ in Zürich. F. I. și f. a., S. 4—5. — 468.
- Anträge der Militärkommission.* Antrag der Mehrheit. — „Volksrecht“, Zürich, 1917, Nr. 7, 9. Januar, S. 1. Semnat: H. Affolter, P. Graber, Ch. Naine, E. Nobs, I. Schmid. — 363, 364, 365, 366.
- [*Die Antwort der Redaktion des „Vorwärts“.*] — „Vorwärts“, Berlin, 1916, Nr. 11, 12. Januar. Beilage zu Nr. 11 des „Vorwärts“, S. 2—3. — 3.
- * „*Appeal to Reason*“, Girard, Cansas, 1915, No. 1,032, September 11, p. 1. — 269.
- * „*Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung*“, Leipzig, 1916, Jg. 6, S. 212—219. — 40.
- „*Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik*“, Tübingen, 1906, Bd. V (XXIII), S. 165 (1) — 401 (237). — 325.
- „*The Atlantic Monthly*“, Boston. — 400.
- Die Auflösung der bürgerlichen Parteien und die Wiederherstellung der sozialdemokratischen Einheit.* — „Volksstimme“, Chemnitz, 1916, Nr. 298, 23. Dezember. 1. Beilage zu Nr. 298 der „Volksstimme“, S. 1. — 254, 255, 258.
- Ausserordentlicher Parteitag.* Samstag und Sonntag den 10. und 11. Februar 1917 im Volkshaus in Bern. — „Berner Tagwacht“, 1916, Nr. 289, 8. Dezember. 1. Beilage zur „Berner Tagwacht“, S. 1. Sub titlul comun: Sozialdemokratische Partei der Schweiz. Semnat: Die Geschäftsleitung. — 285, 363, 364.
- „*Avanti!*“, Milano, 1916, N. 66, 6 marzo. 4 p. — 397.
- 1916, N. 269, 27 settembre, p. 1. — 149—150.
- 1916, N. 301, 29 ottobre, p. 1. — 183.

- 1916, N. 328, 25 novembre, p. 1. — 249, 339.
- 1916, N. 334, 7 decembre, p. 1. — 250.
- 1916, N. 345, 18 decembre, p. 1, 2. — 250, 251, 275.
- 1916, N. 346, 19 decembre, p. 2, 4. — 250.
- 1916, N. 348, 21 decembre, p. 1. — 250, 275.
- 1916, N. 349, 22 decembre, p. 1. — 251.
- 1916, N. 352, 25 decembre, p. 1. — 249, 259, 339.
- 1916, N. 354, 28 decembre, p. 1. — 255—256, 257.
- Der „Avanti!“ über die Reichskonferenz.* — „Vorwärts“, Berlin, 1916, Nr. 276, 7. Oktober. Beilage zu Nr. 276 des „Vorwärts“, S. 1, la rubrica : Aus der Partei. — 150.
- **Axelrod, P. Die Krise und die Aufgaben der internationalen Sozialdemokratie.* Zürich, Genossenschaftsdruckerei, 1915. 46 S. — 167.
- b. b. Eine Rede Turatis über das Friedensangebot.* — „Volksrecht“, Zürich, 1916, Nr. 301, 23. Dezember, S. 2. — 251.
- Baselland.* — „Grütliener“, Zürich, 1917, Nr. 2, 4. Januar, S. 3. — 289, 290, 303.
- „*Basler Vorwärts*“, 1916, 9. November. — 384.
- 1916, 12. November. — 384.
- 1916, 14. November. — 384.
- 1917, 16. Januar. — 364, 367.
- „*La Bataille*“, Paris. — 256.
- 1916, N. 421, 27 decembre, p. 1, 2. — 253, 254, 255, 256, 258, 275, 302, 358.
- 1916, N. 422, 28 decembre, p. 2. — 253, 258, 275, 302, 358.
- Bauer, O. Die Nationalitätenfrage und die Sozialdemokratie.* Wien, Brand, 1907. VIII, 576 S. (Marx-Studien. Blätter zur Theorie und Politik des wissenschaftlichen Sozialismus. Hrsg. von M. Adler und R. Hilferding. Bd. 2). — 21—22, 353.
- [*Bebel, A. Resolutionsentwurf zur Frage des Militarismus und der internationalen Konflikte, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongress zu Stuttgart*]. — „Vorwärts“, Berlin, 1907, Nr. 194, 21. August. 1. Beilage zu Nr. 194 des „Vorwärts“, S. 3. Sub titlul comun : Die Kommissionen. Der Militarismus und die internationalen Konflikte. — 239.
- „*Berner Tagwacht*“. — 53, 144, 222, 289, 293, 303, 363.

- 1915, Nr. 123, 31. Mai, S. 1. — 359.
- *— 1915, Nr. 252, 28. Oktober. Beilage zur „Berner Tagwacht“, S. 1; Nr. 253, 29. Oktober. Beilage zur „Berner Tagwacht“, S. 1. — 26, 48, 68.
- 1916, Nr. 108, 9. Mai, S. 1. — 53.
- 1916, Nr. 237, 9. Oktober, S. 1. — 185.
- 1916, Nr. 239, 11. Oktober, S. 2. — 185.
- 1916, Nr. 241, 13. Oktober, S. 1. — 185.
- 1916, Nr. 242, 14. Oktober, S. 2. — 185.
- 1916, Nr. 248, 21. Oktober, S. 1—2. — 195—196.
- 1916, Nr. 289, 8. Dezember. 1. Beilage zur „Berner Tagwacht“, S. 1. — 285, 363, 364.
- 1916, Nr. 302, 23. Dezember, S. 1. — 250, 257.
- 1916, Nr. 307, 30. Dezember, S. 1. — 258, 260, 292, 303.
- 1917, Nr. 6, 8. Januar, S. 1. — 285, 287, 288, 290, 303, 363, 364.
- 1917, Nr. 17, 20. Januar. Beilage zur „Berner Tagwacht“, S. 1. — 364.
- 1917, Nr. 19, 23. Januar, S. 1; Nr. 20, 24. Januar, S. 1; Nr. 21, 25. Januar, S. 1; Nr. 22, 26. Januar, S. 1; Nr. 23, 27. Januar, S. 1. — 357—361, 396—398.
- „*Bremer Bürger-Zeitung*“. — 3—4.
- 1916, Nr. 295, 16. Dezember. 2. Beilage, S. 1. — 247, 249.
- „*The British Review*“, London, 1915, v. XII, No. 3, December. — 177.
- *[Bucharin, N.] *Der imperialistische Raubstaat*. — „Jugend-Internationale“, Zürich, 1916, Nr. 6, 1. Dezember, S. 7—8. Semnat : Nota-bene. — 227.
- La chiusura della Conferenza socialista tedesca*. — „Avanti!“, Milano, 1916, N. 269, 27 settembre, p. 1. — 149—150.
- Clausewitz, K. *Hinterlassene Werke über Krieg und Kriegführung*. Bd. 1, T. 1. Vom Kriege. Berlin, Dümmler, 1832. XXVIII, 371 S. — 85.
- I confini strategici*. — „Avanti!“, Milano, 1916, N. 348, 21 dicembre, p. 1, la rubrica : Polemichette. — 250, 270.
- „*Daily News*“, London. 1871, Mai. — 139, 156.

- Die dänische Sozialdemokratie und der Ministersozialismus.* — „Berliner Tagwacht“, 1916, Nr. 248, 21. Oktober, S. 1—2. — 195—196.
- **Debs, E. When I Shall Fight.* — „Appeal to Reason“, Girard, Canas, 1915, No. 1,032, September 11, p. 1. — 268—269.
- Deutsch-russische Friedensunterhandlungen?* — „Berliner Tagwacht“, 1916, Nr. 237, 9. Oktober, S. 1. — 185.
- Duncker, K. Unsere Frauen und der nationale Frauendienst.* — „Die Internationale“, [Düsseldorf], 1915, Hft. 1, 15. April, S. 25—29. — 1.
- E. Th. Der Überblick.* — „Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung“, Bern, 1916, Nr. 40, 30. September, S. 2. — 220, 385.
- „*L'Égalité*“, 1880, Paris, N. 24, 30 juin, p. 1—2. — 64.
- Eidgenössische Stempelsteuer.* — „Grütliener“, Zürich, 1916, Nr. 183, 9. August, S. 1. — 385.
- [*Engels, F. Brief an K. Kautsky.* 12. September 1882]. — In: Kautsky, K. Sozialismus und Kolonialpolitik. Eine Auseinandersetzung. Berlin, „Vorwärts“, 1907, S. 79—80, la rubrica: Anhang. Sub titlul: Ein Brief von Friedrich Engels. — 50, 135, 171—172, 173, 372.
- [*Brief an K. Marx*]. 7. Oktober 1858. — In: Der Briefwechsel zwischen Friedrich Engels und Karl Marx. 1844 bis 1883. Hrsg. v. A. Bebel und E. Bernstein. Bd. 2. Stuttgart, Dietz, 1913, S. 289—291. — 171, 372.
- *— [*Brief an K. Marx*]. 24. Oktober 1869. — Ibidem, Bd. 4, S. 197—198. — 38, 40.
- [*Brief an K. Marx*]. 11. August 1881. — Ibidem, S. 432—433. — 171, 372.
- *Herrn Eugen Dühring's Umwälzung der Wissenschaft.* 3., durchges. und verm. Aufl. Stuttgart, Dietz, 1894. XX, 354 S. — 109, 228.
- *Kann Europa abrüsten?* Separat-Abdruck aus dem „Vorwärts“ [Nürnberg], Wörlein, 1893. 29 S. — 392.
- *— [*What have the Working classes to do with Poland?*]. — „Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung“, Leipzig, 1916, Jg. 6, S. 212—219, in: Karl Marx und Friedrich Engels über die Polenfrage. Eingeleitet und hrsg. von N. Rjasanoff. — 40.
- Eresia o ignoranza?* — „Avanti!“, Milano, 1916, N. 346, 19 dicembre, p. 2, la rubrica: Scampoli. — 250.

- Eine Erklärung.* — „Bremer Bürger-Zeitung“, 1916, Nr. 295, 16. Dezember. 2. Beilage, S. 1. Sub titlul comun: Parteienachrichten. — 247, 249.
- Un formidabile discorso di Turati.* — „Avanti!“, Milano, 1916, N. 345, 18 dicembre, p. 2. Sub titlul comun: Note alla seduta. — 250.
- „Frankfurter Zeitung“, Frankfurt a. M. — 384.
— Abendblatt, Frankfurt a. M., 1916, Nr. 310, 8. November, S. 2. — 385.
- Das Friedensangebot der Militärmächte.* Einladung zur Konferenz. — „Vorwärts“, Berlin, 1916, Nr. 342, 13. Dezember, S. 1. — 247.
- Die Friedensgerüchte.* — „Berner Tagwacht“, 1916, Nr. 241, 13. Oktober, S. 1. — 185.
- Ein Friedensmanifest der deutschen Parteiopposition.* — „Volksrecht“, Zürich, 1917, Nr. 9, 11. Januar, S. 1. — 275, 302.
- „Gazeta Robotnicza“, [Zürich]. — 17, 27.
- „Die Glocke“, München. — 376.
- *— Jg. 1915, Hft. Nr. 8, 15. Dezember, S. 465—476. — 20, 31—33, 57, 392, 393.
— Jg. 1915/16, Hft. Nr. 9, 1. Januar, S. 493—500. — 20, 31—33, 57, 301, 393.
— Jg. 1916, Hft. 20, 12. August, S. 770—786. — 358.
- Gorter, H. Het Imperialisme, de Wereldoorlog en de Sociaal-Democratie.* Amsterdam, Brochurehandel Sociaal-Democratische Partij, [1914]. 116 bl. — 47.
- Greulich, H. Offener Brief an den Grütliverein Hottingen.* — „Grütli-lier“, Zürich, 1916, Nr. 230, 2. Oktober, S. 1. — 217—218, 221, 385.
— *Zur Landesverteidigung.* — „Volksrecht“, Zürich, 1917, Nr. 19, 23. Januar, S. 1; Nr. 20, 24. Januar, S. 1; Nr. 21, 25. Januar, S. 1; Nr. 22, 26. Januar, S. 1. — 329—334, 364.
- [*Grimm, R. Mehrheit und Minderheit in der Militärfrage.* — „Ber-ner Tagwacht“, 1917, Nr. 19, 23. Januar, S. 1; Nr. 20, 24. Januar, S. 1; Nr. 21, 25. Januar, S. 1; Nr. 22, 26. Januar, S. 1; Nr. 23, 27. Januar, S. 1. — 357—361, 396—398.
— *Mehrheit und Minderheit in der Militärfrage.* — „Neues Leben“, Bern, 1917, Jg. 3, Hft. 1, Januar, S. 1—16. — 357—361, 396—398.

- *Thesen zur Militärfrage*. — „Volksrecht“, Zürich, 1916, Nr. 162, 14. Juli, S. 1—2. — 133, 152, 216, 294, 385, 398.
- II *Gruppo parlamentare socialista e la pace*. Mozione per una prossima soluzione del conflitto europeo. — „Avanti!“, Milano, 1916, N. 328, 25 novembre, p. 1. Semnat: Treves, Mazzoni, Merloni, Modigliani, Musatti, Prampolini, Turati. — 250, 339.
- „Grütliener“, Zürich. — 290, 303.
- 1916, Nr. 163, 15. Juli, S. 2—3. — 385.
- 1916, Nr. 184, 9. August, S. 1. — 385.
- 1916, Nr. 192, 18. August, S. 1—2. — 290.
- 1916, Nr. 230, 2. Oktober, S. 1. — 217—218, 221, 385.
- 1917, Nr. 2, 4. Januar, S. 3. — 290, 303.
- *Guesde, J. *En garde! Contre les Contrefaçons, les Mirages et la Fausse Monnaie des Réformes bourgeoises. Polémiques*. Paris, Rouff, 1911. 477 p. — 265.
- Häcker, S. *Der Sozialismus in Polen*. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, Nr. 37, S. 324—332. — 17.
- Heilmann, E. *Der Kern des Streites*. — „Die Glocke“, München, 1916, Hft. 20, 12. August, S. 770—786. — 358.
- Hobson, J. A. *Imperialism. A Study*. London, Nisbet, 1902. VII, 400, (4) p. — 167—169, 372.
- Hourwich, I. A. *Immigration and Labor. The Economic Aspects of European Immigration to the United States*. New York — London, Putnam, 1912. XVII, 544 p. — 109.
- [Huber, I. u. Grimm, R. *Bundesfinanzreform*. Rezoluție adoptată la Congresul de la Zürich al Partidului social-democrat din Elveția]. — În: Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei der Schweiz vom 4. und 5. November 1916, abgehalten im Gesellschaftshaus „z. Kaufleuten“ in Zürich. F. I. și f. a., S. 120—121. — 200, 285, 379.
- Hübner, O. *Geographisch-statistische Tabellen aller Länder der Erde*. Fortgeführt und ausgestaltet von F. v. Juraschek. 64. Ausgabe. (Kriegs-Ausgabe). Im Druck vollendet Ende 1915. Frankfurt a. M., Keller, 1916. XV, 158 S. — 351—356.
- „L'Humanité“, Paris. — 265.
- 1915, N. 4274, 30 decembre, p. 1. — 267.
- *„Die Internationale“, [Düsseldörf], 1915, Hft. 1, 15. April. 78 S. — 1, 2—3.

- *„*Internationale Flugblätter*“, [Zürich], 1915, Nr. 1, November, S. 1—8. — 259, 298.
- *„*Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin*“, Bern, 1916, Nr. 3, 29. Februar. 16 S. — 1, 29, 61, 67, 68, 89, 117, 216, 343.
- J. B. G. *The Irish Rebellion*. — „*The Socialist Review*“, London, 1916, No. 78, August-September, p. 204—207. Sub titlul comun: *Socialist Review Outlook. The economic Conference*. — 162.
- J. H. *Die Gewerkschaften und die Militärfrage*. — „*Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*“, Bern, 1916, Nr. 38, 16. September. S. 1. — 385.
- „*Jugend-Internationale*“, Zürich. — 70, 225—227.
- 1915, Nr. 1, 1. September; 1916, Nr. 6, 1. Dezember. — 225.
- *— 1916, Nr. 3, 1. März, S. 7—8. — 70, 133, 152.
- *— 1916, Nr. 6, 1. Dezember, S. 2—4, 7—8. — 227, 228—229.
- Kautsky, K. Die Aktion der Masse*. — „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 2, 13. Oktober, S. 43—49; Nr. 3, 20. Oktober, S. 77—84; Nr. 4, 27. Oktober, S. 106—117. — 377.
- *Die Aufnahme des Friedensangebots*. — „*Leipziger Volkszeitung*“, 1916, Nr. 286, 21. Dezember, S. 1—2. — 339, 393.
- *Finis Poloniae?* — „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart, 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, Nr. 42, S. 484—491; Nr. 43, S. 513—525. — 17.
- *— *Fraktion und Partei*. — „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart, 1915, Jg. 34, Bd. 1, Nr. 9, 26. November, S. 269—276. — 261, 282.
- *Friedensbedingungen*. — „*Leipziger Volkszeitung*“, 1916, Nr. 281, 15. Dezember, S. 1—2; Nr. 282, 16. Dezember. 2. Beilage zu Nr. 282, S. 1—2. — 247, 249, 252, 275, 339, 393.
- *Der Heiland der Welt*. — „*Leipziger Volkszeitung*“, 1916, Nr. 289, 24. Dezember, S. 1. — 275, 339, 393.
- *— *Der Imperialismus*. — „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart, 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 21, 11. September, S. 908—922. — 166—167.
- *Der Kongress von Kopenhagen*. — „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart, 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 48, 26. August, S. 772—781. — 87.
- *Nationalstaat, imperialistischer Staat und Staatenbund*. Nürnberg, Fränkische Verlagsanstalt, 1915. 80 S. — 376.
- *Neue sozialdemokratische Auffassungen vom Krieg*. — „*Die Neue Zeit*“, Stuttgart, 1917, Jg. 35, Bd. 1, Nr. 14, 5. Januar, S. 321—334. — 275, 339, 393.

- *Die neue Taktik.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 44, 2. August, S. 654—664; Nr. 45, 9. August, S. 688—698; Nr. 46, 16. August, S. 723—733. — 377, 400.
- *Nochmals die Abrüstung.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 49, 6. September, S. 841—854. — 173, 174.
- *Sozialdemokratische Anschauungen über den Krieg vor dem jetzigen Kriege.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1916, Jg. 35, Bd. 1, Nr. 13, 29. Dezember, S. 297—306. — 275, 339, 393.
- *Die soziale Revolution.* I. Sozialreform und soziale Revolution. Berlin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, 1902. 56 S. — 324.
- *Die soziale Revolution.* II. Am. Lage nach der sozialen Revolution. Berlin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, 1902. 48 S. — 324.
- *Sozialismus und Kolonialpolitik.* Eine Auseinandersetzung. Berlin, „Vorwärts“, 1907. 80 S. — 50, 135, 171—172, 173, 372.
- * — *Zwei Schriften zum Umlernen.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1915, Jg. 33, Bd. 2, Nr. 4, 23. April, S. 107—116. — 94—95.
- * *Klassenkampf gegen den Krieg!* Material zum „Fall“ Liebknecht F. I., [1915]. 88 S. (Als Manuskript gedruckt). — 197, 213, 284, 305, 359, 397.
- Ein Kongress der amerikanischen Irländer.* — „Vorwärts“, Berlin, 1916, Nr. 79, 20. März, S. 3. — 54.
- Der Krieg und die russische Sozialdemokratie.* (Aus der Deklaration der Petersburger und der Moskauer sozialdemokratischen Parteiorganisationen der „menschewistischen“ Richtung). — In: *Kriegs- und Friedensprobleme der Arbeiterklasse.* Entwurf eines Manifestes. Vorgelegt der zweiten Zimmerwalder Konferenz. Hrsg. vom Auswärtigen Sekretariat des Organisationskomitees der sozialdem. Arbeiterpartei Russlands. F. I. și f. a., S. 19—25. — 237.
- * *Kriegs- und Friedensprobleme der Arbeiterklasse.* Entwurf eines Manifestes. Vorgelegt der zweiten Zimmerwalder Konferenz. Hrsg. vom Auswärtigen Sekretariat des Organisationskomitees der sozialdem. Arbeiterpartei Russlands. F. I. și f. a. 25 S. — 237
- L. E. An American Socialist on the War.* [Recenzie la cartea:] *Socialism and War.* By Louis B. Boudin. — „The Socialist Review“, London, 1916, Nr. 78, August — September, p. 287—290. — 162.
- „*Leipziger Volkszeitung*“. — 398.
- 1916, Nr. 281, 15. Dezember, S. 1—2; Nr. 282, 16. Dezember. 2. Beilage zu Nr. 282, S. 1—2. — 247—248, 249, 252, 275 339, 393.
- 1916, Nr. 286, 21. Dezember, S. 1—2. — 275, 339, 393.

— 1916, Nr. 289, 24. Dezember, S. 1. — 275, 339, 393.

Leitsätze über die Aufgaben der internationalen Sozialdemokratie.
— În: [Luxemburg, R.] Die Krise der Sozialdemokratie.
Anhang: Leitsätze über die Aufgaben der internationalen Sozialdemokratie. Zürich, Verlagsdruckerei Union, 1916, S. 105—109.
Autor: Junius. — 1, 3, 4, 5, 8—9, 15.

[Lenin, W. I.] *Der Pazifismus und die Friedenslosung.* [Rezoluție adoptată la Conferința secțiilor din străinătate ale P.M.S.D.R. 1915]. — În: [Lenin, W. I. u. Zinowjew, G. E.] Sozialismus und Krieg. (Stellung der SDAP Russlands zum Kriege). F. I., 1915, S. 35. (SDAP). Autori: G. Zinowjew und N. Lenin. — 286.

*— *Die sozialistische Revolution und das Selbstbestimmungsrecht der Nationen.* (Thesen). — „Vorboten“, [Bern], 1916, Nr. 2, April, S. 36—44. — 17, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 26, 29, 31—32, 33—34, 47, 53, 61, 118.

[Lenin, W. I. u. Luxemburg, R.] *Änderungen zum Resolutionsentwurf Bebels zur Frage des Militarismus und der internationalen Konflikte, eingebracht auf dem Internationalen sozialistischen Kongress zu Stuttgart.* — „Vorwärts“, Berlin, 1907, Nr. 196, 23. August. 1. Beilage zu Nr. 196 des „Vorwärts“, S. 3. Subtitulul comun: Die Kommissionen. Der Militarismus und die internationalen Konflikte. — 239.

[Lénine, V. I. et Zinowiew, G. E.] *Le Socialisme et la Guerre.* (Point de vue du PSDO de Russie sur la guerre). Genève, la Rédaction du „Social-Démocrate“, 1916. 77 p. (Parti Social Démocrate Ouvrier de Russie). — 29, 83.

— *Sozialismus und Krieg.* (Stellung der SDAP Russlands zum Kriege). F. I., 1915. 36 S. (SDAP). Autori: G. Zinowiew und N. Lenin. — 29, 83, 286.

*Lensch, P. *Die Selbstbestimmungsflause.* — „Die Glocke“, München, Jg. 1915, Hft. Nr. 8, 15. Dezember, S. 465—476. — 20, 32—34, 57, 392, 393.

— *Sozialismus und Annexionen in der Vergangenheit.* — „Die Glocke“, München, Jg. 1915/16, Hft. Nr. 9, 1. Januar, S. 493—500. — 20, 32—34, 57, 392, 393.

„*Libre Belgique*“, Bruxelles. — 56—58.

— 1916, № 80. — 56.

„*Lichtstrahlen*“, Berlin. — 47.

*— 1915, Nr. 3, 5. Dezember, S. 50—54. — 47—48.

Liebknecht, K. *An den Vorstand der sozialdemokratischen Partei Deutschlands.* Berlin, den 2. Oktober 1914. — În: *Klassenkampf*

gegen den Krieg ! Materiale zum „Fall“ Liebknecht. F. I. și f. a., S. 21—24. (Als Manuskript gedruckt). — 197, 213, 284, 305, 359, 397.

— *Ein kräftiger Mahnruf*. — „Berner Tagwacht“, 1915, Nr. 123, 31. Mai, S. 1. — 359.

Lissagaray, P. O. Geschichte der Kommune von 1871. 2. vom Verfasser durchges. Aufl. Illustrierte Ausgabe. Mit einem Nachtrag : Die Vorgeschichte und die inneren Triebkräfte der Kommune von S. Mendelson. Stuttgart, Dietz, 1894, XIV, 550 S. — 139, 156.

[*Luxemburg, R.*] *Die Krise der Sozialdemokratie*. Anhang : Leitsätze über die Aufgaben der internationalen Sozialdemokratie. Zürich, Verlagsdruckerei Union, 1916. 109 S. Autor : Junius. — 1—2, 3, 4, 5, 8—10, 11—12, 13, 14, 15—16, 29, 53, 117, 134, 153, 394.

— *Kwestja narodowościowa i autonomja*. — „Przegląd Socjaldemokratyczny“, [Kraków], 1908, N 6, sierpień, s. 482—515 ; N 7, wrzesień, s. 597—631 ; N 8—9, październik — listopad, s. 687—710 ; N 10, grudzień, s. 795—818 ; *1909, N 12, czerwiec, s. 136—163 ; N 14—15, sierpień — wrzesień, s. 351—376. — 48, 58, 127.

— *Neue Strömungen in der polnischen sozialistischen Bewegung in Deutschland und Osterreich*. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, Nr. 32, S. 176—181 ; Nr. 33, S. 206—216. — 17.

— *Der Sozialpatriotismus in Polen*. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, Nr. 41, S. 459—470. — 17.

* — *Der Wiederaufbau der Internationalen*. — „Die Internationale“, [Düsseldorf], 1915, Hft. 1, 15. April, S. 1—10. — 1, 2—3.

— *Zur Einleitung*. 2. Januar 1916. — In : [Luxemburg, R.] *Die Krise der Sozialdemokratie*. Anhang : Leitsätze über die Aufgaben der internationalen Sozialdemokratie. Zürich, Verlagsdruckerei Union, 1916, S. 3. Autor : Junius. — 1.

„*Luzerner Tagblatt*“. — 384.

Lysis, E. Contre l'Oligarchie financière en France. Préf. de J. Finot. 5-me éd. Paris, „La Revue“, 1908. XI, 260 p. — 265.

Manifest der Internationale zur gegenwärtigen Lage, [angenommen auf dem Ausserordentlichen Internationalen Sozialistenkongress zu Basel]. — In : Ausserordentlicher Internationaler Sozialistenkongress zu Basel am 24. und 25. November 1912. Berlin, Buchh. „Vorwärts“, 1912, S. 23—27. — 141, 143, 158, 160, 266, 280, 282, 332, 334, 399.

- Manifeste [du congrès National du parti Socialiste].* — „L'Humanité“, Paris, 1915, N 4274, 30 decembre, p. 1. — 266.
- Massnahmen gegen die Teuerung.* Eine Eingabe der schweizerischen Notstandskommission an den Bundesrat. — „Volksrecht“, Zürich, 1916, Nr. 185, 10. August, S. 1. — 292—293.
- Mehring, F. Neue Beiträge zur Biographie von Karl Marx und Friedrich Engels.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 27, S. 15—21; Nr. 28, S. 53—59; Nr. 29, S. 98—103; Nr. 31, S. 160—168; Nr. 32, S. 180—187; Nr. 33, S. 222—228. — 393.
- *Unsere Altmeister und die Instanzenpolitik.* — „Die Internationale“, [Düsseldorf], 1915, Hft. 1, 15. April, S. 60—70. — 1.
- „*Metallarbeiter-Zeitung*“ — vezi „Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung“.
- [*Militärfrage.* Rezoluția Congresului extraordinar al Partidului social-democrat elvețian care a avut loc la 10 și 11 februarie 1906 la Olten-Hammer]. — In: Protokoll über die Verhandlungen des ausserordentlichen Parteitages der Schweizerischen sozialdemokratischen Partei, abgehalten am 10. und 11. Februar 1906, in Olten-Hammer. Zürich, Buchdr. Schweiz. Grütlivereins, 1906, S. 87—88. (Die Stellung der schweizer. Arbeiterschaft zur Militärfrage). — 205.
- La mozione socialista per la pace.* La camera ne rinvia a sei mesi la discussione. — „Avanti!“, Milano, 1916, N. 334, 7 dicembre, p. 1. — 250.
- Müller, G. [Erwiderung].* — „Berner Tagwacht“, 1917, Nr. 17, 20. Januar. Beilage zur „Berner Tagwacht“, S. 1, in: Antwort an die Genossen E. Nobs und F. Platten. — 364.
- *Erwiderung.* — „Volksrecht“, Zürich, 1917, Nr. 18, 22. Januar, S. 3, la rubrica: Aus der Partei. — 364.
- *Leitsätze zur Militärfrage.* — „Grütliener“, Zürich, 1916, Nr. 129, 18. August, S. 1—2. — 290.
- *Nachricht von der Bewilligung einer neuen Verfassung.* (Telegramm der „Neuen Freien Presse“). — „Neue Freie Presse“. Morgenblatt, Wien, 1905, Nr. 14796, 31. Oktober, S. 3. — 326.
- Nachschrift der Redaktion.* — „Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung“, Bern, 1916, Nr. 38, 16. September, S. 1. — 217.
- „*Neue Freie Presse*“. Morgenblatt, Wien, 1905, Nr. 14796, 31. Oktober, S. 3. — 326.
- „*Neue Freie Zeitung*“, Olten. — 363—364.

- „Die Neue Zeit“, Stuttgart. — 17, 248, 252.
- 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, Nr. 32, S. 176—181; Nr. 33, S. 206—216. — 17.
- 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, Nr. 37, S. 324—332. — 17.
- 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, Nr. 41, S. 459—470. — 17.
- 1895—1896, Jg. XIV, Bd. II, Nr. 42, S. 484—491; Nr. 43, S. 513—525. — 17.
- 1906—1907, Jg. 25, Bd. 2, Nr. 27, S. 15—21; Nr. 28, S. 53—59; Nr. 29, S. 98—103; Nr. 31, S. 160—168; Nr. 32, S. 180—187; Nr. 33, S. 222—228. — 393.
- 1910, Jg. 28, Bd. 2, Nr. 48, 26. August, S. 772—781. — 87.
- 1912, Jg. 30, Bd. 1, Nr. 2, 13. Oktober, S. 43—49; Nr. 3, 20. Oktober, S. 77—84; Nr. 4, 27. Oktober, S. 106—117. — 377.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 41, 12. Juli, S. 541—550; Nr. 42, 19. Juli, S. 585—593; Nr. 43, 26. Juli, S. 609—616. — 377, 400.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 44, 2. August, S. 654—664; Nr. 45, 9. August, S. 688—698; Nr. 46, 16. August, S. 723—733. — 377, 400.
- 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 49, 6. September, S. 841—854. — 173, 174.
- 1914, Jg. 32, Bd. 2, Nr. 21, 11. September, S. 908—922. — 166—167.
- *— 1915, Jg. 33, Bd. 2, Nr. 4, 23. April, S. 107—116. — 94—95.
- *— 1915, Jg. 34, Bd. 1, Nr. 9, 26. November, S. 269—276. — 261, 282.
- 1915, Jg. 34, Bd. 1, Nr. 12, 17. Dezember, S. 353—361. — 4.
- 1916, Jg. 35, Bd. 1, Nr. 13, 29. Dezember, S. 297—306. — 275, 339, 393.
- 1917, Jg. 35, Bd. 1, Nr. 14, 5. Januar, S. 321—334. — 275, 339, 393.
- „Neue Züricher Zeitung“. — 384.
- „Neues Leben“, Bern. — 133.
- 1915, Jg. 1, Hft. 12, Dezember, S. 365—372. — 72, 133, 152.
- 1917, Jg. 3, Hft. 1, Januar, S. 1—16. — 357—361, 396—398.
- „The North American Review“, Boston. — 400.
- Nota-Bene — vezi Bucharin, N.

- Die Note Wilsons.* — „Berner Tagwacht“, 1916, Nr. 302, 23. Dezember, S. 1. Sub titlul comun : Amerika als Friedensvermittler. — 250, 256.
- Panneckoek, A. Massenaktion und Revolution.* — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1912, Jg. 30, Bd. 2, Nr. 41, 12. Juli, S. 541—550 ; Nr. 42, 19. Juli, S. 585—593 ; Nr. 43, 26. Juli, S. 609—616. — 377, 399.
- Parteibeschlüsse.* — „Berner Tagwacht“, 1917, Nr. 6, 8. Januar, S. 1. — 285, 287, 288, 289, 290, 303—304, 363, 364.
- Patouillet, J. L'impérialisme américain.* Thèse pour le doctorat. (Sciences politiques et économiques). Dijon, „Petit Bourguignon“, 1904. 388 p. (Université de Dijon. — Faculté de droit). — 393, 394.
- Il pensiero del Partito Socialista.* — „Avanti !“, Milano, 1916, N. 345, 18 dicembre, p. 1. — 250, 252, 275, 358.
- Pflüger, P. Thesen zur Militärfrage.* — „Volksrecht“, Zürich, 1916, Nr. 210, 8. September, S. 1. — 290.
- Platten, F. Die Militärfrage.* — „Volksrecht“, Zürich, 1917, Nr. 27, 1. Februar, S. 1. — 365.
- Die politische Aktion.* [Rezoluție adoptată la Congresul socialist internațional de la Londra]. — În : Verhandlungen und Beschlüsse des Internationalen Sozialistischen Arbeiter- und Gewerkschaftskongresses zu London vom 27. Juli bis 1. August 1896. Berlin, Expedition der Buchh. „Vorwärts“, 1896, S. 18. — 28.
- „*Le Populaire*“, Limoges — Paris. — 339.
- „*Le Populaire du Centre*“, Limoges — Paris, 1916, N. 345, 10 décembre, p. 1. — 263, 264, 267—268, 269—271, 272.
- A prezzolatti dei siderurgici.* — „Avanti !“, Milano, 1916, N. 346, 19 dicembre, p. 4. Sub titlul comun : Note alla seduta. — 251.
- [*Prinzipienerklärung der internationalen Verbindung sozialistischer Jugendorganisationen*]. — „Jugend-Internationale“, Zürich, 1916, Nr. 6, 1. Dezember, S. 2—4. — 228—229.
- Programm der deutschen Arbeiterpartei.* — În : Protokoll des Vereinigungskongresses der Sozialdemokraten Deutschlands, abgehalten zu Gotha vom 22. bis 27. Mai 1875. Leipzig, Genossenschaftsbuchdruckerei, 1875, S. 3—4. — 64.
- Programm der Sozialdemokratischen Partei Deutschlands, beschlossen auf dem Parteitag zu Erfurt 1891.* — În : Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei

- Deutschlands. Abgehalten zu Erfurt vom 14. bis 20. Oktober 1891. Berlin, „Vorwärts“, 1891, S. 3—6. — 64, 102.
- **Ein Programm-Entwurf der RSV und der SDAP Hollands.* — „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin“, Bern, 1916, Nr. 3, 29. Februar, S. 7—8. — 61—62, 67, 215.
- Programme électorale des travailleurs socialistes.* — „L'Egalité“, 1880, Paris, N 24, 30 juin, p. 1—2. — 64.
- Proprio come venti anni fa!* — „Avanti!“, Milano, 1916, N. 354, 28 dicembre, p. 1. — 255, 256.
- Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei der Schweiz vom 4. und 5. November 1916, abgehalten im Gesellschaftshaus „z. Kaufleuten“ in Zürich.* F. l. și f. a. 155 S. — 200, 206, 285, 288, 379.
- „*Przegląd Socjaldemokratyczny*), [Kraków], 1908, N 6, sierpień, s. 482—515 ; N 7, wrzesień, s. 597—631 ; N 8—9, październik — listopad, s. 687—710 ; N 10, grudzień, s. 795—818 ; *1909, N 12, czerwiec, s. 136—163 ; N 14—15, sierpień — wrzesień, s. 351—376. — 48, 57, 128.
- *[*Radek, K.*] *Annexionen und Sozialdemokratie.* — „Berner Tagwacht“, 1915, Nr. 252, 28. Oktober. Beilage zur „Berner Tagwacht“, S. 1 ; Nr. 253, 29. Oktober. Beilage zur „Berner Tagwacht“, S. 1. Semnat : Parabellum. — 26, 29, 48, 68—69.
- *Ein ausgespieltes Lied.* — „Berner Tagwacht“, 1916, Nr. 108, 9. Mai, S. 1. Semnat : K. R. — 53.
- *— *Das Selbstbestimmungsrecht der Völker.* — „Lichtstrahlen“, Berlin, 1915, Nr. 3, 5. Dezember, S. 50—54. — 47—48.
- Das Referendum gegen den Parteivorstandsbeschluss ergriffen.* — „Volksrecht“, Zürich, 1917, Nr. 19, 23. Januar, S. 2, la rubrica : Aus der Partei. — 363.
- [*Renner, K.*] *Springer, R. Der Kampf der Österreichischen Nationen um den Staat.* T. 1 : Das nationale Problem als Verfassungs- und Verwaltungsfrage. Leipzig — Wien, Deuticke, 1902. IV, 252 S. — 353, 391.
- [*La résolution suivante sur les propositions de paix.* Rezoluția adoptată la Congresul sindicatelor. 26 decembrie 1916]. — „La Bataille“, Paris, 1916, N 421, 27 décembre, p. 2. Sub titluș comun : La Conférence des Fédérations Corporatives des Unions de Syndicats et des Bourses du Travail. La séance de nuit. — 253, 254, 255, 256—257, 258, 275, 302, 358.

- La résolution sur les buts de guerre.* [Rezoluție adoptată la congresul Partidului socialist francez]. — „La Bataille“, Paris, 1916, N 422, 28 décembre, p. 2. — 253, 258, 259, 275, 302, 358.
- Résolutions adoptées à la Conférence de Berne des sections du Parti social-démocrate ouvrier de Russie à l'étranger.* [Foaie volantă]. F. L., [mars 1915]. 4 p. — 286—287.
- *[*Roland Holst, H.*] *Een dubbelzinnig standpunt.* — „De Tribune“, Amsterdam, 1916, No. 159, 23 Augustus, S. 1. — 237, 273.
- *Miliz oder Abrüstung?* — „Neues Leben“, Bern, 1915, Jg. 1, Hft. 12, Dezember, S. 365—372. — 72, 133, 152.
- **Rühle, O.* *Zur Parteispaltung.* — „Vorwärts“, Berlin, 1916, Nr. 11, 12. Januar. Beilage zu Nr. 11 des „Vorwärts“, S. 2. — 3, 181, 267, 372.
- Rundschreiben an alle angeschlossenen Parteien und Gruppen.* — „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin“, Bern, 1916, Nr. 3, 29. Februar, S. 2—3. Semnat: Im Namen der Zimmerwalder Konferenz: Die I.S.K. zu Bern. — 343.
- Salmon, E. Mr. Lloyd George primatory point of View.* — „The British Review“, London, 1915, v. XII, No. 3, December. — 177.
- Saluto a Fritz Adler.* — „Avanti!“, Milano, 1916, N. 301, 29 ottobre, p. 1. — 183.
- Die schweizerische Arbeiterschaft und die Teuerung.* — „Volksrecht“, Zürich, 1916, Nr. 183, 8. August, S. 1—2. — 292.
- „*Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung*“, Bern. — 294.
- 1916, Nr. 38, 16. September, S. 1. — 217, 385.
- 1916, Nr. 40, 30. September, S. 2. — 221, 385.
- „*La Sentinelle*“, *La Chaux-de-Fonds.* — 144.
- Sismondi, J. C. L. Simonde de. Études sur l'économie politique.* T. I. Bruxelles, société typographique Belge, 1837. IX, 327 p. — 166.
- „*The Socialist Review*“, London, 1916, No. 78, August — September, p. 204—207, 287—290. — 162—163.
- **Les Socialistes de Zimmerwald et la Guerre.* Paris, [1916]. 29 p. (Comité pour la Reprise des Relations Internationales). — 182, 269.
- Sowvarine, B. A nos amis qui sont en Suisse.* — „Le Populaire du Centre“, Limoges — Paris, 1916, N. 345, 10 décembre, p. 1. — 263, 264, 267—268, 270, 271.

- „Sozialistische Auslandspolitik Korrespondenz“, Berlin, 1916, Nr. 27, 12. Juli, S. 1—2. — 4.
- „Sozialistische Monatshefte“, Berlin. — 376.
- The Statesman's Year-Book*. Statistical and historical Annual of the States of the World for the Year 1916. Ed. by Keltie. London, Macmillan, 1916. XIV, 1560, 12 p.; 4 plate. — 351—356.
- Stauning, T. [Brief an E. Vandervelde. 15. September 1916]. — „Volksstimme“, Chemnitz, 1916, Nr. 241, 16. Oktober. Beilage zur Nr. 241 der „Volksstimme“, S. 1—2, în : Minister Stauning und Deutschland. — 181, 194—195.
- Die Stellungnahme der sozialdemokratischen Partei des 2. eidgenössischen Wahlkreises zur Haltung ihrer Nationalräte*. — „Grütlianner“, Zürich, 1916, Nr. 163, 15. Juli, S. 2—3, la rubrica : Aus der Partei. — 385.
- Ströbel, H. *Pazifismus und Sozialdemokratie*. — „Sozialistische Auslandspolitik Korrespondenz“, Berlin, 1916, Nr. 27, 12. Juli, S. 1—2. — 4.
- *Der Riss in der preussischen Landtagsfraktion*. — „Die Internationale“, [Düsseldorf], 1915, Hft. 1, 15. April, S. 41—47. Sub titlul comun : Aus dem Parlament. — 1.
- *Die Ursachen der sozialistischen Krise*. — „Die Neue Zeit“, Stuttgart, 1915, Jg. 34, Bd. 1, Nr. 12, 17. Dezember, S. 353—361. — 4.
- Thalheimer, A. *Die Geheimlehre und der Mythos*. — „Die Internationale“, [Düsseldorf], 1915, Hft. 1, 15. April, S. 54—59. — 1.
- **Thesen über Imperialismus und nationale Unterdrückung*. — „Vorbote“, [Bern], 1916, Nr. 2, April, S. 44—51. Semnat : Redaktion der Gazeta Robotnicza, Organ des Landesvorstandes der Sozialdemokratie Russisch — Polens. — 17, 18—20, 21, 22, 23—25, 26—37, 39, 40—43, 45, 48—49, 56, 57.
- *„De Tribune“, Amsterdam, 1916, No. 159, 23 Augustus, S. 1. — 237, 272—273.
- Turati, F. *Abracadabra*. — „Avanti !“, Milano, 1916, N. 352, 25 dicembre, p. 1. — 249, 250, 258, 339.
- *Per ristabilire lanuda verità*. — „Avanti !“, Milano, 1916, N. 349, 22 dicembre, p. 1. — 250.
- L'union, gage de réalisations*. — „La Bataille“, Paris, 1916, N. 421, 27 décembre, p. 1. — 256.

„*Volksfreund*“, Braunschweig. — 4.

Volksbeer oder Entwaffnung? — „Jugend-Internationale“, Zürich, 1916, Nr. 3, 1. März, S. 7—8. — 72, 133, 152.

„*Volksrecht*“, Zürich. — 144.

— 1916, Nr. 162, 14. Juli, S. 1—2. — 133, 152, 216, 293—294, 385.

— 1916, Nr. 183, 8. August, S. 1—2. — 292.

— 1916, Nr. 185, 10. August, S. 1. — 292—293.

— 1916, Nr. 210, 8. September, S. 1. — 290.

— 1916, Nr. 301, 23. Dezember, S. 2. — 250.

— 1916, Nr. 306, 30. Dezember, S. 1—2. — 257—258, 260, 292, 303.

— 1917, Nr. 7, 9. Januar, S. 1. — 291, 363, 364, 366.

— 1917, Nr. 9, 11. Januar, S. 1. — 275, 301—302.

— 1917, Nr. 18, 22. Januar, S. 3. — 364.

— 1917, Nr. 19, 23. Januar, S. 1, 2; Nr. 20, 24. Januar, S. 1; Nr. 21, 25. Januar, S. 1; Nr. 22, 26. Januar, S. 1. — 329—334, 363, 364, 366.

— 1917, Nr. 23, 27. Januar, S. 2—3. — 364.

— 1917, Nr. 27, 1. Februar, S. 1. — 365.

— 1917, Nr. 34, 9. Februar, S. 1—2. — 365, 366.

„*Volksstimme*“, Chemnitz. — 194, 255.

— 1916, Nr. 241, 16. Oktober. Beilage zu Nr. 241 der „*Volksstimme*“, S. 1—2. — 181, 194—195, 196.

— 1916, Nr. 298, 23. Dezember. 1. Beilage zu Nr. 298 der „*Volksstimme*“, S. 1. — 254, 255, 258.

— St.-Gallen, 1917, 21. Januar. — 364, 366.

Vom Parteitag der Schweizer Sozialdemokratie. — „Frankfurter Zeitung“. Abendblatt, Frankfurt a. M., 1916, Nr. 310, 8. November, S. 2. — 385.

Die Vorbereitung des Separatfriedens. — „*Berner Tagwacht*“, 1916, Nr. 239, 11. Oktober, S. 2. — 185.

„*Vorbote*“, [Bern]. — 17, 133.

*— 1916, Nr. 2, April. 64 S. — 17, 18—20, 21, 22, 23—26, 27—37, 39, 40—43, 45, 47, 48—49, 53, 55—56, 57, 61, 118, 133, 152.

Vorschlag des Manifestes. — „Internationale Flugblätter“, [Zürich], 1915, Nr. 1, November, S. 7—8. Sub titlul comun: Die Zimmerwalder Linke über die Aufgaben der Arbeiterklasse. — 298.

Ein Vorschlag deutscher Genossen. — „Internationale Sozialistische Kommission zu Bern. Bulletin“, Bern, 1916, Nr. 3, 29. Februar, S. 6—7. — 1, 29, 89, 118.

„Vorwärts“, Berlin. — 150, 295.

— 1907, Nr. 194, 21. August. 1. Beilage zu Nr. 194 des „Vorwärts“, S. 3. — 239.

— 1907, Nr. 196, 23. August. 1. Beilage zu Nr. 196 des „Vorwärts“, S. 3. — 239.

*— 1916, Nr. 11, 12. Januar. Beilage zu Nr. 11 des „Vorwärts“, S. 2—3. — 3, 181—182, 268, 372.

— 1916, Nr. 76, 17. März. Beilage zu Nr. 76 des „Vorwärts“, S. 2. — 252—253, 261, 280, 284, 347, 359.

— 1916, Nr. 79, 20. März, S. 3. — 54.

— 1916, Nr. 276, 7. Oktober. Beilage zu Nr. 276 des „Vorwärts“, S. 1. — 150.

— 1916, Nr. 342, 13. Dezember, S. 1. — 247.

Weber, M. Russlands Übergang zum Scheinkonstitutionalismus. — „Archiv für Sozialwissenschaft und Sozialpolitik“, Tübingen, 1906, Bd. V (XXIII), S. 165 (1) — 401 (237). — 325.

Wirth, A. Weltgeschichte der Gegenwart. (1879—1913). 4. Aufl. Leipzig, 1913. — 393.

Die Wirtschaftspolitik und die Finanzreform des Bundes. [Rezoluție adoptată la Congresul de la Aarau al Partidului social-democrat elvețian]. — În : Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei der Schweiz vom 20. und 21. November 1915, abgehalten im Saalbau in Aarau. Luzern, 1916, S. 120—122, 123, 134. — 200, 379.

Wynkoop, D. J. Volksbewaffnung. (Eine Grundlage zur Diskussion). — „Vorbote“, [Bern], 1916, Nr. 2, April, S. 27—36. — 133, 152.

10 *sozialdemokratische Minister.* — „Volksstimme“, Chemnitz, 1916, Nr. 241, 16. Oktober. Beilage zu Nr. 241 der „Volksstimme“, S. 2. Sub titlul comun : Parteinachrichten. — 194, 196.

Zetkin, K. Für den Frieden. — „Die Internationale“, [Düsseldorf], 1915, Hft. 1, 15. April, S. 29—41. — 1.

**Die Zimmerwalder Linke über die Aufgaben der Arbeiterklasse.* — „Internationale Flugblätter“, [Zürich], 1915, Nr. 1, November, S. 1—8. — 259, 298.

- Zimmerwalder Konferenz.* [Rezoluție adoptată la Congresul de la Aarau al Partidului social-democrat elvețian]. — În : Protokoll über die Verhandlungen des Parteitages der Sozialdemokratischen Partei der Schweiz vom 20. und 21. November 1915, abgehalten im Saalbau in Aarau. Luzern, 1916, S. 9, 92—93. — 144, 162, 197, 203, 212, 215, 287, 334, 362, 379.
- Zum „Referendum“.* — „Volksrecht“, Zürich, 1917, Nr. 23, 27. Januar, S. 2—3, la rubrica : Aus der Partei. — 364.
- Zum Separatfrieden.* — „Berner Tagwacht“, 1916, Nr. 242, 14. Oktober, S. 2. — 185.
-

INDICE DE NUME

A

Adler, Friedrich (1897—1960) — social-democrat austriac, unul dintre teoreticienii așa-numitului „austro-marxism“, care, sub paravanul unei frazeologii marxiste, camufla renunțarea la marxismul revoluționar și la lupta de clasă a proletariatului. În anii 1910—1911 a fost redactor al ziarului „Volksrecht“, organ al Partidului social-democrat elvețian, apoi secretar al Partidului social-democrat austriac. La 21 octombrie 1916 a împușcat pe primul ministru al Austriei, contele Stürgkh. Adler a fost unul dintre organizatorii Internaționalei a II^{1/2}, centristă (1921—1923), iar după aceea unul dintre liderii Internaționalei muncitorești socialiste. — 182.

Affolter, Hans (1870—1936) — social-democrat elvețian, de profesie jurist. Din 1911 membru al Consiliului național. În perioada războiului imperialist mondial s-a alăturat la început internaționaliștilor, manifestînd însă oscilări spre centrism; în 1917 s-a situat pe poziții centrist-pacifiste, iar apoi a trecut definitiv de partea aripii drepte a social-democrației elvețiene. — 291, 363.

Akselrod, L. I. (Ortodox) (1868—1946) — filozof și critic literar; a participat la mișcarea social-democrată. În 1903 a aderat la menșevici. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. La începutul anului 1917 a făcut parte din Comitetul Central al menșevicilor, iar după aceea din Comitetul Central al grupului plehanovist „Edinstvo“. Începînd din 1918 s-a retras din activitatea politică și s-a ocupat cu munca pedagogică într-o serie de instituții de învățămînt superior. În deceniul al 3-lea al secolului al XX-lea a militat pentru o revizuire mecanicistă a filozofiei marxiste. În ultimii ani ai vieții s-a ocupat cu sociologia artei. — 235, 236.

Akselrod, P. B. (1850—1928) — unul dintre liderii menșevismului. În 1883 a luat parte la crearea grupului „Eliberarea muncii“. Începînd din 1900 a făcut parte din redacția ziarului „Iskra“. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. s-a manifestat ca un menșevic activ. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost unul dintre

conducătorii lichidatorilor și a făcut parte din redacția ziarului „Golos Soțial-Demokrata”, organ al menșevicilor-lichidatori; în 1912 a participat la constituirea Blocului antipartinic din august. În anii războiului imperialist mondial, camuflându-se îndărătul unei frazeologii centriste, s-a situat de fapt pe poziții social-șoviniste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd și a sprijinit guvernul provizoriu burghez. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; în emigrație a făcut propagandă pentru intervenție armată împotriva Rusiei Sovietice. — 17, 167, 236, 237, 272, 284.

Aleksinski, G. A. (n. 1879) — la începutul activității sale politice a fost social-democrat. În perioada primei revoluții ruse a aderat la bolșevici. În anii reacțiunii a fost otzovist și unul dintre organizatorii grupului antipartinic „Vpered”. În timpul războiului imperialist mondial s-a manifestat ca un social-șovinst și a colaborat la o serie de ziare burgheze. În 1917 s-a alăturat grupului plehanovist „Edinstvo”. S-a situat pe o poziție contrarevoluționară. În iulie 1917, confecționând, în colaborare cu serviciul de contraspionaj militar, o serie de documente false, a calomniat pe V. I. Lenin și pe bolșevici. În aprilie 1918 a fugit peste graniță. În emigrație s-a alăturat taberei ultrareacționare. — 79, 108, 118, 120, 131—132, 231, 251.

*Alexandru al II-lea (Romanov *)* (1818—1881) — împărat al Rusiei (1855—1881). — 316.

B

Badaev, A. E. (1883—1951) — bolșevic; de profesiune muncitor lăcătuș, ulterior a deținut funcții de conducere în aparatul de stat și de partid. A intrat în P.M.S.D.R. în 1904; a desfășurat muncă de partid la Petersburg. Deputat în Duma a IV-a de stat din partea muncitorilor din gubernia Petersburg, a făcut parte din fracțiunea bolșevică a Dumei; paralel cu activitatea în Dumă a desfășurat o intensă activitate revoluționară în afara ei; a colaborat la ziarul bolșevic „Pravda”. În noiembrie 1914 a fost arestat, împreună cu ceilalți deputați bolșevici, pentru activitate revoluționară îndreptată împotriva războiului imperialist, iar în 1915 a fost deportat în ținutul Turuhansk. Întors din deportare după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, a luat parte activă la munca organizației bolșevice din Petrograd. După Revoluția Socialistă din Octombrie a avut munci de conducere pe linie de partid, de stat și în economie. Începând din 1925 a fost membru al Comitetului Central. În anii 1938—1943 a fost președintele Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.F.S.R. și vicepreședinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. — 151, 272.

* În paranteză, cu litere cursive, sînt date adevăratele nume de familie.

Bauer, Otto (1882—1938) — unul dintre liderii social-democrației austriece și ai Internaționalei a II-a, ideolog al așa-numitului „austromarxism”. Bauer a fost unul dintre autorii teoriei burghezo-naționaliste a „autonomiei cultural-naționale”. El a avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie. În 1918—1919 a fost ministru de externe al republicii burgheze austriece. În 1919, 1927 și 1934 a participat activ la reprimarea luptei revoluționare a clasei muncitoare din Austria; în manifestările sale anticomuniste a mers alături de fascism și a sprijinit propaganda pangermană. — 21, 353, 389.

Baumann, Rudolf (n. 1872) — social-democrat de dreapta elvețian; începînd din 1906 a fost profesor la școala comunală din Zürich. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În iunie 1916 a fost ales membru în conducerea organizației social-democrate din Zürich, din care a ieșit în februarie 1917. — 366.

Bebel, August (1840—1913) — unul dintre cei mai de seamă militanți ai social-democrației germane și ai mișcării muncitorești internaționale. Și-a început activitatea politică în prima jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. A fost membru al Internaționalei I. În 1869 a întemeiat, împreună cu W. Liebknecht, Partidul muncitoresc social-democrat din Germania („eisenachienii”); a fost ales în repetate rînduri deputat în Reichstag. În timpul războiului franco-prusian din 1870—1871 a votat în Reichstag împotriva creditelor de război. În ultimul deceniu al secolului trecut și la începutul primului deceniu al secolului nostru a luat atitudine împotriva reformismului și revizionismului din rîndurile social-democrației germane. Cuvîntările rostite de Bebel împotriva bernsteinienilor au fost apreciate de V. I. Lenin ca „un model de apărare a concepțiilor marxiste și de luptă pentru caracterul cu adevărat socialist al partidului muncitoresc” (Opere complete, vol. 23, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 392). În ultima perioadă a activității sale a comis o serie de greșeli cu caracter centrist. În 1907 a prezentat la Congresul de la Stuttgart al Internaționalei a II-a o rezoluție în care de fapt se propunea calea pașnică de luptă împotriva militarismului. — 239.

Bernstein, Eduard (1850—1932) — lider al aripii ultraoportuniste a social-democrației germane și al Internaționalei a II-a; teoretician al revizionismului și reformismului. A participat la mișcarea social-democrată începînd de la mijlocul deceniului al 8-lea al secolului trecut. Din 1881 pînă în 1889 a fost redactor al ziarului „Der Sozialdemokrat”, organul central al Partidului social-democrat din Germania. În anii 1896—1898 a publicat în revista „Die Neue Zeit”, sub titlul „Problemele socialismului”, o serie de articole care au fost apoi editate într-un volum intitulat „Premisele socialismului și sarcinile social-democrației”. Aici el a procedat în mod deschis la revizuirea bazelor filozofice, economice și politice ale marxismului revoluționar. Bernstein afirma că sarcina fundamentală a mișcării

muncitorești este aceea de a lupta pentru reforme menite să îmbunătățească situația economică a muncitorilor în societatea capitalistă. El a lansat formula oportunistă: „mișcarea este totul, scopul final nu este nimic”. În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste, camuflând social-șovinismul printr-o frazeologie internaționalistă. În anii care au urmat, Bernstein a continuat să sprijine politica burgheziei imperialiste și să militeze împotriva Revoluției Socialiste din Octombrie și a Statului sovietic. — 4, 270, 376.

Bismarck, Otto Eduard Leopold (1815—1898) — om de stat și diplomat al Prusiei și al Germaniei. Scopul principal pe care l-a urmărit a fost unirea prin „fier și sânge” a micilor state germane izolate și crearea unui Imperiu german unic sub hegemonia Prusiei iuncherilor. În ianuarie 1871 a fost numit cancelar al Imperiului german și în decurs de 20 de ani a condus întreaga politică internă și externă a Germaniei, căreia i-a imprimat o orientare corespunzătoare intereselor iuncherilor moșieri, străduindu-se totodată să asigure alianța dintre iuncheri și marea burghezie. Nereușind să înăbușe mișcarea muncitorească cu ajutorul legii excepționale împotriva socialiştilor, introdusă de el în 1878, Bismarck a elaborat un program demagogic de legislație socială, introducând o serie de legi care instituiau asigurări obligatorii pentru unele categorii de muncitori. Dar încercarea lui de a destrăma mișcarea muncitorească prin pomeni mizere n-a dat nici un rezultat. În 1890 Bismarck a fost demis. — 394.

Bissolati, Leonida (1857—1920) — unul dintre întemeietorii Partidului socialist italian și unul dintre liderii aripii lui reformiste de extremă dreaptă. În anii 1896—1904 și 1908—1910 a fost redactor responsabil al ziarului „Avanti!”, organul central al partidului socialist. Din 1897 a fost membru al parlamentului. În 1912 a fost exclus din Partidul socialist italian și a devenit unul dintre întemeietorii așa-numitului „partid socialist reformist”, care, după cum a spus V. I. Lenin, era în realitate partidul celor care promovau „o politică «muncitorească» liberală monarhistă” (Opere complete, vol. 21, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 425). În timpul războiului imperialist mondial s-a manifestat ca social-șovinist, adept al participării Italiei la război de partea Antantei. În anii 1916—1918 a făcut parte din guvern ca ministru fără portofoliu. — 149, 151, 176, 255, 284, 347.

Bonomi, Ivanoe (1873—1951) — om de stat italian, unul dintre liderii aripii drepte a Partidului socialist italian. Începând din 1909 a fost membru al Camerei deputaților. În 1912 a fost exclus din Partidul socialist italian și a devenit unul dintre întemeietorii așa-numitului „partid socialist reformist”. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste și s-a pronunțat pentru participarea Italiei la război de partea Antantei. În anii 1916—1921 a ocupat diverse posturi ministeriale. În anii 1921—1922 s-a aflat în fruntea guvernului de coaliție format din reprezentanți ai partidelor burgheze și ai reformiștilor. În perioada dictaturii fasciste

(1922—1943) s-a retras din viața politică, apoi s-a aflat în fruntea Comitetului antifascist de eliberare națională din Italia. În 1944—1945, ca șef al guvernului, s-a împotrivit înfăptuirii unor transformări democratice în Italia. În 1949, ca președinte al senatului, a sprijinit ideea aderării Italiei la Blocul Atlantic agresiv. — 255.

Borchardt, Julian (1868—1932) — social-democrat german, economist și publicist. Din 1900 pînă în 1906 — redactor al organelor social-democrate „Volksblatt“ și „Volkszeitung“. În anii 1911—1913 — deputat în Landtagul Prusiei. Între anii 1913—1916 și 1918—1921 a fost redactor al revistei social-democrate de stînga „Lichtstrahlen“. În timpul războiului imperialist mondial, Borchardt a condus grupul social-democrat de stînga „Socialiștii internaționaliști din Germania“, format în jurul acestei reviste ; a luptat împotriva social-șovinismului și a războiului imperialist ; a participat la Conferința de la Zimmerwald și a aderat la stînga zimmerwaldiană. Borchardt și grupul său nu au înțeles însă necesitatea unei rupturi totale cu social-șovinismul și a creării unui partid politic independent al clasei muncitoare, și spre sfîrșitul războiului au trecut pe poziții sindicaliste. După război, Borchardt nu a mai desfășurat o activitate politică intensă. — 47.

Boș, E. B. (1879—1925) — membră a partidului bolșevic din 1901, a desfășurat muncă de partid la Kiev și în străinătate. În timpul războiului imperialist mondial a împărtășit concepțiile antileniniste ale lui Buharin și Peatakov în problema națională și în alte probleme ; împreună cu ei a creat un grup antipartinic. După revoluția burgheză-democratică din februarie 1917 a activat la Kiev ca președinte al Comitetului regional de partid, iar în octombrie 1917 a fost membră a Comitetului militar-revoluționar din Kiev. După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din primul guvern sovietic al Ucrainei, ulterior a deținut funcții de răspundere pe linie de partid și în aparatul de stat. În 1923 a aderat la opoziția troțkistă. — 61.

Bourbon — dinastie regală din Franța (1589—1792, 1814—1815 și 1815—1830). — 11.

Bourderon, Albert (n. 1858) — socialist francez, unul dintre liderii aripii de stînga din mișcarea sindicalistă, secretar al sindicatului dogarilor. A participat la Conferința de la Zimmerwald, unde s-a situat pe poziții centriste. În 1916 s-a pronunțat pentru refacerea Internaționalei a II-a. La Congresul Partidului socialist francez din decembrie 1916 a votat pentru rezoluția centristă care se pronunța în favoarea războiului imperialist. A rupt-o definitiv cu adepții Zimmerwaldului și a trecut în tabăra adversarilor mișcării muncitorești revoluționare. — 257, 259, 261, 302.

Breido, G. E. — muncitor, menșevic. A intrat în mișcarea social-democrată la începutul secolului al XX-lea. În anii reacțiunii și al noului avînt revoluționar a fost lichidator. În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste și s-a pronun-

țat pentru intrarea reprezentanților muncitorilor în comitetele pentru industria de război. În noiembrie 1915 a fost ales în grupul muncitoresc din cadrul Comitetului central pentru industria de război. În 1917 a fost membru al Sovietului din Petrograd în prima legisla-tură. — 235.

Brizon, Pierre (1878—1923) — socialist francez, publicist. În anii 1910—1919 a fost membru în Camera deputaților. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. A participat la Conferința de la Kiental și a fost unul dintre liderii zimmerwaldienilor de dreapta francezi. Începând din 1918 a editat ziarul pacifist „La Vague”. În 1921 a aderat la Partidul Comunist Francez, pe care însă în curând l-a părăsit. — 255, 263, 268.

Bronski, M. G. (1882—1941) — social-democrat polonez, apoi bolșevic. Membru al S.D.R.P. și L. din 1902. A dus muncă de partid în Polonia și Elveția. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. A fost reprezentantul social-democrației poloneze la Conferința de la Kiental, s-a alăturat stângii zimmerwaldiene și a participat la activitatea social-democrației elvețiene. Începând din iunie 1917 a lucrat la Petrograd ca agitator și propagandist al Comitetului din Petrograd al P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost locțiitor al comisariului poporului pentru comerț și industrie. În 1918 s-a situat pe pozițiile „comuniștilor de stînga”. Din 1920 a fost reprezentant plenipotențiar și reprezentant comercial în Austria, din 1924 — membru al colegiului Comisariatului poporului pentru finanțe și al colegiului Comisariatului poporului pentru comerțul exterior, apoi a lucrat pe tărîm științific și în învățămînt. — 366.

Bronștein, L. D. — *vezi* Troțki, L. D.

Bronștein, S. I. — *vezi* Semkovski, S.

Broutchoux, B. — militant sindical francez, anarho-sindicalist. Înainte de războiul imperialist mondial a organizat sindicatele „tinere” anarho-sindicaliste și a luptat împotriva liderilor reformiști ai „vechilor” sindicate din industria carboniferă din nordul Franței; a propagat cu tenacitate în rîndurile minerilor programul anarho-sindicalist al „acțiunii fățișe” împotriva burgheziei și a statului burghez; a fost unul dintre organizatorii și conducătorii unor greve ale minerilor. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste, a intrat în alianță cu conducerea reformistă și social-șovinistă a Confederației Generale a Muncii din Franța. — 253, 275.

Bubarin, N. I. (Nota Bene) (1888—1938) — a făcut parte din partidul bolșevic din 1906; a activat ca propagandist în diferite raioane ale Moscovei. În 1911 a emigrat în străinătate. În 1915 a colaborat la revista „Kommunist”. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții antileniniste într-o serie de probleme

dintre cele mai importante: problema statului, a dictaturii proletariatului, a dreptului națiunilor la autodeterminare etc. Împreună cu Peatakov și Boș a creat un grup antipartinic. În ajunul Revoluției Socialiste din Octombrie a sprijinit teoria menșevică-troțkistă cu privire la imposibilitatea victoriei revoluției socialiste în Rusia. După Revoluția din Octombrie a deținut o serie de posturi de răspundere. S-a pronunțat în repetate rânduri împotriva politicii leniniste a partidului: în 1918 s-a aflat în fruntea grupului antipartinic al „comuniștilor de stînga”; în timpul discuției din partid cu privire la sindicate (1920—1921) s-a situat mai întîi pe o poziție „tampon”, iar apoi a aderat la grupul antileninist al lui Troțki; începînd din 1928 a condus opoziția de dreapta din rîndurile partidului. În 1929 a fost scos din Biroul Politic al C.C. În 1937, plenara C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. (25 februarie — 5 martie) l-a exclus din rîndurile partidului pentru activitate antipartinică. — 60—69, 227 228, 387.

Bulkin, F. A. (n. 1888) — social-democrat; în anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost lichidator; în timpul războiului imperialist mondial a fost defensist, a activat în cadrul comitetelor pentru industria de război din Novgorod, Samara și Petersburg. După Revoluția Socialistă din Octombrie i-a părăsit pe menșevici și în 1920 a fost primit în P.C. (b) din Rusia. În 1922 a fost exclus din partid pentru participare la grupul antipartinic „opoziția muncitorească”, iar în 1927 a fost reprimat. A lucrat pe tărîm economic. — 176, 190.

Bülow, Bernhard (1849—1929) — diplomat și om de stat al Germaniei imperiale. În anii 1897—1900 a fost secretar de stat la externe; din 1900 pînă în 1909 a fost cancelar al Reichului. A preconizat un vast program de cuceriri coloniale, care reflecta tendința de dominație mondială a imperialismului german. A promovat o politică internă reacționară, recurgînd la represii sălbatice împotriva mișcării greviste în creștere; a dus lupta împotriva antimilitarismului. În timpul războiului imperialist mondial a fost ambasador extraordinar în Italia. Mai tîrziu s-a retras din viața politică. — 185.

C

Cerevanin, N. (Lipkin, F. A.) (1868—1938) — unul dintre liderii menșevismului, lichidator inveterat. După conferința antipartinică din august 1912 a fost membru al centrului menșevic (C.O.). În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În 1917 a fost redactor la „Rabociaia Gazeta”, organ central al menșevicilor, și membru al Comitetului Central menșevic. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. — 236.

Cernișevski, N. G. (1828—1889) — mare democrat-revoluționar și socialist-utopist rus, om de știință, scriitor și critic literar; unul dintre predecesorii de seamă ai social-democrației revoluționare ruse. A fost inspiratorul și conducătorul ideologic al mișcării democrat-revoluționare din perioada 1860—1870 din Rusia. Revista „Sovre-

mennik", redactată de el, era un exponent al forțelor revoluționare din Rusia. Cernișevski a demascat cu vehemență caracterul iobăgist al „reformei țărănești” din 1861 și a chemat pe țărani la răscoală. În 1862 a fost arestat de guvernul țarist și întemnițat în fortăreața Petropavlovskaja, unde a stat aproape 2 ani, iar după aceea a fost condamnat la 7 ani muncă silnică și la deportare pe viață în Siberia. Cernișevski a petrecut în deportare peste 20 de ani. Până în ultima clipă, el a rămas un luptător înflăcărat împotriva inegalității sociale, împotriva oricăror manifestări de asuprire politică și economică. — 253.

Ciheidze, N. S. (1864—1926) — unul dintre liderii menșevismului. Deputat în Dumele a III-a și a IV-a de stat din partea guberniei Tiflis, liderul fracțiunii menșevice din Duma a IV-a. Lenin spunea despre Ciheidze că este un „social-democrat din preajma partidului”, care și-a dovedit în Dumă „priceperea de a acoperi pe oportuniști și de a-i sluji”. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste, în realitate însă sprijinea politica social-șoviniștilor ruși. În perioada revoluției burghezo-democratice din februarie 1917 a fost membru în Comitetul provizoriu al Dumei de stat, defensist. Ciheidze a fost președintele Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din Petrograd, președinte al C.E.C. în prima legislatură; a sprijinit activ guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost președinte al Adunării constituante din Gruzia — guvern menșevic contrarevoluționar. În 1921, după instaurarea Puterii sovietice în Gruzia, a emigrat în Franța. — 12, 15, 17, 140, 158, 176, 178, 187, 190, 230—231, 232—233, 234, 235, 236, 237, 238 272.

Cihenkei, A. I. (n. 1874) — social-democrat, menșevic, de profesie jurist. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost lichidator. Deputat în Duma a IV-a de stat. În Dumă a făcut parte din fracțiunea menșevică. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost reprezentantul guvernului provizoriu burghez în Transcaucazia. În anii 1918—1921 a fost ministru de externe în guvernul menșevic al Gruziei, apoi emigrant alb. — 12, 15, 149, 170, 186, 190, 237.

Cirkin, V. G. (1877—1954) — muncitor; în mișcarea revoluționară a intrat în 1903. La începutul anului 1905 a aderat la menșevici. În anii reacțiunii — lichidator. Începând din 1906 a luat parte activă la mișcarea sindicală. În perioada războiului imperialist mondial — social-șovinișt. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a participat, ca delegat, la lucrările Congreselor I și al II-lea ale Sovietelor. În 1918 i-a părăsit pe menșevici, iar în 1920 a intrat în partidul bolșevic. A deținut funcții de răspundere în domeniul economic. — 190.

Cunow, Heinrich (1862—1936) — social-democrat de dreapta german, istoric, sociolog și etnograf, profesor. A aderat la început la

marxism, apoi a devenit revizionist și falsificator al marxismului. În anii războiului imperialist mondial a fost teoretician al social-imperialismului. Din 1917 pînă în 1923 a fost redactor al ziarului „Die Neue Zeit“, organul teoretic al Partidului social-democrat din Germania. Lenin l-a denumit „apologetul german al imperialismului și al anexiunilor“ (Opere complete, vol. 27, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 397). — 31—32, 36, 121.

D

David, Eduard (1863—1930) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației germane, revizionist, de profesiune economist. A fost unul dintre fondatorii revistei „Sozialistische Monatshefte“, organ al oportuniștilor germani. În 1903 a publicat o carte intitulată „Socialismul și agricultura“, pe care V. I. Lenin a calificat-o drept „principala lucrare a revizionismului în problema agrară“. Incepînd din 1903 a fost deputat în Reichstag. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În cartea „Social-democrația în războiul mondial“ a luat apărarea poziției oportuniste a aripii drepte a social-democrației germane în războiul imperialist. În 1919 a făcut parte din primul guvern de coaliție al Republicii germane. În anii 1919—1920 a fost ministru de interne, iar în 1922—1927 reprezentant al guvernului la Hessen. A sprijinit tendințele revanșarde ale imperialismului german și a fost dușman al Uniunii Sovietice. — 3, 15, 17, 149, 170, 194, 255, 259.

Debs, Eugene Victor (1855—1926) — militant de seamă al mișcării muncitorești din S.U.A. În 1893 a organizat Sindicatul feroviarilor din America, al cărui președinte a fost pînă în 1897. Debs a fost unul dintre organizatorii partidului social-democrat, care a alcătuit nucleul principal al partidului socialist, format în anii 1900—1901. În 1905 a participat la crearea organizației sindicale „Muncitorii industriali ai lumii“. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, a condamnat trădarea social-șovinistilor, a militat împotriva intrării S.U.A. în război. Debs a salutat victoria Revoluției Socialiste din Octombrie. În 1918 a fost condamnat la 10 ani închisoare pentru propagandă antiimperialistă, dar în 1921 a fost amnistiat. — 269.

De Loys — vezi Loys.

Dmitriev, K. — vezi Kolokolnikov, P. N.

Dobroliubov, N. A. (1836—1861) — mare democrat-revoluționar rus, critic literar de seamă și filozof materialist, prieten apropiat și tovarăș de luptă al lui N. G. Cernîșevski. Dobroliubov era un adversar neîmpăcat al absolutismului și iobăgiei, un adept al insurecției populare împotriva absolutismului țarist. Alături de A. I. Herzen, V. G. Belinski și N. G. Cernîșevski, el a fost unul dintre precursorii social-democrației revoluționare în Rusia. — 253.

Dühring, Eugen (1833—1921) — filozof și economist german, ideolog mic-burghez. Concepțiile sale filozofice reprezentau un amestec eclectic de pozitivism, materialism metafizic și idealism. Aceste concepții, care erau susținute de o parte din social-democrația germană, au fost criticate de Engels în cartea sa „Anti-Dühring. Domnul Eugen Dühring revoluționează știința“. V. I. Lenin, în cartea sa „Materialism și empiriocriticism“ și într-o serie de alte lucrări, a criticat concepțiile eclectice ale lui Dühring. — 109, 110.

Duncker, Käthe (1871—1953) — militantă de seamă a mișcării socialiste a femeilor din Germania. Începând din 1907 a colaborat la revista „Die Gleichheit“, organul de presă al mișcării muncitorești a femeilor. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste; în 1915 a colaborat la revista „Die Internationale“. A fost membră a grupului „Die Internationale“, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus“, iar mai târziu în „Uniunea Spartacus“. A participat la crearea Partidului Comunist din Germania; în anii 1918—1919 a fost membră a C.C. al partidului. O dată cu venirea fascismului la putere în Germania, ea a emigrat în străinătate. După înfrângerea fascismului a dus o muncă pedagogică științifică în R.D.G. — 1.

Dürr, Karl (1875—1928) — social-democrat elvețian, unul dintre liderii reformiști ai sindicatelor elvețiene. Începând din 1903 a fost președinte al sindicatului muncitorilor metalurgiști din Basel. Începând din 1909 a fost secretar al Uniunii sindicatelor muncitorilor metalurgiști din Elveția. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist, a luptat împotriva mișcării zimmerwaldiene. În 1916 a fost redactor al ziarului „Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung“, în care promova o linie reformistă. Începând din 1916 a fost secretar al Uniunii sindicatelor din Elveția. — 217, 293, 294, 303, 397.

E

Ebert, Friedrich (1871—1925) — unul dintre liderii aripii de dreapta a social-democrației germane. Din 1905 a fost membru, iar din 1913 președinte al Conducerii Partidului social-democrat din Germania. Din 1912 ales în Reichstag. În timpul războiului imperialist mondial a condus aripa social-șovinistă a social-democrației germane, a fost unul dintre principalii organizatori ai colaborării acesteia cu guvernul kaiserului. La începutul revoluției din noiembrie 1918 din Germania a fost cancelar al Reichului și s-a aflat în fruntea așa-numitului „Consiliu al împuterniciților poporului“; în alianță cu clica militaristă reacționară germană a organizat în ianuarie 1919 asasinarea lui Karl Liebknecht și a Rosei Luxemburg, conducătorii proletariatului german. Din februarie 1919 a fost președinte al Germaniei. Sub conducerea sa, guvernele de coaliție formate din reprezentanți ai partidului social-democrat și ai partidelor burgheze au

înăbușit cu cruzime acțiunile revoluționare ale proletariatului german. — 293, 295.

Egli, Karl Heinrich (n. 1865) — colonel elvețian. În timpul războiului imperialist mondial, fiind locuitor al șefului marelui stat-major al armatei elvețiene, a făcut spionaj în favoarea statelor blocului german. La începutul anului 1916, presa și fracțiunea din parlament a social-democrației elvețiene au cerut organizarea unui proces politic împotriva colonelului Egli. Sub presiunea burgheziei imperialiste și a clicii militare din țară, justiția elvețiană l-a achitat însă pe Egli, iar comandamentul militar s-a limitat doar să-i aplice o sancțiune disciplinară și să-l demită. — 198.

Ellenbogen, Wilhelm (n. 1863) — unul dintre liderii revizionisti ai social-democrației austriece, adept al teoriei burghezo-naționaliste a autonomiei cultural-naționale. În anii 1901—1914 a fost deputat în parlamentul austriac, iar în timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. După revoluția din noiembrie 1918 a fost membru al Adunării naționale a Austriei, iar apoi ministru al industriei și comerțului; a dus o politică de încurajare a fascismului, s-a manifestat împotriva U.R.S.S. — 326.

Engels, Friedrich (1820—1895), unul dintre întemeietorii comunismului științific, conducător și învățător al proletariatului internațional, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx (vezi articolul lui V. I. Lenin „Friedrich Engels“, Opere complete, vol. 2, București, Editura politică, 1960, ed. a doua, p. 1—14). — 20—21, 38, 39—40, 50—51, 99, 109, 113—114, 135, 170—173, 174, 178—179, 215—216, 227, 228, 266, 271, 372, 377, 392, 393, 395.

G

Galliffet, Gaston-Alexandre-August (1830—1909) — general francez, participant la o serie de războaie purtate de Franța, călău al Comunei din Paris din 1871. Comandînd o brigadă de cavalerie din armata versaillezilor, el s-a distins prin cruzimea manifestată față de comunarzi. În 1872 a înăbușit o răscoală a arabilor în Algeria. Ulterior a deținut o serie de posturi importante în armată, iar din iunie 1899 pînă în mai 1900 a fost ministru de război în guvernul Waldeck-Rousseau. — 136.

Gapon, G. A. (1870—1906) — preot; provocator, agent al ohranei țariste. În ajunul revoluției din 1905—1907, din însărcinarea departamentului poliției, a creat, după modelul organizațiilor zubatoviste, o organizație nouă, „Uniunea muncitorilor industriali ruși din Petersburg“, subvenționată de departamentul poliției. A pus la cale procesiunea de la 9 ianuarie 1905 a muncitorilor din Petersburg, care urma să înmîneze țarului o petiție. A fugit apoi în străinătate, unde a avut legături strînse cu socialiștii-revoluționari. Întorcîndu-se în Rusia, a fost demascată și omorît de socialiștii-revoluționari. — 231, 307.

George al V-lea (1865—1936) — rege al Angliei (1910—1936). — 44.

Ghelfand, A. L. — vezi Parvus.

Gherș, P. M. — vezi Libman, F.

Ghirs, M. N. — diplomat țarist. Din 1903 pînă în 1912 a fost ambasador în România ; în anii 1913—1914 — ambasador în Turcia ; în anii 1916—1917 — ambasador în Italia. — 185.

Goldendab, D. B. — vezi Reazanov, D. B.

Gorter, Hermann (1864—1927) — social-democrat și publicist olandez. În 1907 a fost unul dintre fondatorii ziarului „De Tribune“, organ al aripii de stînga a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda, aripă care în 1909 s-a constituit în Partidul social-democrat din Olanda (partidul „tribuniștilor“). În anii războiului imperialist mondial a fost internaționalist, adept al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1921 a făcut parte din Partidul Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste ; s-a situat pe o poziție ultrastîngistă, sectară. În 1921 a părăsit partidul comunist, iar după aceea s-a retras din viața politică activă. — 47, 68.

Graber, Ernest Paul (n. 1875) — social-democrat elvețian. Din 1912 membru al Consiliului național. A fost membru al Conducerii Partidului social-democrat din Elveția. La începutul războiului imperialist mondial s-a alăturat internaționaliștilor, a luat parte la activitatea social-democraților de stînga elvețieni și a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kiental. În anii 1915—1925 a fost redactor al ziarului social-democrat elvețian „La Sentinelle“. La începutul anului 1917 s-a situat pe poziții centrist-pacifiste, iar în 1918 a trecut definitiv de partea aripii drepte a social-democrației elvețiene. Începînd din 1919 a fost secretar al Partidului social-democrat din Elveția. În anii 1919—1921 s-a pronunțat împotriva afilierii acestui partid la Internaționala Comunistă, a participat la întemeierea Internaționalei a II^{1/2}, centristă. — 291.

Greulich, Hermann (1842—1925) — unul dintre fondatorii Partidului social-democrat din Elveția, liderul aripii lui de dreapta, publicist. Din 1869 pînă în 1880 a redactat la Zürich ziarul social-democrat „Tagwacht“. În anii 1887—1925 a fost secretar al Uniunii muncitorilor din Elveția. A fost membru al Conducerii Partidului social-democrat din Elveția. Începînd din 1902 a fost deputat în parlamentul elvețian. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste și a luptat împotriva stîngii zimmerwaldiene. — 206, 217, 221—222, 285, 289, 290, 293, 294—295, 303, 329—335, 364, 385.

Grimm, Robert (1881—1958) — unul dintre liderii Partidului social-democrat din Elveția. În anii 1909—1918 a fost redactor-șef

al ziarului „Berner Tagwacht“ și secretar al Partidului social-democrat din Elveția. Începînd din 1911 a fost deputat în parlamentul elvețian. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste; a fost președintele conferințelor de la Zimmerwald și Kiental, președinte al Comisiei socialiste internaționale. A fost unul dintre organizatorii Internaționalei a II^{1/2}, centristă. În 1945—1946 a fost președinte al Consiliului național al Elveției. — 133, 152, 197, 200, 216, 217, 222, 285, 286, 288—289, 290, 291, 292—294, 295, 296, 303—304, 305, 357, 359, 360, 361, 363—365, 367, 385, 396, 397.

Grünberg, Karl (1861—1940) — social-democrat, jurist, economist și istoric austriac. Din 1911 pînă în 1929 a publicat la Leipzig „Archiv für die Geschichte des Sozialismus und der Arbeiterbewegung“ în 14 volume. A scris o serie de lucrări privind istoria relațiilor economice (mai ales agrare), precum și istoria socialismului, comunismului și a mișcării muncitorești. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții pacifiste. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine de simpatie, a fost membru activ al „Asociației prietenilor Uniunii Sovietice“. — 40.

Gucikov, A. I. (1862—1936) — mare capitalist, organizator și lider al partidului octombriștilor. În perioada primei revoluții ruse a sprijinit politica de crunte represii a guvernului împotriva clasei muncitoare și a țărănimii. În anii 1910—1911 a fost președinte al Dumei a III-a de stat. În timpul războiului imperialist mondial a fost președinte al Comitetului central pentru industria de război și membru al Comisiei speciale pentru problemele apărării. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru de război și ministru al marinei în primul guvern provizoriu burghez. În august 1917 a participat la organizarea rebeliunii lui Kornilov. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; emigrant alb. — 189, 191, 235, 245, 341.

Guesde, Jules (Basile, Mathieu) (1845—1922) — unul dintre organizatorii și conducătorii mișcării socialiste din Franța și ai Internaționalei a II-a. Și-a început activitatea politică în a doua jumătate a deceniului al 7-lea al secolului trecut. Sub influența lucrărilor lui K. Marx și F. Engels a trecut pe poziții marxiste. În 1901, Guesde și adepții lui au creat Partidul socialist din Franța, care în 1905, fuzionînd cu Partidul socialist francez, partid reformist, și-a luat denumirea de Partidul socialist francez unificat. Guesde a contribuit în mare măsură la răspîndirea ideilor marxismului și la dezvoltarea mișcării socialiste în Franța.

Dar, luînd atitudine împotriva politicii socialiștilor de dreapta, Guesde a comis unele greșeli sectariste atît în problemele teoretice, cît și în cele tactice: el a subapreciat rolul partidului în lupta clasei muncitoare, s-a situat pe o poziție greșită în problema atitudinii proletariatului față de război. La izbucnirea războiului imperialist mondial, Guesde s-a situat pe pozițiile social-șovinismului și a intrat în guvernul burghez. El nu s-a alăturat majorității Congresului de la

Tours al Partidului socialist francez (1920), care a hotărât afilierea la Internaționala Comunistă. — 15, 265, 269.

Guilbeaux, Henri (1885—1938) — socialist francez, ziarist. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste, a editat revista pacifistă „Demain”, s-a pronunțat pentru restabilirea relațiilor internaționale. În 1916 a participat la Conferința de la Kiental. În primii ani ai deceniului al 3-lea a trăit în Germania, fiind corespondentul ziarului „L'Humanité”.

Ulterior s-a situat pe poziții tročkiste, a colaborat la presa naționalistă, a avut o atitudine ostilă față de U.R.S.S. — 385.

Gurvici, I. A. (1860—1924) — economist. În 1881 a fost deportat în Siberia fiind implicat într-un proces în legătură cu descoperirea unei tipografii clandestine a narodnicilor. După ce s-a întors din deportare a desfășurat o propagandă revoluționară în rândurile muncitorilor din Minsk. În 1889 a emigrat în America, unde a luat parte activă la mișcarea sindicală și social-democrată. Autorul lucrărilor : „Situția economică a satului rus” și „Imigrația și munca”. După 1900 — revizionist. — 109.

Gutovski, V. A. — vezi *Maevski, E.*

Gvozdev, K. A. (n. 1883) — menșevic-lichidator. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste, a fost președinte al grupului muncitoresc din Comitetul central pentru industria de război. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost membru al Comitetului executiv al Sovietului din Petrograd, ministru adjunct, iar apoi ministru al muncii în guvernul provizoriu burghez. — 176, 178, 190, 235.

H

Haase, Hugo (1863—1919) — unul dintre liderii social-democrației germane, centrist. În 1911 a fost ales președinte al conducerii Partidului social-democrat din Germania. Deputat în Reichstag în anii 1897—1907 și 1912—1918. Din 1912 a fost președintele fracțiunii social-democrate din Reichstag. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste. În 1917 a întemeiat, împreună cu Kautsky, „Partidul social-democrat independent din Germania”. Lenin îl califică pe Haase și pe alți lideri ai partidului „independenților” germani drept „lachei, demagogi, lași, complici lipsiți de voință ai burgheziei și reformiști” (Opere, vol. 29, București, Editura politică, 1959, p. 548). În timpul revoluției din noiembrie 1918 din Germania, Haase a făcut parte din așa-numitul „Consiliu al împuterniciților poporului”, care a dus o politică de înăbușire a mișcării revoluționare. — 140, 149, 150, 158, 197, 205, 247, 385.

Hales, John (n. 1839) — militant al mișcării trade-unionurilor engleze, președinte al sindicatului muncitorilor din industria de trico-

taje. În anii 1866—1872 a fost membru, iar din mai 1871 până în iulie 1872 secretar al Consiliului General al Internaționalei I. Începând din 1872 a condus aripa reformistă a Consiliului federal britanic al Internaționalei și, apropiindu-se tot mai mult de burghezia liberală engleză, a luptat împotriva Consiliului General al Internaționalei și a conducătorilor săi — Marx și Engels —, a căutat să acapareze conducerea organizațiilor Internaționalei din Anglia; s-a situat pe o poziție șovinistă în ceea ce privește mișcarea muncitorească irlandeză și s-a pronunțat împotriva creării unor secții ale Internaționalei în Irlanda. În mai 1873 a fost exclus de Consiliul General din Internațională. — 171.

Heilmann, Ernst (1881—1940) — social-democrat de dreapta german, publicist. În anii 1907—1917 a fost redactor-șef al ziarului „Volksstimme“, care în timpul războiului imperialist mondial era organul de presă al aripii social-șoviniste de extremă dreaptă a social-democrației germane. În timpul războiului a colaborat și la revista social-șovinistă „Die Glocke“, iar în 1917—1918 a fost redactorul revistei social-șoviniste „Internationale Korrespondenz“. În anii 1919—1933 a fost deputat în Landtagul din Prusia și președinte al fracțiunii social-democrate din Landtag. În anii 1928—1933 a fost deputat în Reichstagul german. Începând din 1933 a fost deținut în lagăre de concentrare fasciste. — 194, 358.

Helfferrich Karl (1872—1924) — om de stat și economist burghez german, reprezentant al oligarhiei financiare din Germania. Fiind director al căii ferate Berlin—Bagdad (din 1906) și unul dintre directorii Băncii germane (1908—1915), a dus o politică de atragere a țărilor Orientului Apropiat în sfera de influență a imperialismului german. În timpul războiului imperialist mondial a fost ministru al finanțelor, ministru al afacerilor interne și vicecancelar al Germaniei. În anii 1916—1917 a înăbușit cu cruzime acțiunile antirăzboinice ale proletariatului german și ale aripii stîngi a social-democrației. În 1918 a participat îndeaproape la pregătirea păcii tîlhărești de la Brest, impusă Rusiei Sovietice de Germania Kaiserilor. După revoluția din noiembrie 1918 din Germania a fost unul dintre liderii partidului naționaliștilor și un susținător înverșunat al reînvierii militarismului german. — 281, 341.

Henderson, Arthur (1863—1935) — unul dintre liderii partidului laburist și ai mișcării sindicale engleze. În anii 1908—1910 și 1914—1917 — președinte al fracțiunii parlamentare laburiste. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste, a făcut parte din guvernul de coaliție al lui Asquith, iar apoi din cabinetul de război al lui Lloyd George. Ulterior a făcut parte, în repetate rînduri, din diferite guverne burgheze ale Angliei. — 140, 158, 177, 248.

Hervé, Gustave (1871—1944) — socialist francez, publicist și avocat. În 1906 a fondat ziarul „La Guerre Sociale“, în coloanele căruia

a propagat un program semianarhist de luptă împotriva militarismului. La Congresul de la Stuttgart (1907) al Internaționalei a II-a a susținut acest program, cerînd ca la fiecare război să se răspundă prin grevă și insurecție. Într-o serie de lucrări ale sale, V. I. Lenin a dezvăluit caracterul mic-burghez al hervéismului. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat atitudine împotriva Statului sovietic. În 1918 a fost exclus din Partidul socialist francez. În deceniul al 4-lea a fost adept al unei apropieri între Franța și Germania fascistă. — 251, 342.

Hilferding, Rudolf (1877—1941) — unul dintre liderii oportuniști ai social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; teoretician al așa-numitului „austro-marxism“. Din 1907 pînă în 1915 a fost redactor al ziarului „Vorwärts“, organ central al Partidului social-democrat din Germania. În 1910 a publicat lucrarea „Capitalul financiar“, care a avut un anumit rol pozitiv în studierea capitalismului monopolist, dar care conține grave greșeli teoretice și teze oportuniste. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centraste, a apărut unitatea cu social-imperialiștii. După război a lansat teoria „capitalismului organizat“, devenind un apologet al capitalismului monopolist de stat. Din 1917 — lider al „Partidului social-democrat independent din Germania“, dușman declarat al Puterii sovietice și al dictaturii proletariatului. A făcut parte, în repetate rînduri, din guvernul burghez al Republicii de la Weimar. După instaurarea fascismului a emigrat în Franța. — 95, 108, 167, 169, 387, 389, 392.

Hindenburg, Paul (1847—1934) — militar și om de stat german, feldmareșal, reprezentant al elementelor reacționare și șoviniște ale imperialismului german. În anii războiului imperialist mondial — comandant al armatei germane pe Frontul de est; apoi șeful marelui stat-major. După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie a fost unul dintre organizatorii activi ai intervenției militare împotriva Rusiei Sovietice. A participat la înăbușirea revoluției din noiembrie 1918 din Germania. În anii 1925—1934 a fost președintele Republicii de la Weimar. În 1933 l-a însărcinat pe Hitler să formeze guvernul, trecînd astfel oficial întreaga putere în mâinile fasciștilor. — 27, 112, 237.

Hobson, John Atkinson (1858—1940) — economist englez, reprezentant tipic al reformismului și pacifismului burghez, autor al unei serii de cărți, dintre care cele mai cunoscute sînt: „Problemele sărăciei“, „Evoluția capitalismului contemporan“, „Imperialismul“. În ultima perioadă a vieții sale, Hobson a trecut la proslăvirea fățișă a imperialismului și a propagat „teoria statului mondial“. — 166—169, 372.

Höglund, Karl Zet Konstantin (1884—1956) — social-democrat suedez, lider al aripii de stînga a mișcării social-democrate, precum și al mișcării tineretului socialist din Suedia. În anii 1908—1918

a fost redactor al ziarului „Stormklockan”. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. La Conferința socialistă de la Zimmerwald a aderat la stînga zimmerwaldiană. În 1916 a fost trimis în judecată pentru propagandă împotriva războiului. În anii 1917—1924 — unul dintre conducătorii Partidului Comunist din Suedia. În 1924 a fost exclus din partidul comunist pentru oportunism și pentru că s-a ridicat fațăș împotriva hotărîrilor Congresului al V-lea al Internaționalei Comuniste. În 1926 a intrat din nou în partidul social-democrat. — 269, 289, 294, 296.

Huber, Johannes (1879—1948) — social-democrat de dreapta, avocat și publicist elvețian. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist, a colaborat activ la ziarul „Volksstimme”, organul aripii de dreapta a social-democrației elvețiene, a luptat împotriva mișcării zimmerwaldiene. Din 1919 membru al Consiliului național. După război a luat atitudine împotriva mișcării comuniste. — 200, 217, 289, 290, 291, 294, 303, 364, 366.

Hübner, Otto — autorul și editorul anualelor geografico-statistice „Geographisch-statistische Tabellen aller Länder der Erde”. — 351.

Hundadze — preot gruzin. — 230—231.

Huysmans, Camille (n. 1871) — unul dintre cei mai vechi militanți ai mișcării muncitorești din Belgia; profesor de filologie, ziarist. În anii 1904—1919 a fost secretar al Biroului socialist internațional al Internaționalei a II-a; în timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste și s-a aflat de fapt în fruntea B.S.I. A fost ministru într-o serie de guverne belgiene. În anii 1946—1947 a fost prim-ministru. Din 1910, Huysmans este deputat în parlament; în anii 1936—1939 și 1954—1959 a fost președinte al Camerei deputaților din Belgia. În ultimii ani el se pronunță pentru stabilirea de contacte între partidele socialiste și P.C.U.S., pentru refacerea unității mișcării muncitorești internaționale. — 194, 196, 260.

Hyndman, Henry Mayers (1842—1921) — socialist englez, reformist. În 1881 a fondat Federația democrată, care în 1884 a fost transformată în Federația social-democrată. În anii 1900—1910 a fost membru al Biroului socialist internațional. A fost unul dintre liderii Partidului socialist britanic; în 1916, după ce conferința de partid de la Salford l-a condamnat pentru poziția sa social-șovinistă față de războiul imperialist, Hyndman s-a retras din partid. A avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie și a sprijinit intervenția împotriva Rusiei Sovietice. — 140, 158, 177, 178, 251, 269.

I

Iurkevici, L. (1885—1918) — naționalist ucrainean. Membru al C.C. al Partidului muncitoresc social-democrat din Ucraina. În 1913—1914 a colaborat activ la revista naționalistă de orientare menșevică

„Dzvin“. În anii războiului imperialist mondial a editat la Lausanne publicația lunară „Borotba“; s-a pronunțat pentru constituirea unui partid social-democrat separat al muncitorilor ucraineni, pentru separarea Ucrainei de Rusia și pentru instaurarea unui regim monarhic burghezo-moșieresc în Ucraina. Lenin l-a criticat cu asprime pe Iurkevici, calificându-l drept filistin naționalist, reprezentant al „celui mai josnic, mai obtuz și mai reacționar naționalism“ (Opere complete, vol. 24, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 139). — 58.

J

Jaurès, Jean (1859—1914) — militant de seamă al mișcării socialiste franceze și internaționale, istoric. În 1902, Jaurès și partizanii lui au înființat Partidul socialist francez, care în 1905, după ce a fuzionat cu Partidul socialist din Franța, a căpătat denumirea de Partidul socialist francez unificat. A fost deputat în anii 1885—1889, 1893—1898 și 1902—1914 și unul dintre liderii fracțiunii socialiste din parlament. În 1904 a fondat ziarul „L'Humanité“, pe care l-a condus pînă la sfîrșitul vieții sale. Jaurès a luptat în permanență pentru apărarea democrației, a libertăților poporului, pentru pace, împotriva asupririi imperialiste și a războaielor de cotropire. Era convins că numai socialismul poate să pună definitiv capăt războaielor și jugului colonial. Dar Jaurès credea că socialismul va învinge nu prin lupta de clasă a proletariatului împotriva burgheziei, ci ca rezultat „al înfloririi ideii democratice“. Concepțiile reformiste ale lui Jaurès, care îl împingeau pe calea oportunismului, au fost criticate cu asprime de Lenin.

Prin lupta dusă de el pentru pace, împotriva pericolului iminent de război, Jaurès și-a atras ura burgheziei imperialiste. În ajunul războiului imperialist mondial a fost ucis de un agent al reacțiunii. — 376.

Jouhaux, Léon (1879—1954) — militant reformist al mișcării sindicale franceze și internaționale; unul dintre liderii de dreapta ai Internaționalei sindicale de la Amsterdam. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții șoviniste. V. I. Lenin l-a calificat drept „unul dintre cei mai mîrșavi social-trădători“ (Opere, vol. 30, București, E.S.P.L.P. 1956, p. 344). — 253, 254, 255, 256, 259, 275, 302, 303, 358.

Junius — vezi Luxemburg, Rosa.

K

K. R. — vezi Radek, K. B.

Kautsky, Karl (1854—1938) — unul dintre liderii social-democrației germane și ai Internaționalei a II-a; la început a fost marxist, dar mai târziu a devenit renegat al marxismului, ideolog al centrismului (kautskismului), una dintre cele mai periculoase și mai dăună-

toare variante ale oportunismului. A fost redactor al revistei „Die Neue Zeit“, publicație teoretică a social-democrației germane.

A intrat în mișcarea socialistă în 1874. Concepțiile sale din acea vreme reprezentau un amestec de lassalleanism, neomalthusianism și anarhism. În 1881 a făcut cunoștință cu K. Marx și F. Engels și, sub influența lor, a trecut la marxism, dar încă din acea perioadă a manifestat șovăieli și oscilări spre oportunism, lucru pentru care K. Marx și F. Engels l-au criticat cu asprime. În ultimele două decenii ale secolului trecut a scris o serie de lucrări în legătură cu unele probleme ale teoriei marxiste: „Doctrina economică a lui Karl Marx“, „Problema agrară“ etc., care, cu toate greșelile ce le conțin, au jucat un rol pozitiv în propagarea marxismului. Mai târziu, în anii 1910—1911, Kautsky a trecut de la marxism la oportunism. În timpul războiului imperialist mondial, Kautsky s-a situat pe pozițiile centrismului, camuflând social-șovinismul sub paravanul unei frazeologii internaționaliste. Este autorul teoriei reacționare a ultraimperialismului. După Revoluția Socialistă din Octombrie, Kautsky a luat în mod fățiș atitudine împotriva revoluției proletare și a dictaturii clasei muncitoare, împotriva Puterii sovietice.

În lucrările „Falimentul Internaționalei a II-a“, „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, „Statul și revoluția“, „Revoluția proletară și renegatul Kautsky“ și în alte lucrări, V. I. Lenin a făcut o critică nimicitoare kautskismului. — 3, 4, 10—11, 15, 17, 47, 50, 51, 52, 57—58, 87, 94—95, 113, 135, 140, 143, 149, 153, 158, 160, 166, 171, 173, 174, 187, 192, 197, 205, 237, 247, 249, 252, 253, 254, 255, 259, 261, 263, 267, 270, 273, 278, 281, 282, 283, 284—285, 301—302, 324, 339—348, 358, 372, 375, 377, 387, 389, 393, 399.

Kerenski, A. F. (n. 1881) — unul dintre liderii partidului socialist-revoluționar. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe pozițiile defensivismului. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru, iar apoi prim-ministru în guvernul provizoriu și comandant suprem al forțelor armate. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice; în 1918 a fugit peste graniță. În prezent trăiește în S.U.A., unde desfășoară o propagandă antisovietică. — 245, 341.

Klōti, Emil (n. 1877) — om politic elvețian, social-democrat de dreapta. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniiste. În anii 1919—1930 a fost membru al Consiliului național. În anii 1921—1922 a fost președinte; în anii 1928—1942 — primar al orașului Zürich. — 291.

Kolokolnikov, P. N. (Dmitriev, K.) (1871—1938) — menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost lichidator; în timpul războiului imperialist mondial a fost defensist, a colaborat la revistele menșevice „Nașa Zarea“, „Nașe Delo“ și „Delo“. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ministru

adjunct al muncii în guvernul provizoriu de coaliție. După Revoluția Socialistă din Octombrie a desfășurat o activitate didactică. — 236.

Kosovski, V. (Levinson, M. I.) (1870—1941) — unul dintre întemeietorii și liderii Bundului, membru al C.C. al acestuia. A fost redactor-șef al ziarului „Die Arbeiterstimme”, organul central al Bundului. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a colaborat la revista „Nașa Zarea” și la ziarul „Luci”, organele de presă ale menșevicilor-lichidatori. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist, s-a situat pe poziții germanofile. Față de Marea Revoluție Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă; după revoluție a emigrat și a activat în organizațiile Bundului din Polonia. În 1939 a plecat în S.U.A. — 146.

Kropotkin, P. A. (1842—1921) — unul dintre principalii conducători și teoreticieni ai anarhismului, conte. În 1872 a aderat, în străinătate, la grupul lui Bakunin. După ce s-a înapoiat în Rusia a participat ca anarhist la mișcarea narodnică, fapt pentru care în 1874 a fost arestat și închis în fortăreața Petropavlovskiaia. În 1876 a evadat și a fugit peste graniță, unde s-a ridicat împotriva învățării lui Marx cu privire la lupta de clasă și dictatura proletariatului. În timpul războiului imperialist mondial a fost șovinist. Întorcându-se din emigrație în 1917, s-a menținut pe poziții burgheze, dar în 1920 a adresat o scrisoare către muncitorii din Europa în care recunoștea importanța istorică a Revoluției Socialiste din Octombrie și chema pe muncitori să împiedice intervenția militară împotriva Rusiei Sovietice. A scris o serie de lucrări științifice în domeniul geografiei și geologiei. — 190.

Kulișer, A. — cadet. În timpul războiului imperialist mondial a colaborat la ziarul „Reci”, organul central al partidului cadet. — 53.

L

Lang, Otto — unul dintre întemeietorii, liderii și ideologii Partidului social-democrat din Elveția, publicist; autorul programului reformist al partidului, adoptat în 1904. A fost membru al consiliului cantoanelor din Elveția. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist. — 290, 303, 385.

Ledebour, Georg (1850—1947) — social-democrat german; din 1900 pînă în 1918 a fost deputat în Reichstag din partea social-democrației germane. În anii războiului imperialist mondial s-a pronunțat pentru restabilirea legăturilor internaționale, a participat la Conferința de la Zimmerwald, a aderat la dreapta zimmerwaldiană. În 1916, după sciziunea din rîndurile social-democrației germane, a aderat la „grupul social-democrat al muncii” din Reichstag, care a alcătuit în 1917 nucleul principal al „Partidului social-democrat independent din Germania”, partid centrist. Acest partid îi sprijinea pe șoviniștii fățiși. În anii 1920—1924 a condus o mică grupare independentă în Reichstag. În 1931 a aderat la partidul muncitoresc

socialist. După venirea lui Hitler la putere a emigrat în Elveția. — 147, 247, 255, 263, 267, 271, 358.

Legien, Karl (1861—1920) — social-democrat de dreapta german, unul dintre liderii sindicatelor germane, revizionist. Din 1890 a fost președinte al Comisiei generale a sindicatelor germane. Din 1903 a fost secretar, iar din 1913 președinte al Secretariatului internațional al sindicatelor. Din 1893 pînă în 1920 (cu unele întreruperi) a fost deputat în Reichstag din partea social-democrației germane. În timpul războiului imperialist mondial — social-șovinist inveterat. În 1919—1920 a fost membru al Adunării naționale a Republicii de la Weimar. A sprijinit politica burgheziei și a luptat împotriva mișcării revoluționare a proletariatului. — 3, 9, 15, 31, 140, 147, 149, 158, 170, 177, 254, 255, 259, 261, 284, 339, 342, 347.

Lenin, V. I. (Ulianov, V. I., — e —, Lenin, Lenin, V., Lenin, N., N. L., Piriucev, P.) (1870—1924) — date biografice. — 16, 19, 20, 25, 26, 29, 47, 57, 59, 64, 67, 69, 81—83, 90, 104, 111, 112, 113, 126, 127, 132, 145, 146—147, 163, 180, 227, 229, 233, 237, 238, 239, 263, 268, 271, 273, 280, 286, 328, 335, 347, 349, 356.

Lensch, Paul (1873—1926) — social-democrat german. În anii 1905—1913 a fost redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung“, organ al aripii de stînga a Partidului social-democrat din Germania. La izbucnirea războiului imperialist mondial a trecut pe pozițiile social-șovinismului. După război, redactor-șef al ziarului „Deutsche Allgemeine Zeitung“, oficios al magnaților industriei din Ruhr. În 1922, la cererea membrilor de rînd ai Partidului social-democrat din Germania, a fost exclus din partid. — 9, 20, 31—33, 36, 58, 121, 173, 392—393.

Levinson, M. I. — vezi Kosovski, V.

Levițki, V. (Tederbaum, V. O.) (n. 1883) — social-democrat, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost unul dintre liderii lichidatorismului; a redactat revista „Nașa Zarea“, a colaborat la „Golos Soșial-Demokrata“, „Vozrojdenie“ și la alte publicații periodice de orientare menșevică-lichidatoristă. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului și a sprijinit grupul de extremă dreaptă al defensiștilor. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă, a luptat împotriva Puterii sovietice; în 1920 a fost implicat în procesul „Centrului tactic“, o organizație contrarevoluționară. Ulterior s-a îndeletnicit cu activitatea publicistică. — 272.

Libman, F. (Gherș, P. M.) (n. 1882) — unul dintre liderii Bundului. În 1911 a făcut parte din C.C. al Bundului; a fost membru al redacției ziarului „Otkliki Bunda“. În anii războiului imperialist mondial a sprijinit politica expansionistă a țarismului; a locuit în Elveția. — 58.

Liebkecht, Karl (1871—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești germane și internaționale; unul dintre conducătorii aripii de stînga a social-democrației germane; fiul lui Wilhelm Liebkecht; de profesie avocat.

A luptat activ în rîndurile social-democrației împotriva oportunismului și militarismului. În perioada revoluției ruse din 1905—1907 a îndemnat pe muncitorii germani să urmeze exemplul rușilor. În 1912 a fost ales deputat în Reichstag. În anii războiului imperialist mondial a luptat împotriva sprijinirii „propriului” guvern în războiul prădalnic. La 2 decembrie 1914 a fost singurul deputat din Reichstag care a votat împotriva alocării creditelor de război. A fost unul dintre întemeietorii și conducătorii grupului „Die Internationale”, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus”, iar mai târziu în „Uniunea Spartacus”. În 1916 a fost condamnat la muncă silnică. În timpul revoluției din noiembrie 1918 din Germania s-a aflat, împreună cu R. Luxemburg, în fruntea avangărzii revoluționare a muncitorilor germani. A fost redactor al ziarului „Die Rote Fahne”, unul dintre întemeietorii Partidului Comunist din Germania și conducătorii insurecției muncitorilor berlinezi din ianuarie 1919. După înăbușirea insurecției a fost ucis în mod bestial de bandele lui Noske. Apreciind activitatea lui K. Liebkecht, Lenin scria: „Acest nume este... simbolul conducătorului devotat intereselor proletariatului, simbolul devotamentului față de revoluția socialistă... El simbolizează lupta neîmpăcată împotriva imperialismului, nu în vorbe, ci în fapte...” (Opere, vol. 28, București, Editura politică, 1959, p. 433—434). — 151, 181, 197, 199, 213, 237, 252, 254—255, 261, 267, 269, 280, 284, 289, 294, 296, 301, 305, 347, 357, 358, 359, 360, 361, 365, 366, 373.

Lipkin, F. A. — *vezi* Cerevanin, N.

Litvinov, M. M. (1876—1951) — social-democrat, bolșevic, diplomat sovietic de seamă. Și-a început activitatea revoluționară în 1898; a fost agent al „Iskrei”, a participat la prima revoluție rusă din 1905—1907. În 1907 a fost secretar al delegației ruse la Congresul socialist internațional de la Stuttgart. Din iunie 1914 a fost reprezentant al C.C. al P.M.S.D.R. în Biroul socialist internațional. A fost membru al secției bolșevice de la Londra a P.M.S.D.R. După Revoluția Socialistă din Octombrie a lucrat în diplomație. Din 1921 Litvinov a fost locțiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe. Din 1930 pînă în 1939 — comisar al poporului pentru afacerile externe. În anii 1941—1943 a fost locțiitor al comisarului poporului pentru afacerile externe și ambasador al U.R.S.S. în S.U.A.; după întoarcerea din S.U.A. a fost pînă în 1946 ministru adjunct al afacerilor externe. — 151.

Lloyd George, David (1863—1945) — om de stat și diplomat englez, lider al partidului liberal. Din 1890 membru al parlamentului. În anii 1905—1908 ministru al comerțului, iar în anii 1908—1915 ministru de finanțe. A jucat un rol important în stabilirea liniei poli-

tice a guvernului englez, orientată spre pregătirea războiului imperialist mondial. Prin lingușeli, minciuni și făgăduieli făcute muncitorilor a încercat să împiedice sau măcar să întârzie crearea în Anglia a unui partid revoluționar al clasei muncitoare. În anii 1916—1922, în calitate de prim-ministru, s-a străduit să consolideze pozițiile imperialismului englez în Orientul Apropiat și Mijlociu, precum și în Balcani. A reprimat cu cruzime mișcarea de eliberare națională din colonii și din țările dependente. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre inspiratorii și organizatorii intervenției armate și ai blocadei împotriva Statului sovietic. În 1922, după o serie de eșecuri politice, și-a dat demisia, continuând însă să se bucure de o anumită influență politică până la sfârșitul vieții. — 177—178.

Longuet, Jean (1876—1938) — militant al Partidului socialist francez și al Internaționalei a II-a, publicist; fiul lui Charles Longuet și al lui Jenny Marx. A colaborat activ la presa socialistă franceză și internațională. În anii războiului imperialist mondial a condus minoritatea centrist-pacifistă a Partidului socialist francez. În 1914 și 1924 a fost ales membru în Camera deputaților din Franța. A fost unul dintre fondatorii (1916) și redactorii ziarului socialist „Le Populaire”. A condamnat intervenția militară străină împotriva Rusiei Sovietice. Din 1920 unul dintre liderii aripii centriste a Partidului socialist francez. În deceniul al 4-lea s-a pronunțat pentru unitatea de acțiune între socialiști și comuniști împotriva fascismului, a făcut parte din organizațiile internaționale de luptă împotriva fascismului și războiului. — 140, 158, 182, 197, 205, 257, 259, 267, 270, 274, 278, 285.

Loys, Treitorran (1857—1917) — colonel elvețian. Începând din 1900 a ocupat o serie de posturi de comandă în armata elvețiană. La începutul războiului imperialist mondial a comandat divizia a 2-a mobilizată. În august 1916 s-a pronunțat în presă pentru sprijinirea cererilor șoviniste de participare a Elveției la război. Demascând acțiunile colonelului Loys, presa social-democrată elvețiană a cerut Consiliului federal să-l demită. Totuși, la îndemnul burgheziei imperialiste și al clicii militare din Elveția, comandamentul militar s-a limitat doar să-i dea o mustrare aspră. — 198.

Luxemburg, Rosa (Junius) (1871—1919) — militantă de seamă a mișcării muncitorești internaționale, unul dintre liderii aripii de stînga a Internaționalei a II-a. A intrat în mișcarea revoluționară în a doua jumătate a deceniului al 9-lea al secolului trecut. A fost unul dintre întemeietorii și conducătorii Partidului social-democrat din Polonia; a luptat împotriva naționalismului din rîndurile mișcării muncitorești poloneze. Începând din 1897 a participat în mod activ la mișcarea social-democrată germană, a combătut bernsteinismul și millerandismul. A luat parte la prima revoluție rusă (la Varșovia). În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar, Luxemburg a avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori. De la începutul războiului imperialist mondial s-a situat pe o poziție internaționa-

listă. A fost unul dintre inițiatorii creării în Germania a grupului „Die Internationale“, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus“, iar mai târziu în „Uniunea Spartacus“. După revoluția din noiembrie 1918 din Germania a participat la Congresul de constituire a Partidului Comunist din Germania, congres la care a avut un rol conducător. În ianuarie 1919 a fost arestată și asasinată din ordinul guvernului Scheidemann.

Lenin, care o aprecia foarte mult pe Rosa Luxemburg, a criticat în repetate rânduri greșelile ei, ajutînd-o astfel să adopte o poziție justă. — 1—16, 17, 48, 58, 117, 128, 134, 153, 391, 394.

Lysis (Letailleur), Eugène — economist burghez francez, autorul unui șir de lucrări în probleme financiare și politice. — 265.

M

Macdonald, James Ramsay (1866—1937) — om politic englez, unul dintre fondatorii și liderii Partidului laburist independent și partidului laburist. A promovat o politică ultraoportunistă, a propagat teoria colaborării între clase și a integrării treptate a capitalismului în socialism. La începutul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții pacifiste, iar apoi a pășit pe calea sprijinirii fățișe a burgheziei imperialiste. În anii 1918—1920 a încercat să împiedice lupta muncitorilor englezi care se ridicaseră împotriva intervenției anti-sovietice; a promovat o politică de scindare a clasei muncitoare. În 1924 și 1929—1931 a deținut postul de prim-ministru. Guvernul laburist Macdonald a reprimat mișcarea de eliberare națională din coloniile engleze și a promovat o politică antimuncitorească. În anii 1931—1935, Macdonald s-a aflat în fruntea așa-numitului „guvern național“, a cărui politică o stabileau conservatorii. — 140, 159.

Mackensen, August (1849—1945) — feldmareșal, reprezentant al cercurilor militariste imperialiste germane. Participant la războiul franco-prusian (1870—1871). În perioada războiului imperialist mondial a comandat un corp de armată german în Prusia orientală, a ocupat postul de comandant suprem al armatelor germane și al grupului de trupe germano-austriece pe Frontul de răsărit. — 342.

Maclean, John (1879—1923) — militant de seamă al mișcării muncitorești engleze, de profesiune învățător. A dus o muncă de educație revoluționară în rândurile muncitorilor scoțieni. Înainte de războiul imperialist mondial s-a alăturat aripii de stînga a Partidului socialist britanic și a devenit unul dintre liderii lui în Scoția. În timpul războiului s-a situat pe poziții internaționaliste, a desfășurat o propagandă revoluționară și antirăzboinică susținută, a fost unul dintre organizatorii și conducătorii unor demonstrații și greve de masă ale muncitorilor (inclusiv în fabricile de armament), fapt pentru care a fost pus de nenumărate ori sub urmărire de către guvernul englez. În aprilie 1916 a fost ales în conducerea Partidului

socialist britanic. În ultimii ani ai vieții a părăsit activitatea politică. — 269, 289, 294.

Maevski, E. (Gutovski, V. A.) (1875—1918) — social-democrat, menșevic. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost lichidator, a colaborat la revista „Nașa Zarea“, la ziarul „Luci“ și la alte organe de presă ale menșevicilor-lichidatori. În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții defensiste. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. — 236.

Maklakov, V. A. (n. 1870) — cadet de dreapta, moșier, de profesie avocat, a pledat în numeroase procese politice. A fost ales deputat în Dumele a II-a, a III-a și a IV-a de stat din partea orașului Moscova. A făcut parte din C.C. al partidului cadet. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost ambasador al guvernului provizoriu burghez la Paris, iar după aceea emigrant alb. — 231.

Mann, Tom (1856—1941) — militant de vază al mișcării muncitorești din Anglia. În 1885 a intrat în rândurile Federației social-democrate. În ultimii ani ai deceniului al 9-lea al secolului trecut a luat parte activă la mișcarea Noilor trade-unionuri, a condus o serie de greve. În 1893, Mann a participat la crearea Partidului laburist independent, aderînd la aripa lui stîngă. La începutul secolului al XX-lea se afla în Australia, unde a avut un rol conducător în mișcarea muncitorească. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. A fost unul dintre organizatorii luptei duse de muncitorii englezi împotriva intervenției antisovietice. A fost membru al Partidului Comunist din Marea Britanie de la formarea acestuia (1920). A dus o luptă activă pentru unitatea mișcării muncitorești internaționale, împotriva reacțiunii imperialiste și a fascismului. — 171.

Manz-Schäppi, Karl (1856—1917) — social-democrat elvețian, reformist. A fost președinte al organizației social-democrate din cantonul Zürich. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist. — 289, 290, 293, 294.

Martînov, A. (Piker, A. S.) (1865—1935) — unul dintre liderii „economistilor“, menșevic; mai tîrziu a devenit membru al partidului comunist. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar a fost lichidator; a făcut parte din redacția organului de presă al lichidatorilor, ziarul „Golos Soșial-Demokrata“. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste, iar după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a manifestat ca menșevic-internaționalist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a rupt cu menșevismul. În 1923, la Congresul al XII-lea al P.C. (b) din Rusia, a fost primit în partid; a lucrat la Institutul K. Marx și F. Engels; începînd din 1924 a făcut parte din redacția revistei „Internaționala Comunistă“. — 119.

Martov, L. (Tederbaum, I. O.) (1873—1923) — unul dintre liderii menșevismului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar a fost lichidator, redactor al ziarului „Golos Soțial-Demokrata”; a luat parte la conferința antipartinică din august (1912). În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste. A făcut parte din Secretariatul din străinătate al Comitetului de organizare menșevic și a fost redactor al organului de presă al acestuia. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 s-a situat în fruntea grupului menșevicilor-internaționaliști. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luat atitudine împotriva Puterii sovietice. În 1920 a emigrat în Germania, unde a editat la Berlin revista menșevică contrarevoluționară „Soșialisticeskii Vestnik”. — 12, 15, 17, 28, 47, 58—59, 108, 140, 158, 167, 169, 170, 230—233, 234, 235, 236, 237, 272—273, 344, 372.

Marx, Karl (1818—1883) — întemeietor al comunismului științific, gînditor genial, conducător și învățător al proletariatului internațional (vezi articolul lui V. I. Lenin „Karl Marx (Scurtă schiță biografică și expunere a marxismului)”. Opere complete, vol. 26, București, Editura politică, 1964, ed. a doua, p. 43—92). — 11, 12—13, 20, 37—40, 94, 110, 115, 166, 170—171, 172, 177, 178, 227, 237, 266, 271, 377, 393.

Maslov, P. P. (1867—1946) — economist, social-democrat, autor al unei serii de scrieri în problema agrară, în care a încercat să revizuiască marxismul. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a aderat la menșevici; a susținut programul lor de municipalizare a pămîntului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a situat pe poziții lichidatoriste, iar în perioada războiului imperialist mondial s-a manifestat ca social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a retras din viața politică și a dus o activitate pedagogică și științifică. În 1929 a fost ales membru titular al Academiei de Științe a U.R.S.S. — 235, 236, 344, 387.

Mayéras, Barthélemy (n. 1879) — socialist francez, ziarist. În anii 1914—1919 a fost membru al Camerei deputaților. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. A colaborat activ la „Le Populaire” și la alte organe de presă ale centriștilor francezi. Ca membru al Conducerii Partidului socialist francez, a fost adeptul unității cu elementele social-șoviniste fățișe din partid. S-a pronunțat pentru refacerea Internaționalei a II-a. — 140, 158.

Mehring, Franz (1846—1919) — militant de seamă al mișcării muncitorești din Germania, unul dintre liderii și teoreticienii aripii de stînga a social-democrației germane. A fost unul dintre redactorii revistei „Die Neue Zeit”, organul teoretic al partidului, iar mai tîrziu redactor al ziarului „Leipziger Volkszeitung”. Mehring a dus o luptă susținută împotriva oportunismului și revizionismului din rîndurile Internaționalei a II-a și a condamnat kautskismul, dar s-a făcut și el vinovat de greșelile celor de stînga din Germania, care

s-au temut s-o rupă, din punct de vedere organizatoric, cu oportuniștii. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. A fost unul dintre conducătorii grupului „Die Internationale“, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus“, iar mai târziu în „Uniunea Spartacus“. A salutat Revoluția Socialistă din Octombrie. A jucat un rol de seamă în crearea Partidului Comunist din Germania. — 1.

Merrheim, Alphonse (1881—1925) — lider sindical francez, sindicalist; din 1905 unul dintre liderii federației metalurgiștilor și ai Confederației Generale a Muncii din Franța. La începutul războiului imperialist mondial a fost unul dintre conducătorii aripii de stînga a mișcării socialiste în Franța, care s-a ridicat împotriva social-șovinismului și a războiului imperialist; a participat la Conferința de la Zimmerwald, a aderat la dreapta zimmerwaldiană. Șovăielile pe care le manifesta Merrheim încă de pe atunci și teama de a rupe definitiv cu social-șoviștii l-au dus la sfîrșitul anului 1916 pe poziții centrist-pacifiste, iar la începutul anului 1918 pe pozițiile social-șovinismului și reformismului fățiș. A avut o atitudine ostilă față de U.R.S.S. — 253, 254, 255, 256, 257, 259, 273, 275, 278, 283, 285, 302.

Mikoladze — ofițer în retragere. În anii războiului imperialist mondial a fost defensist. — 230—231.

Miliukov, P. N. (1859—1943) — lider al partidului cadet, ideolog de vază al burgheziei imperialiste ruse, istoric și publicist. Din 1902 a colaborat activ la „Osvobojdenie“, revistă a liberalilor, care apărea în străinătate. În octombrie 1905 a fost unul dintre întemeietorii partidului cadet, apoi președinte al Comitetului Central al acestui partid și redactor al ziarului „Reci“, organul central al cadeților. Deputat în Duma a III-a și Duma a IV-a de stat. După revoluția burghezodemocratică din februarie 1917 — ministru de externe în primul guvern provizoriu burghez; a promovat o politică de continuare a războiului imperialist „pînă la victoria finală“. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice și un militant activ al emigrației albe. — 186, 189, 191, 245, 341.

Morgari, Odino (1865—1929) — socialist italian, ziarist. A luat parte la înființarea Partidului socialist italian și a activat în cadrul lui; s-a situat pe poziții centriste. În timpul primului război mondial a militat pentru reluarea legăturilor socialiste internaționale. A participat la Conferința de la Zimmerwald, unde s-a situat pe o poziție centristă. În anii 1919—1921 a fost secretar al fracțiunii socialiste din parlament. — 397.

Müller, Gustav (1860—1921) — social-democrat de dreapta elvețian, ofițer. Din 1911 membru al Consiliului național. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniște,

a luptat împotriva mișcării zimmerwaldiene. În 1918—1919 a fost președintele Partidului social-democrat din Elveția. — 285, 290, 291, 293, 333, 364, 366.

Münzenberg, Wilhelm (1889—1940) — social-democrat, a participat activ la mișcarea muncitorească din Elveția și Germania. În 1910 s-a mutat din Germania în Elveția. În anii 1914—1917 a fost conducătorul Organizației social-democrate a tineretului din Elveția și redactor al organului ei de presă, ziarul „Freie Jugend”; în anii 1915—1919 a fost secretar al Internaționalei socialiste a tineretului și redactor al organului ei de presă, ziarul „Jugend-Internationale”. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. Din 1916 membru în Conducerea Partidului social-democrat din Elveția. Întorcându-se în Germania, a devenit membru al Partidului Communist din Germania și a fost ales membru în Comitetul său Central. În anii 1919—1921 a fost secretar al Internaționalei Comuniste a Tineretului.

În deceniul al 4-lea, încheind un bloc cu troțkiștii și cu alte elemente oportuniste, a luat atitudine împotriva tacticii de front unic muncitoresc și popular antifascist promovate de partidele comuniste, fapt pentru care a fost scos din C.C. al P.C.G. și în 1939 exclus din partid; a dus o campanie de calomnii împotriva P.C.U.S. și U.R.S.S. — 364, 365.

Muranov, M. K. (1873—1959) — bolșevic, de profesiune muncitor lăcătuș. Membru al P.M.S.D.R. din 1904; a dus muncă de partid la Harkov. Deputat în Duma a IV-a de stat din partea muncitorilor din gubernia Harkov, a făcut parte din fracțiunea bolșevică din Dumă. A colaborat la ziarul bolșevic „Pravda”. În noiembrie 1914 a fost arestat împreună cu ceilalți deputați bolșevici pentru activitate revoluționară îndreptată împotriva războiului imperialist și deportat, în 1915, în ținutul Turuhan. În anii 1917—1923 a lucrat în cadrul aparatului C.C. al P.C. (b) din Rusia. La congresele al VI-lea, al VIII-lea și al IX-lea ale partidului a fost ales în Comitetul Central. Din 1922 pînă în 1934 a fost membru al Comisiei centrale de control a P.C. (b) al U.R.S.S. — 151, 272.

N

Nahimson, M. I. (Spectator) (n. 1880) — economist și publicist. Din 1899 pînă în 1921 a fost bundist. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste. În 1935 a lucrat la Moscova, la Institutul agrar internațional și la Academia comunistă. Este autorul unei serii de lucrări în probleme de economie mondială. — 10—11, 167.

Naine, Charles (1874—1926) — unul dintre liderii Partidului social-democrat din Elveția, de profesiune avocat. A fost redactor al ziarelor social-democrate elvețiene „La Sentinelle” și „Droit du Peuple”, membru al Conducerii Partidului social-democrat din Elveția. La începutul războiului imperialist mondial s-a alăturat internaționa-

liștilor, a participat la Conferința de la Zimmerwald, a făcut parte din Comisia socialistă internațională. În 1917 a devenit centrist și curînd a trecut definitiv de partea aripii de dreapta a social-democrației elvețiene. În 1919 s-a pronunțat pentru refacerea Internaționalei a II-a. În anii 1919—1921 a participat la întemeierea Internaționalei a II^{1/2}, centristă. — 206, 287, 291, 296, 364.

Napoleon I (Bonaparte) (1769—1821) — împărat al Franței (1804—1814 și 1815). — 5—6.

Napoleon al III-lea (Bonaparte, Ludovic) (1808—1873) — împărat al Franței din 1852 pînă în 1870; nepotul lui Napoleon I. După înfrîngerea revoluției din 1848 a fost ales președinte al Republicii Franceze; în noaptea de 1 spre 2 decembrie 1851 a săvîrșit o lovitură de stat. Caracterizarea lui Napoleon al III-lea a fost făcută de K. Marx în lucrarea „Oprezece brumar al lui Ludovic Bonaparte” (vezi K. Marx și F. Engels. Opere, vol. 8, București, Editura politică, 1960, p. 115—217). — 281, 352.

Nicolaie al II-lea (Romanov) (1868—1918) — ultimul împărat al Rusiei, a domnit din 1894 pînă la revoluția burghezo-democratică din februarie 1917. A fost executat la 17 iulie 1918, la Ekaterinburg (Sverdlovsk), în urma unei hotărîri a Sovietului de deputați ai muncitorilor și soldaților din regiunea Ural. — 44, 112, 189, 244, 245, 307, 321, 341, 342.

Nobs, Ernst (1886—1957) — unul dintre liderii Partidului social-democrat din Elveția, publicist. Din 1912 a colaborat activ la presa social-democrației elvețiene. Din 1915 a fost redactor-șef al organului ei de presă, ziarul „Volksrecht”. În timpul războiului imperialist mondial s-a alăturat la început internaționaliștilor, a participat la activitatea social-democrației elvețiene de stînga, la conferințele de la Kiental și Stockholm. În 1917 s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. În deceniul al 3-lea a trecut de partea aripii de dreapta a social-democrației elvețiene, a luat atitudine împotriva mișcării comuniste din Elveția și a mișcării comuniste internaționale. În anii 1919—1943 a fost membru al Consiliului național, iar în anii 1943—1951 membru al Consiliului federal. În 1949 — președinte al Elveției. — 291, 363, 364, 365, 366.

Nota Bene — vezi Buharin, N. I.

O

Ortodox — vezi Akselrod, L. I.

P

Pannekoek, Anthony (1873—1960) — social-democrat olandez. În 1907 a fost unul dintre fondatorii ziarului „De Tribune”, organ al aripii de stînga a Partidului muncitoresc social-democrat din

Olanda, aripă care în 1909 a constituit Partidul social-democrat din Olanda (partidul „tribuniștilor“). Începînd din 1910 s-a aflat în strînsă legătură cu social-democrația de stînga din Germania și a colaborat activ la publicațiile lor. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, a participat la editarea revistei „Vorbote“, organul teoretic al stîngii zimmerwaldiene. În anii 1918—1921 a fost membru al Partidului Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste. S-a situat pe o poziție ultrastîngistă, sectară. V. I. Lenin, în lucrarea sa „Stîngismul — boala copilăriei comunismului“, a supus unei aspre critici concepțiile lui Pannekoek și ale celorlalți „ultrastîngiști“. În 1921, Pannekoek s-a retras din partidul comunist și curînd după aceea a încetat să mai desfășoare o activitate politică susținută. — 377, 387, 388, 399.

Parvus (Ghelfand, A. L.) (1869—1924) — la sfîrșitul secolului trecut și începutul acestui secol a participat la mișcarea social-democrată din Rusia și Germania, a aderat la aripa de stînga a Partidului social-democrat din Germania. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. — menșevic. Parvus a emis teoria antimarxistă a „revoluției permanente“, pe care Troțki a transformat-o ulterior într-o armă de luptă împotriva leninismului. Mai tîrziu s-a îndepărtat de social-democrație; în timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții șoviniste, a fost agent al imperialismului german, s-a îndeletnicit cu speculații în stil mare și s-a îmbogățit din furnituri de război. În 1915 a scos revista „Die Glocke“. — 32.

Patouillet, Joseph — economist francez, autorul lucrării „Imperialismul american“ (1904). — 392, 393, 394.

Peatakov, G. L. (Peatakov, I., Kievski, P.) (1890—1937) — membru al partidului bolșevic din 1910. A dus muncă de partid în Ucraina și în străinătate. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe o poziție antileninistă în problema dreptului națiunilor la autodeterminare și în alte probleme importante ale politicii partidului; împreună cu Buharin și Boș a creat un grup antipartinic. După revoluția burghez-democratică din februarie 1917 a fost președinte al Comitetului din Kiev al P.M.S.D. (b) din Rusia, s-a ridicat împotriva liniei partidului, orientată spre revoluția socialistă. După Revoluția Socialistă din Octombrie a făcut parte din guvernul sovietic al Ucrainei și a deținut o serie de alte funcții de răspundere. S-a aflat în fruntea grupului antipartinic al „comuniștilor de stînga“ din Ucraina. În timpul discuției din partid cu privire la sindicate (1920—1921) a fost adept al platformei lui Troțki. În 1927, Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. l-a exclus din partid ca militant activ al opoziției tročkiste. În 1928 a fost reprimat în partid, iar în 1936 a fost din nou exclus pentru activitate antipartinică. — 61, 70—71, 72, 73—76, 80—81, 81, 83, 86—87, 88, 89—91, 92, 93—94, 96, 97, 98, 99—102, 102—105, 109—110, 111—116, 117, 118, 119, 120—132.

Petrovici, G. — menșevic-lichidator. În perioada războiului imperialist mondial a fost social-șovinist. A colaborat la revista menșevicilor-lichidatori „Nașa Zarea”, iar în anii 1915—1917 la revistele menșevice „Nașe Delo” și „Delo”. — 236.

Petrovski, G. I. (1878—1958) — unul dintre cei mai vechi participanți la mișcarea muncitorească revoluționară, bolșevic, ulterior eminent activist de partid și de stat. Membru de partid din 1897. În timpul primei revoluții ruse — unul dintre conducătorii mișcării muncitorești din Ekaterinoslav (azi Dnepropetrovsk). Deputat în Duma a IV-a de stat din partea muncitorilor guberniei Ekaterinoslav, a făcut parte din fracțiunea bolșevică din Dumă. În noiembrie 1914 a fost arestat împreună cu ceilalți deputați bolșevici pentru activitate revoluționară îndreptată împotriva războiului imperialist și deportat, în 1915, în ținutul Turuhan. A participat activ la Revoluția Socialistă din Octombrie. În anii 1917—1919 a fost comisar al poporului pentru afacerile interne al R.S.F.S.R., din 1919 pînă în 1938 a fost președintele C.E.C. al Ucrainei; după înființarea U.R.S.S. — vicepreședinte al C.E.C. al U.R.S.S.; în anii 1938—1940 — vicepreședinte al Prezidiului Sovietului Suprem al U.R.S.S. În anii 1926—1939 a fost membru supleant al Biroului Politic al C.C. al P.C. (b) al U.R.S.S. Începînd din 1940 — director adjunct al Muzeului Revoluției al U.R.S.S. — 151, 272.

Pflüger, Paul Bernhard (n. 1865) — social-democrat de dreapta elvețian. Din 1911 pînă în 1917 a fost membru al Consiliului național. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniiste. — 217, 289, 290, 291, 293, 294, 303.

Piker, A. S. — *vezi* Martînov, A.

Platten, Friedrich (1883—1942) — social-democrat de stînga elvețian, unul dintre organizatorii Partidului Comunist din Elveția. În mișcarea social-democrată a activat începînd din 1904, în 1906—1907 a desfășurat activitate revoluționară la Riga. În anii 1912—1918 a fost secretar al Partidului social-democrat din Elveția. În timpul războiului imperialist mondial a participat la conferințele de la Zimmerwald și Kiental, a făcut parte din stînga zimmerwaldiană. În aprilie 1917 a fost unul dintre organizatorii călătoriei lui V. I. Lenin din Elveția în Rusia. În 1919 a luat parte la organizarea Internaționalei a III-a, Comunistă; a colaborat la revista „Internaționala Comunistă”. În anii 1921—1923 a fost secretar al Partidului Comunist din Elveția. În 1923 s-a stabilit în U.R.S.S., unde a condus comuna agricolă a muncitorilor elvețieni, iar apoi a lucrat la Institutul agrar internațional și la Institutul pedagogic de limbi străine din Moscova. — 206, 295, 364, 365—366.

Plechanow — *vezi* Plehanov.

Plehanov, G. V. (1856—1918) — militant de seamă al mișcării muncitorești ruse și internaționale, primul propagator al marxismului

în Rusia. În 1883 a creat la Geneva prima organizație marxistă rusă, grupul „Eliberarea muncii”. Plehanov a luptat împotriva narodnicismului și a combătut revizionismul din mișcarea muncitorească internațională. La începutul primului deceniu al secolului nostru a făcut parte din redacția ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”.

În anii 1883—1903 Plehanov a scris o serie de lucrări care au avut un rol important în apărarea și propagarea concepției materialiste despre lume: „Socialismul și lupta politică”, „Divergențele noastre”, „Contribuții la dezvoltarea concepției moniste asupra istoriei”, „Contribuții la istoria materialismului”, „Rolul personalității în istorie” și altele. Dar încă de pe atunci au început să se manifeste la Plehanov greșeli serioase, care au constituit germele concepțiilor sale menșevice de mai târziu. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R., Plehanov s-a situat pe o poziție împăciuitoare față de oportunism, iar mai târziu s-a alăturat menșevicilor. În perioada revoluției ruse din 1905—1907 s-a situat în toate problemele fundamentale pe poziții menșevice. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar, Plehanov a luat atitudine împotriva revizuirii marxismului de către machiști și împotriva lichidatorismului, situându-se în fruntea grupului menșevicilor-partiți. În timpul războiului imperialist mondial a trecut pe poziții social-șoviniste. Întors în Rusia după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, Plehanov s-a situat în fruntea grupului „Edinstvo”, grup de extremă dreaptă al menșevicilor-defensiști, și a luat atitudine împotriva bolșevicilor, împotriva revoluției socialiste, considerând că în Rusia nu s-au copt condițiile pentru trecerea la socialism. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă, dar nu a participat la lupta împotriva Puterii sovietice.

Dând o înaltă prețuire lucrărilor filozofice ale lui Plehanov și rolului său în răspândirea marxismului în Rusia, V. I. Lenin îl critica în același timp cu asprime pentru abaterile de la marxism și pentru gravele lui greșeli în activitatea politică. — 12, 15, 17—18, 59, 86, 140, 149, 151, 158, 170, 177, 186, 189, 191, 192, 194, 237, 269, 272, 277, 284, 339, 342, 343, 345, 376.

Poincaré, Raymond (1860—1934) — om politic și de stat burghez francez, de profesiune avocat. În 1887 a fost ales în Camera deputaților. Începând din 1893 a intrat în mai multe guverne; a fost exponentul celor mai agresive cercuri ale burgheziei franceze. În 1912 a devenit prim-ministru, iar din 1913 pînă în 1920 a fost președinte al Franței. În aceste posturi s-a manifestat ca partizan activ al pregătirii războiului imperialist mondial, fapt care i-a adus apelativul de „Poincaré-război”. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost unul dintre organizatorii intervenției militare străine împotriva Rusiei Sovietice. În anii 1922—1924 și 1926—1929 a fost prim-ministru al Franței. Politica lui s-a caracterizat printr-o orientare vădit anti-sovietică, prin ofensiva împotriva drepturilor vitale și a libertăților democratice ale oamenilor muncii francezi, prin persecutarea comuniștilor francezi. — 44.

Potresov, A. N. (1869—1934) — unul dintre liderii menșevismului. În anii reacțiunii și ai noului avînt revoluționar s-a manifestat ca ideolog al lichidatorismului; a avut un rol important în conducerea revistelor menșevice „Vozrojdenie“, „Nașa-Zarea“ și a altor organe ale menșevicilor-lichidatori. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist. După Revoluția Socialistă din Octombrie a emigrat; în străinătate a colaborat la „Dni“, săptămînalul lui Kerenski, în coloanele cărui s-a dedat la atacuri împotriva Rusiei Sovietice. — 15, 58, 146, 149, 170, 178, 186, 190—191, 231, 234, 235, 236, 237, 272, 277, 344, 387, 388, 389.

Pressemanne, Adrien (n. 1879) — socialist francez. În 1912 a fost reprezentant permanent al Partidului socialist francez în Biroul socialist internațional. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste. — 140, 158, 182, 197, 205, 267, 269, 274.

Purișkevici, V. M. (1870—1920) — mare moșier, reacționar și pogromist inveterat, monarhist. A fost unul dintre inițiatorii creării organizației ultrareacționare „Uniunea poporului rus“; în 1907 a ieșit din această uniune și a creat o nouă organizație contrarevoluționară monarhistă — „Oastea arhanghelului Mihail“; și-a cîștigat faimă prin discursurile sale antisemite și pogromiste. În anii războiului imperialist mondial a lucrat în cadrul unor organizații din spatele frontului ale armatei. După Revoluția Socialistă din Octombrie a luptat împotriva Puterii sovietice. — 186, 235.

Puttkamer, Robert Victor (1828—1900) — om de stat reacționar german, unul dintre reprezentanții birocrăției nobiliare prusiene. În anii 1879—1881 a fost ministru al cultelor și învățămîntului în Prusia. În anii 1881—1888 — ministru al afacerilor interne al Germaniei și vicepreședinte al guvernului Prusiei. A dus o politică de prigonire a mișcării social-democrate și sindicale din Germania. Din inițiativa sa, în 1886 guvernul german a emis un decret prin care erau interzise — practic — grevele muncitorilor. — 320.

R

Radek, K. B. (K. P.) (1885—1939) — începînd din primul deceniu al secolului al XX-lea a participat la mișcarea social-democrată din Galiția, Polonia și Germania; a colaborat la publicațiile social-democraților de stînga germani. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, manifestînd însă șovăieli în direcția centrismului; a adoptat o poziție greșită în problema dreptului națiunilor la autodeterminare. În partidul bolșevic a intrat în 1917. În perioada încheierii păcii de la Brest s-a situat pe pozițiile „comuniștilor de stînga“. Din 1923 a fost un participant activ al opoziției troțkiste, fapt pentru care în 1927 Congresul al XV-lea al P.C. (b) al U.R.S.S. l-a exclus din partid. În 1930 a fost reprimat, iar în 1936 a fost din nou exclus din partid pentru activitate anti-partinică. — 26, 47, 62, 68, 365, 387, 388.

Radomîlski, G. E. — vezi Zinoviev, G. E.

Raffin-Dugens, Jean Pierre (n. 1861) — socialist francez, de profesiune învățător. În anii 1910—1919 a fost membru al Camerei deputaților. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. A participat la Conferința de la Kiental, a fost unul dintre liderii zimmerwaldienilor de dreapta francezi. A colaborat activ la ziarul „Le Populaire” și la alte organe de presă ale centriștilor francezi. În 1916—1917 înclina spre o înțelegere cu social-șovinistii fățiși. În 1921 a intrat în Partidul Comunist Francez. — 257, 259, 303.

Reazanov (Goldendab), D. B. (1870—1938) — a intrat în mișcarea social-democrată în ultimul deceniu al secolului trecut. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste, a colaborat la ziarele menșevice-troțkiste „Golos” și „Nașe Slovo”. La Congresul al VI-lea al partidului (1917) a fost primit în rândurile P.M.S.D. (b) din Rusia. După Revoluția Socialistă din Octombrie a activat în mișcarea sindicală. La începutul anului 1918 a ieșit în mod temporar din rândurile partidului, nefiind de acord cu hotărîrea adoptată în problema păcii de la Brest; în timpul discuției cu privire la sindicate (1920—1921) s-a situat pe o poziție antipartinică, ceea ce a dus la înlăturarea lui din muncă pe linie sindicală. A fost director al Institutului K. Marx și F. Engels pînă în 1931. În februarie 1931 a fost exclus din rândurile P.C. (b) al U.R.S.S. pentru sprijinul dat menșevicilor în activitatea lor contrarevoluționară. — 40.

Renaudel, Pierre (1871—1935) — unul dintre liderii reformiști ai Partidului socialist francez. În anii 1902—1914 a fost redactor al ziarului „Le Peuple”, iar în anii 1914—1920 redactor al ziarului „L’Humanité”; în anii 1914—1919 și 1924 a fost membru al Camerei deputaților. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În 1927 s-a retras de la conducerea partidului socialist, iar în 1933 a fost exclus din partid. Mai tîrziu a organizat un mic grup neosocialist. — 149, 177, 178, 257, 259, 261, 269, 272, 275, 284, 302, 358.

Renner, Karl (1870—1950) — om politic austriac, lider și teoretician al social-democraților de dreapta din Austria. Unul dintre ideologii așa-numitului „austro-marxism” și autorii teoriei burghezo-naționaliste a „autonomiei cultural-naționale”. În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. În anii 1919—1920 a fost cancelarul Austriei, iar în anii 1945—1950 președintele ei. — 345, 353, 376.

Rimathé, Anton (n. 1874) — social-democrat elvețian, unul dintre liderii sindicali, ziarist. De la începutul secolului al XX-lea a fost conducătorul sindicatelor muncitorilor feroviari din Elveția, redactor al ziarelor acestora. A fost membru al Conducerei Partidului socialist-democrat din Elveția. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. În anii 1916—1919 a fost membru al Consiliului național. — 365, 366.

Roland Holst, Henriette (1869—1952) — socialistă olandeză, scriitoare. A activat pe linia organizării asociațiilor de femei, a aderat la aripa stângă a social-democraților olandezi, care, începând din 1907, s-au grupat în jurul ziarului „De Tribune” și au constituit în 1909 Partidul social-democrat din Olanda. La începutul războiului imperialist mondial s-a situat pe o poziție centristă, iar după aceea a trecut alături de internaționaliști, a participat la editarea revistei „Vorboten”, organul teoretic al stângii zimmerwaldiene. În anii 1918—1927 a făcut parte din Partidul Comunist din Olanda și a participat la lucrările Internaționalei Comuniste. În 1927 s-a retras din partidul comunist; ulterior a trecut pe pozițiile socialismului creștin. — 72, 152, 237, 273.

Rolland, Romain (1866—1944) — remarcabil scriitor francez și militant pe tărîm obștesc. În operele sale a supus unei critici aspre societatea burgheză și cultura ei decadentă. A luat atitudine împotriva războiului imperialist mondial de pe poziții pacifiste. În anii 1914—1919 a scris „Jurnalul anilor de război”, care s-a păstrat ulterior în Biblioteca „V. I. Lenin” din U.R.S.S. și care s-a publicat, potrivit testamentului autorului, în ianuarie 1955. După Revoluția Socialistă din Octombrie a devenit prieten al Țării sovietice; în 1935 a vizitat Uniunea Sovietică. În anii celui de-al doilea război mondial a luat atitudine în sprijinul Mișcării de rezistență antifasciste din Franța. — 400.

Rühle, Otto (n. 1874) — social-democrat de stînga german, publicist și pedagog. Din 1912 deputat în Reichstag. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În 1919 a intrat în Partidul Comunist din Germania. După sciziunea din rîndurile comuniștilor germani, la începutul anului 1920 a luat parte la constituirea Partidului Muncitoresc Comunist din Germania. Ulterior a fost exclus din acest partid pentru activitatea sa oportunistă și a revenit în Partidul social-democrat. — 3, 181, 267, 372, 373.

S

Samoilov, F. N. (1882—1952) — bolșevic, de profesie muncitor textilist. Membru al P.M.S.D.R. din 1903, a participat activ la prima revoluție rusă; a dus muncă de partid la Ivanovo-Voznesensk. Deputat în Duma a IV-a de stat din partea muncitorilor guberniei Vladimir; a făcut parte din fracțiunea bolșevică. În noiembrie 1914 a fost arestat împreună cu ceilalți deputați bolșevici pentru activitate revoluționară îndreptată împotriva războiului imperialist și deportat, în 1915, în ținutul Turuhan. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a deținut diferite funcții în aparatul de partid la Ivanovo-Voznesensk. După Revoluția Socialistă din Octombrie a activat în Ucraina și la Moscova. Din 1921 membru în C.E.C. din Rusia; din 1922 a lucrat în Comisia centrală de control a P.C. (b) din Rusia și la Institutul de istorie a partidului de pe lîngă C.C. al P.C. (b) din Rusia; a fost vicepreședintele Asociației unionale a

vechilor bolșevici ; în anii 1937—1941 — director al Muzeului Revoluției al U.R.S.S. — 151, 272.

Scheidemann, Philipp (1865—1939) — unul dintre liderii aripii oportuniste de extremă dreaptă a social-democrației germane. Din 1903 a făcut parte din fracțiunea social-democrată a Reichstagului. Din 1911 membru al Conducerii Partidului social-democrat din Germania. În anii războiului imperialist mondial s-a manifestat ca social-șovinist inveterat. În timpul revoluției din noiembrie 1918 din Germania a făcut parte din așa-zisul „Consiliu al împuterniciților poporului“, a fost inspiratorul agitației pogromiste împotriva membrilor organizației „Spartacus“. În februarie — iunie 1919 a condus guvernul de coaliție al Republicii de la Weimar ; a fost unul dintre organizatorii reprimării sîngeroase a mișcării muncitorești germane din anii 1918—1921. Ulterior s-a retras din viața politică activă. — 140, 158, 177, 178, 237, 254, 259, 277, 281, 284, 339, 342, 343, 345, 347.

Schmid, Jacques (n. 1882) — social-democrat elvețian. Din 1911 redactor al ziarului social-democrat elvețian „Neue Freie Zeitung“. A fost membru al Conducerii Partidului social-democrat din Elveția. Din 1917 membru al Consiliului național. La începutul războiului imperialist mondial s-a alăturat internaționaliștilor ; în 1917 s-a situat pe poziții centrist-pacifiste și curînd a trecut definitiv de partea aripii de dreapta a social-democrației elvețiene. În 1919 s-a pronunțat pentru crearea Internaționalei a II^{1/2}, centristă, și împotriva afilierii Partidului social-democrat din Elveția la Internaționala Comunistă. — 291, 363, 366.

Schneeberger, Friedrich Oskar (n. 1868) — social-democrat elvețian, unul dintre liderii reformiști ai sindicatelor elvețiene. În anii 1900—1917 a fost secretar și președinte al Uniunii sindicatelor muncitorilor metalurgiști și președintele Uniunii sindicatelor din Elveția. În timpul războiului imperialist mondial a fost social-șovinist, a luptat împotriva mișcării zimmerwaldiene. În 1916 a fost redactor la „Schweizerische Metallarbeiter-Zeitung“, unde a promovat o linie reformistă. Din 1917 membru al Consiliului național. — 217, 293, 294, 303, 366, 397.

Schneider Friedrich (n. 1886) — social-democrat elvețian, publicist. Din 1912 a fost secretar al sindicatului muncitorilor din comerț și transporturi din Basel. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centrist-pacifiste. Din 1916 a fost secretar al organizației social-democrate din Basel. A fost colaborator activ, iar în anii 1917—1920 redactor-șef al ziarului social-democrat „Basler Vorwärts“. Mai tîrziu s-a situat pe o poziție dușmănoasă față de mișcarea comunistă elvețiană și internațională. În anii 1919—1939 și 1941—1951 a fost membru al Consiliului național. Începînd din 1937 a lucrat în domeniul asigurărilor sociale pentru muncitori din Elveția. — 364, 365, 366.

Seidel, Robert (1850—1933) — social-democrat de dreapta elvețian, pedagog și publicist. A luptat împotriva curentului marxist din mișcarea muncitorească. În anii 1890—1898 a fost redactor al ziarului „Arbeiterstimme“, organul central al Partidului social-democrat și al Uniunii sindicatelor din Elveția. Din 1908 — docent la Universitatea din Zürich. În anii 1911—1917 a fost membru al Consiliului național. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. — 303.

Sembat, Marcel (1862—1922) — unul dintre liderii reformiști ai Partidului socialist francez, ziarist. A colaborat activ la presa socialistă franceză. Din 1893 membru al Camerei deputaților. În timpul războiului imperialist mondial — social-șovinst. Din august 1914 pînă în septembrie 1917 a fost ministru al lucrărilor publice în „guvernul apărării naționale“, guvern imperialist al Franței. În februarie 1915 a participat la Conferința de la Londra a socialiștilor din țările Antantei, convocată în scopul unirii lor pe baza unui program social-șovinst. — 15, 140, 149, 151, 158, 248, 259, 269, 277, 284, 358.

Semkovski, S. (Bronștein, S. I.) (n. 1882) — social-democrat, menșevic. A făcut parte din redacția „Pravdei“ de la Viena a lui Troțki, a colaborat la organele de presă ale menșevicilor-lichidatori și la publicațiile social-democrate din străinătate, s-a pronunțat împotriva dreptului națiunilor la autodeterminare. Într-o serie de lucrări ale sale, V. I. Lenin a criticat cu asprime poziția lui Semkovski în problema națională și în alte probleme. În perioada războiului imperialist mondial, Semkovski s-a situat pe poziții centriste, a fost membru al Secretariatului din străinătate al Comitetului de organizare menșevic. În 1917, întorcîndu-se din emigrație, a intrat în C.C. menșevic. În 1920 i-a părăsit pe menșevici. Ulterior a fost profesor la o serie de instituții de învățămînt superior din Ucraina; a desfășurat o activitate științifică și publicistică. — 58, 130.

Sismondi, Jean-Charles-Léonard Simonde de (1773—1842) — economist și istoric elvețian. La începutul activității sale, Sismondi a fost adept al școlii economice burgheze clasice, apoi a devenit un exponent al socialismului mic-burghez și întemeietorul romantismului economic, în care își găseau expresia concepțiile micilor producători. Sismondi a relevat contradicțiile capitalismului, dar n-a știut să dezvăluie rădăcinile lor. El nu înțelegea tendințele progresiste ale marii producții capitaliste și declara drept ideal industria bazată pe sistemul breslelor și agricultura patriarhală, care nu corespundeau de loc noilor condiții economice.

Lenin a supus unei critici amănunțite doctrina lui Sismondi în lucrarea sa „Cu privire la caracterizarea romantismului economic“. Principalele lucrări economice ale lui Sismondi sînt: „Noi principii de economie politică sau despre avuție sub aspectul raportului dintre ea și populație“ și „Studii de economie politică“. — 166.

Skobelev, M. I. (1885—1939) — din 1903 a luat parte la mișcarea social-democrată, activînd în rîndurile menșevicilor. În 1906 a emigrat; a colaborat la diferite publicații menșevice, a făcut parte din

redacția „Pravdei” de la Viena a lui Troțki. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a fost vicepreședinte al Sovietului din Petrograd și vicepreședinte al C.E.C. în prima legislatură; din mai pînă în august 1917 a fost ministru al muncii în guvernul provizoriu burghez. După Revoluția Socialistă din Octombrie s-a îndepărtat de menșevici, a lucrat în sistemul cooperăției, iar apoi la Comisariatul poporului pentru comerțul exterior. Începînd din 1922 a fost membru al P.C. (b) din Rusia și a ocupat funcții de răspundere în sectorul economic; în 1936—1937 a lucrat la Comitetul unional al radiodifuziunii. — 15, 173, 237, 272.

Sorge, Friedrich Adolf (1828—1906) — socialist german, militant de seamă al mișcării muncitorești și socialiste internaționale, prieten și tovarăș de luptă al lui K. Marx și F. Engels. A luat parte la revoluția din 1848—1849 din Germania. După înfrîngerea revoluției a emigrat în Elveția, apoi în America; a fost organizatorul secțiilor Internaționalei I în America, secretar al Consiliului General al Internaționalei I (1872—1874). A participat activ la întemeierea Partidului muncitoresc socialist din S.U.A. și a Uniunii muncitorești internaționale. Sorge a pregătit pentru tipar corespondența sa cu K. Marx, F. Engels și alții. Activitatea lui Sorge a fost foarte mult apreciată de V. I. Lenin, care îl numea veteran al Internaționalei I. — 171.

Souvarine, Boris — socialist francez, ziarist. În anii războiului imperialist mondial a fost centrist, adept al lui Troțki. În 1921 a intrat în Partidul Comunist Francez, din care a fost exclus în 1924 pentru activitate troțkistă. În prezent este unul dintre liderii troțkiștilor francezi, publică în presa burgheză articole îndreptate împotriva mișcării comuniste și a Statului sovietic. — 263—264, 267, 270, 271.

Spectator — vezi Nahimson, M. I.

Stauning, Thorwald August Marinus (1873—1942) — om de stat danez, unul dintre liderii de dreapta ai social-democrației daneze și ai Internaționalei a II-a, publicist. Din 1910 președinte al Partidului social-democrat danez și al fracțiunii sale din parlament. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste și a avut o orientare progermană. În anii 1916—1920 a fost ministru fără portofoliu în guvernul burghez al Danemaricii. În anii 1924—1926 s-a aflat în fruntea guvernului social-democrat, iar în anii 1929—1942 în fruntea guvernelor de coaliție formate din radicali burghezi și social-democrați de dreapta. Folosind pe larg demagogia socială, a subminat mișcarea grevistă a proletariatului danez. Începînd de la mijlocul deceniului al 4-lea a promovat o politică de capitulare a Danemaricii față de Germania fascistă, iar din 1940 o politică de colaborare cu ocupații fasciști. — 181, 194, 196, 270.

Ströbel, Heinrich (1869—1945) — social-democrat german, centrist. În anii 1905—1916 a fost membru al redacției ziarului „Vorwärts”, organul central al social-democrației germane. În anii 1900—1918 — deputat în Landtagul Prusiei. La începutul primului război mon-

dial, Ströbel s-a ridicat împotriva social-șovinismului și războiului imperialist, a aderat la grupul de stînga „Die Internationale“, reprezentînd în cadrul lui un curent care oscila spre kautskism. În 1916 a trecut definitiv pe pozițiile kautskismului; în 1917 a fost unul dintre organizatorii „Partidului social-democrat independent din Germania“. În noiembrie 1918 — ianuarie 1919 a fost ministru în guvernul Prusiei. În 1919 a revenit în partidul social-democrat, dar în 1931 l-a părăsit, nefiind de acord cu politica conducerii partidului. Din 1922 a fost deputat în Reichstagul german. A atacat cu vehemență partidul bolșevic și U.R.S.S. — 1, 4.

Struve, P. B. (1870—1944) — economist și publicist burghez, unul dintre liderii partidului cadet. În ultimul deceniu al secolului trecut — reprezentant de seamă al „marxismului legal“. A procedat la o revizuire „critică“ și la o „completare“ a teoriei economice și filozofice a lui K. Marx; a căutat să adapteze marxismul și mișcarea muncitorească la interesele burgheziei. Struve a fost unul dintre teoreticienii și organizatorii „Uniunii eliberării“, organizație monarhistă-liberală (1903—1905), și redactor al organului ei ilegal, revista „Osvobojdenie“. O dată cu înființarea, în 1905, a partidului cadet, el devine membru al Comitetului Central al acestui partid. Struve a fost unul dintre ideologii imperialismului rus. După Revoluția Socialistă din Octombrie a fost un dușman inveterat al Puterii sovietice, membru al guvernului contrarevoluționar al lui Vranghel, iar apoi emigrant alb. — 31, 36, 311, 392.

Stürgkh, Karl (1859—1916) — om de stat reacționar austriac, conte, reprezentant al marilor latifundiați din Austria. Din 1890 a fost deputat în parlamentul austriac. În anii 1909—1911 a fost ministrul învățămîntului al Austro-Ungariei. În anii 1911—1916 s-a aflat în fruntea guvernului Austro-Ungariei. Guvernul Stürgkh a participat activ la pregătirea și dezlănțuirea războiului imperialist mondial. Înainte de război, el a dizolvat parlamentul austriac, iar la începutul războiului pe cel ungar și a instaurat în țară o dictatură militară absolutistă, reprimînd crunt mișcarea antirăzboinică și revoluționară care se intensifica. În octombrie 1916 Stürgkh a fost ucis de social-democratul austriac Friedrich Adler. — 182.

Südekum, Albert (1871—1944) — unul dintre liderii oportuniști ai social-democrației germane, revizionist. Din 1900 pînă în 1918 a fost deputat în Reichstag. În timpul războiului imperialist mondial — social-șovinist inveterat. A propagat concepții imperialiste în problema colonială și a luptat împotriva mișcării revoluționare a clasei muncitoare. În anii 1918—1920 a fost ministru de finanțe al Prusiei. Într-o serie de lucrări, V. I. Lenin l-a atacat cu vehemență pe Südekum, calificîndu-l pe el și pe adepții săi drept o bandă de „lachei vrednici de dispreț ai kaiserului și burgheziei“. Cuvîntul „Südekum“ a devenit un nume comun, caracterizînd tipul de ultraoportunist și social-șovinist. — 147, 194, 236, 255, 259, 261, 269, 270, 272.

Sundbo, Iens Peter Karl (n. 1860) — social-democrat de stînga danez, publicist. Din 1887 a colaborat la presa social-democrată,

inclusiv la ziarul „Social-Demokraten” — organul central al Partidului social-democrat danez. Din 1895 a fost deputat în parlamentul danez. Din 1898 redactor al ziarului „Vestjyllands Socialdemokrat”. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În septembrie 1916 s-a ridicat împotriva hotărârii congresului Partidului social-democrat danez cu privire la participarea unor reprezentanți ai săi la guvernul burghez al Danemaricii. În anii 1918—1920 a criticat politica imperialistă a burgheziei daneze. — 196.

Ș

Șagov, N. R. (1882—1918) — participant activ la mișcarea revoluționară, bolșevic, deputat în Duma a IV-a de stat din partea guberniei Kostroma, de profesie muncitor țesător. În Dumă a făcut parte din fracțiunea bolșevică. În 1914 a fost arestat împreună cu ceilalți membri ai fracțiunii bolșevice din Dumă pentru activitate revoluționară îndreptată împotriva războiului și deportat, în 1915, în Siberia, de unde s-a întors în 1917. — 151, 272.

Știurmer, B. V. (1878—1917) — om de stat al Rusiei țariste, mare moșier. A fost guvernator al guberniilor Novgorod și Iaroslavl. Din 1904 a fost membru al Consiliului de Stat. În 1916 a fost numit președinte al Consiliului de Miniștri, ministru de interne și ministru de externe. Fiind acuzat că era germanofil și că pregătea încheierea tratatului de pace separat între Rusia și Germania, în noiembrie 1916 a fost silit să-și dea demisia. — 185, 244.

T

Thalheimer, August (1884—1948) — social-democrat german, publicist. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În anii 1914—1916 a fost redactor la ziarul social-democrat „Volksfreund”; a făcut parte din grupul „Die Internationale”, care ulterior și-a schimbat denumirea în „Spartacus”, iar mai târziu în „Uniunea Spartacus”. În anii 1916—1918 a participat la editarea unor materiale ilegale de agitație, „Spartakusbriefe”, îndreptate împotriva războiului imperialist și a social-șovinismului. În anii 1918—1923 a fost membru al C.C. al Partidului Comunist din Germania și redactor al ziarului „Die Rote Fahne”, organul central al partidului. A condus aripa dreaptă din P.C.G.; în 1923 a contribuit la înfrângerea insurecției armate din octombrie a muncitorilor din Hamburg, fapt pentru care a fost scos din funcțiile de conducere pe care le deținea în partid. În 1929 a fost exclus din P.C.G. — 1.

Thomas, Albert (1878—1932) — om politic francez, social-reformist. Din 1910 unul dintre liderii fracțiunii parlamentare a partidului socialist. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste. A făcut parte din guvernul burghez al Franței în calitate de ministru al armamentului. După revoluția burghezo-democrată din februarie 1917 a venit în Rusia pentru a face

agitație în favoarea continuării războiului. În 1919 a fost unul dintre organizatorii Internaționalei (a II-a) de la Berna. În anii 1919—1932 a condus Biroul internațional al muncii de pe lângă Liga Națiunilor. — 140, 158, 259, 261, 269, 339, 342.

Tolstoi, L. N. (1828—1910) — genial scriitor rus, unul dintre cei mai mari scriitori ai lumii, care a exercitat o influență covârșitoare asupra dezvoltării literaturii ruse și universale.

V. I. Lenin a consacrat caracterizării concepției despre lume a lui Tolstoi și aprecierii întregii lui activități o serie de lucrări: „Lev Tolstoi, oglindă a revoluției ruse“, „L. N. Tolstoi“, „L. N. Tolstoi și mișcarea muncitorească contemporană“, „Tolstoi și lupta proletară“, „L. N. Tolstoi și epoca sa“ (vezi Opere complete, vol. 17, București, Editura politică, 1963, ed. a doua, p. 213—220; vol. 20, p. 20—25, 40—43, 74—75, 105—109) etc. — 267.

Trepov, A. F. (1862—1928) — om de stat al Rusiei țariste, senator. Din 1914 — membru al Consiliului de Stat. În 1915 a fost ministru al comunicațiilor. În 1916 a fost numit președinte al Consiliului de Miniștri, înlocuindu-l pe B. V. Știurmer. După Revoluția Socialistă din Octombrie emigrant alb. — 244.

Treves, Claudio (1868—1933) — unul dintre liderii reformiști ai Partidului socialist italian. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. După scindarea Partidului socialist italian (1922) a devenit unul dintre liderii Partidului socialist unitar, partid reformist. — 140, 158.

Trier, Gerson (n. 1851) — unul dintre liderii aripii de stînga a Partidului social-democrat danez, de profesie învățător. A luptat împotriva politicii conciliatoare a conducerii reformiste a partidului. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În septembrie 1916 s-a ridicat împotriva hotărîrii congresului Partidului social-democrat danez cu privire la participarea unor reprezentanți ai săi la guvernul burghez al Danemarcului și în semn de protest a părăsit partidul. — 196.

Troelstra, Piter Jelles (1860—1930) — militant al mișcării muncitorești olandeze, socialist de dreapta. A fost unul dintre fondatorii (în 1894) și liderii Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda. La începutul acestui secol a trecut pe poziții ultraoportuniste. A luptat împotriva aripii stîngi a Partidului muncitoresc social-democrat din Olanda, aripă care, începînd din 1907, s-a grupat în jurul ziarului „De Tribune“ și a întemeiat, în 1909, Partidul social-democrat din Olanda. În timpul războiului imperialist mondial s-a manifestat ca social-șovinist de orientare germanofilă. V. I. Lenin a criticat cu asprime, în repetate rînduri, politica oportunistă a lui Troelstra, pe care l-a calificat drept un model de „conducător venal, oportunist, care slujește burghezia și înșală pe muncitori“ (Opere, vol. 30, București, E.S.P.L.P. 1956, p. 19). — 225.

Troțki (Bronștein), L. D. (1879—1940) — dușman inveterat al leninismului. În anii reacțiunii și ai noului avânt revoluționar, camuflându-se sub masca „nefracționismului“, s-a situat de fapt pe pozițiile lichidatorilor. În 1912 a organizat Blocul antipartinic din august. În perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe o poziție centristă, a luptat împotriva lui V. I. Lenin și a partidului bolșevic. Întorcându-se din emigrație după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, a aderat la grupul „interraioniștilor“ și, împreună cu ei, la Congresul al VI-lea al P.M.S.D. (b) din Rusia, a fost primit în rândurile partidului bolșevic. După Revoluția Socialistă din Octombrie a deținut o serie de funcții de răspundere. În 1918 a luat poziție împotriva păcii de la Brest, iar în 1920—1921 s-a aflat în fruntea opoziției în discuția cu privire la sindicate; începând din 1923 a dus o înverșunată luptă fracționistă împotriva liniei generale a partidului, împotriva programului leninist de construire a socialismului; a propagat ideea imposibilității victoriei socialismului în U.R.S.S. Partidul comunist, demascând tročkismul ca pe o deviere mic-burgheză în partid, l-a zdrobit din punct de vedere ideologic și organizatoric. În 1927 Troțki a fost exclus din partid, în 1929 a fost expulzat din U.R.S.S. pentru activitatea sa antisovietică, iar în 1932 i s-a retras cetățenia sovietică. În timp ce se afla în străinătate a continuat lupta împotriva Statului sovietic și a partidului comunist, împotriva mișcării comuniste internaționale. — 47, 58, 169, 234, 238, 271—273, 372.

Turati, Filippo (1857—1932) — militant al mișcării muncitorești italiene, unul dintre organizatorii Partidului socialist italian (1892) și lider al aripii lui drepte, reformiste. În 1896 a fost ales în parlament, unde a condus grupul socialiștilor reformiști. A promovat o politică de colaborare de clasă între proletariat și burghezie; în perioada războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții centriste. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine ostilă. După scindarea Partidului socialist italian (în 1922) a trecut în fruntea Partidului socialist unitar, de orientare reformistă. În 1926 a emigrat din Italia fascistă, stabilindu-se în Franța. — 247, 249—252, 253, 258, 261, 274, 278, 283, 284—285, 301, 302, 339, 340, 343, 344, 346, 347, 348, 358.

T

Tederbaum, I. O. — vezi Martov, L.

Tederbaum, V. O. — vezi Levițki, V.

V

Vandervelde, Emile (1866—1938) — lider al Partidului muncitoresc din Belgia, președinte al Biroului socialist internațional al Internaționalei a II-a, s-a situat pe o poziție ultraoportunistă. În timpul războiului imperialist mondial s-a manifestat ca social-șovinist; a

făcut parte din guvernul burghez, ocupînd diferite posturi ministeriale. După revoluția burghezo-democratică din februarie 1917 a venit în Rusia ca să facă agitație pentru continuarea războiului imperialist. Vandervelde a avut o atitudine ostilă față de Revoluția Socialistă din Octombrie, a contribuit din plin la organizarea intervenției militare împotriva Rusiei Sovietice, a depus eforturi susținute pentru refacerea Internaționalei a II-a. În anii 1925—1927 a fost ministru de externe al Belgiei; a participat la încheierea acordurilor de la Locarno (1925), îndreptate împotriva U.R.S.S. A luptat activ împotriva creării frontului unic antifascist al comunistilor și socialiștilor. A scris o serie de cărți și broșuri, în care, după cum arată V. I. Lenin, „eclectismul mic-burghez“ se ridică „împotriva marxismului, sofistica împotriva dialecticii, reformismul filistin împotriva revoluției proletare“ (Opere, vol. 28, București, Editura politică, 1959, p. 318). — 140, 158, 181, 192, 194, 260, 270, 284, 376.

W

Webb, Beatrice (1858—1943) — cunoscută militantă engleză pe tărîm social; s-a situat pe poziții reformiste. — 174.

Webb, Sidney (1859—1947) — cunoscut militant englez pe tărîm social, reformist. A scris împreună cu soția sa, Beatrice Webb, o serie de lucrări de istorie și teorie a mișcării muncitorești engleze. Ideolog al micii burghezii și al aristocrației muncitorești, în lucrările sale Sidney Webb a căutat să demonstreze că problema muncitorească poate fi rezolvată în mod pașnic în cadrul societății capitaliste. El a fost unul dintre întemeietorii organizației reformiste Societatea fabiană. În anii războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții social-șoviniste; a făcut parte din primul și din cel de-al doilea guvern laburist (1924 și 1929—1931). Webb a avut o atitudine de simpatie față de Uniunea Sovietică. — 174.

Weber, Max (1864—1920) — sociolog, istoric și economist burghez german. În anii 1893—1903 și 1919—1920 a fost profesor la diferite universități din Germania. În lucrările sale s-a manifestat ca apologet al capitalismului, a căutat să estompeze contradicțiile antagoniste de clasă. Sprijinind politica externă agresivă a imperialismului german, el a propagat în chip demagogic colaborarea dintre clasele conducătoare și aripa oportunistă a mișcării social-democrate și sindicale din Germania. — 325.

Wijnkoop, David (1877—1941) — social-democrat de stînga olandez, mai tîrziu comunist. În 1907 a fost unul dintre fondatorii, iar apoi redactor-șef al ziarului „De Tribune“, organ al aripii stîngi a Partidului muncitoresc social-democrat olandez. În 1909 a fost unul dintre întemeietorii și președintele Partidului social-democrat din Olanda (partidul „tribuniștilor“), care în 1918 s-a constituit în Partidul Comunist din Olanda. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste, a colaborat la revista „Vorbote“, organul teoretic al stîngii zimmerwaldiene. A fost unul

dintre conducătorii Partidului Comunist din Olanda și s-a situat pe o poziție de extremă stîngă, sectară. În anii 1918—1925 și începînd din 1929 a fost deputat în parlamentul olandez. La Congresul al II-lea al Internaționalei Comuniste a fost ales în Comitetul Executiv al acesteia. În 1925 s-a ridicat împotriva hotărîrilor Internaționalei Comuniste în problema colonială, sindicală etc., fapt pentru care în 1926 a fost exclus din Partidul Comunist din Olanda. În 1930 și-a recunoscut greșelile și a fost reprimat în partid; în 1935 a fost ales în Comitetul Central. — 152.

Wilhelm al II-lea (Hohenzollern)* (1859—1941) — împărat al Germaniei și rege al Prusiei (1888—1918). — 19, 44, 245, 341—342, 393.

Wilson, Woodrow (1856—1924) — om de stat american. În anii 1910—1912 a fost guvernator al statului New Jersey. În 1913 a fost ales președinte al S.U.A. din partea partidului democrat și a deținut acest post pînă în 1921. În interiorul țării a promovat o politică de reprimare cruntă a mișcării muncitorești.

Politica externă a guvernului Wilson a avut un caracter prădalnic, expansionist, mai ales în ceea ce privește țările Americii Latine, în ale căror treburi s-a amestecat în repetate rînduri, folosind forța armată. V. I. Lenin scria că „idealizata republică democratică a lui Wilson s-a dovedit a fi în fapt o formă a celui mai turbat imperialism, a celei mai nerușinate asupri și sugrumări a popoarelor mici și slabe” (Opere, vol. 28, București, Editura politică, 1959, p. 179). Apărînd interesele miliardarilor americani, Wilson a contribuit la atragerea Statelor Unite ale Americii în războiul imperialist mondial de partea Antantei.

După victoria Revoluției Socialiste din Octombrie, Wilson a propus un plan de dezmembrare a Rusiei, a sprijinit forțele contra-revoluționare antisovietice și a fost unul dintre organizatorii intervenției militare a S.U.A. împotriva Rusiei Sovietice. În 1918 a propus un program imperialist de pace („cele paisprezece puncte”), care urmărea instaurarea dominației mondiale a S.U.A. A condus delegația americană la Conferința de pace de la Paris (1919—1920). Înfrînt în alegerile prezidențiale din 1920, s-a retras din viața politică. — 250, 257, 258, 339.

Wirth, Albrecht (1866—1936) — istoric burghez german, șovinist și rasist, apologet al imperialismului german, autorul unor lucrări în probleme de istorie și politică mondială. — 393.

Z

Zasulici, V. I. (1849—1919) — militantă de seamă a mișcării narodnice, iar mai tîrziu a mișcării social-democrate din Rusia. A luat parte la crearea și la activitatea grupului „Eliberarea muncii”. Începînd din 1900 a făcut parte din redacția ziarului „Iskra” și a revistei „Zarea”. După Congresul al II-lea al P.M.S.D.R. a devenit unul dintre liderii menșevismului. În anii reacțiunii și ai noului avînt

revoluționar s-a alăturat lichidatorilor, iar în timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe pozițiile social-șovinismului. Față de Revoluția Socialistă din Octombrie a avut o atitudine negativă. — 272.

Zetkin, Clara (1857—1933) — militantă de seamă a mișcării muncitorești germane și internaționale, a participat la întemeierea Partidului Comunist din Germania; scriitoare de talent, orator și tribun înflăcărat. Împreună cu R. Luxemburg, F. Mehring și K. Liebknecht a participat activ la lupta împotriva lui Bernstein și a celorlalți oportuniști. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste și a luptat împotriva social-șovinismului. În 1916 a intrat în grupul „Die Internationale”, care în curând și-a schimbat denumirea în „Spartacus”, iar apoi în „Uniunea Spartacus”. În 1919 a devenit membră a Partidului Comunist din Germania; a fost aleasă în C.C. al partidului. La Congresul al III-lea al Internaționalei Comuniste a fost aleasă în Comitetul Executiv al Internaționalei, în cadrul căruia a condus Secretariatul internațional pentru problemele femeilor. Din 1924 pînă la sfîrșitul vieții a fost președintă a Comitetului Executiv al Organizației internaționale pentru ajutorarea luptătorilor revoluției (Ajutorul Roșu). — 1.

Zimmel — social-democrat elvețian. — 384.

Zinoviev (Radomîlski), G. E. (1883—1936) — a făcut parte din partidul bolșevic din 1901. Din 1908 pînă în aprilie 1917 s-a aflat în emigrație, a făcut parte din redacția ziarelor „Proletarii” și „Social-Demokrat”, Organul Central al partidului. În anii reacțiunii a avut o atitudine împăciuitoare față de lichidatori, otzoviști și troțkiști. În timpul războiului imperialist mondial s-a situat pe poziții internaționaliste. În perioada de pregătire și de înfăptuire a Revoluției Socialiste din Octombrie a manifestat șovăieli, s-a ridicat împotriva insurecției armate. Publicarea de către Kamenev și Zinoviev în ziarul semimenșevic „Novaia Jizn” a unei declarații în care se exprima dezacordul lor cu hotărîrea adoptată de Comitetul Central cu privire la insurecția armată a constituit o divulgare a planurilor partidului. După Revoluția Socialistă din Octombrie a avut munci de conducere pe linie de partid și de stat. S-a ridicat în repetate rînduri împotriva politicii leniniste a partidului; în noiembrie 1917 a susținut ideea creării unui guvern de coaliție din care să facă parte și menșevicii și socialiștii-revoluționari; în 1925 a fost unul dintre organizatorii „noii opoziții”, iar în 1926 unul dintre conducătorii blocului antipartinic troțkist-zinovievist. În noiembrie 1927 a fost exclus din partid pentru activitate fracționistă. În 1928 a fost reprimat, dar în 1932 a fost iarăși exclus. A fost primit din nou în 1933. În 1934 a fost exclus pentru a treia oară din partid pentru activitatea sa antipartinică. — 67, 83, 365.

DATE DIN VIAȚA ȘI ACTIVITATEA LUI V. I. LENIN

(Iulie 1916—februarie 1917)

1916

*Iulie 1916 —
februarie 1917*

Lenin locuiește în Elveția, la Zürich (vara în localitatea de munte Flums). Conduce munca revoluționară a partidului bolșevic, poartă corespondență cu organizațiile de partid și cu acțiviștii de partid din Rusia, precum și cu secțiile din străinătate ale P.M.S.D.R.; redactează nr. 56—58 ale ziarului „Soțial-Demokrat“, Organul Central al partidului, și nr. 1—2 ale revistei „Sbornik «Soțial-Demokrata»“. Participă activ la munca grupului de stînga zimmerwaldian, îi ajută pe social-democrații de stînga din Elveția în lupta lor împotriva social-șoviniștilor și a centriștilor.

Iulie — noiembrie

Lenin lucrează la biblioteca din Zürich, face extrase din diferite cărți, ziare și reviste cu privire la războiul imperialist și în legătură cu problema națională.

*Iulie, 1 (14)
și 11 (24)*

În scrisorile adresate lui M. N. Pokrovski la Paris, Lenin se arată îngrijorat de faptul că destinatarul n-a primit manuscrisul cărții „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, care i-a fost expediat la 19 iunie (2 iulie).

*Între 4 și 7
(17 și 20) iulie*

Lenin și N. K. Krupskaia pleacă pe timpul verii în localitatea de munte Flums (aproape de Zürich), pentru ca N. K. Krupskaia să poată urma un tratament.

*Începutul lunii
iulie — octombrie*

Într-o serie de scrisori expediate din Flums lui G. E. Zinoviev, membru al redacției ziarului „Soțial-Demokrat“, Lenin dă indicații cu privire la pregătirea nr. 56—58 ale acestei publicații; demască caracterul fracționist, antipartinic al

activității grupului Peatakov — Boș — Buharin și condamnă atitudinea împăciuitoare a lui Zinoviev față de acesta, critică concepțiile lor greșite în unele probleme; își exprimă părerea și dă indicații practice în legătură cu organizarea editării revistei „Sbornik «Soțial-Demokrata»” și pregătirea pentru tipar a nr. 1 și 2 ale acestei culegeri.

Iulie, 11 (24)

Într-un post-scriptum la o scrisoare adresată de N. K. Krupskaiia lui M. Ţhakaia, Lenin îi mulțumește acestuia pentru scrisoare, îi dorește multă sănătate.

*Iulie, după
11 (24)*

Lenin scrie articolul „Broșura lui Junius”.

Iulie, 12 (25)

Într-o scrisoare adresată Aleksandrei Kollontai, Lenin scrie despre sarcinile reprezentantului unic al celor de stînga la proiectata conferință de la Haga a socialiștilor din țările neutre, subliniază răspunderea pe care acesta o are, arată că acest reprezentant trebuie să-și pună drept scop mai ales informarea completă asupra mersului conferinței, își exprimă dorința ca el să ridice la conferință problema aprobării hotărîrilor conferințelor de la Zimmerwald și Kiental și problema condamnării social-patrioților; în încheierea scrisorii, Lenin o întreabă pe Kollontai dacă nu are cumva relații printre editori: „Am nevoie de bani și aș vrea să lucrez la o traducere sau să capăt o lucrare în domeniul *pedagogiei* pentru Nadea (deoarece boala ei face necesară o ședere îndelungată în munți, iar asta costă scump)”.

*Iulie, după
12 (25)*

Lenin este anunțat că mama sa, Maria Aleksandrovna Ulianova, a murit la Petrograd.

*Iulie, înainte
de 20 (2 august)*

Lenin scrie articolul „Bilanțul discuției asupra autodeterminării”.

*Iulie, după 20
(2 august) — sep-
tembrie*

Lenin scrie articolul „Entwaffnung” („Dezarmare”) în limba germană.

*A doua jumătate
a lunii iulie*

Într-o scrisoare adresată lui M. M. Haritonov la Zürich, Lenin arată că e necesar ca tovarășii din Petrograd, Moscova, Kiev și Odesa să fie informați asupra mișcării internaționaliștilor din Europa și America, precum și asupra discuției

- în problema dezarmării; îl anunță că i-a trimis articolul cu privire la dezarmare.
- Iulie, 20
(august, 2)* Într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev, Lenin îl anunță că a început să lucreze la articolul „Cu privire la kautskism“ pentru culegerea „Pod znamenem marksizma“.
- Între 20 și 23
iulie (2 și 5 au-
gust) — octombrie* Lenin lucrează la articolul „Imperialismul și scindarea socialismului“, adună material, întocmește planul articolului.
- Iulie, 22 sau 23
(4 sau 5 august)* Lenin trimite o scrisoare lui G. L. Șklovski la Berna, rugându-l să comande două cărți, alegându-le în așa fel formatul, încât în copertile lor să poată fi expediat la Paris, lui M. N. Pokrovski, manuscrisul lucrării „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“; roagă să i se trimită scrisori ale prizonierilor ruși din Germania: „Trebuie doar să urmărim starea de spirit, revendicările, părerile lor etc.“
- Iulie, 23
(august, 5)* Într-o scrisoare adresată lui M. N. Pokrovski la Paris, Lenin îl informează că, deoarece s-a pierdut manuscrisul lucrării „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“, care i-a fost expediat, el a fost nevoit să expedieze un alt exemplar pe cale conspirativă. Întrucât editura „Parus“ intenționa să reducă volumul cărții la 3 coli, Lenin îl roagă pe Pokrovski să insiste pe lângă editură să accepte formatul de 5 coli, așa cum i-a fost comandat.
- După 23 iulie
(5 august)* Într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev, Lenin indică să se includă în revista „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ articolul lui K. Cilbum „Social-democrația suedeză și războiul mondial“ și articolul lui A. Hansen „Unele momente din mișcarea muncitorească contemporană din Norvegia“.
- Iulie* În scrisorile adresate social-democraților de stînga internaționaliști din țările scandinave, Lenin dă sfaturi în legătură cu pregătirea conferinței socialiștilor din țările neutre și cu privire la tactica reprezentanților celor de stînga la această conferință.
- Între 23 iulie
și 18 august
(5 și 31 august)* Într-o scrisoare adresată lui M. N. Pokrovski, Lenin repetă conținutul scrisorii expediate acestuia la 2 iulie și reținută de cenzură, în care îi dădea indicații în legătură cu editarea cărții

„Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ ; roagă să se păstreze volumul cărții comandat înainte de editură, să se mențină adnotările, „deoarece sînt foarte importante“, precum și bibliografia ; scrie că dacă nu este posibil să se publice cartea sub pseudonimul obișnuit al lui V. I. Lenin — V. Ilin, i se poate da pseudonimul N. Lenivîn sau V. I. Ivanovski.

August, înainte de 18 (31)

Într-o scrisoare adresată lui G. L. Șklovski, Lenin îi mulțumește pentru scrisorile prizonierilor pe care i le-a trimis și îl felicită pentru succesele obținute în munca dusă în rîndurile prizonierilor.

August, 18 (31)

Într-o scrisoare adresată lui M. M. Haritonov, Lenin consimte să-i trimită manuscrisul cărții „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ ; îl roagă să-i trimită zierele poloneze și bundiste care conțin date cu privire la alegerile de la Varșovia.

Într-o scrisoare adresată lui M. N. Pokrovski, Lenin scrie că este nevoit să accepte scurtarea manuscrisului lucrării „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ și își exprimă profundul său regret pentru scurtarea părții finale a manuscrisului ; întreabă dacă nu s-ar putea publica sfîrșitul manuscrisului fără modificări în revista „Letopis“ cu o notă din partea redacției în care să se arate că „acestea sînt concluziile care se desprind din broșură“.

După 19 august (1 septembrie)

Lenin studiază tăieturile din zierele engleze, franceze și germane care conțin hărți ale teatrelor de operațiuni și face însemnări pe ele.

August

Într-o scrisoare adresată lui G. E. Zinoviev, Lenin face o apreciere negativă asupra articolului lui N. I. Buharin „Contribuții la teoria statului imperialist“, care a fost scris pentru publicația „Sbornik «Soțial-Demokrata»“, și propune să fie respins ; își exprimă dezacordul cu observațiile lui Zinoviev la articolul „Broșura lui Junius“, subliniază că important este „de a defini *just* raportul dintre *epocă* și războiul *actual*“, relevă caracterul greșit al concluziei că „în epoca imperialismului nu **pot** fi războaie naționale“, explică ce atitudine trebuie adoptată față de lozinca „apărării patriei“.

- Lenin scrie lui N. I. Buharin o scrisoare în care își expune observațiile pe marginea articolului „Contribuții la teoria statului imperialist”; îl anunță că articolul nu poate fi publicat în „Sbornik «Soțial-Demokrata»”, relevă lipsurile articolului, o serie de formulări greșite în legătură cu atitudinea marxiștilor față de stat; îl sfătuiește pe Buharin să refacă partea a doua a articolului (cu privire la capitalismul de stat) pentru a fi editată legal, iar prima parte (cu privire la stat) să nu o tipărească, ci „să o lase să se coacă”. Lenin redactează articolul lui A. M. Kollontai „Internaționala a treia și muncitoarea”.
- Sfârșitul lunii august — începutul lunii septembrie* Lenin și N. K. Krupskaja se întorc din orașelul Flums la Zürich.
- August — septembrie* Lenin scrie articolele „Despre apariția unui nou curent: «economismul imperialist»” și „Răspuns lui P. Kievski (I. Peatakov)”.
- August — octombrie* Lenin scrie articolul „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»”.
- Septembrie, 2 (15)* Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin relevă creșterea organizației de tineret din Elveția, promite să-i trimită articolul „Entwaffnung” („Dezarmare”).
- Septembrie, 7 (20)* Lenin scrie o scrisoare lui M. T. Elizarov la Petrograd, îl roagă să trimită sau să arate această scrisoare Mariei Ilinicina Ulianova; confirmă primirea cărților și a cărții ei poștale din 8 august; își exprimă neliniștea în legătură cu arestarea Annei Ilinicina Elizarova și îl sfătuiește să se adreseze celor mai buni avocați; îi mulțumește Mariei Ilinicina Ulianova pentru demersurile întreprinse în legătură cu editarea cărții sale „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului” și pentru banii pe care i-a trimis; roagă să i se trimită ziare rusești.
- Septembrie, 9 (22)* Lenin face însemnări cu privire la război și la alte probleme pe dosul paginilor indicelui întocmit de el la cartea lui I. Wirth „Istoria mondială și contemporaneitatea”.
- Septembrie, 17 (30)* Lenin participă la o ședință a Comisiei socialiste internaționale de la Berna.
- Septembrie, 20 (octombrie, 3)* Lenin trimite articolul „Entwaffnung” („Dezarmare”) pentru a fi publicat în ziarele social-democraților de stînga din Suedia și Norvegia.

- Septembrie, 23*
(octombrie, 6) Lenin se întâlnește și discută cu V. M. Kasparov, care se află în trecere prin Zürich.
- Septembrie —*
octombrie Lenin scrie articolul „Unii care s-au rătăcit ziua în amiaza mare”.
- A doua jumătate*
a lunii septembrie
(prima jumătate a
lunii octombrie) Lenin scrie salutul adresat în numele C.C. al P.M.S.D.R. congresului Partidului socialist italian. Salutul a fost citit la congres în ziua de 2 (15) octombrie.
- Sfârșitul lunii*
septembrie —
începutul lunii
octombrie Lenin scrie o scrisoare lui A. G. Șleapnikov în legătură cu apropiata sa plecare în Rusia, în care subliniază necesitatea de a se ajunge la o înțelegere în toate problemele principale și arată că planul general al muncii „trebuie să cuprindă, în primul rând, linia *teoretică*, în al doilea rând, sarcinile *tactice* imediate și, în al treilea rând, sarcinile *direct organizatorice*”. Lenin atrage atenția asupra importanței „unei înțelegeri pe plan teoretic”, care e atât de necesară „pentru muncă în vremuri atât de grele”; subliniază că este inadmisibilă atitudinea împăciuitoare față de centriști și unirea cu ei. Important este acum, arată Lenin, să se tipărească foi volante și proclamații în limbaj popular împotriva țarismului, să se întărească legăturile „dintre noi și muncitorii înaintați din Rusia”, să se organizeze o corespondență conspirativă regulată, precum și transportul pentru expedierea literaturii și altor materiale, să se folosească presa legală din țară. Într-o scrisoare adresată lui N. D. Kiknadze la Geneva, Lenin îi mulțumește pentru informațiile furnizate în legătură cu discuția avută cu Lunacearski și cu adepții săi, care se situau pe o poziție greșită în problema națională, îl sfătuiește să le ceară teze în scris în care să-și expună punctul lor de vedere; își exprimă părerea că Lunacearski și partizanii săi „n-au înțeles” nimic „din problema caracterului istoric al «națiunii» și al «apărării patriei»”; îl anunță că i-a expediat articolul său „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»” pentru a-l cunoaște.
- Septembrie* Într-o scrisoare către Z. I. Lilina, Lenin o întreabă dacă n-ar putea să expună pe scurt pentru revista „Sbornik «Soțial-Demokrata»” problemele principale din referatul cu privire la mișcarea socialistă a femeilor pe care ea l-a prezentat la Olten.

- Nu înainte de septembrie* Lenin citește revista „Delo” nr. 3, face însemnări pe marginea următoarelor articole: „După război” de V. Zasulici, „Ideologia războiului” de P. Maslov și „Politica și opinia publică. Rusia dedublată” de A. Potresov.
- Octombrie, 9 (22)* Lenin scrie o scrisoare Mariei Ilicina Ulianova la Petrograd în care o întreabă dacă editura a primit manuscrisul cărții „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului”; subliniază că acordă „o mare importanță acestei lucrări economice și că ar vrea foarte mult s-o vadă cât mai curînd tipărită în întregime”; o roagă să se intereseze dacă în dicționarul „Granat” a apărut articolul său „Karl Marx”.
- Octombrie, 11 (24)* Lenin face extrase (în limba germană) din ziarul „Belgische Arbeiterstimme” din 20 septembrie și 24 octombrie 1916 și „Volksstimme” din 23 septembrie 1916 în problema apărării patriei.
- Octombrie, 12 (25)* Lenin scrie o scrisoare lui Franz Koritschoner, social-democrat de stînga austriac, în care îl roagă să-i dea informații amănunțite cu privire la greva de la Uzinele de armament din Speyer (Austria) și la atentatul comis de F. Adler împotriva primului ministru austriac Stürgkh. Făcînd o apreciere a acestui act, Lenin subliniază că acțiunile teroriste individuale sînt neadecvate și dăunătoare ca tactică revoluționară, că „numai mișcarea de masă poate fi considerată o adevărată luptă politică”. Lenin își exprimă dorința ca un grup de stînga din Austria să scoată un manifest cu acest prilej.
- Octombrie, 13 (26)* Într-o scrisoare adresată lui G. I. Belenki, secretar al secției din Paris a P.M.S.D.R., Lenin îi scrie că editarea la Paris a revistei „Sbornik «Soșial-Demokrata»” sub controlul cenzurii este inoportună; îl roagă să-l anunțe cînd se va ivi posibilitatea tipăririi ei ilegale. Îl roagă, de asemenea, să afle dacă corespund realității știrile din ziare cu privire la convocarea la 24 decembrie, la Paris, a celei de-a doua conferințe a socialiștilor din țările Antantei; îi promite că va trimite cu acest prilej o foaie volantă din partea C.C. al P.M.S.D.R. și îi dă indicația să pregătească „editarea ei în condiții bune și în consecință și difuzarea ei”.

Octombrie, 21 și 22 Lenin asistă la consfăturile social-democraților (*noiembrie, 3 și 4*) de stînga delegați la Congresul de la Zürich al Partidului social-democrat elvețian; ia parte la elaborarea proiectului de rezoluție a congresului în problema atitudinii față de hotărîrile Conferinței de la Kiental.

Octombrie, 22 Lenin rostește la Congresul social-democrației elvețiene de la Zürich un cuvînt de salut în numele C.C. al P.M.S.D.R.

Intr-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin o anunță că în ajunul deschiderii congresului Partidului social-democrat elvețian a avut loc o consfătuire a stîngii elvețiene și-și împărtășește impresiile de la acest congres.

Octombrie, 24 În nr. 56 al ziarului „Soțial-Demokrat“ apar articolele lui Lenin „Pace separată“ și „Zece miniștri «socialiști»“.

Octombrie, 29 Lenin are o convorbire cu M. S. Olminski, care venise la el în Elveția.

Octombrie Apare nr. 1 al revistei „Sbornik «Soțial-Demokrata»“, cuprinzînd tezele lui V. I. Lenin „Revoluția socialistă și dreptul națiunilor la autodeterminare“ și articolele „Broșura lui Junius“ și „Bilanțul discuției asupra autodeterminării“.

Lenin scrie articolele „Lozinca «dezarmării»“, „Imperialismul și scindarea socialismului“ și planul articolului „Imperialismul și atitudinea față de el“.

Sfîrșitul lunii Lenin scrie tezele „Sarcinile zimmerwaldienilor *octombrie — începutul lunii* de stînga din Partidul social-democrat elvețian“; le trimite în diferite părți și dă indicații cu privire la traducerea tezelor în limba franceză și la difuzarea lor.

Noiembrie, 7 (20) Lenin are o convorbire cu zimmerwaldienii de stînga asupra tezelor „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“.

Intr-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin îi mulțumește pentru traducerea în limba franceză a tezelor „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“ și îi scrie că intenționează să le trimită lui A. Abramovici și H. Guilbeaux; o anunță că la Zürich a avut loc o adunare a celor de stînga din El-

veția și că urmează să se țină o a doua adunare ; explică ce înțeleg marxistii prin noțiunea de „patrie“ și care este atitudinea clasei muncitoare față de aceasta ; îi promite că-i va trimite articolul său „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»“, consacrat acestei probleme.

Noiembrie, 12 (25) Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin o anunță că nu se poate apuca de modificarea tezelor „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“ pentru stînga franceză, deoarece îi lipsesc materialele necesare despre Franța ; își exprimă regretul că legătura cu internaționaliștii francezi nu funcționează bine ; scrie ce atitudine trebuie adoptată față de mișcările general democratice : „Noi, social-democrații, sîntem întotdeauna pentru democrație nu «în numele capitalismului», ci în numele curățirii drumului în fața mișcării noastre...”

Noiembrie, 13 (26) Într-o scrisoare adresată Mariei Ilinicina Ulianova, Lenin confirmă primirea cărților și a cărții ei poștale în care îl anunță că în curînd A. I. Elizarova va fi eliberată din închisoare : „Sînt grozav de bucuros de veștile despre Aniuta“, scrie el.

Noiembrie, 17 (30) Lenin scrie o scrisoare Inesei Armand în care arată că afirmațiile ei în problema „apărării patriei“ și a relațiilor din cadrul stîngii zimmerwaldiene sînt greșite ; subliniază că noțiunea de „patrie“ și lozinca „apărării patriei“ trebuie să fie abordate din punct de vedere istoric concret, că războaiele de eliberare națională sînt necesare ; explică poziția lui K. Marx și F. Engels în această problemă. Lenin critică aspru concepțiile și acțiunile fracționiste ale grupului Peatakov — Boș — Buharin, demască intrigile politice ale lui K. Radek și condamnă atitudinea neprincipială, împăciuitoare a lui G. E. Zinoviev față de ei. „Pe acela care iartă în politică astfel de lucruri, — scrie Lenin — îl consider un prostănac sau un nemernic. *Eu unul nu le voi ierta niciodată*“.

Lenin are o a doua convorbire cu zimmerwaldienii de stînga asupra tezelor „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“ și asupra atitudinii Partidului social-democrat elvețian față de război.

Lenin face însemnări pe textul tezelor lui F. Platten în problema atitudinii Partidului social-democrat elvețian față de război.

*Noiembrie, 18
(decembrie, 1)*

Lenin scrie o scrisoare socialistului elvețian Arthur Schmidt în care face propuneri cu privire la precizarea unor formulări în problema războiului din tezele stângii social-democrate elvețiene pentru congresul Partidului social-democrat elvețian; subliniază importanța folosirii particularităților Elveției în scopul propagandei revoluționare.

Între 18 noiembrie și 5 decembrie (1 și 18 decembrie)

Lenin își scrie observațiile la articolul lui N. I. Buharin „Statul imperialist prădalnic“.

Noiembrie

Într-o scrisoare adresată lui N. D. Kiknadze, Lenin explică de ce este greșită poziția acestuia în problema atitudinii față de războaie și a dreptului națiunilor la autodeterminare; subliniază că „un marxist trebuie să ia ca premise în politica sa *numai fapte* dovedite precis și incontestabil“, că, atunci când ne precizăm atitudinea față de război, trebuie „să analizăm în mod concret fiecare caz în parte“.

*Începutul lunii
decembrie*

Lenin își scrie observațiile la proiectul tezelor lui R. Grimm cu privire la atitudinea Partidului social-democrat elvețian față de război.

Lenin scrie amendamente la proiectul de rezoluție în problema războiului întocmit de F. Platten. Lenin lucrează la „Tezele cu privire la atitudinea Partidului social-democrat elvețian față de război“.

Într-o scrisoare adresată lui M. G. Bronski, Lenin formulează principalele puncte ale proiectului de rezoluție cu privire la atitudinea Partidului social-democrat elvețian față de război.

Lenin trimite internaționaliștilor francezi din Elveția tezele sale „Sarcinile zimmerwaldienilor de stînga din Partidul social-democrat elvețian“.

Decembrie, 4 (17)

Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin o anunță că intenționează să scoată niște foi volante cu privire la starea de lucruri din Partidul social-democrat elvețian, pentru ca ea să le traducă în limba franceză; îi scrie că a participat la o adunare a stângii elvețiene la care s-a discutat rezoluția cu privire la atitudinea față de război și la sarcinile celor de stînga.

- Decembrie, 5 (18)* Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin scrie că știrile provenite din Rusia confirmă creșterea revoluției; își exprimă indignarea față de poziția adoptată de Buharin și Radek; subliniază necesitatea luptei împotriva oportuniștilor.
- Decembrie, 7 (20)* Într-o scrisoare adresată lui V. A. Karpinski, Lenin îl anunță că intenționează să țină la Zürich o conferință despre revoluția din 1905, enumeră publicațiile ce îi sînt necesare și roagă să i se trimită cărți.
- După 7 (20) decembrie* Lenin scrie „Observații pe marginea articolului despre maximalism“.
- Decembrie, 8 (21)* Într-o scrisoare adresată lui M. N. Pokrovski, Lenin își exprimă regretul că din lucrarea „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“ a fost înlăturată critica la adresa lui Kautsky; relevînd că în această problemă este nevoie să se supună editorului, Lenin adaugă: „Las'că mă răfuiesc eu în altă parte cu Kautsky“.
- Decembrie, 12 (25)* Lenin scrie o scrisoare Inesei Armand în care îi arată că n-a înțeles esența și prejudiciile pe care le provoacă „economismul imperialist“, explică de ce este greșită poziția lui Buharin și Radek, pe de o parte, și a Rosei Luxemburg, pe de altă parte, în problema revoluției socialiste și a atitudinii față de revendicările democratice.
- Decembrie, 15 (28)* Lenin înaintează o cerere la secția de poliție a orașului Zürich în care solicită să i se prelungească șederea în Zürich pînă la 31 decembrie 1917; scrie că a depus la banca cantonală din Zürich o garanție în sumă de 100 de franci.
- Prima jumătate a lunii decembrie* Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin arată că comportarea de intrigant a lui Radek nu este întîmplătoare, nu este legată exclusiv de felul lui de a fi și că ea greșește atunci cînd nu trage de aici concluzii politice, cînd nu apreciază politic cele petrecute; explică din nou poziția marxistă în problema apărării patriei; își exprimă satisfacția în legătură cu discuțiile pe care Armand le-a avut cu H. Guilbeaux și P. Lewy, subliniază poziția greșită a lui Lewy față de parlamentarism.

- Decembrie, 18 (31)* Lenin trimite scrisori de felicitare cu prilejul Anului nou lui V. A. și S. N. Karpinski, V. M. Kasparov și M. Ţhakaia.
- Decembrie, 19 (1 ianuarie 1917)* Lenin scrie articolul „Pacifism burghez și pacifism socialist“.
- Decembrie, 21 (3 ianuarie 1917)* Într-o scrisoare adresată lui M. N. Pokrovski, Lenin îi mulțumește pentru demersurile sale în legătură cu editarea cărții : „Imperialismul, stadiul cel mai înalt al capitalismului“.
- A doua jumătate a lunii decembrie* Lenin scrie „Scrisoare deschisă către Boris Souvarine“.
- Înainte de 25 decembrie (7 ianuarie 1917)* Lenin scrie „Ciornă de proiect al tezelor adresei către Comisia socialistă internațională și către toate partidele socialiste“.
- Decembrie, 25 (7 ianuarie 1917)* Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin o anunță că îi trimite un exemplar din ziarul „Volksrecht“ care conține rezoluția adunării stîngii elvețiene împotriva amînării fără termen a congresului Partidului social-democrat elvețian, congres fixat anterior pentru luna februarie 1917 spre a rezolva problema atitudinii Partidului social-democrat elvețian față de război ; scrie că e necesar ca această rezoluție să fie tradusă în limba franceză ; întreabă dacă la Clarens și Lausanne se află partizani ai stîngii.
- Lenin discută cu E. Nobs și W. Münzenberg în legătură cu hotărîrea Conducerii Partidului social-democrat elvețian din 7 ianuarie cu privire la amînarea convocării congresului extraordinar al partidului.
- Decembrie, 25 sau 26 (7 sau 8 ianuarie 1917)* Lenin asistă la o adunare a stîngii elvețiene. Adunarea a adoptat o rezoluție de protest împotriva amînării convocării congresului în problema războiului.
- Între 26 decembrie și 6 ianuarie 1917 (8 și 19 ianuarie)* Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin o anunță că la 7 ianuarie a avut loc la Zürich o ședință a Conducerii Partidului social-democrat elvețian, la care R. Grimm, „în fruntea tuturor celor de dreapta“, a făcut să fie adoptată, în pofida social-democraților de stînga, hotărîrea de a amîna fără termen convocarea congresului extraordinar al Partidului social-democrat elvețian ; își exprimă intenția de a scrie și publica o scrisoare deschisă către Charles Naine, membru în Comisia socialistă internațională, în care să

declare că nu dorește să fie alături de Grimm în organizația de la Zimmerwald; comunică că va trimite la C.C. al P.M.S.D.R. o declarație motivată în acest sens. Subliniază importanța demasării neîntârziată a lui Grimm.

*Decembrie, 26—27
(8—9 ianuarie
1917)*

Lenin scrie „Scrisoare deschisă către Charles Naine, membru în Comisia socialistă internațională de la Berna“, în legătură cu comportarea trădătoare a lui R. Grimm, președintele Comisiei socialiste internaționale.

*Decembrie, 29
sau 30 (11 sau
12 ianuarie 1917)*

Într-o scrisoare către un destinatar necunoscut, Lenin, referindu-se la discuția pe care a avut-o cu E. Nobs și W. Münzenberg, scrie despre ședința Conducerii Partidului social-democrat elvețian din 7 ianuarie și relevă că R. Grimm a furnizat ziarului „Berner Tagwacht“ informații false, declarând că cei de stînga n-ar fi fost în principiu împotriva amînării congresului; anunță că Münzenberg a scris un articol pentru „Volksrecht“ împotriva hotărîrii Conducerii partidului din 7 ianuarie. Lenin roagă pe destinatar să expedieze această scrisoare lui S. N. Ravici, pentru ca aceasta, la rîndul ei, s-o trimită lui A. Abramovici la Chaux-de-Fonds.

*Decembrie, 30
(12 ianuarie
1917)*

Lenin participă la o ședință a Biroului stîngii zimmerwaldiene la care se discută proiectul scrisorii de protest împotriva acțiunilor oportuniste ale lui R. Grimm.

*Decembrie, 31
(13 ianuarie
1917)*

Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin confirmă primirea scrisorii ei cu tăieturile din ziarul „Russkie Vedomosti“ și a scrisorii lui H. Guilbeaux cu privire la pregătirea mitingului pentru pace; o anunță că îi trimite patru articole pentru „Novii Mir“, că R. Grimm a convocat o conferință a socialiștilor din țările Antantei și că bolșevicii pregătesc un protest împotriva comportării acestuia; propune Inesei Armand să pregătească pentru muncitorii francezi și italieni din Elveția un referat despre pacifism.

*Sfîrșitul lunii
decembrie*

Lenin scrie apelul „Către muncitorii care sprijină lupta împotriva războiului și împotriva socialiștilor care au trecut de partea guvernelor din propria lor țară“.

Lenin pregătește conferința despre revoluția din 1905, face extrase din publicații, întocmește planul conferinței.

Decembrie

În nr. 2 al revistei „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ apar articolele lui Lenin „Lozinca «dezarmării»“, „Imperialismul și scindarea socialismului“, „Internaționala Tineretului“, „Sforțări de a scoate oportunismul basma curată“ și „Frațiunea Ciheidze și rolul ei“.

Lenin scrie articolele „Teze principiale cu privire la problema războiului“ și „Cum se pune problema apărării patriei“.

*Decembrie —
februarie 1917*

Lenin studiază la biblioteca din Zürich literatura cu privire la atitudinea marxismului față de stat; face extrase din operele lui K. Marx și F. Engels; își scrie observațiile și concluziile. Lenin intitulează materialul pregătit „Marxismul și statul“.

1 9 1 7*Ianuarie, 1—2
(14—15)*

Lenin conduce lucrările consfătuirii social-democraților de stînga elvețieni la care se discută problema unei acțiuni împotriva lui Grimm. Consfătuirea adoptă o rezoluție în care cere îndepărtarea lui Grimm din Comisia socialistă internațională.

Ianuarie, 6 (19)

Lenin scrie o scrisoare Inesei Armand în care arată că observațiile ei în legătură cu tezele lui Engels din prefața la lucrarea lui K. Marx „Luptele de clasă în Franța“ sînt greșite; atrage atenția că raționamentele Inesei Armand cu privire la „apărarea patriei“ „ignoră punctul de vedere istoric și n-au un caracter concret“; explică amănunțit această problemă.

Lenin trimite secțiilor din străinătate ale bolșevicilor rezoluția social-democraților de stînga elvețieni care ceruseră să se țină un referendum în problema convocării congresului extraordinar al partidului; congresul fusese amînat fără termen printr-o hotărîre a Conducerii Partidului social-democrat elvețian.

Ianuarie, 7 (20)

Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin o anunță că social-democrații de stînga elvețieni au adoptat o rezoluție împotriva amînării congresului extraordinar al partidului, cerînd să se țină un referendum în această problemă; scrie că trebuie accelerată editarea de manifeste și foi volante.

- Ianuarie, 9 (22)* Lenin ține o conferință despre revoluția din 1905 la o adunare a tineretului muncitoresc de la Casa poporului din Zürich. Lenin scrie o scrisoare Inesei Armand în legătură cu referatul ei despre pacifism pe care l-a ținut la 8 (21) ianuarie, îi propune să-l repete la Geneva și la Chaux-de-Fonds; o întreabă dacă au fost traduse în limba franceză proiectele de rezoluție cu privire la apărarea patriei și la problema războiului pentru congresul Partidului social-democrat elvețian; îi scrie despre poziția împăciuitoare a lui E. Nobs și F. Platten față de R. Grimm, precum și despre refuzul lui H. Guilbeaux de a semna rezoluția împotriva lui R. Grimm.
- Ianuarie, 10 (23)* Lenin face extrase din ziarele „Volksrecht“ din 23 ianuarie și „Bernener Tagwacht“ din 22 ianuarie 1917 cu privire la ședința Conducerii Partidului social-democrat elvețian din 22 ianuarie 1917, la care s-a discutat problema convocării congresului.
- Între 13 și 17 (26 și 30) ianuarie* Lenin scrie articolul „Douăsprezece teze scurte cu privire la susținerea de către H. Greulich a apărării patriei“.
- Ianuarie, 17 (30)* Lenin scrie două scrisori Inesei Armand în care explică esența pacifismului burghez, relatează despre discuția pe care a avut-o cu doi prizonieri evadați, o informează despre starea de lucruri din Partidul social-democrat elvețian; relevând că a recitat cartea lui Engels „Contribuții la problema locuințelor“, Lenin scrie: „E minunată! Eu tot mai sînt «îndrăgostit» de Marx și Engels și nu pot rămîne nepăsător cînd văd că sînt huliți. Nu, ei sînt oameni adevărați! De la ei trebuie să învățăm. Nu trebuie să părăsim acest teren. Terenul acesta l-au părăsit și social-șoviniștii și kautskiștii“.
- Ianuarie, 18 (31)* În nr. 58 al ziarului „Sozial-Demokrat“ apare articolul lui Lenin „O cotitură în politica mondială“.
- Ianuarie, 20 (februarie, 2)* Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin o anunță că la 1 februarie 1917 s-a ținut la Olten o adunare a zimmerwaldienilor și că la această adunare a fost demascată linia oportunistă a lui R. Grimm; scrie că intenționează să răspundă la broșura lui Spectator (S. Nahimson)

„Vaterlands-Verteidigung und auswärtige Politik der Sozialdemokratie“ („Apărarea patriei și politica externă a social-democrației“).

*Ianuarie, 21
(februarie, 3)*

Lenin îl roagă pe socialistul norvegian T. Nerman să-l viziteze la închisoare pe social-democratul de stînga suedez Z. Höglund și să-i ceară să semneze scrisoarea de protest împotriva acțiunilor oportuniste ale lui Grimm prin care se cere înlăturarea acestuia din Comisia socialistă internațională.

Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin confirmă primirea unei scrisori de la ea, aprobă planul referatului ei, o sfătuiește să-l repete, completîndu-l cu punctele : „*în ce fel se poate produce revoluția ? ce este dictatura proletariatului ? de ce este ea necesară ? de ce nu este posibilă fără înarmarea proletariatului ? de ce este în totul compatibilă cu o democrație deplină, multilaterală ? (în pofida părerii vulgare contrare)*“ ; relatează despre lupta din cadrul Partidului social-democrat elvețian, despre apropiata consfătuire a „tinerilor“ din Elveția germană și franceză, dă indicații în legătură cu pregătirile pentru această consfătuire și sprijinirea social-democraților de stînga ; o sfătuiește pe Armand să încerce să creeze un grup al stîngii franceze în Elveția, subliniază că cea mai importantă sarcină este sprijinirea și dezvoltarea oricăror acțiuni revoluționare de masă în scopul apropierii revoluției și cuceririi dictaturii proletariatului.

*Între 27 și 29
ianuarie
(9 și 11 februarie)*

Lenin scrie „Propunere de modificări în rezoluția cu privire la problema războiului“ pentru a fi prezentată de către social-democrații de stînga elvețieni la congresul cantonal al organizației social-democrate din Zürich.

*După 30 ianuarie
(12 februarie)*

Într-o scrisoare către S. N. Ravici, Lenin confirmă primirea scrisorii ei cu privire la starea de lucruri din organizația din Geneva a Partidului social-democrat elvețian, relevă dificultatea muncii, slăbiciunea social-democraților de stînga elvețieni, subliniază că „dacă n-ai priză în mase, nu poți realiza nimic“ ; scrie că social-democrații de stînga elvețieni trebuie ajutați.

*Ianuarie, 31
(februarie, 13)*

Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin relatează despre congresul cantonal al organizației social-democrate din Zürich ; îi propune să pregătească un referat în limba franceză cu privire

la cele trei curente din cadrul Partidului social-democrat elvețian ; scrie că prefața lui F. Engels la lucrarea lui K. Marx „Luptele de clasă în Franța“ a fost denaturată în revista „Die Neue Zeit“ ; o roagă să-i procure operele lui Ch. Fourier.

- Ianuarie* Lenin lucrează la broșura „Statistică și sociologie“ (broșura n-a fost terminată) ; scrie articolele „O mlaștină imaginară sau reală ?“ și „Apărarea neutralității“.
- Februarie, 2 (15)* Într-o scrisoare adresată Mariei Ilinicina Ulianova, Lenin confirmă primirea banilor, scrie despre greutatea sa materiale : „Scumpetea este din cale afară de mare, iar capacitatea mea de muncă foarte scăzută din cauza asteniei nervoase“ ; îi mulțumește pentru cărțile trimise.
- Februarie, 4 (17)* Lenin scrie o scrisoare Aleksandrei Kollontai prin care confirmă primirea unei scrisori de la ea și o anunță că i-a expediat la 7—8 ianuarie la New York o scrisoare și un articol pentru „Novii Mir“ ; își exprimă indignarea că Troțki a încheiat un bloc cu social-democrații de dreapta împotriva zimmerwaldienilor de stînga, arată că este necesară demascarea acestuia în „Soțial-Demokrat“ ; scrie că pregătește (iar materialul este aproape gata) un articol cu privire la atitudinea marxismului față de stat ; regretă că din lipsă de mijloace bănești nu pot fi tipărite nr. 3 și 4 ale revistei „Sbornik «Soțial-Demokrata»“, pentru care materialele sînt pregătite ; arată că acțiunile oportuniste ale zimmerwaldienilor de dreapta îndreptate spre o alianță fățișă cu social-șoviniștii au dus la falimentul ideologic al Uniunii de la Zimmerwald ; o informează asupra stării de lucruri din rîndurile social-democrației elvețiene ; întrebă dacă poate fi aranjată colaborarea sa și a altor social-democrați de stînga la ziarul social-democraților de stînga suedezi.
- Februarie, 5—6 (18—19)* Într-o scrisoare adresată lui M. T. Elizarov, Lenin îl informează că N. K. Krupskaja a întocmit un plan în vederea publicării unui „Dicționar pedagogic“ sau a unei „Enciclopedii pedagogice“, subliniază importanța acestei inițiative ; îl roagă să chibzuiască asupra acestui plan, să încerce să găsească un editor și să încheie un contract cu el pe numele lui N. K. Krupskaja.

- Inainte de 6
(19) februarie* Lenin participă la elaborarea și redactarea manifestului nr. 1 al grupului zimmerwaldienilor de stînga din Elveția — „Gegen die Lüge der Vaterlandsverteidigung“ („Împotriva minciunii despre apărarea patriei“).
- Februarie, 6 (19)* Lenin scrie o scrisoare Inesei Armand în care o anunță că a primit vești de la Moscova cu privire la creșterea stării de spirit revoluționare în Rusia, că Biroul din Moscova al C.C. a scos un manifest; scrie că în ultima vreme s-a ocupat intens de problema atitudinii marxismului față de stat, „am strîns mult material, am ajuns... la concluzii foarte interesante“, că ar vrea să scrie despre aceasta un articol și să-l publice în nr. 4 al revistei „Sbornik «Soțial-Demokrata»“; relatează că e gata manifestul nr. 1 al grupului elvețian al zimmerwaldienilor de stînga.
- Februarie, 14 (27)* Într-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin relevă importanța muncii în rîndurile tineretului elvețian, propune să se strîngă materiale în legătură cu grevele de masă din istoria mișcării muncitorești din Elveția franceză; scrie despre disputa dintre A. Pannekoek și K. Kautsky în revista „Die Neue Zeit“ (1912) în problema statului.
- Februarie, 19
(martie, 4)* Într-o scrisoare către S. N. Ravici, Lenin roagă să i se trimită broșura lui M. A. Bakunin „Comuna din Paris și noțiunea de stat“ în limba rusă sau franceză.
- Februarie, 20
(martie, 5)* Lenin scrie o scrisoare Aleksandrei Kollontai în care arată că-l îngrijorează și-l indignează știrea din ziare cu privire la convocarea la 12 mai a unui congres al social-democraților de stînga suedezi în vederea creării unui nou partid pe baza „principiilor zimmerwaldiene“, „deoarece e evident că «Zimmerwaldul» a dat faliment, și din nou vedem cum un cuvînt frumos servește la camuflarea putregaiului“; scrie că stînga suedeză trebuie ajutată ca încă înainte de congres să înțeleagă toată trivialitatea social-pacifismului și kautskismului, toată ticăloșia majorității zimmerwaldiene, să-și elaboreze un program bun și o tactică bună pentru noul partid; dă indicații practice în acest sens. Lenin subliniază că „problema programului și a tacticii socialismului nou, a marxismului cu adevărat revoluționar, și nu

a kautskismului mîrșav, este la ordinea zilei *pretutindeni*".

Februarie, 22
(martie, 7)

Intr-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin relatează despre consfătuirea din 3 februarie a lui R. Grimm și a adepților săi, despre adunarea generală din 6 martie a organizației social-democrate din Zürich și despre comportarea social-patrioților la această adunare, despre lipsa de principialitate a „stîngii” elvețiene; subliniază necesitatea dezvăluirii în referate a mîrșăvicii și trivialității social-pacifismului.

Februarie, 23
(martie, 8)

Intr-o scrisoare adresată Inesei Armand, Lenin relatează despre situația din organizația celor de stînga din Zürich, despre trecerea lui E. Nobs, F. Platten și a „tinerilor” (W. Münzenberg ș.a.) de partea lui R. Grimm; scrie despre importanța referatelor ținute în public pentru stabilirea legăturii cu masele și influențarea lor, despre necesitatea demascării atît a „centrului” (R. Grimm & Co.), cît și a „stîngii” (E. Nobs, F. Platten, Ch. Naine etc.).

Februarie

Lenin scrie planul articolului „Învățămintele războiului”.

Sfîrșitul lunii
februarie

Lenin scrie articolul „Istoria unei scurte perioade din viața unui partid socialist”.

CUPRINS

Prefață	VII
-------------------	-----

1916

BROȘURA LUI JUNIUS	1—16
------------------------------	------

BILANȚUL DISCUȚIEI ASUPRA AUTODETERMINĂRII	17—59
--	-------

1. Socialismul și autodeterminarea națiunilor	18
2. Este „realizabilă“ democrația în condițiile imperialismului?	23
3. Ce este anexiunea?	25
4. Pentru anexiuni sau împotriva lor?	28
5. De ce este social-democrația împotriva anexiunilor?	32
6. Pot fi opuse „Europei“ coloniile în problema de care ne ocupăm?	34
7. Marxism sau proudhonism?	37
8. Particular și general în poziția social-democrațiilor internaționaliști olandezi și polonezi	46
9. Scrisoarea lui Engels către Kautsky	50
10. Răscoala din 1916 din Irlanda	52
11. Încheiere	57

DESPRE APARIȚIA UNUI NOU CURENT: „ECONOMISMUL IMPERIALIST“	60—69
--	-------

* RĂSPUNS LUI P. KIEVSKI (<i>I. Peatakov</i>)	70—76
---	-------

* Cu asterisc sînt notate titlurile date de Institutul de marxism-leninism de pe lângă C.C. al P.C.U.S.

DESPRE O CARICATURĂ DE MARXISM ȘI DESPRE „ECONOMISMUL IMPERIALIST“	79—132
1. Poziția marxiștilor față de războaie și față de „apărarea patriei“	81
2. „Cum înțelegem noi noua epocă“	88
3. Ce înseamnă o analiză economică ?	92
4. Exemplul Norvegiei	101
5. „Monism și dualism“	108
6. Alte probleme politice pe care P. Kievski le abordează și le denaturează	119
7. Încheiere. Metodele lui Aleksinski	131
PROGRAMUL MILITAR AL REVOLUȚIEI PROLETARE	133—145
I	133
II	137
III	140
UNII CARE S-AU RĂTĂCIT ZIUA ÎN AMIAZA MARE	146—147
*SALUT ADRESAT CONGRESULUI PARTIDULUI SO- CIALIST ITALIAN	148—151
LOZINCA „DEZARMĂRII“	152—163
I	152
II	154
III	157
IV	159
IMPERIALISMUL ȘI SCINDAREA SOCIALISMULUI .	164—180
*CUVINTARE ROSTITĂ LA CONGRESUL PARTIDU- LUI SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN. 4 NOIEM- BRIE 1916	181—184
PACE SEPARATĂ	185—193
ZECE MINIȘTRI „SOCIALIȘTI“ !	194—196
SARCINILE ZIMMERWALDIENILOR DE STÎNGA DIN PARTIDUL SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN	197—209
I. Atitudinea față de război și față de guvernul burghez în general	198
II. Scumpetea și situația economică insuportabilă a maselor	200

III. Transformările democratice cele mai necesare și folosirea luptei politice și a parlamentarismului	202
IV. Sarcinile imediate ale propagandei, agitației și organizării de partid	203
V. Sarcinile internaționale ale social-democraților elvețieni	207
* TEZE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN FAȚĂ DE RĂZBOI	210—212
TEZE PRINCIPIALE CU PRIVIRE LA PROBLEMA RĂZBOIULUI	213—222
CUM SE PUNE PROBLEMA APĂRĂRII PATRIEI	223—224
INTERNAȚIONALĂ TINERETULUI (<i>Notă</i>)	225—229
SFORȚĂRI DE A SCOATE OPORTUNISMUL BASMA CURATĂ	230—233
FRAȚIUNEA CIHEIDZE ȘI ROLUL EI	234—238
*ÎN LEGĂTURĂ CU AMENDAMENTUL LA REZOLUȚIA PROPUȘĂ DE BEBEL LA CONGRESUL DE LA STUTTGART	239
1917	
PACIFISM BURGHEZ ȘI PACIFISM SOCIALIST	241—262
<i>Articolul (sau capitolul) I. O cotitură în politica mondială</i>	243
<i>Articolul (sau capitolul) al II-lea. Pacifismul lui Kautsky și Turati</i>	247
<i>Articolul (sau capitolul) al III-lea. Pacifismul socialiștilor și al sindicaliștilor francezi</i>	253
<i>Articolul (sau capitolul) al IV-lea. Zimmerwaldul la răspîntie</i>	258
* SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE BORIS SOUVARINE	263—273
CIORNĂ DE PROIECT AL TEZELOR ADRESEI CĂTRE COMISIA SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ ȘI CĂTRE TOATE PARTIDELE SOCIALISTE	274—286
SCRISOARE DESCHISĂ CĂTRE CHARLES NAINÉ, MEMBRU ÎN COMISIA SOCIALISTĂ INTERNAȚIONALĂ DE LA BERNA	287—296
CĂTRE MUNCITORII CARE SPRIJINĂ LUPTA ÎMPOTRIVA RĂZBOIULUI ȘI ÎMPOTRIVA SOCIALIȘTILOR CARE AU TRECUT DE PARTEA GUVERNELOR DIN PROPRIA LOR ȚARĂ	297—306

CONFERINȚA DESPRE REVOLUȚIA DIN 1905	307—328
DOUĂSPREZECE TEZE SCURTE CU PRIVIRE LA SUSȚINEREA DE CĂTRE H. GREULICH A APĂRĂRII PATRIEI	329—335
APĂRAREA NEUTRALITĂȚII	336—338
O COTITURĂ ÎN POLITICA MONDIALĂ	339—348
STATISTICĂ ȘI SOCIOLOGIE	349—356
Prefață	349
Condițiile istorice ale mișcărilor naționale	349
<i>Capitolul I. Puțină statistică</i>	351
I	351
II	355
O MLAȘTINĂ IMAGINARĂ SAU REALĂ?	357—361
*PROPUNERE DE MODIFICĂRI ÎN REZOLUȚIA CU PRIVIRE LA PROBLEMA RĂZBOIULUI	362
ISTORIA UNEI SCURTE PERIOADE DIN VIAȚA UNUI PARTID SOCIALIST	363—367

MATERIALE PREGĂTITOARE

*CU PRIVIRE LA DECLARAȚIA SOCIAL-DEMOCRAȚILOR POLONEZI LA CONFERINȚA DE LA ZIMMERWALD	371
*PLANUL ARTICOLULUI „IMPERIALISMUL ȘI SCIN- DAREA SOCIALISMULUI“	372—374
*PLANUL ARTICOLULUI „IMPERIALISMUL ȘI ATI- TUDINEA FAȚĂ DE EL“	375—377
*PLANUL TEZELOR „SARCINILE ZIMMERWALDIE- NILOR DE STÎNGA DIN PARTIDUL SOCIAL-DE- MOCRAT ELVEȚIAN“	378—381
*TEZE CU PRIVIRE LA ATITUDINEA PARTIDULUI SOCIAL-DEMOCRAT ELVEȚIAN FAȚĂ DE RĂZBOI. <i>Partea practică</i>	382—383
*PLANUL TEZELOR ÎN VEDEREA DISCUTĂRII SAR- CINILOR CE STAU ÎN FAȚA ZIMMERWALDIENI- LOR DE STÎNGA DIN PARTIDUL SOCIAL-DE- MOCRAT ELVEȚIAN	384—386
*OBSERVAȚII PE MARGINEA ARTICOLULUI DESPRE MAXIMALISM	387—390

*PLANURILE BROȘURII „STATISTICĂ ȘI SOCIOLOGIE“	391—395
1	391
2	393
3	394
*PARTICULARITĂȚILE „CENTRULUI“, CA CURENT ÎN CADRUL SOCIAL-DEMOCRAȚIEI INTERNAȚIONALE	396—398
*PLANUL ARTICOLULUI „ÎNVAȚĂMINTELE RĂZBOIULUI“	399—400

Lista lucrărilor lui V. I. Lenin care n-au fost găsite pînă în prezent (<i>iulie 1916 — februarie 1917</i>)	403—405
Lista publicațiilor și a documentelor la a căror redactare a participat V. I. Lenin	406—407
Adnotări	408—458
Indice de lucrări și izvoare citate sau menționate de V. I. Lenin	459—488
Indice de nume	489—533
Date din viața și activitatea lui V. I. Lenin	534—552

ILUSTRĂȚII

Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Despre o caricatură de marxism și despre «economismul imperialist»“. — 1916	77
Coperta volumului „Sbornik «Soțial-Demokrata»“ nr. 2. — 1916	152—153
Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Către muncitorii care sprijină lupta împotriva războiului și împotriva socialiștilor care au trecut de partea guvernelor din propria lor țară“. — 1916	299
Prima pagină a manuscrisului lui V. I. Lenin „Conferința despre revoluția din 1905“. — 1917	309

*Dat la cules 30.07.1964. Bun de tipar 13.10.1964. Apă-
rut 1964. Hirtie scris I A de 63 g/m², 540×840/16.
Coli editoriale 35,08. Coli de tipar 36,50. A. 11.428.
C.Z. pentru biblioteci 3C23=R.*

Tiparul executat sub comanda nr. 5836/40.584 la Com-
binatul Poligrafic „Casa Științei”, Piața Științei nr. 1,
București — R.P.R.

